Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଜାତକ-ଅଟ୍ଠକଥା

(ତତିଯୋ ଭାଗୋ)

୪। ଚତୁକ୍କନିପାତୋ

୧। କାଲିଙ୍ଗୱଗ୍ଗୋ

[୩୦୧] ୧। ଚୂଳକାଲିଙ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱିୱରଥିମାସଂଦ୍ୱାରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚତୁନ୍ନଂ ପରିବ୍ବାଜିକାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱେସାଲିଯଂ କିର ଲିଚ୍ଛୱିରାଜୂନଂ ସତ୍ତ ସହସ୍ସାନି ସତ୍ତ ସତାନି ସତ୍ତ ଚ ଲିଚ୍ଛୱୀ ୱସିଂସୁ। ତେ ସବ୍ବେପି ପୁଚ୍ଛାପଟିପୁଚ୍ଛାଚିତ୍ତକା ଅହେସୁଂ। ଅଥେକୋ ପଞ୍ଚସୁ ୱାଦସତେସୁ ଛେକୋ ନିଗଣ୍ଠୋ ୱେସାଲିଯଂ ସମ୍ପାପୁଣି, ତେ ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ ଅକଂସୁ। ଅପରାପି ଏୱରୂପା ନିଗଣ୍ଠୀ ସମ୍ପାପୁଣି । ରାଜାନୋ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ୱାଦଂ କାରେସୁଂ, ଉଭୋପି ସଦିସାୱ ଅହେସୁଂ। ତତୋ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଏତଦହୋସି ‘‘ଇମେ ଦ୍ୱେପି ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ପୁତ୍ତୋ ଛେକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତେସଂ ୱିୱାହଂ କାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ଏକତୋ ୱାସେସୁଂ। ଅଥ ନେସଂ ସଂୱାସମନ୍ୱାଯ ପଟିପାଟିଯା ଚତସ୍ସୋ ଦାରିକାଯୋ ଏକୋ ଚ ଦାରକୋ ଜାଯି। ଦାରିକାନଂ ‘‘ସଚ୍ଚା, ଲୋଲା, ଅୱଧାରିକା, ପଟିଚ୍ଛାଦା’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ, ଦାରକସ୍ସ ‘‘ସଚ୍ଚକୋ’’ତି। ତେ ପଞ୍ଚପି ଜନା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ମାତିତୋ ପଞ୍ଚ ୱାଦସତାନି, ପିତିତୋ ପଞ୍ଚ ୱାଦସତାନୀତି ୱାଦସହସ୍ସଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ମାତାପିତରୋ ଦାରିକାନଂ ଏୱଂ ଓୱଦିଂସୁ ‘‘ସଚେ କୋଚି ଗିହୀ ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ପାଦପରିଚାରିକା ଭୱେୟ୍ୟାଥ। ସଚେ ପବ୍ବଜିତୋ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟାଥା’’ତି।

ଅପରଭାଗେ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ତେସୁ କାଲକତେସୁ ସଚ୍ଚକନିଗଣ୍ଠୋ ତତ୍ଥେୱ ୱେସାଲିଯଂ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୋ ୱସି। ଭଗିନିଯୋ ଜମ୍ବୁସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାଦତ୍ଥାଯ ନଗରା ନଗରଂ ଚରମାନା ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରେ ସାଖଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ‘‘ଯୋ ଅମ୍ହାକଂ ୱାଦଂ ଆରୋପେତୁଂ ସକ୍କୋତି ଗିହୀ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା, ସୋ ଏତଂ ପଂସୁପୁଞ୍ଜଂ ପାଦେହି ୱିକିରିତ୍ୱା ପାଦେହେୱ ସାଖଂ ମଦ୍ଦତୂ’’ତି ଦାରକାନଂ ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଯ ନଗରଂ ପୱିସିଂସୁ। ଅଥାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅସମ୍ମଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ରିତ୍ତଘଟେସୁ ପାନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଗିଲାନେ ଚ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଦିୱାତରଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନ୍ତୋ ତଂ ସାଖଂ ଦିସ୍ୱା ଦାରକେ ପୁଚ୍ଛି, ଦାରକା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ଥେରୋ ଦାରକେହେୱ ପାତାପେତ୍ୱା ମଦ୍ଦାପେତ୍ୱା ‘‘ଯେହି ଅଯଂ ସାଖା ଠପିତା, ତେ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ମଂ ପସ୍ସନ୍ତୂ’’ତି ଦାରକାନଂ ୱତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ୱିହାରଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅଟ୍ଠାସି। ତାପି ପରିବ୍ବାଜିକା ଭିକ୍ଖାଯ ଚରିତ୍ୱା ଆଗତା ସାଖଂ ମଦ୍ଦିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କେନାଯଂ ମଦ୍ଦିତା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରେନ, ସଚେ ତୁମ୍ହେ ୱାଦତ୍ଥିକା, ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଦାରକେହି ୱୁତ୍ତା ପୁନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ୱିହାରଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ୱାଦସହସ୍ସଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଥେରୋ ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଜାନାଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ଜାନାମ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଅହଂ ପନ ୱୋ କିଞ୍ଚି ପୁଚ୍ଛାମୀ’’ତି। ‘‘ପୁଚ୍ଛ, ସାମି, ଜାନନ୍ତିଯୋ କଥେସ୍ସାମା’’ତି।

ଥେରୋ ‘‘ଏକଂ ନାମ କି’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ତା ନ ଜାନିଂସୁ। ଥେରୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ, ସାମି, ପରାଜଯୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ଜଯୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ଇଦାନି କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି? ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ମାତାପିତୂହି ଅଯଂ ଓୱାଦୋ ଦିନ୍ନୋ ‘ସଚେ ୱୋ ଗିହୀ ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ପଜାପତିଯୋ ଭୱେୟ୍ୟାଥ। ସଚେ ପବ୍ବଜିତୋ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜେୟ୍ୟାଥା’ତି, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନୋ ଦେଥା’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଯ ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବାଜେସି। ତା ସବ୍ବାପି ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଚତୁନ୍ନଂ ପରିବ୍ବାଜିକାନଂ ଅୱସ୍ସଯୋ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବା ଅରହତ୍ତଂ ପାପେସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଏତାସଂ ଅୱସ୍ସଯୋ ଅହୋସି, ଇଦାନି ପନ ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିସେକଂ ଦାପେସି, ପୁବ୍ବେ ରାଜମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କାଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଦନ୍ତପୁରନଗରେ କାଲିଙ୍ଗରାଜେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଅସ୍ସକରଟ୍ଠେ ପାଟଲିନଗରେ ଅସ୍ସକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। କାଲିଙ୍ଗୋ ସମ୍ପନ୍ନବଲୱାହନୋ ସଯମ୍ପି ନାଗବଲୋ ପଟିଯୋଧଂ ନ ପସ୍ସତି। ସୋ ଯୁଜ୍ଝିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚାନଂ ଆରୋଚେସି ''ଅହଂ ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥିକୋ, ପଟିଯୋଧଂ ପନ ନ ପସ୍ସାମି, କିଂ କରୋମା''ତି। ଅମଚ୍ଚା ''ଅତ୍ଥେକୋ, ମହାରାଜ, ଉପାଯୋ, ଧୀତରୋ ତେ ଚତସ୍ସୋ ଉତ୍ତମରୂପଧରା, ତା ପସାଧେତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯାନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ବଲପରିୱୁତା ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ ଚରାପେଥ। ଯୋ ରାଜା ତା ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ କାତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଦ୍ଧଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ତଥା କାରେସି। ତାହି ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ରାଜାନୋ ଭଯେନ ତାସଂ ନଗରଂ ପୱିସିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେତ୍ୱା ବହିନଗରେଯେୱ ୱସାପେନ୍ତି। ଏୱଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ଅସ୍ସକରଟ୍ଠେ ପାଟଲିନଗରଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଅସ୍ସକୋପି ନଗରଦ୍ୱାରାନି ପିଦହାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେସି। ତସ୍ସ ନନ୍ଦିସେନୋ ନାମ ଅମଚ୍ଚୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ଉପାଯକୁସଲୋ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଇମା କିର ରାଜଧୀତରୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ପଟିଯୋଧଂ ନ ଲଭିଂସୁ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ତୁଚ୍ଛୋ ନାମ ଅହୋସି, ଅହଂ କାଲିଙ୍ଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ନଗରଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦୋୱାରିକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ତାସଂ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରାପେତୁଂ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

''ୱିୱରଥିମାସଂ ଦ୍ୱାରଂ, ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତୁ ଅରୁଣରାଜସ୍ସ;

ସୀହେନ ସୁସିଟ୍ଠେନ, ସୁରକ୍ଖିତଂ ନନ୍ଦିସେନେନା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅରୁଣରାଜସ୍ସାତି ସୋ ହି ରଞ୍ଞୋ ପତିଟ୍ଠିତକାଲେ ରତ୍ନାମଣ୍ଡପେନ ଅସ୍ସକୋ ନାମ ଜାତୋ, କୁଲଦତ୍ତିଯଂ ପନସ୍ସ ନାମଂ ଅରୁଣୋତି । ତେନାହ ''ଅରୁଣରାଜସ୍ସା''ତି। ସୀହେନାତି ପୁରିସସୀହେନ। ସୁସିଟ୍ଠେନାତି ଆଚରିଯେହି ସୁଟ୍ଠୁ ଅନୁସାସିତେନ। ନନ୍ଦିସେନେନାତି ମଯା ନନ୍ଦିସେନେନ ନାମ।

ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ତା ଗହେତ୍ୱା ଅସ୍ସକରଞ୍ଞୋ ଦତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯିତ୍ଥ, ଯୁଦ୍ଧେ ସତି ଅହଂ ଜିନିସ୍ସାମି, ଇମା ଉତ୍ତମରୂପଧରା ରାଜଧୀତରୋ ମହେସିଯୋ କରୋଥା''ତି ତାସଂ ଅଭିସେକଂ ଦାପେତ୍ୱା ତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତେ ପୁରିସେ ''ଗଚ୍ଛଥ, ତୁମ୍ହେ ରାଜଧୀତୂନଂ ଅସ୍ସକରାଜେନ ମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପିତଭାୱଂ ତୁମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖଥା''ତି ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେସୁଂ। କାଲିଙ୍ଗୋ ''ନ ହି ନୂନ ସୋ ମଯ୍ହଂ ବଲଂ ଜାନାତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ମହତିଯା ସେନାଯ ନିକ୍ଖମି। ନନ୍ଦିସେନୋ ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଞତ୍ୱା ''ଅତ୍ତନୋ କିର ରଜ୍ଜସୀମାଯମେୱ ହୋତୁ, ମା ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ରଜ୍ଜସୀମଂ ଓକ୍କମତୁ, ଉଭିନ୍ନଂ ରଜ୍ଜାନଂ ଅନ୍ତରେ ଯୁଦ୍ଧଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସାସନଂ ପେସେସି। ସୋ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜପରିଯନ୍ତେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଅସ୍ସକୋପି ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜପରିଯନ୍ତେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ରଜ୍ଜାନଂ ଅନ୍ତରେ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ୱସତି। କାଲିଙ୍ଗୋ ଚିନ୍ତେସି ''ସମଣା ନାମ କିଞ୍ଚି ଜାନିସ୍ସନ୍ତି, କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତି, କସ୍ସ ଜଯୋ ୱା ପରାଜଯୋ ୱା ଭୱିସ୍ସତି, ତାପସଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, କାଲିଙ୍ଗୋ ଚ ଅସ୍ସକୋ ଚ ଯୁଜ୍ଝିତୁକାମା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସୀମାଯମେୱ ଠିତା, ଏତେସୁ କସ୍ସ ଜଯୋ ଭୱିସ୍ସତି, କସ୍ସ ପରାଜଯୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ମହାପୁଞ୍ଞ, ଅହଂ ''ଅସୁକସ୍ସ ଜଯୋ, ଅସୁକସ୍ସ ପରାଜଯୋ''ତି ନ ଜାନାମି, ସକ୍କୋ ପନ ଦେୱରାଜା ଇଧାଗଚ୍ଛତି, ତମହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମି, ସ୍ୱେ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀତି। ସକ୍କୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦି, ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। ଭନ୍ତେ, କାଲିଙ୍ଗୋ ଜିନିସ୍ସତି, ଅସ୍ସକୋ ପରାଜିସ୍ସତି, ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀତି।

କାଲିଙ୍ଗୋ ପୁନଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି, ବୋଧିସତ୍ତୋପିସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ''କିଂ ନାମ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ''ଅହଂ କିର ଜିନିସ୍ସାମୀ''ତି ଉଟ୍ଠାଯ ତୁଟ୍ଠିଯା ପକ୍କାମି। ସା କଥା ୱିତ୍ଥାରିକା ଅହୋସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅସ୍ସକୋ ନନ୍ଦିସେନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''କାଲିଙ୍ଗୋ କିର ଜିନିସ୍ସତିଂ , ମଯଂ ପରାଜିସ୍ସାମ, କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ''କୋ ଏତଂ ଜାନାତି ମହାରାଜ, କସ୍ସ ଜଯୋ ୱା ପରାଜଯୋ ୱା, ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା''ତି ରାଜାନଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ''ଭନ୍ତେ, କୋ ଜିନିସ୍ସତି, କୋ ପରାଜିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''କାଲିଙ୍ଗୋ ଜିନିସ୍ସତି, ଅସ୍ସକୋ ପରାଜିସ୍ସତୀ''ତି? ''ଭନ୍ତେ, ଜିନନ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ କିଂ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ପରାଜିନନ୍ତସ୍ସା''ତି? ''ମହାପୁଞ୍ଞ, ଜିନନ୍ତସ୍ସ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ସବ୍ବସେତୋ ଉସଭୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇତରସ୍ସ ସବ୍ବକାଲଅକୋ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଜଯପରାଜଯଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ନନ୍ଦିସେନୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସହାଯେ ସହସ୍ସମତ୍ତେ ମହାଯୋଧେ ଗହେତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ''ଅମ୍ଭୋ, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଜୀୱିତଂ ଦାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଆମ, ସକ୍ଖିସ୍ସାମା''ତି। ''ତେନ ହି ଇମସ୍ମିଂ ପପାତେ ପତଥା''ତି। ତେ ପତିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ଅଥ ନେ ୱାରେତ୍ୱା ''ଅଲଂ ଏତ୍ଥ ପତନେନ, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଜୀୱିତଂ ଦାତୁଂ ସୁହଦଯା ଅନିୱତ୍ତିନୋ ହୁତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝଥା''ତି ଆହ। ତେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ।

ଅଥ ସଙ୍ଗାମେ ଉପଟ୍ଠିତେ କାଲିଙ୍ଗୋ ‘‘ଅହଂ କିର ଜିନିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୋସାନଂ ଆପଜ୍ଜି, ବଲକାଯାପିସ୍ସ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ କିର ଜଯୋ’’ତି ୱୋସାନଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସନ୍ନାହଂ ଅକତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ପକ୍କମିଂସୁ, ୱୀରିଯକରଣକାଲେ ୱୀରିଯଂ ନ କରିଂସୁ। ଉଭୋପି ରାଜାନୋ ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ‘‘ଯୁଜ୍ଝିସ୍ସାମା’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି। ଉଭିନ୍ନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା କାଲିଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ସବ୍ବସେତୋ ଉସଭୋ ଅହୋସି, ଇତରସ୍ସ ସବ୍ବକାଳଅକୋ। ତା ଦେୱତାପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଯୁଜ୍ଝନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତା ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ତେ ପନ ଉସଭା ଉଭିନ୍ନଂ ରାଜୂନଂଯେୱ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ। ନନ୍ଦିସେନୋ ଅସ୍ସକଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ପଞ୍ଞାଯତି ତେ, ମହାରାଜ, ଆରକ୍ଖଦେୱତା’’ତି। ‘‘ଆମ, ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି। ‘‘କେନାକାରେନା’’ତି। ‘‘କାଲିଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ସବ୍ବସେତୋ ଉସଭୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯତି, ଅମ୍ହାକଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ସବ୍ବକାଳଅକୋ କିଲମନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯଥ, ମଯଂ ଜିନିସ୍ସାମ, କାଲିଙ୍ଗୋ ପରାଜିସ୍ସତି, ତୁମ୍ହେ ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଇମଂ ସତ୍ତିଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁସିକ୍ଖିତସିନ୍ଧୱଂ ଉଦରପସ୍ସେ ୱାମହତ୍ଥେନ ଉପ୍ପୀଳେତ୍ୱା ଇମିନା ପୁରିସସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କାଲିଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ଆରକ୍ଖଦେୱତଂ ସତ୍ତିପ୍ପହାରେନ ପାତେଥ, ତତୋ ମଯଂ ସହସ୍ସମତ୍ତା ସତ୍ତିସହସ୍ସେନ ପହରିସ୍ସାମ , ଏୱଂ କାଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ନସ୍ସିସ୍ସତି, ତତୋ କାଲିଙ୍ଗୋ ପରାଜିସ୍ସତି, ମଯଂ ଜିନିସ୍ସାମା’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ନନ୍ଦିସେନେନ ଦିନ୍ନସଞ୍ଞାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତିଯା ପହରି, ସୂରଯୋଧସହସ୍ସାପି ଅମଚ୍ଚା ସତ୍ତିସହସ୍ସେନ ପହରିଂସୁ। ଆରକ୍ଖଦେୱତା ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣି, ତାୱଦେୱ କାଲିଙ୍ଗୋ ପରାଜିତ୍ୱା ପଲାଯି। ତଂ ପଲାଯମାନଂ ଦିସ୍ୱା ସହସ୍ସମତ୍ତା ଅମଚ୍ଚା ‘‘କାଲିଙ୍ଗୋ ପଲାଯତୀ’’ତି ଉନ୍ନଦିଂସୁ। କାଲିଙ୍ଗୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ପଲାଯମାନୋ ତଂ ତାପସଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୨।

‘‘ଜଯୋ କଲିଙ୍ଗାନମସଯ୍ହସାହିନଂ, ପରାଜଯୋ ଅନଯୋ ଅସ୍ସକାନଂ;

ଇଚ୍ଚେୱ ତେ ଭାସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରି, ନ ଉଜ୍ଜୁଭୂତା ୱିତଥଂ ଭଣନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସଯ୍ହସାହିନନ୍ତି ଅସଯ୍ହଂ ଦୁସ୍ସହଂ ସହିତୁଂ ସମତ୍ଥାନଂ। ଇଚ୍ଚେୱ ତେ ଭାସିତନ୍ତି ଏୱଂ ତଯା କୂଟତାପସ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ପରାଜିନକରାଜାନଂ ଜିନିସ୍ସତି, ଜିନନରାଜାନଞ୍ଚ ପରାଜିସ୍ସତୀତି ଭାସିତଂ। ନ ଉଜ୍ଜୁଭୂତାତି ଯେ କାଯେନ ୱାଚାଯ ମନସା ଚ ଉଜୁଭୂତା, ନ ତେ ମୁସା ଭଣନ୍ତୀତି।

ଏୱଂ ସୋ ତାପସଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତୋ ପଲାଯନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ନଗରମେୱ ଗତୋ, ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନାସକ୍ଖି। ତତୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ସକ୍କୋ ତାପସସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ତାପସୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩।

‘‘ଦେୱା ମୁସାୱାଦମୁପାତିୱତ୍ତା, ସଚ୍ଚଂ ଧନଂ ପରମଂ ତେସୁ ସକ୍କ;

ତଂ ତେ ମୁସା ଭାସିତଂ ଦେୱରାଜ, କିଂ ୱା ପଟିଚ୍ଚ ମଘୱା ମହିନ୍ଦା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଂ ତେ ମୁସା ଭାସିତନ୍ତି ଯଂ ତଯା ମଯ୍ହଂ ଭାସିତଂ, ତଂ ଅତ୍ଥଭଞ୍ଜନକମୁସାୱାଦଂ କଥେନ୍ତେନ ତଯା ମୁସା ଭାସିତଂ, ତଯା କିଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଏୱଂ ଭାସିତନ୍ତି?

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪।

‘‘ନନୁ ତେ ସୁତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭଞ୍ଞମାନେ, ଦେୱା ନ ଇସ୍ସନ୍ତି ପୁରିସପରକ୍କମସ୍ସ;

ଦମୋ ସମାଧି ମନସୋ ଅଭେଜ୍ଜୋ, ଅବ୍ୟଗ୍ଗତା ନିକ୍କମନଞ୍ଚ କାଲେ;

ଦଳ୍ହଞ୍ଚ ୱିରିଯଂ ପୁରିସପରକ୍କମୋ ଚ, ତେନେୱ ଆସି ୱିଜଯୋ ଅସ୍ସକାନ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କିଂ ତଯା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱଚନେ ଭଞ୍ଜନ୍ତମାନେ ଇଦଂ ନ ସୁତପୁବ୍ବଂ, ଯଂ ଦେୱା ପୁରିସପରକ୍କମସ୍ସ ନ ଇସ୍ସନ୍ତି ନ ଉସୂଯନ୍ତି, ଅସ୍ସକରଞ୍ଞୋ ୱୀରିଯକରଣୱସେନ ଅଉଦମନସଙ୍ଖାତୋ ଦମୋ, ସମଗ୍ଗଭାୱେନ ମନସୋ ଅଭେଜ୍ଜୋ, ଅଭେଜ୍ଜସମାଧି, ଅସ୍ସକରଞ୍ଞୋ ସହାଯାନଂ ୱୀରିଯକରଣକାଲେ ଅବ୍ଯଗ୍ଗତା ଯଥା କାଲିଙ୍ଗସ୍ସ ମନୁସ୍ସା ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ଓସକ୍କିଂସୁ, ଏୱଂ ଅନୋସକ୍କନଂ ସମଗ୍ଗଭାୱେନ ଅଭେଜ୍ଜଚିତ୍ତାନଂ ୱୀରିଯଞ୍ଚ ପୁରିସପରକ୍କମୋ ଚ ଥିରୋ ଅହୋସି, ତେନେୱ କାରଣେନ ଅସ୍ସକାନଂ ଜଯୋ ଅହୋସୀତି।

ପଲାତେ ଚ ପନ କାଲିଙ୍ଗେ ଅସ୍ସକରାଜା ୱିଲୋପଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ଗତୋ। ନନ୍ଦିସେନୋ କାଲିଙ୍ଗସ୍ସ ସାସନଂ ପେସେସି ''ଇମାସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ରାଜକଞ୍ଞାନଂ ଦାଯଜ୍ଜକୋଟ୍ଠାସଂ ପେସେତୁ, ସଚେ ନ ପେସେତି, କାତବ୍ବମେତ୍ଥ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତଂ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ତାହି ଲଦ୍ଧବ୍ବଦାଯଜ୍ଜଂ ପେସେସି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା କାଲିଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ଧୀତରୋ ଇମା ଦହରଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଅହେସୁଂ, ନନ୍ଦିସେନୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଚୂଳକାଲିଙ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୦୨] ୨। ମହାଅସ୍ସାରୋହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଦେଯ୍ୟେସୁଂ ଦଦଂ ଦାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା କଥିତମେୱ। ସତ୍ଥା ''ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଅତ୍ତନୋ ଉପକାରୱସେନେୱ କରିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଇଧାପି ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିରାଜା ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ଦାନଂ ଦେତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖତି। ସୋ ''ପଚ୍ଚନ୍ତଂ କୁପିତଂ ୱୂପସମେସ୍ସାମୀ''ତି ବଲୱାହନପରିୱୁତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରାଜିତୋ ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ପଲାଯମାନୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ତିଂସ ଜନା ରାଜସେୱକା ୱସନ୍ତି। ତେ ପାତୋୱ ଗାମମଜ୍ଝେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଗାମକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜା ୱମ୍ମିତଂ ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତୋ ଗାମଦ୍ୱାରେନ ଅନ୍ତୋଗାମଂ ପାୱିସି। ତେ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଇଦ''ନ୍ତି ଭୀତା ପଲାଯିତ୍ୱା ସକସକଗେହାନି ପୱିସିଂସୁ। ଏକୋ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ''ରାଜା କିର ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗତୋ''ତି ସୁଯ୍ୟତି, କୋସି ତ୍ୱଂ ରାଜପୁରିସୋ ଚୋରପୁରିସୋତି? ''ରାଜପୁରିସୋ, ସମ୍ମା''ତି। ''ତେନ ହି ଏଥା''ତି ରାଜାନଂ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୀଠକେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ''ଏହି, ଭଦ୍ଦେ, ସହାଯକସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱା''ତି ଭରିଯଂ ତସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲାନୁରୂପେନ ଆହାରଂ ଦତ୍ୱା ''ମୁହୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସମଥା''ତି ସଯନଂ ପଞ୍ଞାପେସି, ରାଜା ନିପଜ୍ଜି। ଇତରୋ ଅସ୍ସସ୍ସ ସନ୍ନାହଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଚଙ୍କମାପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ପାଯେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ତିଣଂ ଅଦାସି। ଏୱଂ ତଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ଦିୱସେ ରାଜାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛାମହଂ, ସମ୍ମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପୁନ ରଞ୍ଞୋ ଚ ଅସ୍ସସ୍ସ ଚ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ସବ୍ବମକାସି। ରାଜା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ଅହଂ, ସମ୍ମ, ମହାଅସ୍ସାରୋହୋ ନାମ, ନଗରମଜ୍ଝେ ଅମ୍ହାକଂ ଗେହଂ, ସଚେ କେନଚି କିଚ୍ଚେନ ନଗରଂ ଆଗଚ୍ଛସି, ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଦୋୱାରିକଂ 'ମହାଅସ୍ସାରୋହୋ କତରଗେହେ ୱସତୀ'ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦୋୱାରିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ବଲକାଯୋପି ରାଜାନଂ ଅଦିସ୍ୱା ବହିନଗରେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତୋ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିୱାରେସି। ରାଜା ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ଠତ୍ୱା ଦୋୱାରିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ଏକୋ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମୱାସୀ ମଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା 'ମହାଅସ୍ସାରୋହସ୍ସ ଗେହଂ କହ'ନ୍ତି ତଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, ତଂ ତ୍ୱଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ମଂ ଦସ୍ସେଯ୍ୟାସି, ତଦା ତ୍ୱଂ ସହସ୍ସଂ ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି ଆହ। ସୋ ନାଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମିଂ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ରାଜା ତସ୍ସ ୱସନଗାମେ ବଲିଂ ୱଡ୍ଢାପେସି, ବଲିମ୍ହି ୱଡ୍ଢିତେ ନାଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଦୁତିଯମ୍ପି ତତିଯମ୍ପି ବଲିଂ ୱଡ୍ଢାପେସି, ନେୱ ଆଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ଗାମୱାସିନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଆହଂସୁ ''ଅଯ୍ୟ, ତୱ ସହାଯସ୍ସ ମହାଅସ୍ସାରୋହସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଯଂ ବଲିନା ପୀଳିଯମାନା ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ଗଚ୍ଛ ତୱ ସହାଯସ୍ସ ମହାଅସ୍ସାରୋହସ୍ସ ୱତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ବଲିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେହୀ''ତି। ସାଧୁ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ନ ପନ ସକ୍କା ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥେନ ଗନ୍ତୁଂ, ମଯ୍ହଂ ସହାଯସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଦାରକା ଅତ୍ଥି, ତେସଞ୍ଚ ଭରିଯାଯ ଚସ୍ସ ସହାଯକସ୍ସ ଚ ମେ ନିୱାସନପାରୁପନପିଳନ୍ଧନାଦୀନି ସଜ୍ଜେଥାତି। ''ସାଧୁ ସଜ୍ଜିସ୍ସାମା''ତି ତେ ସବ୍ବଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ସଜ୍ଜଯିଂସୁ।

ସୋ ତଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ପକ୍କପୂୱଞ୍ଚ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ୱା ଦୋୱାରିକଂ ପୁଚ୍ଛି ''କହଂ, ସମ୍ମ, ମହାଅସ୍ସାରୋହସ୍ସ ଗେହ''ନ୍ତି। ସୋ ''ଏହି ଦସ୍ସେମି ତେ''ତି ତଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଦୋୱାରିକୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମୱାସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ''ତି ପଟିୱେଦେସି। ରାଜା ତଂ

ସୁତ୍ୱା ଆସନା ଉଟ୍ଠାଯ ‘‘ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋ ଚ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତା ଚ ପଣ୍ଡିସନ୍ତୂ’’ତି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଦିସ୍ୱାୱ ନଂ ପରିସ୍ସଜିତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ସହାଯିକା ଚ ଦାରକା ଚ ଅରୋଗା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ମହାତଲଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ରାଜାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ସହାଯସ୍ସ ମେ ପାଦେ ଧୋୱା’’ତି ଆହ। ସା ତସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱି, ରାଜା ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍ଗାରେନ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚି। ଦେୱୀପି ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲେନ ମକ୍ଖେସି। ରାଜା ‘‘କିଂ, ସମ୍ମ, ଅତ୍ଥି, କିଞ୍ଚି ଅମ୍ହାକଂ ଖାଦନୀଯ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପସିବ୍ବକତୋ ପୂୱେ ନୀହରାପେସି। ରାଜା ସୁୱଣ୍ଣତଟ୍ଟକେନ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ମମ ସହାଯେନ ଆନୀତଂ ଖାଦଥା’’ତି ଦେୱିଯା ଚ ଅମଚ୍ଚାନଞ୍ଚ ଖାଦାପେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ଖାଦି। ଇତରୋ ଇତରମ୍ପି ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ କାସିକୱତ୍ଥାନି ଅପନେତ୍ୱା ତେନ ଆଭତୱତ୍ଥଯୁଗଂ ନିୱାସେସିଂ । ଦେୱୀପି କାସିକୱତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ଆଭରଣାନି ଚ ଅପନେତ୍ୱା ତେନ ଆଭତୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଆଭରଣାନି ପିଳନ୍ଧି।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ରାଜାରହଂ ଭୋଜନଂ ଭୋଜାପେତ୍ୱା ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ ଇମସ୍ସ ମମ କରଣନିଯାମେନେୱ ମସ୍ସୁକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଂ କାସିକୱତ୍ଥଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ରାଜାଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ରାଜା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକସୁତ୍ତଂ ପାତେତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ପିୱନ୍ତି ସଯନ୍ତି, ୱିସ୍ସାସୋ ଥିରୋ ଅହୋସି କେନଚି ଅଭେଜ୍ଜୋ। ଅଥସ୍ସ ରାଜା ପୁତ୍ତଦାରେପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରେ ନିୱେସନଂ ମାପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ତେ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତି।

ଅଥ ଅମଚ୍ଚା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ରାଜପୁତ୍ତଂ ଆହଂସୁ ‘‘କୁମାର, ରାଜା ଏକସ୍ସ ଗହପତିକସ୍ସ ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜତି ପିୱତି ସଯତି, ଦାରକେ ଚ ୱନ୍ଦାପେତି, ଇମିନା ରଞ୍ଞା କତକମ୍ମଂ ନ ଜାନାମ, କିଂ କରୋତି ରାଜା, ମଯଂ ଲଜ୍ଜାମ, ତ୍ୱଂ ରଞ୍ଞୋ କଥେହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ କଥଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ମା ଏୱଂ କରୋହି, ମହାରାଜା’’ତି ଆହ। ‘‘ତାତ, ଅହଂ ଯୁଦ୍ଧପରାଜିତୋ କହଂ ୱସିଂ, ଅପି ନୁ ଜାନାଥା’’ତି। ‘‘ନ ଜାନାମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଅହଂ ଏତସ୍ସ ଘରେ ୱସନ୍ତୋ ଅରୋଗୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେସିଂ, ଏୱଂ ମମ ଉପକାରିନୋ କସ୍ମା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ତାତ, ଯୋ ହି ଅଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକସ୍ସ ଦେତି, ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକସ୍ସ ନ ଦେତି, ସୋ ଆପଦଂ ପତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଉପକାରଂ ନ ଲଭତୀ’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୫।

‘‘ଅଦେଯ୍ୟେସୁ ଦଦଂ ଦାନଂ, ଦେଯ୍ୟେସୁ ନପ୍ପୱେଚ୍ଛତି;

ଆପାସୁ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋ, ସହାଯଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି।

୬।

‘‘ନାଦେଯ୍ୟେସୁ ଦଦଂ ଦାନଂ, ଦେଯ୍ୟେସୁ ଯୋ ପୱେଚ୍ଛତି;

ଆପାସୁ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋ, ସହାଯମଧିଗଚ୍ଛତି।

୭।

‘‘ସଞ୍ଞୋଗସମ୍ଭୋଗୱିସେସଦସ୍ସନଂ , ଅନରିଯଧମ୍ମେସୁ ସଠେସୁ ନସ୍ସତି;

କତଞ୍ଚ ଅରିଯେସୁ ଚ ଅଜ୍ଜୱେସୁ, ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ଅଣୁମ୍ପି ତାଦିସୁ।

୮।

‘‘ଯୋ ପୁବ୍ବେ କତକଲ୍ୟାଣୋ, ଅକା ଲୋକେ ସୁଦୁକ୍କରଂ;

ପଚ୍ଛା କଯିରା ନ ୱା କଯିରା, ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୂଜନାରହୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଦେନ୍ତେସୂତି ପୁବ୍ବେ ଅକତୂପକାରେସୁ। ଦେନ୍ତେସୂତି ପୁବ୍ବେ କତୂପକାରେସୁ। ନସ୍ସତେଚ୍ଛତୀତି ନ ପଞ୍ଚେସେତି ନ ଦେତି। ଆପାସୂତି ଆପଦାସୁ। ବ୍ୟସନନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ। ସଞ୍ଞୋଗସମ୍ଭୋଗଞ୍ଚିସେସଦସ୍ସନନ୍ତି ଯୋ ମିତ୍ତେନ କତୋ ସଞ୍ଞୋଗୋ ଚେଞ୍ଚ ସମ୍ଭୋଗୋ ଚ, ତସ୍ସ ୱିସେସଦସ୍ସନଂ ଗୁଣଦସ୍ସନଂ ସୁକତଂ ମୟ୍ହଂ ଇମିନାତି ଏତଂ ସବ୍ବଂ ଅସୁଦ୍ଧଧମ୍ମତ୍ତା ଅନରିଯଧମ୍ମେସୁ କେରାଟିକତ୍ତା ସଠେସୁ ନସ୍ସତି। ଅରିଯେସୂତି ଅତ୍ତନୋ କତଗୁଣଜାନନେନ ଅରିଯେସୁ ପରିସୁଦ୍ଧେସୁ। ଅଜ୍ଜୱେସୂତି ତେନେଞ୍ଚ କାରଣେନ ଉଜୁକେସୁ ଅକୁଟିଲେସୁ। ଅଣୁମ୍ପୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି। ତାଦିସୂତି ଯେ ତାଦିସା ପୁଗ୍ଗଲା ହୋନ୍ତି ଅରିଯା ଉଜୁଭୂତା, ତେସୁ ଅପ୍ପମ୍ପି କତଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାଜୁତିକଂ ମହାୱିପ୍ଫାରଂ, ସୁଖେତ୍ତେ ୱୁତ୍ତବୀଜମିୱ ନ ନସ୍ସତି , ଇତରସ୍ମିଂ ପନ ପାପେ ବହୁମ୍ପି କତଂ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଖିତ୍ତବୀଜମିୱ ନସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଯଥାପି ବୀଜମଗ୍ଗିମ୍ହି, ଡୟ୍ହତି ନ ୱିରୂହତି;

ଏୱଂ କତଂ ଅସପ୍ପୁରିସେ, ନସ୍ସତି ନ ୱିରୂହତି।

''କତଞ୍ଞୁମ୍ହି ଚ ପୋସମ୍ହି, ସୀଲୱନ୍ତେ ଅରିୟୱୁତ୍ତିନେ;

ସୁଖେତ୍ତେ ୱିଯ ବୀଜାନି, କତଂ ତମ୍ହି ନ ନସ୍ସତୀ''ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୭୭-୭୮);

ପୁବ୍ବେ କତକଲ୍ୟାଣୋତି ପଠମତରଂ ଉପକାରଂ କତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅକାତି ଅକରି, ଅୟଂ ଲୋକେ ସୁଦୁକ୍କରଂ ନାମ ଅକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଛା କୟିରାତି ସୋ ପଚ୍ଛା ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଗୁଣଂ କରୋତୁ ୱା ମା ୱା, ତେନେଞ୍ଚ ପଠମକତେନ ଗୁଣେନ ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୂଜନାରହୋ ହୋତି, ସବ୍ବଂ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ ଅରହତୀତି।

ଇଦଂ ପନ ସୁତ୍ୱା ନେୱ ଅମଚ୍ଚା, ନ ରାଜପୁତ୍ତୋ ପୁନ କିଞ୍ଚି କଥେସୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମୱାସୀ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମହାଅସ୍ସାରୋହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୦୩] ୩। ଏକରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅନୁତ୍ତରେ କାମଗୁଣେ ସମିଦ୍ଧେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ କୋସଲରାଜସେୱକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ସେୟ୍ୟଜାତକେ (ଜା। ୧।୩।୯୪ ଆଦଯୋ) କଥିତମେୱ। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ''ନ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଅନତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥଂ ଆହରି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଅତ୍ତନୋ ଅନତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥଂ ଆହରିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ରାଜନ୍ତେପୁରେ ଦୁବ୍ଭି। ରାଜା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋୱ ତସ୍ସ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜେସି। ସୋ ଦୁବ୍ଭିସେନଂ ନାମ କୋସଲରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋତି ସବ୍ବଂ ମହାସୀଲୱଜାତକେ (ଜା। ୧।୧।୫୧) କଥିତମେୱ। ଇଧ ପନ ଦୁବ୍ଭିସେନୋ ମହାତଲେ ଅମଚ୍ଚମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନଂ ବାରାଣସିରାଜାନଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ସିକ୍କାଯ ପକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତରୁମ୍ମାରେ ହେଟ୍ଠାସୀସକଂ ଓଲମ୍ବାପେସି। ରାଜା ଚୋରରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି, ବନ୍ଧନଂ ଛିଜ୍ଜି, ତତୋ ରାଜା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି। ଚୋରରାଜସ୍ସ ସରୀରେ ଦାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ''ଡୟ୍ହାମି ଡୟ୍ହାମୀ''ତି ଭୂମିଯଂ ଅପରାପରଂ ପରିୱତ୍ତତି। ''କିମେତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ଏୱରୂପଂ ଧମ୍ମିକରାଜାନଂ ନିରପରାଧଂ ଦ୍ୱାରସ୍ସ ଉତ୍ତରୁମ୍ମାରେ ହେଟ୍ଠାସୀସକଂ ଓଲମ୍ବାପେଥା''ତି ୱଦିଂସୁ। ତେନ ହି ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୋଚେଥ ନନ୍ତି। ପୁରିସା ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁବ୍ଭିସେନସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୯।

‘‘ଅନୁତ୍ତରେ କାମଗୁଣେ ସମିଦ୍ଧେ, ଭୁତ୍ୱାନ ପୁବ୍ବେ ୱସି ଏକରାଜ;

ସୋଦାନି ଦୁଗ୍ଗେ ନରକମ୍ହି ଖିତ୍ତୋ, ନପ୍ପଜହେ ୱଣ୍ଣବଲଂ ପୁରାଣ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱସୀତି ୱୁତ୍ଥୋ। ଏକରାଜାତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ନାମେନାଲପତି। ସୋଦାନୀତି ସୋ ତ୍ୱଂ ଇଦାନି। ଦୁଗ୍ଗେତି ୱିସମେ। ନରକମ୍ହୀତି ଆୱାଟେ। ଓଲମ୍ବିତଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନପ୍ପଜହେ ୱଣ୍ଣବଲଂ ପୁରାଣନ୍ତି ଏୱରୂପେ ୱିସମଟ୍ଠାନେ ଖିତ୍ତୋପି ପୋରାଣକୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ନପ୍ପଜହସୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅୱୋଚ –

୧୦।

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ଖନ୍ତୀ ଚ ତପୋ ଚ ମୟ୍ହଂ, ସମ୍ପତ୍ଥିତା ଦୁବ୍ଭିସେନ ଅହୋସି;

ତଂଦାନି ଲଦ୍ଧାନ କଥଂ ନୁ ରାଜ, ଜହେ ଅହଂ ୱଣ୍ଣବଲଂ ପୁରାଣଂ।

୧୧।

‘‘ସବ୍ବା କିରେୱଂ ପରିନିଟ୍ଠିତାନି, ଯସସ୍ସିନଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱିସୟ୍ହ;

ଯସୋ ଚ ଲଦ୍ଧା ପୁରିମଂ ଉଳାରଂ, ନପ୍ପଜହେ ୱଣ୍ଣବଲଂ ପୁରାଣଂ।

୧୨।

‘‘ପନୁଜ୍ଜ ଦୁକ୍ଖେନ ସୁଖଂ ଜନିନ୍ଦ, ସୁଖେନ ୱା ଦୁକ୍ଖମସୟ୍ହସାହି;

ଉଭଯତ୍ଥ ସନ୍ତୋ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତା, ସୁଖେ ଚ ଦୁକ୍ଖେ ଚ ଭୱନ୍ତି ତୁଲ୍ୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଖନ୍ତୀତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି। ତପୋତି ତପଚରଣଂ। ସମ୍ପତ୍ଥିତାତି ଇଚ୍ଛିତା ଅଭିକଙ୍ଖିତା । ଦୁବ୍ଭିସେନାତି ତଂ ନାମେନାଲପତି। ତଂଦାନି ଲଦ୍ଧାନାତି ତଂ ପତ୍ଥନଂ ଇଦାନାହଂ ଲଭିତ୍ୱା। ଜହେତି କେନ କାରଣେନ ଅହଂ ଜହେୟ୍ୟଂ। ଯସ୍ସ ହି ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ଦୋମନସ୍ସଂ ୱା ହୋତି, ସୋ ତଂ ଜହେୟ୍ୟାତି ଦୀପେତି।

‘‘ସବ୍ବା କିରେୱଂ ପରିନିଟ୍ଠିତାନୀ’’ତି ଅନୁସ୍ସୱୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ । ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସବ୍ବାନେୱ ମମ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଦାନସୀଲଭାୱନାଉପୋସଥକମ୍ମାନି ପୁବ୍ବେୱ ନିଟ୍ଠିତାନୀତି। ଯସସ୍ସିନଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ୱିସୟ୍ହାତି ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତିଯା ଯସସ୍ସି, ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦାଯ ପଞ୍ଞୱନ୍ତ, ଅସୟ୍ହସାହିତାଯ ୱିସୟ୍ହ। ଏୱଂ ତୀଣିପେତାନି ଆଲପନାନେୱ। ନନ୍ତି ପନେତ୍ଥ ନିପାତୋ । ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତାୱସେନନ୍ତକାରସ୍ସ ସାନୁନାସିକତା କତାତି ପଚ୍ଚେତବ୍ବା। ଯସୋ ଚାତି ଯସଞ୍ଚ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଲଦ୍ଧା ପୁରିମନ୍ତି ଲଭିତ୍ୱା ପୁରିମଂ ପୁବ୍ବେ ଅଲଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ। ଉଳାରନ୍ତି ମହନ୍ତଂ। କିଲେସୱିକ୍ଖମ୍ଭନମେତ୍ତାଭାୱନାଝାନୁପ୍ପତ୍ତିଯୋ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ନପ୍ପଜହେତି ଏୱରୂପଂ ଯସଂ ଲଦ୍ଧା କିଂକାରଣା ପୁରାଣୱଣ୍ଣବଲଂ ଜହିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁକ୍ଖେନାତି ତଯା ଉପ୍ପାଦିତେନ ନରକମ୍ହି ଖିପନଦୁକ୍ଖେନ ମମ ରଜ୍ଜସୁଖଂ ପନୁଦିତ୍ୱା। ସୁଖେନ ୱା ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଝାନସୁଖେନ ୱା ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପନୁଦିତ୍ୱା। ଉଭଯତ୍ଥ ସନ୍ତୋତି ଯେ ସନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ମାଦିସା, ତେ ଦ୍ୱୀସୁପି ଏତେସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଅଭିନିବ୍ବୁତସଭାୱା ମଜ୍ଝତ୍ତା ସୁଖେ ଚ ଦୁକ୍ଖେ ଚ ଭୱନ୍ତି ତୁଲ୍ୟା, ଏକସଦିସା ନିବ୍ବିକାରାୱ ହୋନ୍ତୀତି।

ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା ଦୁବ୍ଭିସେନୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ତୁମ୍ହେୱ କାରେଥ, ଅହଂ ୱୋ ଚୋରେ ପଟିବାହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠାମଚ୍ଚସ୍ସ ରାଜାଣଂ କାରେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରଜ୍ଜଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦୁବ୍ଭିସେନୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଏକରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୦୪] ୪। ଦଦ୍ଦରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଇମାନି ମନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୋଧନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା କଥିତମେୱ। ତଦା ହି ଧମ୍ମସଭାଯଂ ତସ୍ସ କୋଧନଭାୱକଥାଯ ସମୁଟ୍ଠିତାଯ ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ କୋଧନୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ କୋଧନୋଯେୱ, କୋଧନଭାୱେନେୱସ୍ସ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପରିସୁଦ୍ଧା ନାଗରାଜଭାୱେ ଠିତାପି ତୀଣି ୱସ୍ସାନି ଗୂଥପୂରିତାଯ ଉକ୍କାରଭୂମିଯଂ ୱସିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଦଦ୍ଦରପବ୍ବତପାଦେ ଦଦ୍ଦରନାଗଭୱନଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତସ୍ସ ଦଦ୍ଦରରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ମହାଦଦ୍ଦରୋ ନାମ ଅହୋସି, କନିଟ୍ଠଭାତା ପନସ୍ସ ଚୂଳଦଦ୍ଦରୋ ନାମ। ସୋ କୋଧନୋ ଫରୁସୋ ନାଗମାଣୱକେ ଅକ୍କୋସନ୍ତୋ ପରିଭାସନ୍ତୋ ପହରନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ନାଗରାଜା ତସ୍ସ ଫରୁସଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନାଗଭୱନତୋ ତଂ ନୀହରାପେତୁଂ ଆଣାପେସି। ମହାଦଦ୍ଦରୋ ପନ ପିତରଂ ଖମାପେତ୍ୱା ନିୱାରେସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ରାଜା ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝି, ଦୁତିଯମ୍ପି ଖମାପେସି। ତତିଯୱାରେ ପନ ''ତ୍ୱଂ ମଂ ଇମଂ ଅନାଚାରଂ ନୀହରାପେନ୍ତଂ ନିୱାରେସି, ଗଚ୍ଛଥ ଦ୍ୱେପି ଜନା ଇମମ୍ହା ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବାରାଣସିଯଂ ଉକ୍କାରଭୂମିଯଂ ତୀଣି ୱସ୍ସାନି ୱସଥା''ତି ନାଗଭୱନା ନିକ୍କଡ୍ଢାପେସି। ତେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିଂସୁ। ଅଥ ନେ ଉକ୍କାରଭୂମିଯଂ ଉଦକପରିଯନ୍ତେ ଗୋଚରଂ ପରିଯେସମାନେ ଗାମଦାରକା ଦିସ୍ୱା ପହରନ୍ତା ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦଯୋ ଖିପନ୍ତା ''କେ ଇମେ ପୁଥୁଲସୀସା ସୂଚିନଙ୍ଗୁଟ୍ଠା ଉଦକଦେଡ୍ଡୁଭା ମଣ୍ଡୂକଭକ୍ଖା''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଅକ୍କୋସନ୍ତି ପରିଭାସନ୍ତି।

ଚୂଳଦଦ୍ଦରୋ ଚଣ୍ଡଫରୁସତାଯ ତେସଂ ତଂ ଅୱମାନଂ ଅସହନ୍ତୋ ''ଭାତିକ, ଇମେ ଦାରକା ଅମ୍ହେ ପରିଭୱନ୍ତି, ଆସୀୱିସଭାୱଂ ନୋ ନ ଜାନନ୍ତି, ଅହଂ ତେସଂ ଅୱମାନଂ ସହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ନାସାୱାତେନ ତେ ନାସେସ୍ସାମୀ''ତି ଭାତରା ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩।

''ଇମାନି ମଂ ଦଦ୍ଦର ତାପଯନ୍ତି, ୱାଚାଦୁରୁତ୍ତାନି ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ମଣ୍ଡୂକଭକ୍ଖା ଉଦକନ୍ତସେୱୀ, ଆସୀୱିସଂ ମଂ ଅୱିସା ସପନ୍ତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ତାପଯନ୍ତୀତି ଦୁକ୍ଖାପେନ୍ତି। ମଣ୍ଡୂକଭକ୍ଖା ଉଦକନ୍ତସେୱୀତି ''ମଣ୍ଡୂକଭକ୍ଖା''ତି ଚ ''ଉଦକନ୍ତସେୱୀ''ତି ଚ ୱଦନ୍ତା ଏତେ ଅୱିସା ଗାମଦାରକା ମଂ ଆସୀୱିସଂ ସମାନଂ ସପନ୍ତି ଅକ୍କୋସନ୍ତୀତି।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଦଦ୍ଦରୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪।

''ସକା ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜିତୋ, ଅଞ୍ଞଂ ଜନପଦଂ ଗତୋ;

ମହନ୍ତଂ କୋଟ୍ଠଂ କଯିରାଥ, ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ନିଧେତୱେ।

୧୫।

''ଯତ୍ଥ ପୋସଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଜାତିଯା ୱିନଯେନ ୱା;

ନ ତତ୍ଥ ମାନଂ କଯିରାଥ, ୱସମଞ୍ଞାତକେ ଜନେ।

୧୬.

‘‘ୱିଦେସୱାସଂ ୱସତୋ, ଜାତୱେଦସମେନପି;

ଖମିତବ୍ବଂ ସପଞ୍ଞେନ, ଅପି ଦାସସ୍ସ ତଜ୍ଜିତ’’ନ୍ତି.

ତତ୍ଥ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ନିଧେତୱେତି ଯଥା ଧଞ୍ଞନିଧାନତ୍ଥାଯ ମହନ୍ତଂ କୋଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା କିଚ୍ଚେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଧଞ୍ଞଂ ୱଳଞ୍ଜେନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ୱିଦେସଂ ଗତୋ ଅନ୍ତୋହଦଯେ ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ ନିଧାନତ୍ଥାଯ ମହନ୍ତଂ କୋଟ୍ଠଂ କଯିରାଥ. ତତ୍ଥ ତାନି ଦୁରୁତ୍ତାନି ନିଦହିତ୍ୱା ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ପହୋନକକାଲେ କାତବ୍ବଂ କରିସ୍ସତି. ଜାତିଯା ୱିନଯେନ ୱାତି ‘‘ଅଯଂ ଖତ୍ତିଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି ୱା ‘‘ସୀଲୱା ବହୁସ୍ସୁତୋ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ୱା ଏୱଂ ଯତ୍ଥ ଜାତିଯା ୱିନଯେନ ୱା ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ. ମାନନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ମଂ ଲାମକୱୋହାରେନ ୱୋହରନ୍ତି, ନ ସକ୍କରୋନ୍ତି ନ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୀତି ମାନଂ ନ କରେଯ୍ୟ. ୱସମଞ୍ଞାତକେ ଜନେତି ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଗୋତ୍ତାଦୀନି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଜନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱସନ୍ତୋ. ୱସତୋତି ୱସତା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ.

ଏୱଂ ତେ ତତ୍ଥ ତୀଣି ୱସ୍ସାନି ୱସିଂସୁ. ଅଥ ନେ ପିତା ପକ୍କୋସାପେସି. ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିହତମାନା ଜାତା.

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୋଧନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି. ‘‘ତଦା ଚୂଳଅଦଦ୍ଦରୋ କୋଧନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ମହାଦଦ୍ଦରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି.

ଦଦ୍ଦରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା.

[୩୦୫] ୫. ସୀଲୱୀମଂସନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନତ୍ଥିଲୋକେ ରହୋ ନାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କିଲେସନିଗ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି. ୱତ୍ଥୁ ଏକାଦସକନିପାତେ ପାନୀଯଜାତକେ (ଜା. ୧.୧୧.୫୯ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି. ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ – ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଅନ୍ତୋଜେତୱନେ ୱସନ୍ତା ମଜ୍ଝିମଯାମସମନନ୍ତରେ କାମୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କଯିଂସୁ. ସତ୍ଥା ଛସୁପି ରତ୍ତିଦିୱାକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଯଥା ଏକଚକ୍ଖୁକୋ ଚକ୍ଖୁଂ, ଏକପୁତ୍ତୋ ପୁତ୍ତଂ, ଚାମରୀ ୱାଲଂ ଅପ୍ପମାଦେନ ରକ୍ଖତି, ଏୱଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଭିକ୍ଖୂ ଓଲୋକେତି. ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଜେତୱନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନେ ଉପ୍ପନ୍ନଚୋରେ ୱିଯ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଆନନ୍ଦ, ଅନ୍ତୋଜେତୱନେ କୋଟିସନ୍ଥାରେ ୱସନକଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଦ୍ୱାରେ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେହୀ’’ତି ଆହ. ସୋ ତଥା କତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ପଟିୱେଦେସି. ସତ୍ଥା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକୱସେନ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ‘ପାପକରଣେ ରହୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’ତି ପାପଂ ନ କରିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି.

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ବାରାଣସିଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ମାଣୱକସତାନଂ ଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି. ଆଚରିଯସ୍ସ ପନ ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଧୀତା ଅତ୍ଥି. ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେସଂ ମାଣୱକାନଂ ସୀଲଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସେୱ ଧୀତରଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି. ସୋ ଏକଦିୱସଂ ମାଣୱକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ମଯ୍ହଂ ଧୀତା ୱଯପ୍ପତ୍ତା, ୱିୱାହମସ୍ସା କାରେସ୍ସାମି, ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଞାତକାନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଥେନେତ୍ୱା ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରେ ଆହରଥ, କେନଚି ଅଦିଟ୍ଠମେୱ ଗଣ୍ହାମି, ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଆଭଟଂ ନ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ଆହ. ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଞାତକାନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଥେନେତ୍ୱା ୱତ୍ଥପିଳନ୍ଧନାଦୀନି ଆହରନ୍ତି. ଆଚରିଯୋ ଆଭତାଭତଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଠପେସି. ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ନ କିଞ୍ଚି ଆହରି. ଅଥ ନଂ ଆଚରିଯୋ ଆହ ‘‘ତ୍ୱଂ ପନ, ତାତ, ନ କିଞ୍ଚି ଆହରସୀ’’ତି. ‘‘ଆମ, ଆଚରିଯା’’ତି. ‘‘କସ୍ମା, ତାତା’’ତି. ‘‘ତୁମ୍ହେ ନ କସ୍ସଚି ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଆଭଟଂ ଗଣ୍ହଥ, ଅହଂ ପନ ପାପକରଣେ ରହୋ ନାମ ନ ପସ୍ସାମୀ’’ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଆହ –

୧୭.

‘‘ନତ୍ଥି ଲୋକେ ରହୋ ନାମ, ପାପକମ୍ମଂ ପକୁବ୍ବତୋ;

ପସ୍ସନ୍ତି ୱନଭୂତାନି, ତଂ ବାଲୋ ମଞ୍ଞତୀ ରହୋ.

୧୮।

''ଅହଂ ରହୋ ନ ପସ୍ସାମି, ସୁଞ୍ଞଂ ୱାପି ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଯତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଅସୁଞ୍ଞଂ ହୋତି ତଂ ମଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ରହୋତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନଂ। ୱନଭୂତାନୀତି ୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତଭୂତାନି। ତଂ ବାଲୋତି ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ରହୋ ମଯା କତନ୍ତି ବାଲୋ ମଞ୍ଞତି। ସୁଞ୍ଞଂ ୱାପୀତି ଯଂ ୱା ଠାନଂ ସତ୍ତେହି ସୁଞ୍ଞଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଭୱେଯ୍ଯ, ତମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ଆହ।

ଆଚରିଯୋ ତସ୍ସ ପସୀଦିତ୍ୱା ''ତାତ, ନ ମଯ୍ହଂ ଗେହେ ଧନଂ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ପନ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧୀତରଂ ଦାତୁକାମୋ ଇମେ ମାଣୱକେ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ଏୱମକାସିଂ, ମମ ଧୀତା ତୁଯ୍ହମେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା''ତି ଧୀତରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଦାସି। ସେସମାଣୱକେ ''ତୁମ୍ହେହି ଆଭତାଭତଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହମେୱ ନେଥା''ତି ଆହ।

ସତ୍ଥା ''ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ଦୁସ୍ସୀଲମାଣୱକା ଅତ୍ତନୋ ଦୁସ୍ସୀଲତାଯ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ନ ଲଭିଂସୁ, ଇତରୋ ପଣ୍ଡିତମାଣୱୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତାଯ ଲଭୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୯।

''ଦୁଜ୍ଜଚ୍ଚୋ ଚ ସୁଜଚ୍ଚୋ ଚ, ନନ୍ଦୋ ଚ ସୁଖୱଡ୍ଢିତୋ;

ୱଜ୍ଜୋ ଚ ଅଦ୍ଧୁୱସୀଲୋ ଚ, ତେ ଧମ୍ମଂ ଜହୁମତ୍ଥିକା।

୨୦।

''ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ କଥଂ ଜହେ, ସବ୍ବଧମ୍ମାନ ପାରଗୂ;

ଯୋ ଧମ୍ମମନୁପାଲେତି, ଧିତିମା ସଚ୍ଚନିକ୍କମୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁଜ୍ଜଚ୍ଚୋତିଆଦଯୋ ଛ ଜେଟ୍ଠକମାଣୱା, ତେସଂ ନାମଂ ଗଣ୍ହି, ଅୱସେସାନଂ ନାମଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକୱସେନେୱ ''ତେ ଧମ୍ମଂ ଜହୁମତ୍ଥିକା''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ତେତି ସବ୍ବେପି ତେ ମାଣୱା। ଧମ୍ମନ୍ତି ଇତ୍ଥିପଟିଲାଭସଭାୱଂ । ଜହୁମତ୍ଥିକାତି ଜହୁଂ ଅତ୍ଥିକା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ମକାରୋ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସବ୍ବେପି ତେ ମାଣୱା ତାଯ ଇତ୍ଥିଯା ଅତ୍ଥିକାୱ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦୁସ୍ସୀଲତାଯ ତଂ ଇତ୍ଥିପଟିଲାଭସଭାୱଂ ଜହିଂସୁ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚାତି ଇତରୋ ପନ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। କଥଂ ଜହେତି କେନ କାରଣେନ ତଂ ଇତ୍ଥିପଟିଲାଭସଭାୱଂ ଜହିସ୍ସତି। ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଲୋକିଯାନି ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି, ଦସ ସୀଲାନି, ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ଚ, ସବ୍ବଧମ୍ମା ନାମ, ତେସଂ ସୋ ପାରଂ ଗତୋତି ପାରଗୂ। ଧମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମେୱ ଧମ୍ମଂ ଯୋ ଅନୁପାଲେତି ରକ୍ଖତି। ଧିତିମାତି ସୀଲରକ୍ଖନଧିତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ସଚ୍ଚନିକ୍କମୋତି ସଚ୍ଚେ ସଭାୱଭୂତେ ଯଥାୱୁତ୍ତେ ସୀଲଧମ୍ମେ ନିକ୍କମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ତାନି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ।

ତଦା ଆଚରିଯୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତମାଣୱୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସୀଲୱୀମଂସନଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୦୬] ୬। ସୁଜାତାଜାତକୱଣ୍ଣନା

କିମଣ୍ଡକାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଂ କିର ରଞ୍ଞୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସିରିୱିୱାଦୋ ଅହୋସି, ''ସଯନକଲହୋ''ତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ। ରାଜା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅତ୍ଥିଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନାତି। ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀପି ''ସତ୍ଥା ରଞ୍ଞୋ ମଯି କୁଦ୍ଧଭାୱଂ ନ ଜାନାତି ମଞ୍ଞେ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ସତ୍ଥାପି ଞତ୍ୱା ''ଇମେସଂ ସମଗ୍ଗଭାୱଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ପଞ୍ଚଭିକ୍ଖୁସତପରିୱାରୋ ସାୱତ୍ଥିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ତଥାଗତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଦତ୍ୱା ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଂ ଆହରି। ସତ୍ଥା ପତ୍ତଂ ହତ୍ଥେନ ପିଦହିତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, କହଂ ଦେୱୀ''ତି ଆହ। ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ତାଯ ଅତ୍ତନୋ ଯସେନ ମତ୍ତାଯା''ତି? ''ମହାରାଜ, ସଯମେୱ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ମାତୁଗାମଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତାଯ କତସ୍ସ ଅପରାଧସ୍ସ ଅସହନଂ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ରାଜା ସତ୍ଥୁ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେସି, ସା ସତ୍ଥାରଂ ପରିୱିସି। ସତ୍ଥା ''ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମଗ୍ଗେହି ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ସାମଗ୍ଗିରସୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଭୋ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିଂସୁ। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା ଏକୱଚନେନେୱ ଉଭୋ ସମଗ୍ଗେ ଅକାସୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଏତେ ଏକୱାଦେନେୱ ସମଗ୍ଗେ ଅକାସି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଓଲୋକଯମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକା ପଣ୍ଣିକଧୀତା ଅଭିରୂପା ପଠମୱଯେ ଠିତା ସୁଜାତା ନାମ ବଦରପଚ୍ଛିଂ ସୀସେ କତ୍ୱା ''ବଦରାନି ଗଣ୍ହଥ, ବଦରାନି ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱଦମାନା ରାଜଙ୍ଗଣେନ ଗଚ୍ଛତି। ରାଜା ତସ୍ସା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତାଯ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅସାମିକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅଦାସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ସୁୱଣ୍ଣତଟ୍ଟକେ ବଦରାନି ଖାଦନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ତଦା ସୁଜାତା ଦେୱୀ ରାଜାନଂ ବଦରାନି ଖାଦନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମହାରାଜ, କିଂ ନାମ ତୁମ୍ହେ ଖାଦଥା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୧।

''କିମଣ୍ଡକା ଇମେ ଦେୱ, ନିକ୍ଖିତ୍ତା କଂସମଲ୍ଲକେ;

ଉପଲୋହିତକା ୱଗ୍ଗୂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ କିମଣ୍ଡକାତି କିଂଫଲାନି ନାମେତାନି, ପରିମଣ୍ଡଲୱସେନ ପନ ଅଣ୍ଡକାତି ଆହ। କଂସମଲ୍ଲକେତି ସୁୱଣ୍ଣତଟ୍ଟକେ। ଉପଲୋହିତକାତି ରତ୍ତୱଣ୍ଣା। ୱଗ୍ଗୂତି ଚୋକ୍ଖା ନିମ୍ମଲା।

ରାଜା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ବଦରୱାଣିଜକେ ପଣ୍ଣିକଗହପତିକସ୍ସ ଧୀତେ ଅତ୍ତନୋ କୁଲସନ୍ତକାନି ବଦରାନିପି ନ ଜାନାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୨।

''ଯାନି ପୁରେ ତୁୱଂ ଦେୱି, ଭଣ୍ଡୁ ନନ୍ତକୱାସିନୀ;

ଉଚ୍ଛଙ୍ଗହତ୍ଥା ପଚିନାସି, ତସ୍ସା ତେ କୋଲିଯଂ ଫଲଂ।

୨୩।

''ଉଡ୍ଡଯ୍ହତେ ନ ରମତି, ଭୋଗା ୱିପ୍ପଜହନ୍ତି ତଂ;

ତତ୍ଥେୱିମଂ ପଟିନେଥ, ଯତ୍ଥ କୋଲଂ ପଚିସ୍ସତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଭଣ୍ଡୂତି ମୁଣ୍ଡସୀସା ହୁତ୍ୱା। ନନ୍ତକୱାସିନୀତି ଜିଣ୍ଣପିଲୋତିକନିୱତ୍ଥା। ଉଚ୍ଛଙ୍ଗହତ୍ଥା ପଚିନାସୀତି ଅଟଙ୍ଗଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଙ୍କୁସକେନ ସାଖଂ ଓନାମେତ୍ୱା ଓଚିତୋଚିତଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ପକ୍ଖିପନୱସେନ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗହତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ପଚିନାସି ଓଚିନାସି। ତସ୍ସା ତେ କୋଲିଯଂ ଫଲନ୍ତି ତସ୍ସା ତୱ ଏୱଂ ପଚିନନ୍ତିଯା ଓଚିନନ୍ତିଯା ଯମହଂ ଇଦାନି ଖାଦାମି, ଇଦଂ କୋଲିଯଂ କୁଲଦତ୍ତିଯଂ ଫଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉଞ୍ଜୟ୍ହତେନ ରମତୀତି ଅଯଂ ଜମ୍ମୀ ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ୱସମାନା ଲୋହକୁମ୍ଭିଯଂ ପକ୍କିତ୍ତା ୱିଯ ଡୟ୍ହତି ନାଭିରମତି। ଭୋଗାତି ରାଜଭୋଗା ଇମଂ ଅଲକ୍ଖିକଂ ୱିପ୍ପଜହନ୍ତି। ଯତ୍ଥ କୋଲଂ ପଚିସ୍ସତୀତି ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ବଦରମେୱ ପଚିନିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣନ୍ତୀ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସ୍ସତି, ତତ୍ଥେୱ ନଂ ନେଥାତି ୱଦତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ଇମେ ସମଗ୍ଗେ କାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ''ଇମିସ୍ସା ଅନିକ୍କଡ୍ଢନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୨୪।

''ହୋନ୍ତି ହେତେ ମହାରାଜ, ଇଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତାଯ ନାରିଯା;

ଖମ ଦେୱ ସୁଜାତାଯ, ମାସ୍ସା କୁଜ୍ଝ ରଥେସଭା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ଏତେ ଏୱରୂପା ପମାଦଦୋସା ଯସଂ ପତ୍ତାଯ ନାରିଯା ହୋନ୍ତିଯେୱ, ଏତଂ ଏୱରୂପେ ଉଚ୍ଚେ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଇଦାନି ''ଏତ୍ତକସ୍ସ ଅପରାଧସ୍ସ ଅସହନଂ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତଂ ତୁମ୍ହାକଂ, ତସ୍ମା ଖମ, ଦେୱ, ସୁଜାତାଯ, ଏତିସ୍ସା ମା କୁଜ୍ଝ ରଥେସଭ ରଥଜେଟ୍ଠକାତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଦେୱିଯା ତଂ ଅପରାଧଂ ସହିତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ନଂ ଠପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଭୋ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିଂସୂତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ବାରାଣସିରାଜା କୋସଲରାଜା ଅହୋସି, ସୁଜାତା ମଲ୍ଲିକା, ଅମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସୁଜାତାଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୦୭] ୭। ପଲାସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଚେତନଂବ୍ରାହ୍ମଣ ଅସ୍ସୁଣନ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋହାଯସ୍ମା ''ଅଜ୍ଜ ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ''ଅହଞ୍ଚମ୍ହି ସେକ୍ଖୋ ସକରଣୀଯୋ, ସତ୍ଥୁ ଚ ମେ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ପଞ୍ଚୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ସତ୍ଥୁ କତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନିପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସୋକାଭିଭୂତୋ ଉଯ୍ୟାନୱରକେ କପିସୀସଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ପରୋଦି। ସତ୍ଥା ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନନ୍ଦୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''କତପୁଞ୍ଞୋସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଧାନମନୁଯୁଞ୍ଜ, ଖିପ୍ପଂ ହୋହିସି ଅନାସୱୋ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ଇଦାନି ତଯା ମମ କତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ କିଂକାରଣା ନିପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଯସ୍ସ ତେ ପୁବ୍ବେ ସରାଗାଦିକାଲେପି ମମ କତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନିପ୍ଫଲଂ ନାହୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିତୋ ଅୱିଦୂରେ ପଲାସରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଦା ବାରାଣସିୱାସିନୋ ମନୁସ୍ସା ଦେୱତାମଙ୍ଗଲିକା ଅହେସୁଂ ନିଚ୍ଚଂ ବଲିକରଣାଦୀସୁ ପଯୁତ୍ତା। ଅଥେକୋ ଦୁଗ୍ଗତବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ଅହମ୍ପି ଏକଂ ଦେୱତଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ''ତି ଏକସ୍ମିଂ ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ଠିତସ୍ସ ମହତୋ ପଲାସରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲଂ ସମଂ ନିତ୍ତିଣଂ କତ୍ୱା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ଓକିରିତ୍ୱାୱ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖେ ଗନ୍ଧପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକାନି ଦତ୍ୱା ମାଲାଗନ୍ଧଧୂମେହି ପୂଜେତ୍ୱା ଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା ''ସୁଖଂ ସଯା''ତି ୱତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମତି। ଦୁତିଯଦିୱସେ ପାତୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖସେଯ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତିୱିଯ ମଂ ପଟିଜଗ୍ଗତି, ଇମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଯେନ କାରଣେନ ମଂ ପଟିଜଗ୍ଗତି, ତଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ସମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତେ ମହଲ୍ଲକବ୍ରାହ୍ମଣୱେସେନ ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୫।

‘‘ଅଚେତନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅସ୍ସୁଣନ୍ତଂ, ଜାନୋ ଅଜାନନ୍ତମିମଂ ପଲାସଂ;

ଆରଦ୍ଧୱିରିୟୋ ଧୁୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ସୁଖସେୟ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛସି କିସ୍ସ ହେତୁ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସ୍ସୁଣନ୍ତନ୍ତି ଅଚେତନତ୍ତାୱ ଅସୁଣନ୍ତଂ। ଜାନୋତି ତୁୱଂ ଜାନମାନୋ ହୁତ୍ୱା ଧୁୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ନିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୨୬।

‘‘ଦୂରେ ସୁତୋ ଚେୱ ବ୍ରହା ଚ ରୁକ୍ଖୋ, ଦେସେ ଠିତୋ ଭୂତନିୱାସରୂପୋ;

ତସ୍ମା ନମସ୍ସାମି ଇମଂ ପଲାସଂ, ୟେ ଚେତ୍ଥ ଭୂତା ତେ ଧନସ୍ସ ହେତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୂରେ ସୁତୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅୟଂ ରୁକ୍ଖୋ ଦୂରେ ସୁତୋ ୱିସ୍ସୁତୋ, ନ ଆସନ୍ନଟ୍ଠାନେୟେୱ ପାକଟୋ। ବ୍ରହା ଚାତି ମହନ୍ତୋ ଚ। ଦେସେ ଠିତୋତି ଉନ୍ନତେ ସମେ ଭୂମିପ୍ପଦେସେ ଠିତୋ। ଭୂତନିୱାସରୂପୋତି ଦେୱତାନିୱାସସଭାୱୋ, ଅଦ୍ଧା ଏତ୍ଥ ମହେସକ୍ଖା ଦେୱତା ନିୱୁତ୍ଥା ଭୱିସ୍ସତି। ତେ ଧନସ୍ସ ହେତୂତି ଇମଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖଂ ୟେ ଚେତ୍ଥ ନିୱୁତ୍ଥା ଭୂତା, ତେ ଧନସ୍ସ ହେତୁ ନମସ୍ସାମି, ନ ନିକ୍କାରଣାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପସନ୍ନା ‘‘ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା, ମା ଭାୟି, ଧନଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ମହନ୍ତେନ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୭।

‘‘ସୋ ତେ କରିସ୍ସାମି ୟଥାନୁଭାୱଂ, କତଞ୍ଞୁତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପେକ୍ଖମାନୋ;

କଥଞ୍ହି ଆଗମ୍ମ ସତଂ ସକାସେ, ମୋଘାନି ତେ ଅସ୍ସୁ ପରିଫନ୍ଦିତାନି।

୨୮।

‘‘ୟୋ ତିନ୍ଦୁକରୁକ୍ଖସ୍ସ ପରୋ ପିଲକ୍ଖୋ, ପରିୱାରିତୋ ପୁବ୍ବୟଞ୍ଞୋ ଉଳାରୋ;

ତସ୍ସେସ ମୂଲସ୍ମିଂ ନିଧି ନିଖାତୋ, ଅଦାୟାଦୋ ଗଚ୍ଛ ତଂ ଉଦ୍ଧରାହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୟଥାନୁଭାୱନ୍ତି ୟଥାସତ୍ତି ୟଥାବଲଂ। କତଞ୍ଞୁତନ୍ତି ତୟା ମୟ୍ହଂ କତଗୁଣଂ ଜାନନ୍ତୋ ତଂ ଅତ୍ତନି ୱିଜ୍ଜମାନଂ କତଞ୍ଞୁତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ। ଆଗମ୍ମାତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା। ସତଂ ସକାସେତି ସପ୍ପୁରିସାନଂ ସନ୍ତିକେ। ମୋଘାନି ତେ ଅସ୍ସୁ ପରିଫନ୍ଦିତାନୀତି ସୁଖସେୟ୍ୟପୁଚ୍ଛନୱସେନ ୱାଚାଫନ୍ଦିତାନି ସମ୍ମଜ୍ଜନାଦିକରଣେନ କାୟଫନ୍ଦିତାନି ଚ ତୱ କଥଂ ଅଫଲାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି।

ୟୋ ତିନ୍ଦୁକରୁକ୍ଖସ୍ସ ପରୋ ପିଲକ୍ଖୋତି ୟୋ ଏସ ତିନ୍ଦୁକରୁକ୍ଖସ୍ସ ପରତୋ ପିଲକ୍ଖରୁକ୍ଖୋ ଠିତୋତି ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ଠିତାୱ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ପରିୱାରିତୋତିଆଦୀସୁ ତସ୍ସ ପିଲକ୍ଖରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ ଏସ ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିହିତତାୟ ପରିୱାରିତୋ, ପୁବ୍ବେ ୟିଟ୍ଠୟଞ୍ଞୱସେନ ପୁରିମସାମିକାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନତାୟ ପୁବ୍ବୟଞ୍ଞୋ, ଅନେକନିଧିକୁମ୍ଭି ଭାୱେନ ମହନ୍ତତ୍ତା ଉଳାରୋ, ଭୂମିଂ ଖଣିତ୍ୱା ଠପିତତ୍ତା ନିଖାତୋ, ଇଦାନି ଦାୟାଦାନଂ ଅଭାୱତୋ ଅଦାୟାଦୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଏସ ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗୀୱାୟ ଗୀୱଂ ପହରନ୍ତୀନଂ ନିଧିକୁମ୍ଭୀନଂ ୱସେନ ମହାନିଧି ନିଖାତୋ ଅସାମିକୋ, ଗଚ୍ଛ ତଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସା ଦେୱତା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ୱଂ ଏତଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କିଲମିସ୍ସସି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ଅହମେୱ ତଂ ତୱ ଘରଂ ନେତ୍ୱା ଅସୁକସ୍ମିଂ ଅସୁକସ୍ମିଞ୍ଚ

ଠାନେ ନିଦହିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଏତଂ ଧନଂ ଯାୱଜୀୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଦାନଂ ଦେହି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖାହୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ଧନଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତସ୍ସ ଘରେ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପଲାସଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୦୮] ୮। ସକୁଣଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅକରମ୍ହସ ତେ କିଚ୍ଚନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଅକତଞ୍ଞୁତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅକତଞ୍ଞୂଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ରୁକ୍ଖକୋଟ୍ଟକସକୁଣୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥେକସ୍ସ ସୀହସ୍ସ ମଂସଂ ଖାଦନ୍ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠି ଗଲେ ଲଗ୍ଗି, ଗଲୋ ଉଦ୍ଧୁମାଯି, ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଖରା ୱେଦନା ପୱତ୍ତତି। ଅଥ ନଂ ସୋ ସକୁଣୋ ଗୋଚରପ୍ପସୁତୋ ଦିସ୍ୱା ସାଖାଯ ନିଲୀନୋ ‘‘କିଂ ତେ, ସମ୍ମ, ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖି। ‘‘ଅହଂ ତେ, ସମ୍ମ, ଏତଂ ଅଟ୍ଠିଂ ଅପନେଯ୍ୟଂ, ଭଯେନ ପନ ତେ ମୁଖଂ ପୱିସିତୁଂ ନ ୱିସହାମି, ଖାଦେଯ୍ୟାସିପି ମ’’ନ୍ତି। ‘‘ମା ଭାଯି, ସମ୍ମ, ନାହଂ ତଂ ଖାଦାମି, ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତଂ ୱାମପସ୍ସେନ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ‘‘କୋ ଜାନାତି, କିମ୍ପେସ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଯଥା ମୁଖଂ ପିଦହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତଥା ତସ୍ସ ଅଧରୋଟ୍ଠେ ଚ ଉତ୍ତରୋଟ୍ଠେ ଚ ଦଣ୍ଡକଂ ଠପେତ୍ୱା ମୁଖଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିକୋଟିଂ ତୁଣ୍ଡେନ ପହରି, ଅଟ୍ଠି ପତିତ୍ୱା ଗତଂ। ସୋ ଅଟ୍ଠିଂ ପାତେତ୍ୱା ସୀହସ୍ସ ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଦଣ୍ଡକଂ ତୁଣ୍ଡେନ ପହରିତ୍ୱା ପାତେନ୍ତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସାଖଗ୍ଗେ ନିଲୀଯି। ସୀହୋ ନିରୋଗୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଏକଂ ୱନମହିଂସଂ ୱଧିତ୍ୱା ଖାଦତି। ସକୁଣୋ ‘‘ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ସାଖାଯ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୯।

‘‘ଅକରମ୍ହସ ତେ କିଚ୍ଚଂ, ଯଂ ବଲଂ ଅହୁୱମ୍ହସେ;

ମିଗରାଜ ନମୋ ତ୍ୟତ୍ଥୁ, ଅପି କିଞ୍ଚି ଲଭାମସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅକରମ୍ହସ ତେ କିଚ୍ଚନ୍ତି ଭୋ, ସୀହ, ମଯମ୍ପି ତୱ ଏକଂ କିଚ୍ଚଂ ଅକରିମ୍ହା ଯଂ ବଲଂ ଅହୁୱମ୍ହସେତି ଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ବଲଂ ଅହୋସି, ତେନ ବଲେନ ତତୋ କିଞ୍ଚି ଅହାପେତ୍ୱା ଅକରିମ୍ହଯେୱ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୀହୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩୦।

‘‘ମମ ଲୋହିତଭକ୍ଖସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ଲୁଦ୍ଦାନି କୁବ୍ବତୋ;

ଦନ୍ତନ୍ତରଗତୋ ସନ୍ତୋ, ତଂ ବହୁଂ ଯମ୍ପି ଜୀୱସୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକୁଣୋ ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୧।

‘‘ଅକତଞ୍ଞୁମକତ୍ତାରଂ, କତସ୍ସ ଅପ୍ପଟିକାରକଂ;

ଯସ୍ମିଂ କତଞ୍ଞୁତା ନତ୍ଥି, ନିରତ୍ଥା ତସ୍ସ ସେୱନା।

୩୨।

‘‘ଯସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଚିଣ୍ଣେନ, ମିତ୍ତଧମ୍ମୋ ନ ଲବ୍ଭତି;

ଅନୁସୂୟମନକ୍କୋସଂ, ସଣିକଂ ତମ୍ହା ଅପକ୍କମେ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅକତଞ୍ଞୁନ୍ତି କତଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତଂ। ଅକତ୍ତାରନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଅକରୋନ୍ତଂ। ସମ୍ମୁଖଚିଣ୍ଣେନାତି ସମ୍ମୁଖେ କତେନ ଗୁଣେନ। ଅନୁସୂୟମନକ୍କୋସନ୍ତି ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ଉସୂୟନ୍ତୋ ନ ଅକ୍କୋସନ୍ତୋ ସଣିକଂ ତମ୍ହା ପାପପୁଗ୍ଗଲା ଅପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି। ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ସୋ ସକୁଣୋ ପକ୍କାମି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସୀହୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସକୁଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସକୁଣଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୦୯] ୯। ଛୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସବ୍ବମିଦଂଚରିମଂ କତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟେ ଭିକ୍ଖୂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ୱିନୟେ (ପାଚି। ୬୪୬) ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଗତମେୱ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ – ସତ୍ଥା ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନୀଚେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉଚ୍ଚେ ଆସନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗରହିତ୍ୱା ‘‘ଅୟୁତ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହାକଂ ମମ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱକରଣଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ହି ନୀଚେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବାହିରକମନ୍ତେପି ୱାଚେନ୍ତେ ଗରହିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେସି। ତସ୍ସ ଭରିୟା ଅମ୍ବଦୋହଳିନୀ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଆହ ‘‘ସାମି, ଇଚ୍ଛାମହଂ ଅମ୍ବଂ ଖାଦିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଅମ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅମ୍ବିଲଫଲଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସାମି, ଅମ୍ବଫଲଂ ଲଭମାନାୱ ଜୀୱିସ୍ସାମି, ଅଲଭମାନାୟ ମେ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ଅମ୍ବଫଲଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଉୟ୍ୟାନେ ଅମ୍ବୋ ଧୁୱଫଲୋ ହୋତି। ସୋ ‘‘ତତୋ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଆହରିତ୍ୱା ଇମିସ୍ସା ଦୋହଳଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେସ୍ସାମୀ’’ତି ରତ୍ତିଭାଗେ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ବଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ନିଲୀନୋ ସାଖାୟ ସାଖଂ ଅମ୍ବଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ୱିଚରି। ତସ୍ସ ତଥା କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ରତ୍ତି ୱିଭାୟି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ଇଦାନି ଓତରିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମି, ଦିସ୍ୱା ମଂ ‘ଚୋରୋ’ତି ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି, ରତ୍ତିଭାଗେ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥେକଂ ୱିଟପଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ନିଲୀନୋ ଅଚ୍ଛି।

ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ‘‘ପୁରୋହିତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ମନ୍ତେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ଉଚ୍ଚେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଚରିୟଂ ନୀଚେ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉପରି ନିଲୀନୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ୟାୱ ଅଧମ୍ମିକୋ ଅୟଂ ରାଜା, ୟୋ ଉଚ୍ଚାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଅଧମ୍ମିକୋ, ୟୋ ନୀଚାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ୱାଚେତି। ଅହମ୍ପି ଅଧମ୍ମିକୋ, ୟୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ୱସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ଜୀୱିତଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ଅମ୍ବଂ ଆହରାମୀ’’ତି। ସୋ ରୁକ୍ଖତୋ ଓତରନ୍ତୋ ଏକଂ ଓଲମ୍ବନସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ତେସଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ପତିଟ୍ଠାୟ ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ ନଟ୍ଠୋ, ତ୍ୱଂ ମୂଳ୍ହୋ, ପୁରୋହିତୋ ମତୋ’’ତି ଆହ। ସୋ ରଞ୍ଞା ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୩୩।

‘‘ସବ୍ବମିଦଂ ଚରିମଂ କତଂ, ଉଭୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସରେ;

ଉଭୋ ପକତିୟା ଚୁତା, ୟୋ ଚାୟଂ ମନ୍ତେଜ୍ଝାପେତି;

ୟୋ ଚ ମନ୍ତଂ ଅଧୀୟତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବମିଦଂ ଚରିମଂ କତନ୍ତି ୟଂ ଅମ୍ହେହି ତୀହି ଜନେହି କତଂ, ସବ୍ବଂ ଇଦଂ କିଚ୍ଚଂ ଲାମକଂ ନିମ୍ମରିୟାଦଂ ଅଧମ୍ମିକଂ। ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଚୋରଭାୱଂ

ତେସଞ୍ଚ ମନ୍ତେସୁ ଅଗାରୱଂ ଗରହିତ୍ୱା ପୁନ ଇତରେ ଦ୍ୱେପେୱ ଗରହନ୍ତୋ ‘‘ଉଭୋଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସରେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉଭୋତି ଇମେ ଦ୍ୱେପି ଜନା ଗରୁକାରାରହଂ ପୋରାଣକଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ଧମ୍ମପକତିତୋ ଚୁତା। ଧମ୍ମୋ ହି ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ପକତି ନାମ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ପାତୁରହୋସି ପୁବ୍ବେ;

ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମୋ ଉଦପାଦି ଲୋକେ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୨୮);

ଯୋ ଚାଯନ୍ତି ଯୋ ଚ ଅଯଂ ନୀଚାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଜ୍ଝାପେତି, ଯୋ ଚ ଉଚ୍ଚେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଧୀଯତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩୪।

‘‘ସାଲୀନଂ ଓଦନଂ ଭୁଞ୍ଜେ, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସେୱାମି, ଧମ୍ମଂ ଇସୀହି ସେୱିତ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଞ୍ହି ଭୋ ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକଂ ସାଲୀନଂ ଓଦନଂ ସୁଚିଂ ପଣ୍ଡରଂ ନାନପ୍ପକାରାଯ ମଂସୱିକତିଯା ସିତ୍ତଂ ମଂସୂପସେଚନଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ତସ୍ମା ଉଦରେ ବଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଏତଂ ଏସିତଗୁଣେହି ଇସୀହି ସେୱିତଂ ଧମ୍ମଂ ନ ସେୱାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୫।

‘‘ପରିବ୍ବଜ ମହା ଲୋକୋ, ପଚନ୍ତଞ୍ଞେପି ପାଣିନୋ;

ମା ତଂ ଅଧମ୍ମୋ ଆଚରିତୋ, ଅସ୍ମା କୁମ୍ଭମିୱାଭିଦା।

୩୬।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ ତଂ ଯସଲାଭଂ, ଧନଲାଭଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଯା ୱୁତ୍ତି ୱିନିପାତେନ, ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପରିବ୍ବଜାତି ଇତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛ। ମହାତି ଅଯଂ ଲୋକୋ ନାମ ମହା। ପଚନ୍ତଞ୍ଞେପି ପାଣିନୋତି ଇମସ୍ମିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଞ୍ଞେପି ପାଣିନୋ ପଚନ୍ତି, ନାଯମେୱେକୋ ରାଜା। ଅସ୍ମା କୁମ୍ଭମିୱାଭିଦାତି ପାସାଣୋ ଘଟଂ ୱିଯ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧ ୱସନ୍ତୋ ଅଧମ୍ମଂ ଆଚରସି, ସୋ ଅଧମ୍ମୋ ଏୱଂ ଆଚରିତୋ ପାସାଣୋ ଘଟଂ ୱିଯ ମା ତଂ ଭିନ୍ଦି।

‘‘ଧିରତ୍ଥୂ’’ତି ଗାଥାଯ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଏସ ଏୱଂ ତୱ ଯସଲାଭୋ ଚ ଧନଲାଭୋ ଚ ଧିରତ୍ଥୁ, ତଂ ଗରହାମ ମଯଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅଯଂ ତଯା ଲଦ୍ଧଲାଭୋ ଆଯତିଂ ଅପାଯେସୁ ୱିନିପାତନହେତୁନା ସମ୍ପତି ଚ ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତି ନାମ ହୋତି, ଯା ଚେସା ୱୁତ୍ତି ଇମିନା ଆଯତିଂ ୱିନିପାତେନ ଇଧ ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ୱା ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, କିଂ ତାଯ, ତେନ ତଂ ଏୱଂ ୱଦାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ଧମ୍ମକଥାଯ ରାଜା ପସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଭୋ, ପୁରିସ, କିଂଜାତିକୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଚଣ୍ଡାଲୋ ଅହଂ, ଦେୱା’’ତି। ଭୋ ‘‘ସଚେ ତ୍ୱଂ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ରଜ୍ଜଂ ତେ ଅହଂ ଅଦସ୍ସଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ଅହଂ ଦିୱା ରାଜା ଭୱିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ରତ୍ତିଂ ରାଜା ହୋହୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ କଣ୍ଠେ ପିଳନ୍ଧନଂ ପୁପ୍ଫଦାମଂ ତସ୍ସ ଗୀୱାଯଂ ପିଳନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତଂ ନଗରଗୁତ୍ତିକଂ ଅକାସି। ଅଯଂ ନଗରଗୁତ୍ତିକାନଂ କଣ୍ଠେ ରତ୍ତପୁପ୍ଫଦାମପିଳନ୍ଧନୱଂସୋ। ତତୋ

ପଚ୍ଛାଯ ପନ ରାଜା ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଆଚରିଯେ ଗାରୱଂ କରିତ୍ୱା ନୀଚେ ଆସନେ ନିସିନ୍ନୋ ମନ୍ତେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଛୱଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୧୦] ୧୦। ସେୟ୍ୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସସମୁଦ୍ଦପରିଯାଯନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅଭିରୂପଂ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ସାସନେ ନାଭିରମି। ଅଥ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ଭଗୱତା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱତ୍ୱା ''କୋ ତଂ ଉକ୍କଣ୍ଠାପେସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପେ ନିୟ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସି, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଲଭନ୍ତାପି ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଦିୱସେ ୱିଜାଯି। ରାଜା ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ କୋଚି ମେ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଦିୱସେ ଜାତୋ''ତି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି। ''ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ପୁରୋହିତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ''ତି। ରାଜା ତଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଧାତୀନଂ ଦତ୍ୱା ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋୱ ପଟିଜଗ୍ଗାପେସି। ଉଭିନ୍ନଂ ଆଭରଣାନି ଚେୱ ପାନଭୋଜନାଦୀନି ଚ ଏକସଦିସାନେୱ ଅହେସୁଂ। ତେ ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଏକତୋୱ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗମଂସୁ। ରାଜା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଓପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି, ମହାଯସୋ ଅହୋସି। ତତୋ ପଚ୍ଛାଯ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରାଜପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋୱ ଖାଦତି ପିୱତି ସଯତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସ୍ସାସୋ ଥିରୋ ଅହୋସି।

ଅପରଭାଗେ ରାଜପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ସହାଯୋ ରଜ୍ଜମନୁସାସତି, ସଲ୍ଲକ୍ଖିତକ୍ଖଣେଯେୱ ଖୋ ପନ ମୟ୍ହଂ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସତି, କିଂ ମେ ଘରାୱାସେନ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିୱେକମନୁବ୍ରୂହେସ୍ସାମୀ''ତି? ସୋ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମନୋରମେ ଭୂମିଭାଗେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ୱିହାସି। ତଦା ରାଜା ତଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ''ମୟ୍ହଂ ସହାଯୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, କହଂ ସୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅମଚ୍ଚା ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ରମଣୀଯେ କିର ୱନସଣ୍ଡେ ୱସତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ତସ୍ସ ୱସନୋକାସଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସେୟ୍ୟଂ ନାମ ଅମଚ୍ଚଂ ''ଗଚ୍ଛ ସହାଯଂ ମେ ଗହେତ୍ୱା ଏହି, ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ଠପେତ୍ୱା ୱନଚରକେହି ସଦ୍ଧିଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱସନୋକାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ସୁୱଣ୍ଣପଟିମଂ ୱିଯ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ''ଭନ୍ତେ, ରାଜା ତୁୟ୍ହଂ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଦାତୁକାମୋ, ଆଗମନଂ ତେ ଇଚ୍ଛତୀ''ତି ଆହ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ତିଟ୍ଠତୁ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ, ଅହଂ ସକଲଂ କାସିକୋସଲଜମ୍ବୁଦୀପରଜ୍ଜଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିସିରିମେୱ ୱା ଲଭନ୍ତୋପି ନ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ନ ହି ପଣ୍ଡିତା ସକିଂ ଜହିତକିଲେସେ ପୁନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ସକିଂ ଜହିତଞ୍ହି ନିଟ୍ଠୁଭଖେଳଅସଦିସଂ ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୭।

''ସସମୁଦ୍ଦପରିଯାଯଂ, ମହିଂ ସାଗରକୁଣ୍ଡଲଂ;

ନ ଇଚ୍ଛେ ସହ ନିନ୍ଦାଯ, ଏୱଂ ସେୟ୍ୟ ୱିଜାନହି।

୩୮।

''ଧିରତ୍ଥୁ ତଂ ଯସଲାଭଂ, ଧନଲାଭଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଯା ୱୁତ୍ତି ୱିନିପାତେନ, ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ୱା।

୩୯।

''ଅପି ଚେ ପତ୍ତମାଦାୟ, ଅନଗାରୋ ପରିବ୍ବଜେ;

ସାୟେୱ ଜୀୱିକା ସେୟ୍ୟୋ, ଯା ଚାଧମ୍ମେନ ଏସନା।

୪୦।

''ଅପି ଚେ ପତ୍ତମାଦାୟ, ଅନଗାରୋ ପରିବ୍ବଜେ;

ଅଞ୍ଞଂ ଅହିଂସୟଂ ଲୋକେ, ଅପି ରଜ୍ଜେନ ତଂ ୱର''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସସମୁଦ୍ଦପରିୟାୟନ୍ତି ପରିୟାୟୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପରିୱାରୋ, ସମୁଦ୍ଦଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତେନ ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତେନ ସଦ୍ଧିଂ, ସମୁଦ୍ଦସଙ୍ଖାତେନ ୱା ପରିୱାରେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସାଗରକୁଣ୍ଡଲନ୍ତି ସାଗରମଜ୍ଝେ ଦୀପୱସେନ ଠିତତ୍ତା ତସ୍ସ କୁଣ୍ଡଲଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିନ୍ଦାୟାତି ଝାନସୁଖସମ୍ପନ୍ନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଇସ୍ସରିୟଂ ଗଣ୍ହାତି ଇମାୟ ନିନ୍ଦାୟ। ସେୟ୍ୟାତି ତଂ ନାମେନାଲପତି। ୱିଜାନହୀତି ଧମ୍ମଂ ୱିଜାନାହି। ଯା ୱୁତ୍ତି ୱିନିପାତେନାତି ଯା ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନୱସେନ ଲଦ୍ଧା ଯସଲାଭଧନଲାଭୱୁତ୍ତି ଝାନସୁଖତୋ ଅତ୍ତୱିନିପାତନସଙ୍ଖାତେନ ୱିନିପାତେନ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସ୍ସରିୟମଦମତ୍ତସ୍ସ ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ୱା ହୋତି, ତଂ ୱୁତ୍ତିଂ ଧିରତ୍ଥୁ।

ପତ୍ତମାଦାୟାତି ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା। ଅନଗାରୋତି ଅପି ଅହଂ ଅଗାରୱିରହିତୋ ପରକୁଲେସୁ ଚରେୟ୍ୟଂ। ସାୟେୱ ଜୀୱିକାତି ସା ଏୱ ମେ ଜୀୱିକା ସେୟ୍ୟୋ ୱରତରା। ଯା ଚାଧମ୍ମେନ ଏସନାତି ଯା ଚ ଅଧମ୍ମେନ ଏସନା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯା ଅଧମ୍ମେନ ଏସନା, ତତୋ ଏସାୱ ଜୀୱିକା ସୁନ୍ଦରତରାତି। ଅହିଂସୟନ୍ତି ଅୱିହେଠେନ୍ତୋ। ଅପି ରଜ୍ଜେନାତି ଏୱଂ ପରଂ ଅୱିହେଠେନ୍ତୋ କପାଲହତ୍ଥସ୍ସ ମମ ଜୀୱିକକପ୍ପନଂ ରଜ୍ଜେନାପି ୱରଂ ଉତ୍ତମନ୍ତି।

ଇତି ସୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚନ୍ତମ୍ପି ତଂ ପଟିକ୍ଖିପି। ସେୟ୍ୟୋପି ତସ୍ସ ମନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅନାଗମନଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି, ଅପରେପି ବହୂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀନି ସଚ୍ଛିକରିଂସୁ।

ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସେୟ୍ୟୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସେୟ୍ୟଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

କାଲିଙ୍ଗୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ପୁଚିମନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ

[୩୧୧] ୧। ପୁଚିମନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉଟ୍ଠେହିଚୋରାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଥେରେ କିର ରାଜଗହଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ଅରଞ୍ଞକୁଟିକାୟ ୱିହରନ୍ତେ ଏକୋ ଚୋରୋ ନଗରଦ୍ୱାରଗାମେ ଏକସ୍ମିଂ ଗେହେ ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ହତ୍ଥସାରଂ ଆଦାୟ ପଲାୟିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ କୁଟିପରିୱେଣଂ ପୱିସିତ୍ୱା ''ଇଧ ମୟ୍ହଂ ଆରକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଥେରସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲାୟ ପମୁଖେ ନିପଜ୍ଜି। ଥେରୋ ତସ୍ସ ପମୁଖେ ସୟିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଆସଙ୍କଂ କତ୍ୱା ''ଚୋରସଂସଗ୍ଗୋ ନାମ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ''ମା ଇଧ ସୟୀ''ତି ନୀହରି। ସୋ ଚୋରୋ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଦଂ ମୋହେତ୍ୱା ପଲାୟି। ମନୁସ୍ସା ଉକ୍କଂ ଆଦାୟ ଚୋରସ୍ସ ପଦାନୁସାରେନ ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନଠିତଟ୍ଠାନନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନସୟିତଟ୍ଠାନାଦୀନି ଦିସ୍ୱା ''ଚୋରୋ ଇତୋ ଆଗତୋ, ଇଧ ଠିତୋ, ଇଧ ନିସିନ୍ନୋ, ଇମିନା ଠାନେନ ଅପଗତୋ, ନ ଦିଟ୍ଠୋ ନୋ''ତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଦିସ୍ୱାୱ

ପଟିଗତା। ପୁନଦିୱସେ ଥେରୋ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ୱେଳୁୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଆସଙ୍କିତଭଯୁତ୍ତକଂ ଆସଙ୍କି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଆସଙ୍କିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଥେରେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଗରସ୍ସ ସୁସାନୱନେ ନିମ୍ବରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ନଗରଦ୍ୱାରଗାମେ କତକମ୍ମଚୋରୋ ତଂ ସୁସାନୱନଂ ପାୱିସି। ତଦା ଚ ପନ ତତ୍ଥ ନିମ୍ବୋ ଚ ଅସ୍ସତ୍ଥୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖା। ଚୋରୋ ନିମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ଭଣ୍ଡିକଂ ଠପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଚୋରେ ଗହେତ୍ୱା ନିମ୍ବସୂଲେ ଉତ୍ତାସେନ୍ତି। ଅଥ ସା ଦେୱତା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚେ ମନୁସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ ଚୋରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି, ଇମସ୍ସେୱ ନିମ୍ବରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୂଲଂ କତ୍ୱା ଏତଂ ଉତ୍ତାସେସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ରୁକ୍ଖୋ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ହନ୍ଦ ନଂ ଇତୋ ନୀହରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

''ଉଟ୍ଠେହି ଚୋର କିଂ ସେସି, କୋ ଅତ୍ଥୋ ସୁପନେନ ତେ;

ମା ତଂ ଗହେସୁଂ ରାଜାନୋ, ଗାମେ କିବ୍ବିସକାରକ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ରାଜାନୋତି ରାଜପୁରିସେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କିବ୍ବିସକାରକନ୍ତି ଦାରୁଣସାହସିକଚୋରକମ୍ମକାରକଂ।

ଇତି ନଂ ୱତ୍ୱା ''ଯାୱ ତଂ ରାଜପୁରିସା ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତାୱ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛା''ତି ଭାଯାପେତ୍ୱା ପଲାପେସି। ତସ୍ମିଂ ପଲାତେ ଅସ୍ସତ୍ଥଦେୱତା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

''ଯଂ ନୁ ଚୋରଂ ଗହେସ୍ସନ୍ତି, ଗାମେ କିବ୍ବିସକାରକଂ;

କିଂ ତତ୍ଥ ପୁଚିମନ୍ଦସ୍ସ, ୱନେ ଜାତସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱନେ ଜାତସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋତି ନିମ୍ବୋ ୱନେ ଜାତୋ ଚେୱ ଠିତୋ ଚ। ଦେୱତା ପନ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତା ରୁକ୍ଖସମୁଦାଚାରେନେୱ ସମୁଦାଚରି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ନିମ୍ବଦେୱତା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୩।

''ନ ତ୍ୱଂ ଅସ୍ସତ୍ଥ ଜାନାସି, ମମ ଚୋରସ୍ସ ଚନ୍ତରଂ;

ଚୋରଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜାନୋ, ଗାମେ କିବ୍ବିସକାରକଂ;

ଅପ୍ପେନ୍ତି ନିମ୍ବସୂଲସ୍ମିଂ, ତସ୍ମିଂ ମେ ସଙ୍କତେ ମନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅସ୍ସତ୍ଥାତି ପୁରିମନଯେନେୱ ତସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତଂ ସମୁଦାଚରତି। ମମ ଚୋରସ୍ସ ଚନ୍ତରନ୍ତି ମମ ଚ ଚୋରସ୍ସ ଚ ଏକତୋ ଅୱସନକାରଣଂ। ଅପ୍ପେନ୍ତି ନିମ୍ବସୂଲସ୍ମିନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ରାଜାନୋ ଚୋରଂ ନିମ୍ବସୂଲେ ଆୱୁଣନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ମେ ସଙ୍କତେ ମନୋତି ତସ୍ମିଂ କାରଣେ ମମ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍କତି। ସଚେ ହି ଇମଂ ସୂଲେ ଆୱୁଣିସ୍ସନ୍ତି, ୱିମାନଂ ମେ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ଅଥ ସାଖାଯ ଓଲମ୍ବେସ୍ସନ୍ତି, ୱିମାନେ ମେ କୁଣପଗନ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନାହଂ ଏତଂ ପଲାପେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଭଣ୍ଡସାମିକା ଉକ୍କାହତ୍ଥା ପଦାନୁସାରେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋରସ୍ସ ସଯିତଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ

ଇଦାନେୱ ଚୋରୋ ଉଟ୍ଠାଯ ପଲାତୋ, ନ ଲଦ୍ଧୋ ନୋ ଚୋରୋ, ସଚେ ଲଭିସ୍ସାମ, ଇମସ୍ସେୱ ନଂ ନିମ୍ବସ୍ସ ସୂଲେ ୱା ଆୱୁଣିତ୍ୱା ସାଖାଯ ୱା ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପକ୍କନ୍ଦିତ୍ୱା ଚୋରଂ ଅଦିସ୍ୱାୱ ଗତା।

ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅସ୍ସତ୍ଥଦେୱତା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୪।

''ସଙ୍କେଯ୍ୟ ସଙ୍କିତବ୍ବାନି, ରକ୍ଖେଯ୍ୟାନାଗତଂ ଭଯଂ;

ଅନାଗତଭଯା ଧୀରୋ, ଉଭୋ ଲୋକେ ଅୱେକ୍ଖତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ରକ୍ଖେଯ୍ୟାନାଗତଂ ଭଯନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅନାଗତଭଯାନି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚେୱ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚାତି। ତେସୁ ପାପମିତ୍ତେ ପରିୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖତି, ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ପରିୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ସମ୍ପରାଯିକଂ ରକ୍ଖତି। ଅନାଗତଭଯାତି ଅନାଗତଭଯହେତୁତଂ ଭଯଂ ଭାଯମାନୋ ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ପାପମିତ୍ତସଂସଗ୍ଗଂ ନ କରୋତି, ତୀହିପି ଦ୍ୱାରେହି ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ନ ଚରତି। ଉଭୋ ଲୋକେତି ଏୱଂ ଭାଯନ୍ତୋ ହେସ ଇଧଲୋକପରଲୋକସଙ୍ଖାତେ ଉଭୋ ଲୋକେ ଅୱେକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି, ଓଲୋକଯମାନୋ ଇଧଲୋକଭଯେନ ପାପମିତ୍ତେ ୱିୱଜ୍ଜେତି, ପରଲୋକଭଯେନ ପାପଂ ନ କରୋତୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଅସ୍ସତ୍ଥଦେୱତା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ନିମ୍ବଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ପୁଚିମନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୧୨] ୨। କସ୍ସପମନ୍ଦିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପିକସ୍ସପ ମନ୍ଦିଯାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମହଲ୍ଲକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିରେକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ମାତା କାଲମକାସି। ସୋ ମାତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ପିତରଞ୍ଚ କନିଟ୍ଠଭାତରଞ୍ଚ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଜେତୱନେ ୱସିତ୍ୱା ୱସ୍ସୂପନାଯିକସମଯେ ଚୀୱରପଚ୍ଚଯସ୍ସ ସୁଲଭତଂ ସୁତ୍ୱା ଏକଂ ଗାମକାୱାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଯୋପି ତତ୍ଥେୱ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା ଜେତୱନମେୱ ଆଗମଂସୁ। ଦହରଭିକ୍ଖୁ ଜେତୱନସ୍ସ ଆସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ''ସାମଣେର ତ୍ୱଂ ଥେରଂ ୱିସ୍ସାମେତ୍ୱା ଆନେଯ୍ୟାସି, ଅହଂ ପୁରେତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିୱେଣଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ''ତି ଜେତୱନଂ ପାୱିସି। ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରୋ ସଣିକଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ସାମଣେରୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସୀସେନ ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ୱିଯ ''ଗଚ୍ଛ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛ, ଭନ୍ତେ''ତି ତଂ ବଲକ୍କାରେନ ନେତି। ଥେରୋ ''ତ୍ୱଂ ମଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଆନେସୀ''ତି ପୁନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା କୋଟିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଗଚ୍ଛତି। ତେସଂ ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ, ଅନ୍ଧକାରୋ ଜାତୋ।

ଇତରୋପି ପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଦକଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତେସଂ ଆଗମନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଉକ୍କଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ତେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ଚିରାଯିତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ମହଲ୍ଲକୋ ତଂ କାରଣଂ କଥେସି। ସୋ ତେ ଦ୍ୱେପି ୱିସ୍ସାମେତ୍ୱା ସଣିକଂ ଆନେସି। ତଂ ଦିୱସଂ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନସ୍ସ ଓକାସଂ ନ ଲଭି। ଅଥ ନଂ ଦୁତିଯଦିୱସେ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ସତ୍ଥା ''କଦା ଆଗତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ହିଯ୍ୟୋ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ହିଯ୍ୟୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ କରୋସୀ''ତି? ସୋ ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସତ୍ଥା ମହଲ୍ଲକଂ ଗରହିତ୍ୱା ''ନ ଏସ ଇଦାନେୱ ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଂ କରୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଅକାସି। ଇଦାନି ପନ ତେନ ତ୍ୱଂ କିଲମିତୋ, ପୁବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତେ କିଲମେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିନିଗମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ମାତା କାଲମକାସି। ସୋ ମାତୁ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ମାସଦ୍ଧମାସଚ୍ଚଯେନ ଘରେ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଧନଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପିତରଞ୍ଚ କନିଟ୍ଠଭାତରଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଦେୱଦତ୍ତିଯଂ ୱକ୍କଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ୱନମୂଲଫଲାଫଲେହି ଯାପେନ୍ତୋ ରମଣୀଯେ ୱନସଣ୍ଡେ ୱସି। ହିମୱନ୍ତେ ପନ ୱସ୍ସକାଲେ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ନ ସକ୍କା ହୋତି କନ୍ଦମୂଲଂ ଖଣିତୁଂ, ଫଲାନି ଚ ପଣ୍ଣାନି ଚ ପତନ୍ତି। ତାପସା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ହିମୱନ୍ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେ ୱସନ୍ତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ପିତରଞ୍ଚ କନିଟ୍ଠଭାତରଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନ ହିମୱନ୍ତେ ପୁପ୍ଫିତଫଲିତେ ତେ

ଉଭୋପି ଗହେତ୍ୱା ହିମଵନ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅସ୍ସମପଦଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅସ୍ସମସ୍ସାଵିଦୂରେ ସୂରିଯେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ‘‘ତୁମ୍ହେ ସଣିକଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥ, ଅହଂ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସମଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ’’ତି ଵତ୍ୱା ତେ ଓହାଯ ଗତୋ। ଖୁଦ୍ଦକତାପସୋ ପିତରା ସଦ୍ଧିଂ ସଣିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ କଟିପ୍ପଦେସେ ସୀସେନ ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ଵିଯ ଗଚ୍ଛ ଗଚ୍ଛାତି ତଂ ବଲକ୍କାରେନ ନେତି। ମହଲ୍ଲକୋ ‘‘ତ୍ୱଂ ମଂ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ଆନେସୀ’’ତି ପଟିନିଵତ୍ତିତ୍ୱା କୋଟିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଗଚ୍ଛତି। ଏଵଂ ତେସଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତାନଞ୍ଞେଵ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପଣ୍ଣସାଲଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଦକଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉକ୍କମାଦାଯ ପଟିପଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କିଂ କରିତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ଖୁଦ୍ଦକତାପସୋ ପିତରା କତକାରଣଂ କଥେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉଭୋପି ତେ ସଣିକଂ ନେତ୍ୱା ପରିକ୍ଖାରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ପିତରଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପାଦଧୋଵନପିଟ୍ଠିସମ୍ବାହନାଦୀନି କତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧକିଲମଥଂ ପିତରଂ ଉପନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତରୁଣଦାରକା ନାମ ମତ୍ତିକାଭାଜନସଦିସା ମୁହୁତ୍ତେନେଵ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି , ସକିଂ ଭିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ ନ ସକ୍କା ହୋନ୍ତି ଘଟେତୁଂ, ତେ ଅକ୍କୋସନ୍ତାପି ପରିଭାସନ୍ତାପି ମହଲ୍ଲକେହି ଅଧିଵାସେତବ୍ବା’’ତି ଵତ୍ୱା ପିତରଂ ଓଵଦନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୪୫।

‘‘ଅପି କସ୍ସପ ମନ୍ଦିଯା, ଯୁଵା ସପତି ହନ୍ତି ଵା;

ସବ୍ବଂ ତଂ ଖମତେ ଧୀରୋ, ପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ତିତିକ୍ଖତି।

୪୬।

‘‘ସଚେପି ସନ୍ତୋ ଵିଵଦନ୍ତି, ଖିପ୍ପଂ ସନ୍ଧୀଯରେ ପୁନ;

ବାଲା ପତ୍ତାଵ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ତେ ସମଥମଜ୍ଝଗୂ।

୪୭।

‘‘ଏତେ ଭିୟ୍ୟୋ ସମାଯନ୍ତି, ସନ୍ଧି ତେସଂ ନ ଜୀରତି;

ଯୋ ଚାଧିପନ୍ନଂ ଜାନାତି, ଯୋ ଚ ଜାନାତି ଦେସନଂ।

୪୮।

‘‘ଏସୋ ହି ଉତ୍ତରିତରୋ, ଭାରଵହୋ ଧୁରଦ୍ଧରୋ;

ଯୋ ପରେସାଧିପନ୍ନାନଂ, ସଯଂ ସନ୍ଧାତୁମରହତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କସ୍ସପାତି ପିତରଂ ନାମେନାଲପତି। ମନ୍ଦିଯାତି ମନ୍ଦୀଭାଵେନ ତରୁଣତାଯ। ଯୁଵା ସପତି ହନ୍ତି ଵାତି ତରୁଣଦାରକୋ ଅକ୍କୋସତିପି ପହରତିପି। ଧୀରୋତି ଧିକ୍କତପାପୋ, ଧୀ ଵା ଵୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଇତରଂ ପନ ଇମସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ଉଭଯେନାପି ସବ୍ବଂ ତଂ ବାଲଦାରକେହି କତଂ ଅପରାଧଂ ମହଲ୍ଲକୋ ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ସହତି ତିତିକ୍ଖତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ସନ୍ଧୀଯରେତି ପୁନ ମିତ୍ତଭାଵେନ ସନ୍ଧୀଯନ୍ତି ଘଟୀଯନ୍ତି। ବାଲା ପତ୍ତାଵାତି ବାଲକା ପନ ମତ୍ତିକାପତ୍ତାଵ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ନ ତେ ସମଥମଜ୍ଝଗୂତି ତେ ବାଲକା ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଵିଵାଦଂ କତ୍ୱା ଵେରୂପସମନଂ ନ ଵିନ୍ଦନ୍ତି ନାଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏତେ ଭିୟ୍ୟୋତି ଏତେ ଦ୍ୱେ ଜନା ଭିନ୍ନାପି ପୁନ ସମାଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସନ୍ଧୀତି ମିତ୍ତସନ୍ଧି। ତେସନ୍ତି ତେସଞ୍ଞେଵ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସନ୍ଧି ନ ଜୀରତି। ଯୋ ଚାଧିପନ୍ନନ୍ତି ଯୋ ଚ ଅତ୍ତନା ଅଧିପନ୍ନଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କତଦୋସଂ ଜାନାତି। ଦେସନନ୍ତି ଯୋ ଚ ତେନ ଅତ୍ତନୋ ଦୋସଂ ଜାନନ୍ତେନ ଦେସିତଂ ଅଚ୍ଚଯଦେସନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଜାନାତି।

ଯୋ ପରେସାଧିପନ୍ନାନନ୍ତି ଯୋ ପରେସଂ ଅଧିପନ୍ନାନଂ ଦୋସେନ ଅଭିଭୂତାନଂ ଅପରାଧକାରକାନଂ। ସଯଂ ସନ୍ଧାତୁମରହତୀତି ତେସୁ

ଅଖମାପେନ୍ତେସୁପି ''ଏହି, ଭଦ୍ରମୁଖ, ଉଦ୍ଦେସଂ ଗଣ୍ହ, ଅଟ୍ଟକଥଂ ସୁଣ, ଭାୱନମନୁଯୁଞ୍ଜ, କସ୍ମା ପରିବାହିରୋ ହୋସୀ''ତି ଏୱଂ ସଯଂ ସନ୍ଧାତୁଂ ଅରହତି ମିତ୍ତଭାୱଂ ଘଟେତି, ଏସୋ ଏୱରୂପୋ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ଉତ୍ତରିତରୋ ମିତ୍ତଭାରସ୍ସ ମିତ୍ତଧୁରସ୍ସ ଚ ୱହନତୋ ''ଭାରୱହୋ''ତି ''ଧୁରନ୍ଧରୋ''ତି ଚ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପିତୁ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି, ସୋପି ତତୋ ପଭୁତି ଦନ୍ତୋ ଅହୋସି ସୁଦନ୍ତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପିତା ତାପସୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅହୋସି, ଖୁଦ୍ଦକତାପସୋ ସାମଣେରୋ, ପିତୁ ଓୱାଦଦାଯକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କସ୍ସପମନ୍ଦିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୧୩] ୩। ଖନ୍ତିୱାଦୀଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ତେ ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୋଧନଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା କଥିତମେୱ। ସତ୍ଥା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ''କସ୍ମା, ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ, ଅକ୍କୋଧନସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କୋଧଂ କରୋସି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ସରୀରେ ପହାରସହସ୍ସେ ପତନ୍ତେ ହତ୍ଥପାଦକଣ୍ଣନାସାସୁ ଛିଜ୍ଜମାନାସୁ ପରସ୍ସ କୋଧଂ ନ କରିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ କଲାବୁ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା କୁଣ୍ଡଲକୁମାରୋ ନାମ ମାଣୱୋ ହୁତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଧନରାସିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଇମଂ ଧନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମମ ଞାତକା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ଗତା, ମଯା ପନେତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ସବ୍ବଂ ଧନଂ ୱିଚେଯ୍ୟଦାନୱସେନ ଯୋ ଯଂ ଆହରତି, ତସ୍ସ ତଂ ଦତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଫଲାଫଲେନ ଯାପେନ୍ତୋ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ନଗରେ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତୋ ସେନାପତିସ୍ସ ନିୱାସନଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ସେନାପତି ତସ୍ସ ଇରିଯାପଥେସୁ ପସୀଦିତ୍ୱା ଘରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିଯାଦିତଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସାପେସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ କଲାବୁରାଜା ସୁରାମଦମତ୍ତୋ ଛେକନାଟକପରିୱୁତୋ ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ସଯନଂ ଅତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଏକିସ୍ସା ପିଯମନାପାଯ ଇତ୍ଥିଯା ଅଙ୍କେ ସଯି। ଗୀତୱାଦିତନଚ୍ଚେସୁ ଛେକା ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ଗୀତାଦୀନି ପଯୋଜେସୁଂ, ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ୱିଯ ମହାସମ୍ପତ୍ତି ଅହୋସି, ରାଜା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଅଥ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ''ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ମଯଂ ଗୀତାଦୀନି ପଯୋଜଯାମ, ସୋ ନିଦ୍ଦଂ ଉପଗତୋ, କିଂ ନୋ ଗୀତାଦୀହୀ''ତି ୱୀଣାଦୀନି ତୂରିଯାନି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ପକ୍କନ୍ତା ପୁପ୍ଫଫଲପଲ୍ଲୱାଦୀହି ପଲୋଭିଯମାନା ଉଯ୍ୟାନେ ଅଭିରମିଂସୁ। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଉଯ୍ୟାନେ ସୁପୁପ୍ଫିତସାଲମୂଲେ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ମତ୍ତୱରୱାରଣୋ ୱିଯ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଉଯ୍ୟାନେ ଚରମାନା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏଥ, ଅଯ୍ୟାଯୋ, ଏତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପବ୍ବଜିତୋ ନିସିନ୍ନୋ, ଯାୱ ରାଜା ନ ପବୁଜ୍ଝତି, ତାୱସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କିଞ୍ଚି ସୁଣମାନା ନିସୀଦିସ୍ସାମା''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ''ଅମ୍ହାକଂ କଥେତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ କିଞ୍ଚି କଥେଥା''ତି ୱଦିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାସଂ ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ଅଥ ସା ଇତ୍ଥୀ ଅଙ୍କଂ ଚାଲେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପବୋଧେସି। ରାଜା ପବୁଦ୍ଧୋ ତା ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କହଂ ଗତା ୱସଲିଯୋ''ତି ଆହ। ଏତା, ମହାରାଜ, ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ତାପସଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୂତି। ରାଜା କୁପିତୋ ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ''ସିକ୍ଖାପେସ୍ସାମି ନଂ କୂଟଜଟିଲ''ନ୍ତି ୱେଗେନ ଅଗମାସି।

ଅଥ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ରାଜାନଂ କୁଦ୍ଧଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତାସୁ ୱଲ୍ଲଭତରା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥା ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱୂପସମେସୁଂ। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ''କିଂୱାଦୀ ତ୍ୱଂ, ସମଣା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଖନ୍ତିୱାଦୀ, ମହାରାଜା''ତି। ''କା ଏସା ଖନ୍ତି ନାମା''ତି? ''ଅକ୍କୋସନ୍ତେସୁ ପରିଭାସନ୍ତେସୁ ପହରନ୍ତେସୁ ଅକୁଜ୍ଝନଭାୱୋ''ତି। ରାଜା ''ପସ୍ସିସ୍ସାମି ଦାନି ତେ ଖନ୍ତିଯା ଅତ୍ଥିଭାୱ''ନ୍ତି ଚୋରଘାତକଂ ପକ୍କୋସାପେସି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଚାରିତ୍ତେନ ଫରସୁଞ୍ଚ କଣ୍ଟକକସଞ୍ଚ ଆଦାଯ କାସାଯନିୱସନୋ ରତ୍ତମାଲାଧରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''କିଂ କରୋମି, ଦେୱା''ତି ଆହ। ଇମଂ ଚୋରଂ ଦୁଟ୍ଠତାପସଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପାତେତ୍ୱା କଣ୍ଟକକସଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଚାତି ଚତୂସୁପି ପସ୍ସେସୁ ଦ୍ୱେପହାରସହସ୍ସମସ୍ସ ଦେହୀତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି । ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଛୱି ଭିଜ୍ଜି। ଚମ୍ମଂ ଭିଜ୍ଜି, ମଂସଂ ଛିଜ୍ଜି, ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରତି।

ପୁନ ରାଜା ''କିଂୱାଦୀ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଆହ। ''ଖନ୍ତିୱାଦୀ, ମହାରାଜ''। ''ତ୍ୱଂ ପନ ମଯ୍ହଂ ଚମ୍ମନ୍ତରେ ଖନ୍ତୀ''ତି ମଞ୍ଞସି, ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ଚମ୍ମନ୍ତରେ ଖନ୍ତି, ତଯା ପନ ଦଟ୍ଠୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟେ ହଦଯବ୍ଭନ୍ତରେ ମମ ଖନ୍ତି ପତିଟ୍ଠିତା। ''ମହାରାଜା''ତି। ପୁନ ଚୋରଘାତକୋ ''କିଂ କରୋମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଇମସ୍ସ

କୂଟଜଟିଲସ୍ସ ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ଛିନ୍ଦା''ତି। ସୋ ଫରସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଣ୍ଡିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଛିନ୍ଦି। ଅଥ ନଂ ''ପାଦେ ଛିନ୍ଦା''ତି ଆହ, ପାଦେପି ଛିନ୍ଦି। ହତ୍ଥପାଦକୋଟୀହି ଘଟଛିଦ୍ଦେହି ଲାଖାରସୋ ୱିଯ ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରତି। ପୁନ ରାଜା ''କିଂୱାଦୀସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଖନ୍ତିୱାଦୀ, ମହାରାଜ''। ''ତ୍ୱଂ ପନ ମଯ୍ହଂ ହତ୍ଥପାଦକୋଟୀସୁ 'ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୀ'ତି ମଞ୍ଞସି, ନତ୍ଥେସା ଏତ୍ଥ, ମଯ୍ହଂ ଖନ୍ତି ଗମ୍ଭୀରଟ୍ଠାନେ ପତିଟ୍ଠିତା''ତି। ସୋ ''କଣ୍ଣନାସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦା''ତି ଆହ। ଇତରୋ କଣ୍ଣନାସଂ ଛିନ୍ଦି, ସକଲସରୀରେ ଲୋହିତଂ ଅହୋସି। ପୁନ ନଂ ''କିଂୱାଦୀ ନାମ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ମହାରାଜ, ଖନ୍ତିୱାଦୀ ନାମ''। ''ମା ଖୋ ପନ ତ୍ୱଂ 'କଣ୍ଣନାସିକକୋଟୀସୁ ପତିଟ୍ଠିତା ଖନ୍ତୀ'ତି ମଞ୍ଞସି, ମମ ଖନ୍ତି ଗମ୍ଭୀରେ ହଦଯବ୍ଭନ୍ତରେ ପତିଟ୍ଠିତା''ତି। ରାଜା ''କୂଟଜଟିଲ ତୱ ଖନ୍ତିଂ ତ୍ୱମେୱ ଉକ୍କ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସୀଦା''ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହଦଯଂ ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ତସ୍ମିଂ ଗତେ ସେନାପତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରତୋ ଲୋହିତଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦକଣ୍ଣନାସକୋଟିଯୋ ସାଟକକଣ୍ଣେ କତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ସଣିକଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ କୁଜ୍ଝିତୁକାମା, ତୁମ୍ହେସୁ କତାପରାଧସ୍ସ ରଞ୍ଞୋୱ କୁଜ୍ଝେଯ୍ୟାଥ, ମା ଅଞ୍ଞେସ''ନ୍ତି ଯାଚନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

''ଯୋ ତେ ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛେଦଯି;

ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝ ମହାୱୀର, ମା ରଟ୍ଠଂ ୱିନସା ଇଦ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମହାୱୀରାତି ମହାୱୀରିଯ। ମା ରଟ୍ଠଂ ୱିନସା ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ନିରପରାଧଂ କାସିରଟ୍ଠଂ ମା ୱିନାସେହି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

''ଯୋ ମେ ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛେଦଯି;

ଚିରଂ ଜୀୱତୁ ସୋ ରାଜା, ନ ହି କୁଜ୍ଝନ୍ତି ମାଦିସା''ତି।

ତତ୍ଥ ମାଦିସାତି ମମ ସଦିସା ଖନ୍ତିବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ପଣ୍ଡିତା ''ଅଯଂ ମଂ ଅକ୍କୋସି ପରିଭାସି ପହରି, ଛିନ୍ଦି ଭିନ୍ଦୀ''ତି ତଂ ନ କୁଜ୍ଝନ୍ତି।

ରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନା ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁପଥଂ ୱିଜହନକାଲେଯେୱ ଅଯଂ ଚତୁନହୁତାଧିକା ଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲା ମହାପଥୱୀ ଖଲିବଦ୍ଧସାଟକୋ ୱିଯ ଫଲିତା, ଅୱୀଚିତୋ ଜାଲା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ କୁଲଦତ୍ତିଯେନ ରତ୍ତକମ୍ବଲେନ ପାରୁପନ୍ତୀ ୱିଯ ଗଣ୍ହି। ସୋ ଉଯ୍ୟାନଦ୍ୱାରେଯେୱ ପଥୱିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅୱୀଚିମହାନିରଯେ ପତିଟ୍ଠହି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଂ ଦିୱସମେୱ କାଲମକାସି। ରାଜପରିସା ଚ ନାଗରା ଚ ଗନ୍ଧମାଲାଧୂମହତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ ଅକଂସୁ। କେଚି ପନାହୁ ''ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁନ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ''ତି, ତଂ ଅଭୂତଂ।

୫୧।

''ଅହୂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ସମଣୋ ଖନ୍ତିଦୀପନୋ;

ତଂ ଖନ୍ତିଯାଯେୱ ଠିତଂ, କାସିରାଜା ଅଛେଦଯି।

୫୨।

''ତସ୍ସ କମ୍ମଫରୁସସ୍ସ, ୱିପାକୋ କଟୁକୋ ଅହୁ;

ଯଂ କାସିରାଜା ୱେଦେସି, ନିରଯମ୍ହି ସମପ୍ପିତୋ''ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା।

ତତ୍ଥ ଅତୀତମଦ୍ଧାନନ୍ତି ଅତୀତେ ଅଦ୍ଧାନେ। ଖନ୍ତିଦୀପନୋତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିସଂୱଣ୍ଣନୋ। ଅଚ୍ଛେଦଯୀତି ମାରାପେସି। ଏକଚ୍ଚେ ପନ ‘‘ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁନ ହତ୍ଥପାଦକଣ୍ଣନାସା ଘଟିତା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତମ୍ପି ଅଭୂତମେୱ। ସମପ୍ପିତୋତି ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ କୋଧନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି, ଅଞ୍ଞେ ବହୂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀନି ପାପୁଣିଂସୁ।

ତଦା କଲାବୁରାଜା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଖନ୍ତିୱାଦୀ ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଖନ୍ତିୱାଦୀଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୧୪] ୪। ଲୋହକୁମ୍ଭିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦୁଜ୍ଜୀୱିତମଜୀୱିମ୍ହାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା କିର କୋସଲରାଜା ରତ୍ତିଭାଗେ ଚତୁନ୍ନଂ ନେରଯିକସତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣି। ଏକୋ ଦୁ-କାରମେୱ ଭଣି, ଏକୋ ସ-କାରଂ, ଏକୋ ନ-କାରଂ, ଏକୋ ସୋ-କାରମେୱାତି। ତେ କିର ଅତୀତଭୱେ ସାୱତ୍ଥିୟଂୟେୱ ପାରଦାରିକା ରାଜପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ତେ ପରେସଂ ରକ୍ଖିତଗୋପିତମାତୁଗାମେସୁ ଅପରଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚିତ୍ତକେଳିଂ କୀଳନ୍ତା ବହୁଂ ପାପକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ମରଣଚକ୍କେନ ଛିନ୍ନା ସାୱତ୍ଥିସାମନ୍ତେ ଚତୂସୁ ଲୋହକୁମ୍ଭୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗତା ଲୋହକୁମ୍ଭିମୁଖୱଟ୍ଟିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କଦା ନୁ ଖୋ ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମା’’ତି ଚତ୍ତାରୋପି ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ଅନୁପଟିପାଟିଯା ୱିରୱିଂସୁ। ରାଜା ତେସଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ନିସିନ୍ନକୋୱ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେସି।

ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସୁଖସଯିତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ରାଜା ‘‘କୁତୋ ମେ ଆଚରିଯା ସୁଖସଯିତଂ, ଅଜ୍ଜାହଂ ଏୱରୂପେ ଚତ୍ତାରୋ ଭିଂସନକସଦ୍ଦେ ସୁଣି’’ନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ହତ୍ଥେ ୱିଧୁନିଂସୁ। ‘‘କିଂ ଆଚରିଯା’’ତି? ‘‘ସାହସିକସଦ୍ଦା, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ସପଟିକମ୍ମା ଅପ୍ପଟିକମ୍ମା’’ତି? ‘‘କାମଂ ଅପ୍ପଟିକମ୍ମା, ମଯଂ ପନ ସୁସିକ୍ଖିତା, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କିଂ କତ୍ୱା ପଟିବାହିସ୍ସଥା’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ, ପଟିକମ୍ମଂ ମହନ୍ତଂ ନ ସକ୍କା କାତୁଂ, ମଯଂ ପନ ସବ୍ବଚତୁକ୍କଂ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ହାରେସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଖିପ୍ପଂ ଚତ୍ତାରୋ ହତ୍ଥୀ ଚତ୍ତାରୋ ଅସ୍ସେ ଚତ୍ତାରୋ ଉସଭେ ଚତ୍ତାରୋ ମନୁସ୍ସେତି ଲଟୁକିକସକୁଣିକା ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ ପାଣେ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବଚତୁକ୍କଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ମମ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କରୋଥା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ମହାରାଜା’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଯେନତ୍ଥୋ, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞାୱାଟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେସୁଂ, ବହୁପାଣେ ଥୂଣୂପନୀତେ କତ୍ୱା ଠପେସୁଂ। ‘‘ବହୁଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମ, ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି ଉସ୍ସାହପ୍ପତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଇଦଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଦେୱା’’ତି ଅପରାପରଂ ଚରନ୍ତି।

ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅତିୱିଯ ଉସ୍ସାହଯନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେୱି କିଂ ତୁଯ୍ହିମିନା, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଯସେନେୱ ମତ୍ତା ପମତ୍ତା, ଦୁକ୍ଖଂ ପନ ଅମ୍ହାକମେୱ ନ ଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘କିଂ , ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ଦେୱି, ଅହଂ ଏୱରୂପଂ ନାମ ଅସୋତବ୍ବଂ ସୁଣିଂ, ତତୋ ଇମେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୁତତ୍ତା ‘‘କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ମହାରାଜ ରଜ୍ଜସ୍ସ ୱା ଭୋଗାନଂ ୱା ଜୀୱିତସ୍ସ ୱା ଅନ୍ତରାଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ସବ୍ବଚତୁକ୍କେନ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ୱଦିଂସୁ, ତେ ମଯ୍ହଂ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞାୱାଟଂ କତ୍ୱା ଯେନ ଯେନତ୍ଥୋ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ କାରଣା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ଦେୱ, ଇମେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଥା’’ତି? ‘‘କୋ ଏସ ଦେୱି, ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାମା’’ତି? ‘‘ମହାଗୋତମୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି। ‘‘ଦେୱି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମେ ନ ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି? ‘‘ତେନ ହି ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛଥା’’ତି।

ରାଜା ତସ୍ସା ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ରଥୱରମାରୁଯ୍ହ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତିଭାଗେ ଚତ୍ତାରୋ ସଦ୍ଦେ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛିଂ, ତେ ‘ସବ୍ବଚତୁକ୍କଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଂ କରିସ୍ସାମା’ତି ୱତ୍ୱା ଯଞ୍ଞାୱାଟେ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୁତତ୍ତା ମଯ୍ହଂ କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ନ କିଞ୍ଚି, ମହାରାଜ, ନେରଯିକସତ୍ତା ଦୁକ୍ଖମନୁଭୱନ୍ତା ଏୱଂ ୱିରୱିଂସୁ, ନ ଇମେ ସଦ୍ଦା ଇଦାନି ତଯା ଏୱ ସୁତା, ପୋରାଣକରାଜୂହିପି ସୁତାୟେୱ, ତେପି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପସୁଘାତଯଞ୍ଞଂ କତ୍ତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତାନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ନ କରିଂସୁ, ପଣ୍ଡିତା ତେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ଅନ୍ତରଂ କଥେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିମକଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କାସିଗାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତେ ରମଣୀଯେ ୱନସଣ୍ଡେ ୱସତି। ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଚତୂନ୍ନଂ ନେରଯିକାନଂ ଇମେୱ ଚତ୍ତାରୋ ସଦ୍ଦେ ସୁତ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ''ତିଣ୍ଣଂ ଅନ୍ତରାଯାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସବ୍ବଚତୁକ୍କଯଞ୍ଞେନ ତଂ ୱୂପସମେସ୍ସାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ପୁରୋହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯଞ୍ଞାୱାଟଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେସି, ମହାଜନୋ ଥୂଣୂପନୀତୋ ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ, ମଯା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ମହାଜନସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଇଦ୍ଧିବଲେନ ୱେହାସଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନେ ଓତରିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ କଞ୍ଚନରୂପକଂ ୱିଯ ନିସୀଦି। ତଦା ପୁରୋହିତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ଆଚରିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ନନୁ, ଆଚରିଯ, ଅମ୍ହାକଂ ୱେଦେସୁ ପରଂ ମାରେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିକରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଆହ। ପୁରୋହିତୋ ''ତ୍ୱଂ ରାଜଧନଂ ରକ୍ଖସି, ବହୁଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମ, ଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମ, ତୁଣ୍ହୀ ହୋହୀ''ତି ତଂ ପଟିବାହି।

ସୋ ''ନାହଂ ଏତ୍ଥ ସହାଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''କିଂ, ମାଣୱ, ରାଜା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଭନ୍ତେ, ରାଜା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ରତ୍ତିଭାଗେ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ସଦ୍ଦେ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା 'ସବ୍ବଚତୁକ୍କଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ପସୁଘାତକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୋତ୍ଥିଂ କାତୁକାମୋ ମହାଜନୋ ଥୂଣୂପନୀତୋ, ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ତେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ୱତ୍ୱା ମହାଜନଂ ମରଣମୁଖା ମୋଚେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ''ମାଣୱ, ରାଜା ଅମ୍ହେ ନ ଜାନାତି, ମଯମ୍ପି ତଂ ନ ଜାନାମ, ଇମେସଂ ପନ ସଦ୍ଦାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଜାନାମ, ସଚେ ରାଜା ଅମ୍ହେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ରାଜାନଂ ନିକ୍କଙ୍ଖଂ କତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମା''ତି। ''ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ମୁହୁତ୍ତଂ ଇଧେୱ ହୋଥ, ଅହଂ ରାଜାନଂ ଆନେସ୍ସାମୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ମାଣୱା''ତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆନେସି।

ଅଥ ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ପୁଚ୍ଛି ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ ମଯା ସୁତସଦ୍ଦାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଜାନାଥା''ତି? ''ଆମ, ମହାରାଜା''ତି। ''କଥେଥ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ମହାରାଜ, ଏତେ ପୁରିମଭୱେ ପରେସଂ ରକ୍ଖିତଗୋପିତେସୁ ଦାରେସୁ ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ବାରାଣସିସାମନ୍ତେ ଚତୂସୁ ଲୋହକୁମ୍ଭୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ପକ୍କୁଥିତେ ଖାରଲୋହୋଦକେ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚମାନା ତିଂସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଅଧୋ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମ୍ଭିତଲଂ ଆହଚ୍ଚ ଉଦ୍ଧଂ ଆରୋହନ୍ତା ତିଂସୱସ୍ସସହସ୍ସେନେୱ କାଲେନ କୁମ୍ଭିମୁଖଂ ଦିସ୍ୱା ବହି ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତୁକାମାପି ତଥା କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଏକେକମେୱ ଅକ୍ଖରଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଲୋହକୁମ୍ଭୀସୁଯେୱ ନିମୁଗ୍ଗା। ତେସୁ ଦୁ-କାରଂ ୱତ୍ୱା ନିମୁଗ୍ଗସତ୍ତୋ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି –

୫୩।

'ଦୁଜ୍ଜୀୱିତମଜୀୱିମ୍ହ, ଯେ ସନ୍ତେ ନ ଦଦମ୍ହସେ;

ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଭୋଗେସୁ, ଦୀପଂ ନାକମ୍ହ ଅତ୍ତନୋ'ତି। –

ତଂ ଗାଥଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ''ତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣେନ ତଂ ଗାଥଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା କଥେସି। ସେସାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ତେସୁ ସ-କାରଂ ୱତ୍ୱା ୱତ୍ତୁକାମସ୍ସ ଅଯଂ ଗାଥା –

୫୪।

''ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ପରିପୁଣ୍ଣାନି ସବ୍ବସୋ;

ନିରଯେ ପଚ୍ଚମାନାନଂ, କଦା ଅନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ନ-କାରଂ ୱତ୍ୱା ୱତ୍ତୁକାମସ୍ସ ଅଯଂ ଗାଥା –

୫୫।

‘‘ନତ୍ଥି ଅନ୍ତୋ କୁତୋ ଅନ୍ତୋ, ନ ଅନ୍ତୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ତଦା ହି ପକତଂ ପାପଂ, ମମ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ମାରିସା’’ତି।

ସୋ-କାରଂ ୱତ୍ୱା ୱତ୍ତୁକାମସ୍ସ ଅଯଂ ଗାଥା –

୫୬।

‘‘ସୋହଂ ନୂନ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଯୋନିଂ ଲଦ୍ଧାନ ମାନୁସିଂ;

ୱଦଞ୍ଞୂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, କାହାମି କୁସଲଂ ବହୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁଜ୍ଜୀୱିତନ୍ତି ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ଚରନ୍ତୋ ଦୁଜ୍ଜୀୱିତଂ ଲାମକଜୀୱିତଂ ଜୀୱତି ନାମ, ସୋପି ତଦେୱ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ଦୁଜ୍ଜୀୱିତମଜୀୱିମ୍ହା’’ତି। ଯେ ସନ୍ତେ ନ ଦଦମ୍ହସେତି ଯେ ମଯଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଚ ପଟିଗ୍ଗାହକେ ଚ ସଂୱିଜ୍ଜମାନେଯେୱ ନ ଦାନଂ ଦଦିମ୍ହା ଦୀପଂ ନାକମ୍ହ ଅତ୍ତନୋତି ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ ନ କରିମ୍ହା ପରିପୁଣ୍ଣାନୀତି ଅନୂନାନି ଅନଧିକାନି। ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବାକାରେନ। ପଚ୍ଚମାନାନନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଇମସ୍ମିଂ ନିରଯେ ପଚ୍ଚମାନାନଂ।

ନତ୍ଥିଅନ୍ତୋତି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଅସୁକକାଲେ ନାମ ମୋକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ କାଲପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି। କୁତୋ ଅନ୍ତୋତି କେନ କାରଣେନ ଅନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତି। ନ ଅନ୍ତୋତି ଅନ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମାନମ୍ପି ନୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନ ପଟିଦିସ୍ସତି। ତଦା ହି ପକତନ୍ତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ମାରିସା ମମ ଚ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ପକତଂ ପାପଂ ପକଟ୍ଠଂ କତଂ ଅତିବହୁମେୱ କତଂ। ‘‘ତଥା ହି ପକତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତେନ କାରଣେନ କତଂ, ଯେନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅତ୍ଥୋ। ମାରିସାତି ମଯା ସଦିସା, ପିଯାଲପନମେତଂ ଏତେସଂ। ନୂନାତି ଏକଂସତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ସୋ ଅହଂ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯୋନିଂ ମାନୁସିଂ ଲଦ୍ଧାନ ୱଦଞ୍ଞୂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଂସେନେୱ ବହୁଂ କୁସଲଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକମେକଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ସୋ ନେରଯିକସତ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତୁକାମୋ ଅତ୍ତନୋ ପାପସ୍ସ ମହନ୍ତତାଯ ତଥା କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଇତି ସୋ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମୱିପାକଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ୱିରୱି। ତୁମ୍ହାକଂ ଏତସ୍ସ ସଦ୍ଦସ୍ସ ସୱନପଚ୍ଚଯା ଅନ୍ତରାଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯିତ୍ଥା’’ତି ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେସି। ରାଜା ମହାଜନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞାୱାଟଂ ୱିଦ୍ଧଂସାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାଜନସ୍ସ ସୋତ୍ଥିଂ କତ୍ୱା କତିପାହଂ ୱସିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପୁରୋହିତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକମାଣୱୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଲୋହକୁମ୍ଭିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୧୫] ୫। ସବ୍ବମଂସଲାଭଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଫରୁସା ୱତ ତେ ୱାଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରେନ ପୀତୱିରେଚନାନଂ ଦିନ୍ନରସପିଣ୍ଡପାତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା କିର ଜେତୱନେ ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ସ୍ନେହୱିରେଚନଂ ପିୱିଂସୁ। ତେସଂ ରସପିଣ୍ଡପାତେନ ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକା ‘‘ରସଭତ୍ତଂ ଆହରିସ୍ସାମା’’ତି ସାୱତ୍ଥିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଓଦନିକଘରୱୀଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱାପି ରସଭତ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିଂସୁ। ଥେରୋ ଦିୱାତରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସମାନୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଆୱୁସୋ, ଅତିପଗେୱ ନିୱତ୍ତଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଥେରୋ ‘‘ତେନ ହି ଏଥା’’ତି ତେ ଗହେତ୍ୱା ତମେୱ ୱୀଥିଂ ଅଗମାସି, ମନୁସ୍ସା ପୂରେତ୍ୱା ରସଭତ୍ତଂ ଅଦଂସୁ। ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକା ରସଭତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଗିଲାନାନଂ ଅଦଂସୁ, ତେ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ । ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଥେରୋ କିର ପୀତୱିରେଚନାନଂ ଉପଟ୍ଠାକେ ରସଭତ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ଓଦନିକଘରୱୀଥିଯଂ ଚରିତ୍ୱା ବହୁଂ ରସପିଣ୍ଡପାତଂ ପେସେସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନି ସାରିପୁତ୍ତୋୱ ମଂସଂ ଲଭି, ପୁବ୍ବେପି ମୁଦୁୱାଚା ପିଯୱଚନା ୱତ୍ତୁଂ ଛେକା ପଣ୍ଡିତା ଲଭିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ବହୁଂ ମଂସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଯାନକଂ ପୂରେତ୍ୱା ‘‘ୱିକ୍କିଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଗରଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ତଦା ବାରାଣସିୱାସିକା ଚତ୍ତାରୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗସଭାଗଟ୍ଠାନେ କିଞ୍ଚି ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ଏତେସୁ ଏକୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ତଂ ମଂସଯାନକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏତଂ ଲୁଦ୍ଦକଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଆହରାପେମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଗଚ୍ଛ ଆହରାପେହୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଅରେ, ଲୁଦ୍ଦକ, ଦେହି ମେ ମଂସଖଣ୍ଡ’’ନ୍ତି ଆହ। ଲୁଦ୍ଦକୋ ‘‘ମାରିସ, ପରଂ କିଞ୍ଚି ଯାଚନ୍ତେନ ନାମ ପିୟୱଚନେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତୟା କଥିତୱାଚାୟ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୭।

‘‘ଫରୁସା ୱତ ତେ ୱାଚା, ମଂସଂ ଯାଚନକୋ ଅସି;

କିଲୋମସଦିସୀ ୱାଚା, କିଲୋମଂ ସମ୍ମ ଦମ୍ମି ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଲୋମସଦିସୀତି ଫରୁସତାୟ କିଲୋମସଦିସୀ। କିଲୋମଂ ସମ୍ମ ଦମ୍ମି ତେତି ହନ୍ଦ ଗଣ୍ହ, ଇଦଂ ତେ ୱାଚାୟ ସଦିସଂ କିଲୋମଂ ଦମ୍ମୀତି ନିରସଂ ନିମଂସଲୋହିତଂ କିଲୋମକଖଣ୍ଡଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଦାସି।

ଅଥ ନଂ ଅପରୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ‘‘କିନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଯାଚସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅରେ’’ତି ୱତ୍ୱାତି। ସୋ ‘‘ଅହମ୍ପି ନଂ ଯାଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଜେଟ୍ଠଭାତିକ, ମଂସଖଣ୍ଡଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ଇତରୋ ‘‘ତୱ ୱଚନସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୫୮।

‘‘ଅଙ୍ଗମେତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଭାତା ଲୋକେ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ଅଙ୍ଗସ୍ସ ସଦିସୀ ୱାଚା, ଅଙ୍ଗଂ ସମ୍ମ ଦଦାମି ତେ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଙ୍ଗସଦିସତ୍ତା ଅଙ୍ଗମେତଂ ଯଦିଦଂ ଭାତା ଭଗିନୀତି, ତସ୍ମା ତୱେସା ଅଙ୍ଗସଦିସୀ ୱାଚାତି ଏତିସ୍ସା ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଅଙ୍ଗମେୱ ଦଦାମି ତେତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଅଙ୍ଗମଂସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଦାସି।

ତମ୍ପି ଅପରୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ‘‘କିନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଯାଚସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଭାତିକା’’ତି ୱତ୍ୱାତି। ସୋ ‘‘ଅହମ୍ପି ନଂ ଯାଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ମଂସଖଣ୍ଡଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ଲୁଦ୍ଦକୋ ତୱ ୱଚନାନୁରୂପଂ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୫୯।

‘‘ତାତାତି ପୁତ୍ତୋ ୱଦମାନୋ, କମ୍ପେତି ହଦୟଂ ପିତୁ;

ହଦୟସ୍ସ ସଦିସୀ ୱାଚା, ହଦୟଂ ସମ୍ମ ଦମ୍ମି ତେ’’ତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ହଦୟମଂସେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଧୁରମଂସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଦାସି।

ତଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ‘‘କିନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଯାଚସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ତାତା’’ତି ୱତ୍ୱାତି। ସୋ ‘‘ଅହମ୍ପି ଯାଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସହାୟ ମଂସଖଣ୍ଡଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ଲୁଦ୍ଦକୋ ‘‘ତୱ ୱଚନାନୁରୂପଂ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୬୦।

‘‘ଯସ୍ସ ଗାମେ ସଖା ନତ୍ଥି, ଯଥାରଞ୍ଞଂ ତଥେୱ ତଂ;

ସବ୍ବସ୍ସ ସଦିସୀ ୱାଚା, ସବ୍ବଂ ସମ୍ମ ଦଦାମି ତେ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଗାମେ ସୁଖଦୁକ୍ଖେସୁ ସହ ଅୟନତୋ ସହାୟସଙ୍ଖାତୋ ସଖା ନତ୍ଥି, ତସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ଯଥା ଅମନୁସ୍ସଂ ଅରଞ୍ଞଂ ତଥେୱ ହୋତି, ଇତି ଅୟଂ ତୱ ୱାଚା ସବ୍ବସ୍ସ ସଦିସୀ, ସବ୍ବେନ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେନ ୱିଭୱେନ ସଦିସୀ, ତସ୍ମା ସବ୍ବମେୱ ଇମଂ ମମ ସନ୍ତକଂ ମଂସୟାନକଂ ଦଦାମି ତେତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ସମ୍ମ, ସବ୍ବମେୱ ଇଦଂ ମଂସୟାନକଂ ତୱ ଗେହଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ତେନ ଯାନକଂ ପାଜାପେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଂସଂ ଓତାରାପେତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରମ୍ପିସ୍ସ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକକମ୍ମତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଟୁମ୍ବମଜ୍ଝେ ୱସାପେନ୍ତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭେଜ୍ଜସହାୟୋ ହୁତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଲୁଦ୍ଦକୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସବ୍ବମଂସଲାଭୀ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସବ୍ବମଂସଲାଭଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୧୬] ୬। ସସପଣ୍ଡିତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସତ୍ତମେ ରୋହିତା ମଚ୍ଛାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୟଂ କିର ଏକୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଘରଦ୍ୱାରେ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ସୁସଜ୍ଜିତମଣ୍ଡପେ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଂ ପଣୀତଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପୁନ ସ୍ୱାତନାୟାତି ସତ୍ତାହଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରେ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ଉପାସକ, ତୟା ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଇଦଞ୍ହି ଦାନଂ ନାମ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଂସୋ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ହି ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମଂସମ୍ପି ଅଦଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସସଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱସି। ତସ୍ସ ପନ ଅରଞ୍ଞସ୍ସ ଏକତୋ ପବ୍ବତପାଦୋ ଏକତୋ ନଦୀ ଏକତୋ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମକୋ ଅହୋସି। ଅପରେପିସ୍ସ ତୟୋ ସହାୟା ଅହେସୁଂ ମକ୍କଟୋ ଚ ସିଙ୍ଗାଲୋ ଚ ଉଦ୍ଦୋ ଚାତି। ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ପଣ୍ଡିତା ଏକତୋୱ ୱସନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରଟ୍ଠାନେ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ଏକତୋ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ସସପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ ଓୱାଦୱସେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତେ ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱସନ୍ତି। ଏୱଂ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଏକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆକାସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚନ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଉପୋସଥଦିୱସୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ଇତରେ ତୟୋ ଆହ ‘‘ସ୍ୱେ ଉପୋସଥୋ, ତୁମ୍ହେପି ତୟୋ ଜନା ସୀଲଂ ସମାଦିୟିତ୍ୱା ଉପୋସଥିକା ହୋଥ, ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ଦିନ୍ନଦାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଯାଚକେ ସମ୍ପତ୍ତେ ତୁମ୍ହେହି ଖାଦିତବ୍ବାହାରତୋ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଖାଦେୟ୍ୟାଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେସୁ ୱସିଂସୁ।

ପୁନଦିୱସେ ତେସୁ ଉଦ୍ଦୋ ପାତୋୱ ‘‘ଗୋଚରଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରଂ ଗତୋ। ଅଥେକୋ ବାଲିସିକୋ ସତ୍ତ ରୋହିତମଚ୍ଛେ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱଲ୍ଲିୟା ଆୱୁଣିତ୍ୱା ନେତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ୱାଲୁକଂ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ୱାଲିକାୟ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ପୁନ ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅଧୋଗଙ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛି। ଉଦ୍ଦୋ ମଚ୍ଛଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ମଚ୍ଛେ ଦିସ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତେସଂ ସାମିକୋ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଘୋସେତ୍ୱା ସାମିକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ୱଲ୍ଲିକୋଟିଂ ଡଂସିତ୍ୱା ନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ୱେଲାୟମେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ସିଙ୍ଗାଲୋପି ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଏକସ୍ସ ଖେତ୍ତଗୋପକସ୍ସ କୁଟିୟଂ ଦ୍ୱେ ମଂସସୂଲାନି ଏକଂ ଗୋଧଂ ଏକଞ୍ଚ ଦଧିୱାରକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତେସଂ ସାମିକୋ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଘୋସେତ୍ୱା ସାମିକଂ ଅଦିସ୍ୱା ଦଧିୱାରକସ୍ସ ଉଗ୍ଗହଣରଜ୍ଜୁକଂ ଗୀୱାୟ ପୱେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ମଂସସୂଲେ ଚ ଗୋଧଞ୍ଚ ମୁଖେନ ଡଂସିତ୍ୱା ନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ୱେଲାୟମେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ମକ୍କଟୋପି ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱନସଣ୍ଡଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅମ୍ବପିଣ୍ଡଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ୱେଲାୟମେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ‘‘ୱେଲାଯମେୱ ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦଵ୍ବତିଣାନି ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେଯେୱ ନିପନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତାନଂ ଯାଚକାନଂ ତିଣାନି ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତିଲତଣ୍ଡୁଲାଦଯୋପି ମଯ୍ହଂ ନତ୍ଥି, ସଚେ ମେ ସନ୍ତିକଂ ଯାଚକୋ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରମଂସଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ତସ୍ସ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ଇଦଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସସରାଜାନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଠମଂ ଉଦ୍ଦସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୱେସେନ ଅଟ୍ଠାସି। ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିମତ୍ଥଂ ଠିତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଣ୍ଡିତ ସଚେ କିଞ୍ଚି ଆହାରଂ ଲଭେଯ୍ୟଂ, ଉପୋସଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ୱସେଯ୍ୟନ୍ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ ଦସ୍ସାମି ତେ ଆହାର’’ନ୍ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୧।

‘‘ସତ୍ତ ମେ ରୋହିତା ମଚ୍ଛା, ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତା;

ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମେ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ଭୁତ୍ୱା ୱନେ ୱସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଥଲମୁବ୍ଭତାତି ଉଦକତୋ ଥଲେ ଠପିତା, କେୱଟ୍ଟେନ ୱା ଉଦ୍ଧଟା। ଏତଂ ଭୁତ୍ୱାତି ଏତଂ ମମ ସନ୍ତକଂ ମଚ୍ଛାହାରଂ ପଚିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ରମଣୀଯେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ ୱସାତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ପଗେୱ ତାୱ ହୋତୁ, ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ତେନାପି ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଠିତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ତଥେୱାହ। ସିଙ୍ଗାଲୋ ‘‘ସାଧୁ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୨।

‘‘ଦୁସ୍ସ ମେ ଖେତ୍ତପାଲସ୍ସ, ରତ୍ତିଭତ୍ତଂ ଅପାଭତଂ;

ମଂସସୂଲା ଚ ଦ୍ୱେ ଗୋଧା, ଏକଞ୍ଚ ଦଧିୱାରକଂ;

ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମେ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ଭୁତ୍ୱା ୱନେ ୱସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁସ୍ସ ମେତି ଯୋ ଏସ ମମ ଅୱିଦୂରେ ଖେତ୍ତପାଲୋ ୱସତି, ଦୁସ୍ସ ଅମୁସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପାଭତନ୍ତି ଆଭତଂ ଆନୀତଂ। ମଂସସୂଲା ଚ ଦ୍ୱେ ଗୋଧାତି ଅଙ୍ଗାରପକ୍କାନି ଦ୍ୱେ ମଂସସୂଲାନି ଚ ଏକା ଚ ଗୋଧା। ଦଧିୱାରକନ୍ତି ଦଧିୱାରକୋ। ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ଏତ୍ତକଂ ମମ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଯଥାଭିରୁଚିତେନ ପାକେନ ପଚିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ରମଣୀଯେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ୱସାତି ଅତ୍ଥୋ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ପଗେୱ ତାୱ ହୋତୁ, ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ମକ୍କଟସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ତେନାପି ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଠିତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ତଥେୱାହ। ମକ୍କଟୋ ‘‘ସାଧୁ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୩।

‘‘ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଦକଂ ସୀତଂ, ସୀତଚ୍ଛାଯା ମନୋରମା;

ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମେ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ଭୁତ୍ୱା ୱନେ ୱସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅମ୍ବପକ୍କନ୍ତି ମଧୁରଅମ୍ବଫଲଂ। ଦକଂ ସୀତନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଯ ଉଦକଂ ସୀତଲଂ। ଏତଂ ଭୁତ୍ୱା ୱନେ ୱସାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏତଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୀତଲଂ ଉଦକଂ ପିୱିତ୍ୱା ଯଥାଭିରୁଚିତେ ରମଣୀଯେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ୱସାତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ପଗେୱ ତାୱ ହୋତୁ, ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ସସପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ତେନାପି ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଠିତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ତଥେୱାହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁଟ୍ଠୁ ତେ କତଂ ଆହାରତ୍ଥାଯ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେନ, ଅଜ୍ଜାହଂ ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି । ତ୍ୱଂ

ପନ ସୀଲଖ୍ବା ପାଣାତିପାତଂ ନ କରିସ୍ସସି, ଗଚ୍ଛ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନାନାଦାରୂନି ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରେ କତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଆରୋଚେହି, ଅହଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରମଜ୍ଝେ ପତିସ୍ସାମି । ମମ ସରୀରେ ପକ୍କେ ତ୍ୱଂ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୬୪।

‘‘ନ ସସସ୍ସ ତିଲା ଅତ୍ଥି, ନ ମୁଗ୍ଗା ନପି ତଣ୍ଡୁଲା;

ଇମିନା ଅଗ୍ଗିନା ପକ୍କଂ, ମମଂ ଭୁତ୍ୱା ୱନେ ୱସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମମଂ ଭୁତ୍ୱାତି ଯଂ ତଂ ଅହଂ ଅଗ୍ଗିଂ କରୋହୀତି ୱଦାମି, ଇମିନା ଅଗ୍ଗିନା ପକ୍କଂ ମଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ ୱସ, ଏକସ୍ସ ସସସ୍ସ ସରୀରଂ ନାମ ଏକସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଯାପନମତ୍ତଂ ହୋତୀତି।

ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଏକଂ ଅଙ୍ଗାରରାସିଂ ମାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସୋ ଦବ୍ବତିଣସୟନତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ମେ ଲୋମନ୍ତରେସୁ ପାଣକା ଅତ୍ଥି, ତେ ମା ମରିଂସୂ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସରୀରଂ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ଦାନମୁଖେ ଠପେତ୍ୱା ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ପଦୁମସରେ ରାଜହଂସୋ ୱିୟ ପମୁଦିତଚିତ୍ତୋ ଅଙ୍ଗାରରାସିମ୍ହି ପତି। ସୋ ପନ ଅଗ୍ଗି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରେ ଲୋମକୂପମତ୍ତମ୍ପି ଉଣ୍ହଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ହିମଗବ୍ଭଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଅଥ ସକ୍କଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୟା କତୋ ଅଗ୍ଗି ଅତିସୀତଲୋ, ମମ ସରୀରେ ଲୋମକୂପମତ୍ତମ୍ପି ଉଣ୍ହଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, କିଂ ନାମେତ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ସସପଣ୍ଡିତ, ନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ସକ୍କୋହମସ୍ମି, ତୱ ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି। ‘‘ସକ୍କ, ତ୍ୱଂ ତାୱ ତିଟ୍ଠ, ସକଲୋପି ଚେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ମଂ ଦାନେନ ୱୀମଂସେୟ୍ୟ, ନେୱ ମେ ଅଦାତୁକାମତଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୀହନାଦଂ ନଦି। ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ‘‘ସସପଣ୍ଡିତ, ତୱ ଗୁଣୋ ସକଲକପ୍ପଂ ପାକଟୋ ହୋତୂ’’ତି ପବ୍ବତଂ ପୀଳେତ୍ୱା ପବ୍ବତରସଂ ଆଦାୟ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେ ସସଲକ୍ଖଣଂ ଲିଖିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ତସ୍ମିଂଯେୱ ୱନଗୁମ୍ବେ ତରୁଣଦବ୍ବତିଣପିଟ୍ଠେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତେପି ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ସୀଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଦାୟକୋ ଗହପତି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ଉଦ୍ଦୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସିଙ୍ଗାଲୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ମକ୍କଟୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ସସପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସସପଣ୍ଡିତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୧୭] ୭। ମତରୋଦନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମତଂମତଂ ଏୱ ରୋଦଥାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ସାୱତ୍ଥିୱାସିଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ କିର ଭାତା କାଲମକାସି। ସୋ ତସ୍ସ କାଲକିରିୟାୟ ସୋକାଭିଭୂତୋ ନ ନ୍ହାୟତି ନ ଭୁଞ୍ଜତି ନ ୱିଲିମ୍ପତି, ପାତୋୱ ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୋକସମପ୍ପିତୋ ରୋଦତି। ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲୂପନିସ୍ସୟଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ଅତୀତକାରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ସୋକଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ଦାତୁଂ ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସମତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଇମସ୍ସ ମୟା ଅୱସ୍ସୟେନ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପୁନଦିୱସେ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ପଚ୍ଛାସମଣଂ ଆଦାୟ ତସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥା ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ‘‘ପୱେସେଥା’’ତି କୁଟୁମ୍ବିକେନ ୱୁତ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। କୁଟୁମ୍ବିକୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ କୁଟୁମ୍ବିକ ଚିନ୍ତେସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ, ମମ ଭାତୁ ମତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚିନ୍ତେମୀ’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା, ଭିଜ୍ଜିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଭିଜ୍ଜତି, ନ ତତ୍ଥ ଚିନ୍ତେତବ୍ବଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଭାତରି ମତେପି ‘ଭିଜ୍ଜିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଭିଜ୍ଜତୀ’ତି ନ ଚିନ୍ତୟିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱେ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ୱୟପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ତେସୁ କାଲକତେସୁ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଭାତା କୁଟୁମ୍ବଂ ୱିଚାରେତି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱତି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ତଥାରୂପେନ ବ୍ୟାଧିନା କାଲମକାସି। ଞାତିମିତ୍ତା ସୁହଜ୍ଜା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତି ରୋଦନ୍ତି, ଏକୋପି ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ

ନେଓ କନ୍ଦତି ନ ରୋଦତି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ପସ୍ସଥ ଭୋ, ଇମସ୍ସ ଭାତରି ମତେ ମୁଖସଙ୍କୋଚନମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, ଅତିୱିୟ ଥଦ୍ଧହଦୟୋ, ‘ଦ୍ୱେପି କୋଟ୍ଠାସେ ଅହମେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଭାତୁ ମରଣଂ ଇଚ୍ଛତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଗରହିଂସୁ। ଞାତକାପି ନଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ଭାତରି ମତେ ନ ରୋଦସୀ’’ତି ଗରହିଂସୁୟେୱ। ସୋ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ଧବାଲଭାୱେନ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମେ ଅଜାନନ୍ତା ‘ମମ ଭାତା ମତୋ’ତି ରୋଦଥ, ଅହମ୍ପି ମରିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେପି ମରିସ୍ସଥ, ଅତ୍ତାନମ୍ପି ‘ମୟମ୍ପି ମରିସ୍ସାମା’ତି କସ୍ମା ନ ରୋଦଥ। ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା ହୁତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତେନେୱ ସଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଏକସଙ୍ଖାରୋପି ନତ୍ଥି। ତୁମ୍ହେ ଅନ୍ଧବାଲା ଅଞ୍ଞାଣତାୟ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମେ ଅଜାନିତ୍ୱା ରୋଦଥ, ଅହଂ କିମତ୍ଥଂ ରୋଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୫।

‘‘ମତଂ ମତଂ ଏୱ ରୋଦଥ, ନ ହି ତଂ ରୋଦଥ ଯୋ ମରିସ୍ସତି;

ସବ୍ବେପି ସରୀରଧାରିନୋ, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଜହନ୍ତି ଜୀୱିତଂ।

୬୬।

‘‘ଦେୱମନୁସ୍ସା ଚତୁପ୍ପଦା, ପକ୍ଖିଗଣା ଉରଗା ଚ ଭୋଗିନୋ;

ସମ୍ହି ସରୀରେ ଅନିସ୍ସରା, ରମମାନାୱ ଜହନ୍ତି ଜୀୱିତଂ।

୬୭।

‘‘ଏୱଂ ଚଲିତଂ ଅସଣ୍ଠିତଂ, ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ମନୁଜେସ୍ୱପେକ୍ଖିୟ;

କନ୍ଦିତରୁଦିତଂ ନିରତ୍ଥକଂ, କିଂ ୱୋ ସୋକଗଣାଭିକୀରରେ।

୬୮।

‘‘ଧୁତ୍ତା ଚ ସୋଣ୍ଡା ଅକତା, ବାଲା ସୂରା ଅଯୋଗିନୋ;

ଧୀରଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି ବାଲୋତି, ଯେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମତଂ ମତଂ ଏୱାତି ମତଂ ମତଂୟେୱ। ଅନୁପୁବ୍ବେନାତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ମରଣୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ପଟିପାଟିୟା ଜହନ୍ତି ଜୀୱିତଂ, ନ ଏକତୋୱ ସବ୍ବେ ମରନ୍ତି, ଯଦି ଏୱଂ ମରେୟ୍ୟୁଂ, ଲୋକପ୍ପୱତ୍ତି ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଭୋଗିନୋତି ମହନ୍ତେନ ସରୀରଭୋଗେନ ସମନ୍ନାଗତା। ରମମାନାୱାତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତା ସବ୍ବେପି ଏତେ ଦେୱାଦୟୋ ସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅଭିରମମାନାୱ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତାୱ ଜୀୱିତଂ ଜହନ୍ତି। ଏୱଂ ଚଲିତନ୍ତି ଏୱଂ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ନିଚ୍ଚଲଭାୱସ୍ସ ଚ ସଣ୍ଠିତଭାୱସ୍ସ ଚ ଅଭାୱା ଚଲିତଂ ଅସଣ୍ଠିତଂ। କିଂ ୱୋ ସୋକଗଣାଭିକୀରରେତି କିଂକାରଣା ତୁମ୍ହେ ସୋକରାସୀ ଅଭିକିରନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତି।

ଧୁତ୍ତାଚ ସୋଣ୍ଡା ଅକତାତି ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତା ସୁରାଧୁତ୍ତା ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତା ଚ ସୁରାସୋଣ୍ଡାଦୟୋ ସୋଣ୍ଡା ଚ ଅକତବୁଦ୍ଧିନୋ ଅସିକ୍ଖିତକା ଚ। ବାଲାତି ବାଲ୍ୟେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅୱିଦ୍ଦସୁନୋ। ସୂରା ଅଯୋଗିନୋତି ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ସୂରା, ଯୋଗେସୁ ଅଯୁତ୍ତତାୟ ଅଯୋଗିନୋ। ‘‘ଅଯୋଧିନୋ’’ତିପି ପାଠୋ, କିଲେସମାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିତୁଂ ଅସମତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଧୀରଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି ବାଲୋତି, ଯେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦାତି ଯେ ଏୱରୂପା ଧୁତ୍ତାଦୟୋ ଅଟ୍ଠୱିଧସ୍ସ ଲୋକଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦା, ତେ ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅତ୍ତନା କନ୍ଦମାନା ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମେ କଥତୋ ଜାନିତ୍ୱା ଞାତିମରଣାଦୀସୁ ଅକନ୍ଦନ୍ତଂ ଅରୋଦନ୍ତଂ ମାଦିସଂ ଧୀରଂ ପଣ୍ଡିତଂ ‘‘ବାଲୋ ଅୟଂ ନ ରୋଦତୀ’’ତି ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ନିସ୍ସୋକେ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ନିସ୍ସୋକଭାୱକରପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମତରୋଦନଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୧୮] ୮। କଣୱେରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ତଂ ୱସନ୍ତ ସମଯେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଜାତକେ (ଜା। ୧।୮।୬୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ପୁବ୍ବେ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସିନା ସୀସଚ୍ଛେଦଂ ପଟିଲଭୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିଗାମକେ ଏକସ୍ସ ଗହପତିକସ୍ସ ଘରେ ଚୋରନକ୍ଖତ୍ତେନ ଜାତୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଚୋରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ଲୋକେ ପାକଟୋ ଅହୋସି ସୂରୋ ନାଗବଲୋ, କୋଚି ନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଏକସ୍ମିଂ ସେଟ୍ଠିଘରେ ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଅୱହରି। ନାଗରା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଏକୋ ମହାଚୋରୋ ନଗରଂ ୱିଲୁମ୍ପତି, ତଂ ଗଣ୍ହାପେଥା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ତସ୍ସ ଗହଣତ୍ଥାଯ ନଗରଗୁତ୍ତିକଂ ଆଣାପେସି। ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱଗ୍ଗବନ୍ଧନେନ ମନୁସ୍ସେ ଠପେତ୍ୱା ତଂ ସହୋଡ୍ଢଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ‘‘ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦା’’ତି ନଗରଗୁତ୍ତିକଞ୍ଞେୱ ଆଣାପେସି। ନଗରଗୁତ୍ତିକୋ ତଂ ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଗୀୱାଯସ୍ସ ରତ୍ତକଣୱୀରମାଲଂ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ସୀସେ ଇଟ୍ଠକଚୁଣ୍ଣଂ ଓକିରିତ୍ୱା ଚତୁକ୍କେ ଚତୁକ୍କେ କସାହି ତାଳାପେନ୍ତୋ ଖରସ୍ସରେନ ପଣୱେନ ଆଘାତନଂ ନେତି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କିର ନଗରେ ୱିଲୋପକାରକୋ ଚୋରୋ ଗହିତୋ’’ତି ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭି।

ତଦା ଚ ବାରାଣସିଯଂ ସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ସାମା ନାମ ଗଣିକା ହୋତି ରାଜୱଲ୍ଲଭା ପଞ୍ଚସତୱଣ୍ଣଦାସୀପରିୱାରା। ସା ପାସାଦତଲେ ୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଠିତା ତଂ ନୀଯମାନଂ ପସ୍ସି। ସୋ ପନ ଅଭିରୂପୋ ପାସାଦିକୋ ଅତିୱିଯ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଦେୱୱଣ୍ଣୋ ସବ୍ବେସଂ ମତ୍ଥକମତ୍ଥକେନ ପଞ୍ଞାଯତି। ସାମା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାଯେନାହଂ ଇମଂ ପୁରିସଂ ଅତ୍ତନୋ ସାମିକଂ କରେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୀ ‘‘ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାଯୋ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଚରିକାଯ ଏକିସ୍ସା ହତ୍ଥେ ନଗରଗୁତ୍ତିକସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ପେସେସି ‘‘ଅଯଂ ଚୋରୋ ସାମାଯ ଭାତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସାମାଯ ଅଞ୍ଞୋ ଏତସ୍ସ ଅୱସ୍ସଯୋ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ କିର ଇଦଂ ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥା’’ତି । ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ନଗରଗୁତ୍ତିକୋ ‘‘ଅଯଂ ଚୋରୋ ପାକଟୋ, ନ ସକ୍କା ଏତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପନ ମନୁସ୍ସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଇମଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯାନକେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପେସେତୁଂ ସକ୍କା’’ତି ଆହ। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆରୋଚେସି।

ତଦା ପନେକୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ସାମାଯ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଦେତି। ସୋ ତଂ ଦିୱସମ୍ପି ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲାଯ ସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତଂ ଘରଂ ଅଗମାସି। ସାମାପି ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଊରୂସୁ ଠପେତ୍ୱା ପରୋଦନ୍ତୀ ନିସିନ୍ନା ହୋତି। ‘‘କିଂ ଏତ’’ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତା ‘‘ସାମି, ଅଯଂ ଚୋରୋ ମମ ଭାତା, ‘ଅହଂ ନୀଚକମ୍ମଂ କରୋମୀ’ତି ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତିକଂ ନ ଏତି, ନଗରଗୁତ୍ତିକସ୍ସ ପହିତଂ ‘ସହସ୍ସଂ ଲଭମାନୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି ନ’ନ୍ତି ସାସନଂ ପେସେସି। ଇଦାନି ଇମଂ ସହସ୍ସଂ ଆଦାଯ ନଗରଗୁତ୍ତିକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ନ ଲଭାମୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତତାଯ ‘‘ଅହଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ତେନ ହି ତଯା ଆଭତମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରଗୁତ୍ତିକସ୍ସ ଗେହଂ ଗଞ୍ଛି। ସୋ ତଂ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଚୋରଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯାନକେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସାମାଯ ପହିଣିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଚୋରୋ ରଟ୍ଠେ ପାକଟୋ, ତମନ୍ଧକାରଂ ତାୱ ହୋତୁ, ଅଥ ନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପଟିସଲ୍ଲୀନୱେଲାଯ ଘାତାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅପଦେସଂ କତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ ପଟିସଲ୍ଲୀନେସୁ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତଂ ମହନ୍ତେନାରକ୍ଖେନ ଆଘାତନଂ ନେତ୍ୱା ଅସିନା ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସରୀରଂ ସୂଲେ ଆରୋପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି।

ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସାମା ଅଞ୍ଞେସଂ ହତ୍ଥତୋ କିଞ୍ଚି ନ ଗଣ୍ହାତି, ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମମାନା ୱିଚରତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ଅଯଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଭୱିସ୍ସତି, ମମ୍ପି ମାରାପେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମିସ୍ସତି, ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିନୀ ଏସା, ମଯା ଇଧ ଅୱସିତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ପଲାଯିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚ ପନ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଏତିସ୍ସା ଆଭରଣଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ତଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମଯଂ ପଞ୍ଜରେ ପକ୍ଖିତ୍ତକୁକ୍କୁଟା ୱିଯ ନିଚ୍ଚଂ ଘରେଯେୱ ହୋମ, ଏକଦିୱସଂ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାଦିଂ ସବ୍ବଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ସବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି। ସୋ ତତ୍ଥ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ କୀଳନ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ପଲାଯିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ କିଲେସରତିଯା ରମିତୁକାମୋ ୱିଯ ଏକଂ କଣୱୀରଗଚ୍ଛନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତୋ ୱିଯ ନିପ୍ପୀଳେତ୍ୱା

ୱିସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ପାତେତ୍ୱା ସବ୍ବାଭରଣାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତସ୍ସାୟେୱ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିକଂ ଖନ୍ଧେ ଠପେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନୱତିଂ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସାପି ପଟିଲଦ୍ଧସଞ୍ଜ୍ଞା ଉଟ୍ଠାୟ ପରିଚାରିକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ କହ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ନ ଜାନାମ, ଅୟ୍ୟେ''ତି। ''ମଂ ମତାତି ସଞ୍ଜ୍ଞାୟ ଭାୟିତ୍ୱା ପଲାତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଅନତ୍ତମନା ହୁତ୍ୱା ତତୋୟେୱ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମମ ପିୟସାମିକସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟେୱ ଅଲଙ୍କତସୟନେ ନ ସୟିସ୍ସାମୀ''ତି ଭୂମିୟଂ ନିପଜ୍ଜି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମନାପଂ ସାଟକଂ ନ ନିୱାସେତି, ଦ୍ୱେ ଭତ୍ତାନି ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ନ ପଟିସେୱତି, ''ୟେନ କେନଚି ଉପାୟେନ ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତଂ ପରିୟେସିତ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେସ୍ସାମୀ''ତି ନଟେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସହସ୍ସଂ ଅଦାସି। ''କିଂ କରୋମ, ଅୟ୍ୟେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତୁମ୍ହାକଂ ଅଗମନଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ଚରନ୍ତା ସମଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ସମଜ୍ଜମଣ୍ଡଲେ ପଠମମେୱ ଇମଂ ଗୀତଂ ଗାୟେୟ୍ୟାଥା''ତି ନଟେ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେହି ଇମସ୍ମିଂ ଗୀତକେ ଗୀତେ ସଚେ ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ପରିସନ୍ତରେ ଭୱିସ୍ସତି, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସ ମମ ଅରୋଗଭାୱଂ କଥେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାୟ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥ, ନୋ ଚେ ଆଗଚ୍ଛତି, ସାସନଂ ପେସେୟ୍ୟାଥା''ତି ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ନଟେ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ତେ ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତା ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମକଂ ଅଗମିଂସୁ। ସୋପି ଚୋରୋ ପଲାୟିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସତି। ତେ ତତ୍ଥ ସମଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତା ପଠମମେୱ ଇମଂ ଗୀତକଂ ଗାୟିଂସୁ –

୬୯।

''ୟଂ ତଂ ୱସନ୍ତସମୟେ, କଣୱେରେସୁ ଭାଣୁସୁ;

ସାମଂ ବାହାୟ ପୀଳୟସି, ସା ତଂ ଆରୋଗ୍ୟମବ୍ରୱୀ''ତି।

ତତ୍ଥ କଣୱେରେସୂତି କରୱୀରେସୁ। ଭାଣୁସୂତି ରତ୍ତୱଣ୍ଣାନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ପଭାୟ ସମ୍ପନ୍ନେସୁ। ସାମନ୍ତି ଏୱଂନାମିକଂ। ପୀଳୟସୀତି କିଲେସରତିୟା ରମିତୁକାମୋ ୱିୟ ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତୋ ପୀଳୟସି। ସା ତନ୍ତି ସା ସାମା ଅରୋଗା, ତ୍ୱଂ ପନ ''ସା ମତା''ତି ସଞ୍ଜ୍ଞାୟ ଭୀତୋ ପଲାୟସି, ସା ଅତ୍ତନୋ ଆରୋଗ୍ୟଂ ଅବ୍ରୱି କଥେସି, ଆରୋଚେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚୋରୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ନଟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ 'ସାମା ଜୀୱତୀ'ତି ୱଦସି, ଅହଂ ପନ ନ ସଦ୍ଦହାମୀ''ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୭୦।

''ଅମ୍ଭୋ ନ କିର ସଦ୍ଧେୟ୍ୟଂ, ୟଂ ୱାତୋ ପବ୍ବତଂ ୱହେ;

ପବ୍ବତଞ୍ଚେ ୱହେ ୱାତୋ, ସବ୍ବମ୍ପି ପଥୱିଂ ୱହେ;

ୟତ୍ଥ ସାମା କାଲକତା, ସା ମଂ ଆରୋଗ୍ୟମବ୍ରୱୀ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅମ୍ଭୋ ନଟ, ଇଦଂ କିର ନ ସଦ୍ଦହେୟ୍ୟଂ ନ ସଦ୍ଦହିତବ୍ବଂ। ୟଂ ୱାତୋ ତିଣପଣ୍ଣାନି ୱିୟ ପବ୍ବତଂ ୱହେୟ୍ୟ, ସଚେପି ସୋ ପବ୍ବତଂ ୱହେୟ୍ୟ, ସବ୍ବମ୍ପି ପଥୱିଂ ୱହେୟ୍ୟ, ୟଥା ଚେତଂ ଅସଦ୍ଦହେୟ୍ୟଂ, ତଥା ଇଦନ୍ତି। ୟତ୍ଥ ସାମା କାଲକତାତି ୟା ନାମ ସାମା କାଲକତା, ସା ମଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ଅବ୍ରୱୀତି କିଂକାରଣା ସଦ୍ଦହେୟ୍ୟଂ। ମତା ନାମ ନ କସ୍ସଚି ସାସନଂ ପେସେନ୍ତୀତି।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନଟୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୭୧।

''ନ ଚେୱ ସା କାଲକତା, ନ ଚ ସା ଅଞ୍ଞମିଚ୍ଛତି;

ଏକଭତ୍ତିକିନୀ ସାମା, ତମେୱ ଅଭିକଙ୍ଖତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ତମେୱ ଅଭିକଙ୍ଖତୀତି ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ତଞ୍ଞେୱ କଙ୍ଖତି ଇଚ୍ଛତି ପତ୍ଥେତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚୋରୋ ''ସା ଜୀୱତୁ ୱା ମା ୱା, ନ ତାଯ ମଯ୍ହଂ ଅତ୍ଥୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୭୨।

''ଅସନ୍ଥୁତଂ ମଂ ଚିରସନ୍ଥୁତେନ, ନିମୀନି ସାମା ଅଧୁୱଂ ଧୁୱେନ;

ମଯାପି ସାମା ନିମିନେଯ୍ଯ ଅଞ୍ଞଂ, ଇତୋ ଅହଂ ଦୂରତରଂ ଗମିସ୍ସ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅସନ୍ଥୁତନ୍ତି ଅକତସଂସଗ୍ଗଂ। ଚିରସନ୍ଥୁତେନାତି ଚିରକତସଂସଗ୍ଗେନ। ନିମୀନୀତି ପରିୱତ୍ତେସି। ଅଧୁୱଂ ଧୁୱେନାତି ମଂ ଅଧୁୱଂ ତେନ ଧୁୱସାମିକେନ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ନଗରଗୁତ୍ତିକସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ମଂ ଗଣ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ମଯାପି ସାମା ନିମିନେଯ୍ଯ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ସାମା ମଯାପି ଅଞ୍ଞଂ ସାମିକଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ। ଇତୋ ଅହଂ ଦୂରତରଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ଯତ୍ଥ ନ ସକ୍କା ତସ୍ସା ସାସନଂ ୱା ପୱତ୍ତିଂ ୱା ସୋତୁଂ, ତାଦିସଂ ଦୂରତରଂ ଠାନଂ ଗମିସ୍ସଂ, ତସ୍ମା ମମ ଇତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତଭାୱଂ ତସ୍ସା ଆରୋଚେଥାତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଗାଳ୍ହତରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ୱେଗେନ ପଲାଯି।

ନଟା ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ କତକିରିଯଂ ତସ୍ସା କଥଯିଂସୁ। ସା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୀ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପକତିଯା ଏୱ ୱୀତିନାମେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ସାମା ପୁରାଣଦୁତିଯିକା, ଚୋରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କଣୱେରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୧୯] ୯। ତିତ୍ତିରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁସୁଖଂୱତ ଜୀୱାମୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କୋସମ୍ବିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ବଦରିକାରାମେ ୱିହରନ୍ତୋ ରାହୁଲତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ତିପଲ୍ଲତ୍ଥଜାତକେ (ଜା॰ ୧।୧।୧୬) ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ରାହୁଲୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ଓୱାଦକ୍ଖମୋ''ତି। ତସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଗୁଣକଥାଯ ସମୁଟ୍ଠାପିତାଯ ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ରାହୁଲୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ଓୱାଦକ୍ଖମୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ରମଣୀଯେ ୱନସଣ୍ଡେ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମକଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ନଂ ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତା ୱାସାପେସୁଂ। ତଦା ତସ୍ମିଂ ଗାମକେ ଏକୋ ସାକୁଣିକୋ ଏକଂ ଦୀପକତିତ୍ତିରଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଜରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗତି। ସୋ ତଂ ଅରଞ୍ଞଂ ନେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସଦ୍ଦେନ ଆଗତାଗତେ ତିତ୍ତିରେ ଗହେତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ତିତ୍ତିରୋ ''ମଂ ଏକଂ ନିସ୍ସାଯ ବହୂ ମମ ଞାତକା ନସ୍ସନ୍ତି, ମଯ୍ହମେତଂ ପାପ''ନ୍ତି ନିସ୍ସଦ୍ଦୋ ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସଦ୍ଦଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱେଳୁପେସିକାଯ ନଂ ସୀସେ ପହରତି। ତିତ୍ତିରୋ ଦୁକ୍ଖାତୁରତାଯ ସଦ୍ଦଂ କରୋତି। ଏୱଂ ସୋ ସାକୁଣିକୋ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତିତ୍ତିରେ ଗହେତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି।

ଅଥ ସୋ ତିତ୍ତିରୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଇମେ ମରନ୍ତୂତି ମଯ୍ହଂ ଚେତନା ନତ୍ଥି, ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମଂ ପନ ମଂ ଫୁସତି, ମଯି ସଦ୍ଦଂ ଅକରୋନ୍ତେ ଏତେ ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, କରୋନ୍ତେଯେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଆଗତାଗତେ ଅଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ ମଯ୍ହଂ ପାପଂ, ନତ୍ଥୀ''ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ''କୋ ନୁ ଖୋ ମେ ଇମଂ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯା''ତି ତଥାରୂପଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଚରତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସୋ ସାକୁଣିକୋ ବହୂ ତିତ୍ତିରେ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଂ ପୂରେତ୍ୱା ''ପାନୀଯଂ ପିୱିସ୍ସାମୀ''ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଞ୍ଜରଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠପେତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱାଲୁକାତଲେ ନିପନ୍ନୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ତିତ୍ତିରୋ ତସ୍ସ ନିଦ୍ଦୋକ୍କନ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ମମ କଙ୍ଖଂ ଇମଂ ତାପସଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଜାନନ୍ତୋ ମେ କଥେସ୍ସତୀ''ତି ପଞ୍ଜରେ ନିସିନ୍ନୋଯେୱ ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୩।

‘‘ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱାମି, ଲଭାମି ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ;

ପରିପନ୍ଥେ ଚ ତିଟ୍ଠାମି, କା ନୁ ଭନ୍ତେ ଗତୀ ମମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱାମୀତି ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ସାକୁଣିକଂ ନିସ୍ସାଯ ସୁଟ୍ଠୁ ସୁଖଂ ଜୀୱାମି। ଲଭାମୀତି ଯଥାରୁଚିତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁମ୍ପି ଲଭାମି। ପରିପନ୍ଥେ ଚ ତିଟ୍ଠାମୀତି ଅପିଚ ଖୋ ଯତ୍ଥ ମମ ଞାତକା ମମ ସଦ୍ଦେନ ଆଗତାଗତା ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ପରିପନ୍ଥେ ତିଟ୍ଠାମି। କା ନୁ, ଭନ୍ତେ, ଗତୀ ମମାତି କା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ମମ ଗତି, କା ନିପ୍ଫତ୍ତି ଭୱିସ୍ସତୀତି ପୁଚ୍ଛି।

ତସ୍ସ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୪।

‘‘ମନୋ ଚେ ତେ ନପ୍ପଣମତି, ପକ୍ଖି ପାପସ୍ସ କମ୍ମୁନୋ;

ଅବ୍ୟାୱଟସ୍ସ ଭଦ୍ରସ୍ସ, ନ ପାପମୁପଲିମ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପାପସ୍ସ କମ୍ମୁନୋତି ଯଦି ତୱ ମନୋ ପାପକମ୍ମସ୍ସତ୍ଥାଯ ନ ପଣମତି, ପାପକରଣେ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ନ ହୋତି। ଅବ୍ୟାୱଟସ୍ସାତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ପାପକମ୍ମକରଣତ୍ଥାଯ ଅବ୍ୟାୱଟସ୍ସ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଅନାପନ୍ନସ୍ସ ତୱ ଭଦ୍ରସ୍ସ ସୁଦ୍ଧସ୍ସେୱ ସତୋ ପାପଂ ନ ଉପଲିମ୍ପତି ନ ଅଲ୍ଲୀଯତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତିତ୍ତିରୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୫।

‘‘ଞାତକୋ ନୋ ନିସିନ୍ନୋତି, ବହୁ ଆଗଚ୍ଛତେ ଜନୋ;

ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମଂ ଫୁସତି, ତସ୍ମିଂ ମେ ସଙ୍କତେ ମନୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭନ୍ତେ, ସଚାହଂ ସଦ୍ଦଂ ନ କରେଯ୍ୟଂ, ଅଯଂ ତିତ୍ତିରଜନୋ ନ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ମଯି ପନ ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତେ ‘‘ଞାତକୋ ନୋ ନିସିନ୍ନୋ’’ତି ଅଯଂ ବହୁ ଜନୋ ଆଗଚ୍ଛତି , ତଂ ଆଗତାଗତଂ ଲୁଦ୍ଦୋ ଗହେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେନ୍ତୋ ମଂ ପଟିଚ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ଏତଂ ପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ ଫୁସତି ପଟିଲଭତି ୱିନ୍ଦତି , ତସ୍ମିଂ ମଂ ପଟିଚ୍ଚ କତେ ପାପେ ମମ ନୁ ଖୋ ଏତଂ ପାପନ୍ତି ଏୱଂ ମେ ମନୋ ସଙ୍କତେ ପରିସଙ୍କତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୭୬।

‘‘ନ ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମଂ ଫୁସତି, ମନୋ ଚେ ନପ୍ପଦୁସ୍ସତି;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କସ୍ସ ଭଦ୍ରସ୍ସ, ନ ପାପମୁପଲିମ୍ପତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଦି ତୱ ପାପକିରିଯାଯ ମନୋ ନ ପଦୁସ୍ସତି, ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତପ୍ପୋଣୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଲୁଦ୍ଦେନ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ କତମ୍ପି ପାପକମ୍ମଂ ତଂ ନ ଫୁସତି ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି, ପାପକିରିଯାଯ ହି ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କସ୍ସ ନିରାଲଯସ୍ସ ଭଦ୍ରସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧସ୍ସେୱ ସତୋ ତୱ ପାଣାତିପାତଚେତନାଯ ଅଭାୱା ତଂ ପାପଂ ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ତୱ ଚିତ୍ତଂ ନ ଅଲ୍ଲୀଯତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ତିତ୍ତିରଂ ସଞ୍ଞାପେସି, ସୋପି ତଂ ନିସ୍ସାଯ ନିକ୍କୁକ୍କୁଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ଲୁଦ୍ଦୋ ପବୁଦ୍ଧୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଜରଂ ଆଦାଯ ପକ୍କାମି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ତିତ୍ତିରୋ ରାହୁଲୋ ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତିତ୍ତିରଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୨୦] ୧୦। ସୁଚ୍ଚଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁଚ୍ଚଜଂ ୱତ ନଚ୍ଚଜୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ‘‘ଗାମକେ ଉଦ୍ଧାରଂ ସାଧେସ୍ସାମୀ’’ତି ଭରିୟାୟ ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଧେତ୍ୱା ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ପଚ୍ଛା ନେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକସ୍ମିଂ କୁଲେ ଠପେତ୍ୱା ପୁନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକଂ ପବ୍ବତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅଥ ନଂ ଭରିୟା ଆହ ‘‘ସଚେ, ସାମି, ଅୟଂ ପବ୍ବତୋ ସୁୱଣ୍ଣମୟୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ଦଦେୟ୍ୟାସି ପନ ମେ କିଞ୍ଚୀ’’ତି। ‘‘କାସି ତ୍ୱଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ‘‘ୟାୱ ଥଦ୍ଧହଦୟୋ ୱତାୟଂ, ପବ୍ବତେ ସୁୱଣ୍ଣମୟେ ଜାତେପି ମୟ୍ହଂ କିଞ୍ଚି ନ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଅନତ୍ତମନା ଅହୋସି। ତେ ଜେତୱନସମୀପଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପାନୀୟଂ ପିୱିସ୍ସାମା’’ତି ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିୱିଂସୁ। ସତ୍ଥାପି ପଚ୍ଚୂସକାଲେୟେୱ ତେସଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗମନଂ ଓଲୋକୟମାନୋ ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ନିସୀଦି ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ। ତେପି ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘କହଂ ଗତାତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଗାମକେ ଉଦ୍ଧାରଂ ସାଧନତ୍ଥାୟ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘କିଂ, ଉପାସିକେ ତୱ ସାମିକୋ ତୁୟ୍ହଂ ହିତଂ ପଟିକଙ୍ଖତି, ଉପକାରଂ ତେ କରୋତୀ’’ତି। ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ସସିନେହା, ଅୟଂ ପନ ମୟି ନିସ୍ସିନେହୋ, ଅଜ୍ଜ ମୟା ପବ୍ବତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଚାୟଂ ପବ୍ବତୋ ସୁୱଣ୍ଣମୟୋ ଅସ୍ସ, କିଞ୍ଚି ମେ ଦଦେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘କାସି ତ୍ୱଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ, ଏୱଂ ଥଦ୍ଧହଦୟୋ ଅୟନ୍ତି। ‘‘ଉପାସିକେ, ଏୱଂ ନାମେସ ୱଦତି, ୟଦା ପନ ତୱ ଗୁଣଂ ସରତି, ତଦା ସବ୍ବିସ୍ସରିୟଂ ତେ ଦେତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କଥେଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ତେହି ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସବ୍ବକିଚ୍ଚକାରକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ପୁତ୍ତଂ ଉପରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ମମ ଅନ୍ତେପୁରେ ଦୁବ୍ଭେୟ୍ୟା’’ତି ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ୟାୱାହଂ ଜୀୱାମି, ତାୱ ନଗରେ ୱସିତୁଂ ନ ଲଚ୍ଛସି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ମମଚ୍ଚୟେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠଭରିୟାୟ ସଦ୍ଧିଂ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାଫଲେହି ୟାପେନ୍ତୋ ୱସି। ଅପରଭାଗେ ରାଜା କାଲମକାସି। ଉପରାଜା ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ କାଲକତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକଂ ପବ୍ବତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅଥ ନଂ ଭରିୟା ଆହ ‘‘ସଚେ, ଦେୱ, ଅୟଂ ପବ୍ବତୋ ସୁୱଣ୍ଣମୟୋ ଅସ୍ସ, ଦଦେୟ୍ୟାସି ମେ କିଞ୍ଚୀ’’ତି। ‘‘କାସି ତ୍ୱଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ‘‘ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ସିନେହଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସିଂ, ଅୟଞ୍ଚ ଏୱଂ ୱଦତି, ଅତିୱିୟ ଥଦ୍ଧହଦୟୋ , ରାଜା ହୁତ୍ୱାପି ଏସ ମୟ୍ହଂ କିଂ କଲ୍ୟାଣଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଅନତ୍ତମନା ଅହୋସି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ତଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି , ଇଦଂ ୟସମତ୍ତକମେୱ ଅଦାସି। ଉତ୍ତରି ପନ ସକ୍କାରସମ୍ମାନୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ସା ଅତ୍ଥିଭାୱମ୍ପି ନ ଜାନାତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ଦେୱୀ ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଉପକାରିକା ଦୁକ୍ଖଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ୱସି। ଅୟଂ ପନେତଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ୟଥା ଏସା ସବ୍ବିସ୍ସରିୟଂ ଲଭତି, ତଥା କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ମହାଦେୱି ମୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା ପିଣ୍ଡପାତମତ୍ତମ୍ପି ନ ଲଭାମ, କସ୍ମା ଅମ୍ହେସୁ ପମଜ୍ଜିତ୍ଥ, ଅତିୱିୟ ଥଦ୍ଧହଦୟା ଅତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ତାତ, ସଚାହଂ ଅତ୍ତନା ଲଭେୟ୍ୟଂ, ତୁମ୍ହମ୍ପି ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଅଲଭମାନା ପନ କିଂ ଦସ୍ସାମି, ରାଜାପି ମୟ୍ହଂ ଇଦାନି କିଂ ନାମ ଦସ୍ସତି, ସୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ‘ଇମସ୍ମିଂ ପବ୍ବତେ ସୁୱଣ୍ଣମୟେ ଜାତେ ମୟ୍ହଂ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସସୀ’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘କାସି ତ୍ୱଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସାମୀ’ତି ଆହ, ସୁପରିଚ୍ଚଜମ୍ପି ନ ପରିଚ୍ଚଜୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଇମଂ କଥଂ କଥେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସଥା’’ତି? ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ତାତା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଠିତୋ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ କଥେୟ୍ୟାଥା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ତାତା’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦେୱିୟା ରଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ଆହ ‘‘ନନୁ, ଅୟ୍ୟେ, ମୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା କିଞ୍ଚି ନ ଲଭାମା’’ତି? ‘‘ତାତ, ଅହଂ ଲଭମାନା ତୁୟ୍ହଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଅହମେୱ କିଞ୍ଚି ନ ଲଭାମି, ଅଲଭମାନା ତୁୟ୍ହଂ କିଂ ଦସ୍ସାମି, ରାଜାପି ଇଦାନି ମୟ୍ହଂ କିଂ ନାମ ଦସ୍ସତି, ସୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆଗମନକାଲେ ଏକଂ ପବ୍ବତଂ ଦିସ୍ୱା ‘ସଚାୟଂ ପବ୍ବତୋ ସୁୱଣ୍ଣମୟୋ ଅସ୍ସ, କିଞ୍ଚି ମେ ଦଦେୟ୍ୟାସୀ’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘କାସି ତ୍ୱଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦତି, ସୁପରିଚ୍ଚଜମ୍ପି ନ ପରିଚ୍ଚଜୀ’’ତି ଏତମତ୍ଥଂ ଦୀପେନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ସୁଙ୍କଙ୍ଗ ୱତ ନଙ୍କଜି, ୱାଚାଯ ଅଦଦଂ ଗିରିଂ;

କିଞ୍ଚି ତସ୍ସଚଜନ୍ତସ୍ସ, ୱାଚାଯ ଅଦଦ ପଜ୍ଜତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଙ୍କଙ୍ଗ ୱତାତି ସୁଖେନ ଚଜିତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟମ୍ପି ନ ଚଜି। ଅଦଦନ୍ତି ୱଚନମତ୍ତେନାପି ପଜ୍ଜତଂ ଅଦଦମାନୋ। କିଞ୍ଚି ତସ୍ସଚଜନ୍ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ନାମେତସ୍ସ ମଯା ଯାଚିତସ୍ସ ନ ଚଜନ୍ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଚଜେଯ୍ୟ। ୱାଚାଯ ଅଦଦ ପଜ୍ଜତନ୍ତି ସଚାଯଂ ମଯା ଯାଚିତୋ ମମ ୱଚନେନ ସୁୱଣ୍ଣମଯମ୍ପି ହୋନ୍ତଂ ତଂ ପଜ୍ଜତଂ ୱାଚାଯ ଅଦଦ, ୱଚନମତ୍ତେନ ଅଦସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୮।

‘‘ଯଞ୍ହି କଯିରା ତଞ୍ହି ୱଦେ, ଯଂ ନ କଯିରା ନ ତଂ ୱଦେ;

ଅକରୋନ୍ତଂ ଭାସମାନଂ, ପରିଜାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଦେୱ ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ କାଯେନ କରେଯ୍ୟ, ତଂ ୱାଚାଯ ୱଦେଯ୍ୟ। ଯଂ ନ କଯିରା, ନ ତଂ ୱଦେଯ୍ୟ, ଦାତୁକାମୋୱ ଦସ୍ସାମୀତି ୱଦେଯ୍ୟ, ନ ଅଦାତୁକାମୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କିଂକାରଣା? ଯୋ ହି ‘‘ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱାପି ପଚ୍ଛା ନ ଦଦାତି, ତଂ ଅକରୋନ୍ତଂ କେୱଲଂ ମୁସା ଭାସମାନଂ ପରିଜାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା। ଅଯଂ ‘‘ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଚନମତ୍ତମେୱ ଭାସତି, ନ ପନ ଦେତି, ଯଞ୍ଚି ଖୋ ପନ ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ୱଚନମତ୍ତେନେୱ ଦିନ୍ନଂ ହୋତି, ତଂ ପୁରେତରମେୱ ଲଦ୍ଧଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ତସ୍ସ ମୁସାୱାଦିଭାୱଂ ପରିଜାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା, ବାଲା ପନ ୱଚନମତ୍ତେନେୱ ତୁସ୍ସନ୍ତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱୀ ରଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୯।

‘‘ରାଜପୁତ୍ତ ନମୋ ତ୍ୟତ୍ଥୁ, ସଚ୍ଚେ ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ଚସି;

ଯସ୍ସ ତେ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋ, ସଚ୍ଚସ୍ମିଂ ରମତେ ମନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚେ ଧମ୍ମେତି ୱଚୀସଚ୍ଚେ ଚ ସଭାୱଧମ୍ମେ ଚ। ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋତି ଯସ୍ସ ତୱ ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜନୀଯସଙ୍ଖାତଂ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋପି ମନୋ ସଚ୍ଚସ୍ମିଂଯେୱ ରମତି।

ଏୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଗୁଣକଥଂ କଥଯମାନାଯ ଦେୱିଯା ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୮୦।

‘‘ଯା ଦଲିଦ୍ଦୀ ଦଲିଦ୍ଦସ୍ସ, ଅଡ୍ଢା ଅଡ୍ଢସ୍ସ କିତ୍ତିମ;

ସା ହିସ୍ସ ପରମା ଭରିଯା, ସହିରଞ୍ଞସ୍ସ ଇତ୍ଥିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିତ୍ତିମାତି କିତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ହିସ୍ସ ପରମାତି ଯା ଦଲିଦ୍ଦସ୍ସ ସାମିକସ୍ସ ଦଲିଦ୍ଦକାଲେ ସଯମ୍ପି ଦଲିଦ୍ଦୀ ହୁତ୍ୱା ତଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜତି। ଅଡ୍ଢସ୍ସାତି ଅଡ୍ଢକାଲେ ଅଡ୍ଢା ହୁତ୍ୱା ସାମିକମେୱ ଅନୁୱତ୍ତତି, ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖାୱ ହୋତି, ସା ହି ତସ୍ସ ପରମା ଉତ୍ତମା ଭରିଯା ନାମ। ସହିରଞ୍ଞସ୍ସ ପନ ଇସ୍ସରିଯେ ଠିତସ୍ସ ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ହୋନ୍ତିଯେୱ, ଅନଚ୍ଛରିଯମେୱ ଏତନ୍ତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦୁକ୍ଖିତକାଲେ ଅରଞ୍ଞେ ସମାନଦୁକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ୱସି, ଇମିସ୍ସା ସମ୍ମାନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି

ଦେୱିଯା ଗୁଣଂ କଥେସି। ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଦେୱିଯା ଗୁଣଂ ସରିତ୍ୱା ''ପଣ୍ଡିତ, ତୱ କଥାଯାହଂ ଦେୱିଯା ଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସା ସଙ୍ଖିସ୍ସରିଯମଦାସି। ''ତଯାହଂ ଦେୱିଯା ଗୁଣଂ ସରାପିତୋ''ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସପି ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉଭୋ ଜଯମ୍ପତିକା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ।

ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଅଯଂ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଅହୋସି, ଦେୱୀ ଅଯଂ ଉପାସିକା, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସୁଚଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ପୁଚିମନ୍ଦୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। କୁଟିଦୂସକୱଗ୍ଗୋ

[୩୨୧] ୧। କୁଟିଦୂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମନୁସ୍ସସ୍ସେୱତେ ସୀସନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଝାପକଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପନ ରାଜଗହେ ସମୁଟ୍ଠିତଂ। ତଦା କିର ଥେରୋ ରାଜଗହଂ ନିସ୍ସାଯ ଅରଞ୍ଞକୁଟିଯଂ ୱିହରତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଦହରା ଉପଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତି। ତେସୁ ଏକୋ ଥେରସ୍ସ ଉପକାରକୋ, ଏକୋ ଦୁବ୍ବଚୋ ଇତରେନ କତଂ ଅତ୍ତନା କତସଦିସଂ କରୋତି। ତେନ ମୁଖୋଦକାଦୀସୁ ଉପଟ୍ଠାପିତେସୁ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଉଦକଂ ଠପିତଂ, ମୁଖଂ ଧୋୱଥା''ତିଆଦୀନି ୱଦତି। ତେନ କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଥେରସ୍ସ ପରିୱେଣେ ସମ୍ମଟ୍ଠେ ଥେରସ୍ସ ନିକ୍ଖମନୱେଲାଯ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପହରନ୍ତୋ ସକଲପରିୱେଣଂ ଅତ୍ତନା ସମ୍ମଟ୍ଠଂ ୱିଯ କରୋତି। ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ଦୁବ୍ବଚୋ ମଯା କତଂ ଅତ୍ତନା କତସଦିସଂ କରୋତି, ଏତସ୍ସ ସଠକମ୍ମଂ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି।

ତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତୋଗାମେ ଭୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତେୱ ନ୍ହାନୋଦକଂ ତାପେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିକୋଟ୍ଠକେ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅଡ୍ଢନାଳିମତ୍ତଂ ଉଦକଂ ଉଦ୍ଧନେ ଠପେସି। ଇତରୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉସୁମଂ ଉଟ୍ଠହନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଉଦକଂ ତାପେତ୍ୱା କୋଟ୍ଠକେ ଠପିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ନ୍ହାନକୋଟ୍ଠକେ ଉଦକଂ ଠପିତଂ, ନ୍ହାଯଥା''ତି ଆହ। ଥେରୋ 'ନ୍ହାଯିସ୍ସାମୀ''ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କୋଟ୍ଠକେ ଉଦକଂ ଅଦିସ୍ୱା ''କହଂ ଉଦକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ୱେଗେନ ଅଗ୍ଗିସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛଭାଜନେ ଉଳୁଙ୍କଂ ଓତାରେସି, ଉଳୁଙ୍କୋ ତୁଚ୍ଛଭାଜନସ୍ସ ତଲେ ପଟିହତୋ ''ତତା''ତି ସଦ୍ଦମକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସ ''ଉଳୁଙ୍କସଦ୍ଦକୋ''ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଜାତଂ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଇତରୋ ପିଟ୍ଠିକୋଟ୍ଠକତୋ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ୍ହାଯଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ଆହ। ଥେରୋ ନ୍ହତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଉଳୁଙ୍କସଦ୍ଦକସ୍ସ ଦୁବ୍ବଚଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ସାଯଂ ଥେରୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ଓୱଦି ''ଆୱୁସୋ, ସମଣେନ ନାମ ଅତ୍ତନା କତମେୱ 'କତଂ ମେ'ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞଥା ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦୋ ହୋତି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏୱରୂପଂ ମା ଅକାସୀ''ତି। ସୋ ଥେରସ୍ସ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଗାମଂ ନ ପାୱିସି। ଥେରୋ ଇତରେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ପାୱିସି। ଉଳୁଙ୍କସଦ୍ଦକୋପି ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ କହ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅଫାସୁକେନ ୱିହାରେଯେୱ ନିସିନ୍ନୋ''ତି ୱତ୍ୱା ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଦେଥା''ତି ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଅଗମାସି।

ପୁନଦିୱସେ ଥେରୋ ତଂ କୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦି। ମନୁସ୍ସେହି ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ୟସ୍ସ ଅଫାସୁକଂ, ହିୟ୍ୟୋ କିରତ୍ଥ ୱିହାରେଯେୱ ନିସିନ୍ନା, ଅସୁକଦହରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଆହାରଂ ପେସଯିମ୍ହ, ପରିଭୁତ୍ତୋ ଅଯ୍ୟେନା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଥେରୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋୱ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଯଂ ଥେରୁପଟ୍ଠାନକାଲେ ଆଗତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକଗାମେ ନାମ ଅସୁକକୁଲେ 'ଥେରସ୍ସ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ'ତି ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା କିର ତେ ଭୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ''ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ ନ ୱଟ୍ଟତି, ମା ପୁନ ଏୱରୂପଂ ଅନାଚାରଂ ଚରା''ତି ଆହ। ସୋ ଏତ୍ତକେନ ଥେରେ ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ''ଅଯଂ ହିୟ୍ୟୋପି ଉଦକମତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରି, ଇଦାନି ପନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଗେହେ ମଯା ଭତ୍ତମୁଟ୍ଠି ଭୁତ୍ତାତି ଅସହନ୍ତୋ ପୁନ କଲହଂ କରୋତି, ଜାନିସ୍ସାମିସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକ''ନ୍ତି ପୁନଦିୱସେ ଥେରେ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠେ ମୁଗ୍ଗରଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୋଗଭାଜନାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ଝାପେତ୍ୱା ପଲାଯି। ସୋ ଜୀୱମାନୋୱ ମନୁସ୍ସପେତୋ ହୁତ୍ୱା ସୁସ୍ସିତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ଅୱୀଚିମହାନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ତେନ କତୋ ଅନାଚାରୋ ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ପାକଟୋ

ଜାତୋ।

ଅଥେକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ରାଜଗହା ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଭାଗଟ୍ଠାନେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘କୁତୋ ଆଗତତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ରାଜଗହା, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘କୋ ତତ୍ଥ ଓୱାଦଦାୟକୋ ଆଚରିୟୋ’’ତି। ‘‘ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ସୁଖଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କସ୍ସପସ୍ସା’’ତି। ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ, ଥେରସ୍ସ ସୁଖଂ, ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ପନସ୍ସ ଓୱାଦେ ଦିନ୍ନେ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଝାପେତ୍ୱା ପଲାୟୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, କସ୍ସପସ୍ସ ଏୱରୂପେନ ବାଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚରଣତୋ ଏକଚରିୟାୱ ସେୟ୍ୟୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଧମ୍ମପଦେ ଗାଥମାହ –

‘‘ଚରଞ୍ଚେ ନାଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ସେୟ୍ୟଂ ସଦିସମତ୍ତନୋ;

ଏକଚରିୟଂ ଦଳ୍ହଂ କୟିରା, ନତ୍ଥି ବାଲେ ସହାୟତା’’ତି। (ଧ। ପ। ୬୧);

ଇଦଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ସୋ କୁଟିଦୂସକୋ, ପୁବ୍ବେପି କୁଟିଦୂସକୋୟେୱ, ନ ଚ ଇଦାନେୱ ଓୱାଦଦାୟକସ୍ସ କୁଜ୍ଝତି, ପୁବ୍ବେପି କୁଜ୍ଝିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସିଙ୍ଗିଲସକୁଣୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ମନାପଂ ଅନୋୱସ୍ସକଂ କୁଲାୱକଂ କତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱସତି। ଅଥେକୋ ମକ୍କଟୋ ୱସ୍ସକାଲେ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରେ ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ସୀତପୀଳିତୋ ଦନ୍ତେ ଖାଦନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ତଥା କିଲମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୧।

‘‘ମନୁସ୍ସସ୍ସେୱ ତେ ସୀସଂ, ହତ୍ଥପାଦା ଚ ୱାନର;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ଅଗାରଂ ତେ ନ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣେନାତି କାରଣେନ। ଅଗାରନ୍ତି ତୱ ନିୱାସଗେହଂ କେନ କାରଣେନ ନତ୍ଥୀତି ପୁଚ୍ଛି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ୱାନରୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୮୨।

‘‘ମନୁସ୍ସସ୍ସେୱ ମେ ସୀସଂ, ହତ୍ଥପାଦା ଚ ସିଙ୍ଗିଲ;

ୟାହୁ ସେଟ୍ଠା ମନୁସ୍ସେସୁ, ସା ମେ ପଞ୍ଞା ନ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସିଙ୍ଗିଲାତି ତଂ ସକୁଣଂ ନାମେନାଲପତି। ୟାହୁ ସେଟ୍ଠା ମନୁସ୍ସେସୂତି ୟା ମନୁସ୍ସେସୁ ସେଟ୍ଠାତି କଥେନ୍ତି, ସା ମମ ୱିଚାରଣପଞ୍ଞା ନତ୍ଥି। ସୀସହତ୍ଥପାଦକାୟବଲାନି ହି ଲୋକେ ଅପ୍ପମାଣଂ, ୱିଚାରଣପଞ୍ଞାୱ ସେଟ୍ଠା, ସା ମମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ମେ ଅଗାରଂ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୮୩।

‘‘ଅନୱଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ, ଲହୁଚିତ୍ତସ୍ସ ଦୁବ୍ଭିନୋ;

ନିଚ୍ଚଂ ଅଦ୍ଧୁୱସୀଲସ୍ସ, ସୁଖଭାୱୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

‘‘ସୋ କରସ୍ସୁ ଆନୁଭାୱଂ, ୱୀତିୱତ୍ତସ୍ସୁ ସୀଲିୟଂ;

ସୀତୱାତପରିତ୍ତାଣଂ, କରସ୍ସୁ କୁଟୱଂ କପୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୱଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ। ଦୁବ୍ଭିନୋତି ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିସ୍ସ। ଅଦ୍ଧୁୱସୀଲସ୍ସାତି ନ ସବ୍ବକାଲଂ ସୀଲରକ୍ଖକସ୍ସ। ସୋ କରସ୍ସୁ ଆନୁଭାୱନ୍ତି ସୋ ତ୍ୱଂ ସମ୍ମ ମକ୍କଟ ପଞ୍ଞାୟ ଉପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ଆନୁଭାୱଂ ବଲଂ ଉପାୟଂ କରୋହି। ୱୀତିୱତ୍ତସ୍ସୁ ସୀଲିୟନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଦୁସ୍ସୀଲଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ସୀଲିୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସୀଲୱା ହୋତି। କୁଟୱଂ କପୀତି ସୀତୱାତସ୍ସ ପରିତ୍ତାଣସମତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ କୁଟୱଂ କୁଲାୱକଂ ଏକଂ ୱସନାଗାରକଂ କରୋହୀତି।

ମକ୍କଟୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅନୋୱସ୍ସକଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନଭାୱେନ ମଂ ପରିଭାସତି, ନ ନିସୀଦାପେସ୍ସାମି ନଂ ଇମସ୍ମିଂ କୁଲାୱକେ’’ତି। ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ପକ୍ଖନ୍ଦି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ। ମକ୍କଟୋ କୁଲାୱକଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମକ୍କଟୋ କୁଟିଝାପକୋ ଅହୋସି, ସିଙ୍ଗିଲସକୁଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁଟିଦୂସକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୨୨] ୨। ଦୁଦ୍ଦୁଭଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦୁଦୁଭାୟତି ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତିତ୍ଥିୟା କିର ଜେତୱନସ୍ସ ସମୀପେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ କଣ୍ଟକାପସ୍ସୟେ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେନ୍ତି, ପଞ୍ଚାତପଂ ତପେନ୍ତି, ନାନପ୍ପକାରଂ ମିଚ୍ଛାତପଂ ଚରନ୍ତି। ଅଥ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ତେ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ୱତସମାଦାନେ ସାରୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତେସଂ ୱତସମାଦାନେ ସାରୋ ୱା ୱିସେସୋ ୱା ଅତ୍ଥି, ତଞ୍ହି ନିଘଂସିୟମାନଂ ଉପପରିକ୍ଖିୟମାନଂ ଉକ୍କାରଭୂମିମଗ୍ଗସଦିସଂ ସସକସ୍ସ ଦୁଦ୍ଦୁଭସଦିସଂ ହୋତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଦୁଦ୍ଦୁଭସଦିସଭାୱମସ୍ସ ମୟଂ ନ ଜାନାମ, କଥେଥ ନୋ, ଭନ୍ତେ’’ତି ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୀହଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ପଟିୱସତି। ତଦା ପନ ପଚ୍ଛିମସମୁଦ୍ଦସମୀପେ ବେଲୁୱମିସ୍ସକତାଲୱନଂ ହୋତି। ତତ୍ରେକୋ ସସକୋ ବେଲୁୱରୁକ୍ଖମୂଲେ ଏକସ୍ସ ତାଲଗଚ୍ଛସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱସତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଗୋଚରଂ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତାଲପଣ୍ଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ନିପନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ଅୟଂ ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟେୟ୍ୟ, କହଂ ନୁ ଖୋ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକଂ ବେଲୁୱପକ୍କଂ ତାଲପଣ୍ଣସ୍ସ ଉପରି ପତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦେନ ‘‘ଅଦ୍ଧା ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପଚ୍ଛତୋ ଅନୋଲୋକେନ୍ତୋୱ ପଲାୟି। ତଂ ମରଣଭୟଭୀତଂ ୱେଗେନ ପଲାୟନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ସସକୋ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ଭୋ, ଅତିୱିୟ ଭୀତୋ ପଲାୟସୀ’’ତି। ‘‘ମା ପୁଚ୍ଛି, ଭୋ’’ତି। ସୋ ‘‘କିଂ ଭୋ, କିଂ ଭୋ’’ତି ପଚ୍ଛତୋ ଧାୱତେୱ। ଇତରୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅନୋଲୋକେନ୍ତୋୱ ‘‘ଏତ୍ଥ ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ସୋପି ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ପଲାୟି। ଏୱଂ ତମଞ୍ଞୋ ଅଦ୍ଦସ, ତମଞ୍ଞୋତି ଏୱଂ ସସକସହସ୍ସଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ପଲାୟି। ତେ ଏକୋପି ମିଗୋ ଦିସ୍ୱା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ପଲାୟି। ଏକୋ ସୂକରୋ, ଏକୋ ଗୋକଣ୍ଣୋ, ଏକୋ ମହିଂସୋ, ଏକୋ ଗୱୟୋ, ଏକୋ ଖଗ୍ଗୋ, ଏକୋ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ, ଏକୋ ସୀହୋ, ଏକୋ ହତ୍ଥୀ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ଥ ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଲାୟି। ଏୱଂ ଅନୁକ୍କମେନ ଯୋଜନମତ୍ତଂ ତିରଚ୍ଛାନବଲଂ ଅହୋସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ବଲଂ ପଲାୟନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ଥ ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ପଥୱୀସଂୱଟ୍ଟନଂ ନାମ ନ କଦାଚି ଅତ୍ଥି, ଅଦ୍ଧା ଏତେସଂ କିଞ୍ଚି ଦୁସ୍ସୁତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ମୟି ଖୋ ପନ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତେ ସବ୍ବେ ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଜୀୱିତଂ ନେସଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ସୀହୱେଗେନ ପୁରତୋ ପବ୍ବତପାଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦି। ତେ ସୀହଭୟତଜ୍ଜିତା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡିତା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସୀହୋ ତେସଂ ଅନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ପଲାୟଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘କେନ ସଂୱଟ୍ଟମାନା ଦିଟ୍ଠା’’ତି? ‘‘ହତ୍ଥୀ ଜାନନ୍ତୀ’’ତି। ହତ୍ଥୀ ପୁଚ୍ଛି। ତେ ‘‘ମୟଂ ନ ଜାନାମ, ସୀହା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ, ସୀହାପି ‘‘ମୟଂ ନ ଜାନାମ, ବ୍ୟଗ୍ଘା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ବ୍ୟଗ୍ଘାପି ‘‘ମୟଂ ନ ଜାନାମ, ଖଗ୍ଗା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ଖଗ୍ଗାପି ‘‘ଗୱୟା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ଗୱୟାପି ‘‘ମହିଂସା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ମହିଂସାପି ‘‘ଗୋକଣ୍ଣା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ଗୋକଣ୍ଣାପି ‘‘ସୂକରା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ସୂକରାପି ‘‘ମିଗା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ମିଗାପି ‘‘ମୟଂ ନ ଜାନାମ, ସସକା ଜାନନ୍ତୀ’’ତି, ସସକେସୁ ପୁଚ୍ଛିୟମାନେସୁ ‘‘ଅୟଂ କଥେତୀ’’ତି ତଂ ସସକଂ ଦସ୍ସେସୁଂ।

ଅଥ ନଂ ‘‘ଏୱଂ କିର, ସମ୍ମ, ପସ୍ସସି ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ସାମି ମୟା ଦିଟ୍ଠା’’ତି। ‘‘କତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋ ପସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ପଚ୍ଛିମସମୁଦ୍ଦସମୀପେ ବେଲୁୱମିସ୍ସକତାଲୱନେ ୱସାମି। ଅହଞ୍ହି ତତ୍ଥ ବେଲୁୱରୁକ୍ଖମୂଲେ ତାଲଗଚ୍ଛେ ତାଲପଣ୍ଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ନିପନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସିଂ ‘‘ସଚେ ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତି, କହଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି, ଅଥ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ପଥୱିୟା ସଂୱଟ୍ଟନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ପଲାତୋମ୍ହୀ’’ତି।

ସୀହୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଦ୍ଧା ତସ୍ସ ତାଲପଣ୍ଣସ୍ସ ଉପରି ବେଲୁୱପକ୍କଂ ପତିତ୍ୱା ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟନସଦ୍ଦମକାସି, ସ୍ୱାୟଂ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘ପଥୱୀ ସଂୱଟ୍ଟତୀ’ତି ସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପଲାୟି, ତଥତୋ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ସସକଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଇମିନା ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ପଥୱିୟା ସଂୱଟ୍ଟନଭାୱଂ ୱା ଅସଂୱଟ୍ଟନଭାୱଂ ୱା ତଥତୋ ଜାନିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମି, ୟାୱ ମମାଗମନା ତୁମ୍ହେ ଏତ୍ଥେୱ ହୋଥା’’ତି ସସକଂ ପିଟ୍ଠିୟଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସୀହୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ତାଲୱନେ ସସକଂ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ଏହି ତୟା ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ନ ୱିସହାମି ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଏହି ମା ଭାୟୀ’’ତି। ସୋ ବେଲୁୱରୁକ୍ଖଂ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅୱିଦୂରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ସାମି ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟନଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୫।

‘‘ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟତି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ୟସ୍ମିଂ ଦେସେ ୱସାମହଂ;

ଅହମ୍ପେତଂ ନ ଜାନାମି, କିମେତଂ ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟତୀତି ଦୁଦ୍ଦୁଭସଦ୍ଦଂ କରୋତି। ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ଭଦ୍ଦଂ ତୱ ଅତ୍ଥୁ। କିମେତନ୍ତି ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅହଂ ୱସାମି, ତତ୍ଥ ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟତି, ଅହମ୍ପି ନ ଜାନାମି ‘‘କିଂ ୱା ଏତଂ ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟତି, କେନ ୱା କାରଣେନ ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟତି, କେୱଲଂ ଦୁଦ୍ଦୁଭାୟନସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସି’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସୀହୋ ବେଲୁୱରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାଲପଣ୍ଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସସକେନ ନିପନ୍ନଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ତାଲପଣ୍ଣମତ୍ଥକେ ପତିତଂ ବେଲୁୱପକ୍କଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ପଥୱିୟା ଅସଂୱଟ୍ଟନଭାୱଂ ତଥତୋ ଜାନିତ୍ୱା ସସକଂ ପିଟ୍ଠିୟଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସୀହୱେଗେନ ଖିପ୍ପଂ ମିଗସଙ୍ଘାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ମା ଭାୟଥା’’ତି ମିଗଗଣଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସଚେ ହି ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ନ ଭୱେୟ୍ୟ, ସବ୍ବେ ସମୁଦ୍ଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନସ୍ସେୟ୍ୟୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତଂ ପନ ନିସ୍ସାୟ ସବ୍ବେ ଜୀୱିତଂ ଲଭିଂସୂତି।

୮୬।

‘‘ବେଲୁୱଂ ପତିତଂ ସୁତ୍ୱା, ଦୁଦ୍ଦୁଭନ୍ତି ସସୋ ଜୱି;

ସସସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ସନ୍ତତ୍ତା ମିଗୱାହିନୀ।

୮୭।

‘‘ଅପ୍ପତ୍ୱା ପଦୱିଞ୍ଞାଣଂ, ପରଘୋସାନୁସାରିନୋ;

ପନାଦପରମା ବାଲା, ତେ ହୋନ୍ତି ପରପତ୍ତିୟା।

୮୮।

‘‘ୟେ ଚ ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ପଞ୍ଞାୟୂପସମେ ରତା;

ଆରକା ୱିରତା ଧୀରା, ନ ହୋନ୍ତି ପରପତ୍ତିୟା’’ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା।

ତତ୍ଥ ବେଲୁଓନ୍ତି ବେଲୁଓପକ୍କଂ। ଦୁଦ୍ଦୁଭନ୍ତୀତି ଏୱଂ ସଦ୍ଦଂ କୁରୁମାନଂ। ସନ୍ତତ୍ତାତି ଉତ୍ରସ୍ତା। ମିଗୱାହିନୀତି ଅନେକସହସ୍ସସଙ୍ଖା ମିଗସେନା। ପଦୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣପଦଂ , ସୋତୱିଞ୍ଞାଣକୋଟ୍ଠାସଂ ଅପାପୁଣିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ହୋନ୍ତି ପରପତ୍ତିୟାତି ତେ ପରଘୋସାନୁସାରିନୋ ତମେୱ ପରଘୋସସଙ୍ଖାତଂ ପନାଦଂ ''ପରମ''ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ବାଲା ଅନ୍ଧପୁଥୁଜ୍ଜନା ୱିଞ୍ଞାଣପଦସ୍ସ ଅପ୍ପତ୍ତତାୟ ପରପତ୍ତିୟାୱ ହୋନ୍ତି, ପରେସଂ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ୟଂ ୱା ତଂ ୱା କରୋନ୍ତି।

ସୀଲେନାତି ଅରିୟମଗ୍ଗେନ ଆଗତସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତା। ପଞ୍ଞାୟୂପସମେ ରତାତି ମଗ୍ଗେନେୱ ଆଗତପଞ୍ଞାୟ କିଲେସୂପସମେ ରତା, ୟଥା ୱା ସୀଲେନ, ଏୱଂ ପଞ୍ଞାୟପି ସମ୍ପନ୍ନା, କିଲେସୂପସମେ ରତାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଆରକା ୱିରତା ଧୀରାତି ପାପକିରିୟତୋ ଆରକା ୱିରତା ପଣ୍ଡିତା। ନ ହୋନ୍ତୀତି ତେ ଏୱରୂପା ସୋତାପନ୍ନା ପାପତୋ ଓରତଭାୱେନ କିଲେସୂପସମେ ଅଭିରତଭାୱେନ ଚ ଏକୱାରଂ ମଗ୍ଗଞାଣେନ ପଟିୱିଦ୍ଧଧମ୍ମା ଅଞ୍ଞେସଂ କଥେନ୍ତାନମ୍ପି ନ ସଦ୍ଦହନ୍ତି ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି। କସ୍ମା? ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖତ୍ତାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅକତଞ୍ଞୂ ଚ, ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦୋ ଚ ୟୋ ନରୋ;

ହତାୱକାସୋ ୱନ୍ତାସୋ, ସ ୱେ ଉତ୍ତମପୋରିସୋ''ତି। (ଧ। ପ। ୯୭);

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସୀହୋ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଦୁଦ୍ଦୁଭଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୩୨୩] ୩। ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦ୍ୱୟଂ ୟାଚନକୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଆଳୱିଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଗ୍ଗାଳୱେ ଚେତିୟେ ୱିହରନ୍ତୋ କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପନ ହେଟ୍ଠା ମଣିକଣ୍ଠଜାତକେ (ଜା। ୧।୩।୭ ଆଦୟୋ) ଆଗତମେୱ। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟାଚନବହୁଲା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲା ୱିହରଥା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗରହିତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖୱେ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପଥୱିସ୍ସରେନ ରଞ୍ଞା ପୱାରିତାପି ପଣ୍ଣଛତ୍ତଞ୍ଚ ଏକପଟଲିକଂ ଉପାହନୟୁଗଞ୍ଚ ୟାଚିତୁକାମା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଭେଦନଭୟେନ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଅକଥେତ୍ୱା ରହୋ କଥୟିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କପିଲରଟ୍ଠେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲରାଜେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ନିଗମଗାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାୟଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ଉଞ୍ଛାଚରିୟାୟ ୱନମୂଲଫଲାଫଲେନ ୟାପେନ୍ତୋ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାୟ ମନୁସ୍ସପଥଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖଂ ପରିୟେସମାନୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ରାଜା ତସ୍ସାଚାରେ ଚ ୱିହାରେ ଚ ପସୀଦିତ୍ୱା ମହାତଲେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ରାଜାରହଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେୟେୱ ୱସାପେସି। ସୋ ନିବଦ୍ଧଂ ରାଜଘରେୟେୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱସ୍ସାନସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଏକପଟଲିକା ଉପାହନା ଚେୱ ପଣ୍ଣଛତ୍ତଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ରାଜାନଂ ୟାଚିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ରାଜାନଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଉପାହନଞ୍ଚ ଛତ୍ତଞ୍ଚ ୟାଚିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି ''ପରଂ 'ଇମଂ ନାମ ଦେହୀ'ତି ୟାଚନ୍ତୋ ରୋଦତି ନାମ, ପରୋପି 'ନତ୍ଥୀ'ତି ୱଦନ୍ତୋ ପଟିରୋଦତି ନାମ, 'ମା ଖୋ ପନ ମଂ ରୋଦନ୍ତଂ ମହାଜନୋ ଅଦ୍ଦସ, ମା ରାଜାନ''ନ୍ତି ରହୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଉଭୋପି ରୋଦିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିସ୍ସାମା''ତି। ଅଥ ନଂ ''ମହାରାଜ, ରହୋ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜପୁରିସେ ଅପସକ୍କି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ସଚେ ମୟି ୟାଚନ୍ତେ ରାଜା ନ ଦସ୍ସତି, ମେତ୍ତି ନୋ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ନ ୟାଚିସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ଦିୱସଂ ନାମଂ ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ଗଚ୍ଛ, ତାୱ, ମହାରାଜ, ପୁନେକଦିୱସଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ।

ପୁନେକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଆଗତକାଲେ ତଥେୱ ପୁନ ତଥେୱାତି ଏୱଂ ୟାଚିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସେୱ ଦ୍ୱାଦସ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି। ତତୋ ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ଅୟ୍ୟୋ 'ମହାରାଜ, ରହୋ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ'ତି ୱତ୍ୱା ପରିସାୟ ଅପଗତାୟ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱିସହତି, ୱତ୍ତୁକାମସ୍ସେୱସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି, ଚିରଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ରଜ୍ଜଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି ମଞ୍ଞେ, ରଜ୍ଜସ୍ସ ପନ ନାମଂ ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ହୋତି, ଅଜ୍ଜ ଦାନିସ୍ସାହଂ ରଜ୍ଜଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୟଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ବୋଧିସତ୍ତେନ ''ରହୋ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପରିସାୟ ଅପଗତାୟ ତଂ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ଆହ ''ତୁମ୍ହେ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି 'ରହୋ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ'ତି ୱତ୍ୱା ରହୋ ଲଦ୍ଧାପି କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥ, ଅହଂ ୱୋ ରଜ୍ଜଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପୱାରେମି, ନିବ୍ଭୟା ହୁତ୍ୱା ୟଂ ୱୋ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ

ଯାଚଥା’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଯମହଂ ଯାଚାମି, ତଂ ଦସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ଦସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଏକପଟଲିକା ଉପାହନା ଚ ପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ଏତ୍ତକଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଦ୍ୱାଦସ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଯାଚିତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥା’’ତି। ‘‘ଆମ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କିଂକାରଣା, ଭନ୍ତେ, ଏୱମକତ୍ଥା’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ‘ଇମଂ ନାମ ମେ ଦେହୀ’ତି ଯାଚନ୍ତୋ ରୋଦତି ନାମ, ‘ନତ୍ଥୀ’ତି ୱଦନ୍ତୋ ପଟିରୋଦତି ନାମ। ‘ସଚେ ତ୍ୱଂ ମୟା ଯାଚିତୋ ନ ଦଦେୟ୍ୟାସି, ତଂ ନୋ ରୋଦିତପଟିରୋଦିତଂ ନାମ ମହାଜନୋ ମା ପସ୍ସତୂ’ତି ଏତଦତ୍ଥଂ ରହୋ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆଦିତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮୯।

‘‘ଦ୍ୱୟଂ ଯାଚନକୋ ରାଜ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ ନିଗଚ୍ଛତି;

ଅଲାଭଂ ଧନଲାଭଂ ୱା, ଏୱଂଧମ୍ମା ହି ଯାଚନା।

୯୦।

‘‘ଯାଚନଂ ରୋଦନଂ ଆହୁ, ପଞ୍ଚାଲାନଂ ରଥେସଭ;

ଯୋ ଯାଚନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ତମାହୁ ପଟିରୋଦନଂ।

୯୧।

‘‘ମା ମଦ୍ଦସଂସୁ ରୋଦନ୍ତଂ, ପଞ୍ଚାଲା ସୁସମାଗତା;

ତୁୱଂ ୱା ପଟିରୋଦନ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଇଚ୍ଛାମହଂ ରହୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ରାଜ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତାତି ଦ୍ୱୀହିପି ରାଜାନଂ ଆଲପତି। ନିଗଚ୍ଛତୀତି ଲଭତି ୱିନ୍ଦତି। ଏୱଂଧମ୍ମାତି ଏୱଂସଭାୱା। ଆହୂତି ପଣ୍ଡିତା କଥେନ୍ତି। ପଞ୍ଚାଲାନଂ ରଥେସଭାତି ପଞ୍ଚାଲରଟ୍ଠସ୍ସ ଇସ୍ସର ରଥପୱର। ଯୋ ଯାଚନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତୀତି ଯୋ ପନ ଯଂ ଯାଚନକଂ ‘‘ନତ୍ଥୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପତି। ତମାହୂତି ତଂ ପଟିକ୍ଖିପନଂ ‘‘ପଟିରୋଦନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ମା ମଦ୍ଦସଂସୂତି ତୱ ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ପଞ୍ଚାଲା ସୁସମାଗତା ମଂ ରୋଦନ୍ତଂ ମା ଅଦ୍ଦସଂସୂତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗାରୱଲକ୍ଖଣେ ପସୀଦିତ୍ୱା ୱରଂ ଦଦମାନୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୯୨।

‘‘ଦଦାମି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୋହିଣୀନଂ, ଗୱଂ ସହସ୍ସଂ ସହ ପୁଙ୍ଗୱେନ;

ଅରିୟୋ ହି ଅରିୟସ୍ସ କଥଂ ନ ଦଜ୍ଜା, ସୁତ୍ୱାନ ଗାଥା ତୱ ଧମ୍ମଯୁତ୍ତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ରୋହିଣୀନନ୍ତି ରତ୍ତୱଣ୍ଣାନଂ। ଅରିୟୋତି ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅରିୟସ୍ସାତି ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ। କଥଂ ନ ଦଜ୍ଜାତି କେନ କାରଣେନ ନ ଦଦେୟ୍ୟ। ଧମ୍ମଯୁତ୍ତାତି କାରଣଯୁତ୍ତା।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ‘‘ନାହଂ, ମହାରାଜ, ୱତ୍ଥୁକାମେହି ଅତ୍ଥିକୋ, ଯଂ ଅହଂ ଯାଚାମି, ତଦେୱ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଏକପଟଲିକା ଉପାହନା ଚ ପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ଦାନଂ ଦେହି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖାହି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋହୀ’’ତି ରାଜାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଯାଚନ୍ତସ୍ସେୱ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ। ତତ୍ଥ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୨୪] ୪। ଚମ୍ମସାଟକଜାତକୱଣ୍ଣନା

କଲ୍ୟାଣରୂପୋୱତଯନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚମ୍ମସାଟକଂ ନାମ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ କିର ଚମ୍ମମେୱ ନିୱାସନଞ୍ଚ ପାରୁପନଞ୍ଚ ହୋତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପରିବ୍ବାଜକାରାମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତୋ ଏଳକାନଂ ଯୁଜ୍ଝନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ଏଳକୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପହରିତୁକାମୋ ଓସକ୍କି। ପରିବ୍ବାଜକୋ ‘‘ଏସ ମଯ୍ହଂ ଅପଚିତିଂ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି ନ ପଟିକ୍କମି। ଏଳକୋ ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଊରୁମ୍ହି ପହରିତ୍ୱା ପାତେସି। ତସ୍ସ ତଂ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଣକାରଣଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟଂ ଅହୋସି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଚମ୍ମସାଟକପରିବ୍ବାଜକୋ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ୱାଣିଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱଣିଜ୍ଜଂ କରୋତି। ତଦା ଏକୋ ଚମ୍ମସାଟକପରିବ୍ବାଜକୋ ବାରାଣସିଯଂ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତୋ ଏଳକାନଂ ଯୁଜ୍ଝନଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଏଳକଂ ଓସକ୍କନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅପଚିତିଂ ମେ କରୋତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଅପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇମେସଂ ଏତ୍ତକାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଯଂ ଏକୋ ଏଳକୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗୁଣଂ ଜାନାତୀ’’ତି ତସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠିତୋୱ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୯୩।

‘‘କଲ୍ୟାଣରୂପୋ ୱତଯଂ ଚତୁପ୍ପଦୋ, ସୁଭଦ୍ଦକୋ ଚେୱ ସୁପେସଲୋ ଚ;

ଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଜାତିମନ୍ତୂପପନ୍ନଂ, ଅପଚାଯତି ମେଣ୍ଡୱରୋ ଯସସ୍ସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣରୂପୋତି କଲ୍ୟାଣଜାତିକୋ। ସୁପେସଲୋତି ସୁଟ୍ଠୁ ପିଯସୀଲୋ। ଜାତିମନ୍ତୂପପନ୍ନନ୍ତି ଜାତିଯା ଚ ମନ୍ତେହି ଚ ସମ୍ପନ୍ନଂ। ଯସସ୍ସୀତି ୱଣ୍ଣଭଣନମେତଂ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଆପଣେ ନିସିନ୍ନୋ ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜୋ ତଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ନିସେଧେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୯୪।

‘‘ମା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇତ୍ତରଦସ୍ସନେନ, ୱିସ୍ସାସମାପଜ୍ଜି ଚତୁପ୍ପଦସ୍ସ;

ଦଳ୍ହପ୍ପହାରଂ ଅଭିକଙ୍ଖମାନୋ, ଅୱସକ୍କତୀ ଦସ୍ସତି ସୁପ୍ପହାର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇତ୍ତରଦସ୍ସନେନାତି ଖଣିକଦସ୍ସନେନ।

ତସ୍ସ ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜସ୍ସ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ସୋ ମେଣ୍ଡକୋ ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଊରୁମ୍ହି ପହରିତ୍ୱା ତଂ ତତ୍ଥେୱ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପାତେସି। ସୋ ପରିଦେୱମାନୋ ନିପଜ୍ଜି। ସତ୍ଥା ତଂ କାରଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୯୫।

‘‘ଊରୁଟ୍ଠି ଭଗ୍ଗଂ ୱଟ୍ଟିତୋ ଖାରିଭାରୋ, ସବ୍ବଞ୍ଚ ଭଣ୍ଡଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଭିନ୍ନଂ;

ଉଭୋପି ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦତି, ଅଭିଧାୱଥ ହଞ୍ଞତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୱେ, ତସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଊରୁଟ୍ଠିକଂ ଭଗ୍ଗଂ, ଖାରିଭାରୋ ୱଟ୍ଟିତୋ ପୱଟ୍ଟିତୋ, ତସ୍ମିଂ ପୱଟ୍ଟମାନେ ଯଂ ତତ୍ଥ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ

ଉପକରଣଭଣ୍ଡଂ, ତମ୍ପି ସଙ୍ଗଂ ଭିନ୍ନଂ, ସୋପି ଉଭୋ ବାହା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତପରିସଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅଭିଧାୱଥ, ହଞ୍ଞତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ କନ୍ଦତି ରୋଦତି ପରିଦେୱତୀତି।

ପରିବ୍ବାଜକୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥଂ ଆହ –

୯୬।

‘‘ଏୱଂ ସୋ ନିହତୋ ସେତି, ଯୋ ଅପୂଜଂ ପସଂସତି;

ଯଥାହମଜ୍ଜ ପହତୋ, ହତୋ ମେଣ୍ଡେନ ଦୁମ୍ମତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପୂଜନ୍ତି ଅପୂଜନୀଯଂ। ଯଥାହମଜ୍ଜାତି ଯଥା ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ଠିତୋ ମେଣ୍ଡେନ ଦଳ୍ହପ୍ପହାରେନ ପହତୋ ଏତ୍ଥେୱ ମାରିତୋ । ଦୁମ୍ମତୀତି ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ। ଏୱଂ ଯୋ ଅଞ୍ଞୋପି ଅସନ୍ତପଗ୍ଗହଂ କରିସ୍ସତି, ସୋପି ଅହଂ ୱିଯ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସତୀତି ସୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଚମ୍ମସାଟକୋ ଏତରହି ଚମ୍ମସାଟକୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତୱାଣିଜୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଚମ୍ମସାଟକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୨୫] ୫। ଗୋଧରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସମଣଂ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁହକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଇଧାପି ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆନେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ କୁହକୋ’’ତି ସତ୍ଥୁ ଦସ୍ସେସୁଂ। ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ କୁହକୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଧଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ କାଯବଲେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି । ଏକୋ ଦୁସୀଲତାପସୋପି ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋଚରାଯ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସୀଲୱନ୍ତତାପସସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସୋ କୂଟତାପସୋ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲେ ସମ୍ପାଦିତଂ ମଧୁରମଂସଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ମଂସଂ ନାମେତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଗୋଧମଂସ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ରସତଣ୍ହାଯ ଅଭିଭୂତୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ନିବଦ୍ଧଂ ଆଗଚ୍ଛମାନଂ ଗୋଧଂ ମାରେତ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ସପ୍ପିଦଧିକଟୁକଭଣ୍ଡାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରଂ ଗହେତ୍ୱା କାସାୱେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ଉପସନ୍ତୂପସନ୍ତୋ ୱିଯ ନିସୀଦି।

ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଦୁଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମିନା ଅମ୍ହାକଂ ସଜାତିକମଂସଂ ଖାଦିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଅଧୋୱାତେ ଠତ୍ୱା ସରୀରଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ସଜାତିମଂସସ୍ସ ଖାଦିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତାପସଂ ଅନୁପଗମ୍ମ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ଚରି। ତାପସୋପି ତସ୍ସ ଅନାଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରଂ ଖିପି, ମୁଗ୍ଗରୋ ସରୀରେ ଅପତିତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠକୋଟିଂ ପାପୁଣି। ତାପସୋ ‘‘ଗଚ୍ଛ ୱିରଦ୍ଧୋସ୍ମୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମଂ ତାୱ ୱିରଦ୍ଧୋସି, ଚତ୍ତାରୋ ପନ ଅପାଯେ ନ ୱିରଦ୍ଧୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଲାଯିତ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ଠିତଂ ୱମ୍ମିକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ଛିଦ୍ଦେନ ସୀସଂ ନୀହରିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୭।

‘‘ସମଣଂ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ, ଉପଗଚ୍ଛିମସଞ୍ଞତଂ;

ସୋ ମଂ ଦଣ୍ଡେନ ପାହାସି, ଯଥା ଅସ୍ସମଣୋ ତଥା।

୯୮.

‘‘କିଂ ତେ ଜଟାହି ଦୁମ୍ମେଧ, କିଂ ତେ ଅଜିନସାଟିଯା;

ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ତେ ଗହନଂ, ବାହିରଂ ପରିମଜ୍ଜସୀ’’ତି.

ତତ୍ଥ ଅସଞ୍ଞତନ୍ତି ଅହଂ କାଯାଦୀହି ଅସଞ୍ଞତଂ ଅସ୍ସମଣମେୱ ସମାନଂ ତଂ ‘‘ସମଣୋ ଏସୋ’’ତି ସମିତପାପତାଯ ସମଣଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଉପଗଚ୍ଛିଂ. ପାହାସୀତି ପହରି. ଅଜିନସାଟିଯାତି ଏକଂସଂ କତ୍ୱା ପାରୁତେନ ଅଜିନଚମ୍ମେନ ତୁଯ୍ହଂ କୋ ଅତ୍ଥୋ. ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ତେ ଗହନନ୍ତି ତୱ ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରଂ ୱିସପୂରା ୱିଯ ଅଲାବୁ, ଗୂଥପୂରୋ ୱିଯ ଆୱାଟୋ, ଆସୀୱିସପୂରୋ ୱିଯ ୱମ୍ମିକୋ କିଲେସଗହନଂ. ବାହିରନ୍ତି କେୱଲଂ ବହିସରୀରଂ ପରିମଜ୍ଜସି, ତଂ ଅନ୍ତୋଫରୁସତାଯ ବହିମଟ୍ଠତାଯ ହତ୍ଥିଲଣ୍ଡଂ ୱିଯ ଅସ୍ସଲଣ୍ଡଂ ୱିଯ ଚ ହୋତୀତି.

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୯୯.

‘‘ଏହି ଗୋଧ ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ, ଭୁଞ୍ଜ ସାଲୀନମୋଦନଂ;

ତେଲଂ ଲୋଣଞ୍ଚ ମେ ଅତ୍ଥି, ପହୂତଂ ମଯ୍ହ ପିପ୍ଫଲୀ’’ତି.

ତତ୍ଥ ପହୂତଂ ମଯ୍ହ ପିପ୍ଫଲୀତି ନ କେୱଲଂ ସାଲୀନମୋଦନଂ ତେଲଲୋଣମେୱ, ହିଙ୍ଗୁଜୀରକସିଙ୍ଗିୱେରଲସୁଣମରିଚପିପ୍ଫଲିପ୍ପଭେଦଂ କଟୁକଭଣ୍ଡମ୍ପି ମଯ୍ହଂ ବହୁ ଅତ୍ଥି, ତେନାଭିସଙ୍ଖତଂ ସାଲୀନମୋଦନଂ ଭୁଞ୍ଜାହୀତି.

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୦.

‘‘ଏସ ଭିଯ୍ୟୋ ପୱେକ୍ଖାମି, ୱମ୍ମିକଂ ସତପୋରିସଂ;

ତେଲଂ ଲୋଣଞ୍ଚ କିତ୍ତେସି, ଅହିତଂ ମଯ୍ହ ପିପ୍ଫଲୀ’’ତି.

ତତ୍ଥ ପୱେକ୍ଖାମୀତି ପୱିସିସ୍ସାମି. ଅହିତନ୍ତି ଯଂ ଏତଂ ତୱ କଟୁକଭଣ୍ଡସଙ୍ଖାତଂ ପିପ୍ଫଲି, ଏତଂ ମଯ୍ହଂ ଅହିତଂ ଅସପ୍ପାଯନ୍ତି.

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଅରେ, କୂଟଜଟିଲ, ସଚେ ଇଧ ୱସିସ୍ସସି, ଗୋଚରଗାମେ ମନୁସ୍ସେହେୱ ତଂ ‘ଅଯଂ ଚୋରୋ’ତି ଗାହାପେତ୍ୱା ୱିପ୍ପକାରଂ ପାପେସ୍ସାମି, ସୀଘଂ ପଲାଯସ୍ସୂ’’ତି ସନ୍ତଜ୍ଜେସି. କୂଟଜଟିଲୋ ତତୋ ପଲାଯି.

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୂଟଜଟିଲୋ ଅଯଂ କୁହକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଗୋଧରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି.

ଗୋଧରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା.

[୩୨୬] ୬. କକ୍କାରୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାଯେନ ଯୋ ନାୱହରେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି. ତସ୍ସ ହି ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗତସ୍ସ ଅଗ୍ଗସାୱକେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାଯ ପକ୍କନ୍ତାଯ ଉଣ୍ହଂ ଲୋହିତଂ ମୁଖତୋ ଉଗ୍ଗଞ୍ଛି. ଅଥ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଇଦାନି ଗିଲାନୋ ହୁତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତୀ’’ତି. ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା

‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମୁସାୱାଦୀଯେୱ, ନ ଚେସ ଇଦାନେୱ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଅନୁଭୋସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଅଞ୍ଞତରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ବାରାଣସିଯଂ ମହାଉସ୍ସୱୋ ଅହୋସି। ବହୂ ନାଗା ଚ ସୁପଣ୍ଣା ଚ ଭୁମଟ୍ଠକା ଚ ଦେୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉସ୍ସୱଂ ଓଲୋକଯିଂସୁ। ତାୱତିଂସଭୱନତୋପି ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତା କକ୍କାରୂନି ନାମ ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ତେହି କତଚୁମ୍ବଟକଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଉସ୍ସୱଦସ୍ସନଂ ଆଗମିଂସୁ। ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବାରାଣସିନଗରଂ ତେସଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ଗନ୍ଧେନ ଏକଗନ୍ଧଂ ଅହୋସି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ଇମାନି ପୁପ୍ଫାନି କେନ ପିଳନ୍ଧିତାନୀ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ତେ ଦେୱପୁତ୍ତା ‘‘ଅମ୍ହେ ଏତେ ଉପଧାରେନ୍ତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ଦେୱାନୁଭାୱେନ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତି, ରାଜାପି ସଦ୍ଧିଂ ଉପରାଜାଦୀହି ଅଗମାସି। ଅଥ ନେ ‘‘କତରଦେୱଲୋକତୋ, ସାମି, ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘ତାୱତିଂସଦେୱଲୋକତୋ ଆଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘କେନ କମ୍ମେନ ଆଗତତ୍ଥା’’ତି। ‘‘ଉସ୍ସୱଦସ୍ସନତ୍ଥାଯା’’ତି। ‘‘କିଂପୁପ୍ଫାନି ନାମେତାନୀ’’ତି? ‘‘ଦିବ୍ବକକ୍କାରୁପୁପ୍ଫାନି ନାମା’’ତି। ‘‘ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଦେୱଲୋକେ ଅଞ୍ଞାନି ପିଳନ୍ଧେଯ୍ୟାଥ, ଇମାନି ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥା’’ତି। ଦେୱପୁତ୍ତା ‘‘ଦିବ୍ବକକ୍କାରୁପୁପ୍ଫାନି ମହାନୁଭାୱାନି ଦେୱାନଞ୍ଞେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଲାମକାନଂ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞାନଂ ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକାନଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ନାନୁଚ୍ଛୱିକାନି। ଯେ ପନ ମନୁସ୍ସା ଇମେହି ଚ ଇମେହି ଚ ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତା, ତେସଂ ଏତାନି ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନୀ’’ତି ଆହଂସୁ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତେସୁ ଜେଟ୍ଠକଦେୱପୁତ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୧।

‘‘କାଯେନ ଯୋ ନାୱହରେ, ୱାଚାଯ ନ ମୁସା ଭଣେ;

ଯସୋ ଲଦ୍ଧା ନ ମଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ସ ୱେ କକ୍କାରୁମରହତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ କାଯେନ ପରସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ତିଣସଲାକମ୍ପି ନାୱହରତି, ୱାଚାଯ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜମାନୋପି ମୁସାୱାଦଂ ନ ଭଣତି। ଦେସନାସୀସମେୱେତଂ , କାଯଦ୍ୱାରୱଚୀଦ୍ୱାରମନୋଦ୍ୱାରେହି ପନ ଯୋ ଦସପି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ନ କରୋତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯସୋ ଲଦ୍ଧାତି ଇସ୍ସରିଯଞ୍ଚ ଲଭିତ୍ୱା ଯୋ ଇସ୍ସରିଯମଦମତ୍ତୋ ସତିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ସ ୱେ ଏୱରୂପୋ ଇମେହି ଗୁଣେହି ଯୁତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇମଂ ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫଂ ଅରହତି। ତସ୍ମା ଯୋ ଇମେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ସୋ ଇମାନି ପୁପ୍ଫାନି ଯାଚିତୁଂ ଅରହତି, ତସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୁରୋହିତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯ୍ହଂ ଇମେସୁ ଗୁଣେସୁ ଏକୋପି ନତ୍ଥି, ମୁସାୱାଦଂ ପନ ୱତ୍ୱା ଏତାନି ପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧିସ୍ସାମି, ଏୱଂ ମଂ ମହାଜନୋ ‘ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଯ’ନ୍ତି ଜାନିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଅହଂ ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତାନି ପୁପ୍ଫାନି ଆହରାପେତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଯାଚି। ସୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୨।

‘‘ଧମ୍ମେନ ୱିତ୍ତମେସେଯ୍ୟ, ନ ନିକତ୍ୟା ଧନଂ ହରେ;

ଭୋଗେ ଲଦ୍ଧା ନ ମଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ସ ୱେ କକ୍କାରୁମରହତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଧମ୍ମେନ ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱେନ ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିୱିତ୍ତଂ ପରିଯେସେଯ୍ୟ। ନ ନିକତ୍ୟାତି ନ ୱଞ୍ଚନାଯ ଧନଂ ହରେଯ୍ୟ, ୱତ୍ଥାଭରଣାଦିକେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ୱା ପମାଦଂ ନାପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏୱରୂପୋ ଇମାନି ପୁପ୍ଫାନି ଅରହତୀତି।

ପୁରୋହିତୋ ‘‘ଅହଂ ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତାନି ଆହରାପେତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ତତିଯଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଯାଚି। ସୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୩।

‘‘ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅହାଲିଦ୍ଦଂ, ସଦ୍ଧା ଚ ଅୱିରାଗିନୀ;

ଏକୋ ସାଦୁଂ ନ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ସ ୱେ କକ୍କାରୁମରହତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅହାଲିଦ୍ଦଂ ହଲିଦ୍ଦିରାଗୋ ୱିଯ ଖିପ୍ପଂ ନ ୱିରଜ୍ଜତି, ଥିରମେୱ ହୋତି। ସଦ୍ଧା ଚ ଅୱିରାଗିନୀତି କମ୍ମଂ ୱା ୱିପାକଂ ୱା ଓକପ୍ପନୀଯସ୍ସ ୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତକେନେୱ ନ ୱିରଜ୍ଜତି ନ ଭିଜ୍ଜତି। ଯୋ ଯାଚକେ ୱା ଅଞ୍ଞେ ୱା ସଂୱିଭାଗାରହେ ପୁଗ୍ଗଲେ ବହି କତ୍ୱା ଏକକୋୱ ସାଦୁରସଭୋଜନଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ନେସଂ ସଂୱିଭଜିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି, ସୋ ଇମାନି ପୁପ୍ଫାନି ଅରହତୀତି।

ପୁରୋହିତୋ ‘‘ଅହଂ ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତାନି ପୁପ୍ଫାନି ଆହରାପେତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଯାଚି। ସୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୪।

‘‘ସମ୍ମୁଖା ୱା ତିରୋକ୍ଖା ୱା, ଯୋ ସନ୍ତେ ନ ପରିଭାସତି;

ଯଥାୱାଦୀ ତଥାକାରୀ, ସ ୱେ କକ୍କାରୁମରହତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମ୍ମୁଖା ୱା ପରମ୍ମୁଖା ୱା ସୀଲାଦିଗୁଣଯୁତ୍ତେ ସନ୍ତେ ଉତ୍ତମପଣ୍ଡିତପୁରିସେ ନ ଅକ୍କୋସତି ନ ପରିଭାସତି, ଯଂ ୱାଚାଯ ୱଦତି, ତଦେୱ କାଯେନ କରୋତି, ସୋ ଇମାନି ପୁପ୍ଫାନି ଅରହତୀତି।

ପୁରୋହିତୋ ‘‘ଅହଂ ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତାନିପି ଆହରାପେତ୍ୱା ପିଳନ୍ଧି। ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ଚତ୍ତାରି ପୁପ୍ଫଚୁମ୍ବଟକାନି ପୁରୋହିତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତା। ତେସଂ ଗତକାଲେ ପୁରୋହିତସ୍ସ ସୀସେ ମହତୀ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତିଖିଣସିଖରେନ ନିମ୍ମଥିତଂ ୱିଯ ଚ ଅଯପଟ୍ଟେନ ପୀଳିତଂ ୱିଯ ଚ ସୀସଂ ଅହୋସି। ସୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ଅପରାପରଂ ପରିୱତ୍ତମାନୋ ମହାସଦ୍ଦେନ ୱିରୱି, ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ମମବ୍ଭନ୍ତରେ ଅୱିଜ୍ଜମାନେଯେୱ ଗୁଣେ ‘ଅତ୍ଥୀ’ତି ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ତେ ଦେୱପୁତ୍ତେ ଇମାନି ପୁପ୍ଫାନି ଯାଚିଂ, ହରଥେତାନି ମମ ସୀସତୋ’’ତି ଆହ। ତାନି ହରନ୍ତାପି ହରିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ଅଯପଟ୍ଟେନ ବଦ୍ଧାନି ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗେହଂ ନଯିଂସୁ। ତତ୍ଥ ତସ୍ସ ୱିରୱନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତ ଦିୱସା ୱୀତିୱତ୍ତା।

ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଦୁସ୍ସୀଲବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମରିସ୍ସତି, କିଂ କରୋମା’’ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱ, ପୁନ ଉସ୍ସୱଂ କାରେମ, ଦେୱପୁତ୍ତା ପୁନ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ରାଜା ପୁନ ଉସ୍ସୱଂ କାରେସି। ଦେୱପୁତ୍ତା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧେନ ଏକଗନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ତଥେୱ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଦୁସ୍ସୀଲବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆନେତ୍ୱା ତେସଂ ପୁରତୋ ଉତ୍ତାନଂ ନିପଜ୍ଜାପେସି। ସୋ ‘‘ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେଥ, ସାମୀ’’ତି ଦେୱପୁତ୍ତେ ଯାଚି। ଦେୱପୁତ୍ତା ‘‘ତୁଯ୍ହଂ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପାପଧମ୍ମସ୍ସ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକାନେୱେତାନି ପୁପ୍ଫାନି, ତ୍ୱଂ ପନ ‘ଅମ୍ହେ ୱଞ୍ଚେସ୍ସାମୀ’ତି ସଞ୍ଞୀ ଅହୋସି, ଅତ୍ତନୋ ମୁସାୱାଦଫଲଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଦୁସ୍ସୀଲବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗରହିତ୍ୱା ସୀସତୋ ପୁପ୍ଫଚୁମ୍ବଟକଂ ଅପନେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତେସୁ ଦେୱପୁତ୍ତେସୁ ଏକୋ କସ୍ସପୋ, ଏକୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ଏକୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଜେଟ୍ଠକଦେୱପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କକ୍କାରୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୨୭] ୭। କାକୱତୀଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱାତି ଚାଯଂ ତତୋ ଗନ୍ଧୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘କସ୍ମା ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି? ‘‘କିଲେସୱସେନ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ମାତୁଗାମୋ ନାମ

ଅରକ୍ଖିୟୋ, ନ ସକ୍କା ରକ୍ଖିତୁଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପନ ମାତୁଗାମଂ ମହାସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ସିମ୍ବଲିରୁକ୍ଖୱିମାନେ ୱସାପେନ୍ତାପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। କାକୱତୀ ନାମସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି ଅଭିରୂପା ଦେୱଚ୍ଛରା ୱିୟ। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ , ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଅତୀତୱତ୍ଥୁ କୁଣାଲଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୧।କୁଣାଲଜାତକ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନେକୋ ସୁପଣ୍ଣରାଜା ମନୁସ୍ସୱେସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସହ ଜୂତଂ କୀଳଅନ୍ତୋ କାକୱତିୟା ଅଗ୍ଗମହେସିୟା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ତଂ ଆଦାୟ ସୁପଣ୍ଣଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମି। ରାଜା ଦେୱିଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ନଟକୁୱେରଂ ନାମ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ''ତ୍ୱଂ ୱିଚିନାହି ନ''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ସୁପଣ୍ଣରାଜାନଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ସରେ ଏରକୱନେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ସୁପଣ୍ଣସ୍ସ ଗମନକାଲେ ପତ୍ତନ୍ତରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣଭୱନଂ ପତ୍ୱା ପତ୍ତନ୍ତରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ କିଲେସସଂସଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ପୁନ ତସ୍ସେୱ ପତ୍ତନ୍ତରେ ନିସିନ୍ନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣସ୍ସ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଜୂତକୀଳଅନକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ୱୀଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଜୂତମଣ୍ଡଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଠିତୋ ଗୀତୱସେନ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୫।

''ୱାତି ଚାୟଂ ତତୋ ଗନ୍ଧୋ, ୟତ୍ଥ ମେ ୱସତୀ ପିୟା;

ଦୂରେ ଇତୋ ହି କାକୱତୀ, ୟତ୍ଥ ମେ ନିରତୋ ମନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଗନ୍ଧୋତି ତସ୍ସା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧୱିଲିତ୍ତାୟ ସରୀରଗନ୍ଧୋ। ୟତ୍ଥ ମେତି ୟତ୍ଥ ସୁପଣ୍ଣଭୱନେ ମମ ପିୟା ୱସତି, ତତୋ ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ କତକାୟସଂସଗ୍ଗାୟ ତସ୍ସା ଇମସ୍ସ କାୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତୋ ଗନ୍ଧୋ ୱାୟତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଦୂରେ ଇତୋତି ଇମମ୍ହା ଠାନା ଦୂରେ। ହି-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ। କାକୱତୀତି କାକୱତୀ ଦେୱୀ। ୟତ୍ଥ ମେତି ୟସ୍ସା ଉପରି ମମ ମନୋ ନିରତୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୬।

''କଥଂ ସମୁଦ୍ଦମତରୀ, କଥଂ ଅତରି କେପୁକଂ;

କଥଂ ସତ୍ତ ସମୁଦ୍ଦାନି, କଥଂ ସିମ୍ବଲିମାରୁହୀ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଜମ୍ବୁଦୀପସମୁଦ୍ଦଂ ତସ୍ସ ପରତୋ କେପୁକଂ ନାମ ନଦିଂ ପବ୍ବତନ୍ତରେସୁ ଠିତାନି ସତ୍ତ ସମୁଦ୍ଦାନି ଚ କଥଂ ଅତରି, କେନୁପାୟେନ ତିଣ୍ଣୋ ସତ୍ତ ସମୁଦ୍ଦାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଭୱନଂ ସିମ୍ବଲିରୁକ୍ଖଞ୍ଚ କଥଂ ଆରୁହୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ନଟକୁୱେରୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୭।

''ତୟା ସମୁଦ୍ଦମତରିଂ, ତୟା ଅତରି କେପୁକଂ;

ତୟା ସତ୍ତ ସମୁଦ୍ଦାନି, ତୟା ସିମ୍ବଲିମାରୁହି''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତୟାତି ତୟା କରଣଭୂତେନ ତୱ ପତ୍ତନ୍ତରେ ନିସିନ୍ନୋ ଅହଂ ସବ୍ବମେତଂ ଅକାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ସୁପଣ୍ଣରାଜା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ ମଂ ମହାକାଯଂ, ଧିରତ୍ଥୁ ମଂ ଅଚେତନଂ;

ଯତ୍ଥ ଜାଯାଯହଂ ଜାରଂ, ଆୱହାମି ୱହାମି ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧିରତ୍ଥୁ ମନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହନ୍ତୋ ଆହ। ଅଚେତନନ୍ତି ମହାସରୀରତାଯ ଲହୁଭାୱଗରୁଭାୱସ୍ସ ଅଜାନନତାଯ ଅଚେତନଂ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ମା ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ଜାଯାଯ ଜାରଂ ଇମଂ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ପତ୍ତନ୍ତରେ ନିସିନ୍ନଂ ଆନେନ୍ତୋ ଆୱହାମି ନେନ୍ତୋ ଚ ୱହାମି, ତସ୍ମା ଧିରତ୍ଥୁ ମନ୍ତି। ସୋ ତଂ ଆନେତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଦତ୍ୱା ପୁନ ନଗରଂ ନାଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ନଟକୁୱେରୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କାକୱତୀଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୨୮] ୮। ଅନନୁସୋଚିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବହୂନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ ଭୋତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମତଭରିଯଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଭରିଯାଯ ମତାଯ ନ ନ୍ହାଯି ନ ପିୱି ନ ଲିମ୍ପି ନ ଭୁଞ୍ଜି, ନ କମ୍ମନ୍ତେ ପଯୋଜେସି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ସୋକାଭିଭୂତୋ ଆଳାହନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନୋ ୱିଚରି। ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପନସ୍ସ କୁଟେ ପଦୀପୋ ୱିଯ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ ଜଲତି। ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ମଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସୋକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ଦାଯକୋ ନତ୍ଥି, ଭୱିସ୍ସାମିସ୍ସ ଅୱସ୍ସଯୋ’’ତି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ପଚ୍ଛାସମଣଂ ଆଦାଯ ତସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବିକେନ ସୁତାଗମନୋ କତପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାଦିସକ୍କାରୋ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସିନ୍ନୋ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ‘‘କିଂ, ଉପାସକ, ଚିନ୍ତେସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ, ଭରିଯା ମେ କାଲକତା, ତମହଂ ଅନୁସୋଚନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଉପାସକ, ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମଂ ନାମ ଭିଜ୍ଜତି, ତସ୍ମିଂ ଭିନ୍ନେ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଚିନ୍ତେତୁଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଭରିଯାଯ ମତାଯ ‘ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମଂ ଭିଜ୍ଜତୀ’ତି ନ ଚିନ୍ତଯିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି। ଅତୀତୱତ୍ଥୁ ଦସକନିପାତେ ଚୂଳଅବୋଧିଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୦।୪୯ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି, ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଇମସ୍ମିଂ ଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୋମାରବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ‘‘ତୱ ଦାରିକପରିଯେସନଂ କରୋମା’’ତି ଆରୋଚଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ଘରାୱାସେନତ୍ଥୋ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିତୋ ଏକଂ କଞ୍ଚନରୂପକଂ କାରେତ୍ୱା ‘‘ଏୱରୂପଂ କୁମାରିକଂ ଲଭମାନୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତଂ କଞ୍ଚନରୂପକଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଯାନେ ଆରୋପେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲଂ ୱିଚରନ୍ତା ଯତ୍ଥ ଏୱରୂପଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରିକଂ ପସ୍ସଥ, ତତ୍ଥ ଇମଂ କଞ୍ଚନରୂପକଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ଆନେଥା’’ତି ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମନୁସ୍ସେ ପେସେସୁଂ।

ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଏକୋ ପୁଞ୍ଞୱା ସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା କାସିରଟ୍ଠେଯେୱ ନିଗମଗାମେ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ କୁମାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ସମ୍ମିଲ୍ଲହାସିନୀ’’ତିସ୍ସା ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସା ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ଅଭିରୂପା ଅହୋସି ପାସାଦିକା ଦେୱଚ୍ଛରପ୍ପଟିଭାଗା ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା। ତସ୍ସାପି କିଲେସୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ନାମ ନ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବଂ, ଅଚ୍ଚନ୍ତବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀ ଅହୋସି। କଞ୍ଚନରୂପକଂ ଆଦାଯ ୱିଚରନ୍ତା ମନୁସ୍ସା ତଂ ଗାମଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅସୁକବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧୀତା ସମ୍ମିଲ୍ଲହାସିନୀ କିଂକାରଣା ଇଧ ଠିତା’’ତି ଆହଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମ୍ମିଲ୍ଲହାସିନିଂ ୱାରେସୁଂ। ସା ‘‘ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ନ ମେ ଘରାୱାସେନତ୍ଥୋ’’ତି ମାତାପିତୂନଂ ସାସନଂ ପେସେସି। ତେ ‘‘କିଂ କରୋସି କୁମାରିକେ’’ତି ୱତ୍ୱା କଞ୍ଚନରୂପକଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ପେସଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ସମ୍ମିଲ୍ଲହାସିନିଯା ଚ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅନିଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ମଙ୍ଗଲଂ କରିଂସୁ। ତେ ଏକଗବ୍ଭେ ୱସମାନା ଏକସ୍ମିଂ ସଯନେ ସଯନ୍ତାପି ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କିଲେସୱସେନ ଓଲୋକଯିଂସୁ, ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ଦ୍ୱେ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ୱିଯ ଚ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସିଂସୁ।

ଅପରଭାଗେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସମ୍ମିଲ୍ଲହାସିନିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମମ କୁଲସନ୍ତକା ଅସୀତିକୋଟିଯୋ, ତୱ କୁଲସନ୍ତକା ଅସୀତିକୋଟିଯୋତି ଇମଂ ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ କୁଟୁମ୍ବଂ ପଟିପଜ୍ଜାହି, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ତଯି ପବ୍ବଜନ୍ତେ ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ନ ସକ୍କୋମି ତଂ ଜହିତୁ’’ନ୍ତି । ‘‘ତେନ ହି ଏହୀ’’ତି ସବ୍ବଂ ଧନଂ ଦାନମୁଖେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉଭୋପି ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରା ତତ୍ଥ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ହିମୱନ୍ତା ଓତରିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିଂସୁ।

ତେସଂ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତାନଂ ସୁଖୁମାଲାଯ ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ନିରୋଜଂ ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତିଯା ଲୋହିତପକ୍ଖନ୍ଦିକାବାଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସା ସପ୍ପାଯଭେସଜ୍ଜଂ ଅଲଭମାନା ଦୁବ୍ବଲା ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯ ତଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରଂ ନେତ୍ୱା ଏକିସ୍ସା ସାଲାଯ ଫଲକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସଯଂ ଭିକ୍ଖାଯ ପାୱିସି। ସା ତସ୍ମିଂ ଅନିକ୍ଖନ୍ତେଯେୱ କାଲମକାସି। ମହାଜନୋ ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ରୋଦତି ପରିଦେୱତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ଆଗତୋ ତସ୍ସା ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମଂ ଭିଜ୍ଜତି, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା ଏୱଂଗତିକାଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତାଯ ନିପନ୍ନଫଲକେଯେୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମିସ୍ସକଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେସି। ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତମହାଜନୋ ‘‘ଅଯଂ ତେ, ଭନ୍ତେ, ପରିବ୍ବାଜିକା କିଂ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଗିହିକାଲେ ମେ ପାଦପରିଚାରିକା ଅହୋସୀ’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ମଯଂ ତାୱ ନ ସଣ୍ଠାମ ରୋଦାମ ପରିଦେୱାମ, ତୁମ୍ହେ କସ୍ମା ନ ରୋଦଥା’’ତି? ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଜୀୱମାନା ତାୱ ଏସା ମମ କିଞ୍ଚି ହୋତି, ଇଦାନି ପରଲୋକସମଙ୍ଗିତାଯ ନ କିଞ୍ଚି ହୋତି, ମରଣୱସଂ ଗତା, ଅହଂ କିସ୍ସ ରୋଦାମୀ’’ତି ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୯।

‘‘ବହୂନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ ଭୋତୀ, ତେହି ମେ କିଂ ଭୱିସ୍ସତି;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସୋଚାମି, ପିଯଂ ସମ୍ମିଲ୍ଲହାସିନିଂ।

୧୧୦।

‘‘ତଂ ତଂ ଚେ ଅନୁସୋଚେଯ୍ୟ, ଯଂ ଯଂ ତସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅତ୍ତାନମନୁସୋଚେଯ୍ୟ, ସଦା ମଚ୍ଚୁୱସଂ ପତଂ।

୧୧୧।

‘‘ନ ହେୱ ଠିତଂ ନାସୀନଂ, ନ ସଯାନଂ ନ ପଦ୍ଧଗୁଂ;

ଯାୱ ବ୍ୟାତି ନିମିସତି, ତତ୍ରାପି ରସତୀ ୱଯୋ।

୧୧୨।

‘‘ତତ୍ଥତ୍ତନି ୱତପ୍ପବଦ୍ଧେ, ୱିନାଭାୱେ ଅସଂସଯେ;

ଭୂତଂ ସେସଂ ଦଯିତବ୍ବଂ, ୱୀତଂ ଅନନୁସୋଚିଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବହୂନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ ଭୋତୀତି ଅଯଂ ଭୋତୀ ଅମ୍ହେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅଞ୍ଞେସଂ ବହୂନଂ ମତକସତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରେ ୱିଜ୍ଜତି ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭତି। ତେହି ମେ କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ତେହି ମତକସତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱତ୍ତମାନା ଇଦାନେୱେସା ମଯ୍ହଂ କିଂ ଭୱିସ୍ସତି , ତେହି ୱା ମତକସତ୍ତେହି ଅତିରେକସମ୍ବନ୍ଧୱସେନେସା ମଯ୍ହଂ କିଂ ଭୱିସ୍ସତି, କା ନାମ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ଭରିଯା, ଉଦାହୁ ଭଗିନୀତି? ‘‘ତେହି ମେକ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତେହି ମତକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଇଦମ୍ପି ମେ କଳେୱରଂ ଏକଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏସା ମତକେସୁ ସଙ୍ଖଂ ଗତା, ମଯ୍ହଂ ସା ନ କିଞ୍ଚି ହୋତି, ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସୋଚାମି।

ଯଂ ଯଂ ତସ୍ସାତି ଯଂ ଯଂ ତସ୍ସ ଅନୁସୋଚନକସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି ନତ୍ଥି, ମତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ, ତଂ ତଂ ସଚେ ଅନୁସୋଚେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଯସ୍ସା''ତିପି ପାଠୋ, ଯଂ ଯଂ ଯସ୍ସ ନ ୱିଜ୍ଜତି, ତଂ ତଂ ସୋ ଅନୁସୋଚେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ମଚ୍ଚୁୱସଂ ପତନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ନିଚ୍ଚଂ ମଚ୍ଚୁୱସଂ ପତନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅତ୍ତାନମେୱ ଅନୁସୋଚେୟ୍ୟ, ତେନସ୍ସ ଅସୋଚନକାଲୋଯେୱ ନ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତିଯଗାଥାଯ ନ ହେୱ ଠିତଂ ନାସୀନଂ, ନ ସଯାନଂ ନ ପଦ୍ଧଗୁନ୍ତି କଞ୍ଚି ସତ୍ତଂ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋ ଅନୁଗଚ୍ଛତୀତି ପାଠସେସୋ। ତତ୍ଥ ପଦ୍ଧଗୁନ୍ତି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଚରମାନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇମେ ସତ୍ତା ଚତୂସୁପି ଇରିଯାପଥେସୁ ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ଆଯୁସଙ୍ଖାରା ପନ ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ସବ୍ବିରିଯାପଥେସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଖଯଗମନକମ୍ମମେୱ କରୋନ୍ତୀତି। ଯାୱ ବ୍ଯାତୀତି ଯାୱ ଉମ୍ମିସତି। ଅଯଞ୍ହି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ୱୋହାରୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯାୱ ଉମ୍ମିସତି ଚ ନିମିସତି ଚ, ତତ୍ରାପି ଏୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକେ କାଲେ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ରସତୀ ୱଯୋ, ଗୀସୁ ୱଯେସୁ ସୋ ସୋ ୱଯୋ ହାଯତେୱ ନ ୱଡ୍ଢତୀତି।

ତତ୍ଥତନି ୱତପ୍ପଦ୍ଧେତି ତତ୍ଥ ୱତ ଅତ୍ତନି ପଦ୍ଧେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ତସ୍ମିଂ ୱତ ଏୱଂ ରସମାନେ ୱଯେ ଅଯଂ ''ଅତ୍ତା''ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ପଦ୍ଧୋ ହୋତି, ୱଯେନ ଅଦ୍ଧୋ ଉପଦ୍ଧୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋୱ ହୋତି । ଏୱଂ ତତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତନି ପଦ୍ଧେ ଯୋ ଚେସ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିଦ୍ଧତ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିନାଭାୱୋ ଅସଂସଯୋ, ତସ୍ମିଂ ୱିନାଭାୱେପି ଅସଂସଯେ ନିସ୍ସଂସଯେ ଯଂ ଭୂତଂ ସେସଂ ଅମତଂ ଜୀୱମାନଂ, ତଂ ଜୀୱମାନମେୱ ଦଯିତଦ୍ଧଂ ପିଯାଯିତଦ୍ଧଂ ମେତ୍ତାଯିତଦ୍ଧଂ, ''ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ଅରୋଗୋ ହୋତୁ ଅବ୍ଯାପଜ୍ଜୋ''ତି ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାଭାୱନା କାତଦ୍ଧା। ଯଂ ପନେତଂ ୱୀତଂ ୱିଗତଂ ମତଂ, ତଂ ଅନନୁସୋଚିଯଂ ନ ଅନୁସୋଚିତଦ୍ଧନ୍ତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଚତୂହି ଗାଥାହି ଅନିଚ୍ଚାକାରଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ମହାଜନୋ ପରିଦ୍ଧାଜିକାଯ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ ଅକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତମେୱ ପୱିସିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଯୋ ନିଦ୍ଧତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ସମ୍ମିଲ୍ଲହାସିନୀ ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଅନନୁସୋଚିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୨୯] ୯। କାଲବାହୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ଅନ୍ନପାନସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ହତଲାଭସକ୍କାରଂ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରଦ୍ଭ କଥେସି। ଦେୱଦତ୍ତେନ ହି ତଥାଗତେ ଅଟ୍ଠାନକୋପଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଧନୁଗ୍ଗହେସୁ ପଯୋଜିତେସୁ ନାଳାଗିରିୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ତସ୍ସ ଦୋସୋ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥସ୍ସ ପଟ୍ଠପିତାନି ଧୁୱଭତ୍ତାଦୀନି ମନୁସ୍ସା ନ କରିଂସୁ, ରାଜାପି ନଂ ନ ଓଲୋକେସି। ସୋ ହତଲାଭସକ୍କାରୋ କୁଲେସୁ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱିଚରି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ 'ଲାଭସକ୍କାରଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀ'ତି ଉପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ଥିରଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ହତଲାଭସକ୍କାରୋ ଅହୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ଧନଞ୍ଜଯେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରାଧୋ ନାମ ସୁକୋ ଅହୋସି ମହାସରୀରୋ ପରିପୁଣ୍ଣଗତ୍ତୋ, କନିଟ୍ଠୋ ପନସ୍ସ ପୋଟ୍ଠପାଦୋ ନାମ। ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ତେ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନେତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଅଦାସି। ରାଜା ଉଭୋପି ତେ ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣତଟ୍ଟକେନ ମଧୁଲାଜେ ଖାଦାପେନ୍ତୋ ସକ୍ଖରୋଦକଂ ପାଯେନ୍ତୋ ପଟିଜଗ୍ଗି। ସକ୍କାରୋ ଚ ମହା ଅହୋସି, ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ଅଥେକୋ ୱନଚରକୋ କାଳବାହୁଂ ନାମେକଂ ମହାକାଳମକ୍କଟଂ ଆନେତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଅଦାସି। ତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ଆଗତତ୍ତା ମହନ୍ତତରୋ ଲାଭସକ୍କାରୋ ଅହୋସି, ସୁକାନଂ ପରିହାଯି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାଦିଲକ୍ଖଣଯୋଗତୋ ନ କିଞ୍ଚି ଆହ, କନିଟ୍ଠୋ ପନସ୍ସ ତାଦିଲକ୍ଖଣାଭାୱା ତଂ ମକ୍କଟସ୍ସ ସକ୍କାରଂ ଅସହନ୍ତୋ ''ଭାତିକ, ପୁବ୍ବେ ଇମସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ସାଧୁରସଖାଦନୀଯାଦୀନି ଅମ୍ହାକମେୱ ଦେନ୍ତି, ଇଦାନି ପନ ମଯଂ ନ ଲଭାମ, କାଳବାହୁମକ୍କଟସ୍ସେୱ ଦେନ୍ତି। ମଯଂ ଧନଞ୍ଜଯରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ଲାଭସକ୍କାରଂ ଅଲଭନ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କିଂ କରିସ୍ସାମ, ଏହି ଅରଞ୍ଞମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିସ୍ସାମା''ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୩।

''ଯଂ ଅନ୍ନପାନସ୍ସ ପୁରେ ଲଭାମ, ତଂ ଦାନି ସାଖମିଗମେୱ ଗଚ୍ଛତି;

ଗଚ୍ଛାମ ଦାନି ୱନମେୱ ରାଧ, ଅସକ୍କତା ଚସ୍ମ ଧନଞ୍ଜୟାୟା''ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ଅନ୍ନପାନସ୍ସାତି ଯଂ ଅନ୍ନପାନଂ ଅସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା। ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ୱା ସାମିୱଚନଂ। ଧନଞ୍ଜୟାୟାତି କରଣତ୍ଥେ ସମ୍ପଦାନୱଚନଂ, ଧନଞ୍ଜୟେନ। ଅସକ୍କତା ଚସ୍ମାତି ଅନ୍ନପାନଂ ନ ଲଭାମ, ଇମିନା ଚ ନ ସକ୍କତମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଧୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୪।

''ଲାଭୋ ଅଲାଭୋ ଯସୋ ଅଯସୋ ଚ, ନିନ୍ଦା ପସଂସା ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ;

ଏତେ ଅନିଚ୍ଚା ମନୁଜେସୁ ଧମ୍ମା, ମା ସୋଚି କିଂ ସୋଚସି ପୋଟ୍ଠପାଦା''ତି।

ତତ୍ଥ ଯସୋତି ଇସ୍ସରିୟପରିୱାରୋ। ଅଯସୋତି ତସ୍ସାଭାୱୋ। ଏତେତି ଏତେ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା ମନୁଜେସୁ ଅନିଚ୍ଚା, ଲାଭଗ୍ଗୟସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ହୁତ୍ୱାପି ଅପରେନ ସମୟେନ ଅପ୍ପଲାଭା ଅପ୍ପସକ୍କାରା ହୋନ୍ତି, ନିଚ୍ଚଲାଭିନୋ ନାମ ନ ହୋନ୍ତି। ଯସାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୋଟ୍ଠପାଦୋ ମକ୍କଟେ ଉସୂୟଂ ଅପନେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୫।

''ଅଦ୍ଧା ତୁୱଂ ପଣ୍ଡିତକୋସି ରାଧ, ଜାନାସି ଅତ୍ଥାନି ଅନାଗତାନି;

କଥଂ ନୁ ସାଖାମିଗଂ ଦକ୍ଖିସାମ, ନିଦ୍ଧାୱିତଂ ରାଜକୁଲତୋୱ ଜମ୍ମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କଥଂ ନୂତି କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାୟେନ। ଦକ୍ଖିସାମାତି ଦକ୍ଖିସ୍ସାମ। ନିଦ୍ଧାୱିତନ୍ତି ନିଗ୍ଗୁଟ୍ଠାପିତଂ ନିକ୍କଡ୍ଢାପିତଂ। ଜମ୍ମନ୍ତି ଲାମକଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଧୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୬।

''ଚାଲେତି କଣ୍ଣଂ ଭକୁଟିଂ କରୋତି, ମୁହୁଂ ମୁହୁଂ ଭାୟୟତେ କୁମାରେ;

ସୟମେୱ ତଂ କାହତି କାଳଅବାହୁ, ଯେନାରକା ଠସ୍ସତି ଅନ୍ନପାନା''ତି।

ତତ୍ଥ ଭାୟୟତେ କୁମାରେତି ରାଜକୁମାରେ ଉତ୍ରାସେତି। ଯେନାରକା ଠସ୍ସତି ଅନ୍ନପାନାତି ଯେନ କାରଣେନ ଇମମ୍ହା ଅନ୍ନପାନା ଦୂରେ ଠସ୍ସତି, ସୟମେୱ ତଂ କାରଣଂ କରିସ୍ସତି, ମା ତ୍ୱଂ ଏତସ୍ସ ଚିନ୍ତୟୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କାଳଅବାହୁପି କତିପାହେନେୱ ରାଜକୁମାରାନଂ ପୁରତୋ ଠତ୍ୱା କଣ୍ଣଚଲନାଦୀନି କରୋନ୍ତୋ କୁମାରେ ଭାୟାପେସି। ତେ ଭୀତତସିତା ୱିସ୍ସରମକଂସୁ। ରାଜା ''କିଂ ଏତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ନିକ୍କଡ୍ଢଥ ନ''ନ୍ତି ମକ୍କଟଂ ନିକ୍କଡ୍ଢାପେସି। ସୁକାନଂ ଲାଭସକ୍କାରୋ ପୁନ ପାକତିକୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କାଳଅବାହୁ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପୋଟ୍ଠପାଦୋ ଆନନ୍ଦୋ, ରାଧୋ ପନ

ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କାଢଅବାହୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୩୦] ୧୦। ସୀଲୱୀମଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୀଲଂକିରେୱ କଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସୀଲୱୀମଂସକବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦ୍ୱେପି ୱତ୍ଥୂନି ହେଟ୍ଠା କଥିତାନେୱ। ଇଧ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ତୀଣି ଦିୱସାନି ହେରଞ୍ଞିକଫଲକତୋ କହାପଣଂ ଗଣ୍ହି। ତଂ ‘‘ଚୋରୋ’’ତି ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଠିତୋ –

୧୧୭।

‘‘ସୀଲଂ କିରେୱ କଲ୍ୟାଣଂ, ସୀଲଂ ଲୋକେ ଅନୁତ୍ତରଂ;

ପସ୍ସ ଘୋରୱିସୋ ନାଗୋ, ସୀଲୱାତି ନ ହଞ୍ଞତୀ’’ତି। –

ଇମାଯ ପଠମଗାଥାଯ ସୀଲଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଅଥେକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ସୂନାପଣତୋ ସେନୋ ମଂସପେସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ତମଞ୍ଞେ ସକୁଣା ପରିୱାରେତ୍ୱା ପାଦନଖତୁଣ୍ଡକାଦୀହି ପହରନ୍ତି। ସୋ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମଂସପେସିଂ ଛଡ୍ଡେସି, ଅପରୋ ଗଣ୍ହି। ସୋପି ତଥେୱ ୱିହେଠିଯମାନୋ ଛଡ୍ଡେସି, ଅଥଞ୍ଞୋ ଗଣ୍ହି। ଏୱଂ ଯୋ ଯୋ ଗଣ୍ହି, ତଂ ତଂ ସକୁଣା ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ଯୋ ଯୋ ଛଡ୍ଡେସି, ସୋ ସୋ ସୁଖିତୋ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମେ କାମା ନାମ ମଂସପେସୂପମା, ଏତେ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂଯେୱ ଦୁକ୍ଖଂ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତାନଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୮।

‘‘ଯାୱଦେୱସ୍ସହୂ କିଞ୍ଚି, ତାୱଦେୱ ଅଖାଦିସୁଂ;

ସଙ୍ଗମ୍ମ କୁଲଲା ଲୋକେ, ନ ହିଂସନ୍ତି ଅକିଞ୍ଚନ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯାୱଦେୱ ଅସ୍ସ ସେନସ୍ସ ଅହୁ କିଞ୍ଚି ମୁଖେନ ଗହିତଂ ମଂସଖଣ୍ଡଂ, ତାୱଦେୱ ନଂ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ କୁଲଲା ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଅଖାଦିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ପନ ୱିସ୍ସଟ୍ଠେ ତମେନଂ ଅକିଞ୍ଚନଂ ନିପ୍ପଲିବୋଧଂ ପକ୍ଖିଂ ସେସପକ୍ଖିନୋ ନ ହିଂସନ୍ତୀତି।

ସୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମେ ସାଯଂ ଏକସ୍ସ ଗେହେ ନିପଜ୍ଜି। ତତ୍ଥ ପନ ପିଙ୍ଗଲା ନାମ ଦାସୀ ‘‘ଅସୁକୱେଲାଯ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ଏକେନ ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍କେତମକାସି। ସା ସାମିକାନଂ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତେସୁ ନିପନ୍ନେସୁ ତସ୍ସାଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଉମ୍ମାରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଆଗମିସ୍ସତି, ଇଦାନି ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ପଠମଯାମମ୍ପି ମଜ୍ଝିମଯାମମ୍ପି ୱୀତିନାମେସି। ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ପନ ‘‘ନ ସୋ ଇଦାନି ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଛିନ୍ନାସା ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇଦଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଦାସୀ ‘ସୋ ପୁରିସୋ ଆଗମିସ୍ସତୀ’ତି ଆସାଯ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନିସିନ୍ନା, ଇଦାନିସ୍ସ ଅନାଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଛିନ୍ନାସା ହୁତ୍ୱା ସୁଖଂ ସୁପତି। କିଲେସେସୁ ହି ଆସା ନାମ ଦୁକ୍ଖଂ, ନିରାସଭାୱୋୱ ସୁଖ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୯।

‘‘ସୁଖଂ ନିରାସା ସୁପତି, ଆସା ଫଲୱତୀ ସୁଖା;

ଆସଂ ନିରାସଂ କତ୍ୱାନ, ସୁଖଂ ସୁପତି ପିଙ୍ଗଲା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଫଲଓତୀତି ଯସ୍ମା ଆସାଯ ଫଲଂ ଲଦ୍ଧଂ ହୋତି, ସା ତସ୍ସ ଫଲସ୍ସ ସୁଖତାଯ ସୁଖା ନାମ। ନିରାସଂ କତ୍ୱାନାତି ଅନାସଂ କତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଜହିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପିଙ୍ଗଲାତି ଏସା ପିଙ୍ଗଲଦାସୀ ଇଦାନି ସୁଖଂ ସୁପତୀତି।

ସୋ ପୁନଦିୱସେ ତତୋ ଗାମା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ଏକଂ ତାପସଂ ଝାନଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇଧଲୋକେ ଚ ପରଲୋକେ ଚ ଝାନସୁଖତୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ସୁଖଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୦।

''ନ ସମାଧିପରୋ ଅତ୍ଥି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ;

ନ ପରଂ ନାପି ଅତ୍ତାନଂ, ୱିହିଂସତି ସମାହିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନ ସମାଧିପରୋତି ସମାଧିତୋ ପରୋ ଅଞ୍ଞୋ ସୁଖଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି।

ସୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞା ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପୁରୋହିତୋ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସୀଲୱୀମଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

କୁଟିଦୂସକୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

୪। କୋକିଲୱଗ୍ଗୋ

[୩୩୧] ୧। କୋକିଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ୱେ କାଲେ ଅସମ୍ପତ୍ତେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋକାଲିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ତକ୍କାରିଯଜାତକେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅମଚ୍ଚୋ ଓୱାଦକୋ ଅହୋସି, ରାଜା ବହୁଭାଣୀ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ତସ୍ସ ବହୁଭାଣିତଂ ନିସେଧେସ୍ସାମୀ''ତି ଏକଂ ଉପମଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗତୋ ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ନିସୀଦି, ତସ୍ସୁପରି ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି। ତତ୍ରେକସ୍ମିଂ କାକକୁଲାୱକେ କାଳକୋକିଲା ଅତ୍ତନୋ ଅଣ୍ଡକଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଗମାସି। କାକୀ ତଂ କୋକିଲଅଣ୍ଡକଂ ପଟିଜଗ୍ଗି, ଅପରଭାଗେ ତତୋ କୋକିଲପୋତକୋ ନିକ୍ଖମି। କାକୀ ''ପୁତ୍ତୋ ମେ''ତି ସଞ୍ଞାଯ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଗୋଚରଂ ଆହରିତ୍ୱା ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ସୋ ଅୱିରୂଳ୍ହପକ୍ଖୋ ଅକାଲେଯେୱ କୋକିଲରୱଂ ରୱି। କାକୀ ''ଅଯଂ ଇଦାନେୱ ତାୱ ଅଞ୍ଞଂ ରୱଂ ରୱତି , ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ କିଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି ତୁଣ୍ଡକେନ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା କୁଲାୱକା ପାତେସି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ପତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ''କିମେତଂ ସହାଯା''ତି? ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅହଂ ରାଜାନଂ ନିୱାରେତୁଂ ଏକଂ ଉପମଂ ପରିଯେସାମି, ଲଦ୍ଧା ଦାନି ମେ ସା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଅତିମୁଖରା ଅକାଲେ ବହୁଭାଣିନୋ ଏୱରୂପଂ ଲଭନ୍ତି। ଅଯଂ ମହାରାଜ, କୋକିଲପୋତକୋ କାକିଯା ପୁଟ୍ଠୋ ଅୱିରୂଳ୍ହପକ୍ଖୋ ଅକାଲେଯେୱ କୋକିଲରୱଂ ରୱି। ଅଥ ନଂ କାକୀ 'ନାଯଂ ମମ ପୁତ୍ତକୋ'ତି ଞତ୍ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା କୁଲାୱକା ପାତେସି। ମନୁସ୍ସା ୱା ହୋନ୍ତୁ ତିରଚ୍ଛାନା ୱା, ଅକାଲେ ବହୁଭାଣିନୋ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଲଭନ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

୧୨୧।

''ଯୋ ୱେ କାଲେ ଅସମ୍ପତ୍ତେ, ଅତିୱେଲଂ ପଭାସତି;

ଏୱଂ ସୋ ନିହତୋ ସେତି, କୋକିଲାଯିୱ ଅତ୍ରଜୋ।

୧୨୨।

‘‘ନ ହି ସତ୍ଥଂ ସୁନିସିତଂ, ୱିସଂ ହଲାହଲାମିୱ;

ଏୱଂ ନିକଟ୍ଠେ ପାତେତି, ୱାଚା ଦୁବ୍ଭାସିତା ଯଥା।

୧୨୩।

‘‘ତସ୍ମା କାଲେ ଅକାଲେ ୱା, ୱାଚଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ନାତିୱେଲଂ ପଭାସେୟ୍ୟ, ଅପି ଅତ୍ତସମମ୍ହି ୱା।

୧୨୪।

‘‘ଯୋ ଚ କାଲେ ମିତଂ ଭାସେ, ମତିପୁବ୍ବୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ;

ସବ୍ବେ ଅମିତ୍ତେ ଆଦେତି, ସୁପଣ୍ଣୋ ଉରଗାମିୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ କାଲେ ଅସମ୍ପତ୍ତେତି ଅତ୍ତନୋ ୱଚନକାଲେ ଅସମ୍ପତ୍ତେ। ଅତିୱେଲନ୍ତି ୱେଲାତିକ୍କନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅତିରେକପ୍ପମାଣଂ ଭାସତି। ହଲାହଲାମିୱାତି ହଲାହଲଂ ଇୱ। ନିକଟ୍ଠେତି ତସ୍ମିଂୟେୱ ଖଣେ ଅପ୍ପମତ୍ତକେ କାଲେ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ସୁନିସିତସତ୍ଥହଲାହଲୱିସତୋପି ଖିପ୍ପତରଂ ଦୁବ୍ଭାସିତୱଚନମେୱ ପାତେସି, ତସ୍ମା। କାଲେ ଅକାଲେ ୱାତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତକାଲେ ଚ ଅକାଲେ ଚ ୱାଚଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଅତିୱେଲଂ ନ ଭାସେୟ୍ୟ ଅପି ଅତ୍ତନା ସମେ ନିନ୍ନାନାକରଣେପି ପୁଗ୍ଗଲେତି ଅତ୍ଥୋ।

ମତିପୁବ୍ବୋତି ମତିଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା କଥନେନ ମତିପୁବ୍ବୋ। ୱିଚକ୍ଖଣୋତି ଞାଣେନ ୱିଚାରେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୱିନ୍ଦନପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ ନାମ। ଉରଗାମିୱାତି ଉରଗଂ ଇୱ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ସୁପଣ୍ଣୋ ସମୁଦ୍ଦଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ମହାଭୋଗଂ ଉରଗଂ ଆଦେତି ଗଣ୍ହାତି, ଆଦିୟିତ୍ୱା ଚ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ନଂ ସିମ୍ବଲିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦତି, ଏୱମେୱ ଯୋ ମତିପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତକାଲେ ମିତଂ ଭାସତି, ସୋ ସବ୍ବେ ଅମିତ୍ତେ ଆଦେତି ଗଣ୍ହାତି, ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତେତୀତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମିତଭାଣୀ ଅହୋସି, ଯସଞ୍ଚସ୍ସ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମହନ୍ତତରଂ ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୋକିଲପୋତକୋ କୋକାଲିକୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୋକିଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୩୨] ୨। ରଥଲଟ୍ଠିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପିହନ୍ତ୍ୱା ହତୋ ବ୍ରୂତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ରଥେନ ଅତ୍ତନୋ ଭୋଗଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସମ୍ବାଧେ ମଗ୍ଗେ ରଥଂ ପାଜେନ୍ତୋ ଏକଂ ସକଟସତ୍ଥଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସକଟଂ ଅପନେଥା’’ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସକଟେ ଅନପନୀୟମାନେ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପତୋଦଲଟ୍ଠିୟା ପୁରିମସକଟେ ସାକଟିକସ୍ସ ରଥଧୁରେ ପହରି। ସା ରଥଧୁରେ ପଟିହତା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ନଲାଟଂ ପହରି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ନଲାଟେ ଗଣ୍ଡୋ ଉଟ୍ଠହି। ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ‘‘ସାକଟିକେହି ପହଟୋମ୍ହୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ସାକଟିକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତା ତସ୍ସେୱ ଦୋସଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ରଞ୍ଞୋ କିର ପୁରୋହିତୋ ‘ସାକଟିକେହି ପହଟୋମ୍ହୀ’ତି ଅଡ୍ଡଂ କରୋନ୍ତୋ ସୟମେୱ ପରଜ୍ଜୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଏୱରୂପଂ ଅକାସିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯାମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ଅଥ ରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତୋ ରଥେନ ଅତ୍ତନୋ ଭୋଗଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ସଜ୍ଜଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ଇଧ ପନ ତେନ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚିତେ ରାଜା ସଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସାକଟିକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା କମ୍ମଂ ଅସୋଧେତ୍ୱାୱ ‘‘ତୁମ୍ହେହି ମମ ପୁରୋହିତଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନଲାଟେ ଗଣ୍ଡୋ ଉଟ୍ଠାପିତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସଜ୍ଜସ୍ସହରଣଂ ତେସଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ, ମହାରାଜ, କମ୍ମଂ ଅସୋଧେତ୍ୱାୱ ଏତେସଂ ସଜ୍ଜସ୍ସଂ ହରାପେଥ, ଏକଚ୍ଚେ ପନ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ପହରିତ୍ୱାପି ‘ପରେନ ପହଟମ୍ହା’ତି ୱଦନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅୱିଚିନିତ୍ୱା କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେନ ନାମ ନିସାମେତ୍ୱା କମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

୧୨୫।

‘‘ଅପି ହନ୍ତ୍ୱା ହତୋ ବ୍ରୂତି, ଜେତ୍ୱା ଜିତୋତି ଭାସତି;

ପୁବ୍ବମକ୍ଖାଯିନୋ ରାଜ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ନ ସଦ୍ଦହେ।

୧୨୬।

‘‘ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତଜାତିଯୋ, ସୁଣେଯ୍ୟ ଇତରସ୍ସପି;

ଉଭିନ୍ନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ଯଥା ଧମ୍ମୋ ତଥା କରେ।

୧୨୭।

‘‘ଅଲସୋ ଗିହୀ କାମଭୋଗୀ ନ ସାଧୁ, ଅସଞ୍ଞତୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନ ସାଧୁ;

ରାଜା ନ ସାଧୁ ଅନିସମ୍ମକାରୀ, ଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ କୋଧନୋ ତଂ ନ ସାଧୁ।

୧୨୮।

‘‘ନିସମ୍ମ ଖତ୍ତିଯୋ କଯିରା, ନାନିସମ୍ମ ଦିସମ୍ପତି;

ନିସମ୍ମକାରିନୋ ରାଜ, ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ୱଡ୍ଢତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପି ହନ୍ତ୍ୱାତି ଅପି ଏକୋ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ହନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପରେନ ପହଟୋମ୍ହୀ’’ତି ବ୍ରୂତି କଥେତି। ଜେତ୍ୱା ଜିତୋତି ସଯଂ ୱା ପନ ପରଂ ଜିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଜିତୋମ୍ହୀ’’ତି ଭାସତି। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୂତି ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବମେୱ ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅକ୍ଖାଯନ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବମକ୍ଖାଯିନୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ନ ସଦ୍ଦହେ, ଏକଂସେନ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଦହେଯ୍ୟ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ପଠମତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କଥେନ୍ତସ୍ସ ଏକଂସେନ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଦହାତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା। ଯଥା ଧମ୍ମୋତି ଯଥା ୱିନିଚ୍ଛଯସଭାୱୋ ଠିତୋ, ତଥା କରେଯ୍ୟ।

ଅସଞ୍ଞତୋତି କାଯାଦୀହି ଅସଞ୍ଞତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ତଂ ନ ସାଧୂତି ଯଂ ତସ୍ସ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଞାଣୱତୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆଧାନଗ୍ଗାହିୱସେନ ଦଳ୍ହକୋପସଙ୍ଖାତଂ କୋଧନଂ, ତଂ ନ ସାଧୁ। ନାନିସମ୍ମାତି ନ ଅନିସାମେତ୍ୱା। ଦିସମ୍ପତୀତି ଦିସାନଂ ପତି, ମହାରାଜ। ଯସୋ କିତ୍ତି ଚାତି ଇସ୍ସରିଯପରିୱାରୋ ଚେୱ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଚ ୱଡ୍ଢତୀତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ୱିନିଚ୍ଛିନି, ଧମ୍ମେନ ୱିନିଚ୍ଛିଯମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସେୱ ଦୋସୋ ଜାତୋତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ରଥଲଟ୍ଠିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୩୩] ୩। ପକ୍କଗୋଧଜାତକୱଣ୍ଣନା

ତଦେୱମେ ତ୍ୱନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଇଧ ପନ ତେସଂ ଉଦ୍ଧାରଂ ସାଧେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଲୁଦ୍ଦକୋ ''ଉଭୋପି ଖାଦଥା''ତି ଏକଂ ପକ୍କଗୋଧଂ ଅଦାସି। ସୋ ପୁରିସୋ ଭରିଯଂ ପାନୀଯତ୍ଥାଯ ପେସେତ୍ୱା ସଙ୍କଂ ଗୋଧଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆଗତକାଲେ ''ଭଦ୍ଦେ, ଗୋଧା ପଲାତା''ତି ଆହ। ''ସାଧୁ, ସାମି, ପକ୍କଗୋଧାଯ ପଲାଯନ୍ତିଯା କିଂ ସକ୍କା କାତୁ''ନ୍ତି? ସା ଜେତୱନେ ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନା ସତ୍ଥାରା ''କିଂ ଉପାସିକେ, ଅଯଂ ତେ ହିତକାମୋ ସସିନେହୋ ଉପକାରକୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତା ''ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ଏତସ୍ସ ହିତକାମା ସସିନେହା, ଅଯଂ ପନ ମଯି ନିସ୍ସିନେହୋ''ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ''ହୋତୁ ମା ଚିନ୍ତଯି, ଏୱଂ ନାମେସ କରୋତି। ଯଦା ପନ ତେ ଗୁଣଂ ସରତି, ତଦା ତୁଯ୍ହମେୱ ସବ୍ବିସ୍ସରିଯଂ ଦେତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତମ୍ପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ। ଇଧ ପନ ତେସଂ ନିୱତ୍ତନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଲୁଦ୍ଦକୋ କିଲନ୍ତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ''ଦ୍ୱେପି ଜନା ଖାଦଥା''ତି ଏକଂ ପକ୍କଗୋଧଂ ଅଦାସି। ରାଜଧୀତା ତଂ ୱଲ୍ଲିଯା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆଦାଯ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତେ ଏକଂ ସରଂ ଦିସ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅସ୍ସତ୍ଥମୂଲେ ନିସୀଦିଂସୁ। ରାଜପୁତ୍ତୋ ''ଗଚ୍ଛ ଭଦ୍ଦେ, ସରତୋ ପଦୁମିନିପତ୍ତେନ ଉଦକଂ ଆହର, ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମା''ତି ଆହ। ସା ଗୋଧଂ ସାଖାଯ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ପାନୀଯତ୍ଥାଯ ଗତା। ଇତରୋ ସଙ୍କଂ ଗୋଧଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଗହେତ୍ୱା ପରମ୍ମୁଖୋ ନିସୀଦି। ସୋ ତାଯ ପାନୀଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତାଯ ''ଭଦ୍ଦେ, ଗୋଧା ସାଖାଯ ଓତରିତ୍ୱା ୱମ୍ମିକଂ ପାୱିସି, ଅହଂ ଧାୱିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଅଗ୍ଗହେସିଂ, ଗହିତଟ୍ଠାନଂ ହତ୍ଥେଯେୱ କତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ବିଲଂ ପୱିଟ୍ଠା''ତି ଆହ। ''ହୋତୁ, ଦେୱ, ପକ୍କଗୋଧାଯ ପଲାଯନ୍ତିଯା କିଂ କରିସ୍ସାମ, ଏହି ଗଚ୍ଛାମା''ତି। ତେ ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଅଗମଂସୁ।

ରାଜପୁତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ତଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନମତ୍ତେ ଠପେସି, ସକ୍କାରସମ୍ମାନୋ ପନସ୍ସା ନତ୍ଥି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ସକ୍କାରଂ କାରେତୁକାମୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ''ନନୁ ମଯଂ ଅୟ୍ୟେ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା କିଞ୍ଚି ନ ଲଭାମ, କିଂ ନୋ ନ ଓଲୋକେଥା''ତି ଆହ। ''ତାତ, ଅହମେୱ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା କିଞ୍ଚି ନ ଲଭାମି, ତୁଯ୍ହଂ କିଂ ଦସ୍ସାମି, ରାଜାପି ମଯ୍ହଂ ଇଦାନି କିଂ ଦସ୍ସତି, ସୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆଗମନକାଲେ ପକ୍କଗୋଧଂ ଏକକୋୱ ଖାଦୀ''ତି । ''ଅୟ୍ୟେ, ନ ଦେୱୋ ଏୱରୂପଂ କରିସ୍ସତି, ମା ଏୱଂ ଅୱଚୁତ୍ଥା''ତି। ଅଥ ନଂ ଦେୱୀ ''ତୁଯ୍ହଂ ତଂ, ତାତ, ନ ପାକଟଂ, ରଞ୍ଞୋଯେୱ ମଯ୍ହଞ୍ଚ ପାକଟ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୯।

''ତଦେୱ ମେ ତ୍ୱଂ ୱିଦିତୋ, ୱନମଜ୍ଝେ ରଥେସଭ;

ଯସ୍ସ ତେ ଖଗ୍ଗବଦ୍ଧସ୍ସ, ସନ୍ନଦ୍ଧସ୍ସ ତିରୀଟିନୋ;

ଅସ୍ସତ୍ଥଦୁମସାଖାଯ, ପକ୍କଗୋଧା ପଲାଯଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ତଦେୱାତି ତସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ''ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ଅଦାଯକୋ''ତି ଏୱଂ ତ୍ୱଂ ୱିଦିତୋ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ତୱ ସଭାୱଂ ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଗ୍ଗବଦ୍ଧସ୍ସାତି ବଦ୍ଧଖଗ୍ଗସ୍ସ। ତିରୀଟିନୋତି ତିରୀଟୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥସ୍ସ ମଗ୍ଗାଗମନକାଲେ। ପକ୍କଗୋଧାତି ଅଙ୍ଗାରପକ୍କା ଗୋଧା ପଲାଯଥାତି।

ଏୱଂ ରଞ୍ଞା କତଦୋସଂ ପରିସମଜ୍ଝେ ପାକଟଂ କତ୍ୱା କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅୟ୍ୟେ, ଦେୱସ୍ସ ଅପ୍ପିଯକାଲତୋ ପଭୁତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅଫାସୁକଂ କତ୍ୱା କସ୍ମା ଇଧ ୱସଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୦।

''ନମେ ନମନ୍ତସ୍ସ ଭଜେ ଭଜନ୍ତଂ, କିଚ୍ଚାନୁକୁବ୍ବସ୍ସ କରେଯ୍ୟ କିଚ୍ଚଂ;

ନାନତ୍ଥକାମସ୍ସ କରେଯ୍ୟ ଅତ୍ଥଂ, ଅସମ୍ଭଜନ୍ତମ୍ପି ନ ସମ୍ଭଜେଯ୍ୟ।

୧୩୧।

‘‘ଚଜେ ଚଜନ୍ତଂ ୱନଥଂ ନ କୟିରା, ଅପେତଚିତ୍ତେନ ନ ସମ୍ଭଜେୟ୍ୟ;

ଦିଜୋ ଦୁମଂ ଖୀଣଫଲନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ଅଞ୍ଞଂ ସମେକ୍ଖେୟ୍ୟ ମହା ହି ଲୋକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନମେ ନମନ୍ତସ୍ସାତି ଯୋ ଅତ୍ତନି ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ନମତି, ତସ୍ସେୱ ପଟିନମେୟ୍ୟ। କିଚ୍ଚାନୁକୁବ୍ବସ୍ସାତି ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କିଚ୍ଚଂ ଅନୁକୁବ୍ବନ୍ତସ୍ସେୱ। ଅନତ୍ଥକାମସ୍ସାତି ଅୱଡ୍ଢିକାମସ୍ସ। ୱନଥଂ ନ କୟିରାତି ତସ୍ମିଂ ଚଜନ୍ତେ ତଣ୍ହାସ୍ନେହଂ ନ କରେୟ୍ୟ। ଅପେତଚିତ୍ତେନାତି ଅପଗତଚିତ୍ତେନ ୱିରତ୍ତଚିତ୍ତେନ। ନ ସମ୍ଭଜେୟ୍ୟାତି ନ ସମାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ଅଞ୍ଞଂ ସମେକ୍ଖେୟ୍ୟାତି ଅଞ୍ଞଂ ଓଲୋକେୟ୍ୟ, ଯଥା ଦିଜୋ ଖୀଣଫଲଂ ଦୁମଂ ରୁକ୍ଖଂ ଞତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଫଲଭରିତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଥା ଖୀଣରାଗଂ ପୁରିସଂ ଞତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ସସିନେହଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତେ କଥେନ୍ତେ ଏୱ ତସ୍ସା ଗୁଣଂ ସରିତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ତୱ ଗୁଣଂ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସିଂ, ପଣ୍ଡିତସ୍ସେୱ କଥାୟ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସିଂ, ମମ ଅପରାଧଂ ସହନ୍ତିୟା ଇଦଂ ସକଲରଜ୍ଜଂ ତୁୟ୍ହମେୱ ଦମ୍ମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୨।

‘‘ସୋ ତେ କରିସ୍ସାମି ଯଥାନୁଭାୱଂ, କତଞ୍ଞୁତଂ ଖତ୍ତିୟେ ପେକ୍ଖମାନୋ;

ସବ୍ବଞ୍ଚ ତେ ଇସ୍ସରିୟଂ ଦଦାମି, ଯସ୍ସିଚ୍ଛସୀ ତସ୍ସ ତୁୱଂ ଦଦାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୋତି ସୋ ଅହଂ। ଯଥାନୁଭାୱନ୍ତି ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ। ଯସ୍ସିଚ୍ଛସୀତି ଯସ୍ସ ଇଚ୍ଛସି, ତସ୍ସ ଇଦଂ ରଜ୍ଜଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯଂ ତ୍ୱଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଦଦାମୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ରାଜା ଦେୱିୟା ସବ୍ବିସ୍ସରିୟଂ ଅଦାସି, ‘‘ଇମିନାହଂ ଏତିସ୍ସା ଗୁଣଂ ସରାପିତୋ’’ତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସପି ମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉଭୋ ଜୟମ୍ପତିକା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ।

ତଦା ଜୟମ୍ପତିକା ଏତରହି ଜୟମ୍ପତିକାୱ ଅହେସୁଂ, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପକ୍କଗୋଧଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୩୩୪] ୪। ରାଜୋୱାଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଗୱଂଚେ ତରମାନାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ରାଜୋୱାଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ତେସକୁଣଜାତକେ (ଜା। ୨।୧୭।୧ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ‘‘ମହାରାଜ, ପୋରାଣକରାଜାନୋପି ପଣ୍ଡିତାନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରୟମାନା ଗମିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ସିକ୍ଖିତସବ୍ବସିପ୍ପୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ରମଣୀୟେ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ୱିହାସି। ଅଥ ରାଜା ଅଗୁଣପରିୟେସକୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ କୋଚି ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ’’ତି ପରିୟେସନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋଜନେ ଚ ବହିଜନେ ଚ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଚ ବହିନଗରେ ଚ କଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ଅୱଣ୍ଣୱାଦିଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ଜନପଦେ ନୁ ଖୋ କଥ’’ନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ଜନପଦଂ ଚରି। ତତ୍ରାପି ଅୱଣ୍ଣୱାଦିଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣକଥମେୱ ସୁତ୍ୱା ‘‘ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ନୁ ଖୋ କଥ’’ନ୍ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସମଂ ପତ୍ୱା ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ପରିପକ୍କାନି ନିଗ୍ରୋଧଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି, ତାନି ହୋନ୍ତି ମଧୁରାନି ଓଜୱନ୍ତାନି ସକ୍ଖରଚୁଣ୍ଣସମରସାନି। ସୋ ରାଜାନମ୍ପି ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ମହାପୁଞ୍ଞ, ନିଗ୍ରୋଧପକ୍କଫଲଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିୱା’’ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ନିଗ୍ରୋଧପକ୍କଂ ଅତି ୱିୟ ମଧୁର’’ନ୍ତି? ‘‘ମହାପୁଞ୍ଞ, ନୂନ ରାଜା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ତେନେତଂ ମଧୁରନ୍ତି। ରଞ୍ଞୋ ଅଧମ୍ମିକକାଲେ ଅମଧୁରଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଆମ, ମହାପୁଞ୍ଞ, ରାଜୂସୁ ଅଧମ୍ମିକେସୁ ତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀନିପି ୱନମୂଲଫଲାନିପି ଅମଧୁରାନି ହୋନ୍ତି ନିରୋଜାନି, ନ କେୱଲଂ ଏତାନି, ସକଲମ୍ପି ରଟ୍ଠଂ ନିରୋଜଂ କସଟଂ ହୋତି। ତେସୁ ପନ ଧମ୍ମିକେସୁ ସବ୍ବାନି ତାନି ମଧୁରାନି ହୋନ୍ତି ଓଜୱନ୍ତାନି, ସକଲମ୍ପି ରଟ୍ଠଂ ଓଜୱନ୍ତମେୱ ହୋତୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଭନ୍ତେ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ରାଜଭାୱଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱାୱ ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତାପସସ୍ସ ୱଚନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି କିଞ୍ଚି କାଲଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପୁନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପିସ୍ସ ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧପକ୍କଂ ଅଦାସି, ତଂ ତସ୍ସ ତିତ୍ତକରସଂ ଅହୋସି। ରାଜା ‘‘ଅମଧୁରଂ ନିରସ’’ନ୍ତି ସହ ଖେଳେନ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ‘‘ତିତ୍ତକଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମହାପୁଞ୍ଞ, ନୂନ ରାଜା ଅଧମ୍ମିକୋ ଭୱିସ୍ସତି। ରାଜୂନଞ୍ହି ଅଧମ୍ମିକକାଲେ ଅରଞ୍ଞେ ଫଲାଫଲଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅମଧୁରଂ ନିରୋଜଂ ଜାତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୩।

‘‘ଗୱଂ ଚେ ତରମାନାନଂ, ଜିମ୍ହଂ ଗଚ୍ଛତି ପୁଙ୍ଗୱୋ;

ସବ୍ବା ତା ଜିମ୍ହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନେତ୍ତେ ଜିମ୍ହଂ ଗତେ ସତି।

୧୩୪।

‘‘ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯୋ ହୋତି ସେଟ୍ଠସମ୍ମତୋ;

ସୋ ଚେ ଅଧମ୍ମଂ ଚରତି, ପଗେୱ ଇତରା ପଜା;

ସବ୍ବଂ ରଟ୍ଠଂ ଦୁଖଂ ସେତି, ରାଜା ଚେ ହୋତି ଅଧମ୍ମିକୋ।

୧୩୫।

‘‘ଗୱଂ ଚେ ତରମାନାନଂ, ଉଜୁଂ ଗଚ୍ଛତି ପୁଙ୍ଗୱୋ;

ସବ୍ବା ଗାୱୀ ଉଜୁଂ ଯନ୍ତି, ନେତ୍ତେ ଉଜୁଂ ଗତେ ସତି।

୧୩୬।

‘‘ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯୋ ହୋତି ସେଟ୍ଠସମ୍ମତୋ;

ସୋ ସଚେ ଧମ୍ମଂ ଚରତି, ପଗେୱ ଇତରା ପଜା;

ସବ୍ବଂ ରଟ୍ଠଂ ସୁଖଂ ସେତି, ରାଜା ଚେ ହୋତି ଧମ୍ମିକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଗୱନ୍ତି ଗୁନ୍ନଂ। ତରମାନାନନ୍ତି ନଦିଂ ଓତରନ୍ତାନଂ। ଜିମ୍ହନ୍ତି କୁଟିଲଂ ୱଙ୍କଂ। ନେତ୍ତେତି ନାୟକେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗୱଜେଟ୍ଠକେ ଉସଭେ ପୁଙ୍ଗୱେ। ପଗେୱ ଇତରା ପଜାତି ଇତରେ ସତ୍ତା ପୁରେତରମେୱ ଅଧମ୍ମଂ ଚରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁଖଂ ସେତୀତି ନ କେୱଲଂ ସେତି, ଚତୂସୁପି ଇରିୟାପଥେସୁ ଦୁକ୍ଖମେୱ ୱିନ୍ଦତି। ଅଧମ୍ମିକୋତି ଯଦି ରାଜା ଛନ୍ଦାଦିଅଗତିଗମନୱସେନ ଅଧମ୍ମିକୋ ହୋତି। ସୁଖଂ ସେତୀତି ସଚେ ରାଜା ଅଗତିଗମନଂ ପହାୟ

ଧମ୍ମିକୋ ହୋତି, ସଙ୍ଗଂ ରଟ୍ଠଂ ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ସୁଖପ୍ପତ୍ତମେଓ ହୋତୀତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରାଜଭାଓଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେ ନିଗ୍ରୋଧପକ୍କଂ ଅହମେଓ ମଧୁରଂ କତ୍ୱା ତିତ୍ତକଂ ଅକାସିଂ, ଇଦାନି ପୁନ ମଧୁରଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ସଙ୍ଗଂ ପଟିପାକତିକଂ ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେଓ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ରାଜୋଓାଦଜାତକଓଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୩୫] ୫। ଜମ୍ବୁକଜାତକଓଣ୍ଣନା

ବ୍ରହା ପଓଦ୍ଧକାୟୋ ସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଓେଳୁଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ ଦେଓଦତ୍ତସ୍ସ ସୁଗତାଲୟକରଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଓତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ଓିତ୍ଥାରିତମେଓ, ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ସତ୍ଥାରା ''ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେଓଦତ୍ତୋ ତୁମ୍ହେ ଦିସ୍ୱା କିଂ ଅକାସୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ ଥେରୋ ଆହ ''ଭନ୍ତେ, ସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନୁକରୋନ୍ତୋ ମମ ହତ୍ଥେ ବୀଜନିଂ ଦତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ କୋକାଲିକୋ ଉରେ ଜଣ୍ଣୁନା ପହରି, ଇତି ସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନୁକରୋନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭଓୀ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଦେଓଦତ୍ତୋ ଇଦାନେଓ ମମ ଅନୁକରୋନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତି, ପୁବ୍ବେପେସ ଅନୁଭୋସିୟେଓା''ତି ଓତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୀହୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ହିମଓନ୍ତେ ଗୁହାୟଂ ଓସନ୍ତୋ ଏକଦିଓସଂ ମହିଂସଂ ଓଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିଓିତ୍ୱା ଗୁହଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଏକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉରେନ ନିପଜ୍ଜି, ''କିଂ ଜମ୍ବୁକା''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ''ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି ତଂ, ଭଦ୍ଦନ୍ତେ''ତି ଆହ। ସୀହୋ ''ତେନ ହି ଏହୀ''ତି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଓସନଟ୍ଠାନଂ ନେତ୍ୱା ଦିଓସେ ଦିଓସେ ମଂସଂ ଆହରିତ୍ୱା ପୋସେସି। ତସ୍ସ ସୀହଓିଘାସେନ ଥୂଲସରୀରତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଏକଦିଓସଂ ମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ସୀହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହ ''ଅହଂ, ସାମି, ନିଚ୍ଚକାଲଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପଲିବୋଧୋ, ତୁମ୍ହେ ନିଚ୍ଚଂ ମଂସଂ ଆହରିତ୍ୱା ମଂ ପୋସେଥ, ଅଜ୍ଜ ତୁମ୍ହେ ଇଧେଓ ହୋଥ, ଅହଂ ଏକଂ ଓାରଣଂ ଓଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୀହୋ ''ମା ତେ , ଜମ୍ବୁକ, ଏତଂ ରୁଚ୍ଚି, ନ ତ୍ୱଂ ଓାରଣଂ ଓଧିତ୍ୱା ମଂସଖାଦକୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଅହଂ ତେ ଓାରଣଂ ଓଧିତ୍ୱା ଦସ୍ସାମି, ଓାରଣୋ ନାମ ମହାକାୟୋ ପଓଦ୍ଧକାୟୋ, ମା ଓାରଣଂ ଗଣ୍ହି, ମମ ଓଚନଂ କରୋହୀ''ତି ଓତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ।

୧୩୭।

''ବ୍ରହା ପଓଦ୍ଧକାୟୋ ସୋ, ଦୀଘଦାଠୋ ଚ ଜମ୍ବୁକ;

ନ ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥ କୁଲେ ଜାତୋ, ୟତ୍ଥ ଗଣ୍ହନ୍ତି କୁଞ୍ଜର''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ରହାତି ମହନ୍ତୋ। ପଓଦ୍ଧକାୟୋତି ଉଦ୍ଧଂ ଉଗ୍ଗତକାୟୋ। ଦୀଘଦାଠୋତି ଦୀଘଦନ୍ତୋ ତେହି ଦନ୍ତେହି ତୁମ୍ହାଦିସେ ପହରିତ୍ୱା ଜୀଓିତକ୍ଖୟେ ପାପେତି। ୟତ୍ଥାତି ୟସ୍ମିଂ ସୀହକୁଲେ ଜାତା ମତ୍ତଓାରଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ନ ତତ୍ଥ ଜାତୋ, ସିଙ୍ଗାଲକୁଲେ ପନ ଜାତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସିଙ୍ଗାଲୋ ସୀହେନ ଓାରିତୋୟେଓ ଗୁହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ''ବୁକ୍କ ବୁକ୍କା''ତି ସିଙ୍ଗାଲିକଂ ନଦଂ ନଦିତ୍ୱା ପବ୍ବତକୂଟେ ଠିତୋ ପବ୍ବତପାଦଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକଂ କାଳଓାରଣଂ ପବ୍ବତପାଦେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ''ତସ୍ସ କୁମ୍ଭେ ପତିସ୍ସାମୀ''ତି ପରିଓତ୍ତିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ପତି। ଓାରଣୋ ପୁରିମପାଦଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ସୀସଂ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣଓିଚୁଣ୍ଣଂ ଜାତଂ । ସୋ ତତ୍ଥେଓ ଅନୁତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ସୟି, ଓାରଣୋ କୋଞ୍ଚନାଦଂ କରୋନ୍ତୋ ପକ୍କାମି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ଠିତୋ ତଂ ଓିନାସପ୍ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅତ୍ତନୋ ମାନଂ ନିସ୍ସାୟ ନଟ୍ଠୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ''ତି ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୮।

''ଅସୀହୋ ସୀହମାନେନ, ୟୋ ଅତ୍ତାନଂ ଓିକୁବ୍ବତି;

କୋତ୍ଥୁଓ ଗଜମାସଜ୍ଜ, ସେତି ଭୂମ୍ୟା ଅନୁତ୍ଥୁନଂ।

୧୩୯।

‘‘ଯସସ୍ସିନୋ ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ, ସଞ୍ଜାତଖନ୍ଧସ୍ସ ମହବ୍ବଲସ୍ସ;

ଅସମେକ୍ଖିୟ ଥାମବଲୂପପତ୍ତିଂ, ସ ସେତି ନାଗେନ ହତୋଯଂ ଜମ୍ବୁକୋ।

୧୪୦।

‘‘ଯୋ ଚୀଧ କମ୍ମଂ କୁରୁତେ ପମାୟ, ଥାମବ୍ବଲଂ ଅତ୍ତନି ସଂୱିଦିତ୍ୱା;

ଜପ୍ପେନ ମନ୍ତେନ ସୁଭାସିତେନ, ପରିକ୍ଖୱା ସୋ ୱିପୁଲଂ ଜିନାତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିକୁବ୍ବତୀତି ପରିଓତ୍ତେତି। କୋତ୍ଥୂଓାତି ସିଙ୍ଗାଲୋ ୱିଯ। ଅନୁତ୍ଥୁନନ୍ତି ଅନୁତ୍ଥୁନନ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଅଯଂ କୋତ୍ଥୁ ମହନ୍ତଂ ଗଜଂ ପତ୍ୱା ଅନୁତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ଭୂମିଯଂ ସେତି, ଏୱଂ ଯୋ ଅଞ୍ଞୋ ଦୁବ୍ବଲୋ ବଲୱତା ୱିଗ୍ଗହଂ କରୋତି, ସୋପି ଏୱରୂପୋୱ ହୋତୀତି।

ଯସସ୍ସିନୋତି ଇସ୍ସରିଯୱତୋ। ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାତି କାଯବଲେନ ଚ ଞାଣବଲେନ ଚ ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ସଞ୍ଜାତଖନ୍ଧସ୍ସାତି ସୁସଣ୍ଠିତମହାଖନ୍ଧସ୍ସ। ମହବ୍ବଲସ୍ସାତିଏ ମହାଥାମସ୍ସ। ଥାମବଲୂପପତ୍ତିନ୍ତି ଏୱରୂପସ୍ସ ସୀହସ୍ସ ଥାମସଙ୍ଖାତଂ ବଲଞ୍ଚେୱ ସୀହଜାତିସଙ୍ଖାତଂ ଉପପତ୍ତିଞ୍ଚ ଅଜାନିତ୍ୱା, କାଯଥାମଞ୍ଚ ଞାଣବଲଞ୍ଚ ସୀହୌପପତ୍ତିଞ୍ଚ ଅଜାନିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସ ସେତୀତି ଅତ୍ତାନମ୍ପି ସୀହେନ ସଦିସଂ ମଞ୍ଞମାନୋ, ସୋ ଅଯଂ ଜମ୍ବୁକୋ ନାଗେନ ହତୋ ମତସଯନଂ ସେତି।

ପମାଯାତି ପମିନିତ୍ୱା ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା। ‘‘ପମାଣା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅତ୍ତନୋ ପମାଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ପମାଣେନ କମ୍ମଂ କୁରୁତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଥାମବ୍ବଲନ୍ତି ଥାମସଙ୍ଖାତଂ ବଲଂ, କାଯଥାମଞ୍ଚ ଞାଣବଲଞ୍ଚାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଜପ୍ପେନାତି ଜପେନ, ଅଜ୍ଝେନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ମନ୍ତେନାତି ଅଞ୍ଞେହି ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା କରଣେନ। ସୁଭାସିତେନାତି ସଚ୍ଚାଦିଗୁଣଯୁତ୍ତେନ ଅନୱଜ୍ଜୱଚନେନ। ପରିକ୍ଖୱାତି ପରିକ୍ଖାସମ୍ପନ୍ନୋ। ସୋ ୱିପୁଲଂ ଜିନାତୀତି ଯୋ ଏୱରୂପୋ ହୋତି, ଯଂ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କୁରୁମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଥାମଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ଜପ୍ପମନ୍ତୱସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁଭାସିତଂ ଭାସନ୍ତୋ କରୋତି, ସୋ ୱିପୁଲଂ ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଜିନାତି ନ ପରିହାଯତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାହି ତୀହି ଗାଥାହି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ କମ୍ମଂ କଥେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସୀହୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଜମ୍ବୁକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୩୬] ୬। ବ୍ରହାଛତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ତିଣଂ ତିଣନ୍ତି ଲପସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୁହକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ କଥିତମେୱ।

ଅତୀତେ ପନ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ବାରାଣସିରାଜା ମହତିଯା ସେନାଯ କୋସଲରାଜାନଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଗଣ୍ହି। କୋସଲରଞ୍ଞୋ ପନ ପୁତ୍ତୋ ଛତ୍ତୋ ନାମ କୁମାରୋ ଅତ୍ଥି। ସୋ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଯୋ ୱେଦେ ଚ ଅଟ୍ଠାରସ ସିପ୍ପାନି ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତକ୍କସିଲତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ସବ୍ବସମଯସିପ୍ପାନି ସିକ୍ଖନ୍ତୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ପାପୁଣି। ତଂ ନିସ୍ସାଯ ପଞ୍ଚସତତାପସା ଅରଞ୍ଞେ ପଣ୍ଣସାଲାସୁ ୱସନ୍ତି। କୁମାରୋ ତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇମେସମ୍ପି ସନ୍ତିକେ କିଞ୍ଚି ସିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଯଂ ତେ ଜାନନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ଗଣସତ୍ଥା ଜାତୋ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଇସିଗଣଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମାରିସା, କସ୍ମା ମଜ୍ଝିମଦେସଂ ନ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ମାରିସ, ମଜ୍ଝିମଦେସେ ମନୁସ୍ସା ନାମ ପଣ୍ଡିତା, ତେ

ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନୁମୋଦନଂ କାରାପେନ୍ତି, ମଙ୍ଗଲଂ ଭଣାପେନ୍ତି, ଅସଙ୍କୋନ୍ତେ ଗରହନ୍ତି, ମଯଂ ତେନ ଭଯେନ ନ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ମା ତୁମ୍ହେ ଭାଯଥ, ଅହମେତଂ ସଙ୍କଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ସଙ୍କେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଖାରିୱିୱିଧମାଦାଯ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ତା। ବାରାଣସିରାଜାପି କୋସଲରଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ରାଜଯୁତ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ସଯଂ ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ଲୋହଚାଟିଯୋ ପୂରାପେତ୍ୱା ନିଦହିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବାରାଣସିଯମେୱ ୱସତି। ଅଥ ତେ ଇସଯୋ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ରତ୍ତିଂ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ନଗରଂ ଭିକ୍ଖାଯ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ତେସଂ ଇରିଯାପଥେସୁ ପସୀଦିତ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହାତଲେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଂ ଦତ୍ୱା ଯାୱ ଭତ୍ତକାଲା ତଂ ତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ଛତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧେନ୍ତୋ ସଙ୍କପଞ୍ହେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ୱିଚିତ୍ରଂ ଅନୁମୋଦନଂ ଅକାସି। ରାଜା ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ପସନ୍ନୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ସଙ୍କେପି ତେ ଉଯ୍ୟାନେ ୱାସାପେସି।

ଛତ୍ତୋ ନିଧିଉଦ୍ଧରଣମନ୍ତଂ ଜାନାତି। ସୋ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋ ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ଇମିନା ମମ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ ନିଦହିତ’’ନ୍ତି ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଉଯ୍ୟାନେ ନିଦହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ମମ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାପସେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମାରିସା, ଅହଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ବାରାଣସିରଞ୍ଞା ଅମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜେ ଗହିତେ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ଅନୁରକ୍ଖିଂ, ଇଦାନି କୁଲସନ୍ତକଂ ଧନଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଅହଂ ଏତଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ମଯମ୍ପି ତଯାୱ ସଦ୍ଧିଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି । ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ମହନ୍ତେ ମହନ୍ତେ ଚମ୍ମପସିଙ୍ଗକେ କାରେତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ଭୂମିଂ ଖଣିତ୍ୱା ଧନଚାଟିଯୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପସିଙ୍ଗକେସୁ ଧନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚାଟିଯୋ ତିଣସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଚ ଇସିସତାନି ଅଞ୍ଞେ ଚ ମନୁସ୍ସେ ଧନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପଲାଯିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍କେ ରାଜଯୁତ୍ତେ ଗାହାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ପାକାରଅଟ୍ଟାଲକାଦିପଟିସଙ୍ଖରଣଂ କାରାପେତ୍ୱା ପୁନ ସପତ୍ତରଞ୍ଞା ଯୁଦ୍ଧେନ ଅଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋପି ‘‘ତାପସା ଉଯ୍ୟାନତୋ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାତା’’ତି ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସୋ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚାଟିଯୋ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ତିଣମେୱ ପସ୍ସି, ତସ୍ସ ଧନଂ ନିସ୍ସାଯ ମହନ୍ତୋ ସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତିଣଂ ତିଣ’’ନ୍ତି ୱିପ୍ପଲପନ୍ତୋ ଚରତି, ନାସ୍ସ କୋଚି ସୋକଂ ନିବ୍ବାପେତୁଂ ସକ୍କୋତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ରଞ୍ଞୋ ମହନ୍ତୋ ସୋକୋ, ୱିପ୍ପଲପନ୍ତୋ ଚରତି, ଠପେତ୍ୱା ଖୋ ପନ ମଂ ନାସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସୋକଂ ୱିନୋଦେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ନିସ୍ସୋକଂ ନଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୁଖନିସିନ୍ନୋ ତସ୍ସ ୱିପ୍ପଲପନକାଲେ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୧।

‘‘ତିଣଂ ତିଣନ୍ତି ଲପସି, କୋ ନୁ ତେ ତିଣମାହରି;

କିଂ ନୁ ତେ ତିଣକିଚ୍ଚତ୍ଥି, ତିଣମେୱ ପଭାସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ ନୁ ତେ ତିଣକିଚ୍ଚତ୍ଥୀତି କିଂ ନୁ ତୱ ତିଣେନ କିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି। ତିଣମେୱ ପଭାସସୀତି ତ୍ୱଞ୍ହି କେୱଲଂ ‘‘ତିଣଂ ତିଣ’’ନ୍ତି ତିଣମେୱ ପଭାସସି, ‘‘ଅସୁକତିଣଂ ନାମା’’ତି ନ କଥେସି, ତିଣନାମଂ ତାୱସ୍ସ କଥେହି ‘‘ଅସୁକତିଣଂ ନାମା’’ତି, ମଯଂ ତେ ଆହରିସ୍ସାମ, ଅଥ ପନ ତେ ତିଣେନତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ନିକ୍କାରଣା ମା ୱିପ୍ପଲପୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୨।

‘‘ଇଧାଗମା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ବ୍ରହା ଛତ୍ତୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ;

ସୋ ମେ ସଙ୍କଂ ସମାଦାଯ, ତିଣଂ ନିକ୍ଖିପ୍ପ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ରହାତି ଦୀଘୋ। ଛତ୍ତୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ସଙ୍କଂ ସମାଦାଯାତି ସଙ୍କଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା। ତିଣଂ ନିକ୍ଖିପ୍ପ ଗଚ୍ଛତୀତି ଚାଟୀସୁ ତିଣଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୩.

‘‘ଏୱେତଂ ହୋତି କତ୍ତବ୍ବଂ, ଅପ୍ପେନ ବହୁମିଚ୍ଛତା;

ସବ୍ବଂ ସକସ୍ସ ଆଦାନଂ, ଅନାଦାନଂ ତିଣସ୍ସ ଚା’’ତି.

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅପ୍ପେନ ତିଣେନ ବହୁଧନଂ ଇଚ୍ଛତା ଏୱଂ ଏତଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ଯଦିଦଂ ପିତୁ ସନ୍ତକତ୍ତା ସକସ୍ସ ଧନସ୍ସ ସବ୍ବଂ ଆଦାନଂ ଅଗୟ୍ହୂପଗସ୍ସ ତିଣସ୍ସ ଚ ଅନାଦାନଂ. ଇତି, ମହାରାଜ, ସୋ ବ୍ରହା ଛତ୍ତୋ ଗହେତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଅତ୍ତନୋ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗହେତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ତିଣଂ ଚାଟୀସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗତୋ, ତତ୍ଥ କା ପରିଦେୱନାତି.

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୪.

‘‘ସୀଲୱନ୍ତୋ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି, ବାଲୋ ସୀଲାନି କୁବ୍ବତି;

ଅନିଚ୍ଚସୀଲଂ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଂ, କିଂ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି.

ତତ୍ଥ ସୀଲୱନ୍ତୋତି ଯେ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ବ୍ରହ୍ମଚାରଯୋ, ତେ ଏୱରୂପଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି. ବାଲୋ ସୀଲାନି କୁବ୍ବତୀତି ବାଲୋ ପନ ଦୁରାଚାରୋ ଏୱରୂପାନି ଅତ୍ତନୋ ଅନାଚାରସଙ୍ଖାତାନି ସୀଲାନି କରୋତି. ଅନିଚ୍ଚସୀଲନ୍ତି ଅଦ୍ଧୁୱେନ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତେନ ସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତଂ. ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲଂ. କିଂ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସତୀତି ଏୱରୂପଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ବାହୁସଚ୍ଚପରିଭାୱିତଂ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କିଂ କରିସ୍ସତି କିଂ ସମ୍ପାଦେସ୍ସତି, ୱିପତ୍ତିମେୱସ୍ସ କରିସ୍ସତୀତି. ତଂ ଗରହନ୍ତୋ ୱତ୍ୱା ସୋ ତାଯ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଥାଯ ନିସ୍ସୋକୋ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି.

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରହାଛତ୍ତୋ କୁହକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି.

ବ୍ରହାଛତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା.

[୩୩୭] ୭. ପୀଠଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ ତେ ପୀଠମଦାଯିମ୍ହାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି. ସୋ କିର ଜନପଦତୋ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସାମଣେରଦହରେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଆୱୁସୋ, ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଆଗନ୍ତୁକଭିକ୍ଖୂନଂ କେ ଉପକାରକା’’ତି । ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ନାମ ମହାସେଟ୍ଠି, ୱିସାଖା ନାମ ମହାଉପାସିକା ଏତେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପକାରକା ମାତାପିତୁଟ୍ଠାନିଯା’’ତି. ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି ଅପୱିଟ୍ଠକାଲେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି. ତଂ ଅୱେଲାଯ ଗତତ୍ତା କୋଚି ନ ଓଲୋକେସି । ସୋ ତତୋ କିଞ୍ଚି ଅଲଭିତ୍ୱା ୱିସାଖାଯ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଗତୋ. ତତ୍ରାପି ଅତିପାତୋୱ ଗତତ୍ତା କିଞ୍ଚି ନ ଲଭି. ସୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରିତ୍ୱା ପୁନାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯାଗୁଯା ନିଟ୍ଠିତାଯ ଗତୋ, ପୁନପି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରିତ୍ୱା ଭତ୍ତେ ନିଟ୍ଠିତେ ଗତୋ. ସୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦ୍ୱେପି କୁଲାନି ଅସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅପ୍ପସନ୍ନାନି ଏୱ, ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ପନ ‘ସଦ୍ଧାନି ପସନ୍ନାନୀ’ତି କଥେନ୍ତୀ’’ତି ତାନି କୁଲାନି ପରିଭୱନ୍ତୋ ଚରତି.

ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ କିର ଜାନପଦୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅତିକାଲସ୍ସେୱ କୁଲଦ୍ୱାରଂ ଗତୋ ଭିକ୍ଖଂ ଅଲଭିତ୍ୱା କୁଲାନି ପରିଭୱନ୍ତୋ ଚରତୀ’’ତି. ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ କୁଜ୍ଝସି, ପୁବ୍ବେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ତାପସାପି ତାୱ କୁଲଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନ କୁଜ୍ଝିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି.

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ନଗରଂ ଭିକ୍ଖାଯ ପାୱିସି। ତଦା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ସଦ୍ଧୋ ହୋତି ପସନ୍ନୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''କତରଂ କୁଲଘରଂ ସଦ୍ଧ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସେଟ୍ଠିଘର''ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିନୋ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସେଟ୍ଠି ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ, ମନୁସ୍ସାପି ନଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ, ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ସେଟ୍ଠି ରାଜକୁଲତୋ ନିୱତ୍ତନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ଘରଂ ନେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପାଦଧୋୱନତେଲମକ୍ଖନଯାଗୁଖଜ୍ଜକାଦୀହି ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାଭତ୍ତେ କିଞ୍ଚି କାରଣଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ''ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଆଗତା ନାମ ଯାଚକା ୱା ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଗତପୁବ୍ବା ନାମ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ ପନ ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ଦାରକେହି ଅଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଆସନଂ ୱା ପାନୀଯଂ ୱା ପାଦଧୋୱନଂ ୱା ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ୱା ଅଲଭିତ୍ୱାୱ ଗତା, ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦୋସୋ, ତଂ ନୋ ଖମିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୫।

''ନ ତେ ପୀଠମଦାଯିମ୍ହା, ନ ପାନଂ ନପି ଭୋଜନଂ;

ବ୍ରହ୍ମଚାରି ଖମସ୍ସୁ ମେ, ଏତଂ ପସ୍ସାମି ଅଚ୍ଚଯ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତେ ପୀଠମଦାଯିମ୍ହାତି ପୀଠମ୍ପି ତେ ନ ଦାପଯିମ୍ହା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୬।

''ନେୱାଭିସଜ୍ଜାମି ନ ଚାପି କୁପ୍ପେ, ନ ଚାପି ମେ ଅପ୍ପିଯମାସି କିଞ୍ଚି;

ଅଥୋପି ମେ ଆସି ମନୋୱିତକ୍କୋ, ଏତାଦିସୋ ନୂନ କୁଲସ୍ସ ଧମ୍ମୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନେୱାଭିସଜ୍ଜାମୀତି ନେୱ ଲଗ୍ଗାମି। ଏତାଦିସୋତି ''ଇମସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଏତାଦିସୋ ନୂନ ସଭାୱୋ, ଅଦାଯକୱଂସୋ ଏସ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂ ମେ ମନୋୱିତକ୍କୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେଟ୍ଠି ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୭।

''ଏସସ୍ମାକଂ କୁଲେ ଧମ୍ମୋ, ପିତୁପିତାମହୋ ସଦା;

ଆସନଂ ଉଦକଂ ପଜ୍ଜଂ, ସବ୍ବେତଂ ନିପଦାମସେ।

୧୪୮।

''ଏସସ୍ମାକଂ କୁଲେ ଧମ୍ମୋ, ପିତୁପିତାମହୋ ସଦା;

ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପତିଟ୍ଠାମ, ଉତ୍ତମଂ ୱିଯ ଞାତକ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ସଭାୱୋ। ପିତୁପିତାମହୋତି ପିତୂନଞ୍ଚ ପିତାମହାନଞ୍ଚ ସନ୍ତକୋ। ଉଦକନ୍ତି ପାଦଧୋୱନୌଦକଂ। ପଜ୍ଜନ୍ତି ପାଦମକ୍ଖନତେଲଂ। ସବ୍ବେତନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଏତଂ। ନିପଦାମସେତି ନିକାରପକାରା ଉପସଗ୍ଗା, ଦାମସେତି ଅତ୍ଥୋ, ଦଦାମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇମିନା ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା

ଦାଯକୱଂସୋ ଅମ୍ହାକଂ ୱଂସୋତି ଦସ୍ସେତି। ଉତ୍ତମଂ ୱିଯ ଞାତକନ୍ତି ମାତରଂ ୱିଯ ପିତରଂ ୱିଯ ଚ ମଯଂ ଧମ୍ମିକଂ ସମଣଂ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସହତ୍ଥେନ ଉପଟ୍ଠହାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ କତିପାହଂ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ପୁନ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପୀଠଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୩୮] ୮। ଥୁସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱିଦିତଂଥୁସନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଂ କିର ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତେ ତସ୍ସ ମାତୁ କୋସଲରାଜଧୀତାଯ ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁଲୋହିତପିୱନଦୋହଳୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଣ୍ଡୁ ଅହୋସି। ସା ପରିଚାରିକାହି ପୁଚ୍ଛିତା ତାସଂ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜାପି ସୁତ୍ୱା ନେମିତ୍ତକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱିଯା କିର ଏୱରୂପୋ ଦୋହଳୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ କା ନିପ୍ଫତ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ନେମିତ୍ତକା ‘‘ଦେୱିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତକସତ୍ତୋ ତୁମ୍ହେ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ‘‘ସଚେ ମମ ପୁତ୍ତୋ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, କୋ ଏତ୍ଥ ଦୋସୋ’’ତି ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁଂ ସତ୍ଥେନ ଫାଲାପେତ୍ୱା ଲୋହିତଂ ସୁୱଣ୍ଣତଟ୍ଟକେନ ଗାହାପେତ୍ୱା ଦେୱିଯା ପାଯେସି। ସା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ମମ କୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ପୁତ୍ତୋ ପିତରଂ ମାରେସ୍ସତି, କିଂ ମେ ତେନା’’ତି। ସା ଗବ୍ଭପାତନତ୍ଥଂ କୁଚ୍ଛିଂ ମଦ୍ଦାପେସି ।

ରାଜା ଞତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ ମଯ୍ହଂ କିର ପୁତ୍ତୋ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ନ ଖୋ ପନାହଂ ଅଜରୋ ଅମରୋ, ପୁତ୍ତମୁଖଂ ପସ୍ସିତୁଂ ମେ ଦେହି, ମା ଇତୋ ପଭୁତି ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଂ ଅକାସୀ’’ତି ଆହ। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଂ ମଦ୍ଦାପେସି। ରାଜା ଞତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଯ୍ୟାନଗମନଂ ନିୱାରେସି। ସା ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ଚସ୍ସ ଅଜାତସ୍ସେୱ ପିତୁ ସତ୍ତୁଭାୱତୋ ‘‘ଅଜାତସତ୍ତୁ’’ତ୍ୱେୱ ନାମମକଂସୁ। ତସ୍ମିଂ କୁମାରପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତେ ସତ୍ଥା ଏକଦିୱସଂ ପଞ୍ଚସତଭିକ୍ଖୁପରିୱୁତୋ ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦି। ରାଜା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ କୁମାରଂ ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଦଂସୁ। ରାଜା ବଲୱସିନେହେନ ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଊରୁମ୍ହି ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଗତେନ ପେମେନ ପୁତ୍ତମେୱ ମମାଯନ୍ତୋ ନ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ପମାଦଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବେ ରାଜାନୋ ପୁତ୍ତେ ଆସଙ୍କମାନା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ କାରେତ୍ୱା ‘ଅମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ନୀହରିତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେଯ୍ୟାଥା’ତି ଆଣାପେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ବହୂ ରାଜକୁମାରେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରେ ଚ ସିପ୍ପଂ ୱାଚେସି। ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋପି ପୁତ୍ତୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଯୋ ୱେଦେ ଚ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣସିପ୍ପୋ ଆଚରିଯଂ ଆପୁଚ୍ଛି। ଆଚରିଯୋ ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାୱସେନ ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଇମସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନ୍ତରାଯୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ତମହଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରାଜକୁମାରସ୍ସ ଅଦାସି, ଏୱଞ୍ଚ ପନ ତଂ ୱଦେସି ‘‘ତାତ, ପଠମଂ ଗାଥଂ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ତୱ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱଦେଯ୍ୟାସି, ଦୁତିଯଂ ମହାଉପଟ୍ଠାନକାଲେ, ତତିଯଂ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହମାନୋ ସୋପାନସୀସେ ଠତ୍ୱା, ଚତୁତ୍ଥଂ ସଯନସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଉମ୍ମାରେ ଠତ୍ୱା’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗତୋ ଓପରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ ସିରିୱିଭୱଂ ଦିସ୍ୱା ପିତରଂ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗହେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ କଥେସି। ତେ ‘‘ସାଧୁ ଦେୱ, ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଲଦ୍ଧେନ ଇସ୍ସରିଯେନ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ରାଜାନଂ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। କୁମାରୋ ‘‘ୱିସଂ ଖାଦାପେତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ପିତରା ସଦ୍ଧିଂ ସାଯମାସଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ରାଜା ଭତ୍ତପାତିଯଂ ଭତ୍ତେ ଅଚ୍ଛୁପନ୍ତେଯେୱ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୯।

‘‘ୱିଦିତଂ ଥୁସଂ ଉନ୍ଦୁରାନଂ, ୱିଦିତଂ ପନ ତଣ୍ଡୁଲଂ;

ଥୁସଂ ଥୁସଂ ୱିଓଜ୍ଜେତ୍ୱା, ତଣ୍ଡୁଲଂ ପନ ଖାଦରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିଦିତନ୍ତି କାଳଅଓଦ୍ଦଲେପି ଅନ୍ଧକାରେ ଉନ୍ଦୁରାନଂ ଥୁସୋ ଥୁସଭାୱେନ ତଣ୍ଡୁଲୋ ଚ ତଣ୍ଡୁଲଭାୱେନ ୱିଦିତୋ ପାକଟୋଯେୱ। ଇଧ ପନ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୱସେନ ‘‘ଥୁସଂ ତଣ୍ଡୁଲ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଖାଦରେତି ଥୁସଂ ଥୁସଂ ଓଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲମେୱ ଖାଦନ୍ତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ କୁମାର, ଯଥା ଉନ୍ଦୁରାନଂ ଅନ୍ଧକାରେପି ଥୁସୋ ଥୁସଭାୱେନ ତଣ୍ଡୁଲୋ ଚ ତଣ୍ଡୁଲଭାୱେନ ପାକଟୋ, ତେ ଥୁସଂ ଓଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲମେୱ ଖାଦନ୍ତି, ଏୱମେୱ ମମପି ତୱ ୱିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଭାୱୋ ପାକଟୋତି।

କୁମାରୋ ‘‘ଞାତୋମ୍ହି’’ତି ଭୀତୋ ଭତ୍ତପାତିଯଂ ୱିସଂ ପାତେତୁଂ ଅୱିସହିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗତୋ। ସୋ ତମତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ତାୱମ୍ହି ଞାତୋ, ଇଦାନି କଥଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଯ୍ୟାନେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ନିକଣ୍ଣିକୱସେନ ମନ୍ତଯମାନା ‘‘ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାଯୋ, ଖଗ୍ଗଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ମହାଉପଟ୍ଠାନଂ ଗତକାଲେ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଅନ୍ତରେ ଠତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପମତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଖଗ୍ଗେନ ପହରିତ୍ୱା ମାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୱତ୍ଥପେସୁଂ। କୁମାରୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମହାଉପଟ୍ଠାନକାଲେ ସନ୍ନଦ୍ଧଖଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ରଞ୍ଞୋ ପହରଣୋକାସଂ ଉପଧାରେତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୦।

‘‘ଯା ମନ୍ତନା ଅରଞ୍ଞସ୍ମିଂ, ଯା ଚ ଗାମେ ନିକଣ୍ଣିକା;

ଯଞ୍ଚେତଂ ଇତି ଚୀତି ଚ, ଏତମ୍ପି ୱିଦିତଂ ମଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଉଯ୍ୟାନେ। ନିକଣ୍ଣିକାତି କଣ୍ଣମୂଲେ ମନ୍ତନା। ଯଞ୍ଚେତଂ ଇତି ଚୀତି ଚାତି ଯଞ୍ଚ ଏତଂ ଇଦାନି ମମ ପହରଣୋକାସପରିଯେସନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ କୁମାର, ଯା ଏସା ତୱ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉଯ୍ୟାନେ ଚ ଗାମେ ଚ ନିକଣ୍ଣିକା ମନ୍ତନା, ଯଞ୍ଚେତଂ ଇଦାନି ମମ ମାରଣତ୍ଥାଯ ଇତି ଚୀତି ଚ କରଣଂ, ଏତମ୍ପି ସବ୍ବଂ ମଯା ଞାତନ୍ତି।

କୁମାରୋ ‘‘ଜାନାତି ମେ ୱେରିଭାୱଂ ପିତା’’ତି ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଆରୋଚେସି। ତେ ସତ୍ତଟ୍ଠ ଦିୱସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ‘‘କୁମାର, ନ ତେ ପିତା, ୱେରିଭାୱଂ ଜାନାତି, ତକ୍କମତ୍ତେନ ତ୍ୱଂ ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ଅହୋସି, ମାରେହି ନ’’ନ୍ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ସୋପାନମତ୍ଥକେ ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ସୋପାନମତ୍ଥକେ ଠିତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୧।

‘‘ଧମ୍ମେନ କିର ଜାତସ୍ସ, ପିତା ପୁତ୍ତସ୍ସ ମକ୍କଟୋ;

ଦହରସ୍ସେୱ ସନ୍ତସ୍ସ, ଦନ୍ତେହି ଫଲମଛିଦା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନାତି ସଭାୱେନ। ପିତା ପୁତ୍ତସ୍ସ ମକ୍କଟୋତି ପିତା ମକ୍କଟୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମକ୍କଟପୋତକସ୍ସ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଅରଞ୍ଞେ ଜାତୋ ମକ୍କଟୋ ଅତ୍ତନୋ ଯୂଥପରିହରଣଂ ଆସଙ୍କନ୍ତୋ ତରୁଣସ୍ସ ମକ୍କଟପୋତକସ୍ସ ଦନ୍ତେହି ଫଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁରିସଭାୱଂ ନାସେତି, ତଥା ତୱ ଅତିରଜ୍ଜକାମସ୍ସ ଫଲାନି ଉପ୍ପାଟାପେତ୍ୱା ପୁରିସଭାୱଂ ନାସେସ୍ସାମୀତି।

କୁମାରୋ ‘‘ଗଣ୍ହାପେତୁକାମୋ ମଂ ପିତା’’ତି ଭୀତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ‘‘ପିତରାମ୍ହି ସନ୍ତଜ୍ଜିତୋ’’ତି ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଆରୋଚେସି। ତେ ଅଡ୍ଢମାସମତ୍ତେ ୱୀତିୱତ୍ତେ ‘‘କୁମାର, ସଚେ ରାଜା ଜାନେଯ୍ୟ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନାଧିୱାସେଯ୍ୟ, ତକ୍କମତ୍ତେନ ତଯା କଥିତଂ, ମାରେହି ନ’’ନ୍ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପରିପାସାଦେ ସିରିସଯନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଆଗଚ୍ଛନ୍ତମେୱ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ହେଟ୍ଠାପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦି। ରାଜା ଭୁତ୍ତସାଯମାସୋ ପରିଜନଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ‘‘ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଉମ୍ମାରେ ଠତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୨।

‘‘ଯମେତଂ ପରିସପ୍ପସି, ଅଜକାଣୋଵ ସାସପେ;

ଯୋପାଯଂ ହେଟ୍ଠତୋ ସେତି, ଏତମ୍ପି ୱିଦିତଂ ମଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପରିସପ୍ପସୀତି ଭଯେନ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସପ୍ପସି। ସାସପେତି ସାସପଖେତ୍ତେ। ଯୋପାଯନ୍ତି ଯୋପି ଅଯଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯମ୍ପି ଏତଂ ତ୍ୱଂ ସାସପୱନଂ ପୱିଟ୍ଠକାଣଏଠଅକୋ ୱିଯ ଭଯେନ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଂସପ୍ପସି, ପଠମଂ ୱିସଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋସି, ଦୁତିଯଂ ଖଗ୍ଗେନ ପହରିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗତୋସି, ତତିଯଂ ଖଗ୍ଗଂ ଆଦାଯ ସୋପାନମତ୍ଥକେ ଅଟ୍ଠାସି, ଇଦାନି ମଂ ‘‘ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ହେଟ୍ଠାସଯନେ ନିପନ୍ନୋସି, ସବ୍ବମେତଂ ଜାନାମି, ନ ତଂ ଇଦାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେମି, ଗହେତ୍ୱା ରାଜାଣଂ କାରାପେସ୍ସାମୀତି। ଏୱଂ ତସ୍ସ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ସା ସା ଗାଥା ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଦୀପେତି।

କୁମାରୋ ‘‘ଞାତୋମ୍ହି ପିତରା, ଇଦାନି ମଂ ନାସ୍ସେସ୍ସତୀ’’ତି ଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ହେଟ୍ଠାସଯନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ‘‘ଖମାହି ମେ, ଦେୱା’’ତି ପାଦମୂଲେ ଉରେନ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ କୋଚି କମ୍ମଂ ଜାନାତୀତି ତ୍ୱଂ ଚିନ୍ତେସୀ’’ତି ତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନେନ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପୱେସାପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଠପେସି। ତଦା ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲମକାସି, ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା କୁମାରଂ ବନ୍ଧନାଗାରା ନୀହରିତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ତକ୍କସିଲାଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଥୁସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୩୯] ୯। ବାୱେରୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଦସ୍ସନେନ ମୋରସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ହତଲାଭସକ୍କାରେ ତିତ୍ଥିଯେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତିତ୍ଥିଯା ହି ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ଲାଭିନୋ ଅହେସୁଂ, ଉପ୍ପନ୍ନେ ପନ ବୁଦ୍ଧେ ହତଲାଭସକ୍କାରା ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନେ ଖଜ୍ଜୋପନକା ୱିଯ ଜାତା। ତେସଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଯାୱ ଗୁଣୱନ୍ତା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତାୱ ନିଗ୍ଗୁଣା ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ, ଗୁଣୱନ୍ତେସୁ ପନ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ନିଗ୍ଗୁଣା ହତଲାଭସକ୍କାରା ଜାତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମୋରଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ୱାଯ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରି। ତଦା ଏକଚ୍ଚେ ୱାଣିଜା ଦିସାକାକଂ ଗହେତ୍ୱା ନାୱାଯ ବାୱେରୁରଟ୍ଠଂ ଅଗମଂସୁ। ତସ୍ମିଂ କିର କାଲେ ବାୱେରୁରଟ୍ଠେ ସକୁଣା ନାମ ନତ୍ଥି। ଆଗତାଗତା ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ତଂ ପଞ୍ଜରେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ପସ୍ସଥିମସ୍ସ ଛୱିୱଣ୍ଣଂ ଗଲପରିଯୋସାନଂ ମୁଖତୁଣ୍ଡକଂ ମଣିଗୁଳଅସଦିସାନି ଅକ୍ଖୀନୀ’’ତି କାକମେୱ ପସଂସିତ୍ୱା ତେ ୱାଣିଜକେ ଆହଂସୁ ‘‘ଇମଂ, ଅୟ୍ୟା, ସକୁଣଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥ, ଅମ୍ହାକଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ, ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ରଟ୍ଠେ ଅଞ୍ଞଂ ଲଭିସ୍ସଥା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ମୂଲେନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି। ‘‘କହାପଣେନ ନୋ ଦେଥା’’ତି। ‘‘ନ ଦେମା’’ତି । ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ‘‘ସତେନ ଦେଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଏସ ବହୂପକାରୋ, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତି ହୋତୂ’’ତି କହାପଣସତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ତେ ତଂ ନେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେନ ମଚ୍ଛମଂସେନ ଚେୱ ଫଲାଫଲେନ ଚ ପଟିଜଗ୍ଗିଂସୁ। ଅଞ୍ଞେସଂ ସକୁଣାନଂ ଅୱିଜ୍ଜମାନଟ୍ଠାନେ ଦସହି ଅସଦ୍ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ କାକୋ ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି।

ପୁନୱାରେ ତେ ୱାଣିଜା ଏକଂ ମୋରରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଥା ଅଚ୍ଛରସଦ୍ଦେନ ୱସ୍ସତି, ପାଣିପ୍ପହରଣସଦ୍ଦେନ ନଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ବାୱେରୁରଟ୍ଠଂ ଅଗମଂସୁ। ସୋ ମହାଜନେ ସନ୍ନିପତିତେ ନାୱାଯ ଧୁରେ ଠତ୍ୱା ପକ୍ଖେ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ନଚ୍ଚି। ମନୁସ୍ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତା ‘‘ଏତଂ, ଅୟ୍ୟା, ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ସୁସିକ୍ଖିତଂ ସକୁଣରାଜାନଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ଅମ୍ହେହି ପଠମଂ କାକୋ ଆନୀତୋ, ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଥ, ଇଦାନି ଏକଂ ମୋରରାଜାନଂ ଆନଯିମ୍ହା, ଏତମ୍ପି ଯାଚଥ, ତୁମ୍ହାକଂ ରଟ୍ଠେ ସକୁଣଂ ନାମ ଗହେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କାତି। ‘‘ହୋତୁ, ଅୟ୍ୟା, ଅତ୍ତନୋ ରଟ୍ଠେ ଅଞ୍ଞଂ ଲଭିସ୍ସଥ, ଇମଂ ନୋ ଦେଥା’’ତି ମୂଲଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହସ୍ସେନ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ତରତନୱିଚିତ୍ତେ ପଞ୍ଜରେ ଠପେତ୍ୱା ମଚ୍ଛମଂସଫଲାଫଲେହି ଚେୱ ମଧୁଲାଜସକ୍କରପାନକାଦୀହି ଚ ପଟିଜଗ୍ଗିଂସୁ, ମଯୂରରାଜା ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଜାତୋ, ତସ୍ସାଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ କାକସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରୋ

ପରିହାୟି, କୋଚି ନଂ ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛି। କାକୋ ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟଂ ଅଲଭମାନୋ ‘‘କାକା’’ତି ୱସ୍ସନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉକ୍କାରଭୂମିୟଂ ଓତରିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହି।

ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି ଘଟେତ୍ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୩।

‘‘ଅଦସ୍ସନେନ ମୋରସ୍ସ, ସିଖିନୋ ମଞ୍ଜୁଭାଣିନୋ;

କାକଂ ତତ୍ଥ ଅପୂଜେସୁଂ, ମଂସେନ ଚ ଫଲେନ ଚ।

୧୫୪।

‘‘ୟଦା ଚ ସରସମ୍ପନ୍ନୋ, ମୋରୋ ବାୱେରୁମାଗମା;

ଅଥ ଲାଭୋ ଚ ସକ୍କାରୋ, ୱାୟସସ୍ସ ଅହାୟଥ।

୧୫୫।

‘‘ୟାୱ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀ ବୁଦ୍ଧୋ, ଧମ୍ମରାଜା ପଭଙ୍କରୋ;

ତାୱ ଅଞ୍ଞେ ଅପୂଜେସୁଂ, ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ।

୧୫୬।

‘‘ୟଦା ଚ ସରସମ୍ପନ୍ନୋ, ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମଂ ଅଦେସୟି;

ଅଥ ଲାଭୋ ଚ ସକ୍କାରୋ, ତିତ୍ଥିୟାନଂ ଅହାୟଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସିଖିନୋତି ସିଖାୟ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ। ମଞ୍ଜୁଭାଣିନୋତି ମଧୁରସ୍ସରସ୍ସ। ଅପୂଜେସୁନ୍ତି ଅପୂଜୟିଂସୁ। ମଂସେନ ଚ ଫଲେନ ଚାତି ନାନପ୍ପକାରେନ ମଂସେନ ଫଲାଫଲେନ ଚ। ବାୱେରୁମାଗମାତି ବାୱେରୁରଟ୍ଠଂ ଆଗତୋ। ‘‘ଭାୱେରୁ’’ତିପି ପାଠୋ। ଅହାୟଥାତି ପରିହୀନୋ। ଧମ୍ମରାଜାତି ନୱହି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେହି ପରିସଂ ରଞ୍ଜେତୀତି ଧମ୍ମରାଜା। ପଭଙ୍କରୋତି ସତ୍ତଲୋକଓକାସଲୋକସଙ୍ଖାରଲୋକେସୁ ଆଲୋକସ୍ସ କତତ୍ତା ପଭଙ୍କରୋ। ସରସମ୍ପନ୍ନୋତି ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଧମ୍ମଂ ଅଦେସୟୀତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ପକାସେସୀତି।

ଇତି ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଭାସିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କାକୋ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ମୋରରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ବାୱେରୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୪୦] ୧୦। ୱିସୟ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଦାସିଦାନାନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ଖଦିରଙ୍ଗାରଜାତକେ (ଜା। ୧।୧।୪୦) ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ। ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଗହପତି ‘ଦାନଂ ମା ଦଦାସୀ’ତି ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ୱାରେନ୍ତଂ ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦଂସୁୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋ ୱିସୟ୍ହୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ

ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ ଦାନାଭିରତୋ ଅହୋସି। ସୋ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ, ନଗରମଜ୍ଝେ, ଅତ୍ତନୋ ଘରଦ୍ୱାରେତି ଛସୁ ଠାନେସୁ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ୱା ଦାନଂ ପଟ୍ଠପେସି, ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଛ ସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ୱନିଜ୍ଜକଯାଚକାନଞ୍ଚ ଏକସଦିସମେୱ ଭତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଦଦତୋ ଦାନାନୁଭାୱେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ କମ୍ପି, ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ''କୋ ନୁ ଖୋ ମଂ ଠାନା ଚାୱେତୁକାମୋ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ମହାସେଟ୍ଠିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ୱିସୟ୍ହୋ ଅତିୱିଯ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କରୋନ୍ତୋ ଦାନଂ ଦେତି, ଇମିନା ଦାନେନ ମଂ ଚାୱେତ୍ୱା ସଯଂ ସକ୍କୋ ଭୱିସ୍ସତି ମଞ୍ଞେ, ଧନମସ୍ସ ନାସେତ୍ୱା ଏତଂ ଦଳିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ଯଥା ଦାନଂ ନ ଦେତି, ତଥା କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଧନଧଞ୍ଞଂ ତେଲମଧୁଫାଣିତସକ୍କରାଦୀନି ଅନ୍ତମସୋ ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସମ୍ପି ଅନ୍ତରଧାପେସି।

ତଦା ଦାନବ୍ୟାୱଟା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ସାମି ଦାନଗ୍ଗଂ ପଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଠପିତଠପିତଟ୍ଠାନେ ନ କିଞ୍ଚି ପସ୍ସାମା''ତି ଆରୋଚଯିଂସୁ। ''ଇତୋ ପରିବ୍ବଯଂ ହରଥ, ମା ଦାନଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦଥା''ତି ଭରିଯଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଦାନଂ ପୱତ୍ତାପେହୀ''ତି ଆହ। ସା ସକଲଗେହଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢମାସକମତ୍ତମ୍ପି ଅଦିସ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟ, ଅମ୍ହାକଂ ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ନ ପସ୍ସାମି, ସକଲଗେହଂ ତୁଚ୍ଛ''ନ୍ତି ଆହ। ସତ୍ତରତନଗବ୍ଭେସୁ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ନ କିଞ୍ଚି ଅଦ୍ଦସ, ସେଟ୍ଠିଞ୍ଚ ଭରିଯଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ଦାସକମ୍ମକରାପି ନ ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ପୁନ ମହାସତ୍ତୋ ଭରିଯଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ନ ସକ୍କା ଦାନଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ, ସକଲନିୱେସନଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଉପଧାରେହୀ''ତି ଆହ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ତିଣହାରକୋ ଅସିତଞ୍ଚ କାଜଞ୍ଚ ତିଣବନ୍ଧନରଜ୍ଜୁଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯି। ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ସାମି, ଇଦଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ନ ପସ୍ସାମୀ''ତି ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ମହାସତ୍ତୋ ''ଭଦ୍ଦେ, ମଯା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ତିଣଂ ନାମ ନ ଲାଯିତପୁବ୍ବଂ, ଅଜ୍ଜ ପନ ତିଣଂ ଲାଯିତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଯଥାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଦାନୁପଚ୍ଛେଦଭଯେନ ଅସିତଞ୍ଚେୱ କାଜଞ୍ଚ ରଜ୍ଜୁଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତିଣୱତ୍ଥୁଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିଣଂ ଲାଯିତ୍ୱା ''ଏକୋ ଅମ୍ହାକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଏକେନ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଦ୍ୱେ ତିଣକଲାପେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କାଜେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରେ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ମାସକେ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ଯାଚକାନଂ ଅଦାସି। ଯାଚକା ବହୂ, ତେସଂ ''ମୟ୍ହମ୍ପି ଦେହି, ମୟ୍ହମ୍ପି ଦେହୀ''ତି ୱଦନ୍ତାନଂ ଇତରମ୍ପି କୋଟ୍ଠାସଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭରିଯାଯ ଅନାହାରୋ ୱୀତିନାମେସି। ଇମିନା ନିଯାମେନ ଛ ଦିୱସା ୱୀତିୱତ୍ତା।

ଅଥସ୍ସ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତିଣଂ ଆହରମାନସ୍ସ ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରସ୍ସ ଅତିସୁଖୁମାଲସ୍ସ ନଲାଟେ ସୂରିଯାତପେନ ପହଟମତ୍ତେ ଅକ୍ଖୀନି ଭମିଂସୁ। ସୋ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତିଣଂ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ପତି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ କିରିଯଂ ଉପଧାରଯମାନୋ ୱିଚରତି। ସୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୭।

''ଅଦାସି ଦାନାନି ପୁରେ ୱିସୟ୍ହ, ଦଦତୋ ଚ ତେ ଖଯଧମ୍ମୋ ଅହୋସି;

ଇତୋ ପରଂ ଚେ ନ ଦଦେୟ୍ୟ ଦାନଂ, ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟୁଂ ତେ ସଂଯମନ୍ତସ୍ସ ଭୋଗା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅମ୍ଭୋ ୱିସୟ୍ହ ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ତୱ ଗେହେ ଧନେ ୱିଜ୍ଜମାନେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କରିତ୍ୱା ଦାନାନି ଅଦାସି। ତସ୍ସ ଚ ତେ ଏୱଂ ଦଦତୋ ଭୋଗାନଂ ଖଯଧମ୍ମୋ ଖଯସଭାୱୋ ଅହୋସି, ସବ୍ବଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ଖୀଣଂ, ଇତୋ ପରଂ ଚେପି ତ୍ୱଂ ଦାନଂ ନ ଦଦେୟ୍ୟ, କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ନ ଦଦେୟ୍ୟାସି, ତୱ ସଂଯମନ୍ତସ୍ସ ଅଦଦନ୍ତସ୍ସ ଭୋଗା ତଥେୱ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟୁଂ, ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦେହି, ଅହଂ ତେ ଭୋଗେ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀତି।

ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''କୋସି ତ୍ୱ''ନ୍ତି ଆହ। ''ସକ୍କୋହମସ୍ମୀ''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ସକ୍କୋ ନାମ ସଯଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତ ୱତ୍ତପଦାନି ପୂରେତ୍ୱା ସକ୍କତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିଯକାରଣଂ ଦାନଂ ୱାରେସି, ଅନରିଯଂ ୱତ କରୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୮।

''ଅନରିଯମରିଯେନ ସହସ୍ସନେତ୍ତ, ସୁଦୁଗ୍ଗତେନାପି ଅକିଚ୍ଚମାହୁ;

මා ඛො ධනං තං අහු දෙවරාජ, යං භොගහෙතු විජහෙමු සබ්බං.

159.

‘‘යෙන එකො රථො යාති, යාති තෙනපරො රථො;

පොරාණං නිහිතං වත්තං, වත්තතඤ්ඤෙව වාසව.

160.

‘‘යදි හෙස්සති දස්සාම, අසන්තෙ කිං දදාමසෙ;

එවංභූතාපි දස්සාම, මා දානං පමදම්හසෙ’’ති.

තත්ථ අනරියන්ති ලාමකං පාපකම්මං. අරියෙනාති පරිසුද්ධාචාරෙන අරියෙන. සුදුග්ගතෙනාපීති සුදලිද්දෙනාපි. අකිච්චමාහූති අකත්තබ්බන්ති බුද්ධාදයො අරියා වදන්ති, ත්වං පන මං අනරියං මග්ගං ආරොචෙසීති අධිප්පායො. ඛොති නිපාතමත්තං. යං භොගහෙතූති යස්ස ධනස්ස පරිභුඤ්ජනහෙතු මයං දානසබ්බං විජහෙමු පරිච්චජෙය්යාම, තං ධනමෙව මා අහු, න නො තෙන ධනෙන අත්ථොති දීපෙති.

රථොති යංකිඤ්චි යානං. ඉදං වුත්තං හොති – යෙන මග්ගෙන එකො රථො යාති, අඤ්ඤොපි රථො ‘‘රථස්ස ගතමග්ගො එසො’’ති තෙනෙව මග්ගෙන යාති. පොරාණං නිහිතං වත්තන්ති යං මයා පුබ්බෙ නිහිතං වත්තං, තං මයි ධරන්තෙ වත්තතුයෙව, මා තිට්ඨතූති අත්ථො. එවංභූතාති එවං තිණහාරකභූතාපි මයං යාව ජීවාම, තාව දස්සාමයෙව. කිංකාරණා? මා දානං පමදම්හසෙති. අදදන්තො හි දානං පමජ්ජති නාම න සරති න සල්ලක්ඛෙති, අහං පන ජීවමානො දානං පමුස්සිතුං න ඉච්ඡාමි, තස්මා දානං දස්සාමියෙවාති දීපෙති.

සක්කො තං පටිබාහිතුං අසක්කොන්තො ‘‘කිමත්ථාය දානං දදාසී’’ති පුච්ඡි. බොධිසත්තො ‘‘නෙව සක්කත්තං, න බ්රහ්මත්තං පත්ථයමානො, සබ්බඤ්ඤුතං පත්ථෙන්තො පනාහං දදාමී’’ති ආහ. සක්කො තස්ස වචනං සුත්වා තුට්ඨො හත්ථෙන පිට්ඨිං පරිමජ්ජි. බොධිසත්තස්ස තඞ්ඛණඤ්ඤෙව පරිමජ්ජිතමත්තස්සෙව සකලසරීරං පරිපූරි. සක්කානුභාවෙන චස්ස සබ්බො විභවපරිච්ඡෙදො පටිපාකතිකොව අහොසි. සක්කො ‘‘මහාසෙට්ඨි, ත්වං ඉතො පට්ඨාය දිවසෙ දිවසෙ ද්වාදස සතසහස්සානි විස්සජ්ජෙන්තො දානං දදාහී’’ති තස්ස ගෙහෙ අපරිමාණං ධනං කත්වා තං උය්යොජෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙසි – ‘‘තදා සෙට්ඨිභරියා රාහුලමාතා අහොසි, විසය්හො පන සෙට්ඨි අහමෙව අහොසි’’න්ති.

විසය්හජාතකවණ්ණනා දසමා.

කොකිලවග්ගො චතුත්ථො.

5. චූළකුණාලවග්ගො

[341] 1. කණ්ඩරීජාතකවණ්ණනා

නරානමාරාමකරාසූති ඉමස්ස ජාතකස්ස විත්ථාරකථා කුණාලජාතකෙ (ජා. 2.21.කුණාලජාතක) ආවි භවිස්සති.

කණ්ඩරීජාතකවණ්ණනා පඨමා.

[342] 2. වානරජාතකවණ්ණනා

ଅସକ୍ଖିଂ୍ଖତ ଅଭ୍ଭାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଖେଳୁଖନେ ଖିହରନ୍ତୋ ଦେଖଦତ୍ତସ୍ସ ଖଧାଯ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଖତ୍ଥୁ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨। ସୁସୁମାରଜାତକଖଣ୍ଣନା) ହେଟ୍ଠା ଖିତ୍ଥାରିତମେଖ।

ଅତୀତେ ପନ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମଖନ୍ତପଦେସେ କପିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଖା ଖଯପ୍ପତ୍ତୋ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଖସି। ଅଥେକା ଅନ୍ତୋଗଙ୍ଗାଯଂ ସଂସୁମାରୀ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହଦଯମଂସେ ଦୋହଳଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ଖା ସଂସୁମାରସ୍ସ କଥେସି। ସୋ ‘‘ତଂ କପିଂ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜାପେତ୍ଖା ମାରେତ୍ଖା ହଦଯମଂସଂ ଗହେତ୍ଖା ସଂସୁମାରିଯା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଖା ମହାସତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ଏହି, ସମ୍ମ, ଅନ୍ତରଦୀପକେ ଫଲାଫଲେ ଖାଦିତୁଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘କଥଂ, ସମ୍ମ, ଅହଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଅହଂ ତଂ ମମ ପିଟ୍ଠିଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ଖା ନେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଲଙ୍ଘିତ୍ଖା ପିଟ୍ଠିଯଂ ନିସୀଦି। ସଂସୁମାରୋ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ଖା ନିମୁଜ୍ଜିତୁଂ ଆରଭି। ଅଥ ନଂ ଖାନରୋ ‘‘କିଂକାରଣା, ଭୋ, ମଂ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜାପେସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ ତଂ ମାରେତ୍ଖା ତଖ ହଦଯମଂସଂ ମମ ଭରିଯାଯ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ବାଲ ତ୍ଖଂ ମମ ହଦଯମଂସଂ ଉରେ ଅତ୍ଥୀତି ମଞ୍ଞସୀ’’ତି? ‘‘ଅଥ କହଂ ତେ ଠପିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଏତଂ ଉଦୁମ୍ବରେ ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ ନ ପସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ପସ୍ସାମି, ଦସ୍ସସି ପନ ମେ’’ତି। ‘‘ଆମ, ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସଂସୁମାରୋ ବାଲତାଯ ତଂ ଗହେତ୍ଖା ନଦୀତୀରେ ଉଦୁମ୍ବରମୂଲଂ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିତୋ ଲଙ୍ଘିତ୍ଖା ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖେ ନିସିନ୍ନୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬୧।

‘‘ଅସକ୍ଖିଂ ଖତ ଅତ୍ତାନଂ, ଉଦ୍ଧାତୁଂ ଉଦକା ଥଲଂ;

ନ ଦାନାହଂ ପୁନ ତୁଯ୍ହଂ, ଖସଂ ଗଚ୍ଛାମି ଖାରିଜ।

୧୬୨।

‘‘ଅଲମେତେହି ଅମ୍ବେହି, ଜମ୍ବୂହି ପନସେହି ଚ;

ଯାନି ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ, ଖରଂ ମଯ୍ହଂ ଉଦୁମ୍ବରୋ।

୧୬୩।

‘‘ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ନ ଖିପ୍ପମନୁବୁଜ୍ଝତି;

ଅମିତ୍ତଖସମନ୍ଖେତି, ପଚ୍ଛା ଚ ଅନୁତପ୍ପତି।

୧୬୪।

‘‘ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ଖିପ୍ପମେଖ ନିବୋଧତି;

ମୁଚ୍ଚତେ ସତ୍ତୁସମ୍ବାଧା, ନ ଚ ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସକ୍ଖିଂ ଖତାତି ସମତ୍ଥୋ ଖତ ଅହୋସିଂ। ଉଦ୍ଧାତୁନ୍ତି ଉଦ୍ଧରିତୁଂ। ଖାରିଜାତି ସଂସୁମାରଂ ଆଲପତି। ଯାନି ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସାତି ଗଙ୍ଗଂ ସମୁଦ୍ଦନାମେନାଲପନ୍ତୋ ‘‘ଯାନି ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ପାରଂ ଗନ୍ତ୍ଖା ଖାଦିତବ୍ବାନି, ଅଲଂ ତେହୀ’’ତି ଖଦତି। ପଚ୍ଛା ଚ ଅନୁତପ୍ପତୀତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅତ୍ଥଂ ଖିପ୍ପଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅମିତ୍ତଖସଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଛା ଚ ଅନୁତପ୍ପତି।

ଇତି ସୋ ଚତୂହି ଗାଥାହି ଲୋକିଯକିଚ୍ଚାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିକାରଣଂ କଥେତ୍ଖା ଖନସଣ୍ଡମେଖ ପାଖିସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଖା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସଂସୁମାରୋ ଦେଖଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଖାନରୋ ପନ ଅହମେଖ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱାନରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୪୩] ୩. କୁନ୍ତିନୀଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅୱସିମ୍ହ ତୱାଗାରେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ନିୱୁଟ୍ଠଂ କୁନ୍ତିନୀସକୁଣିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା କିର ରଞ୍ଞୋ ଦୂତେୟ୍ୟହାରିକା ଅହୋସି। ଦ୍ୱେ ପୋତକାପିସ୍ସା ଅତ୍ଥି, ରାଜା ତଂ ସକୁଣିକଂ ଏକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପେସେସି। ତସ୍ସା ଗତକାଲେ ରାଜକୁଲେ ଦାରକା ତେ ସକୁଣପୋତକେ ହତ୍ଥେହି ପରିମଦ୍ଦନ୍ତା ମାରେସୁଂ। ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ପୋତକେ ମତେ ପସ୍ସନ୍ତୀ ''କେନ ମେ ପୁତ୍ତକା ମାରିତା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଅସୁକେନ ଚ ଅସୁକେନ ଚା''ତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ କାଲେ ରାଜକୁଲେ ପୋସାୱନିକବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଅତ୍ଥି କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ, ବନ୍ଧନବଲେନ ତିଟ୍ଠତି। ଅଥ ତେ ଦାରକା ତଂ ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ଦସ୍ସନାଯ ଅଗମଂସୁ। ସାପି ସକୁଣିକା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଯଥା ଇମେହି ମମ ପୁତ୍ତକା ମାରିତା, ତଥେୱ ନେ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତେ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଖିପି, ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ମୁରାମୁରାପେତ୍ୱା ଖାଦି। ସା ''ଇଦାନି ମେ ମନୋରଥୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ''ତି ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତା। ତଂ କାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ରାଜକୁଲେ କିର ଅସୁକା ନାମ କୁନ୍ତିନୀ ସକୁଣିକା ଯେ ହିସ୍ସା ପୋତକା ମାରିତା, ତେ ଦାରକେ ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଖିପିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତା''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସା ଅତ୍ତନୋ ପୋତକଘାତକେ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଖିପିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ନିୱେସନେ ଏକା କୁନ୍ତିନୀ ସକୁଣିକା ଦୂତେୟ୍ୟହାରିକାତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ। ଅଯଂ କୁନ୍ତିନୀ ବ୍ୟଗ୍ଘେନ ଦାରକେ ମାରାପେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଇଦାନି ନ ସକ୍କା ମଯା ଇଧ ୱସିତୁଂ, ଗମିସ୍ସାମି, ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଚ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ନ ଗମିସ୍ସାମି, ଆରୋଚେତ୍ୱାୱ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ''ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ପମାଦେନ ମମ ପୁତ୍ତକେ ଦାରକା ମାରେସୁଂ, ଅହଂ କୋଧୱସିକା ହୁତ୍ୱା ତେ ଦାରକେ ପଟିମାରେସିଂ, ଇଦାନି ମଯା ଇଧ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କା''ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୫।

''ଅୱସିମ୍ହ ତୱାଗାରେ, ନିଚ୍ଚଂ ସକ୍କତପୂଜିତା,

ତ୍ୱମେୱ ଦାନିମକରି, ହନ୍ଦ ରାଜ ୱଜାମହ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତ୍ୱମେୱ ଦାନିମକରୀତି ମଂ ପଣ୍ଣଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପେସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପମାଦେନ ମମ ପିଯପୁତ୍ତକେ ଅରକ୍ଖନ୍ତୋ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଇଦାନି ଏତଂ ମମ ଦୋମନସ୍ସକାରଣଂ ଅକରି। ହନ୍ଦାତି ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ରାଜାତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଲପତି। ୱଜାମହନ୍ତି ଅହଂ ହିମୱନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୬।

''ଯୋ ୱେ କତେ ପଟିକତେ, କିବ୍ବିସେ ପଟିକିବ୍ବିସେ;

ଏୱଂ ତଂ ସମ୍ମତୀ ୱେରଂ, ୱସ କୁନ୍ତିନି ମାଗମା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରେନ କତେ କିବ୍ବିସେ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତମାରଣାଦିକେ ଦାରୁଣେ କମ୍ମେ କତେ ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପଟିକତେ ପଟିକିବ୍ବିସେ ''ପଟିକତଂ ମଯା ତସ୍ସା''ତି ଜାନାତି। ଏୱଂ ତଂ ସମ୍ମତୀ ୱେରନ୍ତି ଏତ୍ତକେନ ତଂ ୱେରଂ ସମ୍ମତି ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱସ କୁନ୍ତିନି ମାଗମାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁନ୍ତିନୀ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୭।

''ନ କତସ୍ସ ଚ କତ୍ତା ଚ, ମେତ୍ତି ସନ୍ଧୀଯତେ ପୁନ;

ହଦଯଂ ନାନୁଜାନାତି, ଗଚ୍ଛଞ୍ଞେଵ ରଥେସଭା''ତି।

ତତ୍ଥ ନ କତସ୍ସ ଚ କତ୍ତା ଚାତି କତସ୍ସ ଚ ଅଭିଭୂତସ୍ସ ଉପପୀଳିତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ, ଇଦାନି ଵିଭତ୍ତିଵିପରିଣାମଂ କତ୍ୱା ଯୋ କତ୍ତା ତସ୍ସ ଚାତି ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ପୁନ ମିତ୍ତଭାଵୋ ନାମ ନ ସନ୍ଧୀଯତି ନ ଘଟୀଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ହଦଯଂ ନାନୁଜାନାତୀତି ତେନ କାରଣେନ ମମ ହଦଯଂ ଇଧ ଵାସଂ ନାନୁଜାନାତି। ଗଚ୍ଛଞ୍ଞେଵ ରଥେସଭାତି ତସ୍ମା ଅହଂ ମହାରାଜ ଗମିସ୍ସାମିଯେଵାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୮।

''କତସ୍ସ ଚେଵ କତ୍ତା ଚ, ମେତ୍ତି ସନ୍ଧୀଯତେ ପୁନ;

ଧୀରାନଂ ନୋ ଚ ବାଲାନଂ, ଵସ କୁନ୍ତିନି ମାଗମା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କତସ୍ସ ଚେଵ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ, ଯୋ ଚ କତ୍ତା ତସ୍ସ ମେତ୍ତି ସନ୍ଧୀଯତେ ପୁନ, ସା ପନ ଧୀରାନଂ, ନୋ ଚ ବାଲାନଂ। ଧୀରାନଞ୍ହି ମେତ୍ତି ଭିନ୍ନାପି ପୁନ ଘଟୀଯତି, ବାଲାନଂ ପନ ସକିଂ ଭିନ୍ନା ଭିନ୍ନାଵ ହୋତି, ତସ୍ମା ଵସ କୁନ୍ତିନି ମାଗମାତି।

ସକୁଣିକା ''ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ନ ସକ୍କା ମଯା ଇଧ ଵସିତୁଂ ସାମୀ''ତି ରାଜାନଂ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ହିମଵନ୍ତମେଵ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କୁନ୍ତିନୀଯେଵ ଏତରହି କୁନ୍ତିନୀ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କୁନ୍ତିନୀଜାତକଵଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୪୪] ୪। ଅମ୍ବଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଯୋ ନୀଲିଯଂ ମଣ୍ଡଯତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅମ୍ବଗୋପକତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଜେତଵନପଚ୍ଚନ୍ତେ ଅମ୍ବଵନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଅମ୍ବେ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ପତିତାନି ଅମ୍ବପକ୍କାନି ଖାଦନ୍ତୋ ଵିଚରତି, ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ବନ୍ଧମନୁସ୍ସାନମ୍ପି ଦେତି। ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ପଵିଟ୍ଠେ ଅମ୍ବଚୋରକା ଅମ୍ବାନି ପାତେତ୍ୱା ଖାଦିତ୍ୱା ଚ ଗହେତ୍ୱା ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚତସ୍ସୋ ସେଟ୍ଠିଧୀତରୋ ଅଚିରଵତିଯଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଵିଚରନ୍ତିଯୋ ତଂ ଅମ୍ବଵନଂ ପଵିସିଂସୁ। ମହଲ୍ଲକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତା ଦିସ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେହି ମେ ଅମ୍ବାନି ଖାଦିତାନୀ''ତି ଆହ। ''ଭନ୍ତେ, ମଯଂ ଇଦାନେଵ ଆଗତା, ନ ତୁମ୍ହାକଂ ଅମ୍ବାନି ଖାଦାମା''ତି। ''ତେନ ହି ସପଥଂ କରୋଥା''ତି? ''କରୋମ, ଭନ୍ତେ''ତି ସପଥଂ କରିଂସୁ। ମହଲ୍ଲକୋ ତା ସପଥଂ କାରେତ୍ୱା ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତସ୍ସ ତଂ କିରିଯଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆଵୁସୋ, ଅସୁକୋ କିର ମହଲ୍ଲକୋ ଅତ୍ତନୋ ଵସନକଂ ଅମ୍ବଵନଂ ପଵିଟ୍ଠା ସେଟ୍ଠିଧୀତରୋ ସପଥଂ କାରେତ୍ୱା ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ, ପୁବ୍ବେପେସ ଅମ୍ବଗୋପକୋ ହୁତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ସେଟ୍ଠିଧୀତରୋ ସପଥଂ କାରେତ୍ୱା ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସୀ''ତି ଵତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କତ୍ତଂ କାରେସି। ତଦା ଏକୋ କୂଟଜଟିଲୋ ବାରାଣସିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ନଦୀତୀରେ ଅମ୍ବଵନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ଅମ୍ବେ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ପତିତାନି ଅମ୍ବପକ୍କାନି ଖାଦନ୍ତୋ ସମ୍ବନ୍ଧମନୁସ୍ସାନମ୍ପି ଦେନ୍ତୋ ନାନପ୍ପକାରେନ ମିଚ୍ଛାଜୀଵେନ ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ଵିଚରତି। ତଦା ସକ୍କୋ ଦେଵରାଜା ''କେ ନୁ ଖୋ ଲୋକେ ମାତାପିତରୋ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯନକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ଦାନଂ ଦେନ୍ତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, କେ ପବ୍ବଜିତା ସମଣଧମ୍ମେ ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତା ଵିହରନ୍ତି, କେ ଅନାଚାରଂ ଚରନ୍ତୀ''ତି ଲୋକଂ

ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ ଅମ୍ବଗୋପକଂ ଅନାଚାରଂ କୂଟଜଟିଲଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ କୂଟଜଟିଲୋ କସିଣପରିକମ୍ମାଦିଂ ଅତ୍ତନୋ ସମଣଧମ୍ମଂ ପହାଯ ଅମ୍ବୱନଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ସଂୱେଜେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ତସ୍ସ ଗାମଂ ଭିକ୍ଖାଯ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଅମ୍ବେ ପାତେତ୍ୱା ଚୋରେହି ୱିଲୁମ୍ପିତେ ୱିଯ ଅକାସି।

ତଦା ବାରାଣସିତୋ ଚତସ୍ସୋ ସେଟ୍ଠିଧୀତରୋ ତଂ ଅମ୍ବୱନଂ ପୱିସିଂସୁ। କୂଟଜଟିଲୋ ତା ଦିସ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେହି ମେ ଅମ୍ବାନି ଖାଦିତାନୀ’’ତି ପଲିବୁନ୍ଧି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ମଯଂ ଇଦାନେୱ ଆଗତା, ନ ତେ ଅମ୍ବାନି ଖାଦାମା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ସପଥଂ କରୋଥା’’ତି? ‘‘କତ୍ୱା ଚ ପନ ଗନ୍ତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି? ‘‘ଆମ, ଲଭିସ୍ସଥା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ତାସୁ ଜେଟ୍ଠିକା ସପଥଂ କରୋନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୯।

‘‘ଯୋ ନୀଲିଯଂ ମଣ୍ଡଯତି, ସଣ୍ଡାସେନ ୱିହଞ୍ଞତି;

ତସ୍ସ ସା ୱସମନ୍ୱେତୁ, ଯା ତେ ଅମ୍ବେ ଅୱାହରୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ପୁରିସୋ ପଲିତାନଂ କାଳଅୱଣ୍ଣକରଣତ୍ଥାଯ ନୀଲଫଲାଦୀନି ଯୋଜେତ୍ୱା କତଂ ନୀଲିଯଂ ମଣ୍ଡଯତି, ନୀଲକେସନ୍ତରେ ଚ ଉଟ୍ଠିତଂ ପଲିତଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ସଣ୍ଡାସେନ ୱିହଞ୍ଞତି କିଲମତି, ତସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ସା ୱସଂ ଅନ୍ୱେତୁ, ତଥାରୂପଂ ପତିଂ ଲଭତୁ, ଯା ତେ ଅମ୍ବେ ଅୱାହରୀତି।

ତାପସୋ ‘‘ତ୍ୱଂ ଏକମନ୍ତଂ ତିଟ୍ଠାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ସେଟ୍ଠିଧୀତରଂ ସପଥଂ କାରେସି। ସା ସପଥଂ କରୋନ୍ତୀ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୦।

‘‘ୱୀସଂ ୱା ପଞ୍ଚୱୀସଂ ୱା, ଊନତିଂସଂୱ ଜାତିଯା;

ତାଦିସା ପତି ମା ଲଦ୍ଧା, ଯା ତେ ଅମ୍ବେ ଅୱାହରୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ନାରିଯୋ ନାମ ପନ୍ନରସସୋଳସୱସ୍ସିକକାଲେ ପୁରିସାନଂ ପିଯା ହୋନ୍ତି। ଯା ପନ ତୱ ଅମ୍ବାନି ଅୱାହରି, ସା ଏୱରୂପେ ଯୋବ୍ବନେ ପତିଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଜାତିଯା ୱୀସଂ ୱା ପଞ୍ଚୱୀସଂ ୱା ଏକେନ ଦ୍ୱୀହି ଊନତାଯ ଊନତିଂସଂ ୱା ୱସ୍ସାନି ପତ୍ୱା ତାଦିସା ପରିପକ୍କୱଯା ହୁତ୍ୱାପି ପତିଂ ମା ଲଦ୍ଧାତି।

ତାଯପି ସପଥଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତାଯ ତତିଯା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୧।

‘‘ଦୀଘଂ ଗଚ୍ଛତୁ ଅଦ୍ଧାନଂ, ଏକିକା ଅଭିସାରିକା;

ସଙ୍କେତେ ପତି ମା ଅଦ୍ଦ, ଯା ତେ ଅମ୍ବେ ଅୱାହରୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯା ତେ ଅମ୍ବେ ଅୱାହରି, ସା ପତିଂ ପତ୍ଥଯମାନା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଭିସରଣତାଯ ଅଭିସାରିକା ନାମ ହୁତ୍ୱା ଏକିକା ଅଦୁତିଯା ଗାୱୁତଦ୍ୱିଗାୱୁତମତ୍ତଂ ଦୀଘଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଗଚ୍ଛତୁ, ଗନ୍ତ୍ୱାପି ଚ ତସ୍ମିଂ ଅସୁକଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀତି କତେ ସଙ୍କେତେ ତଂ ପତିଂ ମା ଅଦ୍ଦସାତି।

ତାଯପି ସପଥଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତାଯ ଚତୁତ୍ଥା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୨।

‘‘ଅଲଙ୍କତା ସୁୱସନା, ମାଲିନୀ ଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦା;

ଏକିକା ସଯନେ ସେତୁ, ଯା ତେ ଅମ୍ବେ ଅୱାହରୀ’’ତି। – ସା ଉଭାନନ୍ତାଯେୱ;

ତାପସୋ ‘‘ତୁମ୍ହେହି ଅତିଭାରିଯା ସପଥା କତା, ଅଞ୍ଞେହି ଅମ୍ବାନି ଖାଦିତାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଗଚ୍ଛଥ ଦାନି ତୁମ୍ହେ’’ତି ତା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସଙ୍କୋ ଭେରୱରୂପାରମ୍ମଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କୂଟତାପସଂ ତତୋ ପଲାପେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୂଟଜଟିଲୋ ଅଯଂ ଅମ୍ବଗୋପକୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅହୋସି, ଚତସ୍ସୋ ସେଟ୍ଠିଧୀତରୋ ଏତାଯେୱ, ସଙ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅମ୍ବଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୪୫] ୫। ରାଜକୁମ୍ଭଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱନଂ ଯଦଗ୍ଗି ଦହତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅଲସଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ଅଲସୋ ଅହୋସି ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଯୋନିସୋମନସିକାରୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତାଦୀହି ପରିବାହିରୋ ନୀୱରଣାଭିଭୂତୋ। ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ ତଥା ଏୱ ହୋତି। ତସ୍ସ ତଂ ଆଲସିଯଭାୱଂ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଆଲସିଯୋ କୁସୀତୋ ନୀୱରଣାଭିଭୂତୋ ୱିହରତୀ’’ତି । ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଆଲସିଯୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅମଚ୍ଚରତନଂ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ଆଲସିଯଜାତିକୋ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ରାଜାନଂ ପବୋଧେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ଉପମଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ରାଜକୁମ୍ଭଂ ନାମ ଆଲସିଯଂ ପସ୍ସି। ତଥାରୂପା କିର ଆଲସିଯା ସକଲଦିୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ଏକଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ୱଯସ୍ସ କୋ ନାମ ସୋ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ରାଜକୁମ୍ଭୋ ନାମେସ, ମହାରାଜ, ଆଲସିଯୋ। ଏୱରୂପୋ ହି ସକଲଦିୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଏକଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମେୱ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ରାଜକୁମ୍ଭ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦନ୍ଧଗମନଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ଦାୱଗ୍ଗିମ୍ହି ଉଟ୍ଠିତେ କିଂ କରୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୩।

‘‘ୱନଂ ଯଦଗ୍ଗି ଦହତି, ପାୱକୋ କଣ୍ହୱତ୍ତନୀ;

କଥଂ କରୋସି ପଚଲକ, ଏୱଂ ଦନ୍ଧପରକ୍କମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଦଗ୍ଗୀତି ଯଦା ଅଗ୍ଗି। ପାୱକୋ କଣ୍ହୱତ୍ତନୀତି ଅଗ୍ଗିନୋ ୱେୱଚନଂ। ପଚଲକାତି ତଂ ଆଲପତି। ସୋ ହି ଚଲନ୍ତୋ ଚଲନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ନିଚ୍ଚଂ ୱା ପଚଲାଯତି, ତସ୍ମା ‘‘ପଚଲକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଦନ୍ଧପରକ୍କମୋତି ଗରୁୱୀରିଯୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜକୁମ୍ଭୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୪।

‘‘ବହୂନି ରୁକ୍ଖଛିଦ୍ଦାନି, ପଥବ୍ୟା ୱିୱରାନି ଚ;

ତାନି ଚେ ନାଭିସମ୍ଭୋମ, ହୋତି ନୋ କାଲପରିଯାଯୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପଣ୍ଡିତ, ଅମ୍ହାକଂ ଇତୋ ଉତ୍ତରିଗମନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖଛିଦ୍ଦାନି ପଥୱିଯଂ ୱିୱରାନି ଚ ବହୂନି। ଯଦି ତାନି ନ

ପାପୁଣାମ, ହୋତି ନୋ କାଲପରିଯାୟୋତି ମରଣମେୱ ନୋ ହୋତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୭୫।

‘‘ଯୋ ଦନ୍ଧକାଲେ ତରତି, ତରଣୀୟେ ଚ ଦନ୍ଧତି;

ସୁକ୍ଖପଣ୍ଣଂୱ ଅକ୍କମ୍ମ, ଅତ୍ଥଂ ଭଞ୍ଜତି ଅତ୍ତନୋ।

୧୭୬।

‘‘ଯୋ ଦନ୍ଧକାଲେ ଦନ୍ଧେତି, ତରଣୀୟେ ଚ ତାରୟି;

ସସୀୱ ରତ୍ତିଂ ୱିଭଜଂ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ ପରିପୂରତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦନ୍ଧକାଲେତି ତେସଂ ତେସଂ କମ୍ମାନଂ ସଣିକଂ କତ୍ତବ୍ବକାଲେ। ତରତୀତି ତୁରିତତୁରିତୋ ୱେଗେନ ତାନି କମ୍ମାନି କରୋତି। ସୁକ୍ଖପଣ୍ଣଂୱାତି ଯଥା ୱାତାତପସୁକ୍ଖଂ ତାଲପଣ୍ଣଂ ବଲୱା ପୁରିସୋ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ତତ୍ଥେୱ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କରେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ଭଞ୍ଜତି। ଦନ୍ଧେତୀତି ଦନ୍ଧୟତି ଦନ୍ଧକାତବ୍ବାନି କମ୍ମାନି ଦନ୍ଧମେୱ କରୋତି। ତାରୟୀତି ତୁରିତକାତବ୍ବାନି କମ୍ମାନି ତୁରିତୋୱ କରୋତି। ସସୀୱ ରତ୍ତିଂ ୱିଭଜନ୍ତି ଯଥା ଚନ୍ଦୋ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖଂ ରତ୍ତିଂ ଜୋତୟମାନୋ କାଳପକ୍ଖରତ୍ତିତୋ ରତ୍ତିଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପରିପୂରତି, ଏୱଂ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ପରିପୂରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନଲସୋ ଜାତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜକୁମ୍ଭୋ ଆଲସିୟଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ରାଜକୁମ୍ଭଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୪୬] ୬। କେସୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମନୁସ୍ସିନ୍ଦଂ ଜହିତ୍ୱାନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିସ୍ସାସଭୋଜନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ କିର ଗେହେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ନିବଦ୍ଧଭତ୍ତଂ ହୋତି, ଗେହଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଓପାନଭୂତଂ କାସାୱପଜ୍ଜୋତଂ ଇସିୱାତପଟିୱାତଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିନୋ ନିୱେସନେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅହମ୍ପି ଅରିୟସଙ୍ଘସ୍ସ ନିବଦ୍ଧଂ ଭିକ୍ଖଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ନିବଦ୍ଧଂ ଭିକ୍ଖଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାଜନିୱେସନେ ନିବଦ୍ଧଂ ଭିକ୍ଖା ଦିୟ୍ୟତି, ତିୱସ୍ସିକଗନ୍ଧସାଲିଭୋଜନଂ ପଣୀତଂ। ୱିସ୍ସାସେନପି ସିନେହେନପି ସହତ୍ଥା ଦାୟକା ନତ୍ଥି, ରାଜୟୁତ୍ତେ ଦାପେସି। ଭିକ୍ଖୂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ନାନଗ୍ଗରସଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଭତ୍ତଂ ତେସଂ ଦତ୍ୱା ତେହି ଦିନ୍ନଂ ଲୂଖଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ବହୁଂ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ମନୁସ୍ସା ଭତ୍ତଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଭିକ୍ଖୁମ୍ପି ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁପି ନତ୍ଥୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ‘‘ନନୁ ୱେଲାୟେୱ ତାୱା’’ତି? ‘‘ଆମ, ୱେଲା, ଭିକ୍ଖୂ ପନ ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସ୍ସାସିକାନଂ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଦତ୍ୱା ତେହି ଦିନ୍ନଂ ଲୂଖଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଭତ୍ତଂ ପଣୀତଂ, କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଅଭୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ସତ୍ଥାରଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ସତ୍ଥା ‘‘ମହାରାଜ, ଭୋଜନଂ ନାମ ୱିସ୍ସାସପରମଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହେ ୱିସ୍ସାସଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସିନେହେନ ଦାୟକାନଂ ଅଭାୱା ଭିକ୍ଖୂ ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସ୍ସାସିକଟ୍ଠାନେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ମହାରାଜ, ୱିସ୍ସାସସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ରସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅୱିସ୍ସାସିକେନ ଦିନ୍ନଂ ଚତୁମଧୁରମ୍ପି ହି ୱିସ୍ସାସିକେନ ଦିନ୍ନଂ ସାମାକଭତ୍ତଂ ନ

ଅଗ୍ଗତି। ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ରୋଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ରଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଚ ୱେଜ୍ଜକୁଲାନି ଗହେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜେ କାରିତେପି ରୋଗେ ଅୱୂପସନ୍ତେ ୱିସ୍ସାସିକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲୋଣକଂ ସାମାକନୀୱାରଯାଗୁଞ୍ଚେୱ ଉଦକମତ୍ତସିତ୍ତଂ ଅଲୋଣକପଣ୍ଣଞ୍ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୋଗା ଜାତା''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିରଟ୍ଠେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ''କପ୍ପକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ତଦା କେସୱୋ ନାମ ତାପସୋ ପଞ୍ଚହି ତାପସସତେହି ପରିୱୁତୋ ଗଣସତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ୱସତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକସତାନଂ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହାସି, କେସୱତାପସସ୍ସ ହିତଜ୍ଝାସଯୋ ସସିନେହୋ ଅହୋସି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅତିୱିଯ ୱିସ୍ସାସିକା ଅହେସୁଂ। ଅପରଭାଗେ କେସୱୋ ତେ ତାପସେ ଆଦାଯ ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ନଗରଂ ଭିକ୍ଖାଯ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ଇସିଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ଭୋଜେତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ୱସାପେସି। ଅଥ ୱସ୍ସାରତ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ କେସୱୋ ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ମହଲ୍ଲକା, ଅମ୍ହେ ତାୱ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱସଥ, ଦହରତାପସେ ହିମୱନ୍ତଂ ପେସେଥା''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ତେ ହିମୱନ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା ସଯଂ ଏକକୋୱ ଓହିଯି। କପ୍ପୋ ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାପସେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱସି।

କେସୱୋ କପ୍ପେନ ୱିନା ୱସନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ନ ଲଭତି, ତସ୍ସ ନିଦ୍ଦଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମା ଆହାରୋ ନ ପରିଣାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ଲୋହିତପକ୍ଖନ୍ଦିକା ଅହୋସି, ବାଳ୍ହା ୱେଦନା ୱତ୍ତନ୍ତି। ରାଜା ପଞ୍ଚ ୱେଜ୍ଜକୁଲାନି ଗହେତ୍ୱା ତାପସଂ ପଟିଜଗ୍ଗି, ରୋଗୋ ନ ୱୂପସମ୍ମତି। କେସୱୋ ରାଜାନଂ ଆହ ''ମହାରାଜ, କିଂ ମଯ୍ହଂ ମରଣଂ ଇଚ୍ଛଥ, ଉଦାହୁ ଅରୋଗଭାୱ''ନ୍ତି ? ''ଅରୋଗଭାୱଂ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ତେନ ହି ମଂ ହିମୱନ୍ତଂ ପେସେଥା''ତି। ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ରାଜା ନାରଦଂ ନାମ ଅମଚ୍ଚଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ନାରଦ, ଅମ୍ହାକଂ ଭଦନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱନଚରକେହି ସଦ୍ଧିଂ ହିମୱନ୍ତଂ ଯାହୀ''ତି ପେସେସି। ନାରଦୋ ତଂ ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମାସି। କେସୱସ୍ସପି କପ୍ପେ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତେଯେୱ ଚେତସିକରୋଗୋ ୱୂପସନ୍ତୋ, ଉକ୍କଣ୍ଠା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ଅଥସ୍ସ କପ୍ପୋ ଅଲୋଣକେନ ଅଧୂପନେନ ଉଦକମତ୍ତସିତ୍ତପଣ୍ଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାମାକନୀୱାରଯାଗୁଂ ଅଦାସି, ତସ୍ସ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଲୋହିତପକ୍ଖନ୍ଦିକା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି।

ପୁନ ରାଜା ନାରଦଂ ପେସେସି ''ଗଚ୍ଛ କେସୱସ୍ସ ତାପସସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଜାନାହୀ''ତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅରୋଗଂ ଦିସ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ବାରାଣସିରାଜା ପଞ୍ଚ ୱେଜ୍ଜକୁଲାନି ଗହେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ତୁମ୍ହେ ଅରୋଗେ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, କଥଂ ତେ କପ୍ପୋ ପଟିଜଗ୍ଗୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୭।

''ମନୁସ୍ସିନ୍ଦଂ ଜହିତ୍ୱାନ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନଂ;

କଥଂ ନୁ ଭଗୱା କେସୀ, କପ୍ପସ୍ସ ରମତି ଅସ୍ସମେ''ତି।

ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସିନ୍ଦନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଇନ୍ଦଂ ବାରାଣସିରାଜାନଂ। କଥଂ ନୁ ଭଗୱା କେସୀତି କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାଯେନ ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱା କେସୱତାପସୋ କପ୍ପସ୍ସ ଅସ୍ସମେ ରମତୀତି।

ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ୱିଯ କେସୱସ୍ସ ଅଭିରତିକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛି। ତଂ ସୁତ୍ୱା କେସୱୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୮।

''ସାଦୂନି ରମଣୀଯାନି, ସନ୍ତି ୱକ୍ଖା ମନୋରମା;

ସୁଭାସିତାନି କପ୍ପସ୍ସ, ନାରଦ ରମଯନ୍ତି ମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱକ୍ଖାତି ରୁକ୍ଖା। ପାଳିଯଂ ପନ ''ରୁକ୍ଖା''ତ୍ୱେୱ ଲିଖିତଂ। ସୁଭାସିତାନୀତି କପ୍ପେନ କଥିତାନି ସୁଭାସିତାନି ମଂ ରମଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ମଂ ଅଭିରମାପେନ୍ତୋ କପ୍ପୋ ଅଲୋଣକଂ ଅଧୂପନଂ ଉଦକସିଦ୍ଧପଣ୍ଣମିସ୍ସଂ ସାମାକନୀୱାରଯାଗୁଂ ପାଯେସି, ତାଯ ମେ ସରୀରେ ବ୍ୟାଧି ୱୂପସମିତୋ, ଅରୋଗୋ ଜାତୋମ୍ହୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ନାରଦୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୯।

‘‘ସାଲୀନଂ ଓଦନଂ ଭୁଞ୍ଜେ, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ;

କଥଂ ସାମାକନୀୱାରଂ, ଅଲୋଣଂ ଛାଦଯନ୍ତି ତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜେତି ଭୁଞ୍ଜସି, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଛାଦଯନ୍ତୀତି ଛାଦଯତି ପୀଣେତି ତୋସେତି। ଗାଥାବନ୍ଧସୁଖତ୍ଥଂ ପନ ଅନୁନାସିକୋ କତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯୋ ତ୍ୱଂ ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ ରାଜକୁଲେ ରାଜାରହଂ ସାଲିଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜସି, ତଂ କଥମିଦଂ ସାମାକନୀୱାରଂ ଅଲୋଣଂ ପୀଣେତି ତୋସେତି, କଥଂ ତେ ଏତଂ ରୁଚ୍ଚତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କେସୱୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୮୦।

‘‘ସାଦୁଂ ୱା ଯଦି ୱାସାଦୁଂ, ଅପ୍ପଂ ୱା ଯଦି ୱା ବହୁଂ;

ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ଯତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ୱିସ୍ସାସପରମା ରସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଦି ୱାସାଦୁନ୍ତି ଯଦି ୱା ଅସାଦୁଂ। ୱିସ୍ସତ୍ଥୋତି ନିରାସଙ୍କୋ ୱିସ୍ସାସପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା। ଯତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଯସ୍ମିଂ ନିୱେସନେ ଏୱଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଭୁତ୍ତଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଭୋଜନଂ ସାଦୁମେୱ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ୱିସ୍ସାସପରମା ରସା, ୱିସ୍ସାସୋ ପରମୋ ଉତ୍ତମୋ ଏତେସନ୍ତି ୱିସ୍ସାସପରମା ରସା। ୱିସ୍ସାସସଦିସୋ ହି ଅଞ୍ଞୋ ରସୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅୱିସ୍ସାସିକେନ ହି ଦିନ୍ନଂ ଚତୁମଧୁରମ୍ପି ୱିସ୍ସାସିକେନ ଦିନ୍ନଂ ଅମ୍ବିଲକଞ୍ଜିଯଂ ନ ଅଗ୍ଘତୀତି।

ନାରଦୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କେସୱୋ ଇଦଂ ନାମ କଥେସୀ’’ତି ଆଚିକ୍ଖି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ନାରଦୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, କେସୱୋ ବକବ୍ରହ୍ମା, କପ୍ପୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କେସୱଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୪୭] ୭। ଅଯକୂଟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସବ୍ବାଯସନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଲୋକତ୍ଥଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ମହାକଣ୍ହଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୨।୬୧ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଉଗ୍ଗହିତସବ୍ବସିପ୍ପୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ମନୁସ୍ସା ଦେୱମଙ୍ଗଲିକା ହୁତ୍ୱା ବହୂ ଅଜେଳକାଦଯୋ ମାରେତ୍ୱା ଦେୱତାନଂ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି। ଯକ୍ଖା ବଲିକମ୍ମଂ ଅଲଭମାନା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ଯକ୍ଖସମାଗମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାରଣତ୍ଥାଯ ଏକଂ କକ୍ଖଳଂ ଯକ୍ଖଂ ପେସେସୁଂ। ସୋ କଣ୍ଣିକମତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ଆଦିତ୍ତଂ ଅଯକୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଇମିନା ନଂ ପହରିତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମଯାମସମନନ୍ତରେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସଯନମତ୍ଥକେ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଆସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ଇନ୍ଦୱଜିରଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯକ୍ଖସ୍ସ ଉପରି ଅଟ୍ଠାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ ମଂ ରକ୍ଖମାନୋ ଠିତୋ, ଉଦାହୁ ମାରେତୁକାମୋ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୮୧.

‘‘ସଙ୍ଗାୟସଂ କୂଟମତିପ୍ପମାଣଂ, ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଯୋ ତିଟ୍ଠସି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ;

ରକ୍ଖାୟ ମେ ତ୍ୱଂ ୱିହିତୋ ନୁସଜ୍ଜ, ଉଦାହୁ ମେ ଚେତୟସେ ୱଧାୟା’’ତି.

ତତ୍ଥ ୱିହିତୋ ନୁସଜ୍ଜାତି ୱିହିତୋ ନୁ ଅସି ଅଜ୍ଜ.

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ଯକ୍ଖମେୱ ପସ୍ସତି, ନ ସକ୍କଂ. ଯକ୍ଖୋ ସକ୍କସ୍ସ ଭୟେନ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପହରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି. ସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ନାହଂ ତୱ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ଠିତୋ, ଇମିନା ପନ ଜଲିତେନ ଅୟକୂଟେନ ପହରିତ୍ୱା ତଂ ମାରେସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋମ୍ହି, ସକ୍କସ୍ସ ଭୟେନ ତଂ ପହରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ଏତମତ୍ଥଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୮୨.

‘‘ଦୂତୋ ଅହଂ ରାଜିଧ ରକ୍ଖସାନଂ, ୱଧାୟ ତୁୟ୍ହଂ ପହିତୋହମସ୍ମି;

ଇନ୍ଦୋ ଚ ତଂ ରକ୍ଖତି ଦେୱରାଜା, ତେନୁତ୍ତମଙ୍ଗଂ ନ ତେ ଫାଲୟାମୀ’’ତି.

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୮୩.

‘‘ସଚେ ଚ ମଂ ରକ୍ଖତି ଦେୱରାଜା, ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମଘୱା ସୁଜମ୍ପତି;

କାମଂ ପିସାଚା ୱିନଦନ୍ତୁ ସବ୍ବେ, ନ ସନ୍ତସେ ରକ୍ଖସିୟା ପଜାୟ.

୧୮୪.

‘‘କାମଂ କନ୍ଦନ୍ତୁ କୁମ୍ଭଣ୍ଡା, ସବ୍ବେ ପଂସୁପିସାଚକା;

ନାଲଂ ପିସାଚା ୟୁଦ୍ଧାୟ, ମହତୀ ସା ୱିଭିଂସିକା’’ତି.

ତତ୍ଥ ରକ୍ଖସିୟା ପଜାୟାତି ରକ୍ଖସିସଙ୍ଖାତାୟ ପଜାୟ, ରକ୍ଖସସତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ. କୁମ୍ଭଣ୍ଡାତି କୁମ୍ଭମତ୍ତରହସ୍ସଙ୍ଗା ମହୋଦରା ଯକ୍ଖା. ପଂସୁପିସାଚକାତି ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ପିସାଚା. ନାଲନ୍ତି ପିସାଚା ନାମ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଦ୍ଧାୟ ନ ସମତ୍ଥା. ମହତୀ ସା ୱିଭିଂସିକାତି ଯଂ ପନେତେ ଯକ୍ଖା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ୱିଭିଂସିକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ସା ମହତୀ ୱିଭିଂସିକା ଭୟକାରଣଦସ୍ସନମତ୍ତମେୱ ମୟ୍ହଂ, ନ ପନାହଂ ଭାୟାମୀତି ଅତ୍ଥୋ.

ସକ୍କୋ ଯକ୍ଖଂ ପଲାପେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ‘‘ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତୱ ରକ୍ଖା ମମାୟତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ.

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି.

ଅୟକୂଟଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା.

[୩୪୮] ୮. ଅରଞ୍ଞଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅରଞ୍ଞାଗାମମାଗମ୍ମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି. ୱତ୍ଥୁ ଚୂଳନାରଦକସ୍ସପଜାତକେ (ଜା. ୧.୧୩.୪୦ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି.

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ଭରିଯାଯ କାଲକତାଯ ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ୱସନ୍ତୋ ପୁତ୍ତଂ ଅସ୍ସମପଦେ ଠପେତ୍ୱା ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛତି। ତଦା ଚୋରେସୁ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ପହରିତ୍ୱା କରମରେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଏକା କୁମାରିକା ପଲାଯିତ୍ୱା ତଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ପତ୍ୱା ତାପସକୁମାରଂ ପଲୋଭେତ୍ୱା ସୀଲୱିନାସଂ ପାପେତ୍ୱା ''ଏହି ଗଚ୍ଛାମା''ତି ଆହ। ''ପିତା ତାୱ ମେ ଆଗଚ୍ଛତୁ, ତଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ଦିସ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛା''ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ନିସୀଦି। ତାପସକୁମାରୋ ପିତରି ଆଗତେ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୮୫।

''ଅରଞ୍ଞା ଗାମମାଗମ୍ମ, କିଂସୀଲଂ କିଂୱତଂ ଅହଂ;

ପୁରିସଂ ତାତ ସେୱେଯ୍ୟଂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞା ଗାମମାଗମ୍ମାତି ତାତ ଅହଂ ଇତୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ମନୁସ୍ସପଥଂ ୱସନତ୍ଥାଯ ଗତୋ ୱସନଗାମଂ ପତ୍ୱା କିଂ କରୋମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ପିତା ଓୱାଦଂ ଦଦନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୮୬।

''ଯୋ ତଂ ୱିସ୍ସାସଯେ ତାତ, ୱିସ୍ସାସଞ୍ଚ ଖମେଯ୍ୟ ତେ;

ସୁସ୍ସୂସୀ ଚ ତିତିକ୍ଖୀ ଚ, ତଂ ଭଜେହି ଇତୋ ଗତୋ।

୧୮୭।

''ଯସ୍ସ କାଯେନ ୱାଚାଯ, ମନସା ନତ୍ଥି ଦୁକ୍କଟଂ;

ଉରସୀୱ ପତିଟ୍ଠାଯ, ତଂ ଭଜେହି ଇତୋ ଗତୋ।

୧୮୮।

''ହଲିଦ୍ଦିରାଗଂ କପିଚିତ୍ତଂ, ପୁରିସଂ ରାଗୱିରାଗିନଂ;

ତାଦିସଂ ତାତ ମା ସେୱି, ନିମ୍ମନୁସ୍ସମ୍ପି ଚେ ସିଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ତଂ ୱିସ୍ସାସଯେତି ଯୋ ପୁରିସୋ ତଂ ୱିସ୍ସାସେଯ୍ୟ ନ ପରିସଙ୍କେଯ୍ୟ। ୱିସ୍ସାସଞ୍ଚ ଖମେଯ୍ୟ ତେତି ଯୋ ଚ ଅତ୍ତନି କଯିରମାନଂ ତୱ ୱିସ୍ସାସଂ ପତ୍ତୋ ନିରାସଙ୍କୋ ତଂ ଖମେଯ୍ୟ। ସୁସ୍ସୂସୀତି ଯୋ ଚ ତୱ ୱିସ୍ସାସୱଚନଂ ସୋତୁମିଚ୍ଛତି। ତିତିକ୍ଖୀତି ଯୋ ଚ ତଯା କତଂ ଅପରାଧଂ ଖମତି। ତଂ ଭଜେହୀତି ତଂ ପୁରିସଂ ଭଜେଯ୍ୟାସି ପଯିରୁପାସେଯ୍ୟାସି। ଉରସୀୱ ପତିଟ୍ଠାଯାତି ଯଥା ତସ୍ସ ଉରସି ପତିଟ୍ଠାଯ ୱଡ୍ଢିତୋ ଓରସପୁତ୍ତୋ ତ୍ୱମ୍ପି ତାଦିସୋ ଉରସି ପତିଟ୍ଠିତପୁତ୍ତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ପୁରିସଂ ଭଜେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ହଲିଦ୍ଦିରାଗନ୍ତି ହଲିଦ୍ଦିରାଗସଦିସଂ ଅଥିରଚିତ୍ତଂ। କପିଚିତ୍ତନ୍ତି ଲହୁପରିୱତ୍ତିତାଯ ମକ୍କଟଚିତ୍ତଂ। ରାଗୱିରାଗିନନ୍ତି ମୁହୁତ୍ତେନେୱ ରଜ୍ଜନୱିରଜ୍ଜନସଭାୱଂ। ନିମ୍ମନୁସ୍ସମ୍ପି ଚେ ସିଯାତି ସଚେପି ସକଲଂ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦିୱିରହିତସ୍ସ ମନୁସ୍ସସ୍ସ ଅଭାୱେନ ନିମ୍ମନୁସ୍ସଂ ସିଯା , ତଥାପି, ତାତ, ତାଦିସଂ ଲହୁଚିତ୍ତଂ ମା ସେୱି, ସବ୍ବମ୍ପି ମନୁସ୍ସପଥଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଗୁଣସମ୍ପନ୍ନମେୱ ଭଜେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସକୁମାରୋ ''ଅହଂ, ତାତ, ଇମେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ପୁରିସଂ କହଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ନ ଗଚ୍ଛାମି, ତୁମ୍ହାକଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତିକେ

ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ପିତା କସିଣପରିକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଉଭୋପି ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପୁତ୍ତୋ ଚ କୁମାରିକା ଚ ଏତେୟେୱ ଅହେସୁଂ, ପିତା ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅରଞ୍ଞଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୪୯] ୯। ସନ୍ଧିଭେଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନେୱ ଇତ୍ଥୀସୁ ସାମଞ୍ଞନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପେସୁଞ୍ଞସିକ୍ଖାପଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଂ ହି ସମୟେ ସତ୍ଥା ‘‘ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟା ଭିକ୍ଖୂ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭଣ୍ଡନଜାତାନଂ କଲହଜାତାନଂ ୱିୱାଦାପନ୍ନାନଂ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରଥ, ତେନ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନି ଚେୱ ଭଣ୍ଡନାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଚ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗରହିତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ପିସୁଣା ୱାଚା ନାମ ତିଖିଣସତ୍ତିପହାରସଦିସା, ଦଳ୍ହୋ ୱିସ୍ସାସୋପି ତାୟ ଖିପ୍ପଂ ଭିଜ୍ଜତି, ତଞ୍ଚ ପନ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମେତ୍ତିଭିନ୍ଦନକଜନୋ ସୀହୋସଭସଦିସୋ ହୋତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାୟଂ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ଏକୋ ଗୋପାଲକୋ ଅରଞ୍ଞେ ଗୋକୁଲେସୁ ଗାୱୋ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଂ ଗବ୍ଭିନିଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପହାୟ ଆଗତୋ। ତସ୍ସା ଏକାୟ ସୀହିୟା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତା ଉଭୋପି ଦଳ୍ହମିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଏକତୋ ୱିଚରନ୍ତି। ଅପରଭାଗେ ଗାୱୀ ୱଚ୍ଛକଂ, ସୀହୀ ସୀହପୋତକଂ ୱିଜାୟି। ତେ ଉଭୋପି ଜନା କୁଲେନ ଆଗତମେତ୍ତିୟା ଦଳ୍ହମିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଏକତୋ ୱିଚରନ୍ତି । ଅଥେକୋ ୱନଚରକୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତେସଂ ୱିସ୍ସାସଂ ଦିସ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଭଣ୍ଡଂ ଆଦାୟ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦତ୍ୱା ‘‘ଅପି ତେ, ସମ୍ମ, କିଞ୍ଚି ଅରଞ୍ଞେ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି ରଞ୍ଞା ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଦେୱ, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ନ ପସ୍ସାମି, ଏକଂ ପନ ସୀହଞ୍ଚ ଉସଭଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସ୍ସାସିକେ ଏକତୋ ୱିଚରନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଏତେସଂ ତତିୟେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଭୟଂ ଭୱିସ୍ସତି, ୟଦା ତେସଂ ତତିୟଂ ପସ୍ସତି, ଅଥ ମେ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି।

ୱନଚରକେ ପନ ବାରାଣସିଂ ଗତେ ଏକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ସୀହଞ୍ଚ ଉସଭଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠହି। ୱନଚରକୋ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତତିୟସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ନଗରଂ ଗତୋ। ସିଙ୍ଗାଲୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟା ଠପେତ୍ୱା ସୀହମଂସଞ୍ଚ ଉସଭମଂସଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଂ ଅଖାଦିତପୁବ୍ବଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇମେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଇମେସଂ ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଅୟଂ ତଂ ଏୱଂ ୱଦତି, ଅୟଂ ତଂ ଏୱଂ ୱଦତୀ’’ତି ଉଭୋପି ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ କଲହଂ କାରେତ୍ୱା ମରଣାକାରପ୍ପତ୍ତେ ଅକାସି। ୱନଚରକୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ‘‘ତେସଂ, ଦେୱ, ତତିୟୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ଆହ। ‘‘କୋ ସୋ’’ତି? ‘‘ସିଙ୍ଗାଲୋ, ଦେୱା’’ତି। ରାଜା ‘‘ସୋ ଉଭୋ ମିତ୍ତେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମାରାପେସ୍ସତି, ମୟଂ ତେସଂ ମତକାଲେ ସମ୍ପାପୁଣିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ରଥଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ୱନଚରକେନ ମଗ୍ଗଦେସକେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଲହଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତେସୁ ସମ୍ପାପୁଣି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ପନ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଏକୱାରଂ ସୀହସ୍ସ ମଂସଂ ଖାଦତି, ଏକୱାରଂ ଉସଭସ୍ସ ମଂସଂ ଖାଦତି। ରାଜା ତେ ଉଭୋପି ଜୀୱିତକ୍ଖୟପ୍ପତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ରଥେ ଠିତୋୱ ସାରଥିନା ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୮୯।

‘‘ନେୱ ଇତ୍ଥୀସୁ ସାମଞ୍ଞଂ, ନାପି ଭକ୍ଖେସୁ ସାରଥି;

ଅଥସ୍ସ ସନ୍ଧିଭେଦସ୍ସ, ପସ୍ସ ୟାୱ ସୁଚିନ୍ତିତଂ।

୧୯୦।

‘‘ଅସି ତିକ୍ଖୋୱ ମଂସମ୍ହି, ପେସୁଞ୍ଞଂ ପରିୱତ୍ତତି;

ୟତ୍ଥୂସଭଞ୍ଚ ସୀହଞ୍ଚ, ଭକ୍ଖୟନ୍ତି ମିଗାଧମା।

୧୯୧.

‘‘ଇମଂ ସୋ ସଯନଂ ସେତି, ଯମିମଂ ପସ୍ସସି ସାରଥି;

ଯୋ ୱାଚଂ ସନ୍ଧିଭେଦସ୍ସ, ପିସୁଣସ୍ସ ନିବୋଧତି.

୧୯୨.

‘‘ତେ ଜନା ସୁଖମେଧନ୍ତି, ନରା ସଗ୍ଗଗତାରିୱ;

ଯେ ୱାଚଂ ସନ୍ଧିଭେଦସ୍ସ, ନାୱବୋଧନ୍ତି ସାରଥୀ’’ତି.

ତତ୍ଥ ନେୱ ଇତ୍ଥୀସୂତି ସମ୍ମ ସାରଥି, ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଜନାନଂ ନେୱ ଇତ୍ଥୀସୁ ସାମଞ୍ଞଂ ଅତ୍ଥି ନ , ଭକ୍ଖେସୁପି. ଅଞ୍ଞମେୱ ହି ଇତ୍ଥିଂ ସୀହୋ ସେୱତି, ଅଞ୍ଞଂ ଉସଭୋ, ଅଞ୍ଞଂ ଭକ୍ଖଂ ସୀହୋ ଖାଦତି, ଅଞ୍ଞଂ ଉସଭୋତି ଅତ୍ଥୋ. ଅଥସ୍ସାତି ଏୱଂ କଲହକାରଣେ ଅୱିଜ୍ଜମାନେପି ଅଥ ଇମସ୍ସ ମିତ୍ତସନ୍ଧିଭେଦକସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ‘‘ଉଭିନ୍ନଂ ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମେ ମାରେନ୍ତସ୍ସ ପସ୍ସ ଯାୱ ସୁଚିନ୍ତିତଂ, ସୁଚିନ୍ତିତଂ ଜାତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ. ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ପେସୁଞ୍ଞେ ପରିୱତ୍ତମାନେ. ଉସଭଞ୍ଚ ସୀହଞ୍ଚ ମିଗାଧମା ସିଙ୍ଗାଲା ଖାଦନ୍ତି, ତଂ ପେସୁଞ୍ଞଂ ମଂସମ୍ହି ତିଖିଣୋ ଅସି ୱିଯ ମିତ୍ତଭାୱଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତମେୱ ପରିୱତ୍ତତୀତି ଦୀପେତି.

ଯମିମଂ ପସ୍ସସୀତି ସମ୍ମ ସାରଥି, ଯଂ ଇମଂ ପସ୍ସସି ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମତସଯନଂ, ଅଞ୍ଞୋପି ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସନ୍ଧିଭେଦସ୍ସ ପିସୁଣସ୍ସ ପିସୁଣୱାଚଂ ନିବୋଧତି ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଇମଂ ସଯନଂ ସେତି, ଏୱମେୱଂ ମରତୀତି ଦସ୍ସେତି. ସୁଖମେଧନ୍ତୀତି ସୁଖଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି ଲଭନ୍ତି. ନରା ସଗ୍ଗଗତାରିୱାତି ସଗ୍ଗଗତା ଦିବ୍ବଭୋଗସମଙ୍ଗିନୋ ନରା ୱିଯ ତେ ସୁଖଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି. ନାୱବୋଧନ୍ତୀତି ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେନ୍ତି, ତାଦିସଂ ପନ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚୋଦେତ୍ୱା ସାରେତ୍ୱା ମେତ୍ତିଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାକତିକାୱ ହୋନ୍ତୀତି.

ରାଜା ଇମା ଗାଥା ଭାସିତ୍ୱା ସୀହସ୍ସ କେସରଚମ୍ମନଖଦାଠା ଗାହାପେତ୍ୱା ନଗରମେୱ ଗତୋ.

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି.

ସନ୍ଧିଭେଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା.

[୩୫୦] ୧୦. ଦେୱତାପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ହନ୍ତି ହତ୍ଥେହି ପାଦେହୀତି ଅଯଂ ଦେୱତାପୁଚ୍ଛା ଉମଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା. ୨.୨୨.୫୯୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି.

ଦେୱତାପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା.

ଚୂଳଅକୁଣାଲୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ.

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

କାଲିଙ୍ଗୋ ଅସ୍ସାରୋହୋ ଚ, ଏକରାଜା ଚ ଦଦ୍ଦରୋ;

ସୀଲୱୀମଂସସୁଜାତା, ପଲାସୋ ସକୁଣୋ ଛୱୋ;

ସେଯ୍ୟୋତି ଦସ ଜାତକା.

ପୁଚିମନ୍ଦୋ କସ୍ସପୋ ଚ, ଖନ୍ତିୱାଦୀ ଲୋହକୁମ୍ଭୀ;

ସଙ୍ଖମଂସଲାଭୀ ସସୋ, ମତାରୋଦକଣ୍ୱେରା;

ତିତ୍ତିରୋ ସୁଚ୍ଚଜୋ ଦସ।

କୁଟିଦୂସୋ ଦୁଦ୍ଦଭାୟୋ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଚମ୍ମସାଟକୋ;

ଗୋଧରାଜା ଚ କକ୍କାରୁ, କାକୱତୀ ନନୁ ସୋଚିୟୋ;

କାଠଅବାହୁ ସୀଲୱୀମଂସୋ ଦସ।

କୋକାଲିକୋ ରଥଲଟ୍ଠି, ପକ୍କଗୋଧରାଜୋୱାଦା;

ଜମ୍ବୁକବ୍ରହାଛତ୍ତୋ ଚ, ପୀଠଥୁସା ଚ ବାୱେରୁ;

ୱିସୟ୍ହସେଟ୍ଠି ଦସଧା।

କିନ୍ନରୀୱାନରକୁନ୍ତିନୀ, ଅମ୍ବହାରୀ ଗଜକୁମ୍ଭୋ;

କେସୱାୟକୂଟାରଞ୍ଞଂ, ସନ୍ଧିଭେଦୋ ଦେୱତାପଞ୍ହା।

ୱଗ୍ଗୁଦ୍ଦାନଂ –

କାଲିଙ୍ଗୋ ପୁଚିମନ୍ଦୋ ଚ, କୁଟିଦୂସକକୋକିଲା;

ଚୂଲ଼ଅକୁଣାଲୱଗ୍ଗୋତି, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗା ଚତୁକ୍କମ୍ହି;

ହୋନ୍ତି ପଞ୍ଞାସ ଜାତକା।

ଚତୁକ୍କନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ପଞ୍ଚକନିପାତୋ

୧। ମଣିକୁଣ୍ଡଲୱଗ୍ଗୋ

[୩୫୧] ୧। ମଣିକୁଣ୍ଡଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଜୀନୋରଥସ୍ସଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲେ ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତେପୁରେ ସବ୍ବତ୍ଥସାଧକଂ ପଦୁଟ୍ଠାମଚ୍ଚଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଇଧ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିରାଜା ଅହୋସି। ପଦୁଟ୍ଠାମଚ୍ଚୋ କୋସଲରାଜାନଂ ଆନେତ୍ୱା କାସିରଜ୍ଜଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ବାରାଣସିରାଜାନଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରେ ପକ୍ଖିପାପେସି। ରାଜା ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି, ଚୋରରଞ୍ଞୋ ସରୀରେ ଡାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ବାରାଣସିରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

‘‘ଜୀନୋ ରଥସ୍ସଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲେ ଚ, ପୁତ୍ତେ ଚ ଦାରେ ଚ ତଥେୱ ଜୀନୋ;

ସବ୍ବେସୁ ଭୋଗେସୁ ଅସେସକେସୁ, କସ୍ମା ନ ସନ୍ତପ୍ପସି ସୋକକାଲେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଜୀନୋ ରଥସ୍ସଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲେ ଚାତି ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ରଥଞ୍ଚ ଅସ୍ସଞ୍ଚ ମଣିକୁଣ୍ଡଲାନି ଚ ଜୀନୋ, ‘‘ଜୀନୋ ରଥସ୍ସେ ଚ ମଣିକୁଣ୍ଡଲେ ଚା’’ତିପି ପାଠୋ। ଅସେସକେସୂତି ନିସ୍ସେସକେସୁ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨।

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ମଚ୍ଚଂ ୱିଜହନ୍ତି ଭୋଗା, ମଚ୍ଚୋ ୱା ତେ ପୁବ୍ବତରଂ ଜହାତି;

ଅସସ୍ସତା ଭୋଗିନୋ କାମକାମି, ତସ୍ମା ନ ସୋଚାମହଂ ସୋକକାଲେ।

୩।

‘‘ଉଦେତି ଆପୂରତି ୱେତି ଚନ୍ଦୋ, ଅତ୍ଥଂ ତପେତ୍ୱାନ ପଲେତି ସୂରିୟୋ;

ୱିଦିତା ମୟା ସତ୍ତୁକ ଲୋକଧମ୍ମା, ତସ୍ମା ନ ସୋଚାମହଂ ସୋକକାଲେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେୱ ମଚ୍ଚନ୍ତି ମଚ୍ଚଂ ୱା ଭୋଗା ପୁବ୍ବେୱ ପଠମତରଞ୍ଞେୱ ୱିଜହନ୍ତି, ମଚ୍ଚୋ ୱା ତେ ଭୋଗେ ପୁବ୍ବତରଂ ଜହାତି। କାମକାମୀତି ଚୋରରାଜାନଂ ଆଲପତି। ଅମ୍ଭୋ, କାମେ କାମୟମାନ କାମକାମି ଭୋଗିନୋ ନାମ ଲୋକେ ଅସସ୍ସତା, ଭୋଗେସୁ ୱା ନଟ୍ଠେସୁ ଜୀୱମାନାୱ ଅଭୋଗିନୋ ହୋନ୍ତି, ଭୋଗେ ୱା ପହାୟ ସୟଂ ନସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅହଂ ମହାଜନସ୍ସ ସୋକକାଲେପି ନ ସୋଚାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଦିତା ମୟା ସତ୍ତୁକ ଲୋକଧମ୍ମାତି ଚୋରରାଜାନଂ ଆଲପତି। ଅମ୍ଭୋ, ସତ୍ତୁକ, ମୟା ଲାଭୋ ଅଲାଭୋ ୟସୋ ଅୟସୋତିଆଦୟୋ ଲୋକଧମ୍ମା ୱିଦିତା। ୟଥେୱ ହି ଚନ୍ଦୋ ଉଦେତି ଚ ପୂରତି ଚ ପୁନ ଚ ଖୀୟତି, ୟଥା ଚ ସୂରିୟୋ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମନ୍ତୋ ମହନ୍ତଂ ଆଲୋକଂ ତପେତ୍ୱାନ ପୁନ ସାୟଂ ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ଅତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି ନ ଦିସ୍ସତି, ଏୱମେୱ ଭୋଗା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ନସ୍ସନ୍ତି ଚ, ତତ୍ଥ କିଂ ସୋକେନ, ତସ୍ମା ନ ସୋଚାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଚୋରରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତମେୱ ଚୋରଂ ଗରହନ୍ତୋ ଆହ –

୪।

‘‘ଅଲସୋ ଗିହୀ କାମଭୋଗୀ ନ ସାଧୁ, ଅସଞ୍ଞତୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନ ସାଧୁ;

ରାଜା ନ ସାଧୁ ଅନିସମ୍ମକାରୀ, ଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ କୋଧନୋ ତଂ ନ ସାଧୁ।

୫।

‘‘ନିସମ୍ମ ଖତ୍ତିୟୋ କୟିରା, ନାନିସମ୍ମ ଦିସମ୍ପତି;

ନିସମ୍ମକାରିନୋ ରାଜ, ୟସୋ କିତ୍ତି ଚ ୱଡ୍ଢତୀ’’ତି।

ଇମା ପନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତାୟେୱ। ଚୋରରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜନପଦମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୋସଲରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମଣିକୁଣ୍ଡଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୫୨] ୨। ସୁଜାତଜାତକୱଣ୍ଣନା

କିଂନୁ ସନ୍ତରମାନୋୱାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମତପିତିକଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ପିତରି ମତେ ପରିଦେୱମାନୋ ୱିଚରତି, ସୋକଂ ୱିନୋଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଥ ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲୂପନିସ୍ସୟଂ ଦିସ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାସମଣଂ ଆଦାୟ ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ‘‘କିଂ, ଉପାସକ, ସୋଚସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଆୱୁସୋ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ପିତରି କାଲକତେ ନ ସୋଚିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁଟୁମ୍ବିକଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ସୁଜାତକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ୱୟପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପିତାମହୋ କାଲମକାସି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ପିତୁ କାଲକିରିୟତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୋକସମପ୍ପିତୋ ଆଳାହନତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଳାହନତୋ ଅଟ୍ଠୀନି ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆରାମେ ମତ୍ତିକାଥୂପଂ କତ୍ୱା ତାନି ତତ୍ଥ ନିଦହିତ୍ୱା ଗତଗତୱେଲାୟ ଥୂପଂ ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ଚେତିୟଂ ଆୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପରିଦେୱତି, ନେୱ ନ୍ହାୟତି ନ ଲିମ୍ପତି ନ ଭୁଞ୍ଜତି ନ କମ୍ମନ୍ତେ ୱିଚାରେତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ପିତା ମେ ଅୟ୍ୟକସ୍ସ ମତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୋକାଭିଭୂତୋ ଚରତି, ଠପେତ୍ୱା ପନ ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ଏତଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଏକେନ ନଂ ଉପାୟେନ ନିସ୍ସୋକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ବହିଗାମେ ଏକଂ ମତଗୋଣଂ ଦିସ୍ୱା ତିଣଞ୍ଚ ପାନୀୟଞ୍ଚ ଆହରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଖାଦ, ଖାଦ, ପିୱ, ପିୱା’’ତି ଆହ। ଆଗତାଗତା ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ସୁଜାତ, କିଂ ଉମ୍ମତ୍ତକୋସି, ମତଗୋଣସ୍ସ ତିଣୋଦକଂ ଦେସୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ନ କିଞ୍ଚି ପଟିୱଦତି। ଅଥସ୍ସ ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ତେ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଜାତୋ, ମତଗୋଣସ୍ସ ତିଣୋଦକଂ ଦେତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ପିତୁସୋକୋ ଅପଗତୋ, ପୁତ୍ତସୋକୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ସୋ ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ନନୁ ତ୍ୱଂ, ତାତ ସୁଜାତ, ପଣ୍ଡିତୋସି, କିଂକାରଣା ମତଗୋଣସ୍ସ ତିଣୋଦକଂ ଦେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬।

‘‘କିଂ ନୁ ସନ୍ତରମାନୋୱ, ଲାୟିତ୍ୱା ହରିତଂ ତିଣଂ;

ଖାଦ ଖାଦାତି ଲପସି, ଗତସତ୍ତଂ ଜରଗ୍ଗୱଂ।

୭।

‘‘ନ ହି ଅନ୍ନେନ ପାନେନ, ମତୋ ଗୋଣୋ ସମୁଟ୍ଠହେ;

ତ୍ୱଞ୍ଚ ତୁଚ୍ଛଂ ୱିଲପସି, ଯଥା ତଂ ଦୁମ୍ମତୀ ତଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତରମାନୋୱାତି ତୁରିତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା। ଲାଯିତ୍ୱାତି ଲୁନିତ୍ୱା। ଲପସୀତି ୱିଲପସି। ଗତସତ୍ତଂ ଜରଗ୍ଗୱନ୍ତି ୱିଗତଜୀୱିତଂ ଜିଣ୍ଣଗୋଣଂ। ଯଥା ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଯଥା ଦୁମ୍ମତି ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋ ୱିଲପେଯ୍ୟ, ତଥା ତ୍ୱଂ ତୁଚ୍ଛଂ ୱିଲପସୀତି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮।

‘‘ତଥେୱ ତିଟ୍ଠତି ସୀସଂ, ହତ୍ଥପାଦା ଚ ୱାଲଧି;

ସୋତା ତଥେୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ମଞ୍ଞେ ଗୋଣୋ ସମୁଟ୍ଠହେ।

୯।

‘‘ନେୱଯ୍ୟକସ୍ସ ସୀସଞ୍ଚ, ହତ୍ଥପାଦା ଚ ଦିସ୍ସରେ;

ରୁଦଂ ମତ୍ତିକଥୂପସ୍ମିଂ, ନନୁ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଦୁମ୍ମତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଥେୱାତି ଯଥା ପୁବ୍ବେ ଠିତଂ, ତଥେୱ ତିଟ୍ଠତି। ମଞ୍ଞେତି ଏତେସଂ ସୀସାଦୀନଂ ତଥେୱ ଠିତତ୍ତା ଅଯଂ ଗୋଣୋ ସମୁଟ୍ଠହେଯ୍ୟାତି ମଞ୍ଞାମି। ନେୱଯ୍ୟକସ୍ସ ସୀସଞ୍ଚାତି ଅଯ୍ୟକସ୍ସ ପନ ସୀସଞ୍ଚ ହତ୍ଥପାଦା ଚ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ‘‘ପିଟ୍ଠିପାଦା ନ ଦିସ୍ସରେ’’ତିପି ପାଠୋ। ନନୁ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଦୁମ୍ମତୀତି ଅହଂ ତାୱ ସୀସାଦୀନି ପସ୍ସନ୍ତୋ ଏୱଂ କରୋମି, ତ୍ୱଂ ପନ ନ କିଞ୍ଚି ପସ୍ସସି, ଝାପିତଟ୍ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠୀନି ଆହରିତ୍ୱା ମତ୍ତିକାଥୂପଂ କତ୍ୱା ପରିଦେୱସି। ଇତି ମଂ ପଟିଚ୍ଚ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ନନୁ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଦୁମ୍ମତି। ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମା ନାମ ସଙ୍ଖାରା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ତତ୍ଥ କା ପରିଦେୱନାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପିତା ‘‘ମମ ପୁତ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଇଧଲୋକପରଲୋକକିଚ୍ଚଂ ଜାନାତି, ମମ ସଞ୍ଞାପନତ୍ଥାଯ ଏତଂ କମ୍ମଂ ଅକାସୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତାତ ସୁଜାତପଣ୍ଡିତ, ‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା’ତି ମେ ଞାତା, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ସୋଚିସ୍ସାମି, ପିତୁସୋକହରଣକପୁତ୍ତେନ ନାମ ତାଦିସେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ –

୧୦।

‘‘ଆଦିତ୍ତଂ ୱତ ମଂ ସନ୍ତଂ, ଘତସିତ୍ତଂୱ ପାୱକଂ;

ୱାରିନା ୱିଯ ଓସିଞ୍ଚଂ, ସବ୍ବଂ ନିବ୍ବାପଯେ ଦରଂ।

୧୧।

‘‘ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଯମାସି ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ଯୋ ମେ ସୋକପରେତସ୍ସ, ପିତୁସୋକଂ ଅପାନୁଦି।

୧୨।

‘‘ସୋହଂ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋସ୍ମି, ୱୀତସୋକୋ ଅନାୱିଲୋ;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ତୱ ସୁତ୍ୱାନ ମାଣୱ।

୧୩।

‘‘ଏୱଂ କରୋନ୍ତି ସପ୍ପଞ୍ଞା, ଯେ ହୋନ୍ତି ଅନୁକମ୍ପକା;

ୱିନିୱତ୍ତେନ୍ତି ସୋକମ୍ହା, ସୁଜାତୋ ପିତରଂ ଯଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିବ୍ବାପଯେତି ନିବ୍ବାପଯି। ଦରନ୍ତି ସୋକଦରଥଂ। ସୁଜାତୋ ପିତରଂ ଯଥାତି ଯଥା ମମ ପୁତ୍ତୋ ସୁଜାତୋ ମଂ ପିତରଂ ସମାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପଞ୍ଞତାଯ ସୋକମ୍ହା ୱିନିୱତ୍ତଯି, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେପି ସପ୍ପଞ୍ଞା ସୋକମ୍ହା ୱିନିୱତ୍ତଯନ୍ତୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ସୁଜାତୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସୁଜାତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୫୩] ୩। ୱେନସାଖଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନଯିଦଂ ନିଚ୍ଚଂ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଭଗ୍ଗେସୁ ସଂସୁମାରଗିରଂ ନିସ୍ସାଯ ଭେସକଳାୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ବୋଧିରାଜକୁମାରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ବୋଧିରାଜକୁମାରୋ ନାମ ଉଦେନସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସଂସୁମାରଗିରେ ୱସନ୍ତୋ ଏକଂ ପରିଯୋଦାତସିପ୍ପଂ ୱଡ୍ଢକିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେହି ରାଜୂହି ଅସଦିସଂ କତ୍ୱା କୋକନଦଂ ନାମ ପାସାଦଂ କାରାପେସି। କାରାପେତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘ଅଯଂ ୱଡ୍ଢକୀ ଅଞ୍ଞସ୍ସପି ରଞ୍ଞୋ ଏୱରୂପଂ ପାସାଦଂ କରେଯ୍ଯା’’ତି ମଚ୍ଛରାଯନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟାପେସି। ତେନସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନଂ ଉପ୍ପାଟିତଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ବୋଧିରାଜକୁମାରୋ କିର ତଥାରୂପସ୍ସ ୱଡ୍ଢକିନୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟାପେସି, ଅହୋ କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋୱ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଖତ୍ତିଯସହସ୍ସାନଂ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟାପେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ତେସଂ ମଂସେନ ବଲିକମ୍ମଂ କାରେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ଅହୋସି। ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଖତ୍ତିଯମାଣୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣୱା ଚ ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋ ନାମ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଯୋ ୱେଦେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ସୋ ପନ ପକତିଯାପି କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାୱସେନ ତସ୍ସ କକ୍ଖଳଫରୁସସାହସିକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ, ଫରୁସେନ ନାମ ଲଦ୍ଧଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଅଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ହୋତି, ସୋ ଇସ୍ସରିଯେ ୱିନଟ୍ଠେ ଭିନ୍ନନାୱୋ ୱିଯ ସମୁଦ୍ଦେ ପତିଟ୍ଠଂ ନ ଲଭତି, ତସ୍ମା ମା ଏୱରୂପୋ ଅହୋସୀ’’ତି ତଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪।

‘‘ନଯିଦଂ ନିଚ୍ଚଂ ଭୱିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ, ଖେମଂ ସୁଭିକ୍ଖଂ ସୁଖତା ଚ କାଯେ;

ଅତ୍ଥଚ୍ଚଯେ ମା ଅହୁ ସମ୍ପମୂଳ୍ହୋ, ଭିନ୍ନପ୍ଲୱୋ ସାଗରସ୍ସେୱ ମଜ୍ଝେ।

୧୫।

‘‘ଯାନି କରୋତି ପୁରିସୋ, ତାନି ଅତ୍ତନି ପସ୍ସତି;

କଲ୍ଯାଣକାରୀ କଲ୍ଯାଣଂ, ପାପକାରୀ ଚ ପାପକଂ;

ଯାଦିସଂ ୱପତେ ବୀଜଂ, ତାଦିସଂ ହରତେ ଫଲ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଖତା ଚ କାଯେତି ତାତ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ, ଯଦେତଂ ଖେମଂ ୱା ସୁଭିକ୍ଖଂ ୱା ଯା ୱା ଏସା ସୁଖତା କାଯେ, ଇଦଂ ସବ୍ବଂ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ନିଚ୍ଚଂ ସବ୍ବକାଲମେୱ ନ ଭୱତି, ଇଦଂ ପନ ଅନିଚ୍ଚଂ ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱଧମ୍ମଂ। ଅତ୍ଥଚଯେତି ସୋ ତ୍ୱଂ ଅନିଚ୍ଚତାୱସେନ ଇସ୍ସରିଯେ ୱିଗତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେ ଯଥା ନାମ ଭିନ୍ନପ୍ଲୱୋ ଭିନ୍ନନାୱୋ ମନୁସ୍ସୋ ସାଗରମଜ୍ଝେ ପତିଟ୍ଠଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ସମ୍ମମୂଳ୍ହୋ ହୋତି, ଏୱଂ ମା ଅହୁ ସମ୍ମମୂଳ୍ହୋ। ତାନି ଅତ୍ତନି ପସ୍ସତୀତି ତେସଂ କମ୍ମାନଂ ୱିପାକଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତୋ ତାନି ଅତ୍ତନି ପସ୍ସତି ନାମ।

ସୋ ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଓପରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ସ ପିଙ୍ଗିଯୋ ନାମ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସି କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ। ସୋ ଯସଲୋଭେନ ଚିନ୍ତେସି ''ଯଂନୂନାହଂ ଇମିନା ରଞ୍ଞା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ସବ୍ବେ ରାଜାନୋ ଗାହାପେଯ୍ୟଂ, ଏୱମେସ ଏକରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ଅହମ୍ପି ଏକପୁରୋହିତୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତଂ ରାଜାନଂ ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ଗାହାପେସି। ରାଜା ମହତିଯା ସେନାଯ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନଗରଂ ରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ଗଣ୍ହି। ଏତେନୁପାଯେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ''ତକ୍କସିଲାଯଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଗରଂ ପଟିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ପରେହି ଅପ୍ପଧଂସିଯଂ ଅକାସି।

ବାରାଣସିରାଜା ଗଙ୍ଗାନଦୀତୀରେ ମହତୋ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଉପରି ୱିତାନଂ କାରାପେତ୍ୱା ସଯନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ନିୱାସଂ ଗଣ୍ହି। ସୋ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ସହସ୍ସରାଜାନୋ ଗହେତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝମାନୋପି ତକ୍କସିଲଂ ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁରୋହିତଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଆଚରିଯ, ମଯଂ ଏତ୍ତକେହି ରାଜୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱାପି ତକ୍କସିଲଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି। ''ମହାରାଜ, ସହସ୍ସରାଜୂନଂ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଂ ଫାଲେତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଧୁରମଂସଂ ଆଦାଯ ଇମସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧେ ଅଧିୱତ୍ଥାଯ ଦେୱତାଯ ବଲିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତୱଟ୍ଟୀହି ରୁକ୍ଖଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଲୋହିତପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକାନି କରୋମ, ଏୱଂ ନୋ ଖିପ୍ପମେୱ ଜଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସାଣିଯଂ ମହାବଲେ ମଲ୍ଲେ ଠପେତ୍ୱା ଏକମେକଂ ରାଜାନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ନିପ୍ପୀଳଅନେନ ୱିସଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଆଦାଯ କଳେୱରାନି ଗଙ୍ଗାଯଂ ପୱାହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ବଲିକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ବଲିଭେରିଂ ଆକୋଟାପେତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧାଯ ଗତୋ।

ଅଥସ୍ସ ଅଟ୍ଟାଲକତୋ ଏକୋ ଯକ୍ଖୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖିଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଅଗମାସି, ଅଥସ୍ସ ମହତୀ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ଉତ୍ତାନକୋ ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ଗିଜ୍ଝୋ ଏକଂ ତିଖିଣକୋଟିକଂ ଅଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେ ନିସିନ୍ନୋ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ଅଟ୍ଠିକୋଟି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ୱାମକ୍ଖିମ୍ହି ଅଯସୂଲଂ ୱିଯ ପତିତ୍ୱା ଅକ୍ଖିଂ ଭିନ୍ଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ସୋ ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ 'ଇମେ ସତ୍ତା ବୀଜାନୁରୂପଂ ଫଲଂ ୱିଯ କମ୍ମାନୁରୂପଂ ୱିପାକଂ ଅନୁଭୋନ୍ତୀ'ତି କଥେନ୍ତୋ ଇଦଂ ଦିସ୍ୱା କଥେସି ମଞ୍ଞେ''ତି ୱତ୍ୱା ୱିଲପନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬।

''ଇଦଂ ତଦାଚରିଯୱଚୋ, ପାରାସରିଯୋ ଯଦବ୍ରୱି;

'ମା ସୁ ତ୍ୱଂ ଅକରି ପାପଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ପଚ୍ଛା କତଂ ତପେ'।

୧୭।

''ଅଯମେୱ ସୋ ପିଙ୍ଗିଯ ୱେନସାଖୋ, ଯମ୍ହି ଘାତଯିଂ ଖତ୍ତିଯାନଂ ସହସ୍ସଂ;

ଅଲଙ୍କତେ ଚନ୍ଦନସାରାନୁଲିତ୍ତେ, ତମେୱ ଦୁକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚାଗତଂ ମମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦଂ ତଦାଚରିଯୱଚୋତି ଇଦଂ ତଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ୱଚନଂ। ପାରାସରିଯୋତି ତଂ ଗୋତ୍ତେନ କିତ୍ତେତି। ପଚ୍ଛା କତନ୍ତି ଯଂ ପାପଂ ତଯା କତଂ, ପଚ୍ଛା ତଂ ତପେଯ୍ୟ କିଲମେଯ୍ୟ, ତଂ ମା କରୀତି ୱାଦଂ ଅଦାସି, ଅହଂ ପନସ୍ସ ୱଚନଂ ନ କରିନ୍ତି। ଅଯମେୱାତି ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଲପତି। ୱେନସାଖୋତି ପତ୍ଥଟସାଖୋ। ଯମ୍ହି ଘାତଯିନ୍ତି ଯମ୍ହି ରୁକ୍ଖେ ଖତ୍ତିଯସହସ୍ସଂ ମାରେସିଂ। ଅଲଙ୍କତେ ଚନ୍ଦନସାରାନୁଲିତ୍ତେତି ରାଜାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କତେ ଲୋହିତଚନ୍ଦନସାରାନୁଲିତ୍ତେ ତେ ଖତ୍ତିଯେ ଯତ୍ଥାହଂ ଘାତେସିଂ , ଅଯମେୱ ସୋ ରୁକ୍ଖୋ ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ କିଞ୍ଚି ପରିତ୍ତାଣଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଦୀପେତି। ତମେୱ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଯଂ ମଯା ପରେସଂ ଅକ୍ଖିଉପ୍ପାଟନଦୁକ୍ଖଂ କତଂ, ଇଦଂ ମେ ତଥେୱ ପଟିଆଗତଂ, ଇଦାନି ନୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ୱଚନଂ ମତ୍ଥକଂ

ପଉନ୍ତି ପରିଦେୱତି।

ସୋ ଏୱଂ ପରିଦେୱମାନୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା –

୧୮।

''ସାମା ଚ ଖୋ ଚନ୍ଦନଲିତ୍ତଗତ୍ତା, ଲଟ୍ଠୀୱ ସୋଭଞ୍ଜନକସ୍ସ ଉଗ୍ଗତା;

ଅଦିସ୍ୱା କାଲଂ କରିସ୍ସାମି ଉବ୍ବରିଂ, ତଂ ମେ ଇତୋ ଦୁକ୍ଖତରଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। –

ଗାଥମାହ –

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମମ ଭରିଯା ସୁୱଣ୍ଣସାମା ଉବ୍ବରୀ ଯଥା ନାମ ସିଗ୍ଗୁରୁକ୍ଖସ୍ସ ଉଜୁ ଉଗ୍ଗତା ସାଖା ମନ୍ଦମାଲୁତେରିତା କମ୍ପମାନା ସୋଭତି, ଏୱଂ ଇତ୍ଥିୱିଲାସଂ କୁରୁମାନା ସୋଭତି, ତମହଂ ଇଦାନି ଅକ୍ଖୀନଂ ଭିନ୍ନତ୍ତା ଉବ୍ବରିଂ ଅଦିସ୍ୱାୱ କାଲଂ କରିସ୍ସାମି, ତଂ ମେ ତସ୍ସା ଅଦସ୍ସନଂ ଇତୋ ମରଣଦୁକ୍ଖତୋପି ଦୁକ୍ଖତରଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ସୋ ଏୱଂ ୱିଲପନ୍ତୋୱ ମରିତ୍ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ନ ନଂ ଇସ୍ସରିଯଲୁଦ୍ଧୋ ପୁରୋହିତୋ ପରିତ୍ତାଣଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖି, ନ ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିଯଂ। ତସ୍ମିଂ ମତମତ୍ତେୟେୱ ବଲକାଯୋ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଲାଯି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ବୋଧିରାଜକୁମାରୋ ଅହୋସି, ପିଙ୍ଗିଯୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ୱେନସାଖଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୫୪] ୪। ଉରଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉରଗୋୱତଚଂ ଜିଣ୍ଣନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମତପୁତ୍ତକଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପନ ମତଭରିଯମତପିତିକୱତ୍ଥୁସଦିସମେୱ। ଇଧାପି ତଥେୱ ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ''କିଂ, ଆୱୁସୋ, ସୋଚସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ , ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ମତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋଚାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଆୱୁସୋ, ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମଂ ନାମ ଭିଜ୍ଜତି, ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନାମ ନସ୍ସତି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ନ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ କୁଲେ, ନାପି ଏକସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଗାମେ, ଅଥ ଖୋ ଅପରିମାଣେସୁ ଚକ୍କୱାଳେସୁ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଅମରଣଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତବ୍ଭାୱେନେୱ ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଏକସଙ୍ଖାରୋପି ସସ୍ସତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ମରଣଧମ୍ମା, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମା, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ପୁତ୍ତେ ମତେ 'ମରଣଧମ୍ମଂ ମତଂ, ନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନଟ୍ଠ'ନ୍ତି ନ ସୋଚିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ଦ୍ୱାରଗାମକେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା କସିକମ୍ମେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଚ ଧୀତା ଚାତି ଦ୍ୱେ ଦାରକା ଅହେସୁଂ। ସୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ସମାନକୁଲତୋ କୁମାରିକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଇତି ତେ ଦାସିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଛ ଜନା ଅହେସୁଂ – ବୋଧିସତ୍ତୋ, ଭରିଯା, ପୁତ୍ତୋ, ଧୀତା, ସୁଣିସା, ଦାସୀତି। ତେ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ପିଯସଂୱାସା ଅହେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେସାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଏୱଂ ଓୱାଦଂ ଦେତି ''ତୁମ୍ହେ ଯଥାଲଦ୍ଧନିଯାମେନେୱ ଦାନଂ ଦେଥ, ସୀଲଂ ରକ୍ଖଥ, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋଥ, ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେଥ, ତୁମ୍ହାକଂ ମରଣଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେଥ, ଇମେସଞ୍ହି ସତ୍ତାନଂ ମରଣଂ ଧୁୱଂ, ଜୀୱିତଂ ଅଦ୍ଧୁୱଂ, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା ଖଯୱଯଧମ୍ମିନୋୱ, ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା''ତି। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ଓୱାଦଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତା ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେନ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କସତି। ପୁତ୍ତୋ କଚୱରଂ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଝାପେତି। ତସ୍ସାୱିଦୂରେ ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକେ ଆସୀୱିସୋ ଅତ୍ଥି। ଧୂମୋ ତସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ପହରି। ସୋ କୁଦ୍ଧୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ''ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯ୍ହଂ ଭଯ''ନ୍ତି ଚତସ୍ସୋ ଦାଠା ନିମୁଜ୍ଜାପେନ୍ତୋ ତଂ ଡଂସି, ସୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପତିତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତଂ ପତିତଂ ଦିସ୍ୱା ଗୋଣେ ଠପେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପାରୁପିତ୍ୱା ନେୱ ରୋଦି ନ ପରିଦେୱି – ''ଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମଂ ପନ ଭିନ୍ନଂ, ମରଣଧମ୍ମଂ ମତଂ, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା ମରଣନିପ୍ଫତ୍ତିକା''ତି

ଅନିଚ୍ଛଭାୱମେୱ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କସି। ସୋ ଖେତ୍ତସମୀପେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଏକଂ ପଟିୱିସ୍ସକଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଗେହଂ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତେନ ହି ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ୱଦେୟ୍ୟାସି ‘‘ଅଜ୍ଜ କିର ପୁବ୍ବେ ୱିୟ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭତ୍ତଂ ଅନାହରିତ୍ୱା ଏକସ୍ସେୱାହାରଂ ଆହରେୟ୍ୟାଥ, ପୁବ୍ବେ ଚ ଏକିକାୱ ଦାସୀ ଆହାରଂ ଆହରତି, ଅଜ୍ଜ ପନ ଚତ୍ତାରୋପି ଜନା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫହତ୍ଥା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ତଥେୱ କଥେସି। କେନ ତେ, ତାତ, ଇମଂ ସାସନଂ ଦିନ୍ନନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣେନ , ଅୟ୍ୟେତି। ସା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ମତୋ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି, କମ୍ପନମତ୍ତମ୍ପିସ୍ସା ନାହୋସି। ଏୱଂ ସୁଭାୱିତଚିତ୍ତା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫହତ୍ଥା ଦାସିଂ ପନ ଆହାରଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ସେସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଖେତ୍ତଂ ଅଗମାସି। ଏକସ୍ସପି ରୋଦିତଂ ୱା ପରିଦେୱିତଂ ୱା ନାହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ନିପନ୍ନଛାୟାୟମେୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜି। ଭୁତ୍ତାୱସାନେ ସବ୍ବେପି ଦାରୂନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ତଂ ଚିତକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ଝାପେସୁଂ। ଏକସ୍ସ ଚ ଏକବିନ୍ଦୁପି ଅସ୍ସୁ ନାହୋସି, ସବ୍ବେପି ସୁଭାୱିତମରଣସ୍ସତିନୋ ହୋନ୍ତି। ତେସଂ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଆସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ମଂ ଠାନା ଚାୱେତୁକାମୋ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ତେସଂ ଗୁଣତେଜେନ ଉଣ୍ହଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ମୟା ଏତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀହନାଦଂ ନଦାପେତ୍ୱା ସୀହନାଦପରିୟୋସାନେ ଏତେସଂ ନିୱେସନଂ ସତ୍ତରତନପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱେଗେନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଳାହନପସ୍ସେ ଠିତୋ ‘‘ତାତ, କିଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଏକଂ ମନୁସ୍ସଂ ଝାପେମ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ନ ତୁମ୍ହେ ମନୁସ୍ସଂ ଝାପେସ୍ସଥ, ଏକଂ ପନ ମିଗଂ ମାରେତ୍ୱା ପଚଥ ମଞ୍ଞେ’’ତି। ‘‘ନତ୍ଥେତଂ ସାମି, ମନୁସ୍ସମେୱ ଝାପେମା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ୱେରିମନୁସ୍ସୋ ୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଓରସପୁତ୍ତୋ ନୋ ସାମି, ନ ୱେରିକୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ତେନ ହି ୱୋ ଅପ୍ପିୟପୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ଅତିୱିୟ ପିୟପୁତ୍ତୋ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଅଥ କସ୍ମା ନ ରୋଦସୀ’’ତି? ସୋ ଅରୋଦନକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୯।

‘‘ଉରଗୋୱ ତଚଂ ଜିଣ୍ଣଂ, ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି ସଂ ତନୁଂ;

ଏୱଂ ସରୀରେ ନିବ୍ଭୋଗେ, ପେତେ କାଲକତେ ସତି।

୨୦।

‘‘ଡୟ୍ହମାନୋ ନ ଜାନାତି, ଞାତୀନଂ ପରିଦେୱିତଂ;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସୋଚାମି, ଗତୋ ସୋ ତସ୍ସ ଯା ଗତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଂ ତନୁନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ। ନିବ୍ଭୋଗେତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅଭାୱେନ ଭୋଗରହିତେ। ପେତେତି ପରଲୋକଂ ପଟିଗତେ। କାଲକତେତି କତକାଲେ, ମତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସାମି, ମମ ପୁତ୍ତୋ ଯଥା ନାମ ଉରଗୋ ଜିଣ୍ଣତଚଂ ନିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟରହିତେ ସରୀରେ ଏୱଂ ନିବ୍ଭୋଗେ ତସ୍ମିଞ୍ଚ ମେ ପୁତ୍ତେ ପେତେ ପୁନ ପଟିଗତେ ମରଣକାଲଂ କତ୍ୱା ଠିତେ ସତି କୋ କାରୁଞ୍ଞେନ ୱା ପରିଦେୱେନ ୱା ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଞ୍ହି ଯଥା ସୂଲେହି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଡୟ୍ହମାନୋ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ନ ଜାନାତି, ଏୱଂ ଞାତୀନଂ ପରିଦେୱିତମ୍ପି ନ ଜାନାତି, ତେନ କାରଣେନାହଂ ଏତଂ ନ ସୋଚାମି। ଯା ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଗତି, ତଂ ସୋ ଗତୋତି।

ସକ୍କୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, ତୁୟ୍ହଂ ସୋ କିଂ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଦସ ମାସେ କୁଚ୍ଛିନା ପରିହରିତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପାୟେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତପୁତ୍ତୋ ମେ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ପିତା ତାୱ ପୁରିସଭାୱେନ ମା ରୋଦତୁ, ମାତୁ ହଦୟଂ ପନ ମୁଦୁକଂ ହୋତି, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ନ ରୋଦସୀ’’ତି? ସା ଅରୋଦନକାରଣଂ କଥେନ୍ତୀ –

୨୧।

‘‘ଅନବ୍ହିତୋ ତତୋ ଆଗା, ଅନନୁଞ୍ଞାତୋ ଇତୋ ଗତୋ;

ଯଥାଗତୋ ତଥା ଗତୋ, ତତ୍ଥ କା ପରିଦେୱନା।

୨୨।

‘‘ଡୟ୍ହମାନୋ ନ ଜାନାତି, ଞାତୀନଂ ପରିଦେୱିତଂ;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସୋଚାମି, ଗତୋ ସୋ ତସ୍ସ ଯା ଗତୀ’’ତି। – ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

ତତ୍ଥ ଅନୱ୍ହିତୋତି ଅଯଂ ତାତ ମଯା ପରଲୋକତୋ ଅନୱ୍ହିତୋ ଅଯାଚିତୋ। ଆଗାତି ଅମ୍ହାକଂ ଗେହଂ ଆଗତୋ। ଇତୋତି ଇତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ମଯା ଅନନୁଞ୍ଞାତୋୱ ଗତୋ। ଯଥାଗତୋତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଯଥା ଅତ୍ତନୋୱ ରୁଚିଯା ଆଗତୋ, ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ତଥେୱ ଗତୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ସ ଇତୋ ଗମନେ କା ପରିଦେୱନା। ଡୟ୍ହମାନୋତି ଗାଥା ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସକ୍କୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଭଗିନିଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, ତୁୟ୍ହଂ ସୋ କିଂ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ଭାତା ମେ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ଭଗିନିଯୋ ନାମ ଭାତୂସୁ ସିନେହା ହୋନ୍ତି, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ନ ରୋଦସୀ’’ତି? ସା ଅରୋଦନକାରଣଂ କଥେନ୍ତୀ –

୨୩।

‘‘ସଚେ ରୋଦେ କିସା ଅସ୍ସଂ, ତସ୍ସା ମେ କିଂ ଫଲଂ ସିଯା;

ଞାତିମିତ୍ତସୁହଜ୍ଜାନଂ, ଭିୟ୍ୟୋ ନୋ ଅରତୀ ସିଯା।

୨୪।

ଡୟ୍ହମାନୋ ନ ଜାନାତି, ଞାତୀନଂ ପରିଦେୱିତଂ;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସୋଚାମି, ଗତୋ ସୋ ତସ୍ସ ଯା ଗତୀ’’ତି। – ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

ତତ୍ଥ ସଚେତି ଯଦି ଅହଂ ଭାତରି ମତେ ରୋଦେୟ୍ୟଂ, କିସସରୀରା ଅସ୍ସଂ। ଭାତୁ ପନ ମେ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ୱୁଡ୍ଢି ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସା ମେତି ତସ୍ସା ମୟ୍ହଂ ରୋଦନ୍ତିଯା କିଂ ଫଲଂ କୋ ଆନିସଂସୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ମୟ୍ହଂ ଅୱୁଡ୍ଢି ପନ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଦୀପେତି। ଞାତିମିତ୍ତସୁହଜ୍ଜାନନ୍ତି ଞାତିମିତ୍ତସୁହଦାନଂ । ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଭିୟ୍ୟୋ ନୋତି ଯେ ଅମ୍ହାକଂ ଞାତୀ ଚ ମିତ୍ତା ଚ ସୁହଦଯା ଚ, ତେସଂ ଅଧିକତରା ଅରତି ସିଯା।

ସକ୍କୋ ଭଗିନିଯା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଭରିଯଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ମ, ତୁୟ୍ହଂ ସୋ କିଂ ହୋତୀ’’ତି? ‘‘ପତି ମେ, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ପତିମ୍ହି ମତେ ୱିଧୱା ହୋନ୍ତି ଅନାଥା, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ନ ରୋଦସୀ’’ତି। ସାପିସ୍ସ ଅରୋଦନକାରଣଂ କଥେନ୍ତୀ –

୨୫।

‘‘ଯଥାପି ଦାରକୋ ଚନ୍ଦଂ, ଗଚ୍ଛନ୍ତମନୁରୋଦତି;

ଏୱଂସମ୍ପଦମେୱେତଂ, ଯୋ ପେତମନୁସୋଚତି।

୨୬।

‘‘ଡୟ୍ହମାନୋ ନ ଜାନାତି, ଞାତୀନଂ ପରିଦେୱିତଂ;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସୋଚାମି, ଗତୋ ସୋ ତସ୍ସ ଯା ଗତୀ’’ତି। – ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ନାମ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ ଲବ୍ଭନୀଯାଲବ୍ଭନୀଯଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ବାଲଦାରକୋ ମାତୁ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ନିସିନ୍ନୋ ପୁଣ୍ଣମାସିଯଂ ପୁଣ୍ଣଂ ଚନ୍ଦଂ ଆକାସେ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଚନ୍ଦଂ ମେ ଦେହି, ଅମ୍ମ, ଚନ୍ଦଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ରୋଦତି, ଏୱଂସମ୍ପଦମେୱେତଂ, ଏୱଂନିପ୍ଫତ୍ତିକମେୱ ଏତଂ

ତସ୍ସ ରୁଣ୍ଣଂ ହୋତି, ଯୋ ପେତଂ କାଲକତଂ ଅନୁସୋଚତି। ଇତୋପି ଚ ବାଲତରଂ। କିଂକାରଣା? ସୋ ହି ୱିଜ୍ଜମାନଚନ୍ଦଂ ଅନୁରୋଦତି, ମୟ୍ହଂ ପନ ପତି ମତୋ ଏତରହି ଅୱିଜ୍ଜମାନୋ ସୂଲେହି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଡୟ୍ହମାନୋପି ନ କିଞ୍ଚି ଜାନାତୀତି।

ସକ୍କୋ ଭରିଯାଯ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଦାସିଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଅମ୍ମ, ତୁୟ୍ହଂ ସୋ କିଂ ହୋତୀ''ତି? ''ଅୟ୍ୟୋ ମେ, ସାମୀ''ତି। ''ନନୁ ତ୍ୱଂ ଇମିନା ପୀଳେତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ପରିଭୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସସି, ତସ୍ମା ''ସୁମୁତ୍ତା ଅହ''ନ୍ତି ନ ରୋଦସୀ''ତି। 'ସାମି, ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ନ ଏତଂ ଏତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପନ୍ନୋ ମେ ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତୋ, ଉରେ ସଂୱଡ୍ଢିତପୁତ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସୀ'ତି। ''ଅଥ କସ୍ମା ନ ରୋଦସୀ''ତି? ସାପିସ୍ସ ଅରୋଦନକାରଣଂ କଥେନ୍ତୀ –

୨୭।

''ଯଥାପି ଉଦକକୁମ୍ଭୋ, ଭିନ୍ନୋ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିଯୋ;

ଏୱଂସମ୍ପଦମେୱେତଂ, ଯୋ ପେତମନୁସୋଚତି।

୨୮।

''ଡୟ୍ହମାନୋ ନ ଜାନାତି, ଞାତୀନଂ ପରିଦେୱିତଂ;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସୋଚାମି, ଗତୋ ସୋ ତସ୍ସ ଯା ଗତୀ''ତି। – ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ନାମ ଉଦକକୁମ୍ଭୋ ଉକ୍ଖିପିଯମାନୋ ପତିତ୍ୱା ସତ୍ତଧା ଭିନ୍ନୋ ପୁନ ତାନି କପାଲାନି ପଟିପାଟିଯା ଠପେତ୍ୱା ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ପଟିପାକତିକଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଯୋ ପେତମନୁସୋଚତି, ତସ୍ସପି ଏତମନୁସୋଚନଂ ଏୱଂନିପ୍ଫଲିକମେୱ ହୋତି, ମତସ୍ସ ପୁନ ଜୀୱାପେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତ୍ତା ଇଦ୍ଧିମତୋ ୱା ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଭିନ୍ନଂ କୁମ୍ଭଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପୂରେତୁଂ ସକ୍କା ଭୱେୟ୍ୟ, କାଲକତୋ ପନ ଇଦ୍ଧିବଲେନାପି ନ ସକ୍କା ପଟିପାକତିତଂ କାତୁନ୍ତି। ଇତରା ଗାଥା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାଯେୱ।

ସକ୍କୋ ସବ୍ବେସଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପସୀଦିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେହି ଅପ୍ପମତ୍ତେହି ମରଣସ୍ସତି ଭାୱିତା, ତୁମ୍ହେ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସହତ୍ଥେନ କମ୍ମଂ ମା କରିତ୍ଥ, ଅହଂ, ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା, ଅହଂ ୱୋ ଗେହେ ସତ୍ତ ରତନାନି ଅପରିମାଣାନି କରିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଦାନଂ ଦେଥ , ସୀଲଂ ରକ୍ଖଥ, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋଥ, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା''ତି ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଗେହଂ ଅପରିମିତଧନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ଦାସୀ ଖୁଜ୍ଜୁତ୍ତରା ଅହୋସି, ଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ପୁତ୍ତୋ ରାହୁଲୋ, ମାତା ଖେମା, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଉରଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୫୫] ୫। ଘଟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଞ୍ଞେସୋଚନ୍ତି ରୋଦନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା କଥିତସଦିସମେୱ। ଇଧ ପନ ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଉପକାରସ୍ସ ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ପରିଭେଦକାନଂ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରେ ପୱେସେସି। ସୋ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନୋୱ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ରାଜା ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ମୋଚାପେସି। ସୋ ଗନ୍ଧମାଲଂ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''ଅନତ୍ଥୋ କିର ତେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ, ଅନତ୍ଥେନ ପନ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଆଗତୋ, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ ଖୋ, ଉପାସକ, ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଅନତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥଂ ଆହରି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଆହରିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ''ଘଟକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ

ଅପରେନ ସମଯେନ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ଅନ୍ତେପୁରେ ଏକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଦୁବ୍ଭି। ସୋ ତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଞତ୍ୱା ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜେସି। ତଦା ସାଓତ୍ଥିଯଂ ଧଙ୍କରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହାପେସି। ସୋପି ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ସଙ୍ଖଲିକାହି ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପୱେସେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି, ଧଙ୍କସ୍ସ ସରୀରେ ଡାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣାଦାସଫୁଲ୍ଲପଦୁମସସ୍ସିରିକଂ ମୁଖଂ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୯।

‘‘ଅଞ୍ଞେ ସୋଚନ୍ତି ରୋଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ଅସ୍ସୁମୁଖା ଜନା;

ପସନ୍ନମୁଖୱଣ୍ଣୋସି, କସ୍ମା ଘଟ ନ ସୋଚସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେତି ତଂ ଠପେତ୍ୱା ସେସମନୁସ୍ସା।

ଅଥସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୋଚନକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୦।

‘‘ନାବ୍ଭୁତୀତହରୋ ସୋକୋ, ନାନାଗତସୁଖାୱହୋ;

ତସ୍ମା ଧଙ୍କ ନ ସୋଚାମି, ନତ୍ଥି ସୋକେ ଦୁତୀଯତା।

୩୧।

‘‘ସୋଚଂ ପଣ୍ଡୁ କିସୋ ହୋତି, ଭତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ନ ରୁଚ୍ଚତି;

ଅମିତ୍ତା ସୁମନା ହୋନ୍ତି, ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧସ୍ସ ରୁପ୍ପତୋ।

୩୨।

‘‘ଗାମେ ୱା ଯଦି ୱାରଞ୍ଞେ, ନିନ୍ନେ ୱା ଯଦି ୱା ଥଲେ;

ଠିତଂ ମଂ ନାଗମିସ୍ସତି, ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠପଦୋ ଅହଂ।

୩୩।

‘‘ଯସ୍ସତ୍ତା ନାଲମେକୋୱ, ସବ୍ବକାମରସାହରୋ;

ସବ୍ବାପି ପଥୱୀ ତସ୍ସ, ନ ସୁଖଂ ଆୱହିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାବ୍ଭୁତୀତହରୋତି ନାବ୍ଭତୀତାହାରୋ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ସୋକୋ ନାମ ଅବ୍ଭତୀତଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତଂ ପୁନ ନାହରତି। ଦୁତୀଯତାତି ସହାଯତା। ଅତୀତାହରଣେନ ୱା ଅନାଗତାହରଣେନ ୱା ସୋକୋ ନାମ କସ୍ସଚି ସହାଯୋ ନ ହୋତି, ତେନାପି କାରଣେନାହଂ ନ ସୋଚାମୀତି ୱଦତି। ସୋଚନ୍ତି ସୋଚନ୍ତୋ। ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧସ୍ସ ରୁପ୍ପତୋତି ସୋକସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧସ୍ସ ତେନେୱ ଘଟ୍ଟିଯମାନସ୍ସ ‘‘ଦିଟ୍ଠା ୱତ ନୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠୀ’’ତି ଅମିତ୍ତା ସୁମନା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଠିତଂ ମଂ ନାଗମିସ୍ସତୀତି ସମ୍ମ ଧଙ୍କରାଜ, ଏତେସୁ ଗାମାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଠିତଂ ମଂ ପଣ୍ଡୁକିସଭାୱାଦିକଂ ସୋକମୂଲକଂ ବ୍ୟସନଂ ନ ଆଗମିସ୍ସତି।

ଏଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠପଦୋତି ଯଥା ତଂ ବ୍ଯସନଂ ନାଗଚ୍ଛତି, ଏଞ୍ଚ ମଯା ଝାନପଦଂ ଦିଟ୍ଠଂ। ''ଅଟ୍ଠଲୋକଧମ୍ମପଦ''ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ । ପାଠଇଯଂ ପନ ''ନ ମତ୍ତଂ ନାଗମିସ୍ସତୀ''ତି ଲିଖିତଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନତ୍ଥି। ପରିଯୋସାନଗାଥାଯ ଇଚ୍ଛିତପତ୍ଥିତଟ୍ଠେନ ଝାନସୁଖସଙ୍ଖାତଂ ସବ୍ବକାମରସଂ ଆହରତୀତି ସବ୍ବକାମରସାହରୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପହାଯ ଅଞ୍ଞସହାଯେ ଅତ୍ତାୱ ଏକୋ ସବ୍ବକାମରସାହରୋ ନାଲଂ, ସବ୍ବଂ ଝାନସୁଖସଙ୍ଖାତଂ କାମରସଂ ଆହରିତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ, ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସବ୍ବାପି ପଥୱୀ ନ ସୁଖଂ ଆୱହିସ୍ସତି। କାମାତୁରସ୍ସ ହି ସୁଖଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯୋ ପନ କିଲେସଦରଥରହିତଂ ଝାନସୁଖଂ ଆହରିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ସୋ ରାଜା ସୁଖୀ ହୋତୀତି। ଯୋ ପନେତାଯ ଗାଥାଯ ''ଯସ୍ସତ୍ଥା ନାଲମେକୋ''ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ ନ ଦିସ୍ସତି।

ଇତି ଧଙ୍କୋ ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରଜ୍ଜଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ପଟିନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଧଙ୍କରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଘଟରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଘଟଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୫୬] ୬। କୋରଣ୍ଡିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଥେରୋ କିର ଆଗତାଗତାନଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ମିଗଲୁଦ୍ଦକମଚ୍ଛବନ୍ଧାଦୀନଂ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାନଞ୍ଞେୱ ''ସୀଲଂ ଗଣ୍ହଥ, ସୀଲଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ସୀଲଂ ଦେତି। ତେ ଥେରେ ଗରୁଭାୱେନ ତସ୍ସ କଥଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ସୀଲଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଗହେତ୍ୱା ଚ ପନ ନ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମମେୱ କରୋନ୍ତି। ଥେରୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଆୱୁସୋ, ଇମେ ମନୁସ୍ସା ମମ ସନ୍ତିକେ ସୀଲଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଚ ପନ ନ ରକ୍ଖନ୍ତୀ''ତି ଆହ। ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଏତେସଂ ଅରୁଚିଯା ସୀଲଂ ଦେଥ, ଏତେ ତୁମ୍ହାକଂ କଥଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏୱରୂପାନଂ ସୀଲଂ ମା ଅଦତ୍ଥା''ତି। ଥେରୋ ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ – ''ଆୱୁସୋ, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ କିର ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାନଞ୍ଞେୱ ସୀଲଂ ଦେତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାନଂ ଅଯାଚନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୀଲଂ ଦେତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ କୋରଣ୍ଡିଯୋ ନାମ ଅହୋସି। ତଦା ସୋ ଆଚରିଯୋ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାନଂ କେୱଟ୍ଟାଦୀନଂ ଅଯାଚନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ''ସୀଲଂ ଗଣ୍ହଥ, ସୀଲଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ସୀଲଂ ଦେତି। ତେ ଗହେତ୍ୱାପି ନ ରକ୍ଖନ୍ତି ଆଚରିଯୋ ତମତ୍ଥଂ ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ଆରୋଚେସି। ଅନ୍ତେୱାସିକା ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଏତେସଂ ଅରୁଚିଯା ସୀଲଂ ଦେଥ, ତସ୍ମା ଭିନ୍ଦନ୍ତି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ଯାଚନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଦଦେୟ୍ୟାଥ, ମା ଅଯାଚନ୍ତାନ''ନ୍ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାନଂ ସୀଲଂ ଦେତିଯେୱ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକସ୍ମା ଗାମା ମନୁସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୱାଚନକତ୍ଥାଯ ଆଚରିଯଂ ନିମନ୍ତଯିଂସୁ। ସୋ କୋରଣ୍ଡିଯମାଣୱଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''ତାତ, ଅହଂ ନ ଗଚ୍ଛାମି, ତ୍ୱଂ ଇମେ ପଞ୍ଚସତେ ମାଣୱେ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାଚନକାନି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଦିନ୍ନକୋଟ୍ଠାସଂ ଆହରା''ତି ପେସେସି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକଂ କନ୍ଦରଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାନଂ ଅଯାଚନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୀଲଂ ଦେତି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ଯଥା ଯାଚନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଦେତି, ତଥା ନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତେସୁ ମାଣୱେସୁ ସୁଖନିସିନ୍ନେସୁ ଉଟ୍ଠାଯ ମହନ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ସେଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା କନ୍ଦରାଯଂ ଖିପି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଖିପିଯେୱ। ଅଥ ନଂ ତେ ମାଣୱା ଉଟ୍ଠାଯ ''ଆଚରିଯ, କିଂ କରୋସୀ''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ନ କିଞ୍ଚି କଥେସି, ତେ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଆଚରିଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୩୪।

''ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ଗିରିକନ୍ଦରାଯଂ, ପଗ୍ଗଯ୍ହ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ସିଲଂ ପୱେଚ୍ଛସି;

ପୁନପ୍ପୁନଂ ସନ୍ତରମାନରୂପୋ, କୋରଣ୍ଡିଯ କୋ ନୁ ତୱ ଯିଧତ୍ଥୋ''ତି।

ତତ୍ଥ କୋ ନୁ ତୱ ଯିଧତ୍ତୋତି କୋ ନୁ ତୱ ଇଧ କନ୍ଦରାଯଂ ସିଲାଖିପନେନ ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ପବୋଧେତୁକାମୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩୫।

''ଅହଞ୍ହିମଂ ସାଗରସେୱିତନ୍ତଂ, ସମଂ କରିସ୍ସାମି ଯଥାପି ପାଣି;

ୱିକିରିଯ ସାନୂନି ଚ ପଦ୍ବତାନି ଚ, ତସ୍ମା ସିଲଂ ଦରିଯା ପକ୍ଖିପାମୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅହଞ୍ହିମନ୍ତି ଅହଞ୍ହି ଇମଂ ମହାପଥୱିଂ। ସାଗରସେୱିତନ୍ତନ୍ତି ସାଗରେହି ସେୱିତଂ ଚାତୁରନ୍ତଂ। ଯଥାପି ପାଣୀତି ହତ୍ଥତଲଂ ୱିଯ ସମଂ କରିସ୍ସାମି। ୱିକିରିଯାତି ୱିକିରିତ୍ୱା। ସାନୂନି ଚ ପଦ୍ବତାନି ଚାତି ପଂସୁପଦ୍ବତେ ଚ ସିଲାପଦ୍ବତେ ଚ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩୬।

''ନଯିମଂ ମହିଂ ଅରହତି ପାଣିକପ୍ପଂ, ସମଂ ମନୁସ୍ସୋ କରଣାଯ ମେକୋ;

ମଞ୍ଞାମିମଞ୍ଞେୱ ଦରିଂ ଜିଗୀସଂ, କୋରଣ୍ଡିଯ ହାହସି ଜୀୱଲୋକ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କରଣାଯ ମେକୋତି କରଣାଯ ଏକୋ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଦୀପେତି। ମଞ୍ଞାମିମଞ୍ଞେୱ ଦରିଂ ଜିଗୀସନ୍ତି ଅହଂ ମଞ୍ଞାମି ତିଟ୍ଠତୁ ପଥୱୀ, ଇମଞ୍ଞେୱ ଏକଂ ଦରିଂ ଜିଗୀସଂ ପୂରଣତ୍ଥାଯ ୱାଯମନ୍ତୋ ସିଲା ପରିଯେସନ୍ତୋ ଉପାଯଂ ୱିଚିନନ୍ତୋୱ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଜୀୱଲୋକଂ ହାହସି ଜହିସ୍ସସି, ମରିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାଣୱୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୩୭।

''ସଚେ ଅଯଂ ଭୂତଧରଂ ନ ସକ୍କା, ସମଂ ମନୁସ୍ସୋ କରଣାଯ ମେକୋ;

ଏୱମେୱ ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମେ ଇମେ ମନୁସ୍ସେ, ନାନାଦିଟ୍ଠିକେ ନାନଯିସ୍ସସି ତେ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସଚେ ଅଯଂ ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ଇମଂ ଭୂତଧରଂ ପଥୱିଂ ସମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା ନ ସମତ୍ଥୋ, ଏୱମେୱ ତ୍ୱଂ ଇମେ ଦୁସ୍ସୀଲମନୁସ୍ସେ ନାନାଦିଟ୍ଠିକେ ନାନଯିସ୍ସସି, ତେ ଏୱଂ ''ସୀଲଂ ଗଣ୍ହଥ, ସୀଲଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱଦନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ନ ଆନଯିସ୍ସସି, ପଣ୍ଡିତପୁରିସାଯେୱ ହି ପାଣାତିପାତଂ ''ଅକୁସଲ''ନ୍ତି ଗରହନ୍ତି। ସଂସାରମୋଚକାଦଯୋ ପନେତ୍ଥ କୁସଲସଞ୍ଞିନୋ, ତେ ତ୍ୱଂ କଥଂ ଆନଯିସ୍ସସି, ତସ୍ମା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାନଂ ସୀଲଂ ଅଦତ୍ୱା ଯାଚନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଦେହୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଆଚରିଯୋ ''ଯୁତ୍ତଂ ୱଦତି କୋରଣ୍ଡିଯୋ, ଇଦାନି ନ ଏୱରୂପଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଅତ୍ତନୋ ୱିରଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୩୮।

''ସଂଖିତ୍ତରୂପେନ ଭୱଂ ମମତ୍ଥଂ, ଅକ୍ଖାସି କୋରଣ୍ଡିଯ ଏୱମେତଂ;

ଯଥା ନ ସକ୍କା ପଥୱୀ ସମାଯଂ, କତ୍ତୁଂ ମନୁସ୍ସେନ ତଥା ମନୁସ୍ସା''ତି।

ତତ୍ଥ ସମାଯନ୍ତି ସମଂ ଅଯଂ। ଏୱଂ ଆଚରିଯୋ ମାଣୱସ୍ସ ଥୁତିଂ ଅକାସି, ସୋପି ନଂ ବୋଧେତ୍ୱା ସଯଂ ଘରଂ ନେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, କୋରଣ୍ଡିଯମାଣୱୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କୋରଣ୍ଡିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୫୭] ୭। ଲଟୁକିକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱନ୍ଦାମି ତଂ କୁଞ୍ଜର ସଟ୍ଠିହାଯନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ, ସତ୍ତେସୁ କରୁଣାମତ୍ତମ୍ପିସ୍ସ ନତ୍ଥୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ନିକ୍କରୁଣୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହତ୍ଥିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପାସାଦିକୋ ମହାକାଯୋ ଅସୀତିସହସ୍ସୱାରଣପରିୱାରୋ ଯୂଥପତି ହୁତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱିହାସି। ତଦା ଏକା ଲଟୁକିକା ସକୁଣିକା ହତ୍ଥୀନଂ ୱିଚରଣଟ୍ଠାନେ ଅଣ୍ଡାନି ନିକ୍ଖିପି, ତାନି ପରିଣତାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସକୁଣପୋତକା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତେସୁ ଅୱିରୂଳ୍ହପକ୍ଖେସୁ ଉପ୍ପତିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେସୁଯେୱ ମହାସତ୍ତୋ ଅସୀତିସହସ୍ସୱାରଣପରିୱୁତୋ ଗୋଚରାଯ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ପଦେସଂ ପତ୍ତୋ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଲଟୁକିକା ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ହତ୍ଥିରାଜା ମମ ପୋତକେ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ମାରେସ୍ସତି, ହନ୍ଦ ନଂ ପୁତ୍ତକାନଂ ପରିତ୍ତାଣତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମିକାରକ୍ଖଂ ଯାଚାମୀ''ତି। ସା ଉଭୋ ପକ୍ଖେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଠତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୩୯।

''ୱନ୍ଦାମି ତଂ କୁଞ୍ଜର ସଟ୍ଠିହାଯନଂ, ଆରଞ୍ଞକଂ ଯୂଥପତିଂ ଯସସ୍ସିଂ;

ପକ୍ଖେହି ତଂ ପଞ୍ଜଲିକଂ କରୋମି, ମା ମେ ୱଧୀ ପୁତ୍ତକେ ଦୁବ୍ବଲାଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ସଟ୍ଠିହାଯନନ୍ତି ସଟ୍ଠିୱସ୍ସକାଲେ ହାଯନବଲଂ। ଯସସ୍ସିନ୍ତି ପରିୱାରସମ୍ପନ୍ନଂ। ପକ୍ଖେହି ତଂ ପଞ୍ଜଲିକଂ କରୋମୀତି ଅହଂ ପକ୍ଖେହି ତଂ ଅଞ୍ଜଲିକଂ କରୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ''ମା ଚିନ୍ତଯି ଲଟୁକିକେ, ଅହଂ ତେ ପୁତ୍ତକେ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ସକୁଣପୋତକାନଂ ଉପରି ଠତ୍ୱା ଅସୀତିଯା ହତ୍ଥିସହସ୍ସେସୁ ଗତେସୁ ଲଟୁକିକଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଲଟୁକିକେ ଅମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଛତୋ ଏକୋ ଏକଚାରିକୋ ହତ୍ଥୀ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଅମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ନ କରିସ୍ସତି, ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ତମ୍ପି ଯାଚିତ୍ୱା ପୁତ୍ତକାନଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କରେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସାପି ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଉଭୋହି ପକ୍ଖେହି ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

''ୱନ୍ଦାମି ତଂ କୁଞ୍ଜର ଏକଚାରିଂ, ଆରଞ୍ଞକଂ ପବ୍ବତସାନୁଗୋଚରଂ;

ପକ୍ଖେହି ତଂ ପଞ୍ଜଲିକଂ କରୋମି, ମା ମେ ୱଧୀ ପୁତ୍ତକେ ଦୁବ୍ବଲାଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ପବ୍ବତସାନୁଗୋଚରନ୍ତି ଘନସେଲପବ୍ବତେସୁ ଚ ପଂସୁପବ୍ବତେସୁ ଚ ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ।

ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

‘‘ଓଧିସ୍ସାମି ତେ ଲଟୁକିକେ ପୁତ୍ତକାନି, କିଂ ମେ ତୁୱଂ କାହସି ଦୁବ୍ବଲାସି;

ସତଂ ସହସ୍ସାନିପି ତାଦିସୀନଂ, ୱାମେନ ପାଦେନ ପପୋଥୟେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱଧିସ୍ସାମି ତେତି ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ମମ ୱିଚରଣମଗ୍ଗେ ପୁତ୍ତକାନି ଠପେସି, ଯସ୍ମା ଠପେସି, ତସ୍ମା ୱଧିସ୍ସାମି ତେ ପୁତ୍ତକାନୀତି ୱଦତି। କିଂ ମେ ତୁୱଂ କାହସୀତି ମୟ୍ହଂ ମହାଥାମସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଦୁବ୍ବଲା କିଂ କରିସ୍ସସି। ପପୋଥୟେୟ୍ୟନ୍ତି ଅହଂ ତାଦିସାନଂ ଲଟୁକିକାନଂ ସତସହସ୍ସମ୍ପି ୱାମେନ ପାଦେନ ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣେୟ୍ୟଂ, ଦକ୍ଖିଣପାଦେନ ପନ କଥାୱ ନତ୍ଥୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସୋ ତସ୍ସା ପୁତ୍ତକେ ପାଦେନ ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣେତ୍ୱା ମୁତ୍ତେନ ପୱାହେତ୍ୱା ନଦନ୍ତୋୱ ପକ୍କାମି। ଲଟୁକିକା ରୁକ୍ଖସାଖାଯ ନିଲୀୟିତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ତାୱ ୱାରଣ ନଦନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛସି, କତିପାହେନେୱ ମେ କିରିଯଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି, କାଯବଲତୋ ଞାଣବଲସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱଂ ନ ଜାନାସି, ହୋତୁ, ଜାନାପେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ତଂ ସନ୍ତଜ୍ଜଯମାନାୱ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

‘‘ନ ହେୱ ସବ୍ବତ୍ଥ ବଲେନ କିଚ୍ଚଂ, ବଲଞ୍ହି ବାଲସ୍ସ ୱଧାଯ ହୋତି;

କରିସ୍ସାମି ତେ ନାଗରାଜା ଅନତ୍ଥଂ, ଯୋ ମେ ୱଧୀ ପୁତ୍ତକେ ଦୁବ୍ବଲାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବଲେନାତି କାଯବଲେନ। ଅନତ୍ଥନ୍ତି ଅୱୁଡ୍ଢିଂ। ଯୋ ମେତି ଯୋ ତ୍ୱଂ ମମ ଦୁବ୍ବଲାଯ ପୁତ୍ତକେ ୱଧୀ ଘାତେସି।

ସା ଏୱଂ ୱତ୍ୱା କତିପାହଂ ଏକଂ କାକଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତେନ ତୁଟ୍ଠେନ ‘‘କିଂ ତେ କରୋମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା ‘‘ସାମି, ଅଞ୍ଞଂ ମେ କାତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଏକସ୍ସ ପନ ଏକଚାରିକୱାରଣସ୍ସ ତୁଣ୍ଡେନ ପହରିତ୍ୱା ତୁମ୍ହେହି ଅକ୍ଖୀନି ଭିନ୍ନାନି ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ’’ତି ଆହ। ସା ତେନ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତା ଏକଂ ନୀଲମକ୍ଖିକଂ ଉପଟ୍ଠହି। ତାଯପି ‘‘କିଂ ତେ, କରୋମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା ‘‘ଇମିନା କାକେନ ଏକଚାରିକୱାରଣସ୍ସ ଅକ୍ଖୀସୁ ଭିନ୍ନେସୁ ତୁମ୍ହେହି ତତ୍ଥ ଆସାଟିକଂ ପାତେତୁଂ ଇଚ୍ଛାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତାଯପି ‘‘ସାଧୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକଂ ମଣ୍ଡୂକଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତେନ ‘‘କିଂ ତେ, କରୋମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା ‘‘ଯଦା ଏକଚାରିକୱାରଣୋ ଅନ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପରିଯେସତି, ତଦା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ଠିତୋ ସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଅଭିରୁହନ୍ତେ ଓତରିତ୍ୱା ପପାତେ ସଦ୍ଦଂ କରେୟ୍ୟାଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା ଏତ୍ତକଂ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ’’ତି ଆହ। ସୋପି ତସ୍ସା ୱଚନଂ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ଅଥେକଦିୱସଂ କାକୋ ୱାରଣସ୍ସ ଦ୍ୱେପି ଅକ୍ଖୀନି ତୁଣ୍ଡେନ ଭିନ୍ଦି, ନୀଲମକ୍ଖିକା ଆସାଟିକଂ ପାତେସି। ସୋ ପୁଳୱେହି ଖଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ପିପାସାଭିଭୂତୋ ପାନୀଯଂ ପରିଯେସମାନୋ ୱିଚରି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ମଣ୍ଡୂକୋ ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ସଦ୍ଦମକାସି। ୱାରଣୋ ‘‘ଏତ୍ଥ ପାନୀଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଅଭିରୁହି। ଅଥ ମଣ୍ଡୂକୋ ଓତରିତ୍ୱା ପପାତେ ଠତ୍ୱା ସଦ୍ଦମକାସି। ୱାରଣୋ ‘‘ଏତ୍ଥ ପାନୀଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପପାତାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପରିଗଳିତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦେ ପତିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣି। ଲଟୁକିକା ତସ୍ସ ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଦିଟ୍ଠା ମେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠୀ’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ତସ୍ସ ଖନ୍ଧେ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ୱେରଂ ନାମ କାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ବଲସମ୍ପନ୍ନମ୍ପି ୱାରଣଂ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ୱାରଣସ୍ସ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସୁ’’ନ୍ତି –

୪୩।

‘‘କାକଞ୍ଚ ପସ୍ସ ଲଟୁକିକଂ, ମଣ୍ଡୂକଂ ନୀଲମକ୍ଖିକଂ;

ଏତେ ନାଗଂ ଅଘାତେସୁଂ, ପସ୍ସ ୱେରସ୍ସ ୱେରିନଂ;

ତସ୍ମା ହି ୱେରଂ ନ କୟିରାଥ, ଅପ୍ପିୟେନପି କେନଚୀ’’ତି। –

ଇମଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି।

ତତ୍ଥ ପସ୍ସାତି ଅନିୟାମିତାଲପନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୂ ପନ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପସ୍ସଥ ଭିକ୍ଖୱେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତେତି ଏତେ ଚତ୍ତାରୋ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା। ଅଘାତେସୁନ୍ତି ତଂ ୱଧିଂସୁ। ପସ୍ସ ୱେରସ୍ସ ୱେରିନନ୍ତି ପସ୍ସଥ ୱେରିକାନଂ ୱେରସ୍ସ ଗତିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଦା ଏକଚାରିକହତ୍ଥୀ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ୟୂଥପତି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଲଟୁକିକଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୫୮] ୮। ଚୂଳଧମ୍ମପାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅହମେୱଦୂସିୟା ଭୂନହତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅଞ୍ଞେସୁ ଜାତକେସୁ ଦେୱଦତ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତାସମତ୍ତମ୍ପି କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଚୂଳଧମ୍ମପାଲଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତମାସିକକାଲେ ହତ୍ଥପାଦେ ଚ ସୀସଞ୍ଚ ଛେଦାପେତ୍ୱା ଅସିମାଲକଂ ନାମ କାରେସି। ଦଦ୍ଦରଜାତକେ (ଜା। ୧।୨।୪୩-୪୪) ଗୀୱଂ ଗହେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନେ ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦି। ଖନ୍ତୀୱାଦୀଜାତକେ (ଜା। ୧।୪।୪୯ ଆଦୟୋ) ଦ୍ୱୀହିପି କସାହି ପହାରସହସ୍ସେହି ତାଳାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ଚ କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଛେଦାପେତ୍ୱା ଜଟାସୁ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତାନକଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଉରେ ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିୱସଂୟେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣି। ଚୂଳନନ୍ଦିୟଜାତକେପି (ଜା। ୧।୨।୧୪୩-୧୪୪) ମହାକପିଜାତକେପି (ଜା। ୧।୭।୮୩ ଆଦୟୋ) ମାରେସିୟେୱ। ଏୱମେୱ ସୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧକାଲେପି ପରିସକ୍କିୟେୱ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ମାରଣତ୍ଥମେୱ ଉପାୟଂ କରୋତି, ‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ମାରାପେସ୍ସାମୀ’ତି ଧନୁଗ୍ଗହେ ପୟୋଜେସି, ସିଲଂ ପୱିଜ୍ଝି, ନାଳାଗିରିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମୟ୍ହଂ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କିୟେୱ, ଇଦାନି ପନ ତାସମତ୍ତମ୍ପି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି , ପୁବ୍ବେ ମଂ ଚୂଳଧମ୍ମପାଲକୁମାରକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ସମାନଂ ଜୀୱତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ଅସିମାଲକଂ କାରେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ମହାପତାପେ ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା ଚନ୍ଦାଦେୱିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ଧମ୍ମପାଲୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତମେନଂ ସତ୍ତମାସିକକାଲେ ମାତା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା କୀଳାପୟମାନା ନିସୀଦି। ରାଜା ତସ୍ସା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ସା ପୁତ୍ତଂ କୀଳାପୟମାନା ପୁତ୍ତସିନେହେନ ସମପ୍ପିତା ହୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସ୍ସିତ୍ୱାପି ନ ଉଟ୍ଠହି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ଇଦାନେୱ ତାୱ ପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ମାନଂ କରୋତି, ମଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ନ ମଞ୍ଞତି, ପୁତ୍ତେ ପନ ୱଡ୍ଢନ୍ତେ ମୟି ‘ମନୁସ୍ସୋ’ତିପି ସଞ୍ଞଂ ନ କରିସ୍ସତି, ଇଦାନେୱ ନଂ ଘାତେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ରାଜାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ୱିଧାନେନ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ଚୋରଘାତକଂ ପକ୍କୋସାପେସି। ସୋ କାସାୟୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥୋ ରତ୍ତମାଲାଧରୋ ଫରସୁଂ ଅଂସେ ଠପେତ୍ୱା ଉପଧାନଘଟିକଂ ହତ୍ଥପାଦଠପନଦଣ୍ଡକଞ୍ଚ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି ଅଟ୍ଠାସି। ଦେୱିୟା ସିରିଗବ୍ଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମପାଲଂ ଆନେହୀତି। ଦେୱୀପି ରଞ୍ଞୋ କୁଦ୍ଧିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ରୋଦମାନା ନିସୀଦି। ଚୋରଘାତକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପିଟ୍ଠିୟଂ ହତ୍ଥେନ ପହରିତ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ କୁମାରଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଦାୟ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି ଆହ। ରାଜା ଏକଂ ଫଲକଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ପୁରତୋ ନିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ନଂ ନିପଜ୍ଜାପେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତଥା ଅକାସି।

ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋୱ ପରିଦେୱମାନା ଆଗଚ୍ଛି। ପୁନ ଚୋରଘାତକୋ ‘‘କିଂ କରୋମୀ, ଦେୱା’’ତି ଆହ। ଧମ୍ମପାଲସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଛିନ୍ଦାତି। ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ‘‘ମହାରାଜ, ମମ ପୁତ୍ତୋ ସତ୍ତମାସିକୋ ବାଲକୋ ନ କିଞ୍ଚି ଜାନାତି, ନତ୍ଥେତସ୍ସ ଦୋସୋ, ଦୋସୋ ପନ ହୋନ୍ତୋ ମୟି ଭୱେୟ୍ୟ, ତସ୍ମା ମୟ୍ହଂ ହତ୍ଥେ ଛେଦାପେହୀ’’ତି ଇମମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୪।

‘‘ଅହମେୱ ଦୂସିୟା ଭୂନହତା, ରଞ୍ଞୋ ମହାପତାପସ୍ସ;

ଏତଂ ମୁଞ୍ଚତୁ ଧମ୍ମପାଲଂ, ହତ୍ଥେ ମେ ଦେୱ ଛେଦେହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୂସିଯାତି ଦୂସିକା, ତୁମ୍ହେ ଦିସ୍ୱା ଅନୁଟ୍ଠହମାନା ଦୋସକାରିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଦୂସିକା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ଭୂନହତାତି ହତଭୂନା, ହତୱୁଡ୍ଢୀତି ଅତ୍ଥୋ। ରଞ୍ଞୋତି ଇଦଂ ‘‘ଦୂସିଯା’’ତି ପଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ମହାପତାପସ୍ସ ଅପରାଧକାରିକା, ନାଯଂ କୁମାରୋ, ତସ୍ମା ନିରପରାଧଂ ଏତଂ ବାଲକଂ ମୁଞ୍ଚତୁ ଧମ୍ମପାଲଂ, ସଚେପି ହତ୍ଥେ ଛେଦାପେତୁକାମୋ, ଦୋସକାରିକାଯ ହତ୍ଥେ ମେ, ଦେୱ, ଛେଦେହୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜା ଚୋରଘାତକଂ ଓଲୋକେସି। ‘‘କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି? ‘‘ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଛେଦା’’ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚୋରଘାତକୋ ତିଖିଣଫରସୁଂ ଗହେତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ତରୁଣୱଂସକଳୀରେ ୱିଯ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେ ଛିନ୍ଦି। ସୋ ଦ୍ୱୀସୁ ହତ୍ଥେସୁ ଛିଜ୍ଜମାନେସୁ ନେୱ ରୋଦି ନ ପରିଦେୱି, ଖନ୍ତିଞ୍ଚ ମେତ୍ତଞ୍ଚ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଅଧିୱାସେସି। ଚନ୍ଦା ପନ ଦେୱୀ ଛିନ୍ନହତ୍ଥକୋଟିଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ କତ୍ୱା ଲୋହିତଲିତ୍ତା ପରିଦେୱମାନା ୱିଚରି। ପୁନ ଚୋରଘାତକୋ ‘‘କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦ୍ୱେପି ପାଦେ ଛିନ୍ଦା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୫।

‘‘ଅହମେୱ ଦୂସିଯା ଭୂନହତା, ରଞ୍ଞୋ ମହାପତାପସ୍ସ;

ଏତଂ ମୁଞ୍ଚତୁ ଧମ୍ମପାଲଂ, ପାଦେ ମେ ଦେୱ ଛେଦେହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ରାଜାପି ପୁନ ଚୋରଘାତକଂ ଆଣାପେସି। ସୋ ଉଭୋପି ପାଦେ ଛିନ୍ଦି। ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ପାଦକୋଟିମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ କତ୍ୱା ଲୋହିତଲିତ୍ତା ପରିଦେୱମାନା ‘‘ସାମି ମହାପତାପ, ଛିନ୍ନହତ୍ଥପାଦା ନାମ ଦାରକା ମାତରା ପୋସେତବ୍ବା ହୋନ୍ତି, ଅହଂ ଭତିଂ କତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତକଂ ପୋସେସ୍ସାମି, ଦେହି ମେ ଏତ’’ନ୍ତି ଆହ। ଚୋରଘାତକୋ ‘‘କିଂ ଦେୱ କତା ରାଜାଣା, ନିଟ୍ଠିତଂ ମମ କିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ତାୱ ନିଟ୍ଠିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅଥ କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି? ‘‘ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୬।

‘‘ଅହମେୱ ଦୂସିଯା ଭୂନହତା, ରଞ୍ଞୋ ମହାପତାପସ୍ସ;

ଏତଂ ମୁଞ୍ଚତୁ ଧମ୍ମପାଲଂ, ସୀସଂ ମେ ଦେୱ ଛେଦେହୀ’’ତି।

ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ଅତ୍ତନୋ ସୀସଂ ଉପନେସି।

ପୁନ ଚୋରଘାତକୋ ‘‘କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦା’’ତି। ସୋ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କତା, ଦେୱ, ରାଜାଣା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ତାୱ କତା’’ତି। ‘‘ଅଥ କିଂ କରୋମି, ଦେୱା’’ତି? ‘‘ଅସିତୁଣ୍ଡେନ ନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅସିମାଲକଂ ନାମ କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ କଳେୱରଂ ଆକାସେ ଖିପିତ୍ୱା ଅସିତୁଣ୍ଡେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅସିମାଲକଂ ନାମ କତ୍ୱା ମହାତଲେ ୱିପ୍ପକିରି। ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମଂସେ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ କତ୍ୱା ମହାତଲେ ରୋଦମାନା ପରିଦେୱମାନା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୪୭।

‘‘ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଚ ୱିଜ୍ଜରେ ସୁହଦା;

ଯେ ନ ୱଦନ୍ତି ରାଜାନଂ, ମା ଘାତଯି ଓରସଂ ପୁତ୍ତଂ।

୪୮।

‘‘ନ ହି ନୂନିମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ, ଞାତୀ ମିତ୍ତା ଚ ୱିଜ୍ଜରେ ସୁହଦା;

ଯେ ନ ୱଦନ୍ତି ରାଜାନଂ, ମା ଘାତଯି ଅତ୍ରଜଂ ପୁତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଚ ୱିଜ୍ଜରେ ସୁହଦାତି ନୂନ ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଦଳ୍ହମିତ୍ତା ୱା ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ସହଭାୱିନୋ ଅମଚ୍ଚା ୱା ମୁଦୁହଦଯତାଯ ସୁହଦା ୱା କେଚି ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି। ଯେ ନ ୱଦନ୍ତୀତି ଯେ ଅଧୁନା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ପିଯପୁତ୍ତଂ ମା ଘାତଯୀ’’ତି ନ ୱଦନ୍ତି, ଇମଂ ରାଜାନଂ ପଟିସେଧେନ୍ତି, ତେ ନତ୍ଥିଯେୱାତି ମଞ୍ଞେ। ଦୁତିଯଗାଥାଯଂ ଞାତୀତି ଞାତକା।

ଇମା ପନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ୱତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ହଦଯମଂସଂ ଧାରଯମାନା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

‘‘ଚନ୍ଦନସାରାନୁଲିତ୍ତା, ବାହା ଛିଜ୍ଜନ୍ତି ଧମ୍ମପାଲସ୍ସ;

ଦାଯାଦସ୍ସ ପଥବ୍ୟା, ପାଣା ମେ ଦେୱ ରୁଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦାଯାଦସ୍ସ ପଥବ୍ୟାତି ପିତୁସନ୍ତକାଯ ଚାତୁରନ୍ତାଯ ପଥୱିଯା ଦାଯାଦସ୍ସ ଲୋହିତଚନ୍ଦନସାରାନୁଲିତ୍ତା ହତ୍ଥା ଛିଜ୍ଜନ୍ତି, ପାଦା ଛିଜ୍ଜନ୍ତି, ସୀସଞ୍ଚ ଛିଜ୍ଜତି, ଅସିମାଲକୋପି କତୋ, ତୱ ୱଂସଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗତୋସି ଦାନୀତି ଏୱମାଦୀନି ୱିଲପନ୍ତି ଏୱମାହ। ପାଣା ମେ ଦେୱ ରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଦେୱ, ମଯ୍ହମ୍ପି ଇମଂ ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତିଯା ଜୀୱିତଂ ରୁଜ୍ଝତୀତି।

ତସ୍ସା ଏୱଂ ପରିଦେୱମାନାଯ ଏୱ ଡଯ୍ହମାନେ ୱେଳୁୱନେ ୱେଳୁ ୱିଯ ହଦଯଂ ଫଲି, ସା ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା। ରାଜାପି ପଲ୍ଲଙ୍କେ ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମହାତଲେ ପତି, ପଦରତଲଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିଜ୍ଜି, ସୋ ତତୋପି ଭୂମିଯଂ ପତି। ତତୋ ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲାପି ଘନପଥୱୀ ତସ୍ସ ଅଗୁଣଂ ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିୱରମଦାସି, ଅୱୀଚିତୋ ଜାଲା ଉଟ୍ଠାଯ କୁଲଦତ୍ତିକେନ କମ୍ବଲେନ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୀ ୱିଯ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ଖିପି। ଚନ୍ଦାଯ ଚ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅମଚ୍ଚା ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କରିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ, ଧମ୍ମପାଲକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଚୂଳଧମ୍ମପାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୫୯] ୯। ସୁୱଣ୍ଣମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱିକ୍କମରେ ହରିପାଦାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଏକଂ କୁଲଧୀତରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା କିର ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲସ୍ସ ଧୀତା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ବୁଦ୍ଧମାମକା ଧମ୍ମମାମକା ସଙ୍ଘମାମକା ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନା ପଣ୍ଡିତା ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞାଭିରତା। ତଂ ଅଞ୍ଞଂ ସାୱତ୍ଥିଯମେୱ ସମାନଜାତିକଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକକୁଲଂ ୱାରେସି। ଅଥସ୍ସା ମାତାପିତରୋ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଧୀତା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ତୀଣି ରତନାନି ମମାଯତି ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞାଭିରତା, ତୁମ୍ହେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଇମିସ୍ସାପି ଯଥାରୁଚିଯା ଦାନଂ ୱା ଦାତୁଂ ଧମ୍ମଂ ୱା ସୋତୁଂ ୱିହାରଂ ୱା ଗନ୍ତୁଂ ସୀଲଂ ୱା ରକ୍ଖିତୁଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ୱା କାତୁଂ ନ ଦସ୍ସଥ, ନ ମଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦେମ, ଅତ୍ତନା ସଦିସଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକକୁଲାୱ କୁମାରିକଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ତେ ତେହି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଧୀତା ଅମ୍ହାକଂ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଧିପ୍ପାଯେନ ସବ୍ବମେତଂ କରୋତୁ, ମଯଂ ନ ୱାରେସ୍ସାମ, ଦେଥ ନୋ ଏତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱୁତ୍ତା ଭଦ୍ଦକେନ ନକ୍ଖତ୍ତେନ ମଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ନଯିଂସୁ। ସା ୱତ୍ତାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ପତିଦେୱତା ଅହୋସି, ସସ୍ସୁସସୁରସାମିକୱତ୍ତାନି କତାନେୱ ହୋନ୍ତି।

ସା ଏକଦିୱସଂ ସାମିକଂ ଆହ – ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଅମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକତ୍ଥେରାନଂ ଦାନଂ ଦାତୁ’’ନ୍ତି। ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ, ଯଥାଜ୍ଝାସଯେନ ଦାନଂ ଦେହୀତି। ସା ଥେରେ ନିମନ୍ତାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମଂ କୁଲଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକଂ

ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଗୁଣଂ ନ ଜାନାତି, ସାଧୁ, ଅମ୍ମା, ଯାଓ ଇମଂ କୁଲଂ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଗୁଣଂ ଜାନାତି, ତାଓ ଇଧେଓ ଭିକ୍ଖୁ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଆହ। ଥେରା ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିବଦ୍ଧଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ପୁନ ସାମିକଂ ଆହ ''ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ, ଥେରା ଇଧ ନିବଦ୍ଧଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, କିଂକାରଣା ତୁମ୍ହେ ନ ପସ୍ସଥା''ତି। ''ସାଧୁ, ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ପୁନଦିୱସେ ଥେରାନଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି । ସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ଧମ୍ମସେନାପତି ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି। ସୋ ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମକଥାୟ ଚ ଇରିୟାପଥେସୁ ଚ ପସୀଦିତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଥେରାନଂ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତି, ପାନୀୟଂ ପରିସ୍ସାୱେତି, ଅନ୍ତରାଭତ୍ତେ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣାତି, ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ଭିଜ୍ଜି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଥେରୋ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉଭୋପି ଜୟମ୍ପତିକା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତମସୋ ଦାସକମ୍ମକରାପି ସବ୍ବେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘମାମକାୟେୱ ଜାତା। ଅଥେକଦିୱସଂ ଦାରିକା ସାମିକଂ ଆହ – ''ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ, କିଂ ମେ ଘରାୱାସେନ, ଇଚ୍ଛାମହଂ ପବ୍ବଜିତୁ''ନ୍ତି। ସୋ ''ସାଧୁ ଭଦ୍ଦେ, ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟଂ ନେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚି। ତଂ ସତ୍ଥା ପବ୍ବାଜେସି। ଉଭୋପି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକା ନାମ ଦହରଭିକ୍ଖୁନୀ ଅତ୍ତନୋ ଚେୱ ପଚ୍ଚୟା ଜାତା ସାମିକସ୍ସ ଚ, ଅତ୍ତନାପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ତମ୍ପି ପାପେସୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ତାୱ ଏସା ସାମିକଂ ରାଗପାସା ମୋଚେସି, ପୁବ୍ବେପେସା ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତେ ପନ ମରଣପାସା ମୋଚେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମିଗୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭିରୂପୋ ଅହୋସି ପାସାଦିକୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ଲାଖାରସପରିକମ୍ମକତେହି ୱିୟ ହତ୍ଥପାଦେହି ରଜତଦାମସଦିସେହି ୱିସାଣେହି ମଣିଗୁଳିକପଟିଭାଗେହି ଅକ୍ଖୀହି ରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁସଦିସେନ ମୁଖେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଭରିୟାପିସ୍ସ ତରୁଣମିଗୀ ଅଭିରୂପା ଅହୋସି ଦସ୍ସନୀୟା। ତେ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିଂସୁ, ଅସୀତିସହସ୍ସଚିତ୍ରମିଗା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ତଦା ଲୁଦ୍ଦକା ମିଗୱୀଥୀସୁ ପାସେ ଓଡ୍ଡେସୁଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମିଗାନଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପାଦେ ପାସେନ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଆକଡ୍ଢି, ଚମ୍ମଂ ଛିଜ୍ଜି, ପୁନ ଆକଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ମଂସଂ ଛିଜ୍ଜି, ପୁନ ନ୍ହାରୁ ଛିଜ୍ଜି, ପାସୋ ଅଟ୍ଠିମାହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ପାସଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ବଦ୍ଧରୱଂ ରୱି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତୋ ମିଗଗଣୋ ପଲାୟି। ଭରିୟା ପନସ୍ସ ପଲାୟିତ୍ୱା ମିଗାନଂ ଅନ୍ତରେ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ଇଦଂ ଭୟଂ ମୟ୍ହଂ ପିୟସାମିକସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ୱେଗେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସୁମୁଖୀ ରୋଦମାନା ''ସାମି , ତ୍ୱଂ ମହବ୍ବଲୋ, କିଂ ଏତଂ ପାସଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ୱେଗଂ ଜନେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦାହି ନ''ନ୍ତି ତସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

''ୱିକ୍କମ ରେ ହରିପାଦ, ୱିକ୍କମ ରେ ମହାମିଗ;

ଛିନ୍ଦ ୱାରତ୍ତିକଂ ପାସଂ, ନାହଂ ଏକା ୱନେ ରମେ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱିକ୍କମାତି ପରକ୍କମ, ଆକଡ୍ଢାତି ଅତ୍ଥୋ। ରେତି ଆମନ୍ତନେ ନିପାତୋ। ହରିପାଦାତି ସୁୱଣ୍ଣପାଦ। ସକଲସରୀରମ୍ପି ତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ, ଅୟଂ ପନ ଗାରୱେନେୱମାହ। ନାହଂ ଏକାତି ଅହଂ ତୟା ୱିନା ଏକିକା ୱନେ ନ ରମିସ୍ସାମି, ତିଣୋଦକଂ ପନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରିସ୍ସାମୀତି ଦସ୍ସେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମିଗୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୫୧।

''ୱିକ୍କମାମି ନ ପାରେମି, ଭୂମିଂ ସୁମ୍ଭାମି ୱେଗସା;

ଦଳ୍ହୋ ୱାରତ୍ତିକୋ ପାସୋ, ପାଦଂ ମେ ପରିକନ୍ତତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱିକ୍କମାମୀତି ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ୱୀରିୟଂ କରୋମି। ନ ପାରେମୀତି ପାସଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ପନ ନ ସକ୍କୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୂମିଂ ସୁମ୍ଭାମୀତି ଅପି ନାମ

ଛିଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ପାଦେନାପି ଭୂମିଂ ପହରାମି। ୱେଗସାତି ୱେଗେନ। ପରିକନ୍ତତୀତି ଚମ୍ମାଦୀନି ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ସମନ୍ତା କନ୍ତତୀତି।

ଅଥ ନଂ ମିଗୀ ‘‘ମା ଭାୟି, ସାମି, ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ଲୁଦ୍ଦକଂ ଯାଚିତ୍ୱା ତୱ ଜୀୱିତଂ ଆହରିସ୍ସାମି। ସଚେ ଯାଚନାୟ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ମମ ଜୀୱିତମ୍ପି ଦତ୍ୱା ତୱ ଜୀୱିତଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ମହାସତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଲୋହିତଲିତ୍ତଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଲୁଦ୍ଦକୋପି ଅସିଞ୍ଚ ସତ୍ତିଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା କପ୍ପୁଟ୍ଠାନଗ୍ଗି ୱିୟ ଆଗଚ୍ଛତି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଲୁଦ୍ଦକୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ କରିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ମା ଭାୟୀ’’ତି ମିଗଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ ପଟିପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ମମ ସାମିକୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅସୀତିସହସ୍ସାନଂ ମିଗାନଂ ରାଜା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ମିଗରାଜେ ଠିତେୟେୱ ଅତ୍ତନୋ ୱଧଂ ଯାଚନ୍ତୀ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୫୨।

‘‘ଅତ୍ଥରସ୍ସୁ ପଲାସାନି, ଅସିଂ ନିବ୍ବାହ ଲୁଦ୍ଦକ;

ପଠମଂ ମଂ ୱଧିତ୍ୱାନ, ହନ ପଚ୍ଛା ମହାମିଗ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଲାସାନୀତି ମଂସଟ୍ଠପନତ୍ଥଂ ପଲାସପଣ୍ଣାନି ଅତ୍ଥରସ୍ସୁ। ଅସିଂ ନିବ୍ବାହାତି ଅସିଂ କୋସତୋ ନୀହର।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକୋ ‘‘ମନୁସ୍ସଭୂତା ତାୱ ସାମିକସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି, ଅୟଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତା ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜତି, ମନୁସ୍ସଭାସାୟ ଚ ମଧୁରେନ ସରେନ କଥେତି, ଅଜ୍ଜ ଇମିସ୍ସା ଚ ପତିନୋ ଚସ୍ସା ଜୀୱିତଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୫୩।

‘‘ନ ମେ ସୁତଂ ୱା ଦିଟ୍ଠଂ ୱା, ଭାସନ୍ତିଂ ମାନୁସିଂ ମିଗିଂ;

ତ୍ୱଞ୍ଚ ଭଦ୍ଦେ ସୁଖୀ ହୋହି, ଏସୋ ଚାପି ମହାମିଗୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁତଂ ୱା ଦିଟ୍ଠଂ ୱାତି ମୟା ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱରୂପଂ ଦିଟ୍ଠଂ ୱା ସୁତଂ ୱା ନତ୍ଥି। ଭାସନ୍ତିଂ ମାନୁସିଂ ମିଗିନ୍ତି ଅହଞ୍ହି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ମାନୁସିଂ ୱାଚଂ ଭାସନ୍ତିଂ ମିଗିଂ ନେୱ ଅଦ୍ଦସଂ ନ ଅସ୍ସୋସିଂ। ଯେସଂ ପନ ‘‘ନ ମେ ସୁତା ୱା ଦିଟ୍ଠା ୱା, ଭାସନ୍ତୀ ମାନୁସୀ ମିଗୀ’’ତି ପାଠୋ, ତେସଂ ଯଥାପାଠମେୱ ଅତ୍ଥୋ ଦିସ୍ସତି। ଭଦ୍ଦେତି ଭଦ୍ଦକେ ପଣ୍ଡିକେ ଉପାୟକୁସଲେ। ଇତି ତଂ ଆଲପିତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ତ୍ୱଞ୍ଚ ଏସୋ ଚାପି ମହାମିଗୋତି ଦ୍ୱେପି ଜନା ସୁଖୀ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖା ହୋଥା’’ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାସିଯା ଚମ୍ମପାସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦେ ଲଗ୍ଗପାସକଂ ସଣିକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନ୍ହାରୁନା ନ୍ହାରୁଂ, ମଂସେନ ମଂସଂ, ଚମ୍ମେନ ଚମ୍ମଂ ପଟିପାଟେତ୍ୱା ପାଦଂ ହତ୍ଥେନ ପରିମଜ୍ଜି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପୂରିତପାରମିତାନୁଭାୱେନ ଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ ଚ ମେତ୍ତଚିତ୍ତାନୁଭାୱେନ ମିଗିୟା ଚ ମେତ୍ତଧମ୍ମାନୁଭାୱେନ ନ୍ହାରୁମଂସଚମ୍ମାନି ନ୍ହାରୁମଂସଚମ୍ମେହି ଘଟୟିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ସୁଖୀ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ମିଗୀ ବୋଧିସତ୍ତଂ ସୁଖିତଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତା ଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୀ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୫୪।

‘‘ଏୱଂ ଲୁଦ୍ଦକ ନନ୍ଦସ୍ସୁ, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ଯଥାହମଜ୍ଜ ନନ୍ଦାମି, ମୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାମିଗ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଲୁଦ୍ଦକାତି ଦାରୁଣକମ୍ମକିରିୟାୟ ଲଦ୍ଧନାମୱସେନ ଆଲପତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ଲୁଦ୍ଦୋ ମୟ୍ହଂ ଅୱସ୍ସୟୋ ଜାତୋ, ମୟାପିସ୍ସ ଅୱସ୍ସୟେନେୱ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଗୋଚରଭୂମିୟଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଏକଂ ମଣିକ୍ଖନ୍ଧଂ ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ମା କରି, ଇମିନା କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ଦାରକେ ପୋସେନ୍ତୋ ଦାନସୀଲାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି

କରୋହୀ’’ତି ତସ୍ସୋୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଲୁଦ୍ଦକୋ ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି, ମିଗୀ ଦହରଭିକ୍ଖୁନୀ, ମିଗରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୁୱଣ୍ଣମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୬୦] ୧୦। ସୁଯୋନନ୍ଦୀଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱାତି ଗନ୍ଧୋ ତିମିରାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କିଂ ଦିସ୍ୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅଲଙ୍କତମାତୁଗାମ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମାତୁଗାମୋ ନାମେସ ଭିକ୍ଖୁ ନ ସକ୍କା ରକ୍ଖିତୁଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ସୁପଣ୍ଣଭୱନେ କତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତାପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ତମ୍ବରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ସୁଯୋନନ୍ଦୀ ନାମ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି ଉତ୍ତମରୂପଧରା। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁପଣ୍ଣଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ନାଗଦୀପୋ ସେଦୁମଦୀପୋ ନାମ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଦୀପେ ସୁପଣ୍ଣଭୱନେ ୱସତି। ସୋ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମ୍ବରାଜେନ ସଦ୍ଧିଂ ମାଣୱକୱେସେନ ଜୂତଂ କୀଳତି। ତସ୍ସ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ପରିଚାରିକା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଏୱରୂପୋ ନାମ ମାଣୱକୋ ଜୂତଂ କୀଳତୀ’’ତି ସୁଯୋନନ୍ଦିଯା ଆରୋଚେସୁଂ। ସା ସୁତ୍ୱା ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଜୂତମଣ୍ଡଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଚାରିକାନଂ ଅନ୍ତରେ ଠିତା ନଂ ଓଲୋକେସି। ସୋପି ଦେୱିଂ ଓଲୋକେସି। ଦ୍ୱେପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ସୁପଣ୍ଣରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ନଗରେ ୱାତଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି, ଗେହପତନଭଯେନ ରାଜନିୱେସନା ମନୁସ୍ସା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଅନ୍ଧକାରଂ କତ୍ୱା ଦେୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନାଗଦୀପେ ଅତ୍ତନୋ ଭୱନଂ ପାୱିସି ସୁଯୋନନ୍ଦିଯା ଗତଟ୍ଠାନଂ ଜାନନ୍ତା ନାମ ନାହେସୁଂ। ସୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମମାନୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଜୂତଂ କୀଳତି।

ରଞ୍ଞୋ ପନ ସଗ୍ଗୋ ନାମ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଦେୱିଯା ଗତଟ୍ଠାନଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ତଂ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ଗନ୍ଧବ୍ବ ସବ୍ବଂ ଥଲଜଲପଥଂ ଅନୁୱିଚରିତ୍ୱା ଦେୱିଯା ଗତଟ୍ଠାନଂ ପସ୍ସା’’ତି ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ପରିବ୍ବଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଗାମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିଚିନନ୍ତୋ କୁରୁକଚ୍ଛଂ ପାପୁଣି। ତଦା କୁରୁକଚ୍ଛୱାଣିଜା ନାୱାଯ ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ନାୱାଯ ୱେତନଂ ଖଣ୍ଡେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ କରିସ୍ସାମି, ମମ୍ପି ନେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତମ୍ପି ଆରୋପେତ୍ୱା ନାୱଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ତେ ସୁଖପଯାତାଯ ନାୱାଯ ତଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ‘‘ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ନୋ କରୋହୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ଅହଂ ଚେ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ କରେଯ୍ୟଂ, ମଯି ପନ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ କରୋନ୍ତେ ମଚ୍ଛା ଚଲିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ୱୋ ନାୱୋ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ମନୁସ୍ସମତ୍ତେ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ କରୋନ୍ତେ ମଚ୍ଛାନଂ ଚଲନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, କରୋହୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ମା ମଯ୍ହଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ଥା’’ତି ୱୀଣଂ ମୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତନ୍ତିସ୍ସରେନ ଗୀତସ୍ସରଂ, ଗୀତସ୍ସରେନ ତନ୍ତିସ୍ସରଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ଅକାସି। ତେନ ସଦ୍ଦେନ ସମ୍ମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ମଚ୍ଛା ଚଲିଂସୁ।

ଅଥେକୋ ମକରୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ନାୱାଯ ପତନ୍ତୋ ନାୱଂ ଭିନ୍ଦି। ସଗ୍ଗୋ ଫଲକେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯଥାୱାତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାଗଦୀପେ ସୁପଣ୍ଣଭୱନସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପାପୁଣି। ସୁଯୋନନ୍ଦୀପି ଦେୱୀ ସୁପଣ୍ଣରାଜସ୍ସ ଜୂତଂ କୀଳିତୁଂ ଗତକାଲେ ୱିମାନା ଓତରିତ୍ୱା ୱେଲନ୍ତେ ୱିଚରନ୍ତୀ ସଗ୍ଗଂ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ‘‘କଥଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ସବ୍ବଂ କଥେସି। ‘‘ତେନ ହି ମା ଭାଯୀ’’ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ବାହାହି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିମାନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସଯନପିଟ୍ଠେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସମସ୍ସତ୍ଥକାଲେ ଦିବ୍ବଭୋଜନଂ ଦତ୍ୱା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବୱତ୍ଥେହି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧପୁପ୍ଫେହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ପୁନ ଦିବ୍ବସଯନେ ନିପଜ୍ଜାପେସି। ଏୱଂ ଦିୱସଂ ପରିଗ୍ଗହମାନା ସୁପଣ୍ଣରଞ୍ଞୋ ଆଗମନୱେଲାଯ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଗତକାଲେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କିଲେସୱସେନ ଅଭିରମି। ତତୋ ମାସଦ୍ଧମାସଚ୍ଚଯେନ ବାରାଣସିୱାସିନୋ ୱାଣିଜା ଦାରୁଦକଗହଣତ୍ଥାଯ ତସ୍ମିଂ ଦୀପେ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ସୋ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ନାୱଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱାୱ ତସ୍ସ ଜୂତକୀଳନୱେଲାଯ ୱୀଣଂ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଗନ୍ଧବ୍ବଂ କରୋନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୫।

‘‘ୱାତି ଗନ୍ଧୋ ତିମିରାନଂ, କୁସମୁଦ୍ଦୋ ଚ ଘୋସୱା;

ଦୂରେ ଇତୋ ସୁଯୋନନ୍ଦୀ, ତମ୍ବ କାମା ତୁଦନ୍ତି ମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତିମିରାନନ୍ତି ତିମିରରୁକ୍ଖପୁପ୍ଫାନଂ। ତଂ କିର ନିଗ୍ରୋଧଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ତିମିରରୁକ୍ଖା ଅତ୍ଥି, ତେ ସନ୍ଧାୟେୱଂ ୱଦତି। କୁସମୁଦ୍ଦୋତି ଖୁଦ୍ଦକସମୁଦ୍ଦୋ। ଘୋସୱାତି ମହାରୱୋ। ତସ୍ସେୱ ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସମୁଦ୍ଦଂ ସନ୍ଧାୟେୱମାହ। ଇତୋତି ଇମମ୍ହା ନଗରା। ତମ୍ବାତି ରାଜାନଂ ଆଲପତି। ଅଥ ୱା ତମ୍ବକାମାତି ତମ୍ବେନ କାମିତକାମା ତମ୍ବକାମା ନାମ। ତେ ମଂ ହଦୟେ ୱିଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଦୀପେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୫୬।

''କଥଂ ସମୁଦ୍ଦମତରି, କଥଂ ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ସେଦୁମଂ;

କଥଂ ତସ୍ସା ଚ ତୁୟ୍ହଞ୍ଚ, ଅହୁ ସଗ୍ଗ ସମାଗମୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ସେଦୁମନ୍ତି ସେଦୁମଦୀପଂ।

ତତୋ ସଗ୍ଗୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୭।

''କୁରୁକଚ୍ଛା ପୟାତାନଂ, ୱାଣିଜାନଂ ଧନେସିନଂ;

ମକରେହି ଅଭିଦା ନାୱା, ଫଲକେନାହମପ୍ଲୱିଂ।

୫୮।

''ସା ମଂ ସଣ୍ହେନ ମୁଦୁନା, ନିଚ୍ଚଂ ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧିନୀ;

ଅଙ୍ଗେନ ଉଦ୍ଧରୀ ଭଦ୍ଦା, ମାତା ପୁତ୍ତଂୱ ଓରସଂ।

୫୯।

''ସା ମଂ ଅନ୍ନେନ ପାନେନ, ୱତ୍ଥେନ ସୟନେନ ଚ;

ଅତ୍ତନାପି ଚ ମନ୍ଦକ୍ଖୀ, ଏୱଂ ତମ୍ବ ୱିଜାନହୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସା ମଂ ସଣ୍ହେନ ମୁଦୁନାତି ଏୱଂ ଫଲକେନ ତୀରଂ ଉତ୍ତିଣ୍ଣଂ ମଂ ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ୱିଚରନ୍ତୀ ସା ଦିସ୍ୱା ''ମା ଭାୟୀ''ତି ସଣ୍ହେନ ମୁଦୁନା ୱଚନେନ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଙ୍ଗେନାତି ବାହୁୟୁଗଳଂ ଇଧ ''ଅଙ୍ଗେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭଦ୍ଦାତି ଦସ୍ସନୀୟା ପାସାଦିକା। ସା ମଂ ଅନ୍ନେନାତି ସା ମଂ ଏତେନ ଅନ୍ନାଦିନା ସନ୍ତପ୍ପେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତନାପି ଚାତି ନ କେୱଲଂ ଅନ୍ନାଦୀହେୱ, ଅତ୍ତନାପି ମଂ ଅଭିରମେନ୍ତୀ ସନ୍ତପ୍ପେସୀତି ଦୀପେତି। ମନ୍ଦକ୍ଖୀତି ମନ୍ଦଦସ୍ସନୀ, ମୁଦୁନା ଆକାରେନ ଓଲୋକନସୀଲାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ''ମତ୍ତକ୍ଖୀ''ତିପି ପାଠୋ, ମଦମତ୍ତେହି ୱିୟ ଅକ୍ଖୀହି ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ତମ୍ବାତି ଏୱଂ ତମ୍ବରାଜ ଜାନାହୀତି।

ସୁପଣ୍ଣୋ ଗନ୍ଧବ୍ବସ୍ସ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ''ଅହଂ ସୁପଣ୍ଣଭୱନେ ୱସନ୍ତୋପି ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ, କିଂ ମେ ତାୟ ଦୁସ୍ସୀଲାୟା''ତି ତଂ ଆନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପଟିଦତ୍ୱା ପକ୍କାମି, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁନ ନାଗଚ୍ଛୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସୁପଣ୍ଣରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସୁୟୋନନ୍ଦୀଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ମଣିକୁଣ୍ଡଲୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ୱଣ୍ଣାରୋହୱଗ୍ଗୋ

[୩୬୧] ୧। ୱଣ୍ଣାରୋହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱଣ୍ଣାରୋହେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ଉଭୋପି ମହାଥେରା ''ଇମଂ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ଅନୁବ୍ରୂହେସ୍ସାମା''ତି ସତ୍ଥାରଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗଣଂ ପହାଯ ସଯମେୱ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ଜେତୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରିଂସୁ। ଅଞ୍ଞତରୋପି ୱିଘାସାଦପୁରିସୋ ଥେରାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ଏକମନ୍ତେ ୱସି। ସୋ ଥେରାନଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ଅତିୱିଯ ସମଗ୍ଗା ୱସନ୍ତି, ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ଏତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭିନ୍ଦିତୁ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ୟେନ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ତୁମ୍ହାକଂ କିଞ୍ଚି ୱେରଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''କିଂ ପନାୱୁସୋ''ତି। ଏସ, ଭନ୍ତେ, ମମ ଆଗତକାଲେ ''ସାରିପୁତ୍ତୋ ନାମ ଜାତିଗୋତ୍ତକୁଲପଦେସେହି ୱା ସୁତଗନ୍ଥପଟିୱେଧେହି ୱା ମଯା ସଦ୍ଧିଂ କିଂ ପହୋତୀ''ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଅଗୁଣମେୱ କଥେସୀତି। ଥେରୋ ସିତଂ କତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଆୱୁସୋ''ତି ଆହ।

ସୋ ଅପରସ୍ମିମ୍ପି ଦିୱସେ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରମ୍ପି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଥେୱ କଥେସି। ସୋପି ନଂ ସିତଂ କତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ, ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ''ତି ୱତ୍ୱା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଆୱୁସୋ, ଏସୋ ୱିଘାସାଦୋ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ କିଞ୍ଚି କଥେସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଆମାୱୁସୋ, ମଯ୍ହମ୍ପି ସନ୍ତିକେ କଥେସି, ଇମଂ ନୀହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ଆୱୁସୋ, ନୀହରା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଥେରୋ ''ମା ଇଧ ୱସୀ''ତି ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ତଂ ନୀହରି। ତେ ଉଭୋପି ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ସୁଖେନ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଏକୋ ୱିଘାସାଦୋ ଅମ୍ହେ ଭିନ୍ଦିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଭିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପଲାଯୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ ଖୋ ସୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ତୁମ୍ହେ 'ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ'ତି ଭିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପଲାଯୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଅହୋସି। ତଦା ସୀହୋ ଚ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଚ ଅରଞ୍ଞେ ପବ୍ବତଗୁହାଯଂ ୱସନ୍ତି। ଏକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ତେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ତେସଂ ୱିଘାସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମହାକାଯୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି ''ମଯା ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାନଂ ମଂସଂ ନ ଖାଦିତପୁବ୍ବଂ, ମଯା ଇମେ ଦ୍ୱେ ଜନେ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତତୋ ନେସଂ କଲହଂ କତ୍ୱା ମତାନଂ ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ସୀହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''କିଂ, ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ବ୍ୟଗ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ କିଞ୍ଚି ୱେରଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''କିଂ ପନ, ସମ୍ମା''ତି? ଏସ, ଭନ୍ତେ, ମମାଗତକାଲେ ''ସୀହୋ ନାମ ସରୀରୱଣ୍ଣେନ ୱା ଆରୋହପରିଣାହେନ ୱା ଜାତିବଲୱୀରିଯେହି ୱା ମମ କଲଭାଗମ୍ପି ନ ପାପୁଣାତୀ''ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଅଗୁଣମେୱ କଥେସୀତି। ଅଥ ନଂ ସୀହୋ ''ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ନ ସୋ ଏୱଂ କଥେସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ବ୍ୟଗ୍ଘମ୍ପି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ୟଗ୍ଘୋପି ସୀହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ କିର ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ୱଦେସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୦।

''ୱଣ୍ଣାରୋହେନ ଜାତିଯା, ବଲନିକ୍କମନେନ ଚ;

ସୁବାହୁ ନ ମଯା ସେଯ୍ୟୋ, ସୁଦାଠ ଇତି ଭାସସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ବଲନିକ୍କମନେନ ଚାତି କାଯବଲେନ ଚେୱ ୱୀରିଯବଲେନ ଚ। ସୁବାହୁ ନ ମଯା ସେଯ୍ୟୋତି ଅଯଂ ସୁବାହୁ ନାମ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଏତେହି କାରଣେହି ମଯା ନେୱ ସଦିସୋ ନ ଉତ୍ତରିତରୋତି ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ସୋଭନାହି ଦାଠାହି ସମନ୍ନାଗତ ସୁଦାଠ ମିଗରାଜ, ଏୱଂ ୱଦେସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଦାଠୋ ସେସା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୧।

‘‘ୱଣ୍ଣାରୋହେନ ଜାତିଯା, ବଲନିକ୍କମନେନ ଚ;

ସୁଦାଠୋ ନ ମଯା ସେଯ୍ୟୋ, ସୁବାହୁ ଇତି ଭାସସି।

୬୨।

‘‘ଏୱଂ ଚେ ମଂ ୱିହରନ୍ତଂ, ସୁବାହୁ ସମ୍ମ ଦୁବ୍ଭସି;

ନ ଦାନାହଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ, ସଂୱାସମଭିରୋଚଯେ।

୬୩।

‘‘ଯୋ ପରେସଂ ୱଚନାନି, ସଦ୍ଦହେଯ୍ୟ ଯଥାତଥଂ;

ଖିପ୍ପଂ ଭିଜ୍ଜେଥ ମିତ୍ତସ୍ମିଂ, ୱେରଞ୍ଚ ପସୱେ ବହୁଂ।

୬୪।

‘‘ନ ସୋ ମିତ୍ତୋ ଯୋ ସଦା ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଭେଦାସଙ୍କୀ ରନ୍ଧମେୱାନୁପସ୍ସୀ;

ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ସେତୀ ଉରସୀୱ ପୁତ୍ତୋ, ସ ୱେ ମିତ୍ତୋ ଯୋ ଅଭେଜ୍ଜୋ ପରେହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମାତି ୱଯସ୍ସ। ଦୁବ୍ଭସୀତି ଯଦି ଏୱଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତଂ ମଂ ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଦୁବ୍ଭସି ହନିତୁଂ ଇଚ୍ଛସି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ଅହଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ ନ ଅଭିରୋଚଯେ। ଯଥାତଥନ୍ତି ତଥତୋ ଯଥାତଥଂ ଯଥାତଚ୍ଛଂ ଅୱିସଂୱାଦକେନ ଅରିଯେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ସଦ୍ଧାତଙ୍କଂ। ଏୱଂ ଯୋ ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ପରେସଂ ୱଚନାନି ସଦ୍ଦହେଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ସଦା ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ଯୋ ନିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମିତ୍ତସ୍ସ ୱିସ୍ସାସଂ ନ ଦେତି, ସୋ ମିତ୍ତୋ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭେଦାସଙ୍କୀତି ‘‘ଅଜ୍ଜ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି, ସ୍ୱେ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ମିତ୍ତସ୍ସ ଭେଦମେୱ ଆସଙ୍କତି। ରନ୍ଧମେୱାନୁପସ୍ସୀତି ଛିଦ୍ଦଂ ୱିୱରମେୱ ପସ୍ସନ୍ତୋ। ଉରସୀୱ ପୁତ୍ତୋତି ଯସ୍ମିଂ ମିତ୍ତେ ମାତୁ ହଦଯେ ପୁତ୍ତୋ ୱିଯ ନିରାସଙ୍କୋ ନିବ୍ଭଯୋ ସେତି।

ଇତି ଇମାହି ଚତୂହି ଗାଥାହି ସୀହେନ ମିତ୍ତଗୁଣେ କଥିତେ ବ୍ଯଗ୍ଘୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଦୋସୋ’’ତି ସୀହଂ ଖମାପେସି। ତେ ତତ୍ଥେୱ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିଂସୁ। ସିଙ୍ଗାଲୋ ପନ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ୱିଘାସାଦୋ ଅହୋସି, ସୀହୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ବ୍ଯଗ୍ଘୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ତଂ କାରଣଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିଟ୍ଠା ତସ୍ମିଂ ୱନେ ନିୱୁତ୍ଥରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ୱଣ୍ଣାରୋହଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୬୨] ୨। ସୀଲୱୀମଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୀଲଂ ସେଯ୍ୟୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ସୀଲୱୀମଂସକବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ କିର ରାଜା ‘‘ଏସ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ଅଞ୍ଞେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଅତିରେକଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମଂ ରାଜା ‘ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ’ତି ଅଞ୍ଞେହି ଅତିରେକଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସତି, ଉଦାହୁ ‘ସୁତଧରଯୁତ୍ତୋ’ତି, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ତାୱ ସୀଲସ୍ସ ୱା ସୁତସ୍ସ ୱା ମହନ୍ତଭାୱ’’ନ୍ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ହେରଞ୍ଞିକଫଲକତୋ କହାପଣଂ ଗଣ୍ହି। ହେରଞ୍ଞିକୋ ଗରୁଭାୱେନ ନ କିଞ୍ଚି ଆହ, ଦୁତିଯୱାରେପି ନ କିଞ୍ଚି ଆହ। ତତିଯୱାରେ ପନ ତଂ ‘‘ୱିଲୋପଖାଦକୋ’’ତି ଗାହାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଇମିନା କତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କୁଟୁମ୍ବଂ ୱିଲୁମ୍ପତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର , ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି? ‘‘ନ, ମହାରାଜ, କୁଟୁମ୍ବଂ ୱିଲୁମ୍ପାମି, ମଯ୍ହଂ ପନ

‘ସୀଲଂ ନୁ ଖୋ ମହନ୍ତଂ, ସୁତଂ ନୁ ଖୋ’ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅହୋସି, ସ୍ୱାହଂ ‘ଏତେସୁ କତରଂ ନୁ ଖୋ ମହନ୍ତ’ନ୍ତି ୱୀମଂସନ୍ତୋ ତୟୋ ୱାରେ କହାପଣଂ ଗଣ୍ହିଂ, ତଂ ମଂ ଏସ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦାନି ମେ ସୁତତୋ ସୀଲସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱୋ ଞାତୋ, ନ ମେ ଘରାୱାସେନତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମହ’’ନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ଘରଦ୍ୱାରଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ତସ୍ସ ସତ୍ଥା ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଦାପେସି। ସୋ ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱିପସ୍ସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱିପସ୍ସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନି ଅୟମେୱ, ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତାପି ସୀଲଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ କରିଂସୁୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାୟଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସ୍ସି। ରାଜା ତସ୍ସ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ସୋ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖତି। ରାଜାପି ନଂ ‘‘ସୀଲୱା’’ତି ଗରୁଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ରାଜା ‘ସୀଲୱା’ତି ମଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସତି, ଉଦାହୁ ‘ସୁତଧରୟୁତ୍ତୋ’’’ତି। ସବ୍ବଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁସଦିସମେୱ। ଇଧ ପନ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ଇଦାନି ମେ ସୁତତୋ ସୀଲସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱୋ ଞାତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୫।

‘‘ସୀଲଂ ସେୟ୍ୟୋ ସୁତଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଇତି ମେ ସଂସୟୋ ଅହୁ;

ସୀଲମେୱ ସୁତା ସେୟ୍ୟୋ, ଇତି ମେ ନତ୍ଥି ସଂସୟୋ।

୬୬।

‘‘ମୋଘା ଜାତି ଚ ୱଣ୍ଣୋ ଚ, ସୀଲମେୱ କିରୁତ୍ତମଂ;

ସୀଲେନ ଅନୁପେତସ୍ସ, ସୁତେନତ୍ଥୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

୬୭।

‘‘ଖତ୍ତିୟୋ ଚ ଅଧମ୍ମଟ୍ଠୋ, ୱେସ୍ସୋ ଚାଧମ୍ମନିସ୍ସିତୋ;

ତେ ପରିଚ୍ଚଜୁଭୋ ଲୋକେ, ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତିଂ।

୬୮।

‘‘ଖତ୍ତିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସା;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ଭୱନ୍ତି ତିଦିୱେ ସମା।

୬୯।

‘‘ନ ୱେଦା ସମ୍ପରାୟାୟ, ନ ଜାତି ନାପି ବନ୍ଧୱା;

ସକଞ୍ଚ ସୀଲଂ ସଂସୁଦ୍ଧଂ, ସମ୍ପରାୟାୟ ସୁଖାୟ ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୀଲମେୱ ସୁତା ସେୟ୍ୟୋତି ସୁତପରିୟତ୍ତିତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସୀଲମେୱ ଉତ୍ତରିତରନ୍ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସୀଲଂ ନାମେତଂ ଏକୱିଧଂ ସଂୱରୱସେନ, ଦୁୱିଧଂ ଚାରିତ୍ତୱାରିତ୍ତୱସେନ, ତିୱିଧଂ କାୟିକୱାଚସିକମାନସିକୱସେନ, ଚତୁବ୍ବିଧଂ

ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିପଚ୍ଚୟସନ୍ନିସ୍ସିତୱସେନାତି ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ସୀଲସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଅଭାସି।

ମୋଘାତି ଅଫଲା ତୁଚ୍ଛା। ଜାତୀତି ଖତ୍ତିୟକୁଲାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ୱଣ୍ଣୋତି ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ଅଭିରୂପଭାୱୋ। ଯା ହି ଯସ୍ମା ସୀଲରହିତସ୍ସ ଜାତିସମ୍ପଦା ୱା ୱଣ୍ଣସମ୍ପଦା ୱା ସଗ୍ଗସୁଖଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ଉଭୟମ୍ପି ତଂ ''ମୋଘ''ନ୍ତି ଆହ। ସୀଲମେୱ କିରାତି ଅନୁସ୍ସୱୱସେନ ୱଦତି, ନ ପନ ସଯଂ ଜାନାତି। ଅନୁପେତସ୍ସାତି ଅନୁପଗତସ୍ସ। ସୁତେନତ୍ଥୋ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ସୀଲରହିତସ୍ସ ସୁତପରିୟତ୍ତିମତ୍ତେନ ଇଧଲୋକେ ୱା ପରଲୋକେ ୱା କାଚି ୱଡ୍ଢି ନାମ ନତ୍ଥି।

ତତୋ ପରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଜାତିୟା ମୋଘଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ତେ ପରିଚ୍ଚଜୁଭୋ ଲୋକେତି ତେ ଦୁସ୍ସୀଲା ଦେୱଲୋକଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକଞ୍ଚାତି ଉଭୋପି ଲୋକେ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି। ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସାତି ଛୱଛଡ୍ଡକଚଣ୍ଡାଲା ଚ ପୁପ୍ଫଛଡ୍ଡକପୁକ୍କୁସା ଚ। ଭୱନ୍ତି ତିଦିୱେ ସମାତି ଏତେ ସବ୍ବେପି ସୀଲାନୁଭାୱେନ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା ସମା ହୋନ୍ତି ନିବ୍ବିସେସା, ଦେୱାତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ପଞ୍ଚମଗାଥା ସବ୍ବେସମ୍ପି ସୁତାଦୀନଂ ମୋଘଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ଏତେ ୱେଦାଦଯୋ ଠପେତ୍ୱା ଇଧଲୋକେ ଯସମତ୍ତଦାନଂ ସମ୍ପରାୟେ ଦୁତିୟେ ୱା ତତିୟେ ୱା ଭୱେ ଯସଂ ୱା ସୁଖଂ ୱା ଦାତୁଂ ନାମ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପରିସୁଦ୍ଧଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲମେୱ ତଂ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ସୀଲଗୁଣେ ଥୋମେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସମେୱ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସୀଲଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସୀଲୱୀମଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୩୬୩] ୩। ହିରିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ହିରିଂତରନ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ସହାଯଂ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିସେଟ୍ଠିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦ୍ୱେପି ୱତ୍ଥୂନି ଏକକନିପାତେ ନୱମୱଗ୍ଗସ୍ସ ପରିୟୋସାନଜାତକେ ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ। ଇଧ ପନ ''ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିସେଟ୍ଠିନୋ ମନୁସ୍ସା ଅଚ୍ଛିନ୍ନସବ୍ବସାପତେଯ୍ୟା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକସ୍ସ ଅସ୍ସାମିନୋ ହୁତ୍ୱା ପଲାତା''ତି ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଆରୋଚିତେ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ''ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତାନଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ଅକରୋନ୍ତା ନାମ ପଟିକାରକେ ନ ଲଭନ୍ତିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୦।

''ହିରିଂ ତରନ୍ତଂ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନଂ, ତୱାହମସ୍ମୀ ଇତି ଭାସମାନଂ;

ସେୟ୍ୟାନି କମ୍ମାନି ଅନାଦିୟନ୍ତଂ, ନେସୋ ମମନ୍ତି ଇତି ନଂ ୱିଜଞ୍ଞା।

୭୧।

''ଯଞ୍ହି କୟିରା ତଞ୍ହି ୱଦେ, ଯଂ ନ କୟିରା ନ ତଂ ୱଦେ;

ଅକରୋନ୍ତଂ ଭାସମାନଂ, ପରିଜାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା।

୭୨।

''ନ ସୋ ମିତ୍ତୋ ଯୋ ସଦା ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଭେଦାସଙ୍କୀ ରନ୍ଧମେୱାନୁପସ୍ସୀ;

ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ସେତୀ ଉରସୀୱ ପୁତ୍ତୋ, ସ ୱେ ମିତ୍ତୋ ଯୋ ଅଭେଜ୍ଜୋ ପରେହି।

୭୩.

‘‘ପାମୋଜ୍ଜକରଣଂ ଠାନଂ, ପସଂସାୱହନଂ ସୁଖଂ;

ଫଲାନିସଂସୋ ଭାୱେତି, ୱହନ୍ତୋ ପୋରିସଂ ଧୁରଂ.

୭୪.

‘‘ପୱିୱେକରସଂ ପିତ୍ୱା, ରସଂ ଉପସମସ୍ସ ଚ;

ନିଦ୍ଦରୋ ହୋତି ନିପ୍ପାପୋ, ଧମ୍ମପ୍ପୀତିରସଂ ପିୱ’’ନ୍ତି.

ତତ୍ଥ ହିରିଂ ତରନ୍ତନ୍ତି ଲଜ୍ଜଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ. ୱିଜିଗୁଚ୍ଛମାନନ୍ତି ମିତ୍ତଭାୱେନ ଜିଗୁଚ୍ଛଯମାନଂ. ତୱାହମସ୍ମୀତି ‘‘ତୱ ଅହଂ ମିତ୍ତୋ’’ତି କେୱଲଂ ୱଚନମତ୍ତେନେୱ ଭାସମାନଂ. ସେଯ୍ୟାନି କମ୍ମାନିତି ‘‘ଦସ୍ସାମି କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଚନସ୍ସ ଅନୁରୂପାନି ଉତ୍ତମକମ୍ମାନି. ଅନାଦିଯନ୍ତନ୍ତି ଅକରୋନ୍ତଂ. ନେସୋ ମମନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ‘‘ନ ଏସୋ ମମ ମିତ୍ତୋ’’ତି ୱିଜଞ୍ଞା.

ପାମୋଜ୍ଜକରଣଂଠାନନ୍ତି ଦାନମ୍ପି ସୀଲମ୍ପି ଭାୱନାପି ପଣ୍ଡିତେହି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱୋପି. ଇଧ ପନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ମିତ୍ତଭାୱମେୱ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ. ପଣ୍ଡିତେନ ହି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱୋ ପାମୋଜ୍ଜମ୍ପି କରୋତି, ପସଂସମ୍ପି ୱହତି. ଇଧଲୋକପରଲୋକେସୁ କାଯିକଚେତସିକସୁଖହେତୁତୋ ‘‘ସୁଖ’’ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଏତଂ ଫଲଞ୍ଚ ଆନିସଂସଞ୍ଚ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଫଲାନିସଂସୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ପୁରିସେହି ୱହିତବ୍ବଂ ଦାନସୀଲଭାୱନାମିତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପି ପୋରିସଂ ଧୁରଂ ୱହନ୍ତୋ ଏତଂ ମିତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ପାମୋଜ୍ଜକରଣଂ ଠାନଂ ପସଂସାୱହନଂ ସୁଖଂ ଭାୱେତି ୱଡ୍ଢେତି, ନ ପଣ୍ଡିତେହି ମିତ୍ତଭାୱଂ ଭିନ୍ଦତୀତି ଦୀପେତି.

ପୱିୱେକରସନ୍ତି କାଯଚିତ୍ତୌପଧିୱିୱେକାନଂ ରସଂ ତେ ୱିୱେକେ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସୋମନସ୍ସରସଂ. ଉପସମସ୍ସ ଚାତି କିଲେସୂପସମେନ ଲଦ୍ଧସୋମନସ୍ସସ୍ସ. ନିଦ୍ଦରୋ ହୋତି ନିପ୍ପାପୋତି ସବ୍ବକିଲେସଦରଥାଭାୱେନ ନିଦ୍ଦରୋ, କିଲେସାଭାୱେନ ନିପ୍ପାପୋ ହୋତି. ଧମ୍ମପ୍ପୀତିରସନ୍ତି ଧମ୍ମପୀତିସଙ୍ଖାତଂ ରସଂ, ୱିମୁତ୍ତିପୀତିଂ ପିୱନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ.

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ପାପମିତ୍ତସଂସଗ୍ଗତୋ ଉବ୍ବିଗ୍ଗୋ ପୱିୱେକରସେନ ଅମତମହାନିବ୍ବାନଂ ପାପେତ୍ୱା ଦେସନାଯ କୂଟଂ ଗଣ୍ହି.

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀ ଇଦାନି ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀଯେୱ, ତଦା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି.

ହିରିଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା.

[୩୬୪] ୪. ଖଜ୍ଜୋପନକଜାତକୱଣ୍ଣନା

୭୫-୭୯.

କୋ ନୁ ସନ୍ତମ୍ହି ପଜ୍ଜୋତେତି ଅଯଂ ଖଜ୍ଜୋପନକପଞ୍ହୋ ମହାଉମଙ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି.

ଖଜ୍ଜୋପନକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା.

[୩୬୫] ୫. ଅହିତୁଣ୍ଡିକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଧୁତ୍ତୋମ୍ହୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମହଲ୍ଲକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି. ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ସାଲୂକଜାତକେ (ଜା. ୧.୩.୧୦୬ ଆଦଯୋ)

ୱିହାରିତଂ। ଇଧାପି ସୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଏକଂ ଗାମଦାରକଂ ପଟ୍ଟାଜେତ୍ୱା ଅକ୍କୋସତି ପହରତି। ଦାରକୋ ପଲାୟିତ୍ୱା ୱିବ୍ଭମି। ଦୁତିୟମ୍ପି ନଂ ପଟ୍ଟାଜେତ୍ୱା ତଥେୱାକାସି। ଦୁତିୟମ୍ପି ୱିବ୍ଭମିତ୍ୱା ପୁନ ଯାଚିୟମାନୋ ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ମହଲ୍ଲକୋ ଅତ୍ତନୋ ସାମଣେରେନ ସହାପି ୱିନାପି ୱତ୍ତିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଇତରୋ ତସ୍ସ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛି, ସୁହଦଯୋ କୁମାରକୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ସାମଣେରୋ ସୁହଦଯୋୱ, ସକିଂ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଧଞ୍ଞୱାଣିଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଧଞ୍ଞୱିକ୍କୟେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ଅଥେକୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ମକ୍କଟଂ ଗହେତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ଅହିଂ କୀଳାପେନ୍ତୋ ବାରାଣସିୟଂ ଉସ୍ସୱେ ଘୁଟ୍ଠେ ତଂ ମକ୍କଟଂ ଧଞ୍ଞୱାଣିଜକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠପେତ୍ୱା ଅହିଂ କୀଳାପେନ୍ତୋ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ୱିଚରି। ସୋପି ୱାଣିଜୋ ମକ୍କଟସ୍ସ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ଅଦାସି। ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଉସ୍ସୱକୀଳଂ କୀଳନତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ମକ୍କଟଂ ୱେଳୁପେସିକାୟ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପହରିତ୍ୱା ତଂ ଆଦାୟ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ମକ୍କଟୋ ବନ୍ଧନଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଆରୁୟ୍ହ ଅମ୍ବାନି ଖାଦନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ସୋ ପବୁଦ୍ଧୋ ରୁକ୍ଖେ ମକ୍କଟଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏତଂ ମୟା ଉପଲାପେତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୦।

''ଧୀରୋସ୍ମି ସମ୍ମ ସୁମୁଖ, ଜୂତେ ଅକ୍ଖପରାଜିତୋ;

ହରେହି ଅମ୍ବପକ୍କାନି, ୱୀରିୟଂ ତେ ଭକ୍ଖୟାମସେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅକ୍ଖପରାଜିତୋତି ଅକ୍ଖେହି ପରାଜିତୋ। ହରେହୀତି ପାତେହି। ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମକ୍କଟୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୮୧।

''ଅଲିକଂ ୱତ ମଂ ସମ୍ମ, ଅଭୂତେନ ପସଂସସି;

କୋ ତେ ସୁତୋ ୱା ଦିଟ୍ଠୋ ୱା, ସୁମୁଖୋ ନାମ ମକ୍କଟୋ।

୮୨।

''ଅଜ୍ଜାପି ମେ ତଂ ମନସି, ୟଂ ମଂ ତ୍ୱଂ ଅହିତୁଣ୍ଡିକ;

ଧଞ୍ଞାପଣଂ ପୱିସିତ୍ୱା, ମତ୍ତୋ ଛାତଂ ହନାସି ମଂ।

୮୩।

''ତାହଂ ସରଂ ଦୁକ୍ଖସେୟ୍ୟଂ, ଅପି ରଜ୍ଜମ୍ପି କାରୟେ;

ନେୱାହଂ ୟାଚିତୋ ଦଜ୍ଜଂ, ତଥା ହି ଭୟତଜ୍ଜିତୋ।

୮୪।

''ୟଞ୍ଚ ଜଞ୍ଞା କୁଲେ ଜାତଂ, ଗବ୍ଭେ ତିତ୍ତଂ ଅମଚ୍ଛରିଂ;

ତେନ ସଖିଞ୍ଚ ମିତ୍ତଞ୍ଚ, ଧୀରୋ ସନ୍ଧାତୁମରହତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଲିକଂ ୱତାତି ମୁସା ୱତା। ଅଭୂତେନାତି ଅୱିଜ୍ଜମାନେନ। କୋ ତେତି କ୍ୱ ତଯା। ସୁମୁଖୋତି ସୁନ୍ଦରମୁଖୋ। ଅହିତୁଣ୍ଡିକାତି ତଂ ଆଲପତି। ‘‘ଅହିକୋଣ୍ଡିକା’’ତିପି ପାଠୋ। ଛାତନ୍ତି ଜିଘଚ୍ଛାଭିଭୂତଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କପଣଂ। ହନାସୀତି ୱେଠଉପେସିକାଯ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପହରସି। ତାହନ୍ତି ତଂ ଅହଂ। ସରନ୍ତି ସରନ୍ତୋ। ଦୁକ୍ଖସେଯ୍ୟନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଆପଣେ ଦୁକ୍ଖସଯନଂ। ଅପି ରଜ୍ଜମ୍ପି କାରଯେତି ସଚେପି ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଦତ୍ୱା ମଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେଯ୍ୟାସି, ଏୱମ୍ପି ତଂ ନେୱାହଂ ଯାଚିତୋ ଦଜ୍ଜଂ, ତଂ ଏକମ୍ପି ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଅହଂ ତଯା ଯାଚିତୋ ନ ଦଦେଯ୍ୟଂ। କିଂକାରଣା? ତଥା ହି ଭଯତଜ୍ଜିତୋତି, ତଥା ହି ଅହଂ ତଯା ଭଯେନ ତଜ୍ଜିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଗବ୍ଭେ ତିତ୍ତନ୍ତି ସୁଭୋଜନରସେନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂଯେୱ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତେ ସଯନଗବ୍ଭେଯେୱ ୱା ତିତ୍ତଂ ଭୋଗାସାଯ ଅକପଣଂ। ସଖିଞ୍ଚ ମିତ୍ତଞ୍ଚାତି ସଖିଭାୱଞ୍ଚ ମିତ୍ତଭାୱଞ୍ଚ ତଥାରୂପେନ କୁଲଜାତେନ ତିତ୍ତେନ ଅକପଣେନ ଅମଚ୍ଛରିନା ସଦ୍ଧିଂ ପଣ୍ଡିତୋ ସନ୍ଧାତୁଂ ପୁନ ଘଟେତୁଂ ଅରହତି, ତଯା ପନ କପଣେନ ଅହିତୁଣ୍ଡିକେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋ ମିତ୍ତଭାୱଂ ପୁନ ଘଟେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ୱାନରୋ ୱନଂ ସହସା ପାୱିସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅହୋସି, ମକ୍କଟୋ ସାମଣେରୋ, ଧଞ୍ଞୱାଣିଜୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅହିତୁଣ୍ଡିକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୬୬] ୬। ଗୁମ୍ବିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମଧୁୱଣ୍ଣଂମଧୁରସନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କିଂ ଦିସ୍ୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅଲଙ୍କତମାତୁଗାମ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଇମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ନାମ ଏକେନ ଗୁମ୍ବିଯେନ ଯକ୍ଖେନ ହଲାହଲୱିସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ ଠପିତମଧୁସଦିସା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସତ୍ଥୱାହକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ବାରାଣସିତୋ ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ଭଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ୱୋହାରତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାୱତ୍ତନିଅଟୱିଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥକେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଇମସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗେ ୱିସପଣ୍ଣପୁପ୍ଫଫଲାଦୀନି ଅତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ କିଞ୍ଚି ଅଖାଦିତପୁବ୍ବଂ ଖାଦନ୍ତା ମଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମା ଖାଦିତ୍ଥ, ଅମନୁସ୍ସାପି ୱିସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଭତ୍ତପୁଟମଧୁକଫଲାନି ମଗ୍ଗେ ଠପେନ୍ତି, ତାନିପି ମଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମା ଖାଦିତ୍ଥା’’ତି ୱୋୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଅଥେକୋ ଗୁମ୍ବିଯୋ ନାମ ଯକ୍ଖୋ ଅଟୱିଯା ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ମଗ୍ଗେ ପଣ୍ଣାନି ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ହଲାହଲୱିସସଂଯୁତ୍ତାନି ମଧୁପିଣ୍ଡାନି ଠପେତ୍ୱା ସଯଂ ମଗ୍ଗସାମନ୍ତେ ମଧୁଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିଯ ରୁକ୍ଖେ କୋଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଅଜାନନ୍ତା ‘‘ପୁଞ୍ଞତ୍ଥାଯ ଠପିତାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଖାଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଅମନୁସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ଖାଦନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥକମନୁସ୍ସାପି ତାନି ଦିସ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଲୋଲଜାତିକା ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଖାଦିଂସୁ, ପଣ୍ଡିତଜାତିକା ‘‘ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମା’’ତି ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥଗତାନି ଛଡ୍ଡାପେସି, ଯେହି ପଠମତରଂ ଖାଦିତାନି, ତେ ମରିଂସୁ। ଯେହି ଅଡ୍ଢଖାଦିତାନି, ତେସଂ ୱମନୱିରେଚନଂ ଦତ୍ୱା ୱନ୍ତକାଲେ ଚତୁମଧୁରଂ ଅଦାସି। ଇତି ତେ ତସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ଜୀୱିତଂ ପଟିଲଭିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୋତ୍ଥିନା ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହମେୱ ଅଗମାସି। ତମତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ଅଭାସି –

୮୫।

‘‘ମଧୁୱଣ୍ଣଂ ମଧୁରସଂ, ମଧୁଗନ୍ଧଂ ୱିସଂ ଅହୁ;

ଗୁମ୍ବିଯୋ ଘାସମେସାନୋ, ଅରଞ୍ଞେ ଓଦହୀ ୱିସଂ।

୮୬।

‘‘ମଧୁ ଇତି ମଞ୍ଞମାନା, ଯେ ତଂ ୱିସମଖାଦିସୁଂ;

ତେସଂ ତଂ କଟୁକଂ ଆସି, ମରଣଂ ତେନୁପାଗମୁଂ।

୮୭।

‘‘ଯେ ଚ ଖୋ ପଟିସଙ୍ଖାୟ, ୱିସଂ ତଂ ପରିୱଜ୍ଜୟୁଂ;

ତେ ଆତୁରେସୁ ସୁଖିତା, ଡୟ୍ହମାନେସୁ ନିବ୍ବୁତା।

୮୮।

‘‘ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସେସୁ, ୱିସଂ କାମା ସମୋହିତା;

ଆମିସଂ ବନ୍ଧନଞ୍ଚେତଂ, ମଚ୍ଚୁୱେସୋ ଗୁହାସୟୋ।

୮୯।

‘‘ଏୱମେୱ ଇମେ କାମେ, ଆତୁରା ପରିଚାରିକେ;

ଯେ ସଦା ପରିୱଜ୍ଜେନ୍ତି, ସଙ୍ଗଂ ଲୋକେ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଗୁମ୍ବିୟୋତି ତସ୍ମିଂ ୱନଗୁମ୍ବେ ୱିଚରଣେନ ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମୋ ଯକ୍ଖୋ। ଘାସମେସାନୋତି ‘‘ତଂ ୱିସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମତେ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଘାସଂ ପରିୟେସନ୍ତୋ। ଓଦହୀତି ତଂ ମଧୁନା ସମାନୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସଂ ୱିସଂ ନିକ୍ଖିପି। କଟୁକଂ ଆସୀତି ତିଖିଣଂ ଅହୋସି। ମରଣଂ ତେନୁପାଗମୁନ୍ତି ତେନ ୱିସେନ ତେ ସତ୍ତା ମରଣଂ ଉପଗତା।

ଆତୁରେସୂତି ୱିସୱେଗେନ ଆସନ୍ନମରଣେସୁ। ଡୟ୍ହମାନେସୂତି ୱିସତେଜେନେୱ ଡୟ୍ହମାନେସୁ। ୱିସଂ କାମା ସମୋହିତାତି ଯଥା ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ତନିମହାମଗ୍ଗେ ୱିସଂ ସମୋହିତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଏୱଂ ମନୁସ୍ସେସୁପି ଯେ ଏତେ ରୂପାଦୟୋ ପଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁକାମା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମୋହିତା ନିକ୍ଖିତ୍ତା, ତେ ‘‘ୱିସ’’ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଆମିସଂ ବନ୍ଧନଞ୍ଚେତନ୍ତି ଏତେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ନାମ ଏୱଂ ଇମସ୍ସ ମଚ୍ଛଭୂତସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ମାରବାଲିସିକେନ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ଆମିସଞ୍ଚେୱ , ଭୱାଭୱତୋ ନିକ୍ଖମିତୁଂ ଅପ୍ପଦାନେନ ଅନ୍ଦୁଆଦିପ୍ପଭେଦଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ବନ୍ଧନଞ୍ଚ। ମଚ୍ଚୁୱେସୋ ଗୁହାସୟୋତି ସରୀରଗୁହାୟ ୱସନକୋ ମରଣମଚ୍ଚୁୱେସୋ।

ଏୱମେୱ ଇମେ କାମେତି ଯଥା ୱତ୍ତନିମହାମଗ୍ଗେ ୱିସଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଏୱଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିକ୍ଖିତ୍ତେ ଇମେ କାମେ। ଆତୁରାତି ଏକନ୍ତମରଣଧମ୍ମତାୟ ଆତୁରା ଆସନ୍ନମରଣା ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସା। ପରିଚାରିକେତି କିଲେସପରିଚାରିକେ କିଲେସବଦ୍ଧକେ। ଯେ ସଦା ପରିୱଜ୍ଜେନ୍ତୀତି ଯେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ପଣ୍ଡିତପୁରିସା ନିଚ୍ଚଂ ଏୱରୂପେ କାମେ ୱଜ୍ଜେନ୍ତି। ସଙ୍ଗଂ ଲୋକେତି ଲୋକେ ସଙ୍ଗନଟ୍ଠେନ ‘‘ସଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ରାଗାଦିଭେଦଂ କିଲେସଜାତଂ। ଉପଚ୍ଚଗୁନ୍ତି ଅତୀତା ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବା, ଅତିକ୍କମନ୍ତୀତି ୱା ଅତ୍ଥୋ।

ସତ୍ଥା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ସତ୍ଥୱାହୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଗୁମ୍ବିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୬୭] ୭। ସାଳିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୟ୍ୱାୟଂ ସାଳିୟଛାପୋତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ତାସକାରକୋପି ଭୱିତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ’’ତି ୱଚନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମମ ତାସକାରକୋପି ଭୱିତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗାମକେ କୁଟୁମ୍ବିକକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତରୁଣକାଲେ ପଂସୁକୀଳଅକେହି ଦାରକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗାମଦ୍ୱାରେ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ କୀଳଅତି। ତଦା ଏକୋ ଦୁବ୍ବଲୱେଜ୍ଜୋ ଗାମେ କିଞ୍ଚି ଅଲଭିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଏକଂ ସପ୍ପଂ ୱିଟପବ୍ଭନ୍ତରେନ ସୀସଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମଯା ଗାମେ କିଞ୍ଚି ନ ଲଦ୍ଧଂ, ଇମେ ଦାରକେ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ସପ୍ପେନ ଡଂସାପେତ୍ୱା ତିକିଚ୍ଛିତ୍ୱା କିଞ୍ଚିଦେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ ''ସଚେ ସାଳିକଚ୍ଛାପଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି, ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାସୀ''ତି। ''ଆମ, ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ''ନ୍ତି । ''ପସ୍ସେସୋ ୱିଟପବ୍ଭନ୍ତରେ ସଯିତୋ''ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସପ୍ପଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୁଯ୍ହ ତଂ ଗୀୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ''ସପ୍ପୋ''ତି ଞତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତୁଂ ଅଦେନ୍ତୋ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱେଗେନ ଖିପି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେଜ୍ଜସ୍ସ ଗୀୱାଯଂ ପତିତୋ ଗୀୱଂ ପଲିୱେଠେତ୍ୱା ''କର କରା''ତି ଡଂସିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନଂ ପାତେତ୍ୱା ପଲାଯି। ମନୁସ୍ସା ପରିୱାରଯିଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୦।

''ଯ୍ୱାଯଂ ସାଳିକଚ୍ଛାପୋତି, କଣ୍ହସପ୍ପଂ ଅଗାହଯି;

ତେନ ସପ୍ପେନଯଂ ଦଟ୍ଠୋ, ହତୋ ପାପାନୁସାସକୋ।

୯୧।

''ଅହନ୍ତାରମହନ୍ତାରଂ, ଯୋ ନରୋ ହନ୍ତୁମିଚ୍ଛତି;

ଏୱଂ ସୋ ନିହତୋ ସେତି, ଯଥାଯଂ ପୁରିସୋ ହତୋ।

୯୨।

''ଅହନ୍ତାରମଘାତେନ୍ତଂ , ଯୋ ନରୋ ହନ୍ତୁମିଚ୍ଛତି;

ଏୱଂ ସୋ ନିହତୋ ସେତି, ଯଥାଯଂ ପୁରିସୋ ହତୋ।

୯୩।

''ଯଥା ପଂସୁମୁଟ୍ଠିଂ ପୁରିସୋ, ପଟିୱାତଂ ପଟିକ୍ଖିପେ;

ତମେୱ ସୋ ରଜୋ ହନ୍ତି, ତଥାଯଂ ପୁରିସୋ ହତୋ।

୯୪।

''ଯୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ନରସ୍ସ ଦୁସ୍ସତି, ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସ;

ତମେୱ ବାଲଂ ପଚ୍ଚେତି ପାପଂ, ସୁଖୁମୋ ରଜୋ ପଟିୱାତଂୱ ଖିତ୍ତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯ୍ୱାଯନ୍ତି ଯୋ ଅଯଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ସପ୍ପେନଯନ୍ତି ସୋ ଅଯଂ ତେନ ସପ୍ପେନ ଦଟ୍ଠୋ। ପାପାନୁସାସକୋତି ପାପକଂ ଅନୁସାସକୋ।

ଅହନ୍ତାରନ୍ତି ଅପହରନ୍ତଂ। ଅହନ୍ତାରନ୍ତି ଅମାରେନ୍ତଂ। ସେତୀତି ମତସଯନଂ ସଯତି। ଅଘାତେନ୍ତନ୍ତି ଅମାରେନ୍ତଂ। ସୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ନିରପରାଧସ୍ସ। ପୋସସ୍ସାତି ସତ୍ତସ୍ସ। ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସାତି ଇଦମ୍ପି ନିରପରାଧଭାୱଞ୍ଞେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଚେତୀତି କମ୍ମସରିକ୍ଖକଂ ହୁତ୍ୱା ପଟିଏତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଦୁବ୍ବଲୱେଜ୍ଜୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତଦାରକୋ ପନ ଅହମେୱ

ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସାଠେଇଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୬୮] ୮। ତଚସାରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ଥଗତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ପଞ୍ଞୱା ଉପାଯକୁସଲୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗାମକେ କୁଟୁମ୍ବିକକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱାତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମଜାତକନିଯାମେନେୱ କଥେତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ୱେଜ୍ଜେ ମତେ ଗାମୱାସିନୋ ମନୁସ୍ସା ‘‘ମନୁସ୍ସମାରକା’’ତି ତେ ଦାରକେ କୁଦଣ୍ଡକେହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା’’ତି ବାରାଣସିଂ ନଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେୟେୱ ସେସଦାରକାନଂ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି ‘‘ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯଥ, ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱାପି ଅଭୀତା ତୁଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯା ଭୱେଯ୍ୟାଥ, ରାଜା ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଠମତରଂ କଥେସ୍ସତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅହଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା କରିଂସୁ। ରାଜା ତେ ଅଭୀତେ ତୁଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମେ ‘ମନୁସ୍ସମାରକା’ତି କୁଦଣ୍ଡକବଦ୍ଧା ଆନୀତା, ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ତାପି ନ ଭାଯନ୍ତି, ତୁଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯାୟେୱ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତେସଂ ଅସୋଚନକାରଣଂ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନେ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୯୫।

‘‘ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ଥଗତା, ତଚସାରସମପ୍ପିତା;

ପସନ୍ନମୁଖୱଣ୍ଣାତ୍ଥ, କସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ନ ସୋଚଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅମିତ୍ତହତ୍ଥତ୍ଥଗତାତି କୁଦଣ୍ଡକେହି ଗୀୱାଯଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନେନ୍ତାନଂ ଅମିତ୍ତାନଂ ହତ୍ଥଗତା। ତଚସାରସମପ୍ପିତାତି ୱେଳୁଦଣ୍ଡକେହି ବଦ୍ଧତ୍ତା ଏୱମାହ। କସ୍ମାତି ‘‘ଏୱରୂପଂ ବ୍ଯସନଂ ପତ୍ତାପି ତୁମ୍ହେ କିଂକାରଣା ନ ସୋଚଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୯୬।

‘‘ନ ସୋଚନାଯ ପରିଦେୱନାଯ, ଅତ୍ଥୋୱ ଲବ୍ଭୋ ଅପି ଅପ୍ପକୋପି;

ସୋଚନ୍ତମେନଂ ଦୁଖିତଂ ୱିଦିତ୍ୱା, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅତ୍ତମନା ଭୱନ୍ତି।

୯୭।

‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଆପଦାସୁ, ନ ୱେଧତୀ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଞ୍ଞୂ;

ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାସ୍ସ ଦୁଖିତା ଭୱନ୍ତି, ଦିସ୍ୱା ମୁଖଂ ଅୱିକାରଂ ପୁରାଣଂ।

୯୮।

‘‘ଜପ୍ପେନ ମନ୍ତେନ ସୁଭାସିତେନ, ଅନୁପ୍ପଦାନେନ ପୱେଣିଯା ୱା;

ଯଥା ଯଥା ଯତ୍ଥ ଲଭେଥ ଅତ୍ଥଂ, ତଥା ତଥା ତତ୍ଥ ପରକ୍କମେଯ୍ୟ।

୯୯।

‘‘ଯତୋ ଚ ଜାନେୟ୍ୟ ଅଲବ୍ଭୁନେୟ୍ୟୋ, ମଯାୱ ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଏସ ଅତ୍ଥୋ;

ଅସୋଚମାନୋ ଅଧିୱାସଯେୟ୍ୟ, କମ୍ମଂ ଦଳ୍ହଂ କିନ୍ତି କରୋମି ଦାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋତି ୱୁଦ୍ଧି। ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅତ୍ତମନାତି ଏତଂ ପୁରିସଂ ସୋଚନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖିତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେସଂ ତୁସ୍ସନକାରଣଂ ନାମ ପଣ୍ଡିତେନ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି । ଯତୋତି ଯଦା। ନ ୱେଧତୀତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସଭଯେନ ନ କମ୍ପତି। ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଞ୍ଞୂତି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯକୁସଲୋ।

ଜପ୍ପେନାତି ମନ୍ତପରିଜପ୍ପନେନ। ମନ୍ତେନାତି ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତଗ୍ଗହଣେନ। ସୁଭାସିତେନାତି ପିଯୱଚନେନ। ଅନୁପ୍ପଦାନେନାତି ଲଞ୍ଜଦାନେନ। ପୱେଣିଯାତି କୁଲୱଂସେନ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ପଣ୍ଡିତେନ ନାମ ଆପଦାସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାସୁ ନ ସୋଚିତବ୍ବଂ ନ କିଲମିତବ୍ବଂ, ଇମେସୁ ପନ ପଞ୍ଚସୁ କାରଣେସୁ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତା ଜିନିତବ୍ବା। ସଚେ ହି ସକ୍କୋତି, ମନ୍ତଂ ପରିଜପ୍ପିତ୍ୱା ମୁଖବନ୍ଧନଂ କତ୍ୱାପି ତେ ଜିନିତବ୍ବା, ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ପଣ୍ଡିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ଏକଂ ଉପାଯଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଜିନିତବ୍ବା, ପିଯୱଚନଂ ୱତ୍ୱା ସକ୍କୋନ୍ତେନ ପିଯଂ ୱତ୍ୱାପି ତେ ଜିନିତବ୍ବା, ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ୱିନିଚ୍ଛଯାମଚ୍ଚାନଂ ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱାପି ଜିନିତବ୍ବା, ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ କୁଲୱଂସଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ଅସୁକପୱେଣିଯା ଆଗତା, ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଏକୋୱ ପୁବ୍ବପୁରିସୋ’’ତି ଏୱଂ ୱିଜମାନଞାତିକୋଟିଂ ଘଟେତ୍ୱାପି ଜିନିତବ୍ବା ଏୱାତି। ଯଥା ଯଥାତି ଏତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ କାରଣେସୁ ଯେନ ଯେନ କାରଣେନ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ଲଭେୟ୍ୟ। ତଥା ତଥାତି ତେନ ତେନ କାରଣେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପରକ୍କମେୟ୍ୟ, ପରକ୍କମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ଜିନେୟ୍ୟାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଯତୋ ଚ ଜାନେୟ୍ୟାତି ଯଦା ପନ ଜାନେୟ୍ୟ, ମଯା ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଏସ ଅତ୍ଥୋ ଅଲବ୍ଭୁନେୟ୍ୟୋ ନାନପ୍ପକାରେନ ୱାଯମିତ୍ୱାପି ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ତଦା ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ଅସୋଚମାନୋ ଅକିଲମମାନୋ ‘‘ମଯା ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମଂ ଦଳ୍ହଂ ଥିରଂ ନ ସକ୍କା ପଟିବାହିତୁଂ, ଇଦାନି କିଂ ସକ୍କା କାତୁ’’ନ୍ତି ଅଧିୱାସଯେୟ୍ୟାତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା କମ୍ମଂ ସୋଧେତ୍ୱା ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କୁଦଣ୍ଡକେ ହରାପେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଧମ୍ମଅନୁସାସକଂ ଅମଚ୍ଚରତନଂ ଅକାସି, ସେସଦାରକାନମ୍ପି ଯସଂ ଦତ୍ୱା ଠାନନ୍ତରାନି ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଦାରକା ଥେରାନୁଥେରା, ପଣ୍ଡିତଦାରକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତଚସାରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୬୯] ୯। ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକୱଣ୍ଣନା

କ୍ୟାହଂଦେୱାନମକରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ମହାମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକେ (ଜା। ୧।୫।୧୦୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଅଯଂ ପନ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ସମୁଦ୍ଦେ ଖିତ୍ତୋ ଅତ୍ରିଚ୍ଛୋ ହୁତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନେରଯିକସତ୍ତାନଂ ପଚ୍ଚନଟ୍ଠାନଂ ଉସ୍ସଦନିରଯଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏକଂ ନଗର’’ନ୍ତି ସଞ୍ଞାଯ ପୱିସିତ୍ୱା ଖୁରଚକ୍କଂ ଅସ୍ସାଦେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଉସ୍ସଦନିରଯଚାରିକଂ ଚରତି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୦।

‘‘କ୍ୟାହଂ ଦେୱାନମକରଂ, କିଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା;

ଯଂ ମେ ସିରସ୍ମିଂ ଓହଚ୍ଚ, ଚକ୍କଂ ଭମତି ମତ୍ଥକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କ୍ୟାହଂ ଦେୱାନମକରନ୍ତି ସାମି ଦେୱପୁତ୍ତ, କିଂ ନାମ ଅହଂ ଦେୱାନଂ ଅକରିଂ, କିଂ ମଂ ଦେୱା ପୋଥେନ୍ତୀତି। କିଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯାତି

ଦୁକ୍ଖମହନ୍ତତାଯ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ତନା କତଂ ପାପଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଯଂ ମେତି ଯେନ ପାପେନ ମମ ସିରସ୍ମିଂ ଓହଚ୍ଚ ଓହନିତ୍ୱା ଇଦଂ ଖୁରଚକ୍କଂ ମମ ମତ୍ଥକେ ଭମତି, ତଂ କିଂ ନାମାତି?

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୧।

‘‘ଅତିକ୍କମ୍ମ ରମଣକଂ, ସଦାମତ୍ତଞ୍ଚ ଦୂଭକଂ;

ବ୍ରହ୍ମତ୍ତରଞ୍ଚ ପାସାଦଂ, କେନତ୍ଥେନ ଇଧାଗତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ରମଣକନ୍ତି ଫଲିକପାସାଦଂ। ସଦାମତ୍ତନ୍ତି ରଜତପାସାଦଂ। ଦୂଭକନ୍ତି ମଣିପାସାଦଂ। ବ୍ରହ୍ମତ୍ତରଞ୍ଚ ପାସାଦନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣପାସାଦଞ୍ଚ। କେନତ୍ଥେନାତି ତ୍ୱଂ ଏତେସୁ ରମଣକାଦୀସୁ ଚତସ୍ସୋ ଅଟ୍ଠ ସୋଳସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାତି ଏତା ଦେୱଧୀତରୋ ପହାଯ ତେ ପାସାଦେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା କେନ କାରଣେନ ଇଧ ଆଗତୋତି।

ତତୋ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୨।

‘‘ଇତୋ ବହୁତରା ଭୋଗା, ଅତ୍ର ମଞ୍ଞେ ଭୱିସ୍ସରେ;

ଇତି ଏତାଯ ସଞ୍ଞାଯ, ପସ୍ସ ମଂ ବ୍ୟସନଂ ଗତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇତୋ ବହୁତରାତି ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ପାସାଦେସୁ ଭୋଗେହି ଅତିରେକତରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୩।

‘‘ଚତୁବ୍ଭି ଅଟ୍ଠଜ୍ଝଗମା, ଅଟ୍ଠାହିପି ଚ ସୋଳସ;

ସୋଳସାହି ଚ ବାତ୍ତିଂସ, ଅତ୍ରିଚ୍ଛଂ ଚକ୍କମାସଦୋ;

ଇଚ୍ଛାହତସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ଚକ୍କଂ ଭମତି ମତ୍ଥକେ।

୧୦୪।

‘‘ଉପରିୱିସାଲା ଦୁପ୍ପୂରା, ଇଚ୍ଛା ୱିସଟଗାମିନୀ;

ଯେ ଚ ତଂ ଅନୁଗିଜ୍ଝନ୍ତି, ତେ ହୋନ୍ତି ଚକ୍କଧାରିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉପରିୱିସାଲାତି ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକ ତଣ୍ହା ନାମେସା ଆସେୱିଯମାନା ଉପରିୱିସାଲା ହୋତି ପତ୍ଥଟା, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ୱିଯ ଦୁପ୍ପୂରା, ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ତଂ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଇଚ୍ଛମାନାଯ ଇଚ୍ଛାଯ ପତ୍ଥଟାଯ ୱିସଟଗାମିନୀ, ତସ୍ମା ଯେ ପୁରିସା ତଂ ଏୱରୂପଂ ତଣ୍ହଂ ଅନୁଗିଜ୍ଝନ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗିଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ହୋନ୍ତି ଚକ୍କଧାରିନୋତି ତେ ଏତଂ ଖୁରଚକ୍କଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ୱଦତି।

ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଂ ପନ କଥେନ୍ତମେୱ ନିପିସମାନଂ ତଂ ଖୁରଚକ୍କଂ ଭସ୍ସି, ତେନ ସୋ ପୁନ କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱଟ୍ଠାନମେୱ

ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ଦୁଦ୍ଦଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୭୦] ୧୦। ପଲାସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ହଂସୋ ପଲାସମୱଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କିଲେସନିଗ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପଞ୍ଞାସଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, କିଲେସୋ ନାମ ଆସଙ୍କିତବ୍ବୋୱ, ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ସମାନୋପି ନିଗ୍ରୋଧଗଚ୍ଛୋ ୱିଯ ୱିନାସଂ ପାପେତି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଆସଙ୍କିତବ୍ବଂ ଆସଙ୍କିଂସୁଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣହଂସଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତେ ସୁୱଣ୍ଣଗୁହାଯଂ ୱସନ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଜାତସ୍ସରେ ସଯଂଜାତସାଲିଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ଗମନାଗମନମଗ୍ଗେ ମହାପଲାସରୁକ୍ଖୋ ଅହୋସି। ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି । ଅଥସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ଅହୋସି। ଅପରଭାଗେ ଏକା ସକୁଣିକା ଏକସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ନିଗ୍ରୋଧପକ୍କଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପଲାସରୁକ୍ଖେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱିଟପନ୍ତରେ ୱଚ୍ଚଂ ପାତେସି। ତତ୍ଥ ନିଗ୍ରୋଧଗଚ୍ଛୋ ଜାତୋ, ସୋ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତକାଲେ ରତ୍ତଙ୍କୁରପଲାସତାଯ ସୋଭତି। ହଂସରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖଦେୱତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ପଲାସ, ନିଗ୍ରୋଧୋ ନାମ ଯମ୍ହି ରୁକ୍ଖେ ଜାଯତି, ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ତଂ ନାସେତି, ଇମସ୍ସ ୱଡ୍ଢିତୁଂ ମା ଦେତି, ୱିମାନଂ ତେ ନାସେସ୍ସତି, ପଟିକଚ୍ଚେୱ ନଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେହି, ଆସଙ୍କିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ନାମ ଆସଙ୍କିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପଲାସଦେୱତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୫।

‘‘ହଂସୋ ପଲାସମୱଚ, ନିଗ୍ରୋଧୋ ସମ୍ମ ଜାଯତି;

ଅଙ୍କସ୍ମିଂ ତେ ନିସିନ୍ନୋୱ, ସୋ ତେ ମମ୍ମାନି ଛେଚ୍ଛତୀ’’ତି।

ପଠମପାଦୋ ପନେତ୍ଥ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରା ୱୁତ୍ତୋ। ପଲାସନ୍ତି ପଲାସଦେୱତଂ। ସମ୍ମାତି ୱଯସ୍ସ। ଅଙ୍କସ୍ମିନ୍ତି ୱିଟଭିଯଂ। ସୋ ତେ ମମ୍ମାନି ଛେଚ୍ଛତୀତି ସୋ ତେ ଅଙ୍କେ ସଂୱଡ୍ଢୋ ସପତ୍ତୋ ୱିଯ ଜୀୱିତଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରା ହି ଇଧ ‘‘ମମ୍ମାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୀ ପଲାସଦେୱତା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୬।

‘‘ୱଡ୍ଢତାମେୱ ନିଗ୍ରୋଧୋ, ପତିଟ୍ଠସ୍ସ ଭୱାମହଂ;

ଯଥା ପିତା ଚ ମାତା ଚ, ଏୱଂ ମେ ସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସମ୍ମ, ନ ତ୍ୱଂ ଜାନାସି ୱଡ୍ଢତମେୱ ଏସ, ଅହମସ୍ସ ଯଥା ବାଲକାଲେ ପୁତ୍ତାନଂ ମାତାପିତରୋ ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ତଥା ଭୱିସ୍ସାମି, ଯଥା ପନ ସଂୱଡ୍ଢା ପୁତ୍ତା ପଚ୍ଛା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ମାତାପିତୂନଂ ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ମଯ୍ହମ୍ପି ପଚ୍ଛା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଏୱମେୱ ସୋ ପତିଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ତତୋ ହଂସୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୭।

''ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅଙ୍କସ୍ମିଂ ୱଡ୍ଢେସି, ଖୀରରୁକ୍ଖଂ ଭୟାନକଂ;

ଆମନ୍ତ ଖୋ ତଂ ଗଚ୍ଛାମ, ୱୁଡ୍ଢି ମସ୍ସ ନ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ତ୍ୱନ୍ତି ଯସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଏତଞ୍ଚ ଭୟଦାୟକଟ୍ଠେନ ଭୟାନକଂ ଖୀରରୁକ୍ଖଂ ସପତ୍ତଂ ୱିୟ ଅଙ୍କେ ୱଡ୍ଢେସି। ଆମନ୍ତ ଖୋ ତନ୍ତି ତସ୍ମା ମୟଂ ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଜାନାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମ। ୱୁଡ୍ଢି ମସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢି ମୟ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ହଂସରାଜା ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତମେୱ ଗତୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁନ ନାଗଚ୍ଛି। ଅପରଭାଗେ ନିଗ୍ରୋଧୋ ୱଡ୍ଢି, ତସ୍ମିଂ ଏକା ରୁକ୍ଖଦେୱତାପି ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ପଲାସଂ ଭଞ୍ଜି, ସାଖାହି ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଦେୱତାୟ ୱିମାନଂ ପତି। ସା ତସ୍ମିଂ କାଲେ ହଂସରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଅନାଗତଭୟଂ ଦିସ୍ୱା ହଂସରାଜା କଥେସି , ଅହଂ ପନସ୍ସ ୱଚନଂ ନାକାସି''ନ୍ତି ପରିଦେୱମାନା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୮।

''ଇଦାନି ଖୋ ମଂ ଭାଯେତି, ମହାନେରୁନିଦସ୍ସନଂ;

ହଂସସ୍ସ ଅନଭିଞ୍ଞାୟ, ମହା ମେ ଭୟମାଗତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦାନି ଖୋ ମଂ ଭାଯେତୀତି ଅୟଂ ନିଗ୍ରୋଧୋ ତରୁଣକାଲେ ତୋସେତ୍ୱା ଇଦାନି ମଂ ଭାୟାପେତି ସନ୍ତାସେତି। ମହାନେରୁନିଦସ୍ସନନ୍ତି ସିନେରୁପବ୍ବତସଦିସଂ ମହନ୍ତଂ ହଂସରାଜସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅଜାନିତ୍ୱା ତରୁଣକାଲେଯେୱ ଏତସ୍ସ ଅନୁଦ୍ଧଟତ୍ତା। ମହା ମେ ଭୟମାଗତନ୍ତି ଇଦାନି ମୟ୍ହଂ ମହନ୍ତଂ ଭୟଂ ଆଗତନ୍ତି ପରିଦେୱି।

ନିଗ୍ରୋଧୋପି ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ସବ୍ବଂ ପଲାସଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଖାଣୁକମତ୍ତମେୱ ଅକାସି। ଦେୱତାୟ ୱିମାନଂ ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତରଧାୟି।

୧୦୯।

''ନ ତସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢି କୁସଲପ୍ପସଟ୍ଠା, ଯୋ ୱଡ୍ଢମାନୋ ଘସତେ ପତିଟ୍ଠଂ;

ତସ୍ସୂପରୋଧଂ ପରିସଙ୍କମାନୋ, ପତାରୟୀ ମୂଲୱଧାୟ ଧୀରୋ''ତି। –

ପଞ୍ଚମା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା।

ତତ୍ଥ କୁସଲପ୍ପସଟ୍ଠାତି କୁସଲେହି ପସତ୍ଥା। ଘସତେତି ଖାଦତି, ୱିନାସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପତାରୟୀତି ପତରତି ୱାୟମତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋ ୱଡ୍ଢମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ ନାସେତି, ତସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢି ପଣ୍ଡିତେହି ନ ପସତ୍ଥା, ତସ୍ସ ପନ ଅବ୍ଭନ୍ତରସ୍ସ ୱା ବାହିରସ୍ସ ୱା ପରିସ୍ସୟସ୍ସ ''ଇତୋ ମେ ଉପରୋଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂ ଉପରୋଧଂ ୱିନାସଂ ପରିସଙ୍କମାନୋ ୱୀରୋ ଞାଣସମ୍ପନ୍ନୋ ମୂଲୱଧାୟ ପରକ୍କମତୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତଦା ସୁୱଣ୍ଣହଂସୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପଲାସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ୱଣ୍ଣାରୋହୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

୩। ଅଡ୍ଢୱଗ୍ଗୋ

[୩୭୧] ୧। ଦୀଘୀତିକୋସଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂଭୂତସ୍ସତେ ରାଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସମ୍ବକେ ଭଣ୍ଡନକାରକେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେସଞ୍ହି ଜେତୱନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଖମାପନକାଲେ ସତ୍ଥା ତେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହେ ମଯ୍ହଂ ଓରସା ମୁଖତୋ ଜାତା ପୁତ୍ତା ନାମ, ପୁତ୍ତେହି ଚ ପିତରା ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତୁମ୍ହେ ପନ ମମ ଓୱାଦଂ ନ କରିତ୍ଥ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତନୋ ମାତାପିତରୋ ଘାତେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତଚୋରେପି ଅରଞ୍ଞେ ହତ୍ଥପଥଂ ଆଗତେ ମାତାପିତୂହି ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂ ନ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମାତି ନ ମାରୟିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଜାତକେ ଦ୍ୱେପି ୱତ୍ଥୂନି। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ସୋ ପନ ଦୀଘାୱୁକୁମାରୋ ଅରଞ୍ଞେ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍କେ ନିପନ୍ନଂ ବାରାଣସିରାଜାନଂ ଚୂଳାୟ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ମାତାପିତୁଘାତକଂ ଚୋରଂ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅସିଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମାତାପିତୂହି ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂ ସରିତ୍ୱା ‘‘ଜୀୱିତଂ ଚଜନ୍ତୋପି ତେସଂ ଓୱାଦଂ ନ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି, କେୱଲଂ ଇମଂ ତଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୦।

‘‘ଏୱଂଭୂତସ୍ସ ତେ ରାଜ, ଆଗତସ୍ସ ୱସେ ମମ;

ଅତ୍ଥି ନୁ କୋଚି ପରିୟାୟୋ, ୟୋ ତଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚୟେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱସେ ମମାତି ମମ ୱସଂ ଆଗତସ୍ସ। ପରିୟାୟୋତି କାରଣଂ।

ତତୋ ରାଜା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୧।

‘‘ଏୱଂଭୂତସ୍ସ ମେ ତାତ, ଆଗତସ୍ସ ୱସେ ତୱ;

ନତ୍ଥି ନୋ କୋଚି ପରିୟାୟୋ, ୟୋ ମଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚୟେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ନତ୍ଥି କୋଚି ପରିୟାୟୋ, ୟୋ ମଂ ଏତସ୍ମା ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚୟେତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅୱସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧୨।

‘‘ନାଞ୍ଞଂ ସୁଚରିତଂ ରାଜ, ନାଞ୍ଞଂ ରାଜ ସୁଭାସିତଂ;

ତାୟତେ ମରଣକାଲେ, ଏୱମେୱିତରଂ ଧନଂ।

୧୧୩।

‘‘ଅକ୍କୋଚ୍ଛି ମଂ ଅୱଧି ମଂ, ଅଜିନି ମଂ ଅହାସି ମେ;

ୟେ ଚ ତଂ ଉପନୟ୍ହନ୍ତି, ୱେରଂ ତେସଂ ନ ସମ୍ମତି।

୧୧୪।

‘‘ଅକ୍କୋଚ୍ଛି ମଂ ଅୱଧି ମଂ, ଅଜିନି ମଂ ଅହାସି ମେ;

ଯେ ଚ ତଂ ନୁପନୟ୍ହନ୍ତି, ୱେରଂ ତେସୂପସମ୍ମତି।

୧୧୫।

''ନ ହି ୱେରେନ ୱେରାନି, ସମ୍ମନ୍ତୀଧ କୁଦାଚନଂ;

ଅୱେରେନ ଚ ସମ୍ମନ୍ତି, ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନାଞ୍ଞଂ ସୁଚରିତନ୍ତି ନାଞ୍ଞଂ ସୁଚରିତା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ, ଠପେତ୍ୱା ସୁଚରିତଂ ଅଞ୍ଞଂ ନ ପସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ''ସୁଚରିତ''ନ୍ତିପି ''ସୁଭାସିତ''ନ୍ତିପି ମାତାପିତୂହି ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂଯେୱ ସନ୍ଧାଯାହ। ଏୱମେୱାତି ନିରତ୍ଥକମେୱ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଓୱାଦାନୁସିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତା ସୁଚରିତସୁଭାସିତା ମରଣକାଲେ ତାଯିତୁଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି, ଯଂ ଏତଂ ଇତରଂ ଧନଂ, ତଂ ଏୱମେୱ ନିରତ୍ଥକମେୱ ହୋତି, ତ୍ୱଞ୍ହି ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ କୋଟିସତସହସ୍ସମଗ୍ଘମ୍ପି ଧନଂ ଦଦନ୍ତୋ ଜୀୱିତଂ ନ ଲଭେଯ୍ଯାସି, ତସ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ ''ଧନତୋ ସୁଚରିତସୁଭାସିତମେୱ ଉତ୍ତରିତର''ନ୍ତି।

ସେସଗାଥାସୁପି ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ଯେ ପୁରିସା ''ଅଯଂ ମଂ ଅକ୍କୋସି, ଅଯଂ ମଂ ପହରି, ଅଯଂ ମଂ ଅଜିନି, ଅଯଂ ମମ ସନ୍ତକଂ ଅହାସୀ''ତି ଏୱଂ ୱେରଂ ଉପନୟ୍ହନ୍ତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିଯ ହଦଯେ ଠପେନ୍ତି, ତେସଂ ୱେରଂ ନ ଉପସମ୍ମତି। ଯେ ଚ ପନେତଂ ନ ଉପନୟ୍ହନ୍ତି ହଦଯେ ନ ଠପେନ୍ତି, ତେସଂ ୱୂପସମ୍ମତି। ୱେରାନି ହି ନ କଦାଚି ୱେରେନ ସମ୍ମନ୍ତି, ଅୱେରେନେୱ ପନ ସମ୍ମନ୍ତି। ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋତି ଏସୋ ପୋରାଣକୋ ଧମ୍ମୋ ଚିରକାଲପ୍ପୱତ୍ତୋ ସଭାୱୋତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅହଂ, ମହାରାଜ, ତଯି ନ ଦୁବ୍ଭାମି, ତ୍ୱଂ ପନ ମଂ ମାରେହୀ''ତି ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଅସିଂ ଠପେସି। ରାଜାପି ''ନାହଂ ତଯି ଦୁବ୍ଭାମୀ''ତି ସପଥଂ କତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ଅଯଂ, ଭଣେ, କୋସଲରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ଦୀଘାୱୁକୁମାରୋ ନାମ, ଇମିନା ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ଦିନ୍ନଂ, ନ ଲବ୍ଭା ଇମଂ କିଞ୍ଚି କାତୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଦତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତକେ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଭୋପି ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ରଜ୍ଜଂ କାରେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ଦୀଘାୱୁକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଦୀଘୀତିକୋସଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୭୨] ୨। ମିଗପୋତକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଗାରା ପଚ୍ଚୁପେତସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମହଲ୍ଲକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିରେକଂ ଦାରକଂ ପବ୍ବାଜେସି। ସାମଣେରୋ ତଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅଫାସୁକେନ କାଲମକାସି। ତସ୍ସ କାଲକିରିଯାଯ ମହଲ୍ଲକୋ ସୋକାଭିଭୂତୋ ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରି। ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ମହଲ୍ଲକୋ ସାମଣେରସ୍ସ କାଲକିରିଯାଯ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ମରଣସ୍ସତିଭାୱନାଯ ପରିବାହିରୋ ଏସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଏତସ୍ମିଂ ମତେ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କତ୍ତଂ କାରେସି। ତଦା ଏକୋ କାସିରଟ୍ଠୱାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଫଲାଫଲେହି ଯାପେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞେ ଏକଂ ମତମାତିକଂ ମିଗପୋତକଂ ଦିସ୍ୱା ଅସ୍ସମଂ ଆନେତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଦତ୍ୱା ପୋସେସି। ମିଗପୋତକୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ଅଭିରୂପୋ ଅହୋସି ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ। ତାପସୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତକଂ କତ୍ୱା ପରିହରତି। ଏକଦିୱସଂ ମିଗପୋତକୋ ବହୁଂ ତିଣଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଜୀରକେନ କାଲମକାସି। ତାପସୋ ''ପୁତ୍ତୋ ମେ ମତୋ''ତି ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ତଦା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଲୋକଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତଂ ତାପସଂ ଦିସ୍ୱା ''ସଂୱେଜେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୬।

‘‘ଅଗାରା ପଚ୍ଚୁପେତସ୍ସ, ଅନଗାରସ୍ସ ତେ ସତୋ;

ସମଣସ୍ସ ନ ତଂ ସାଧୁ, ଯଂ ପେତମନୁସୋଚସୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୭।

‘‘ସଂୱାସେନ ହୱେ ସକ୍କ, ମନୁସ୍ସସ୍ସ ମିଗସ୍ସ ୱା;

ହଦଯେ ଜାଯତେ ପେମଂ, ନ ତଂ ସକ୍କା ଅସୋଚିତୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତଂ ସକ୍କାତି ତଂ ମନୁସ୍ସଂ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଂ ୱା ନ ସକ୍କା ଅସୋଚିତୁଂ, ସୋଚାମିଯେୱାହନ୍ତି।

ତତୋ ସକ୍କୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧୮।

‘‘ମତଂ ମରିସ୍ସଂ ରୋଦନ୍ତି, ଯେ ରୁଦନ୍ତି ଲପନ୍ତି ଚ;

ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇସି ମା ରୋଦି, ରୋଦିତଂ ମୋଘମାହୁ ସନ୍ତୋ।

୧୧୯।

‘‘ରୋଦିତେନ ହୱେ ବ୍ରହ୍ମେ, ମତୋ ପେତୋ ସମୁଟ୍ଠହେ;

ସବ୍ବେ ସଙ୍ଗମ୍ମ ରୋଦାମ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଞାତକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମରିସ୍ସନ୍ତି ଯୋ ଇଦାନି ମରିସ୍ସତି, ତଂ। ଲପନ୍ତି ଚାତି ୱିଲପନ୍ତି ଚ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯେ ଲୋକେ ମତଞ୍ଚ ମରିସ୍ସନ୍ତଞ୍ଚ ରୋଦନ୍ତି, ତେ ରୁଦନ୍ତି ଚେୱ ୱିଲପନ୍ତି ଚ, ତେସଂ ଅସ୍ସୁପଚ୍ଛିଜ୍ଜନଦିୱସୋ ନାମ ନତ୍ଥି। କିଂକାରଣା? ସଦାପି ମତାନଞ୍ଚ ମରିସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଚ ଅତ୍ଥିତାଯ। ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇସି ମା ରୋଦି। କିଂକାରଣା ? ରୋଦିତଂ ମୋଘମାହୁ ସନ୍ତୋତି, ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ପନ ପଣ୍ଡିତା ରୋଦିତଂ ‘‘ମୋଘ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ମତୋ ପେତୋତି ଯୋ ଏସ ମତୋ ପେତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଯଦି ସୋ ରୋଦିତେନ ସମୁଟ୍ଠହେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କିଂ ନିକ୍କମ୍ମା ଅଚ୍ଛାମ, ସବ୍ବେୱ ସମାଗମ୍ମ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଞାତକେ ରୋଦାମ। ଯସ୍ମା ପନ ତେ ରୋଦିତକାରଣା ନ ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ତସ୍ମା ରୋଦିତସ୍ସ ମୋଘଭାୱଂ ସାଧେତି।

ଏୱଂ ସକ୍କସ୍ସ କଥେନ୍ତସ୍ସ ତାପସୋ ‘‘ନିରତ୍ଥକଂ ରୋଦିତ’’ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୦।

‘‘ଆଦିତ୍ତଂ ୱତ ମଂ ସନ୍ତଂ, ଘତସିତ୍ତଂୱ ପାୱକଂ;

ୱାରିନା ୱିଯ ଓସିଞ୍ଚଂ, ସବ୍ବଂ ନିବ୍ବାପଯେ ଦରଂ।

୧୨୧।

‘‘ଅଙ୍ଗହି ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଯମାସି ହଦୟସ୍ସିତଂ;

ଯୋ ମେ ସୋକପରେତସ୍ସ, ପୁତ୍ତସୋକଂ ଅପାନୁଦି।

୧୨୨।

‘‘ସୋହଂ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋସ୍ମି, ୱୀତସୋକୋ ଅନାୱିଲୋ;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ତୱ ସୁତ୍ୱାନ ୱାସୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯମାସୀତି ଯଂ ମେ ଆସି। ହଦୟସ୍ସିତନ୍ତି ହଦୟେ ନିସ୍ସିତଂ। ଅପାନୁଦୀତି ନୀହରି। ସକ୍କୋ ତାପସସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇଧଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ତାପସୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଅହୋସି, ମିଗୋ ସାମଣେରୋ, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମିଗପୋତକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୭୩] ୩। ମୂସିକଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୁହିଂ ଗତା କତ୍ଥ ଗତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ଥୁସଜାତକେ (ଜା। ୧।୪।୧୪୯ ଆଦଯୋ) ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଇଧାପି ସତ୍ଥା ତଥେୱ ରାଜାନଂ ସଙ୍ଗିଂ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କୀଳମାନଂ ସଙ୍ଗିଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତଂ ନିସ୍ସାଯ ରଞ୍ଞୋ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ପୋରାଣକରାଜାନୋ ଆସଙ୍କିତଙ୍କଂ ଆସଙ୍କିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ‘ଅମ୍ହାକଂ ଧୂମକାଲେ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୂ’ତି ଏକମନ୍ତେ ଅକଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ଯୱକୁମାରୋ ନାମ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅନୁଯୋଗଂ ଦତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମୋ ତଂ ଆପୁଚ୍ଛି। ଆଚରିଯୋ ‘‘ପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାୱସେନ ଞତ୍ୱା ‘‘ଏତମସ୍ସ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ଉପମଂ ଉପଧାରେତୁଂ ଆରଭି। ତଦା ପନସ୍ସ ଏକୋ ଅସ୍ସୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ପାଦେ ୱଣୋ ଉଟ୍ଠହି, ତଂ ୱଣାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଗେହେଯେୱ କରିଂସୁ। ତସ୍ସାୱିଦୂରେ ଏକୋ ଉଦପାନୋ ଅତ୍ଥି। ଅଥେକା ମୂସିକା ଗେହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅସ୍ସସ୍ସ ପାଦେ ୱଣଂ ଖାଦତି, ଅସ୍ସୋ ୱାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମୂସିକଂ ଖାଦିତୁଂ ଆଗତଂ ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ଉଦପାନେ ପାତେସି। ଅସ୍ସଗୋପକା ମୂସିକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ‘‘ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ମୂସିକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱଣଂ ଖାଦତି, ଇଦାନି ନ ପଞ୍ଞାଯତି, କହଂ ନୁ ଖୋ ଗତା’’ତି ୱଦିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞେ ଅଜାନନ୍ତା ‘କହଂ ମୂସିକା ଗତା’ତି ୱଦନ୍ତି, ମୂସିକାଯ ପନ ମାରେତ୍ୱା ଉଦପାନେ ଖିତ୍ତଭାୱଂ ଅହମେୱ ଜାନାମୀ’’ତି ଇଦମେୱ କାରଣଂ ଉପମଂ କତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରାଜକୁମାରସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ଅପରଂ ଉପମଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ତମେୱ ଅସ୍ସଂ ପରୁଳ୍ହୱଣଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକଂ ଯୱଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଯୱଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତିଚ୍ଛିଦ୍ଦେନ ମୁଖଂ ପୱେସେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତମେୱ କାରଣଂ ଉପମଂ କତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଦାସି। ତତିଯଗାଥଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାବଲେନେୱ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତମ୍ପି ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ସାଯଂ ନ୍ହାନପୋକ୍ଖରଣିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯାୱ ଧୁରସୋପାନା ପଠମଂ ଗାଥଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି, ତୱ ନିୱସନପାସାଦଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଯାୱ ସୋପାନପାଦମୂଲା ଦୁତିଯଂ ଗାଥଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି, ତତୋ ଯାୱ ସୋପାନମତ୍ଥକା ତତିଯଂ ଗାଥଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପେସେସି।

ସୋ କୁମାରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପରାଜା ହୁତ୍ୱା ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ତସ୍ସେକୋ ପୁତ୍ତୋ ଜାଯି। ସୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ରଜ୍ଜଲୋଭେନ ‘‘ପିତରଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକେ ଆହ ‘‘ମଯ୍ହଂ ପିତା ତରୁଣୋ, ଅହଂ ଏତସ୍ସ ଧୂମକାଲଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହଲ୍ଲକୋ ଭୱିସ୍ସାମି ଜରାଜିଣ୍ଣୋ, ତାଦିସେ କାଲେ ଲଦ୍ଧେନପି ରଜ୍ଜେନ କୋ ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ତେ ଆହଂସୁ ‘‘ଦେୱ, ନ ସକ୍କା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋରତ୍ତଂ କାତୁଂ, ତୱ ପିତରଂ

କେନଚି ଉପାୟେନ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହା’’ତି । ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ରଞ୍ଞୋ ସାୟଂ ନ୍ହାନପୋକ୍ଖରଣୀସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ଥ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ସାୟଂ ମୂସିକଂ ନାମ ଦାସିଂ ‘‘ଗନ୍ତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣୀପିଟ୍ଠିଂ ସୋଧେତ୍ୱା ଏହି, ନ୍ହାୟିସ୍ସାମୀ’’ତି ପେସେସି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣୀପିଟ୍ଠିଂ ସୋଧେନ୍ତୀ କୁମାରଂ ପସ୍ସି। କୁମାରୋ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମସ୍ସ ପାକଟଭାୱଭୟେନ ତଂ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିୟଂ ପାତେସି। ରାଜା ନ୍ହାୟିତୁଂ ଅଗମାସି । ସେସଜନୋ ‘‘ଅଜ୍ଜାପି ମୂସିକା ଦାସୀ ନ ପୁନାଗଚ୍ଛତି, କୁହିଂ ଗତା କତ୍ଥ ଗତା’’ତି ଆହ। ରାଜା –

୧୨୩।

‘‘କୁହିଂ ଗତା କତ୍ଥ ଗତା, ଇତି ଲାଲପ୍ପତୀ ଜନୋ;

ଅହମେୱେକୋ ଜାନାମି, ଉଦପାନେ ମୂସିକା ହତା’’ତି। –

ପଠମଂ ଗାଥଂ ଭଣନ୍ତୋ ପୋକ୍ଖରଣୀତୀରଂ ଅଗମାସି।

ତତ୍ଥ କୁହିଂ ଗତା କତ୍ଥ ଗତାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନି। ଇତି ଲାଲପ୍ପତୀତି ଏୱଂ ୱିପ୍ପଲପତି। ଇତି ଅୟଂ ଗାଥା ‘‘ଅଜାନନ୍ତୋ ଜନୋ ମୂସିକା ଦାସୀ କୁହିଂ ଗତାତି ୱିପ୍ପଲପତି, ରାଜକୁମାରେନ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମୂସିକାୟ ପୋକ୍ଖରଣିୟଂ ପାତିତଭାୱଂ ଅହମେୱ ଏକୋ ଜାନାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି।

କୁମାରୋ ‘‘ମୟା କତକମ୍ମଂ ମୟ୍ହଂ ପିତରା ଞାତ’’ନ୍ତି ଭୀତୋ ପଲାୟିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଆରୋଚେସି। ତେ ସତ୍ତଟ୍ଠଦିୱସଚ୍ଚୟେନ ପୁନ ତଂ ଆହଂସୁ ‘‘ଦେୱ, ସଚେ ରାଜା ଜାନେୟ୍ୟ, ନ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱେୟ୍ୟ, ତକ୍କଗାହେନ ପନ ତେନ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ମାରେହି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ପୁନେକଦିୱସଂ ଖଗ୍ଗହତ୍ଥୋ ସୋପାନପାଦମୂଲେ ଠତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆଗମନକାଲେ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପହରଣୋକାସଂ ଓଲୋକେସି। ରାଜା –

୧୨୪।

‘‘ୟଞ୍ଚେତଂ ଇତି ଚୀତି ଚ, ଗଦ୍ରଭୋୱ ନିୱତ୍ତସି;

ଉଦପାନେ ମୂସିକଂ ହନ୍ତ୍ୱା, ୟୱଂ ଭକ୍ଖେତୁମିଚ୍ଛସୀ’’ତି। –

ଦୁତିୟଂ ଗାଥଂ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତୋ ଅଗମାସି। ଅୟମ୍ପି ଗାଥା ‘‘ୟସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇତି ଚୀତି ଚ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପହରଣୋକାସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଗଦ୍ରଭୋୱ ନିୱତ୍ତସି, ତସ୍ମା ତଂ ଜାନାମି ‘ପୁରିମଦିୱସେ ପୋକ୍ଖରଣିୟଂ ମୂସିକଂ ଦାସିଂ ହନ୍ତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ମଂ ୟୱରାଜାନଂ ଭକ୍ଖେତୁଂ ମାରେତୁଂ ଇଚ୍ଛସୀ’’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି।

କୁମାରୋ ‘‘ଦିଟ୍ଠୋମ୍ହି ପିତରା’’ତି ଉତ୍ରସ୍ତୋ ପଲାୟି। ସୋ ପୁନ ଅଡ୍ଢମାସମତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ରାଜାନଂ ଦଣ୍ଡିୟା ପହରିତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ଦୀଘଦଣ୍ଡକଂ ଦଣ୍ଡିପହରଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଓଲୁମ୍ବିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା –

୧୨୫।

‘‘ଦହରୋ ଚାସି ଦୁମ୍ମେଧ, ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ସୁସୁ;

ଦୀଘଞ୍ଚେତଂ ସମାସଜ୍ଜ, ନ ତେ ଦସ୍ସାମି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି। –

ତତିୟଂ ଗାଥଂ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତୋ ସୋପାନପାଦମତ୍ଥକଂ ଅଭିରୁହି।

ତତ୍ଥ ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିକୋତି ପଠମୱୟେନ ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ଉପେତୋ, ପଠମୱୟେ ଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁସୂତି ତରୁଣୋ। ଦୀଘନ୍ତି ଦୀଘଦଣ୍ଡକଂ ଦଣ୍ଡିପହରଣଂ। ସମାସଜ୍ଜାତି ଗହେତ୍ୱା, ଓଲୁମ୍ବିତ୍ୱା ଠିତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟମ୍ପି ଗାଥା ‘‘ଦୁମ୍ମେଧ, ଅତ୍ତନୋ ୱୟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସସି, ନ ତେ ଦାନି ନିଲ୍ଲଜ୍ଜସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ଦସ୍ସାମି, ମାରେତ୍ୱା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୂଲେୟେୱ ଆୱୁଣାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ କୁମାରଂ ସନ୍ତଜ୍ଜୟମାନା ଇମମତ୍ଥଂ

ଦୀପେତି।

ସୋ ତଂ ଦିୱସଂ ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେହି, ଦେୱା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ସଙ୍ଖଲିକାହି ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରେ କାରେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଅଲଙ୍କତରାଜାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇମଂ ମୟ୍ହଂ ଅନ୍ତରାୟଂ ଦିସ୍ୱା ଇମା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସୀ’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୬।

‘‘ନାନ୍ତଲିକ୍ଖଭୱନେନ, ନାଙ୍ଗପୁତ୍ତପିନେନ ୱା;

ପୁତ୍ତେନ ହି ପତ୍ଥୟିତୋ, ସିଲୋକେହି ପମୋଚିତୋ।

୧୨୭।

‘‘ସବ୍ବଂ ସୁତମଧୀୟେଥ, ହୀନମୁକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମଂ;

ସବ୍ବସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନେୟ୍ୟ, ନ ଚ ସବ୍ବଂ ପୟୋଜୟେ;

ହୋତି ତାଦିସକୋ କାଲୋ, ୟତ୍ଥ ଅତ୍ଥାୱହଂ ସୁତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନାନ୍ତଲିକ୍ଖଭୱନେନାତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଭୱନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦିବ୍ବୱିମାନଂ, ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଭୱନମ୍ପି ନ ଆରୁଳ୍ହୋ, ତସ୍ମା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଭୱନେନାପି ଅଜ୍ଜ ମରଣତୋ ନ ପମୋଚିତୋମ୍ହି। ନାଙ୍ଗପୁତ୍ତପିନେନ ୱାତି ଅଙ୍ଗସରିକ୍ଖକେନ ୱା ପୁତ୍ତପିନେନପି ନ ପମୋଚିତୋ। ପୁତ୍ତେନ ହି ପତ୍ଥୟିତୋତି ଅହଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତେନେୱ ଅଜ୍ଜ ମାରେତୁଂ ପତ୍ଥିତୋ। ସିଲୋକେହି ପମୋଚିତୋତି ସୋହଂ ଆଚରିୟେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଦିନ୍ନାହି ଗାଥାହି ପମୋଚିତୋ।

ସୁତନ୍ତି ପରିୟତ୍ତିଂ। ଅଧୀୟେଥାତି ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ। ହୀନମୁକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମନ୍ତି ହୀନଂ ୱା ହୋତୁ ଉତ୍ତମଂ ୱା ମଜ୍ଝିମଂ ୱା, ସବ୍ବଂ ଅଧୀୟିତବ୍ବମେୱାତି ଦୀପେତି। ନ ଚ ସବ୍ବଂ ପୟୋଜୟେତି ହୀନଂ ମନ୍ତଂ ୱା ସିପ୍ପଂ ୱା ମଜ୍ଝିମଂ ୱା ନ ପୟୋଜୟେ, ଉତ୍ତମମେୱ ପୟୋଜୟେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟତ୍ଥ ଅତ୍ଥାୱହଂ ସୁତନ୍ତି ୟସ୍ମିଂ କାଲେ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତସ୍ସ କୁମ୍ଭକାରକମ୍ମକରଣଂ ୱିୟ ୟଂକିଞ୍ଚି ସିକ୍ଖିତସିପ୍ପଂ ଅତ୍ଥାୱହଂ ହୋତି, ତାଦିସୋପି କାଲୋ ହୋତିୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପରଭାଗେ ରଞ୍ଞୋ ଅଚ୍ଚୟେନ କୁମାରୋ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମୂସିକଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୩୭୪] ୪। ଚୂଳଧନୁଗ୍ଗହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସବ୍ବଂ ଭଣ୍ଡନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିୟିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ‘‘ପୁରାଣଦୁତିୟିକା ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଉକ୍କଣ୍ଠାପେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସତ୍ଥା ‘‘ଏସା ଭିକ୍ଖୁ, ଇତ୍ଥୀ ନ ଇଦାନେୱ ତୁୟ୍ହଂ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତେ ଏତଂ ନିସ୍ସାୟ ଅସିନା ସୀସଂ ଛିନ୍ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କତ୍ତଂ କାରେସି। ତଦା ଏକୋ ବାରାଣସିୱାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣୱୋ ତକ୍କସିଲାୟଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଧନୁକମ୍ମେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ ଚୂଳଧନୁଗ୍ଗହପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଆଚରିୟୋ ‘‘ଅୟଂ ମୟା ସଦିସଂ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ବାରାଣସିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକୋ ୱାରଣୋ ଏକଂ ପଦେସଂ ସୁଞ୍ଞମକାସି, ତଂ ଠାନଂ ଅଭିରୁହିତୁଂ ନ କୋଚି ଉସ୍ସହି। ଚୂଳଧନୁଗ୍ଗହପଣ୍ଡିତୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱାରେନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଭରିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଟୱିମୁଖଂ ଅଭିରୁହି। ଅଥସ୍ସ ଅଟୱିମଜ୍ଝେ ୱାରଣୋ ଉଟ୍ଠହି, ସୋ ତଂ କୁମ୍ଭେ ସରେନ ୱିଜ୍ଝି। ସରୋ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭାଗେନ ନିକ୍ଖମି। ୱାରଣୋ

ତତ୍ଥେଵ ପତି, ଧନୁଗ୍ଗହପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ଠାନଂ ଖେମଂ କତ୍ୱା ପୁରତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅଟଵିଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥାପି ପଞ୍ଞାସ ଚୋରା ମଗ୍ଗଂ ହନନ୍ତି। ତମ୍ପି ସୋ ମନୁସ୍ସେହି ୱାରିୟମାନୋ ଅଭିରୁୟ୍ହ ତେସଂ ଚୋରାନଂ ମିଗେ ୱଧିତ୍ୱା ମଗ୍ଗସମୀପେ ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତାନଂ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ପାପୁଣି।

ତଦା ତଂ ଚୋରା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତାୟ ଭରିୟାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ ନ''ନ୍ତି ଉସ୍ସାହଂ କରିଂସୁ। ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ପୁରିସଲକ୍ଖଣକୁସଲୋ, ସୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱାଵ ''ଉତ୍ତମପୁରିସୋ ଅୟ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଏକସ୍ସପି ଉଟ୍ଠହିତୁଂ ନାଦାସି। ଧନୁଗ୍ଗହପଣ୍ଡିତୋ ''ଗଚ୍ଛ 'ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଏକଂ ମଂସସୂଲଂ ଦେଥା'ତି ୱତ୍ୱା ମଂସଂ ଆହରା''ତି ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଭରିୟଂ ପେସେସି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏକଂ କିର ମଂସସୂଲଂ ଦେଥା''ତି ଆହ। ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ''ଅନଗ୍ଘୋ ପୁରିସୋ''ତି ମଂସସୂଲଂ ଦାପେସି। ଚୋରା ''ଅମ୍ହେହି କିର ପକ୍କଂ ଖାଦିତ''ନ୍ତି ଅପକ୍କମଂସସୂଲଂ ଅଦଂସୁ। ଧନୁଗ୍ଗହୋ ଅତ୍ତାନଂ ସମ୍ଭାଵେତ୍ୱା ''ମୟ୍ହଂ ଅପକ୍କମଂସସୂଲଂ ଦଦନ୍ତୀ''ତି ଚୋରାନଂ କୁଜ୍ଝି। ଚୋରା ''କିଂ ଅୟମେୱେକୋ ପୁରିସୋ, ମୟଂ ଇତ୍ଥିୟୋ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ଧନୁଗ୍ଗହୋ ଏକୂନପଞ୍ଞାସ ଜନେ ଏକୂନପଞ୍ଞାସକଣ୍ଡେହି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାତେସି। ଚୋରଜେଟ୍ଠକଂ ୱିଜ୍ଝିତୁଂ କଣ୍ଡଂ ନାହୋସି। ତସ୍ସ କିର କଣ୍ଡନାଳିୟଂ ସମପଣ୍ଣାସୟେୱ କଣ୍ଡାନି। ତେସୁ ଏକେନ ୱାରଣଂ ୱିଜ୍ଝି, ଏକୂନପଞ୍ଞାସକଣ୍ଡେହି ଚୋରେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚୋରଜେଟ୍ଠକଂ ପାତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉରେ ନିସିନ୍ନୋ ''ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଭରିୟାୟ ହତ୍ଥତୋ ଅସିଂ ଆହରାପେସି। ସା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଚୋରଜେଟ୍ଠକେ ଲୋଭଂ କତ୍ୱା ଚୋରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଥରୁଂ, ସାମିକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଧାରଂ ଠପେସି। ଚୋରୋ ଥରୁଦଣ୍ଡଂ ପରାମସିତ୍ୱା ଅସିଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଧନୁଗ୍ଗହସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦି।

ସୋ ତଂ ଘାତେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଂ ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜାତିଗୋତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ସା ''ତକ୍କସିଲାୟଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିୟସ୍ସ ଧୀତାମ୍ହୀ''ତି ଆହ। ''କଥଂ ତ୍ୱଂ ଇମିନା ଲଦ୍ଧା''ତି। ମୟ୍ହଂ ପିତା ''ଅୟଂ ମୟା ସଦିସଂ କତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖୀ''ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ମଂ ଅଦାସି, ସାହଂ ତୟି ସିନେହଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଲଦତ୍ତିୟଂ ସାମିକଂ ମାରାପେସିନ୍ତି। ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ ''କୁଲଦତ୍ତିୟଂ ତାୱେସା ସାମିକଂ ମାରେସି, ଅଞ୍ଞଂ ପନେକଂ ଦିସ୍ୱା ମମ୍ପି ଏୱମେୱଂ କରିସ୍ସତି, ଇମଂ ଛଡ୍ଡେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକଂ କୁନ୍ନଦିଂ ଉତ୍ତାନତଲଂ ତଙ୍ଖଣୋଦକପୂରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଇମିସ୍ସଂ ନଦିୟଂ ସୁସୁମାରା କକ୍ଖଳା, କିଂ କରୋମା''ତି ଆହ। ''ସାମି, ସବ୍ବଂ ଆଭରଣଭଣ୍ଡଂ ମମ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ପରତୀରଂ ନେତ୍ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛା''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସବ୍ବଂ ଆଭରଣଭଣ୍ଡଂ ଆଦାୟ ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ତରନ୍ତୋ ୱିୟ ପରତୀରଂ ପତ୍ୱା ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପାୟାସି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ସାମି, କିଂ ମଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱିୟ ଗଚ୍ଛସି, କସ୍ମା ଏୱଂ କରୋସି, ଏହି ମମ୍ପି ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛା''ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୮।

''ସବ୍ବଂ ଭଣ୍ଡଂ ସମାଦାୟ, ପାରଂ ତିଣ୍ଣୋସି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛ ଲହୁଂ ଖିପ୍ପଂ, ମମ୍ପି ତାରେହି ଦାନିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଲହୁଂ ଖିପ୍ପନ୍ତି ଲହୁଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛ, ଖିପ୍ପଂ ମମ୍ପି ତାରେହି ଦାନି ଇତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚୋରୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ପରତୀରେ ଠିତୋୟେୱ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୯।

''ଅସନ୍ଥୁତଂ ମଂ ଚିରସନ୍ଥୁତେନ, ନିମୀନି ଭୋତୀ ଅଧୁୱଂ ଧୁୱେନ;

ମୟାପି ଭୋତୀ ନିମିନେୟ୍ୟ ଅଞ୍ଞଂ, ଇତୋ ଅହଂ ଦୂରତରଂ ଗମିସ୍ସ''ନ୍ତି।

ସା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାୟେୱ –

ଚୋରୋ ପନ ''ଇତୋ ଅହଂ ଦୂରତରଂ ଗମିସ୍ସଂ, ତିଟ୍ଠ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱିରୱନ୍ତିୟାୱ ଆଭରଣଭଣ୍ଡିକଂ ଆଦାୟ ପଲାତୋ। ତତୋ ସା ବାଲା ଅତିଲ୍ଲୋଭତାୟ ଏୱରୂପଂ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତା ଅନାଥା ହୁତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଏକଂ ଏଳଅଗଲାଗୁମ୍ବଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ରୋଦମାନା ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଅତିଲ୍ଲୋଭହତଂ ସାମିକା ଚ ଜାରା ଚ ପରିହୀନଂ ରୋଦମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ମାତଲିଞ୍ଚ ପଞ୍ଚସିଖଞ୍ଚ ଆଦାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଠତ୍ୱା ''ମାତଲି, ତ୍ୱଂ ମଚ୍ଛୋ ଭୱ, ପଞ୍ଚସିଖ ତ୍ୱଂ ସକୁଣୋ ଭୱ, ଅହଂ ପନ

ସିଙ୍ଗାଲୋ ହୁତ୍ୱା ମୁଖେନ ମଂସପିଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତିସ୍ସା ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ମୟି ତତ୍ଥ ଗତେ ଉଦକତୋ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ମମ ପୁରତୋ ପତ, ଅଥାହଂ ମୁଖେନ ଗହିତମଂସପିଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମଚ୍ଛଂ ଗହେତୁଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିସ୍ସାମି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତ୍ୱଂ, ପଞ୍ଚସିଖ, ତଂ ମଂସପିଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତ, ତ୍ୱଂ ମାତଲି, ଉଦକେ ପତା''ତି ଆଣାପେସି। ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି, ମାତଲି, ମଚ୍ଛୋ ଅହୋସି, ପଞ୍ଚସିଖୋ ସକୁଣୋ ଅହୋସି। ସକ୍କୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ହୁତ୍ୱା ମଂସପିଣ୍ଡଂ ମୁଖେନାଦାୟ ତସ୍ସା ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ମଚ୍ଛୋ ଉଦକା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ପୁରତୋ ପତି। ସୋ ମୁଖେନ ଗହିତମଂସପିଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମଚ୍ଛସ୍ସତ୍ଥାୟ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ମଚ୍ଛୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଉଦକେ ପତି, ସକୁଣୋ ମଂସପିଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତି, ସିଙ୍ଗାଲୋ ଉଭୋପି ଅଲଭିତ୍ୱା ଏଳଅଗଲାଗୁମ୍ବଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦୁମ୍ମୁଖୋ ନିସୀଦି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅୟଂ ଅତିଲୁଦ୍ଧତାୟ ନେୱ ମଂସଂ, ନ ମଚ୍ଛଂ ଲଭୀ''ତି କୁଟଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୀ ୱିୟ ମହାହସିତଂ ହସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୦।

''କାୟଂ ଏଳଅଗଲାଗୁମ୍ବେ, କରୋତି ଅହୁହାସିୟଂ;

ନୟୀଧ ନଚ୍ଚଗୀତଂ ୱା, ତାଳଅଂ ୱା ସୁସମାହିତଂ;

ଅନମ୍ହିକାଲେ ସୁସୋଣି, କିନ୍ନୁ ଜଗ୍ଘସି ସୋଭନେ''ତି।

ତତ୍ଥ କାୟନ୍ତି କା ଅୟଂ। ଏଳଅଗଲାଗୁମ୍ବେତି କମ୍ବୋଜିଗୁମ୍ବେ। ଅହୁହାସିୟନ୍ତି ଦନ୍ତୱିଦଂସକଂ ମହାହସିତଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ କା ଏସା ଏତସ୍ମିଂ ଗୁମ୍ବେ କରୋତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ନୟୀଧ ନଚ୍ଚଗୀତଂ ୱାତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କସ୍ସଚି ନଚ୍ଚନ୍ତସ୍ସ ନଚ୍ଚଂ ୱା ଗାୟନ୍ତସ୍ସ ଗୀତଂ ୱା ହତ୍ଥେ ସୁସମାହିତେ କତ୍ୱା ୱାଦେନ୍ତସ୍ସ ସୁସମାହିତଂ ହତ୍ଥତାଳଅଂ ୱା ନତ୍ଥି, କଂ ଦିସ୍ୱା ତ୍ୱଂ ହସେୟ୍ୟାସୀତି ଦୀପେତି। ଅନମ୍ହିକାଲେତି ରୋଦନକାଲେ। ସୁସୋଣୀତି ସୁନ୍ଦରସୋଣି। କିଂ ନୁ ଜଗ୍ଘସୀତି କେନ କାରଣେନ ତ୍ୱଂ ରୋଦିତୁଂ ଯୁତ୍ତକାଲେ ଅରୋଦମାନାୱ ମହାହସିତଂ ହସସି। ସୋଭନେତି ତଂ ପସଂସନ୍ତୋ ଆଲପତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୧।

''ସିଙ୍ଗାଲ ବାଲ ଦୁମ୍ମେଧ, ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋସି ଜମ୍ବୁକ;

ଜୀନୋ ମଚ୍ଛଞ୍ଚ ପେସିଞ୍ଚ, କପଣୋ ୱିୟ ଝାୟସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଜୀନୋତି ଜାନିପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା। ପେସିନ୍ତି ମଂସପେସିଂ। କପଣୋ ୱିୟ ଝାୟସୀତି ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ପରାଜିତୋ କପଣୋ ୱିୟ ଝାୟସି ସୋଚସି ଚିନ୍ତେସି।

ତତୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୨।

''ସୁଦସ୍ସଂ ୱଜ୍ଜମଞ୍ଞେସଂ, ଅତ୍ତନୋ ପନ ଦୁଦ୍ଦସଂ;

ଜୀନା ପତିଞ୍ଚ ଜାରଞ୍ଚ, ମଞ୍ଞେ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଝାୟସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଝାୟସୀତି ପାପଧମ୍ମେ ଦୁସ୍ସୀଲେ ଅହଂ ତାୱ ମମ ଗୋଚରଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ପନ ଅତିଲୁଦ୍ଧତାୟ ହତା ତଂମୁହୁତ୍ତଦିଟ୍ଠକେ ଚୋରେ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ତଞ୍ଚ ଜାରଂ କୁଲଦତ୍ତିୟଞ୍ଚ ପତିଂ ଜୀନା, ମଂ ଉପାଦାୟ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ କପଣତରା ହୁତ୍ୱା ଝାୟସି ରୋଦସି ପରିଦେୱସୀତି ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ୱିପ୍ପକାରଂ ପାପେନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୩୩।

‘‘ଏୱମେତଂ ମିଗରାଜ, ଯଥା ଭାସସି ଜମ୍ବୁକ;

ସା ନୂନାହଂ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଭତ୍ତୁ ହେସ୍ସଂ ୱସାନୁଗା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନୂନାତି ଏକଂସତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସା ଅହଂ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞଂ ଭତ୍ତାରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଏକଂସେନେୱ ତସ୍ସ ଭତ୍ତୁ ୱସାନୁଗା ୱସୱତ୍ତିନୀ ଭୱିସ୍ସାମୀତି।

ଅଥସ୍ସା ଅନାଚାରାଯ ଦୁସ୍ସୀଲାଯ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୩୪।

‘‘ଯୋ ହରେ ମତ୍ତିକଂ ଥାଲଂ, କଂସଥାଲମ୍ପି ସୋ ହରେ;

କତଂଯେୱ ତଯା ପାପଂ, ପୁନପେୱଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅନାଚାରେ କିଂ କଥେସି, ଯୋ ମତ୍ତିକଂ ଥାଲଂ ହରତି, ସୁୱଣ୍ଣଥାଲରଜତଥାଲାଦିପ୍ପଭେଦଂ କଂସଥାଲମ୍ପି ସୋ ହରତେୱ, ଇଦଞ୍ଚ ତଯା ପାପଂ କତମେୱ, ନ ସକ୍କା ତୱ ସଦ୍ଧାତୁଂ, ସା ତ୍ୱଂ ପୁନପି ଏୱଂ କରିସ୍ସସିଯେୱାତି। ଏୱଂ ସୋ ତଂ ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ୱିପ୍ପକାରଂ ପାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ଧନୁଗ୍ଗହୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ସା ଇତ୍ଥୀ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା, ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଚୂଳଧନୁଗ୍ଗହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୭୫] ୫। କପୋତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଇଦାନି ଖୋମ୍ହୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଲୋଲୱତ୍ଥୁ ଅନେକସୋ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ତଂ ପନ ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ, ଲୋଲୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଲୋଲୋସି, ଲୋଲତାଯ ପନ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପାରାୱତଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋ ମହାନସେ ନୀଳପଚ୍ଛିଯଂ ୱସତି। ଅଥେକୋ କାକୋ ମଚ୍ଛମଂସଲୁଦ୍ଧୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ୱସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ବହୁଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ନୀଳପଚ୍ଛିଯଂଯେୱ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପାରାୱତେନ ‘‘ଏହି, ସମ୍ମ, ଗୋଚରାଯ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ‘‘ଅଜୀରକେନ ନିପନ୍ନୋମ୍ହି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଗତେ ‘‘ଗତୋ ମେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତକଣ୍ଟକୋ, ଇଦାନି ଯଥାରୁଚି ମଚ୍ଛମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୫।

‘‘ଇଦାନି ଖୋମ୍ହି ସୁଖିତୋ ଅରୋଗୋ, ନିକ୍କଣ୍ଟକୋ ନିପ୍ପତିତୋ କପୋତୋ;

କାହାମି ଦାନୀ ହଦଯସ୍ସ ତୁଟ୍ଠିଂ, ତଥା ହି ମଂ ମଂସସାକଂ ବଲେତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିସ୍ସିତୋତି ନିସ୍ସିତୋ। କପୋତୋତି ପାରାୱତୋ। କାହାମି ଦାନୀତି କରିସ୍ସାମି ଦାନି। ତଥା ହି ମଂ ମଂସସାକଂ ବଲେତୀତି ତଥା ହି ମଂସଞ୍ଚ ଅୱସେସଂ ସାକଞ୍ଚ ମୟ୍ହଂ ବଲଂ କରୋତି, ଉଟ୍ଠେହି ଖାଦାତି ୱଦମାନଂ ୱିଯ ଉସ୍ସାହଂ ମମଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ଭତ୍ତକାରକେ ମଚ୍ଛମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ମହାନସା ନିକ୍ଖମ୍ମ ସରୀରତୋ ସେଦଂ ପୱାହେନ୍ତେ ପଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରସକରୋଟିଯଂ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ''କିରି କିରୀ''ତି ସଦ୍ଦମକାସି। ଭତ୍ତକାରକୋ ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା କାକଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବପତ୍ତାନି ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲସିଙ୍ଗୀୱେରଞ୍ଚ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକେ ଚ ପିସିତ୍ୱା ଲସୁଣଂ ପୂତିତକ୍କେନ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଏକଂ କଠଲଂ ଘଂସିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସୁତ୍ତକେନ ତସ୍ସ ଗୀୱାଯଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନୀଳପଚ୍ଛିଯଂଯେୱ ତଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଗମାସି। ପାରାୱତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କା ଏସା ବଲାକା ମମ ସହାଯସ୍ସ ପଚ୍ଛିଯଂ ନିପନ୍ନା, ଚଣ୍ଡୋ ହି ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଘାତେଯ୍ୟାପି ନ''ନ୍ତି ପରିହାସଂ କରୋନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୬।

''କାଯଂ ବଲାକା ସିଖିନୀ, ଚୋରୀ ଲଙ୍ଘିପିତାମହା;

ଓରଂ ବଲାକେ ଆଗଚ୍ଛ, ଚଣ୍ଡୋ ମେ ୱାଯସୋ ସଖା''ତି।

ସା ହେଟ୍ଠା (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩।୭୦) ୱୁତ୍ତତ୍ଥାଯେୱ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କାକୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୭।

''ଅଲଞ୍ହି ତେ ଜଗ୍ଘିତାଯେ, ମମଂ ଦିସ୍ୱାନ ଏଦିସଂ;

ୱିଲୂନଂ ସୂଦପୁତ୍ତେନ, ପିଟ୍ଠମଣ୍ଡେନ ମକ୍ଖିତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଲନ୍ତି ପଟିସେଧତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଜଗ୍ଘିତାଯେତି ହସିତୁଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇଦାନି ମଂ ଏଦିସଂ ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତୱ ଅଲଂ ହସିତୁଂ, ମା ଏଦିସେ କାଲେ ପରିହାସକେଳିଂ କରୋହୀତି।

ସୋ ପରିହାସକେଳିଂ କରୋନ୍ତୋୱ ପୁନ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୮।

''ସୁନ୍ହାତୋ ସୁୱିଲିତ୍ତୋସି, ଅନ୍ନପାନେନ ତପ୍ପିତୋ;

କଣ୍ଠେ ଚ ତେ ୱେଳୁରିଯୋ, ଅଗମା ନୁ କଜଙ୍ଗଲ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କଣ୍ଠେ ଚ ତେ ୱେଳୁରିଯୋତି ଅଯଂ ତେ ୱେଳୁରିଯମଣିପି କଣ୍ଠେ ପିଳନ୍ଧୋ, ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅମ୍ହାକଂ ଏତଂ ନ ଦସ୍ସେସୀତି କପାଲଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। କଜଙ୍ଗଲନ୍ତି ଇଧ ବାରାଣସୀଯେୱ ''କଜଙ୍ଗଲା''ତି ଅଧିପ୍ପେତା। ଇତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କଚ୍ଚି ଅନ୍ତୋନଗରଂ ଗତୋସୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତତୋ କାକୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୯।

''ମା ତେ ମିତ୍ତୋ ଅମିତ୍ତୋ ୱା, ଅଗମାସି କଜଙ୍ଗଲଂ;

ପିଞ୍ଛାନି ତତ୍ଥ ଲାଯିତ୍ୱା, କଣ୍ଠେ ବନ୍ଧନ୍ତି ୱଟ୍ଟନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପିଞ୍ଛାନୀତି ପତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ଲାୟିତ୍ୱାତି ତସ୍ମିଂ ବାରାଣସିନଗରେ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ୱଚ୍ଚନନ୍ତି କଠଲିକଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପାରାୱତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୪୦।

‘‘ପୁନପାପଜ୍ଜସୀ ସମ୍ମ, ସୀଲଞ୍ହି ତୱ ତାଦିସଂ;

ନ ହି ମାନୁସକା ଭୋଗା, ସୁଭୁଞ୍ଜା ହୋନ୍ତି ପକ୍ଖିନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁନପାପଜ୍ଜସୀତି ପୁନପି ଏୱରୂପଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସସି। ଏୱରୂପଞ୍ହି ତେ ସୀଲନ୍ତି।

ଇତି ନଂ ସୋ ଓୱଦିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅୱସିତ୍ୱା ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗମାସି। କାକୋପି ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା କାକୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, କପୋତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କପୋତଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

ଅଡ୍ଢୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

ମଣିକୁଣ୍ଡଲ ସୁଜାତା, ୱେନସାଖଞ୍ଚ ଓରଗଂ;

ଘଟଂ କୋରଣ୍ଡି ଲଟୁକି, ଧମ୍ମପାଲଂ ମିଗଂ ତଥା।

ସୁୟୋନନ୍ଦୀ ୱଣ୍ଣାରୋହ, ସୀଲଂ ହିରୀ ଖଜ୍ଜୋପନଂ;

ଅହି ଗୁମ୍ବିୟ ସାଠଇୟଂ, ତଚସାରଂ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦଂ।

ପଲାସଞ୍ଚେୱ ଦୀଘିତି, ମିଗପୋତକ ମୂସିକଂ;

ଧନୁଗ୍ଗହୋ କପୋତଞ୍ଚ, ଜାତକା ପଞ୍ଚୱୀସତି।

ପଞ୍ଚକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଛକ୍କନିପାତୋ

୧। ଅୱାରିୟୱଗ୍ଗୋ

[୩୭୬] ୧। ଅୱାରିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମାସୁକୁଜ୍ଝ ଭୂମିପତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ତିତ୍ଥନାୱିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ବାଲୋ ଅହୋସି ଅଞ୍ଞାଣୋ, ନେୱ ସୋ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ରତନାନଂ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଗୁଣଂ ଜାନାତି, ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ। ଅଥେକୋ ଜାନପଦୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାୟଂ ଅଚିରୱତୀତିତ୍ଥଂ ପତ୍ୱା ତଂ ଏୱମାହ ‘‘ଉପାସକ, ପରତୀରଂ ଗମିସ୍ସାମି, ନାୱଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଦାନି ଅକାଲୋ, ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସସ୍ସୂ’’ତି। ‘‘ଉପାସକ, ଇଧ କୁହିଂ ୱସିସ୍ସାମି, ମଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛା’’ତି। ସୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଏହି ରେ ସମଣ, ୱହାମୀ’’ତି ଥେରଂ ନାୱଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ନାୱଂ ନେତ୍ୱା ଉଲ୍ଲୋଠଅଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ତେମେତ୍ୱା କିଲମେତ୍ୱା ତୀରଂ ପତ୍ୱା ଅନ୍ଧକାରୱେଲାୟଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ଅଥ ସୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନସ୍ସ ଓକାସଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ‘‘କଦା ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ହିୟ୍ୟୋ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅଥ କସ୍ମା ଅଜ୍ଜ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥା ‘‘ନ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ ସାହସିକୋ, ଇଦାନି ପନ ତେନ ତ୍ୱଂ କିଲମିତୋ, ପୁବ୍ବେପେସ ପଣ୍ଡିତେ କିଲମେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାୟଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ହିମୱନ୍ତେ ଫଲାଫଲେନ ୟାପେତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାୟ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ନଗରଂ ଭିକ୍ଖାୟ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ରାଜଙ୍ଗଣପ୍ପତ୍ତଂ ରାଜା ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଇରିୟାପଥେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରଂ ଆନେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ୱସାପେସି, ଦେୱସିକଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ତମେନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ରଞ୍ଞା ନାମ, ମହାରାଜ, ଚତ୍ତାରି ଅଗତିଗମନାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦୟସମ୍ପନ୍ନେନ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଓୱଦନ୍ତୋ –

୧।

‘‘ମାସୁ କୁଜ୍ଝ ଭୂମିପତି, ମାସୁ କୁଜ୍ଝ ରଥେସଭ;

କୁଦ୍ଧଂ ଅପ୍ପଟିକୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ରାଜା ରଟ୍ଠସ୍ସ ପୂଜିତୋ।

୨।

‘‘ଗାମେ ୱା ୟଦି ୱାରଞ୍ଞେ, ନିନ୍ନେ ୱା ୟଦି ୱା ଥଲେ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁସାସାମି, ମାସୁ କୁଜ୍ଝ ରଥେସଭା’’ତି। – ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି;

ତତ୍ଥ ରଟ୍ଠସ୍ସ ପୂଜିତୋତି ଏୱରୂପୋ ରାଜା ରଟ୍ଠସ୍ସ ପୂଜନୀୟୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁସାସାମୀତି ଏତେସୁ ଗାମାଦୀସୁ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱସନ୍ତୋପାହଂ ମହାରାଜ, ଇମାୟ ଏୱ ଅନୁସିଟ୍ଠିୟା ତମନୁସାସାମି, ଏତେସୁ ୱା ଗାମାଦୀସୁ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଏକସତ୍ତେପି ଅନୁସାସାମି। ମାସୁ କୁଜ୍ଝ ରଥେସଭାତି ଏୱମେୱାହଂ ତଂ ଅନୁସାସାମି, ରଞ୍ଞା ନାମ କୁଜ୍ଝିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। କିଂକାରଣା? ରାଜାନୋ ନାମ ୱାଚାୱୁଧା, ତେସଂ କୁଦ୍ଧାନଂ ୱଚନମତ୍ତେନେୱ ବହୂ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଆଗତାଗତଦିୱସେ ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି। ରାଜା ଅନୁସିଟ୍ଠିୟା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଂ ଏକଂ ଗାମୱରଂ ଅଦାସି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଟିକ୍ଖିପି। ଇତି ସୋ ତତ୍ଥେୱ ଦ୍ୱାଦସସଂୱଚ୍ଛରଂ ୱସିତ୍ୱା ‘‘ଅତିଚିରଂ ନିୱୁତ୍ଥୋମ୍ହି, ଜନପଦଚାରିକଂ ତାୱ ଚରିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଅକଥେତ୍ୱାୱ ଉୟ୍ୟାନପାଲଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଉକ୍କଣ୍ଠିତରୂପୋସ୍ମି, ଜନପଦଂ ଚରିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ରଞ୍ଞୋ

କଥେସ୍ସାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତୋ ଗଙ୍ଗାୟ ନାୱାତିତ୍ଥଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ଅୱାରିୟପିତା ନାମ ନାୱିକୋ ଅହୋସି। ସୋ ବାଲୋ ନେୱ ଗୁଣୱନ୍ତାନଂ ଗୁଣଂ ଜାନାତି, ନ ଅତ୍ତନୋ ଆୟାପାୟଂ ଜାନାତି, ସୋ ଗଙ୍ଗଂ ତରିତୁକାମଂ ଜନଂ ପଠମଂ ତାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱେତନଂ ୟାଚତି, ୱେତନଂ ଅଦେନ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ କଲହଂ କରୋନ୍ତୋ ଅକ୍କୋସପ୍ପହାରେୟେୱ ବହୂ ଲଭତି, ଅପ୍ପଂ ଲାଭଂ, ଏୱରୂପୋ ଅନ୍ଧବାଲୋ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୩।

‘‘ଅୱାରିୟପିତା ନାମ, ଅହୁ ଗଙ୍ଗାୟ ନାୱିକୋ;

ପୁବ୍ବେ ଜନଂ ତାରେତ୍ୱାନ, ପଚ୍ଛା ୟାଚତି ୱେତନଂ;

ତେନସ୍ସ ଭଣ୍ଡନଂ ହୋତି, ନ ଚ ଭୋଗେହି ୱଡ୍ଢତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅୱାରିୟପିତା ନାମାତି ଅୱାରିୟା ନାମ ତସ୍ସ ଧୀତା, ତସ୍ସା ୱସେନ ଅୱାରିୟପିତା ନାମ ଜାତୋ। ତେନସ୍ସ ଭଣ୍ଡନନ୍ତି ତେନ କାରଣେନ, ତେନ ୱା ପଚ୍ଛା ୟାଚିୟମାନେନ ଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ତସ୍ସ ଭଣ୍ଡନଂ ହୋତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ନାୱିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ପରତୀରଂ ମଂ ନେହୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋ ଆହ ‘‘ସମଣ, କିଂ ମେ ନାୱାୱେତନଂ ଦସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅହଂ ଭୋଗୱଡ୍ଢିଂ ଅତ୍ଥୱଡ୍ଢିଂ ଧମ୍ମୱଡ୍ଢିଂ ନାମ ତେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ନାୱିକୋ ‘‘ଧୁୱଂ ଏସ ମୟ୍ହଂ କିଞ୍ଚି ଦସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ପରତୀରଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ଦେହି ମେ ନାୱାୟ ୱେତନ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସ ‘‘ସାଧୁ, ଆୱୁସୋ’’ତି ପଠମଂ ଭୋଗୱଡ୍ଢିଂ କଥେନ୍ତୋ –

୪।

‘‘ଅତିଣ୍ଣଂୟେୱ ୟାଚସ୍ସୁ, ଅପାରଂ ତାତ ନାୱିକ;

ଅଞ୍ଞୋ ହି ତିଣ୍ଣସ୍ସ ମନୋ, ଅଞ୍ଞୋ ହୋତି ପାରେସିନୋ’’ତି। – ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ଅପାରନ୍ତି ତାତ, ନାୱିକ ପରତୀରଂ ଅତିଣ୍ଣମେୱ ଜନଂ ଓରିମତୀରେ ଠିତଞ୍ଞେୱ ୱେତନଂ ୟାଚସ୍ସୁ, ତତୋ ଲଦ୍ଧଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଗୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସେ ପରତୀରଂ ନେୟ୍ୟାସି, ଏୱଂ ତେ ଭୋଗୱଡ୍ଢି ଭୱିସ୍ସତି। ଅଞ୍ଞୋ ହି ତିଣ୍ଣସ୍ସ ମନୋତି ତାତ ନାୱିକ, ପରତୀରଂ ଗତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ ମନୋ ଭୱତି, ଅଦତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି। ୟୋ ପନେସ ପାରେସୀ ନାମ ପରତୀରଂ ଏସତି, ପରତୀରଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ସୋ ଅତିରେକମ୍ପି ଦତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ଇତି ପାରେସିନୋ ଅଞ୍ଞୋ ମନୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅତିଣ୍ଣମେୱ ୟାଚେୟ୍ୟାସି, ଅୟଂ ତାୱ ତେ ଭୋଗାନଂ ୱଡ୍ଢି ନାମାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ନାୱିକୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ତାୱ ମେ ଓୱାଦୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦାନି ପନେସ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ମୟ୍ହଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ତାୱ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଭୋଗୱଡ୍ଢି, ଇଦାନି ଅତ୍ଥଧମ୍ମୱଡ୍ଢିଂ ସୁଣାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଓୱଦନ୍ତୋ –

୫।

‘‘ଗାମେ ୱା ୟଦି ୱାରଞ୍ଞେ, ନିନ୍ନେ ୱା ୟଦି ୱା ଥଲେ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁସାସାମି, ମାସୁ କୁଜ୍ଝିତ୍ଥ ନାୱିକା’’ତି। – ଗାଥମାହ;

ଇତିସ୍ସ ଇମାୟ ଗାଥାୟ ଅତ୍ଥଧମ୍ମୱଡ୍ଢିଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ତେ ଅତ୍ଥୱଡ୍ଢି ଚ ଧମ୍ମୱଡ୍ଢି ଚା’’ତି ଆହ। ସୋ ପନ ଦନ୍ଧପୁରିସୋ ତଂ ଓୱାଦଂ ନ କିଞ୍ଚି ମଞ୍ଞମାନୋ ‘‘ଇଦଂ, ସମଣ, ତୟା ମୟ୍ହଂ ଦିନ୍ନଂ ନାୱାୱେତନ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଆମାୱୁସୋ’’ତି। ‘‘ମୟ୍ହଂ ଇମିନା କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ଆୱୁସୋ, ଇଦଂ ଠପେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଅଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ଅଥ ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ମମ ନାୱଂ ଆରୁଳ୍ହୋସୀ’’ତି ତାପସଂ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ପାତେତ୍ୱା ଉରେ

ନିସୀଦିତ୍ୱା ମୁଖମେଓସ୍ସ ପୋଥେସି।

ସତ୍ଥା ‘‘ଇତି ସୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ତାପସୋ ଯଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ଗାମଓରଂ ଲଭି, ତମେଓ ଓୱାଦଂ ଅନ୍ଧବାଲସ୍ସ ନାୱିକସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ମୁଖପୋଥନଂ ପାପୁଣି, ତସ୍ମା ଓୱାଦଂ ଦେନ୍ତେନ ଯୁତ୍ତଜନସ୍ସେୱ ଦାତବ୍ବୋ, ନ ଅଯୁତ୍ତଜନସ୍ସା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ତଦନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୬।

‘‘ଯାଯେୱାନୁସାସନିଯା, ରାଜା ଗାମଓରଂ ଅଦା;

ତାଯେୱାନୁସାସନିଯା, ନାୱିକୋ ପହରୀ ମୁଖ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସ ତଂ ପହରନ୍ତସ୍ସେୱ ଭରିଯା ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତା ପାପପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଅଯଂ ତାପସୋ ନାମ ରାଜକୁଲୂପକୋ, ମା ପହରୀ’’ତି ଆହ। ସୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ମେ ଇମଂ କୂଟତାପସଂ ପହରିତୁଂ ନ ଦେସୀ’’ତି ଉଟ୍ଠାଯ ତଂ ପହରିତ୍ୱା ପାତେସି। ଅଥ ଭତ୍ତପାତି ପତିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜି, ତସ୍ସା ଚ ପନ ଗରୁଗବ୍ଭାଯ ଗବ୍ଭୋ ଭୂମିଯଂ ପତି। ଅଥ ନଂ ମନୁସ୍ସା ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା ‘‘ପୁରିସଘାତକଚୋରୋ’’ତି ଗହେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ତସ୍ସ ରାଜାଣଂ କାରେସି। ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୭।

‘‘ଭତ୍ତଂ ଭିନ୍ନଂ ହତା ଭରିଯା, ଗବ୍ଭୋ ଚ ପତିତୋ ଛମା;

ମିଗୋୱ ଜାତରୂପେନ, ନ ତେନତ୍ଥଂ ଅବନ୍ଧି ସୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭତ୍ତଂ ଭିନ୍ନନ୍ତି ଭତ୍ତପାତି ଭିନ୍ନା। ହତାତି ପହତା। ଛମାତି ଭୂମିଯଂ। ମିଗୋୱ ଜାତରୂପେନାତି ଯଥା ମିଗୋ ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱା ହିରଞ୍ଞଂ ୱା ମୁତ୍ତାମଣିଆଦୀନି ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜନ୍ତୋପି ତେନ ଜାତରୂପେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ୱଡ୍ଢେତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଏୱମେୱ ସୋ ଅନ୍ଧବାଲୋ ପଣ୍ଡିତେହି ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂ ସୁତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ୱଡ୍ଢେତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅବନ୍ଧି ସୂତି ଏତ୍ଥ ଅବନ୍ଧି ସୋତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସ-ଓଇତି ଇମେସଂ ପଦାନଞ୍ହି ସୂତି ସନ୍ଧି ହୋତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ନାୱିକୋ ଇଦାନି ନାୱିକୋୱ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଅୱାରିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୭୭] ୨। ସେତକେତୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମା ତାତ କୁଜ୍ଝି ନ ହି ସାଧୁ କୋଧୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୁହକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ଉଦ୍ଦାଲଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୪। ୬୨ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତେ ମାଣୱେ ମନ୍ତେ ୱାଚେସି। ତେସଂ ଜେଟ୍ଠକୋ ସେତକେତୁ ନାମ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତମାଣୱୋ, ତସ୍ସ ଜାତିଂ ନିସ୍ସାଯ ମହନ୍ତୋ ମାନୋ ଅହୋସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଅଞ୍ଞେହି ମାଣୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ନଗରା ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତଂ ଏକଂ ଚଣ୍ଡାଲଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଚଣ୍ଡାଲୋହମସ୍ମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ସ ସରୀରଂ ପହରିତ୍ୱା ଆଗତୱାତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରେ ଫୁସନଭଯେନ ‘‘ନସ୍ସ, ଚଣ୍ଡାଲ, କାଳକଣ୍ଣୀ, ଅଧୋୱାତଂ ଯାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ୱେଗେନ ତସ୍ସ ଉପରିୱାତଂ ଅଗମାସି। ଚଣ୍ଡାଲୋ ସୀଘତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପରିୱାତେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘ନସ୍ସ କାଳକଣ୍ଣୀ’’ତି ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଅକ୍କୋସି ପରିଭାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲୋ ‘‘ତ୍ୱଂ କୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣୱୋହମସ୍ମୀ’’ତି । ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତୁ, ମଯା ପନ ପୁଟ୍ଠପଞ୍ହଂ କଥେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ଆମ, ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସଚେ ନ ସକ୍କୋସି, ପାଦନ୍ତରେନ ତଂ ଗମେମୀ’’ତି। ସୋ ଅତ୍ତାନଂ ତକ୍କେତ୍ୱା ‘‘ଗମେହୀ’’ତି

ଆହ।

ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ କଥଂ ପରିସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ‘‘ମାଣଵ, ଦିସା ନାମ କତରା’’ତି ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦିସା ନାମ ପୁରତ୍ଥିମାଦଯୋ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା’’ତି। ଚଣ୍ଡାଲୋ ‘‘ନାହଂ ତଂ ଏତଂ ଦିସଂ ପୁଚ୍ଛାମି, ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକମ୍ପି ଅଜାନନ୍ତୋ ମମ ସରୀରେ ପହଟଵାତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛସୀ’’ତି ତଂ ଖନ୍ଧଟ୍ଠିକେ ଗହେତ୍ୱା ଓନମେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପାଦନ୍ତରେନ ଗମେସି। ମାଣଵା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଆଚରିଯୋ ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର, ତାତ, ସେତକେତୁ ଚଣ୍ଡାଲେନାସି ପାଦନ୍ତରେନ ଗମିତୋ’’ତି? ‘‘ଆମ, ଆଚରିଯ, ସୋ ମଂ ଚଣ୍ଡାଲଦାସିପୁତ୍ତୋ ଦିସାମତ୍ତମ୍ପି ନ ଜାନାସୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ପାଦନ୍ତରେନ ଗମେସି, ଇଦାନି ଦିସ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ ଅସ୍ସ ଜାନିସ୍ସାମୀତି କୁଦ୍ଧୋ ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତଂ ଅକ୍କୋସି ପରିଭାସି। ଅଥ ନଂ ଆଚରିଯୋ ‘ତାତ, ସେତକେତୁ ମା ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝି, ପଣ୍ଡିତୋ ଚଣ୍ଡାଲଦାସିପୁତ୍ତୋ , ନ ସୋ ତଂ ଏତଂ ଦିସଂ ପୁଚ୍ଛତି, ଅଞ୍ଞଂ ଦିସଂ ପୁଚ୍ଛି, ତଯା ପନ ଦିଟ୍ଠସୁତଵିଞ୍ଞାତତୋ ଅଦିଟ୍ଠାସୁତାଵିଞ୍ଞାତମେଵ ବହୁତର’’ନ୍ତି ଓଵଦନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮।

‘‘ମା ତାତ କୁଜ୍ଝି ନ ହି ସାଧୁ କୋଧୋ, ବହୁମ୍ପି ତେ ଅଦିଟ୍ଠମସ୍ସୁତଞ୍ଚ;

ମାତା ପିତା ଦିସତା ସେତକେତୁ, ଆଚରିଯମାହୁ ଦିସତଂ ପସତ୍ଥା।

୯।

‘‘ଅଗାରିନୋ ଅନ୍ନଦପାନଵତ୍ଥଦା, ଅଵ୍ହାଯିକା ତମ୍ପି ଦିସଂ ଵଦନ୍ତି;

ଏସା ଦିସା ପରମା ସେତକେତୁ, ଯଂ ପତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖୀ ସୁଖିନୋ ଭଵନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ହି ସାଧୁ କୋଧୋତି କୋଧୋ ନାମ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ ହିତାହିତଂ ଜାନିତୁଂ ନ ଦେତୀତି ନ ସାଧୁ ନ ଲଦ୍ଧକୋ। ବହୁମ୍ପି ତେ ଅଦିଟ୍ଠନ୍ତି ତଯା ଚକ୍ଖୁନା ଅଦିଟ୍ଠଂ ସୋତେନ ଚ ଅସ୍ସୁତମେଵ ବହୁତରଂ। ଦିସତାତି ଦିସା। ମାତାପିତରୋ ପୁତ୍ତାନଂ ପୁରିମତରଂ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପୁରତ୍ଥିମଦିସା ନାମ ଜାତାତି ଵଦତି। ଆଚରିଯମାହୁ ଦିସତଂ ପସତ୍ଥାତି ଆଚରିଯା ପନ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟତ୍ତା ଦିସତଂ ପସତ୍ଥା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସାତି ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ଅରିଯା ଆହୁ କଥେନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତି।

ଅଗାରିନୋତି ଗହଟ୍ଠା। ଅନ୍ନଦପାନଵତ୍ଥଦାତି ଅନ୍ନଦା, ପାନଦା, ଵତ୍ଥଦା ଚ। ଅଵ୍ହାଯିକାତି ‘‘ଏଥ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପକ୍କୋସନକା। ତମ୍ପି ଦିସଂ ଵଦନ୍ତୀତି ତମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ଅରିଯା ଏକଂ ଦିସଂ ଵଦନ୍ତି। ଇମିନା ଚତୁପଚ୍ଚଯଦାଯକା ଗହଟ୍ଠା ପଚ୍ଚଯେ ଅପଦିସିତ୍ୱା ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଉପଗନ୍ତବ୍ବତ୍ତା ଏକା ଦିସା ନାମାତି ଦୀପେତି। ଅପରୋ ନଯୋ – ଯେ ଏତେ ଅଗାରିନୋ ଅନ୍ନପାନଵତ୍ଥଦା, ତେସଂ ଛକାମସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଦାଯକଟ୍ଠେନ ଉପରୂପରି ଅଵ୍ହାଯନତୋ ଯେ ଅଵ୍ହାଯିକା ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା, ତମ୍ପି ଦିସଂ ଵଦନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ଅରିଯା ଉପରିମଦିସଂ ନାମ ଵଦନ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ମାତା ପିତା ଦିସା ପୁବ୍ବା, ଆଚରିଯା ଦକ୍ଖିଣା ଦିସା;

ପୁତ୍ତଦାରା ଦିସା ପଚ୍ଛା, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ଚ ଉତ୍ତରା।

‘‘ଦାସକମ୍ମକରା ହେଟ୍ଠା, ଉଦ୍ଧଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଏତା ଦିସା ନମସ୍ସେଯ୍ଯ, ଅଲମତ୍ତୋ କୁଲେ ଗିହୀ’’ତି। (ଦୀ। ନି। ୩।୨୭୩);

ଏସା ଦିସାତି ଇଦଂ ପନ ନିବ୍ବାନଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଜାତିଆଦିନା ହି ନାନପ୍ପକାରେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖିତା ସତ୍ତା ଯଂ ପତ୍ୱା ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖା ସୁଖିନୋ ଭଵନ୍ତି, ଏସା ଏଵ ଚ ସତ୍ତେହି ଅଗତପୁବ୍ବା ଦିସା ନାମ। ତେନେଵ ଚ ନିବ୍ବାନଂ ‘‘ପରମା’’ତି ଆହ। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ସମତିତ୍ତିକଂ ଅନୱସେସକଂ, ତେଲପତ୍ତଂ ଯଥା ପରିହରେୟ୍ୟ;

ଏୱଂ ସଚିତ୍ତମନୁରକ୍ଖେ, ପତ୍ଥୟାନୋ ଦିସଂ ଅଗତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧।୯୬);

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ମାଣୱସ୍ସ ଦିସା କଥେସି। ସୋ ପନ ‘‘ଚଣ୍ଡାଲେନମ୍ହି ପାଦନ୍ତରେନ ଗମିତୋ’’ତି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅୱସିତ୍ୱା ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଚରିୟେନ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ତକ୍କସିଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସବ୍ବସମୟସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନ୍ତୋ ୱିଚରି। ସୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ପତ୍ୱା ତଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସନ୍ତେ ପଞ୍ଚସତେ ତାପସେ ଦିସ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଯଂ ତେ ଜାନନ୍ତି ସିପ୍ପମନ୍ତଚରଣଂ, ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଣସତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ତେହି ପରିୱାରିତୋ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖଂ ଚରନ୍ତୋ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ତାପସାନଂ ଇରିୟାପଥେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ଭୋଜେତ୍ୱା ତେ ଅତ୍ତନୋ ଉୟ୍ୟାନେ ୱସାପେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ତାପସେ ପରିୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ସାୟନ୍ହେ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୟ୍ୟେ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ।

ସେତକେତୁ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାପସେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ‘‘ମାରିସା, ଅଜ୍ଜ ରାଜା ଆଗମିସ୍ସତି, ରାଜାନୋ ଚ ନାମ ସକିଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ଯାୱତାୟୁକଂ ସୁଖଂ ଜୀୱିତୁଂ ସକ୍କା, ଅଜ୍ଜ ଏକଚ୍ଚେ ୱଗ୍ଗୁଲିୱତଂ ଚରଥ, ଏକଚ୍ଚେ କଣ୍ଟକସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେଥ, ଏକଚ୍ଚେ ପଞ୍ଚାତପଂ ତପ୍ପେଥ, ଏକଚ୍ଚେ ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନମନୁୟୁଞ୍ଜଥ, ଏକଚ୍ଚେ ଉଦକୋରୋହଣକମ୍ମଂ କରୋଥ, ଏକଚ୍ଚେ ମନ୍ତେ ସଜ୍ଝାୟଥା’’ତି ୱିଚାରେତ୍ୱା ସୟଂ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ଅପସ୍ସୟପୀଠକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣରଙ୍ଗସମୁଜ୍ଜଲୱାସନଂ ଏକଂ ପୋତ୍ଥକଂ ୱିଚିତ୍ରୱଣ୍ଣେ ଆଧାରକେ ଠପେତ୍ୱା ସୁସିକ୍ଖିତେହି ଚତୂହି ପଞ୍ଚହି ମାଣୱେହି ପୁଚ୍ଛିତେ ପୁଚ୍ଛିତେ ପଞ୍ହେ କଥେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ମିଚ୍ଛାତପଂ କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ସେତକେତୁଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ପୁରୋହିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୦।

‘‘ଖରାଜିନା ଜଟିଲା ପଙ୍କଦନ୍ତା, ଦୁମ୍ମକ୍ଖରୂପା ଯେମେ ଜପ୍ପନ୍ତି ମନ୍ତେ;

କଚ୍ଚି ନୁ ତେ ମାନୁସକେ ପୟୋଗେ, ଇଦଂ ୱିଦୂ ପରିମୁତ୍ତା ଅପାୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଖରାଜିନାତି ସଖୁରେହି ଅଜିନଚମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା। ପଙ୍କଦନ୍ତାତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠସ୍ସ ଅଖାଦନେନ ମଲଗ୍ଗହିତଦନ୍ତା। ଦୁମ୍ମକ୍ଖରୂପାତି ଅନଞ୍ଜିତାମଣ୍ଡିତଲୂଖନିୱାସନପାରୁପନା ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନୱଜ୍ଜିତା , କିଲିଟ୍ଠରୂପାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯେମେ ଜପ୍ପନ୍ତୀତି ଯେ ଇମେ ମନ୍ତେ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ମାନୁସକେ ପୟୋଗେତି ମନୁସ୍ସେହି କତ୍ତବ୍ବପୟୋଗେ ଠିତା। ଇଦଂ ୱିଦୂ ପରିମୁତ୍ତା ଅପାୟାତି ଇମସ୍ମିଂ ପୟୋଗେ ଠତ୍ୱା ଇମଂ ଲୋକଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପାକଟଂ କତ୍ୱା ‘‘କଚ୍ଚି ଏତେ ଇସୟୋ ଚତୂହି ଅପାୟେହି ମୁତ୍ତା’’ତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୁରୋହିତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୧।

‘‘ପାପାନି କମ୍ମାନି କରିତ୍ୱ ରାଜ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚେ ନ ଚରେୟ୍ୟ ଧମ୍ମଂ;

ସହସ୍ସୱେଦୋପି ନ ତଂ ପଟିଚ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖା ପମୁଞ୍ଚେ ଚରଣଂ ଅପତ୍ୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ କରିତ୍ୱାତି କତ୍ୱା। ଚରଣନ୍ତି ସହ ସୀଲେନ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମହାରାଜ, ‘‘ଅହଂ ବହୁସ୍ସୁତୋମ୍ହୀ’’ତି ସହସ୍ସୱେଦୋପି ଚେ ତିୱିଧଂ ସୁଚରିତଧମ୍ମଂ ନ ଚରେୟ୍ୟ, ପାପାନେୱ କରେୟ୍ୟ, ସୋ ତାନି ପାପାନି କମ୍ମାନି କତ୍ୱା ତଂ ବାହୁସଚ୍ଚଂ ପଟିଚ୍ଚ ସୀଲସମାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ଚରଣଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖା ନ ପମୁଞ୍ଚେ, ଅପାୟଦୁକ୍ଖତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତେୱାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତାପସେସୁ ପସାଦଂ ହରି। ତତୋ ସେତକେତୁ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ତାପସେସୁ ପସାଦୋ ଉଦପାଦି, ତଂ ପନେସ ପୁରୋହିତୋ ୱାସିୟା ପହରିତ୍ୱା ୱିୟ ଛିନ୍ଦି, ମୟା ଏତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨।

‘‘ସହସ୍ସଵେଦୋପି ନ ତଂ ପଟିଚ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖା ପମୁଞ୍ଚେ ଚରଣଂ ଅପତ୍ଵା;

ମଞ୍ଞାମି ଵେଦା ଅଫଲା ଭଵନ୍ତି, ସସଂଯମଂ ଚରଣମେଵ ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସଚେ ସହସ୍ସଵେଦୋପି ତଂ ବାହୁସଚ୍ଚଂ ପଟିଚ୍ଚ ଚରଣଂ ଅପ୍ପତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖା ନ ପମୁଞ୍ଚେ, ଏଵଂ ସନ୍ତେ ଅହଂ ମଞ୍ଞାମି ‘‘ତଯୋ ଵେଦା ଅଫଲା ହୋନ୍ତି, ସସୀଲଂ ସମାପତ୍ତିଚରଣମେଵ ସଚ୍ଚଂ ହୋତୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ଵା ପୁରୋହିତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୩।

‘‘ନ ହେଵ ଵେଦା ଅଫଲା ଭଵନ୍ତି, ସସଂଯମଂ ଚରଣମେଵ ସଚ୍ଚଂ;

କିତ୍ତିଞ୍ହି ପପ୍ପୋତି ଅଧିଚ୍ଚ ଵେଦେ, ସନ୍ତିଂ ପୁଣେତି ଚରଣେନ ଦନ୍ତୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତଯୋ ଵେଦା ଅଫଲା ନ ଭଵନ୍ତି, ସସଂଯମଂ ଚରଣମେଵ ସଚ୍ଚଂ ସେଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତମଂ ପଵରଂ ନ ହେଵ ହୋତି। କିଂକାରଣା? କିତ୍ତିଞ୍ହି ପପ୍ପୋତି ଅଧିଚ୍ଚ ଵେଦେତି ତଯୋ ଵେଦେ ଅଧିଚ୍ଚ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ କିତ୍ତିମତ୍ତଂ ଯସମତ୍ତଂ ଲାଭମତ୍ତଂ ଲଭତି, ଇତୋ ପରଂ ଅଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ନ ତେ ଅଫଲା। ସନ୍ତିଂ ପୁଣେତି ଚରଣେନ ଦନ୍ତୋତି ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ସମାପତ୍ତିପଦଟ୍ଠାନଂ ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ନାମ ତଂ ଏତି ପାପୁଣାତି।

ଇତି ପୁରୋହିତୋ ସେତକେତୁନୋ ଵାଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ତେ ସବ୍ବେ ଗିହୀ କାରେତ୍ଵା ଫଲକାଵୁଧାନି ଗାହାପେତ୍ଵା ମହନ୍ତତରକେ କତ୍ଵା ରଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାକେ କାରେସି। ଅଯଂ କିର ମହନ୍ତତରକାନଂ ଵଂସୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସେତକେତୁ କୁହକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଚଣ୍ଡାଲୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ପୁରୋହିତୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସେତକେତୁଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୭୮] ୩। ଦରୀମୁଖଜାତକଵଣ୍ଣନା

ପଙ୍କୋ ଚ କାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଵତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା କଥିତମେଵ।

ଅତୀତେ ରାଜଗହନଗରେ ମଗଧରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତସ୍ସ ଜାତଦିଵସେଯେଵ ପୁରୋହିତସ୍ସପି ପୁତ୍ତୋ ଜାଯି, ତସ୍ସ ମୁଖଂ ଅତିଵିଯ ସୋଭତି, ତେନସ୍ସ ଦରୀମୁଖୋତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି ରାଜକୁଲେଯେଵ ସଂଵଡ୍ଢା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯସହାଯା ହୁତ୍ଵା ସୋଳସଵସ୍ସକାଲେ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ‘‘ସବ୍ବସମଯସିପ୍ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମ, ଦେସଚାରିତ୍ତଞ୍ଚ ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ଚରନ୍ତା ବାରାଣସିଂ ପତ୍ଵା ଦେଵକୁଲେ ଵସିତ୍ଵା ପୁନଦିଵସେ ବାରାଣସିଂ ଭିକ୍ଖାଯ ପଵିସିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଏକସ୍ମିଂ କୁଲେ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଭୋଜେତ୍ଵା ଵାଚନକଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି ପାଯାସଂ ପଚିତ୍ଵା ଆସନାନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ମନୁସ୍ସା ତେ ଉଭୋପି ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତେ ଦିସ୍ଵା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗତା’’ତି ଗେହଂ ପଵେସେତ୍ଵା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆସନେ ସୁଦ୍ଧଵତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପେସୁଂ, ଦରୀମୁଖସ୍ସ ଆସନେ ରତ୍ତକମ୍ବଲଂ। ଦରୀମୁଖୋ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋ ବାରାଣସିରାଜା ଭଵିସ୍ସତି, ଅହଂ ସେନାପତୀ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି। ତେ ତତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଵାଚନକଂ ଗହେତ୍ଵା ମଙ୍ଗଲଂ ଵତ୍ଵା ନିକ୍ଖମ୍ମ ତଂ ରାଜୁଯ୍ୟାନଂ ଅଗମଂସୁ। ତତ୍ଥ ମହାସତ୍ତୋ ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ନିପଜ୍ଜି, ଦରୀମୁଖୋ ପନସ୍ସ ପାଦେ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିସୀଦି।

ତଦା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ମତସ୍ସ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ହୋତି। ପୁରୋହିତୋ ରଞ୍ଞୋ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଅପୁତ୍ତକେ ରଜ୍ଜେ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଫୁସ୍ସରଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ଫୁସ୍ସରଥୱିସ୍ସଜ୍ଜନକିଚ୍ଚଂ ମହାଜନକଜାତକେ (ଜା। ୨।୨ ୨।୧ ୨୩ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଫୁସ୍ସରଥୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ପରିୱୁତୋ ଅନେକସତେହି ତୂରିୟେହି ୱଜ୍ଜମାନେହି ଉୟ୍ୟାନଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ଦରୀମୁଖୋ ତୂରିୟସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା "ସହାୟସ୍ସ ମେ ଫୁସ୍ସରଥୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଅଜ୍ଜେୱେସ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସତି, କୋ ମେ ଘରାୱାସେନତ୍ଥୋ, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ"ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱାୱ ଏକମନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁରୋହିତୋ ଉୟ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ରଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ପାଦେସୁ ଲକ୍ଖଣାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା "ଅୟଂ ପୁଞ୍ଞୱା ସତ୍ତୋ ଦ୍ୱିସହସ୍ସଦୀପପରିୱାରାନଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ମହାଦୀପାନଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ଧିତି ପନସ୍ସ କୀଦିସା"ତି ସବ୍ବତୂରିୟାନି ପଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମୁଖତୋ ସାଟକଂ ଅପନେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପୁନ ସାଟକେନ ମୁଖଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଥୋକଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧଦରଥୋ ଉଟ୍ଠାୟ ସିଲାପଟ୍ଟେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି। ପୁରୋହିତୋ ଜାଣୁକେନ ପତିଟ୍ଠାୟ "ଦେୱ, ରଜ୍ଜଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପାପୁଣାତୀ"ତି ଆହ। "ଅପୁତ୍ତକଂ ଭଣେ ରଜ୍ଜ"ନ୍ତି। "ଆମ, ଦେୱା"ତି। "ତେନ ହି ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସ ଉୟ୍ୟାନେୟେୱ ଅଭିସେକଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୟସମହନ୍ତତାୟ ଦରୀମୁଖଂ ଅସରିତ୍ୱାୱ ରଥଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ମହାଜନପରିୱୁତୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠିତୋୱ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଠାନନ୍ତରାନି ୱିଚାରେତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଦରୀମୁଖୋ "ସୁଞ୍ଞଂ ଦାନି ଉୟ୍ୟାନ"ନ୍ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାୟ ନିସୀଦି, ଅଥସ୍ସ ପୁରତୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସଂ ପତି। ସୋ ତସ୍ମିଂୟେୱ ପଣ୍ଡୁପଲାସେ ଖୟୱୟଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତିଲକ୍ଖଣଂ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ତସ୍ସ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରଧାୟି, ଇଦ୍ଧିମୟପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ସରୀରେ ପଟିମୁଞ୍ଚି। ତାୱଦେୱ ଅଟ୍ଠପରିକ୍ଖାରଧରୋ ଇରିୟାପଥସମ୍ପନ୍ନୋ ୱସ୍ସସଟ୍ଠିକତ୍ଥେରୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିୟା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରଂ ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ୟସମହନ୍ତତାୟ ପନ ୟସେନ ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି ଦରୀମୁଖଂ ନ ସରି, ଚତ୍ତାଲୀସେ ପନ ସଂୱଚ୍ଛରେ ଅତୀତେ ତଂ ସରିତ୍ୱା "ମୟ୍ହଂ ସହାୟୋ ଦରୀମୁଖୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, କହଂ ନୁ ଖୋ ସୋ"ତି ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ଅହୋସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନ୍ତେପୁରେପି ପରିସମଜ୍ଝେପି "କହଂ ନୁ ଖୋ ମୟ୍ହଂ ସହାୟୋ ଦରୀମୁଖୋ , ୟୋ ମେ ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ କଥେତି, ମହନ୍ତମସ୍ସ ୟସଂ ଦସ୍ସାମୀ"ତି ୱଦତି। ଏୱଂ ତସ୍ସ ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଂ ସରନ୍ତସ୍ସେୱ ଅଞ୍ଞାନି ଦସ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି।

ଦରୀମୁଖପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋପି ପଞ୍ଞାସୱସ୍ସଚ୍ଚୟେନ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ "ମଂ ଖୋ ସହାୟୋ ସରତୀ"ତି ଞତ୍ୱା "ଇଦାନି ସୋ ମହଲ୍ଲକୋ ପୁତ୍ତଧୀତାଦୀହି ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ, ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି ଇଦ୍ଧିୟା ଆକାସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନେ ଓତରିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିୟ ସିଲାପଟ୍ଟେ ନିସୀଦି। ଉୟ୍ୟାନପାଲୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା "ଭନ୍ତେ, କୁତୋ ତୁମ୍ହେ ଏଥା"ତି ପୁଚ୍ଛି। "ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରତୋ"ତି। "କେ ନାମ ତୁମ୍ହେ"ତି? "ଦରୀମୁଖପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ନାମାହଂ, ଆୱୁସୋ"ତି। "ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ରାଜାନଂ ଜାନାଥା"ତି? "ଆମ ଜାନାମି, ଗିହିକାଲେ ନୋ ସହାୟୋ"ତି। "ଭନ୍ତେ, ରାଜା ତୁମ୍ହେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ, କଥେସ୍ସାମି ତସ୍ସ ତୁମ୍ହାକଂ ଆଗତଭାୱ"ନ୍ତି। "ଗଚ୍ଛ କଥେହୀ"ତି। ସୋ "ସାଧୂ"ତି ୱତ୍ୱା ତୁରିତତୁରିତୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ସିଲାପଟ୍ଟେ ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ କଥେସି। ରାଜା "ଆଗତୋ କିର ମେ ସହାୟୋ, ପସ୍ସିସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି ରଥଂ ଆରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ "କିଂ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ, ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଅଗତିଗମନଂ ନ ଗଚ୍ଛସି, ଧନତ୍ଥାୟ ଲୋକଂ ନ ପୀଳେସି, ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋସୀ"ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା "ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ, ମହଲ୍ଲକୋସି, ଏତରହି କାମେ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତୁଂ ତେ ସମୟୋ"ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪।

"ପଙ୍କୋ ଚ କାମା ପଲିପୋ ଚ କାମା, ଭୟଞ୍ଚ ମେତଂ ତିମୂଲଂ ପୱୁତ୍ତଂ;

ରଜୋ ଚ ଧୂମୋ ଚ ମୟା ପକାସିତା, ହିତ୍ୱା ତୁୱଂ ପବ୍ବଜ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତା"ତି।

ତତ୍ଥ ପଙ୍କୋତି ଉଦକେ ଜାତାନି ତିଣସେୱାଲକୁମୁଦଗଚ୍ଛାଦୀନି ଅଧିପ୍ପେତାନି। ୟଥା ହି ଉଦକଂ ତରନ୍ତଂ ତାନି ଲଗ୍ଗାପେନ୍ତି ସଜ୍ଜାପେନ୍ତି, ତଥା ସଂସାରସାଗରଂ ତରନ୍ତସ୍ସ ୟୋଗାୱଚରସ୍ସ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ସବ୍ବେ ୱା ପନ ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମା ଲଗ୍ଗାପନୱସେନ ପଙ୍କୋ ନାମ। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ପଙ୍କେ ଆସତ୍ତା ୱିସତ୍ତା ଦେୱାପି ମନୁସ୍ସାପି ତିରଚ୍ଛାନାପି କିଲମନ୍ତି ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି। ପଲିପୋ ଚ କାମାତି ପଲିପୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମହାକଦ୍ଦମୋ, ୟମ୍ହି ଲଗ୍ଗା ସୂକରମିଗାଦୟୋପି ସୀହାପି ୱାରଣାପି ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମାପି ତଂସରିକ୍ଖତାୟ "ପଲିପା"ତି ୱୁତ୍ତା। ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋପି ହି ସତ୍ତା ତେସୁ କାମେସୁ ସକିଂ ଲଗ୍ଗକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେ କାମେ ପଦାଲେତ୍ୱା ସୀଘଂ ଉଟ୍ଠାୟ ଅକିଞ୍ଚନଂ ଅପଲିବୋଧଂ ରମଣୀୟଂ

ପଙ୍କଜଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଭଯଞ୍ଚ ମେତନ୍ତି ଭଯଞ୍ଚ ଏତଂ, ମ-କାରୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ତିମୂଲନ୍ତି ତୀହି ମୂଲେହି ପତିଟ୍ଠିତଂ ୱିଯ ଅଚଲଂ। ବଲୱଭଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପଞ୍ଚୁଉନ୍ତି ମହାରାଜ, ଏତେ କାମା ନାମ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକସ୍ସ ଅତ୍ତାନୁୱାଦଭଯାଦିକସ୍ସ ଚେୱ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକମ୍ମକରଣଛନଏୁତିରୋଗୱସପ୍ପୱତ୍ତସ୍ସ ଚ ଭଯସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠେନ ବଲୱଭଯନ୍ତି ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକେହି ଚେୱ ସଙ୍ଖଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତେହି ଚ ପଞ୍ଚୁଉଂ କଥିତଂ, ଦୀପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଭଯଞ୍ଚ ମେତନ୍ତି ଭଯଞ୍ଚ ମଯା ଏତଂ ତିମୂଲଂ ପଞ୍ଚୁଉନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ‌ଯେୱ।

ରଜୋ ଚ ଧୂମୋ ଚାତି ରଜଧୂମସଦିସତ୍ତା ''ରଜୋ''ତି ଚ ''ଧୂମୋ''ତି ଚ ମଯା ପକାସିତା। ଯଥା ହି ସୁନ୍ହାତସ୍ସ ସୁୱିଲିତ୍ତାଲଙ୍କତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସରୀରେ ସୁଖୁମରଜଂ ପତିତଂ, ତଂ ସରୀରଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ସୋଭାରହିତଂ କିଲିଟ୍ଠଂ କରୋତି, ଏୱମେୱ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ଆକାସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ଚ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଲୋକେ ପଞ୍ଞାତାପି ସକିଂ କାମରଜସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପତିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗୁଣୱଣ୍ଣଗୁଣସୋଭାଗୁଣସୁଦ୍ଧୀନଂ ଉପହତତ୍ତା ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ସୋଭାରହିତା କିଲିଟ୍ଠାଯେୱ ହୋନ୍ତି। ଯଥା ଚ ଧୂମେନ ପହଟକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁପରିସୁଦ୍ଧାପି ଭିତ୍ତି କାଳଅୱଣ୍ଣା ହୋତି, ଏୱଂ ଅତିପରିସୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣାପି କାମଧୂମେନ ପହଟକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗୁଣୱିନାସପ୍ପତ୍ତିଯା ମହାଜନମଜ୍ଝେ କାଳଅକାୱ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଇତି ରଜଧୂମସରିକ୍ଖତାଯ ଏତେ କାମା ''ରଜୋ ଚ ଧୂମୋ ଚା''ତି ମଯା ତୁଯ୍ହଂ ପକାସିତା, ତସ୍ମା ଇମେ କାମେ ହିତ୍ୱା ତୁୱଂ ପଙ୍କଜ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତାତି ରାଜାନଂ ପଙ୍କଜାଯ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା କିଲେସେହି ଅତ୍ତନୋ ବଦ୍ଧଭାୱଂ କଥେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୫।

''ଗଧିତୋ ଚ ରତ୍ତୋ ଚ ଅଧିମୁଚ୍ଛିତୋ ଚ, କାମେସ୍ୱହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିଂସରୂପଂ;

ତଂ ନୁସ୍ସହେ ଜୀୱିକତ୍ଥୋ ପହାତୁଂ, କାହାମି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଗଧିତୋତି ଅଭିଜ୍ଝାକାଯଗନ୍ଥେନ ବନ୍ଧୋ। ରତ୍ତୋତି ପକତିଜହାପନେନ ରାଗେନ ରତ୍ତୋ। ଅଧିମୁଚ୍ଛିତୋତି ଅତିୱିଯ ମୁଚ୍ଛିତୋ। କାମେସ୍ୱହନ୍ତି ଦୁୱିଧେସୁପି କାମେସୁ ଅହଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଦରୀମୁଖପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଆଲପତି। ଭିଂସରୂପନ୍ତି ବଲୱରୂପଂ। ତଂ ନୁସ୍ସହେତି ତଂ ଦୁୱିଧମ୍ପି କାମଂ ନ ଉସ୍ସହାମି ନ ସକ୍କୋମି। ଜୀୱିକତ୍ଥୋ ପହାତୁନ୍ତି ଇମାଯ ଜୀୱିକାଯ ଅତ୍ଥିକୋ ଅହଂ ତଂ କାମଂ ପହାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀତି ୱଦତି। କାହାମି ପୁଞ୍ଞାନୀତି ଇଦାନି ଦାନସୀଲୌପୋସଥକମ୍ମସଙ୍ଖାତାନି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନି ବହୂନି କରିସ୍ସାମୀତି।

ଏୱଂ କିଲେସକାମୋ ନାମେସ ସକିଂ ଅଲ୍ଲୀନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅପନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଯେନ ସଂକିଲିଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ମହାପୁରିସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେନ ପଙ୍କଜାଯ ଗୁଣେ କଥିତେପି ''ପଙ୍କଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ''ତି ଆହ। ଯୋଯଂ ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲେ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପତ୍ତେନ ଞାଣେନ ବୁଦ୍ଧକରଧମ୍ମେ ୱିଚିନନ୍ତୋ ତତିଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଂ ଦିସ୍ୱା –

''ଇମଂ ତ୍ୱଂ ତତିଯଂ ତାୱ, ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯ;

ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିତଂ ଗଚ୍ଛ, ଯଦି ବୋଧିଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି।

''ଯଥା ଅନ୍ଦୁଘରେ ପୁରିସୋ, ଚିରୱୁତ୍ଥୋ ଦୁଖଟ୍ଟିତୋ;

ନ ତତ୍ଥ ରାଗଂ ଜନେତି, ମୁତ୍ତିଂଯେୱ ଗୱେସତି।

''ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବଭୱେ, ପସ୍ସ ଅନ୍ଦୁଘରେ ୱିଯ;

ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା, ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ''ତି। –

ଏୱଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଗୁଣଂ ପରିକିତ୍ତେସି, ସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେନ ପଙ୍କଜାଯ ୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ୱା ''କିଲେସେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମଣୋ ହୋହୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ''ନାହଂ କିଲେସେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମଣୋ ଭୱିତୁଂ ସକ୍କୋମୀ''ତି ୱଦତି।

ଇମସ୍ମିଂ କିର ଲୋକେ ଅଟ୍ଠ ଉମ୍ମତ୍ତକା ନାମ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା ‘‘ଅଟ୍ଠ ପୁଗ୍ଗଲା ଉମ୍ମତ୍ତକସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭନ୍ତି, କାମୁମ୍ମତ୍ତକୋ ଲୋଭୱସଂ ଗତୋ , କୋଧୁମ୍ମତ୍ତକୋ ଦୋସୱସଂ ଗତୋ, ଦିଟ୍ଠୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱିପଲ୍ଲାସୱସଂ ଗତୋ, ମୋହୁମ୍ମତ୍ତକୋ ଅଞ୍ଞାଣୱସଂ ଗତୋ, ଯକ୍ଖୁମ୍ମତ୍ତକୋ ଯକ୍ଖୱସଂ ଗତୋ, ପିତ୍ତୁମ୍ମତ୍ତକୋ ପିତ୍ତୱସଂ ଗତୋ, ସୁରୁମ୍ମତ୍ତକୋ ପାନୱସଂ ଗତୋ, ବ୍ୟସନୁମ୍ମତ୍ତକୋ ସୋକୱସଂ ଗତୋ’’ତି। ଇମେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ଉମ୍ମତ୍ତକେସୁ ମହାସତ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ଜାତକେ କାମୁମ୍ମତ୍ତକୋ ହୁତ୍ୱା ଲୋଭୱସଂ ଗତୋ ପଵ୍ବଜାଯ ଗୁଣଂ ନ ଅଞ୍ଞାସି।

ଏୱଂ ଅନତ୍ଥକାରକଂ ପନ ଇମଂ ଗୁଣପରିଧଂସକଂ ଲୋଭଜାତଂ କସ୍ମା ସତ୍ତା ପରିମୁଞ୍ଚିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି? ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ଅନେକାନି କପ୍ପକୋଟିସତସହସ୍ସାନି ଏକତୋ ବଦ୍ଧିତଭାୱେନ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତଂ ପଣ୍ଡିତା ‘‘ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା’’ତିଆଦୀନଂ ଅନେକେସଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନଂ ୱସେନ ପଜହନ୍ତି। ତେନେୱ ଦରୀମୁଖପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ମହାସତ୍ତେନ ‘‘ପଵ୍ବଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ଅକତ୍ୱା ଉତ୍ତରିମ୍ପି ଓୱଦନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଆହ।

୧୬।

‘‘ଯୋ ଅତ୍ଥକାମସ୍ସ ହିତାନୁକମ୍ପିନୋ, ଓୱଜ୍ଜମାନୋ ନ କରୋତି ସାସନଂ;

ଇଦମେୱ ସେଯ୍ୟୋ ଇତି ମଞ୍ଞମାନୋ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗବ୍ଭମୁପେତି ମନ୍ଦୋ।

୧୭।

‘‘ସୋ ଘୋରରୂପଂ ନିରଯଂ ଉପେତି, ସୁଭାସୁଭଂ ମୁତ୍ତକରୀସପୂରଂ;

ସତ୍ତା ସକାଯେ ନ ଜହନ୍ତି ଗିଦ୍ଧା, ଯେ ହୋନ୍ତି କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥକାମସ୍ସାତି ୱୁଡ୍ଢିକାମସ୍ସ। ହିତାନୁକମ୍ପିନୋତି ହିତେନ ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତସ୍ସ। ଓୱଜ୍ଜମାନୋତି ଓୱଦିଯମାନୋ। ଇଦମେୱ ସେଯ୍ୟୋତି ଯଂ ଅତ୍ତନା ଗହିତଂ ଅସେଯ୍ୟଂ ଅନୁତ୍ତମମ୍ପି ସମାନଂ, ତଂ ଇଦମେୱ ସେଯ୍ୟୋ ଇତି ମଞ୍ଞମାନୋ। ମନ୍ଦୋତି ସୋ ଅଞ୍ଞାଣପୁଗ୍ଗଲୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ୱାସଂ ନାତିକ୍କମତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗବ୍ଭଂ ଉପେତିଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ଘୋରରୂପନ୍ତି ମହାରାଜ, ସୋ ମନ୍ଦୋ ତଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଉପେନ୍ତୋ ଘୋରରୂପଂ ଦାରୁଣଜାତିକଂ ନିରଯଂ ଉପେତି ନାମ। ମାତୁକୁଚ୍ଛି ହି ନିରସ୍ସାଦଟ୍ଠେନ ଇଧ ‘‘ନିରଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ, ‘‘ଚତୁକୁଟ୍ଟିକନିରଯୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ଚତୁକୁଟ୍ଟିକନିରଯୋ ନାମ କତରୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମେୱ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅୱୀଚିମହାନିରଯେ ନିଵ୍ବତ୍ତସତ୍ତସ୍ସ ହି ଅପରାପରଂ ଆଧାୱନପରିଧାୱନଂ ହୋତିଯେୱ, ତସ୍ମା ତଂ ‘‘ଚତୁକୁଟ୍ଟିକନିରଯୋ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତି, ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ପନ ନୱ ୱା ଦସ ୱା ମାସେ ଚତୂହିପି ପସ୍ସେହି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଧାୱିତୁଂ ନାମ ନ ସକ୍କା, ଅତିସମ୍ବାଧେ ଓକାସେ ଚତୁକୋଟେନ ଚତୁସଙ୍କୁଟିତେନେୱ ହୁତ୍ୱା ଅଚ୍ଛିତଵ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଏସ ‘‘ଚତୁକୁଟ୍ଟିକନିରଯୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସୁଭାସୁଭନ୍ତି ସୁଭାନଂ ଅସୁଭଂ। ସୁଭାନଞ୍ହି ସଂସାରଭୀରୁକାନଂ ଯୋଗାୱଚରକୁଲପୁତ୍ତାନଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛି ଏକନ୍ତଂ ଅସୁଭସମ୍ମତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଅଜଞ୍ଞଂ ଜଞ୍ଞସଙ୍ଖାତଂ, ଅସୁଚିଂ ସୁଚିସମ୍ମତଂ;

ନାନାକୁଣପପରିପୂରଂ, ଜଞ୍ଞରୂପଂ ଅପସ୍ସତୋ।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁମଂ ଆତୁରଂ ପୂତିକାଯଂ, ଜେଗୁଚ୍ଛିଯଂ ଅସ୍ସୁଚିଂ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ;

ଯତ୍ଥପ୍ପମତ୍ତା ଅଧିମୁଚ୍ଛିତା ପଜା, ହାପେନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ ସୁଗତୂପପତ୍ତିଯା’’ତି। (ଜା। ୧।୩।୧୨୮-୧୨୯);

ସତ୍ତାତି ଆସତ୍ତା ୱିସତ୍ତା ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ସକାଯେ ନ ଜହନ୍ତୀତି ତଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି । ଗିଦ୍ଧାତି ଗଧିତା। ଯେ ହୋନ୍ତୀତି ଯେ କାମେସୁ ଅୱୀତରାଗା ହୋନ୍ତି, ତେ ଏତଂ ଗବ୍ଭୱାସଂ ନ ଜହନ୍ତୀତି।

ଏୱଂ ଦରୀମୁଖପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକଞ୍ଚ, ପରିହାରମୂଲକଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଗବ୍ଭୁଟ୍ଠାନମୂଲକଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଦିଯଡ୍ଢଗାଥମାହ।

୧୮।

‘‘ମୀଳ୍ହେନ ଲିତ୍ତା ରୁହିରେନ ମକ୍ଖିତା, ସେମ୍ହେନ ଲିତ୍ତା ଉପନିକ୍ଖମନ୍ତି;

ଯଂ ଯଞ୍ହି କାଯେନ ଫୁସନ୍ତି ତାୱଦେ, ସବ୍ବଂ ଅସାତଂ ଦୁଖମେୱ କେୱଲଂ।

୧୯।

‘‘ଦିସ୍ୱା ୱଦାମି ନ ହି ଅଞ୍ଞତୋ ସୱଂ, ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ବହୁକଂ ସରାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମୀଳ୍ହେନ ଲିତ୍ତାତି ମହାରାଜ, ଇମେ ସତ୍ତା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ନ ଚତୁଜ୍ଜାତିଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ସୁରଭିମାଲଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ପୁରାଣଗୂଥେନ ପନ ମକ୍ଖିତା ପଲିବୁଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ରୁହିରେନ ମକ୍ଖିତାତି ରତ୍ତଲୋହିତଚନ୍ଦନାନୁଲିତ୍ତାପି ଚ ହୁତ୍ୱା ନ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ରତ୍ତଲୋହିତମକ୍ଖିତା ପନ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ସେମ୍ହେନ ଲିତ୍ତାତି ନ ଚାପି ସେତଚନ୍ଦନୱିଲିତ୍ତା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ବହଲପିଚ୍ଛିଲସେମ୍ହଲିତ୍ତା ପନ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ଇତ୍ଥୀନଞ୍ହି ଗବ୍ଭୁଟ୍ଠାନକାଲେ ଏତା ଅସୁଚିଯୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ତାୱଦେତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ଇମେ ସତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନସମଯେ ଏୱଂ ମୀଳ୍ହାଦିଲିତ୍ତା ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଯଂ ଯଂ ନିକ୍ଖମନମଗ୍ଗପଦେସଂ ୱା ହତ୍ଥଂ ୱା ପାଦଂ ୱା ଫୁସନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ଅସାତଂ ଅମଧୁରଂ କେୱଲଂ ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ ଦୁକ୍ଖମେୱ ଫୁସନ୍ତି, ସୁଖଂ ନାମ ତେସଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ନତ୍ଥୀତି।

ଦିସ୍ୱା ୱଦାମି ନ ହି ଅଞ୍ଞତୋ ସୱନ୍ତି ମହାରାଜ, ଅହଂ ଇମଂ ଏତ୍ତକଂ ୱଦନ୍ତୋ ନ ଅଞ୍ଞତୋ ସୱଂ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ତଂ ସୁତ୍ୱା ନ ୱଦାମି, ଅତ୍ତନୋ ପନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣେନ ଦିସ୍ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ବହୁକନ୍ତି ଇଦଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ଅହଞ୍ହି ପୁବ୍ବେ ନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧପଟିପାଟିସଙ୍ଖାତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ବହୁକଂ ସରାମି, ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ସରାମୀତି।

ଇଦାନି ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ରାଜାନଂ ସୁଭାସିତକଥାଯ ସଙ୍ଗଣ୍ହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଓସାନେ ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

‘‘ଚିତ୍ରାହି ଗାଥାହି ସୁଭାସିତାହି, ଦରୀମୁଖୋ ନିଜ୍ଝାପଯି ସୁମେଧ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ରାହୀତି ଅନେକତ୍ଥସନ୍ନିସ୍ସିତାହି। ସୁଭାସିତାହୀତି ସୁକଥିତାହି। ଦରୀମୁଖୋ ନିଜ୍ଝାପଯି ସୁମେଧନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଦରୀମୁଖପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ତଂ ସୁମେଧଂ ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞଂ କାରଣାକାରଣଜାନନସମତ୍ଥଂ ରାଜାନଂ ନିଜ୍ଝାପେସି ସଞ୍ଞାପେସି, ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ଗଣ୍ହାପେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଇଦାନି ପବ୍ବଜ ୱା ମା ୱା, ମଯା ପନ ତୁଯ୍ହଂ କାମେସୁ ଆଦୀନୱୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚ ଆନିସଂସୋ କଥିତୋ, ତ୍ୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରାଜହଂସୋ ୱିଯ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ୱଲାହକଗବ୍ଭଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରମେୱ ଗତୋ। ମହାସତ୍ତୋ ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସ୍ମିଂ ଠପେତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ତସ୍ମିଂ ଦସ୍ସନୱିସଯେ ଅତୀତେ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ରୋଦନ୍ତସ୍ସ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସ କାମେ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ବହୂ ସୋତାପନ୍ନାଦଯୋ ଅହେସୁଂ। ତଦା ରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଦରୀମୁଖଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୭୯] ୪। ନେରୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାକୋଲା କାକସଙ୍ଘା ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଅଗମାସି। ମନୁସ୍ସା ତସ୍ସ ଇରିୟାପଥେ ପସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସାପେସୁଂ, ଅତିୱିୟ ଚସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କରିଂସୁ। ଅଥେକେ ସସ୍ସତୱାଦା ଆଗମଂସୁ। ତେ ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ୱାଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସସ୍ସତୱାଦଂ ଗହେତ୍ୱା ତେସଞ୍ଞେୱ ସକ୍କାରଂ କରିଂସୁ। ତତୋ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା ଆଗମଂସୁ ତେ ସସ୍ସତୱାଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉଚ୍ଛେଦୱାଦମେୱ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଅଥଞ୍ଞେ ଅଚେଲକା ଆଗମିଂସୁ। ତେ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଚେଲକୱାଦଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ଗୁଣାଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସନ୍ତିକେ ଦୁକ୍ଖେନ ୱସିତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସୋ ପୱାରେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ''କହଂ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥୋସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱତ୍ୱା ''ସୁଖଂ ୱୁତ୍ଥୋସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ଭନ୍ତେ, ଗୁଣାଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ସନ୍ତିକେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱୁତ୍ଥୋମ୍ହୀ''ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ''ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତାପି ଗୁଣାଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଦିୱସମ୍ପି ନ ୱସିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣାଗୁଣଂ ଅଜାନନଟ୍ଠାନେ କସ୍ମା ୱସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣହଂସଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, କନିଟ୍ଠଭାତାପିସ୍ସ ଅତ୍ଥି। ତେ ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତେ ୱସନ୍ତା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ସୟଂଜାତସାଲିଂ ଖାଦନ୍ତି। ତେ ଏକଦିୱସଂ ତତ୍ଥ ଚରିତ୍ୱା ଚିତ୍ତକୂଟଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକଂ ନେରୁଂ ନାମ କଞ୍ଚନପବ୍ବତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ନିସୀଦିଂସୁ। ତଂ ପନ ପବ୍ବତଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସନ୍ତା ସକୁଣସଙ୍ଘା ଚତୁପ୍ପଦା ଚ ଗୋଚରଭୂମିୟଂ ନାନାୱଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି, ପବ୍ବତଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେ ସବ୍ବେ ତସ୍ସୋଭାସେନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ତଂ କାରଣଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ କାରଣ''ନ୍ତି ଭାତରା ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୦।

''କାକୋଲା କାକସଙ୍ଘା ଚ, ମୟଞ୍ଚ ପତତଂ ୱରା;

ସବ୍ବେୱ ସଦିସା ହୋମ, ଇମଂ ଆଗମ୍ମ ପବ୍ବତଂ।

୨୧।

''ଇଧ ସୀହା ଚ ବ୍ୟଗ୍ଘା ଚ, ସିଙ୍ଗାଲା ଚ ମିଗାଧମା;

ସବ୍ବେୱ ସଦିସା ହୋନ୍ତି, ଅୟଂ କୋ ନାମ ପବ୍ବତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ କାକୋଲାତି ୱନକାକା। କାକସଙ୍ଘାତି ପକତିକାକସଙ୍ଘା ଚ। ପତତଂ ୱରାତି ପକ୍ଖୀନଂ ସେଟ୍ଠା। ସଦିସା ହୋମାତି ସଦିସୱଣ୍ଣା ହୋମ।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୨୨।

''ଇମଂ ନେରୂତି ଜାନନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ପବ୍ବତୁତ୍ତମଂ;

ଇଧ ୱଣ୍ଣେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ୱସନ୍ତି ସବ୍ବପାଣିନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଇଧ ୱଣ୍ଣେନାତି ଇମସ୍ମିଂ ନେରୁପବ୍ବତେ ଓଭାସେନ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ହୁତ୍ୱା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କନିଟ୍ଠୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୨୩।

''ଅମାନନା ଯତ୍ଥ ସିୟା, ଅନ୍ତାନଂ ୱା ୱିମାନନା;

ହୀନସମ୍ମାନନା ୱାପି, ନ ତତ୍ଥ ୱିସତିଂୱସେ।

୨୪।

‘‘ଯତ୍ଥାଲସୋ ଚ ଦକ୍ଖୋ ଚ, ସୂରୋ ଭୀରୁ ଚ ପୂଜିଯା;

ନ ତତ୍ଥ ସନ୍ତୋ ୱସନ୍ତି, ଅୱିସେସକରେ ନରେ।

୨୫।

‘‘ନାଯଂ ନେରୁ ୱିଭଜତି, ହୀନୌକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମେ;

ଅୱିସେସକରୋ ନେରୁ, ହନ୍ଦ ନେରୁଂ ଜହାମସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଠମଗାଥାଯ ଅଯମତ୍ଥୋ – ଯତ୍ଥ ସନ୍ତାନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାନଂ ମାନନସ୍ସ ଅଭାୱେନ ଅମାନନା ଅୱମଞ୍ଞନା ଚ ଅୱମାନୱସେନ ୱିମାନନା ୱା ହୀନାନଂ ୱା ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ସମ୍ମାନନା ସିଯା, ତତ୍ଥ ନିୱାସେ ନ ୱସେଯ୍ଯ। ପୂଜିଯାତି ଏତେ ଏତ୍ଥ ଏକସଦିସାଯ ପୂଜାଯ ପୂଜନୀଯା ହୋନ୍ତି, ସମକଂ ସକ୍କାରଂ ଲଭନ୍ତି। ହୀନୌକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମେତି ଜାତିଗୋତ୍ତକୁଲପ୍ପଦେସସୀଲାଚାରଞ୍ଞାଣାଦୀହି ହୀନେ ଚ ମଜ୍ଝିମେ ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠେ ଚ ଅଯଂ ନ ୱିଭଜତି। ହନ୍ଦାତି ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଜହାମସେତି ପରିଚ୍ଚଜାମ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଉଭୋପି ତେ ହଂସା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଚିତ୍ତକୂଟମେୱ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା କନିଟ୍ଠହଂସୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଜେଟ୍ଠକହଂସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ନେରୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୮୦] ୫। ଆସଙ୍କଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଆସାୱତୀନାମ ଲତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଜାତକେ (ଜା। ୧।୮।୬୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କେନ ଉକ୍କଣ୍ଠାପିତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ପୁରାଣଦୁତିଯିକାଯ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଏସା ଇତ୍ଥୀ ତୁଯ୍ହଂ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଏତଂ ନିସ୍ସାଯ ଚତୁରଙ୍ଗିନିସେନଂ ଜହିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ତୀଣି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ୱସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିଗାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱସି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଏକୋ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପନ୍ନୋ ସତ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପଦୁମସରେ ଏକସ୍ମିଂ ପଦୁମଗବ୍ଭେ ଦାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ସେସପଦୁମେସୁ ପୁରାଣଭାୱଂ ପତ୍ୱା ପତନ୍ତେସୁପି ତଂ ମହାକୁଚ୍ଛିକଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତେୱ। ତାପସୋ ନହାଯିତୁଂ ପଦୁମସରଂ ଗତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞେସୁ ପଦୁମେସୁ ପତନ୍ତେସୁପି ଇଦଂ ମହାକୁଚ୍ଛିକଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉଦକସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଓତରନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଦୁମଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ତଂ ଦାରିକଂ ଦିସ୍ୱା ଧୀତୁସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ଆନେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗି। ସା ଅପରଭାଗେ ସୋଳସୱସ୍ସିକା ହୁତ୍ୱା ଅଭିରୂପା ଅହୋସି ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସକୱଣ୍ଣଂ, ଅପତ୍ତା ଦେୱୱଣ୍ଣଂ। ତଦା ସକ୍କୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ସୋ ତଂ ଦାରିକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୁତୋ ଏସା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧନିଯାମଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇମିସ୍ସା କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରଭୋଜନୱିଧାନଂ, ମାରିସା’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ତସ୍ସା ୱସନଟ୍ଠାନସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ଫଳିକପାସାଦଂ ମାପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବସଯନଦିବ୍ବୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରଦିବ୍ବନ୍ନପାନାନି ମାପେସି।

ସୋ ପାସାଦୋ ତସ୍ସା ଅଭିରୁହନକାଲେ ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାତି, ଅଭିରୁଳ୍ହକାଲେ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଆକାସେ ତିଟ୍ଠତି। ସା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତଂ କୁରୁମାନା ପାସାଦେ ୱସତି। ତମେକୋ ୱନଚରକୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ, ଭୋ ଭନ୍ତେ, କିଂ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଧୀତା ମେ’’ତି ସୁତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା

‘‘ଦେୱ, ମଯା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଏୱରୂପା ନାମ ଏକସ୍ସ ତାପସସ୍ସ ଧୀତା ଦିଟ୍ଠା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋ ସୱନସଂସଗ୍ଗେନ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱନଚରକଂ ମଗ୍ଗଦେସକଂ କତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଖନ୍ଧାୱାରଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ୱନଚରକଂ ଆଦାଯ ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ଅସ୍ସମପଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ମଲଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଧୀତରଂ ଅହଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତସ୍ମିଂ ପଦୁମେ’’ତି ଆସଙ୍କଂ କତ୍ୱା ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ଆନୀତଭାୱେନ ତସ୍ସା କୁମାରିକାଯ ଆସଙ୍କାତି ନାମଂ ଅକାସି। ସୋ ତଂ ରାଜାନଂ ‘‘ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛା’’ତି ଉଜୁକଂ ଅୱତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଇମାଯ କୁମାରିକାଯ ନାମଂ ଜାନନ୍ତୋ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛା’’ତି ଆହ। ‘‘ତୁମ୍ହେହି କଥିତେ ଞସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଅହଂ ତେ ନ କଥେମି, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାବଲେନ ନାମଂ ଜାନନ୍ତୋୱ ଗହେତ୍ୱା ଯାହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅମଚ୍ଚେହି ସଦ୍ଧିଂ ‘‘କିନ୍ନାମା ନୁ ଖୋ ଏସା’’ତି ନାମଂ ଉପଧାରେତି। ସୋ ଯାନି ଦୁଜ୍ଜାନାନି ନାମାନି, ତାନି କିତ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକା ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ନ ଏୱଂନାମା’’ତି ପଟିକ୍ଖିପତି।

ରଞ୍ଞୋ ଚ ନାମଂ ଉପଧାରେନ୍ତସ୍ସ ସଂୱଚ୍ଛରୋ ଅତୀତୋ। ତଦା ହତ୍ଥିଅସ୍ସମନୁସ୍ସେ ସୀହାଦଯୋ ୱାଳା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଦୀଘଜାତିକପରିପନ୍ଥୋ ହୋତି, ମକ୍ଖିକପରିପନ୍ଥୋ ହୋତି, ସୀତେନ କିଲମିତ୍ୱା ବହୂ ମନୁସ୍ସା ମରନ୍ତି। ଅଥ ରାଜା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ମେ ଏତାଯା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ପାଯାସି। ଆସଙ୍କା କୁମାରିକା ତଂ ଦିୱସଂ ଫଲିକୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ତୱ ନାମଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ତ୍ୱଂ ହିମୱନ୍ତେଯେୱ ୱସ, ମଯଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ‘‘କହଂ, ମହାରାଜ, ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମାଦିସଂ ଇତ୍ଥିଂ ଲଭିସ୍ସସି, ମମ ୱଚନଂ ସୁଣାହି, ତାୱତିଂସଦେୱଲୋକେ ଚିତ୍ତଲତାୱନେ ଆସାୱତୀ ନାମ ଲତା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସା ଫଲସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଦିବ୍ବପାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ତଂ ଏକୱାରଂ ପିୱିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଦିବ୍ବସଯନେ ସଯନ୍ତି, ସା ପନ ୱସ୍ସସହସ୍ସେନ ଫଲତି, ସୁରାସୋଣ୍ଡା ଦେୱପୁତ୍ତା ‘ଇତୋ ଫଲଂ ଲଭିସ୍ସାମା’ତି ଦିବ୍ବପାନପିପାସଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ନିବଦ୍ଧଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଲତଂ ‘ଅରୋଗା ନୁ ଖୋ’ତି ଓଲୋକେନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ପନ ଏକସଂୱଚ୍ଛରେନେୱ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ, ଆସାଫଲୱତୀ ନାମ ସୁଖା, ମା ଉକ୍କଣ୍ଠୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୬।

‘‘ଆସାୱତୀ ନାମ ଲତା, ଜାତା ଚିତ୍ତଲତାୱନେ;

ତସ୍ସା ୱସ୍ସସହସ୍ସେନ, ଏକଂ ନିବ୍ବତ୍ତତେ ଫଲଂ।

୨୭।

‘‘ତଂ ଦେୱା ପଯିରୁପାସନ୍ତି, ତାୱ ଦୂରଫଲଂ ସତିଂ;

ଆସୀସେୱ ତୁୱଂ ରାଜ, ଆସା ଫଲୱତୀ ସୁଖା।

୨୮।

‘‘ଆସୀସତେୱ ସୋ ପକ୍ଖୀ, ଆସୀସତେୱ ସୋ ଦିଜୋ;

ତସ୍ସ ଚାସା ସମିଜ୍ଝତି, ତାୱ ଦୂରଗତା ସତୀ;

ଆସୀସେୱ ତୁୱଂ ରାଜ, ଆସା ଫଲୱତୀ ସୁଖା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆସାୱତୀତି ଏୱଂନାମିକା। ସା ହି ଯସ୍ମା ତସ୍ସା ଫଲେ ଆସା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଏତଂ ନାମଂ ଲଭତି। ଚିତ୍ତଲତାୱନେତି ଏୱଂନାମକେ ଉଯ୍ୟାନେ। ତସ୍ମିଂ କିର ଉଯ୍ୟାନେ ତିଣରୁକ୍ଖଲତାଦୀନଂ ପଭା ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠପୱିଟ୍ଠାନଂ ଦେୱତାନଂ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ ଚିତ୍ତଂ କରୋତି, ତେନସ୍ସ ‘‘ଚିତ୍ତଲତାୱନ’’ନ୍ତି ନାମଂ ଜାତଂ। ପଯିରୁପାସନ୍ତୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପେନ୍ତି। ଆସୀସେୱାତି ଆସୀସାହିଯେୱ ପତ୍ଥେହିଯେୱ, ମା ଆସଚ୍ଛେଦଂ କରୋହୀତି।

ରାଜା ତସ୍ସା କଥାଯ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ପୁନ ଅମଚ୍ଚେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଦସନାମକଂ କାରେତ୍ୱା ନାମଂ ଗୱେସନ୍ତୋ ଅପରମ୍ପି ସଂୱଚ୍ଛରଂ ୱସି। ତସ୍ସା ଦସନାମକମ୍ପି ନାମଂ ନାହୋସି, ‘‘ଅସୁକା ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଟିକ୍ଖିପତେୱ। ପୁନ ରାଜା ‘‘କିଂ ମେ ଇମାଯା’’ତି ତୁରଙ୍ଗଂ ଆରୁଯ୍ହ

ପାଯାସି। ସାପି ପୁନ ୱାତପାନେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ‘‘ତିଟ୍ଠ ତ୍ୱଂ, ମଯଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ‘‘କସ୍ମା ଯାସି, ମହାରାଜା’’ତି? ‘‘ତୱ ନାମଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, କସ୍ମା ନାମଂ ନ ଜାନିସ୍ସସି, ଆସା ନାମ ଅସମିଦ୍ଧନକା ନାମ ନତ୍ଥି, ଏକୋ କିର ବକୋ ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ଠିତୋ ଅତ୍ତନା ପତ୍ଥିତଂ ଲଭି, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ନ ଲଭିସ୍ସସି, ଅଧିୱାସେହି, ମହାରାଜା’’ତି। ଏକୋ କିର ବକୋ ଏକସ୍ମିଂ ପଦୁମସରେ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ନିଲୀଯି। ସୋ ତଂ ଦିୱସଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ସୁଖଂ ନିସିନ୍ନୋ, ସଚେ ଇତୋ ଅନୋତରିତ୍ୱା ଏତ୍ଥେୱ ନିସିନ୍ନୋ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ଇମଂ ଦିୱସଂ ୱସେଯ୍ୟଂ, ଭଦ୍ଦକଂ ୱତ ଅସ୍ସା’’ତି। ଅଥ ତଂ ଦିୱସମେୱ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଅସୁରନିମ୍ମଥନଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦେୱିସ୍ସରିଯଂ ଲଦ୍ଧା ଚିନ୍ତେସି ‘ମମ ତାୱ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅପରିପୁଣ୍ଣମନୋରଥୋ’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘ଇମସ୍ସ ମନୋରଥଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’ତି ବକସ୍ସ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକା ନଦୀ ଅତ୍ଥି, ତଂ ନଦିଂ ଓଘପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେନ ପେସେସି। ସୋପି ବକୋ ତତ୍ଥେୱ ନିସିନ୍ନୋ ମଚ୍ଛେ ଖାଦିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସି, ଉଦକମ୍ପି ଭସ୍ସିତ୍ୱା ଗତଂ। ‘‘ଏୱଂ, ମହାରାଜ, ବକୋପି ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ଆସାଫଲଂ ଲଭି, କିଂ ତ୍ୱଂ ନ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଆସୀସେଥେୱା’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଆସୀସେଥେୱାତି ଆସୀସତିଯେୱ ପତ୍ଥେତିଯେୱ। ପକ୍ଖୀତି ପକ୍ଖେହି ଯୁତ୍ତତାଯ ପକ୍ଖୀ। ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଜାତତାଯ ଦିଜୋ। ତାୱ ଦୂରଗତା ସତୀତି ପବ୍ବତମତ୍ଥକତୋ ମଚ୍ଛାନଞ୍ଚ ଉଦକସ୍ସ ଚ ଦୂରଭାୱଂ ପସ୍ସ, ଏୱଂ ଦୂରଗତା ସମାନା ସକ୍କସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ବକସ୍ସ ଆସା ପୂରିଯେୱାତି।

ଅଥ ରାଜା ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ରୂପେ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା କଥାଯ ଅଲ୍ଲୀନୋ ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ସତନାମଂ କାରେସି, ସତନାମୱସେନ ନାମଂ ଗୱେସତୋପିସ୍ସ ଅଞ୍ଞଂ ସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅତୀତଂ । ସୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂୱଚ୍ଛରାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସତନାମୱସେନ ‘‘ଅସୁକା ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ଜାନାସି, ମହାରାଜା’’ତି। ସୋ ‘‘ଗମିସ୍ସାମ ଦାନି ମଯ’’ନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଯାସି। ଆସଙ୍କା କୁମାରିକା ଚ ପୁନ ଫଲିକୱାତପାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତାୱ। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଅଚ୍ଛ, ମଯଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ‘‘କସ୍ମା, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତ୍ୱଂ ମଂ ୱଚନେନେୱ ସନ୍ତପ୍ପେସି, ନ ଚ କାମରତିଯା, ତୱ ମଧୁରୱଚନେନ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱସନ୍ତସ୍ସ ମମ ତୀଣି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି, ଇଦାନି ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୨୯।

‘‘ସମ୍ମେସି ଖୋ ମଂ ୱାଚାଯ, ନ ଚ ସମ୍ମେସି କମ୍ମୁନା;

ମାଲା ସେରେଯ୍ୟକସ୍ସେୱ, ୱଣ୍ଣୱନ୍ତା ଅଗନ୍ଧିକା।

୩୦।

‘‘ଅଫଲଂ ମଧୁରଂ ୱାଚଂ, ଯୋ ମିତ୍ତେସୁ ପକୁବ୍ବତି;

ଅଦଦଂ ଅୱିସ୍ସଜଂ ଭୋଗଂ, ସନ୍ଧି ତେନସ୍ସ ଜୀରତି।

୩୧।

‘‘ଯଞ୍ହି କଯିରା ତଞ୍ହି ୱଦେ, ଯଂ ନ କଯିରା ନ ତଂ ୱଦେ;

ଅକରୋନ୍ତଂ ଭାସମାନଂ, ପରିଜାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା।

୩୨।

‘‘ବଲଞ୍ଚ ୱତ ମେ ଖୀଣଂ, ପାଥେଯ୍ୟଞ୍ଚ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ସଙ୍କେ ପାଣୂପରୋଧାଯ, ହନ୍ଦ ଦାନି ୱଜାମହ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ପେସୀତି ସନ୍ତପ୍ପେସି ପୀଣେସି। ସେରେୟ୍ୟକସ୍ସାତି ସୁୱଣ୍ଣକୁରଣ୍ଡକସ୍ସ। ଦେସନାସୀସମେୱେତଂ, ଯଂକିଞ୍ଚି ପନ ସୁୱଣ୍ଣକୁରଣ୍ଡକଜଯସୁମନାଦିକଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ପୁପ୍ଫଂ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନଂ ଅଗନ୍ଧକଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ୱଣ୍ଣୱନ୍ତା ଅଗନ୍ଧିକାତି ଯଥା ସେରେୟ୍ୟକାଦୀନଂ ମାଲା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତତାଯ ଦସ୍ସନେନ ତପ୍ପେତି, ଅଗନ୍ଧତାଯ ଗନ୍ଧେନ ନ ତପ୍ପେତି, ଏୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ଦସ୍ସନେନ ପିଯୱଚନେନ ଚ ସନ୍ତପ୍ପେସି, ନ କମ୍ମୁନାତି ଦୀପେତି। ଅଦଦନ୍ତି ଭଦ୍ଦେ, ଯୋ ''ଇମଂ ନାମ ୱୋ ଭୋଗଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ମଧୁରୱଚନେନ ୱତ୍ୱା ତଂ ଭୋଗଂ ଅଦଦନ୍ତୋ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ କେୱଲଂ ମଧୁରୱଚନମେୱ କରୋତି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ସ ମିତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ଧି ଜୀରତି, ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ ନ ଘଟୀଯତି। ପାଥେୟ୍ୟଞ୍ଚାତି ଭଦ୍ଦେ, ମୟ୍ହଂ ତୱ ମଧୁରୱଚନେନ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ତୀଣି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ୱସନ୍ତସ୍ସେୱ ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥପତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ବଲଞ୍ଚ ଖୀଣଂ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଭତ୍ତୱେତନସଙ୍ଖାତଂ ପାଥେୟ୍ୟଞ୍ଚ ନତ୍ଥି। ସଙ୍କେ ପାଣୂପରୋଧାଯାତି ସ୍ୱାହଂ ଇଧେୱ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତୱିନାସଂ ଆସଙ୍କାମି, ହନ୍ଦ ଦାନାହଂ ଗଚ୍ଛାମୀତି।

ଆସଙ୍କା କୁମାରିକା ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ନାମଂ ଜାନାସି, ତଯା ୱୁତ୍ତମେୱ ମମ ନାମଂ, ଇଦଂ ମେ ପିତୁ କଥେତ୍ୱା ମଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଯାହୀ''ତି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୀ ଆହ –

୩୩।

''ଏତଦେୱ ହି ମେ ନାମଂ, ଯଂନାମସ୍ମି ରଥେସଭ;

ଆଗମେହି ମହାରାଜ, ପିତରଂ ଆମନ୍ତଯାମହ''ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଂନାମା ଅହଂ ଅସ୍ମି, ତଂ ଏତଂ ଆସଙ୍କାତ୍ୱେୱ ମମ ନାମନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଧୀତା ଆସଙ୍କା ନାମା''ତି ଆହ। ''ନାମଂ ଞାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛ, ମହାରାଜା''ତି। ସୋ ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଫଲିକୱିମାନଦ୍ୱାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆହ – ''ଭଦ୍ଦେ, ପିତରାପି ତେ ମୟ୍ହଂ ଦିନ୍ନା, ଏହି ଦାନି ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଆଗମେହି, ମହାରାଜ, ପିତରଂ ଆମନ୍ତଯାମହ''ନ୍ତି ପାସାଦା ଓତରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତା। ରାଜା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ପିଯସଂୱାସଂ ୱସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ଆସଙ୍କା କୁମାରିକା ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଅହୋସି, ରାଜା ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଆସଙ୍କଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୮୧] ୬। ମିଗାଲୋପଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନମେ ରୁଚ୍ଚୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଦୁବ୍ବଚୋଯେୱ, ଦୁବ୍ବଚଭାୱଞ୍ଚ ପନ ନିସ୍ସାଯ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ୱେରମ୍ଭୱାତମୁଖେ ବ୍ୟସନଂ ଗତୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗିଜ୍ଝଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅପରଣ୍ଣଗିଜ୍ଝୋ ନାମ ଅହୋସି। ସୋ ଗିଜ୍ଝଗଣପରିୱୁତୋ ଗିଜ୍ଝକୂଟପବ୍ବତେ ୱସି। ପୁତ୍ତୋ ପନସ୍ସ ମିଗାଲୋପୋ ନାମ ଥାମବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି, ସୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଗିଜ୍ଝାନଂ ସୀମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅତିଉଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପତି। ଗିଜ୍ଝା ''ପୁତ୍ତୋ ତେ ଅତିଦୂରଂ ଉପ୍ପତତୀ''ତି ଗିଜ୍ଝରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ସୋ ତଂ ପକ୍କୋସେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ କିର, ତାତ, ଅତିଉଚ୍ଚଂ ଗଚ୍ଛସି, ଅତିଉଚ୍ଚଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୪।

''ନ ମେ ରୁଚ୍ଚି ମିଗାଲୋପ, ଯସ୍ସ ତେ ତାଦିସୀ ଗତୀ;

ଅତୁଙ୍ଗଂ ତାତ ପତସି, ଅଭୂମିଂ ତାତ ସେଓସି।

୩୫।

‘‘ଚତୁକ୍କଣ୍ଣଂଓ କେଦାରଂ, ଯଦା ତେ ପଥଓୀ ସିଯା;

ତତୋ ତାତ ନିଓତ୍ତସ୍ସୁ, ମାସ୍ସୁ ଏତ୍ତୋ ପରଂ ଗମି।

୩୬।

‘‘ସନ୍ତି ଅଞ୍ଞେପି ସକୁଣା, ପତ୍ତଯାନା ୱିହଙ୍ଗମା;

ଅକ୍ଖିତ୍ତା ୱାତଓେଗେନ, ନଟ୍ଠା ତେ ସସ୍ସତୀସମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗାଲୋପାତି ପୁତ୍ତଂ ନାମେନ ଆଲପତି। ଅତୁଙ୍ଗଂ ତାତ ପତସୀତି ତାତ, ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଗିଜ୍ଝାନଂ ସୀମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅତିଉଚ୍ଚଂ ଗଚ୍ଛସି। ଚତୁକ୍କଣ୍ଣଂଓ କେଦାରନ୍ତି ଇମିନାସ୍ସ ସୀମଂ ଆଚିକ୍ଖତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ, ଯଦା ତେ ଅଯଂ ମହାପଥଓୀ ଚତୁକ୍କଣ୍ଣଂ କେଦାରଂ ୱିଯ ସିଯା, ଏଓଂ ଖୁଦ୍ଦିକା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯେଥ, ଅଥ ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକା ଠାନା ନିଓତ୍ତେଯ୍ୟାସି, ଏତ୍ତୋ ପରଂ ମା ଗମୀତି। ସନ୍ତି ଅଞ୍ଞେପୀତି ନ କେଓଲଂ ତ୍ୱମେଓ, ଅଞ୍ଞେପି ଗିଜ୍ଝା ଏଓଂ କରିଂସୂତି ଦୀପେତି। ଅକ୍ଖିତ୍ତାତି ତେପି ଗିଜ୍ଝା ଅମ୍ହାକଂ ସୀମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗତା ୱାତଓେଗେନ ଆକଡ୍ଢିତା ନସ୍ସିଂସୁ। ସସ୍ସତୀସମାତି ସସ୍ସତୀହି ପଥଓୀପବ୍ବତାଦୀହି ସମଂ ଅତ୍ତାନଂ ମଞ୍ଞମାନା ଅତ୍ତନୋ ୱସ୍ସସହସ୍ସପରିମାଣଂ ଆଯୁଂ ଅପୂରେତ୍ୱାପି ଅନ୍ତରା ନଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମିଗାଲୋପୋ ଅନୋୱାଦକତ୍ତା ପିତୁ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଲଙ୍ଘନ୍ତୋ ପିତରା ଅକ୍ଖାତଂ ସୀମଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ କାଲୱାତେ ପତ୍ୱା ତେପି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତୋ ୱେରମ୍ଭୱାତମୁଖଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି, ଅଥ ନଂ ୱେରମ୍ଭୱାତା ପହରିଂସୁ। ସୋ ତେହି ପହଟମତ୍ତୋଓ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ହୁତ୍ୱା ଆକାସେଯେଓ ଅନ୍ତରଧାଯି।

୩୭।

‘‘ଅକତ୍ୱା ଅପନନ୍ଦସ୍ସ, ପିତୁ ୱୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନଂ;

କାଲୱାତେ ଅତିକ୍କମ୍ମ, ୱେରମ୍ଭାନଂ ୱସଂ ଅଗା।

୩୮।

‘‘ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଚ ଦାରା ଚ, ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଅନୁଜୀୱିନୋ;

ସବ୍ବେ ବ୍ୟସନମାପାଦୁଂ, ଅନୋୱାଦକରେ ଦିଜେ।

୩୯।

‘‘ଏଓମ୍ପି ଇଧ ୱୁଦ୍ଧାନଂ, ଯୋ ୱାକ୍ୟଂ ନାଓବୁଜ୍ଝତି;

ଅତିସୀମଚରୋ ଦିତ୍ତୋ, ଗିଜ୍ଝୋୱାତୀତସାସନୋ;

ସବ୍ବେ ବ୍ୟସନଂ ପପ୍ପୋନ୍ତି, ଅକତ୍ୱା ୱୁଦ୍ଧସାସନ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା।

ତଞ୍ଚ ଅନୁଜୀୱିନୋତି ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱନକା। ଅନୋୱାଦକରେ ଦିଜେତି ତସ୍ମିଂ ମିଗାଲୋପେ ଗିଜ୍ଝେ ଓୱାଦଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତେ ସବ୍ବେପି ତେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତିସୀମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଏୱମେୱ ଇତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥା ସୋ ଗିଜ୍ଝୋ, ଏୱଂ ଯୋ ଅଞ୍ଞୋପି ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ହିତାନୁକମ୍ପକାନଂ ୱୁଦ୍ଧାନଂ ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ସୋପି ଅୟଂ ସୀମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଚରନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ଗଦ୍ଧିତୋ ଗିଜ୍ଝୋୱ ବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣାତୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମିଗାଲୋପୋ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଅପନନ୍ଦୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମିଗାଲୋପଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୮୨] ୭। ସିରିକାଳକଣ୍ଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାନୁ କାଳେନ ୱଣ୍ଣେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଖଣ୍ଡାନି ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖି, ଭରିୟାପିସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋପି ଦାସାପି ଭତିଂ ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା କମ୍ମକରାପି ସବ୍ବେ ରକ୍ଖିଂସୁୟେୱ। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ସୁଚିୟେୱ ସୁଚିପରିୱାରୋ ହୁତ୍ୱା ଚରତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ସୁଚୀୟେୱ ସୁଚିପରିୱାରା ଅହେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠି ହୁତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦାସି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରି, ଭରିୟାପିସ୍ସ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖି, ପୁତ୍ତଧୀତରୋପି ଦାସକମ୍ମକରପୋରିସାପି ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖିଂସୁ। ସୋ ସୁଚିପରିୱାରସେଟ୍ଠିତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ। ଅଥେକଦିୱସଂ ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ମୟା ସୁଚିପରିୱାରସୀଲୋ କୋଚି ଆଗମିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ମମ ନିସୀଦନପଲ୍ଲଙ୍କଂ ୱା ନିପଜ୍ଜନସୟନଂ ୱା ଦାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠଂ ଅପରିଭୁତ୍ତଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେୟେୱ ଏକପସ୍ସେ ଅପରିଭୁତ୍ତପଲ୍ଲଙ୍କଞ୍ଚ ସେନାସନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାପେସି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱଲୋକତୋ ୱିରୂପକ୍ଖମହାରାଜସ୍ସ ଧୀତା କାଳକଣ୍ଣୀ ଚ ନାମ ଧତରଟ୍ଠମହାରାଜସ୍ସ ଧୀତା ସିରୀ ଚ ନାମାତି ଇମା ଦ୍ୱେ ବହୁଂ ଗନ୍ଧମାଲଂ ଆଦାୟ ‘‘ଅନୋତତ୍ତେ କୀଳିସ୍ସାମା’’ତି ଅନୋତତ୍ତତିତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ପନ ଦହେ ବହୂନି ତିତ୍ଥାନି, ତେସୁ ବୁଦ୍ଧାନଂ ତିତ୍ଥେ ବୁଦ୍ଧାୟେୱ ନ୍ହାୟନ୍ତି, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ତିତ୍ଥେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାୱ ନ୍ହାୟନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ତିତ୍ଥେ ଭିକ୍ଖୂୱ ନ୍ହାୟନ୍ତି, ତାପସାନଂ ତିତ୍ଥେ ତାପସାୱ ନ୍ହାୟନ୍ତି, ଚାତୁମହାରାଜିକାଦୀସୁ ଛସୁ କାମସଗ୍ଗେସୁ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ ତିତ୍ଥେ ଦେୱପୁତ୍ତାୱ ନ୍ହାୟନ୍ତି, ଦେୱଧୀତାନଂ ତିତ୍ଥେ ଦେୱଧୀତାୱ ନ୍ହାୟନ୍ତି।

ତତ୍ରିମା ଦ୍ୱେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ପଠମଂ ନ୍ହାୟିସ୍ସାମି, ଅହଂ ପଠମ’’ନ୍ତି ତିତ୍ଥାୟ କଲହଂ କରିଂସୁ। କାଳକଣ୍ଣୀ ‘‘ଅହଂ ଲୋକଂ ପାଲେମି ୱିଚାରେମି, ତସ୍ମା ପଠମଂ ନାୟିତୁଂ ଯୁତ୍ତାମ୍ହୀ’’ତି ୱଦତି। ସିରୀ ‘‘ଅହଂ ମହାଜନସ୍ସ ଇସ୍ସରିୟଦାୟିକାୟ ପଟିପଦାୟ ଠିତା, ତସ୍ମା ପଠମଂ ନ୍ହାୟିତୁଂ ଯୁତ୍ତାମ୍ହୀ’’ତି ୱଦତି। ତା ‘‘ଅମ୍ହେସୁ ପଠମଂ ନ୍ହାୟିତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପଂ ୱା ଅଯୁତ୍ତରୂପଂ ୱା ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହେସୁ କା ପଠମଂ ଅନୋତତ୍ତଦହେ ନ୍ହାୟିତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଧତରଟ୍ଠୱିରୂପକ୍ଖା ‘‘ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁ’’ନ୍ତି ୱିରୂଳ୍ହକୱେସ୍ସୱଣାନଂ ଭାରମକଂସୁ। ତେ ‘‘ଅମ୍ହେପି ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ, ସକ୍କସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ପେସେସ୍ସାମା’’ତି ତା ସକ୍କସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସୁଂ। ସକ୍କୋ ତାସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମା ଦ୍ୱେପି ମମ ପୁରିସାନଞ୍ଞେୱ ଧୀତରୋ, ନ ସକ୍କା ମୟା ଇମଂ ଅଡ୍ଡଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁ’’ନ୍ତି। ଅଥ ତା ସକ୍କୋ ଆହ ‘‘ବାରାଣସିୟଂ ସୁଚିପରିୱାରୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଘରେ ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠସୟନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଯା ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତୁଂ ୱା ସୟିତୁଂ ୱା ଲଭତି, ସା ପଠମଂ ନ୍ହାୟିତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା କାଳକଣ୍ଣୀ ତସ୍ମିଂ ଖଣେୟେୱ ନୀଲୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ନୀଲୱିଲେପନଂ ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ନୀଲମଣିପିଳନ୍ଧନଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଯନ୍ତପାସାଣୋ ୱିୟ ଦେୱଲୋକତୋ ଓତରିତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମୟାମସମନନ୍ତରେ ସେଟ୍ଠିନୋ ପାସାଦସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଦ୍ୱାରେ ସୟନସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ନୀଲରସ୍ମିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ସେଟ୍ଠି ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂ ଅଦ୍ଦସ, ସହଦସ୍ସନେନେୱସ୍ସ ସା ଅପ୍ପିୟା ଅହୋସି ଅମନାପା। ସୋ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

‘‘କା ନୁ କାଳେନ ୱଣ୍ଣେନ, ନ ଚାପି ପିୟଦସ୍ସନା;

କା ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ଧୀତା, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କାଳଏନାତି ନୀଲେନ। ୱଣ୍ଣେନାତି ସରୀରୱଣ୍ଣାଭରଣୱଣ୍ଣେନ। ନ ଚାପି ପିଯଦସ୍ସନାତି ଧାତୁସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ସଂସନ୍ଦନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଯଞ୍ଚ ଦେୱଧୀତା ଅନାଚାରା ଦୁସ୍ସୀଲା, ତସ୍ମା ସା ସହଦସ୍ସନେନେୱସ୍ସ ଅପ୍ପିଯା ଜାତା, ତେନେୱମାହ। କା ୱା ତ୍ୱନ୍ତି ‘‘କା ଚ ତ୍ୱଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କାଳକଣ୍ଣୀ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

‘‘ମହାରାଜସ୍ସହଂ ଧୀତା, ୱିରୂପକ୍ଖସ୍ସ ଚଣ୍ଡିଯା;

ଅହଂ କାଳୀ ଅଲକ୍ଖିକା, କାଳକଣ୍ଣୀତି ମଂ ୱିଦୂ;

ଓକାସଂ ଯାଚିତୋ ଦେହି, ୱସେମୁ ତୱ ସନ୍ତିକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚଣ୍ଡିଯାତି କୋଧନା। କୋଧଭାୱେନ ହି ମଯ୍ହଂ ଚଣ୍ଡୀତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ଅଲକ୍ଖିକାତି ନିପ୍ପଞ୍ଞା। ମଂ ୱିଦୂତି ଏୱଂ ମଂ ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱଲୋକେ ଜାନନ୍ତି। ୱସେମୂତି ମଯଂ ଅଜ୍ଜ ଏକରତ୍ତଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ ୱସେଯ୍ଯାମ, ଏତସ୍ମିଂ ମେ ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠାସନସଯନେ ଓକାସଂ ଦେହୀତି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

‘‘କିଂସୀଲେ କିଂସମାଚାରେ, ପୁରିସେ ନିୱିସସେ ତୁୱଂ;

ପୁଟ୍ଠା ମେ କାଳୀ ଅକ୍ଖାହି, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନିୱିସସେତି ତୱ ଚିତ୍ତେନ ନିୱିସସି ପତିଟ୍ଠହସୀତି।

ତତୋ ସା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୀ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୩।

‘‘ମକ୍ଖୀ ପଳାସୀ ସାରମ୍ଭୀ, ଇସ୍ସୁକୀ ମଚ୍ଛରୀ ସଠୋ;

ସୋ ମଯ୍ହଂ ପୁରିସୋ କନ୍ତୋ, ଲଦ୍ଧଂ ଯସ୍ସ ୱିନସ୍ସତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ କତଗୁଣଂ ନ ଜାନାତି, ଗୁଣମକ୍ଖୀ ହୋତି, ଅତ୍ତନୋ କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାରଣେ କଥିତେ ‘‘କିଂ ଅହଂ ଏତଂ ନ ଜାନାମୀ’’ତି ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହାତି , ଅଞ୍ଞେହି କିଞ୍ଚି କତଂ ଦିସ୍ୱା ସାରମ୍ଭୱସେନ କରଣୁତ୍ତରିକଂ କରୋତି, ପରେ ଲାଭଂ ଲଭନ୍ତେ ନ ତୁସ୍ସତି, ‘‘ମଯ୍ହଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ପରେସଂ ମା ହୋତୁ, ମଯ୍ହମେୱ ହୋତୂ’’ତି ସକସମ୍ପତ୍ତିଂ ଗୋପେତ୍ୱା ପରସ୍ସ ତିଣଗ୍ଗେନ ତେଲବିନ୍ଦୁମ୍ପି ନ ଦେତି, କେରାଟିକଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ପରସ୍ସ ଅଦତ୍ୱା ତେହି ତେହି ଉପାଯେହି ପରସନ୍ତକମେୱ ଖାଦତି, ଯସ୍ସ ଲଦ୍ଧଂ ଧଞ୍ଞଂ ୱା ଧନଂ ୱା ୱିନସ୍ସତି ନ ତିଟ୍ଠତି, ସୁରାଧୁତ୍ତୋ ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତୋ ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ୱିନାସେତିଯେୱ, ଅଯଂ ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁରିସୋ ମଯ୍ହଂ କନ୍ତୋ ପିଯୋ ମନାପୋ, ଏୱରୂପେ ଅହଂ ଚିତ୍ତେନ ପତିଟ୍ଠହାମୀତି।

ସାଯେୱ ପଞ୍ଚମଛଟ୍ଠସତ୍ତମଗାଥା ଅଭାସି –

୪୪।

‘‘କୋଧନୋ ଉପନାହୀ ଚ, ପିସୁଣୋ ଚ ୱିଭେଦକୋ;

କଣ୍ଡକୱାଚୋ ଫରୁସୋ, ସୋ ମେ କନ୍ତତରୋ ତତୋ।

୪୫।

‘‘ଅଜ୍ଜ ସୁୱେତି ପୁରିସୋ, ସଦତ୍ଥଂ ନାୱବୁଜ୍ଝତି;

ଓୱଜ୍ଜମାନୋ କୁପ୍ପତି, ସେଯ୍ୟଂ ସୋ ଅତିମଞ୍ଞତି।

୪୬।

‘‘ଦୱପ୍ପଲୁଦ୍ଧୋ ପୁରିସୋ, ସବ୍ବମିତ୍ତେହି ଧଂସତି;

ସୋ ମଯ୍ହଂ ପୁରିସୋ କନ୍ତୋ, ତସ୍ମିଂ ହୋମି ଅନାମୟା’’ତି।

ତାପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବା। ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ – କୋଧନୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତକେନାପି କୁଜ୍ଝନକୋ। ଉପନାହୀତି ପରସ୍ସ ଅପରାଧଂ ହଦଯେ ଠପେତ୍ୱା ସୁଚିରେନପି ତସ୍ସ ଅନତ୍ଥକାରକୋ। ପିସୁଣୋତି ପିସୁଣୱାଚୋ। ୱିଭେଦକୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତକେନପି ମିତ୍ତଭିନ୍ଦନକୋ। କଣ୍ଡକୱାଚୋତି ସଦୋସୱାଚୋ। ଫରୁସୋତି ଥଦ୍ଧୱାଚୋ। କନ୍ତତରୋତି ସୋ ପୁରିସୋ ମଯ୍ହଂ ପୁରିମାପି କନ୍ତତରୋ ପିଯତରୋ। ଅଜ୍ଜ ସୁୱେତି ‘‘ଇଦଂ କମ୍ମଂ ଅଜ୍ଜ କାତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ସ୍ୱେ , ଇଦଂ ତତିଯଦିୱସାଦୀସୂ’’ତି ଏୱଂ ସୋ ସଦତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ ନାୱବୁଜ୍ଝତି ନ ଜାନାତି। ଓୱଜ୍ଜମାନୋତି ଓୱଦିଯମାନୋ। ସେଯ୍ୟଂ ସୋ ଅତିମଞ୍ଞତୀତି ଜାତିଗୋତ୍ତକୁଲପ୍ପଦେସସୀଲାଚାରଗୁଣେହି ଉତ୍ତରିତରଂ ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ କିଂ ପହୋସୀ’’ତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଞତି। ଦୱପ୍ପଲୁଦ୍ଧୋତି ରୂପାଦୀସୁ କାମଗୁଣେସୁ ନିରନ୍ତରଦୱେନ ପଲୁଦ୍ଧୋ ଅଭିଭୂତୋ ୱସଂ ଗତୋ। ଧଂସତୀତି ‘‘ତଯା ମଯ୍ହଂ କିଂ କତ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ସବ୍ବେହେୱ ମିତ୍ତେହି ଧଂସତି ପରିହାଯତି। ଅନାମଯାତି ଅଯଂ ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖା ନିସ୍ସୋକା ହୋମି, ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅନାଲଯା ହୁତ୍ୱା ୱସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ଗରହନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୭।

‘‘ଅପେହି ଏତ୍ତୋ ତ୍ୱଂ କାଳି, ନେତଂ ଅମ୍ହେସୁ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅଞ୍ଞଂ ଜନପଦଂ ଗଚ୍ଛ, ନିଗମେ ରାଜଧାନିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପେହୀତି ଅପଗଚ୍ଛ। ନେତଂ ଅମ୍ହେସୂତି ଏତଂ ମକ୍ଖାଦିକଂ ତୱ ପିଯଭାୱକରଣଂ ଅମ୍ହେସୁପି ନ ୱିଜ୍ଜତି ନତ୍ଥି। ନିଗମେ ରାଜଧାନିଯୋତି ଅଞ୍ଞେ ନିଗମେପି ଅଞ୍ଞା ରାଜଧାନିଯୋପି ଗଚ୍ଛ, ଯତ୍ଥ ମଯଂ ତଂ ନ ପସ୍ସାମ, ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାତି ଦୀପେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କାଳିଅକଣ୍ଣୀ ଅଦ୍ଦିତା ହୁତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଗାଥମାହ –

୪୮।

‘‘ଅହମ୍ପି ଖୋ ତଂ ଜାନାମି, ନେତଂ ତୁମ୍ହେସୁ ୱିଜ୍ଜତି;

ସନ୍ତି ଲୋକେ ଅଲକ୍ଖିକା, ସଙ୍ଘରନ୍ତି ବହୁଂ ଧନଂ;

ଅହଂ ଦେୱୋ ଚ ମେ ଭାତା, ଉଭୋ ନଂ ୱିଧମାମସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନେତଂ ତୁମ୍ହେସୂତି ଯଂ ମମ ପିଯଭାୱକରଣଂ ମକ୍ଖାଦିକଂ ଯେନ ଅହଂ ଅଭନାପି ସମନ୍ନାଗତା, ତଂ ତୁମ୍ହେସୁ ନତ୍ଥୀତି ଅହମ୍ପି ଏତଂ ଜାନାମି। ସନ୍ତି ଲୋକେ ଅଲକ୍ଖିକାତି ଅଞ୍ଞେ ପନ ଲୋକେ ନିସ୍ସୀଲା ନିପ୍ପଞ୍ଞା ସନ୍ତି। ସଙ୍ଘରନ୍ତୀତି ତେ ନିସ୍ସୀଲା ନିପ୍ପଞ୍ଞାପି ସମାନା ଏତେହି ମକ୍ଖାଦୀହି ବହୁଂ ଧନଂ ସଙ୍ଘରନ୍ତି ପିଣ୍ଡଂ କରୋନ୍ତି। ଉଭୋ ନନ୍ତି ତଂ ପନ ଏତେହି ସଙ୍ଘରିତ୍ୱା ଠପିତଂ ଧନଂ ଅହଞ୍ଚ ମଯ୍ହମେୱ ଭାତା ଦେୱୋ ଚ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋତି ଉଭୋ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଧମାମସେ ନାସେମ, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଦେୱଲୋକେ ବହୂ ଦିବ୍ବପରିଭୋଗା ଅତ୍ଥି ଦିବ୍ବାନି ସଯନାନି, ତ୍ୱଂ ଦଦେଯ୍ୟାସି ୱା ନୋ ୱା, କୋ ମେ ତଯା ଅତ୍ଥୋତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ତସ୍ମିଂ ପକ୍କନ୍ତକାଲେ ସିରୀ ଦେୱଧୀତା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେହି ୱନ୍ଥୱିଲେପନେହି ସୁୱଣ୍ଣାଲଙ୍କାରେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାନଦ୍ୱାରେ ପୀତରସ୍ମିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସମେହି ପାଦେହି ସମଂ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ସଗାରୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

''କା ନୁ ଦିବ୍ବେନ ୱଣ୍ଣେନ, ପଥବ୍ୟା ସୁପତିଟ୍ଠିତା;

କା ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ଧୀତା, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବେନାତି ୱିସିଟ୍ଠେନ ଉତ୍ତମେନ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସିରୀ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

''ମହାରାଜସ୍ସହଂ ଧୀତା, ଧତରଟ୍ଠସ୍ସ ସିରୀମତୋ;

ଅହଂ ସିରୀ ଚ ଲକ୍ଖୀ ଚ, ଭୂରିପଞ୍ଞାତି ମଂ ୱିଦୂ;

ଓକାସଂ ଯାଚିତୋ ଦେହି, ୱସେମୁ ତୱ ସନ୍ତିକେ''ତି।

ତତ୍ଥ ସିରୀ ଚ ଲକ୍ଖୀ ଚାତି ସିରୀତି ଚ ଲକ୍ଖୀତି ଚ ଅହମେୱଂନାମା, ନ ଅଞ୍ଞା। ଭୂରିପଞ୍ଞାତି ମଂ ୱିଦୂତି ମଂ ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱଲୋକେ ପଥୱୀସମାଯ ୱିପୁଲାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତାତି ଜାନନ୍ତି। ୱସେମୁ ତୱ ସନ୍ତିକେତି ତୱ ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠାସନେ ଚେୱ ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠସଯନେ ଚ ଏକରତ୍ତିଂ ୱସେଯ୍ୟାମ, ଓକାସଂ ମେ ଦେହୀତି।

ତତୋ ପରଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ –

୫୧।

''କିଂସୀଲେ କିଂସମାଚାରେ, ପୁରିସେ ନିୱିସସେ ତୁୱଂ;

ପୁଟ୍ଠା ମେ ଲକ୍ଖି ଅକ୍ଖାହି, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯଂ।

୫୨।

''ଯୋ ଚାପି ସୀତେ ଅଥ ୱାପି ଉଣ୍ହେ, ୱାତାତପେ ଡଂସସରୀସପେ ଚ;

ଖୁଧଂ ପିପାସଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବଂ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଯୋ ସତତଂ ନିଯୁତ୍ତୋ।

୫୩।

‘‘କାଲାଗତଞ୍ଚ ନ ହାପେତି ଅତ୍ଥଂ, ସୋ ମେ ମନାପୋ ନିୱିସେ ଚ ତମ୍ହି;

ଅକ୍କୋଧନୋ ମିତ୍ତୱା ଚାଗୱା ଚ, ସୀଲୂପପନ୍ନୋ ଅସଠୋଜୁଭୂତୋ।

୫୪।

‘‘ସଙ୍ଗାହକୋ ସଖିଲୋ ସଣ୍ହୱାଚୋ, ମହତ୍ତପତ୍ତୋପି ନିୱାତୱୁତ୍ତି;

ତସ୍ମିଂହଂ ପୋସେ ୱିପୁଲା ଭୱାମି, ଊମି ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଯଥାପି ୱଣ୍ଣଂ।

୫୫।

‘‘ଯୋ ଚାପି ମିତ୍ତେ ଅଥ ୱା ଅମିତ୍ତେ, ସେଟ୍ଠେ ସରିକ୍ଖେ ଅଥ ୱାପି ହୀନେ;

ଅତ୍ଥଂ ଚରନ୍ତଂ ଅଥ ୱା ଅନତ୍ଥଂ, ଆୱୀ ରହୋ ସଙ୍ଗହମେୱ ୱତ୍ତେ।

୫୬।

‘‘ୱାଚଂ ନ ୱଜ୍ଜା ଫରୁସଂ କଦାଚି, ମତସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଚ ତସ୍ସ ହୋମି;

ଏତେସଂ ଯୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଲଭିତ୍ୱା, କନ୍ତା ସିରୀ ମଜ୍ଜତି ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋ;

ତଂ ଦିତ୍ତରୂପଂ ୱିସମଂ ଚରନ୍ତଂ, କରୀସଠାନଂୱ ୱିୱଜ୍ଜଯାମି।

୫୭।

‘‘ଅତ୍ତନା କୁରୁତେ ଲକ୍ଖିଂ, ଅଲକ୍ଖିଂ କୁରୁତତ୍ତନା;

ନ ହି ଲକ୍ଖିଂ ଅଲକ୍ଖିଂ ୱା, ଅଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କାରକୋ’’ତି।

ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ପୁଚ୍ଛା ହୋତି, ସିରିଯା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନା।

ତତ୍ଥ ଡଂସସରୀସପେ ଚାତି ଡଂସା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ପିଙ୍ଗଲମକ୍ଖିକା, ସବ୍ବାପି ୱା ମକ୍ଖିକାଜାତିକା ଇଧ ‘‘ଡଂସା’’ତି ଅଧିପ୍ପେତା। ସରୀସପାତି ଦୀଘଜାତିକା। ଡଂସା ଚ ସରୀସପା ଚ ଡଂସସରୀସପା, ତସ୍ମିଂ ଡଂସସରୀସପେ ସତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯୋ ମହାସେଟ୍ଠି ସୀତେ ୱା ଉଣ୍ହେ ୱା ୱାତାତପେ ୱା ଡଂସସରୀସପେ ୱା ସତି ଏତେହି ସୀତାଦୀହି ପୀଳିଯମାନୋପି ଏତାନି ଚେୱ ସୀତାଦୀନି ଖୁଧଞ୍ଚ ପିପାସଞ୍ଚାତି ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ପରିସ୍ସଯଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତିଣଂ ୱିଯ ଅଗଣେତ୍ୱା ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ କସିୱଣିଜ୍ଜାଦୀସୁ ଚେୱ ଦାନସୀଲାଦୀସୁ ଚ ସତତଂ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେସୁ ନିଯୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱତ୍ତତି।

କାଲାଗତଞ୍ଚାତି କସିକାଲାଦୀସୁ କସିଆଦୀନି ଧନପରିଚ୍ଚାଗସୀଲରକ୍ଖଣଧମ୍ମସ୍ସୱନାଦିକାଲେସୁ ଚ ଧନପରିଚ୍ଚଜନାଦିପ୍ପଭେଦଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସମ୍ପରାଯେ ସୁଖାୱହଂ ଅତ୍ଥଂ ନ ହାପେତି, ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତକାଲେ କରୋତିଯେୱ, ସୋ ମଯ୍ହଂ ମନାପୋ ତସ୍ମିଞ୍ଚ ପୁରିସେ ଅହଂ ନିୱିସାମୀତି। ଅକ୍କୋଧନୋତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ମିତ୍ତୱାତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଚାଗୱାତି ଧନପରିଚ୍ଚାଗଯୁତ୍ତୋ।

ସଙ୍ଗାହକୋତି ମିତ୍ତସଙ୍ଗହଆମିସସଙ୍ଗହଧମ୍ମସଙ୍ଗହାନଂ କାରକୋ। ସଖିଲୋତି ମୁଦୁୱାଚୋ। ସଣ୍ହୱାଚୋତି ମଧୁରୱଚନୋ। ମହତ୍ତପତ୍ତୋପି ନିୱାତୱୁତ୍ତୀତି ମହନ୍ତଂ ଠାନଂ ୱିପୁଲଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ପତ୍ତୋପି ଯସେନ ଅନୁଦ୍ଧତୋ ନୀଚୱୁତ୍ତି ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱୱାଦକରୋ ହୋତି। ତସ୍ମିଂହଂ ପୋସେତି ତସ୍ମିଂ

ଅହଂ ପୁରିସୋ। ୱିପୁଲା ଭୱାମୀତି ଅଖୁଦ୍ଦକା ହୋମି। ସୋ ହି ମହତିୟା ସିରିୟା ପଦଟ୍ଠାନଂ। ଊମି ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଯଥାପି ୱଣ୍ଣନ୍ତି ଯଥା ନାମ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ ଉପରୂପରି ଆଗଚ୍ଛମାନା ଊମି ୱିପୁଲା ୱିଯ ଖାଯତି, ଏୱମହଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱିପୁଲା ହୋମୀତି ଦୀପେତି।

ଆୱୀ ରହୋତି ସମ୍ମୁଖା ଚ ପରମ୍ମୁଖା ଚ। ସଙ୍ଗହମେୱ ୱଦେତି ଏତସ୍ମିଂ ମିତ୍ତାଦିଭେଦେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ସଙ୍ଗହମେୱ ୱଦେତି ପୱଦେତି।

ନ ୱଜ୍ଜାତି ଯୋ କଦାଚି କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାଲେ ଫରୁସୱଚନଂ ନ ୱଦେଯ୍ୟ, ମଧୁରୱଚନୋୱ ହୋତି। ମତସ୍ସ ଜୀୱସ୍ସ ଚାତି ତସ୍ସାହଂ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ମତସ୍ସପି ଜୀୱନ୍ତସ୍ସପି ଭଦ୍ଦିକା ହୋମି, ଇଧଲୋକେପି ପରଲୋକେପି ତାଦିସମେୱ ଭଜାମୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତେସଂ ଯୋତି ଏତେସଂ ସୀତାଭିଭୱନାଦୀନଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଗୁଣାନଂ ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକମ୍ପି ଗୁଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ପମଜ୍ଜତି ପମୁସ୍ସତି, ପୁନ ନାନୁଯୁଞ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କନ୍ତା ସିରୀ, କନ୍ତସିରିଂ, କନ୍ତଂ ସିରିନ୍ତି ତଯୋପି ପାଠା, ତେସଂ ୱସେନ ଅଯଂ ଅତ୍ଥଯୋଜନା – ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସିରିଂ ଲଭିତ୍ୱା ''କନ୍ତା ମେ ସିରି ଯଥାଠାନେ ଠିତା''ତି ଏତେସଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗୁଣଂ ପମଜ୍ଜତି, ଯୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ କନ୍ତସିରିଂ ପିଯସିରିଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏତେସଂ ଗୁଣାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଲଭିତ୍ୱା ପମଜ୍ଜତି, ଯୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ସିରିଂ ଲଭିତ୍ୱା କନ୍ତଂ ମନାପଂ ସିରିଂ ଏତେସଂ ଗୁଣାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ପମଜ୍ଜତି। ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋତି ନିପ୍ପଞ୍ଞୋ। ତଂ ଦିଜରୂପଂ ୱିସମଂ ଚରନ୍ତନ୍ତି ତଂ ଅହଂ ଦିଜସଭାୱଂ ଗଦ୍ଧିତସଭାୱଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦିଭେଦଂ ୱିସମଂ ଚରନ୍ତଂ ସୁଚିଜାତିକୋ ମନୁସ୍ସୋ ଗୂଥକୂପଂ ୱିଯ ଦୂରତୋ ୱିୱଜ୍ଜଯାମୀତି।

ଅଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କାରକୋତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଲକ୍ଖିଂ ୱା ଅଲକ୍ଖିଂ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କାରକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନୋ ଲକ୍ଖିଂ ୱା ଅଲକ୍ଖିଂ ୱା କରୋତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱିୟା ୱଚନଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠଂ ଆସନଞ୍ଚ ସଯନଞ୍ଚ ତୁଯ୍ହଂୟେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ପଲ୍ଲଙ୍କେ ଚ ସଯନେ ଚ ନିସୀଦ ଚେୱ ନିପଜ୍ଜ ଚା''ତି ଆହ। ସା ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୋତତ୍ତଦହେ ପଠମଂ ନହାଯି। ତମ୍ପି ସଯନଂ ସିରିଦେୱତାଯ ପରିଭୁତ୍ତଭାୱା ସିରିସଯନଂ ନାମ ଜାତଂ। ସିରିସଯନସ୍ସ ଅଯଂ ୱଂସୋ, ଇମିନା କାରଣେନ ଯାୱଜ୍ଜତନା ''ସିରିସଯନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସିରିଦେୱୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ସୁଚିପରିୱାରସେଟ୍ଠି ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସିରିକାଳକଣ୍ଣିଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୮୩] ୮। କୁକ୍କୁଟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁଚିତ୍ତପତ୍ତଛଦନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ''କସ୍ମା ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଏକଂ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା କିଲେସୱସେନ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଉପଲାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଗତକାଲେ ୱିନାସଂ ପାପେନ୍ତି, ଲୋଲବିଳାରୀ ୱିଯ ହୋନ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ କୁକ୍କୁଟଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅନେକସତକୁକ୍କୁଟପରିୱାରୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଏକା ବିଳାରିକାପି ୱସତି। ସା ଠପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅୱସେସେ କୁକ୍କୁଟେ ଉପାଯେନ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଖାଦି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଗହଣଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ସା ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ କୁକ୍କୁଟୋ ଅତିୱିଯ ସଠୋ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ସଠଭାୱଂ ଉପାଯକୁସଲଭାୱଞ୍ଚ ନ ଜାନାତି, ଇମଂ ମଯା 'ଅହଂ ଭରିଯା ତେ ଭୱିସ୍ସାମୀ'ତି ଉପଲାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଆଗତକାଲେ ଖାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ସା ତେନ ନିସିନ୍ନରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଣ୍ଣସମ୍ଭାସନପୁବ୍ବଙ୍ଗମାଯ ୱାଚାଯ ତଂ ଯାଚମାନା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୮।

''ସୁଚିତ୍ତପତ୍ତଛଦନ, ତମ୍ବଚୂଳ ୱିହଙ୍ଗମ;

ଓରୋହ ଦୁମସାଖାଯ, ମୁଧା ଭରିଯା ଭୱାମି ତେ''ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଚିତ୍ତପତ୍ତଛଦନାତି ସୁଚିତ୍ତେହି ପତ୍ତେହି କତଚ୍ଛଦନ। ମୁଧାତି ୱିନା ମୂଲେନ ନ କିଞ୍ଚି ଗହେତ୍ୱା ଅହଂ ଭରିଯା ତେ ଭୱାମି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଇମାଯ ମମ ସଙ୍କେ ଞାତକା ଖାଦିତା, ଇଦାନି ମଂ ଉପଲାପେତ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମା ଅହୋସି, ଉଯ୍ୟୋଜେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୫୯।

‘‘ଚତୁପ୍ପଦୀ ତ୍ୱଂ କଲ୍ଯାଣି, ଦ୍ୱିପଦାହଂ ମନୋରମେ;

ମିଗୀ ପକ୍ଖୀ ଅସଞ୍ଞୁତ୍ତା, ଅଞ୍ଞଂ ପରିଯେସ ସାମିକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗୀତି ବିଳାରିଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଅସଞ୍ଞୁତ୍ତାତି ଜଯମ୍ପତିକା ଭୱିତୁଂ ଅଯୁତ୍ତା ଅସମ୍ବନ୍ଧା, ନତ୍ଥି ତେସଂ ଇଦିସୋ ସମ୍ବନ୍ଧୋତି ଦୀପେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋ ସା ‘‘ଅଯଂ ଅତିୱିଯ ସଠୋ, ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ନଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୦।

‘‘କୋମାରିକା ତେ ହେସ୍ସାମି, ମଞ୍ଜୁକା ପିଯଭାଣିନୀ;

ୱିନ୍ଦ ମଂ ଅରିଯେନ ୱେଦେନ, ସାୱଯ ମଂ ଯଦିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋମାରିକାତି ଅହଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ନ ଜାନାମି, ତୱ କୋମାରିକା ଭରିଯା ଭୱିସ୍ସାମୀତି ୱଦତି। ମଞ୍ଜୁକା ପିଯଭାଣିନୀତି ତୱ ମଧୁରକଥା ପିଯଭାଣିନୀଯେୱ ଭୱିସ୍ସାମି। ୱିନ୍ଦ ମନ୍ତି ପଟିଲଭ ମଂ। ଅରିଯେନ ୱେଦେନାତି ସୁନ୍ଦରେନ ପଟିଲାଭେନ। ଅହମ୍ପି ହି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ପୁରିସସମ୍ଫସ୍ସଂ ନ ଜାନାମି, ତ୍ୱମ୍ପି ଇତ୍ଥିସମ୍ଫସ୍ସଂ ନ ଜାନାସି, ଇତି ପକତିଯା ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନିଂ ମଂ ନିଦ୍ଦୋସେନ ଲାଭେନ ଲଭ। ଯଦି ମଂ ଇଚ୍ଛସି, ଅଥ ମେ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଦହସି, ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯ ବାରାଣସିଯା ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମେ ଦାସୀ’’ତି ସାୱଯ, ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାସଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀତି ୱଦତି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଇମଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପଲାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୬୧।

‘‘କୁଣପାଦିନି ଲୋହିତପେ, ଚୋରି କୁକ୍କୁଟପୋଥିନି;

ନ ତ୍ୱଂ ଅରିଯେନ ୱେଦେନ, ମମଂ ଭତ୍ତାରମିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତ୍ୱଂ ଅରିଯେନାତି ତ୍ୱଂ ଅରିଯେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସଲାଭେନ ମଂ ଭତ୍ତାରଂ ନ ଇଚ୍ଛସି, ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ପନ ମଂ ଖାଦିତୁକାମାସି, ନସ୍ସ ପାପେତି ତଂ ପଲାପେସି। ସା ପନ ପଲାଯିତ୍ୱାୱ ଗତା, ନ ପୁନ ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ୱିସହି।

୬୨।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଚତୁରା ନାରୀ, ଦିସ୍ୱାନ ସଧନଂ ନରଂ;

ନେନ୍ତି ସଣ୍ହାହି ୱାଚାହି, ବିଳାରୀ ୱିଯ କୁକ୍କୁଟଂ।

୬୩।

‘‘ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ନ ଖିପ୍ପମନୁବୁଜ୍ଝତି;

ଅମିତ୍ତଓସମନ୍ୱେତି, ପଚ୍ଛା ଚ ଅନୁତପ୍ପତି।

୬୪।

‘‘ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ଖିପ୍ପମେଓ ନିବୋଧତି;

ମୁଚ୍ଚତେ ସତ୍ତୁସମ୍ବାଧା, କୁକ୍କୁଟୋଓ ବିଳାରିୟା’’ତି। – ଇମା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା;

ତତ୍ଥ ଚତୁରାତି ଚାତୁରିୟେନ ସମନ୍ନାଗତା। ନାରୀତି ଇତ୍ଥିୟୋ। ନେନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଓସଂ ଉପନେନ୍ତି। ବିଳାରୀ ଓିୟାତି ଯଥା ସା ବିଳାରୀ ତଂ କୁକ୍କୁଟଂ ନେତୁଂ ଓାୟମତି, ଏଓଂ ଅଞ୍ଞାପି ନାରିୟୋ ନେନ୍ତିୟେଓ। ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ କିଞ୍ଚିଦେଓ ଅତ୍ଥଂ। ନ ଅନୁବୁଜ୍ଝତୀତି ଯଥାସଭାଓେନ ନ ଜାନାତି, ପଚ୍ଛା ଚ ଅନୁତପ୍ପତି। କୁକ୍କୁଟୋଓାତି ଯଥା ସୋ ଞାଣସମ୍ପନ୍ନୋ କୁକ୍କୁଟୋ ବିଳାରିତୋ ମୁତ୍ତୋ, ଏଓଂ ସତ୍ତୁସମ୍ବାଧତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା କୁକ୍କୁଟରାଜା ଅହମେଓ ଅହୋସିନ୍ତି।

କୁକ୍କୁଟଜାତକଓଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୮୪] ୯। ଧମ୍ମଧଜଜାତକଓଣ୍ଣନା

ଧମ୍ମଂ ଚରଥ ଞାତୟୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁହକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅୟଂ ଇଦାନେଓ କୁହକୋ, ପୁବ୍ବେପି କୁହକୋୟେଓା’’ତି ଓତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକୁଣୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଓୟପ୍ପତ୍ତୋ ସକୁଣସଙ୍ଘପରିଓୁତୋ ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ଦୀପକେ ଓସି। ଅଥେକଚ୍ଚେ କାସିରଟ୍ଠଓାସିନୋ ଓାଣିଜା ଦିସାକାକଂ ଗହେତ୍ୱା ନାଓାୟ ସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ, ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ନାଓା ଭିଜ୍ଜି। ସୋ ଦିସାକାକୋ ତଂ ଦୀପକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ମହାସକୁଣସଙ୍ଘୋ, ମୟା କୁହକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଏତେସଂ ଅଣ୍ଡକାନି ଚେଓ ଛାପକେ ଚ ଓରଂ ଓରଂ ଖାଦିତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ଓତରିତ୍ୱା ସକୁଣସଙ୍ଘସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ମୁଖଂ ଓିଓରିତ୍ୱା ଏକେନ ପାଦେନ ପଥଓିୟଂ ଅଟ୍ଠାସି। ‘‘କୋ ନାମ ତ୍ୱଂ, ସାମୀ’’ତି ସକୁଣେହି ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଅହଂ ଧମ୍ମିକୋ ନାମା’’ତି ଆହ। ‘‘କସ୍ମା ପନ ଏକେନ ପାଦେନ ଠିତୋସୀ’’ତି? ‘‘ମୟା ଦୁତିୟେ ପାଦେ ନିକ୍ଖିତ୍ତେ ପଥଓୀ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି। ‘‘ଅଥ କସ୍ମା ମୁଖଂ ଓିଓରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠସୀ’’ତି? ‘‘ଅହଂ ଅଞ୍ଞଂ ଆହାରଂ ନ ଖାଦାମି, ଓାତମେଓ ଖାଦାମୀ’’ତି। ଏଓଞ୍ଚ ପନ ଓତ୍ୱା ତେ ସକୁଣେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଓୋଦଂ ଓୋ ଦସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାଥା’’ତି ତେସଂ ଓୋଦଓସେନ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୫।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚରଥ ଞାତୟୋ, ଧମ୍ମଂ ଚରଥ ଭଦ୍ଦଂ ଓୋ;

ଧମ୍ମଚାରୀ ସୁଖଂ ସେତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଂ ଚରଥାତି କାୟସୁଚରିତାଦିଭେଦଂ ଧମ୍ମଂ କରୋଥ। ଞାତୟୋତି ତେ ଆଲପତି। ଧମ୍ମଂ ଚରଥ ଭଦ୍ଦଂ ଓୋତି ଏକଓାରଂ ଚରିତ୍ୱା ମା ଓସକ୍କଥ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚରଥ, ଏଓଂ ଭଦ୍ଦଂ ଓୋ ଭଓିସ୍ସତି। ସୁଖଂ ସେତୀତି ଦେସନାସୀସମେତଂ, ଧମ୍ମଚାରୀ ପନ ସୁଖଂ ତିଟ୍ଠତି ଗଚ୍ଛତି ନିସୀଦତି ସେତି, ସବ୍ବିରିୟାପଥେସୁ ସୁଖିତୋ ହୋତୀତି ଦୀପେତି।

ସକୁଣା ‘‘ଅୟଂ କାକୋ କୋହଞ୍ଞେନ ଅଣ୍ଡକାନି ଖାଦିତୁଂ ଏଓଂ ଓଦତୀ’’ତି ଅଜାନିତ୍ୱା ତଂ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ଓଣ୍ଣେନ୍ତା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୬୬।

‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତଯଂ ପକ୍ଖୀ, ଦିଜୋ ପରମଧମ୍ମିକୋ;

ଏକପାଦେନ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ, ଧମ୍ମମେୱାନୁସାସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମମେୱାତି ସଭାୱମେୱ। ଅନୁସାସତୀତି କଥେସି।

ସକୁଣା ତସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ କିର ସାମି ଅଞ୍ଞଂ ଗୋଚରଂ ନ ଗଣ୍ହସି, ୱାତମେୱ ଭକ୍ଖସି, ତେନ ହି ଅମ୍ହାକଂ ଅଣ୍ଡକାନି ଚ ଛାପକେ ଚ ଓଲୋକେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ପାପୋ ତେସଂ ଗତକାଲେ ଅଣ୍ଡକାନି ଚ ଛାପକେ ଚ କୁଚ୍ଛିପୂରଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତେସଂ ଆଗମନକାଲେ ଉପସନ୍ତୂପସନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଏକେନ ପାଦେନ ତିଟ୍ଠତି। ସକୁଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତକେ ଅପସ୍ସନ୍ତା ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଖାଦତୀ’’ତି ମହାସଦ୍ଦେନ ୱିରୱନ୍ତି, ‘‘ଅଯଂ କାକୋ ଧମ୍ମିକୋ’’ତି ତସ୍ମିଂ ଆସଙ୍କାମତ୍ତମ୍ପି ନ କରୋନ୍ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇଧ ପୁବ୍ବେ କୋଚି ପରିପନ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଇମସ୍ସ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜାତୋ, ଇମଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ସକୁଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗୋଚରାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। କାକୋପି ‘‘ଗତା ସକୁଣା’’ତି ନିରାସଙ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଣ୍ଡକାନି ଚ ଛାପକେ ଚ ଖାଦିତ୍ୱା ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଏକେନ ପାଦେନ ଅଟ୍ଠାସି।

ସକୁଣରାଜା ସକୁଣେସୁ ଆଗତେସୁ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ୱୋ ଅଜ୍ଜ ପୁତ୍ତକାନଂ ପରିପନ୍ଥଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଇମଂ ପାପକାକଂ ଖାଦନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସଂ, ଏଥ ନଂ ଗଣ୍ହାମା’’ତି ସକୁଣସଙ୍ଘଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ପଲାଯତି, ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥ ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୬୭।

‘‘ନାସ୍ସ ସୀଲଂ ୱିଜାନାଥ, ଅନଞ୍ଞାଯ ପସଂସଥ;

ଭୁତ୍ୱା ଅଣ୍ଡଞ୍ଚ ପୋତଞ୍ଚ, ଧମ୍ମୋ ଧମ୍ମୋତି ଭାସତି।

୬୮।

‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଭଣତି ୱାଚାଯ, ଅଞ୍ଞଂ କାଯେନ କୁବ୍ବତି;

ୱାଚାଯ ନୋ ଚ କାଯେନ, ନ ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ।

୬୯।

‘‘ୱାଚାଯ ସଖିଲୋ ମନୋୱିଦୁଗ୍ଗୋ, ଛନ୍ନୋ କୂପସଯୋୱ କଣ୍ହସପ୍ପୋ;

ଧମ୍ମଧଜୋ ଗାମନିଗମାସୁ ସାଧୁ, ଦୁଜ୍ଜାନୋ ପୁରିସେନ ବାଲିସେନ।

୭୦।

‘‘ଇମଂ ତୁଣ୍ଡେହି ପକ୍ଖେହି, ପାଦା ଚିମଂ ୱିହେଠଥ;

ଛୱଞ୍ହିମଂ ୱିନାସେଥ, ନାଯଂ ସଂୱାସନାରହୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାସ୍ସ ସୀଲନ୍ତି ନ ଅସ୍ସ ସୀଲଂ। ଅନଞ୍ଞାଯାତି ଅଜାନିତ୍ୱା। ଭୁତ୍ୱାତି ଖାଦିତ୍ୱା। ୱାଚାଯ ନୋ ଚ କାଯେନାତି ଅଯଞ୍ହି ୱଚନେନେୱ ଧମ୍ମଂ ଚରତି, କାଯେନ ପନ ନ କରୋତି। ନ ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋତି ତସ୍ମା ଜାନିତବ୍ବୋ ଯଥାଯଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣତି, ନ ତଂ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ, ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ନ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ। ୱାଚାଯ ସଖିଲୋତି ୱଚନେନ ମୁଦୁ। ମନୋୱିଦୁଗ୍ଗୋତି ମନସା ୱିଦୁଗ୍ଗୋ ଦୁପ୍ପୱେସୋ ୱିସମୋ। ଛନ୍ନୋତି ଯସ୍ମିଂ ବିଲେ ସଯତି, ତେନ ଛନ୍ନୋ। କୂପସଯୋତି ବିଲାସଯୋ। ଧମ୍ମଧଜୋତି ସୁଚରିତଧମ୍ମଂ ଧଜଂ କତ୍ୱା ୱିଚରଣେନ ଧମ୍ମଦ୍ଧଜୋ। ଗାମନିଗମାସୁ ସାଧୂତି ଗାମେସୁ ଚ ନିଗମେସୁ ଚ

ସାଧୁ ଭଦ୍ଦକୋ ସମ୍ଭାୱିତୋ। ଦୁଜ୍ଜାନୋତି ଅଯଂ ଏୱରୂପୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ ବାଲିସେନ ଅଞ୍ଞାଣେନ ପୁରିସେନ ନ ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ। ପାଦା ଚିମନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପାଦେନ ଚ ଇମଂ। ୱିହେଠଥାତି ପହରଥ ହନଥ। ଛୱନ୍ତି ଲାମକଂ। ନାଯନ୍ତି ଅଯଂ ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସଂୱାସଂ ନ ଅରହତୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସକୁଣଜେଟ୍ଠକୋ ସଯମେୱ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୀସଂ ତୁଣ୍ଡେନ ପହରି, ଅୱସେସା ସକୁଣା ତୁଣ୍ଡନଖପାଦପକ୍ଖେହି ପହରିଂସୁ। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୁହକକାକୋ ଇଦାନି କୁହକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ସକୁଣରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଧମ୍ମଧଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୩୮୫] ୧୦। ନନ୍ଦିଯମିଗରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସଚେବ୍ରାହ୍ମଣ ଗଚ୍ଛେସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଗିହୀ ପୋସେସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କିଂ ତେ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମାତାପିତରୋ ମେ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଂସଂ ପାଲେସି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ହି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱାପି ମାତାପିତୂନଂ ଜୀୱିତଂ ଅଦଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କୋସଲରଟ୍ଠେ ସାକେତେ କୋସଲରାଜେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମିଗଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ନନ୍ଦିଯମିଗୋ ନାମ ହୁତ୍ୱା ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସି। ତଦା କୋସଲରାଜା ମିଗୱିତ୍ତକୋୱ ଅହୋସି। ସୋ ପନ ମନୁସ୍ସାନଂ କସିକମ୍ମାଦୀନି କାତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ମହାପରିୱାରୋ ଦେୱସିକଂ ମିଗୱଂ ଗଚ୍ଛତି। ମନୁସ୍ସା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଅଯ୍ୟା, ଅଯଂ ରାଜା ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଚ୍ଛେଦଂ କରୋତି, ଘରାୱାସୋପି ନସ୍ସତି, ଯଂନୂନ ମଯଂ ଅଜ୍ଜୁନୱନଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣିତ୍ୱା ତିଣାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରାଦିହତ୍ଥା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗୁମ୍ବେ ପହରନ୍ତା ମିଗେ ନୀହରିତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଗୋରୂପାନି ୱିଯ ୱଜଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟାମା’’ତି ମନ୍ତଯିଂସୁ। ‘‘ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାଯୋ’’ତି ସବ୍ବେ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ହୁତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯୋଜନମତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ପରିକ୍ଖିପିଂସୁ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ନନ୍ଦିଯୋ ଏକସ୍ମିଂ ଖୁଦ୍ଦକଗୁମ୍ବେ ମାତାପିତରୋ ଗହେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ନିପନ୍ନୋ ହୋତି। ମନୁସ୍ସା ନାନାଫଲକାୱୁଧହତ୍ଥା ବାହୁନା ବାହୁଂ ପୀଳେତ୍ୱା ତଂ ଗୁମ୍ବଂ ପରିକ୍ଖିପିଂସୁ। ଅଥେକଚ୍ଚେ ମିଗେ ଓଲୋକେନ୍ତା ତଂ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିଂସୁ। ନନ୍ଦିଯୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯା ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଜୀୱିତଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମତାତ, ଇମେ ମନୁସ୍ସା ଇମଂ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ତଯୋପି ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ଏକେନ ଉପାଯେନ ଜୀୱେଯ୍ୟାଥ, ଜୀୱିତଂ ୱୋ ସେଯ୍ୟୋ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେହି ଗୁମ୍ବପରିଯନ୍ତେ ଠତ୍ୱା ଗୁମ୍ବେ ପହଟମତ୍ତେଯେୱ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ଅଥ ତେ ‘ଇମସ୍ମିଂ ଖୁଦ୍ଦକଗୁମ୍ବେ ଏକୋଯେୱ ମିଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ମଞ୍ଞମାନା ଗୁମ୍ବଂ ନ ପୱିସିସ୍ସନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ମାତାପିତରୋ ଖମାପେତ୍ୱା ଗମନସଜ୍ଜୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ମନୁସ୍ସେହି ଗୁମ୍ବପରିଯନ୍ତେ ଠତ୍ୱା ଉନ୍ନାଦେତ୍ୱା ଗୁମ୍ବେ ପହଟମତ୍ତେଯେୱ ତତୋ ନିକ୍ଖମି। ତେ ‘‘ଏକୋୱେତ୍ଥ ମିଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଗୁମ୍ବଂ ନ ପୱିସିଂସୁ। ଅଥ ନନ୍ଦିଯୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମିଗାନଂ ଅନ୍ତରଂ ପାୱିସି। ମନୁସ୍ସା ପରିୱାରେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ମିଗେ ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଥକେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ସକସକଟ୍ଠାନାନି ଅଗମଂସୁ।

ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାଜା ସଯମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ମିଗଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଏହୀତି ଏକଂ ପେସେତ୍ୱା ଆହରାପେସି। ମିଗା ୱାରଂ ଠପଯିଂସୁ, ପତ୍ତୱାରୋ ମିଗୋ ଏକମନ୍ତେ ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି। ନନ୍ଦିଯୋ ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ପାନୀଯଂ ପିୱତି, ତିଣାନି ଖାଦତି, ୱାରୋ ପନସ୍ସ ନ ତାୱ ପାପୁଣାତି। ଅଥ ବହୂନଂ ଦିୱସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ ନନ୍ଦିଯମିଗରାଜା ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ, ସଚେ ଜୀୱତି, ଅୱସ୍ସଂ ୱତିଂ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଆଗମିସ୍ସତି, ସାସନମସ୍ସ ପେସେସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମଗ୍ଗସମୀପେ ଠତ୍ୱା ଏକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯ୍ୟ, କହଂ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି ମାନୁସିକାଯ ୱାଚାଯ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସାକେତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସାସନଂ ପହିଣନ୍ତା ପଠମଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୭୧।

‘‘ସଚେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗଚ୍ଛେସି, ସାକେତେ ଅଜ୍ଜୁନଂ ୱନଂ;

ୱଜ୍ଜାସି ନନ୍ଦିୟଂ ନାମ, ପୁତ୍ତଂ ଅସ୍ମାକମୋରସଂ;

ମାତା ପିତା ଚ ତେ ୱୁଦ୍ଧା, ତେ ତଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ପସ୍ସିତୁ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସଚେ, ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସାକେତଂ ଗଚ୍ଛସି, ସାକେତେ ଅଜ୍ଜୁନୱନଂ ନାମ ଉୟ୍ୟାନଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ ନନ୍ଦିୟୋ ନାମ ମିଗୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ୱଦେୟ୍ୟାସି ‘‘ମାତାପିତରୋ ତେ ୱୁଦ୍ଧା ଯାୱ ନ ମରନ୍ତି, ତାୱ ତଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି।

ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସାକେତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ନନ୍ଦିୟମିଗୋ ନାମ କତରୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ମିଗୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଅହ’’ନ୍ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ନନ୍ଦିୟୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାମହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୱତିଂ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ନୋ ନ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ମୟା ପନ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକଂ ନିୱାପପାନଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତଂ, ତଂ ମେ ଇଣଟ୍ଠାନେ ଠିତଂ, ଇମେସଞ୍ଚ ମିଗାନଂ ମଜ୍ଝେ ଚିରୱୁତ୍ଥୋସ୍ମି, ତସ୍ସ ମେ ରଞ୍ଞୋ ଚେୱ ଏତେସଞ୍ଚ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗମନଂ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋ ୱାରେ ପନ ସମ୍ପତ୍ତେ ଅହଂ ଏତେସଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କତ୍ୱା ସୁଖିତୋ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୨।

‘‘ଭୁତ୍ତା ମୟା ନିୱାପାନି, ରାଜିନୋ ପାନଭୋଜନଂ;

ତଂ ରାଜପିଣ୍ଡଂ ଅୱଭୋତ୍ତୁଂ, ନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁସ୍ସହେ।

୭୩।

‘‘ଓଦହିସ୍ସାମହଂ ପସ୍ସଂ, ଖୁରପ୍ପାନିସ୍ସ ରାଜିନୋ;

ତଦାହଂ ସୁଖିତୋ ମୁତ୍ତୋ, ଅପି ପସ୍ସେୟ୍ୟ ମାତର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନିୱାପାନୀତି ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ନିୱୁତାନି ନିୱାପାନି। ପାନଭୋଜନନ୍ତି ପାନୀୟଞ୍ଚ ଅୱସେସତିଣଞ୍ଚ। ତଂ ରାଜପିଣ୍ଡନ୍ତି ତଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକଂ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ସମୋଧାନକଟ୍ଠେନ ପିଣ୍ଡଂ। ଅୱଭୋତ୍ତୁନ୍ତି ଦୁବ୍ଭୁତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ । ରଞ୍ଞୋ ହି କିଚ୍ଚଂ ଅନିପ୍ଫାଦେନ୍ତୋ ତଂ ଅୱଭୁତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି ନାମ, ସ୍ୱାହଂ ଏୱଂ ଅୱଭୋତ୍ତୁଂ ନ ଉସ୍ସହାମୀତି ୱଦତି। ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁସ୍ସହେତି ଚେତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଆଲପନଂ, ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ।

ଓଦହିସ୍ସାମହଂ ପସ୍ସଂ, ଖୁରପ୍ପାନିସ୍ସ ରାଜିନୋତି ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅତ୍ତନୋ ୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଖୁରପ୍ପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ଆଗତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ମିଗୟୂଥତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠତ୍ୱା ‘‘ମଂ ୱିଜ୍ଝ, ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମହାଫାସୁକପସ୍ସଂ ଓଦହିସ୍ସାମି ଓଡ୍ଡେସ୍ସାମି। ସୁଖିତୋ ମୁତ୍ତୋତି ତଦା ଅହଂ ମରଣଭୟା ମୁତ୍ତୋ ସୁଖିତୋ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ ରଞ୍ଞା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ଅପି ନାମ ମାତରଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପକ୍କାମି। ଅପରଭାଗେ ତସ୍ସ ୱାରଦିୱସେ ରାଜା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉୟ୍ୟାନଂ ଆଗଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋ ଏକମନ୍ତେ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ‘‘ମିଗଂ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ’’ତି ଖୁରପ୍ପଂ ସନ୍ନୟ୍ହି। ମହାସତ୍ତୋ ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତା ପଲାୟନ୍ତି, ଏୱଂ ଅପଲାୟିତ୍ୱା ନିବ୍ଭୟୋ ହୁତ୍ୱା ମେତ୍ତଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ମହାଫାସୁକପସ୍ସଂ ଓଦହିତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତସ୍ସ ମେତ୍ତାନୁଭାୱେନ ସରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘କିଂ, ମହାରାଜ, ସରଂ ନ ମୁଞ୍ଚେସି, ମୁଞ୍ଚାହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ନ ସକ୍କୋମି, ମିଗରାଜା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଗୁଣୱନ୍ତାନଂ ଗୁଣଂ ଜାନ, ମହାରାଜା’’ତି। ତଦା ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଧନୁଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଅଚିତ୍ତକଂ କଲିଙ୍ଗରକଣ୍ଡମ୍ପି ତାୱ ତୱ ଗୁଣଂ ଜାନାତି, ଅହଂ ସଚିତ୍ତକୋ ମନୁସ୍ସଭୂତୋପି ତୱ ଗୁଣଂ ନ ଜାନାମି, ମିଗରାଜ, ମୟ୍ହଂ ଖମ, ଅଭୟଂ ତେ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ତାୱ ଅଭୟଂ ଦେସି, ଅୟଂ ପନ ଉୟ୍ୟାନେ ମିଗଗଣୋ କିଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ଏତସ୍ସପି ଅଭୟଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ନିଗ୍ରୋଧଜାତକେ (ଜା। ୧।୧।୧୨) ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ସବ୍ବେସଂ ଅରଞ୍ଞେ ମିଗାନଂ

ଆକାସଗତସକୁଣାନଂ ଜଲଚରମଚ୍ଛାନଞ୍ଚ ଅଭଯଂ ଦାପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେନ୍ତେନ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି।

‘‘ଦାନଂ ସୀଲଂ ପରିଚ୍ଚାଗଂ, ଅଜ୍ଜୱଂ ମଦ୍ଦୱଂ ତପଂ;

ଅକ୍କୋଧଂ ଅୱିହିଂସଞ୍ଚ, ଖନ୍ତିଞ୍ଚ ଅୱିରୋଧନଂ।

‘‘ଇଚ୍ଚେତେ କୁସଲେ ଧମ୍ମେ, ଠିତେ ପସ୍ସାମି ଅତ୍ତନି;

ତତୋ ମେ ଜାଯତେ ପୀତି, ସୋମନସ୍ସଞ୍ଚନପ୍ପକ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୧୭୬-୧୭୭) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜଧମ୍ମେ ଗାଥାବନ୍ଧେନେୱ ଦେସେତ୍ୱା କତିପାହଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ୱସିତ୍ୱା ନଗରେ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଦାନପକାସନତ୍ଥଂ ସୁୱଣ୍ଣଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗତୋ।

୭୪।

‘‘ମିଗରାଜା ପୁରେ ଆସିଂ, କୋସଲସ୍ସ ନିକେତନେ;

ନନ୍ଦିଯୋ ନାମ ନାମେନ, ଅଭିରୂପୋ ଚତୁପ୍ପଦୋ।

୭୫।

‘‘ତଂ ମଂ ୱଧିତୁମାଗଚ୍ଛି, ଦାଯସ୍ମିଂ ଅଜ୍ଜୁନେ ୱନେ;

ଧନୁଂ ଆରଜ୍ଜଂ କତ୍ୱାନ, ଉସୁଂ ସନ୍ନୟ୍ହ କୋସଲୋ।

୭୬।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ଓଦହିଂ ପସ୍ସଂ, ଖୁରପ୍ପାନିସ୍ସ ରାଜିନୋ;

ତଦାହଂ ସୁଖିତୋ ମୁତ୍ତୋ, ମାତରଂ ଦଟ୍ଠୁମାଗତୋ’’ତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ହୋନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୋସଲସ୍ସ ନିକେତନେତି କୋସଲସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନିକେତନେ ୱସନଟ୍ଠାନେ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅରଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦାଯସ୍ମିନ୍ତି ମିଗାନଂ ୱସନତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନୋୟ୍ୟାନେ। ଆରଜ୍ଜଂ କତ୍ୱାନାତି ଜିଯାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା , ଆରୋପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ନୟ୍ହାତି ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ଯୋଜେତ୍ୱା। ଓଦହିନ୍ତି ଓଡ୍ଡେସିଂ। ମାତରଂ ଦଟ୍ଠୁମାଗତୋତି ଦେସନାସୀସମେତଂ, ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯତ୍ଥାଯ ସୁୱଣ୍ଣଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଦଟ୍ଠୁଂ ଆଗତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ନନ୍ଦିଯମିଗରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ନନ୍ଦିଯମିଗରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଅୱାରିଯୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ଖରପୁତ୍ତୱଗ୍ଗୋ

[୩୮୬] ୧। ଖରପୁତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସଚ୍ଚଂକିରେୱମାହଂସୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କେନ ଉକ୍କଣ୍ଠାପିତୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ପୁରାଣଦୁତିଯିକାଯା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ ଅଯଂ ତେ ଇତ୍ଥୀ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମରନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତେ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିତଂ ଲଭୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ସେନକେ ନାମ ରଞ୍ଞେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କତ୍ତଂ କାରେସି। ତଦା ସେନକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଏକେନ ନାଗରାଜେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱୋ ହୋତି। ସୋ କିର ନାଗରାଜା ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଥଲେ ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚରତି। ଅଥ ନଂ ଗାମଦାରକା ଦିସ୍ୱା ''ସପ୍ପୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ପହରିଂସୁ। ଅଥ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନଂ କୀଳଇତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ଏତେ ଦାରକା କରୋନ୍ତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଏକଂ ସପ୍ପଂ ପହରନ୍ତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ପହରିତୁଂ ମା ଦେଥ, ପଲାପେଥ ନେ''ତି ପଲାପେସି। ନାଗରାଜା ଜୀୱିତଂ ଲଭିତ୍ୱା ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହୂନି ରତନାନି ଆଦାଯ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ରଞ୍ଞୋ ସଯନଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତାନି ରତନାନି ଦତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ମଯା ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱଂ କତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସ୍ସତି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ନାଗମାଣୱିକାସୁ ଏକଂ କାମେସୁ ଅତିତ୍ତଂ ନାଗମାଣୱିକଂ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଠପେତ୍ୱା ''ଯଦା ଏତଂ ନ ପସ୍ସସି, ତଦା ଇମଂ ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେଯ୍ୟାସୀ''ତି ତସ୍ସ ଏକଂ ମନ୍ତଂ ଅଦାସି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାଗମାଣୱିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଉଦକକୀଳଂ କୀଳଇ। ନାଗମାଣୱିକା ଏକଂ ଉଦକସପ୍ପଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱି। ରାଜା ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କହଂ ନୁ ଖୋ ଗତା''ତି ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନାଚାରଂ କରୋନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ୱେଳୁପେସିକାଯ ପହରି। ସା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତତୋ ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କସ୍ମା ଆଗତାସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠା ''ତୁମ୍ହାକଂ ସହାଯୋ ମଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତିଂ ପିଟ୍ଠିଯଂ ପହରୀ''ତି ପହାରଂ ଦସ୍ସେସି। ନାଗରାଜା ତଥତୋ ଅଜାନିତ୍ୱାୱ ଚତ୍ତାରୋ ନାଗମାଣୱକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ, ସେନକସ୍ସ ସଯନଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନାସୱାତେନ ତଂ ଭୁସଂ ୱିଯ ୱିଦ୍ଧଂସେଥା''ତି ପେସେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସିରିସଯନେ ନିପନ୍ନକାଲେ ଗବ୍ଭଂ ପୱିସିଂସୁ। ତେସଂ ପୱିସନୱେଲାଯମେୱ ରାଜା ଦେୱିଂ ଆହ – ''ଜାନାସି ନୁ ଖୋ ଭଦ୍ଦେ, ନାଗମାଣୱିକାଯ ଗତଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି? ''ନ ଜାନାମି, ଦେୱା''ତି। ''ଅଜ୍ଜ ସା ଅମ୍ହାକଂ ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ କୀଳନକାଲେ ଅତ୍ତଭାୱଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଏକେନ ଉଦକସପ୍ପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନାଚାରଂ ଅକାସି, ଅଥ ନଂ ଅହଂ 'ଏୱଂ ମା କରୀ'ତି ସିକ୍ଖାପନତ୍ଥାଯ ୱେଳୁପେସିକାଯ ପହରିଂ, ସା 'ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସହାଯସ୍ସ ମେ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି କଥେତ୍ୱା ମେତ୍ତିଂ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟା'ତି ମେ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ନାଗମାଣୱକା ତତୋୱ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାଗରାଜସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ରଞ୍ଞୋ ସଯନଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ମେ ଦଣ୍ଡକମ୍ମ''ନ୍ତି ସବ୍ବରୁତଜାନନଂ ନାମ ମନ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ''ଅଯଂ, ମହାରାଜ, ଅନଗ୍ଘୋ ମନ୍ତୋ, ସଚେ ଇମଂ ମନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦଦେଯ୍ୟାସି, ଦତ୍ୱାୱ ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମରେଯ୍ୟାସୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କିପିଲ୍ଲିକାନମ୍ପି ସଦ୍ଦଂ ଜାନାତି।

ତସ୍ସେକଦିୱସଂ ମହାତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମଧୁଫାଣିତେହି ଖାଦନୀଯଂ ଖାଦନ୍ତସ୍ସ ଏକଂ ମଧୁବିନ୍ଦୁ ଚ ଫାଣିତବିନ୍ଦୁ ଚ ପୂୱଖଣ୍ଡଞ୍ଚ ଭୂମିଯଂ ପତି। ଏକା କିପିଲ୍ଲିକା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ରଞ୍ଞୋ ମହାତଲେ ମଧୁଚାଟି ଭିନ୍ନା, ଫାଣିତସକଟଂ ପୂୱସକଟଂ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ, ମଧୁଫାଣିତଞ୍ଚ ପୂୱଞ୍ଚ ଖାଦଥା''ତି ୱିରୱନ୍ତୀ ୱିଚରତି। ଅଥ ରାଜା ତସ୍ସା ରୱଂ ସୁତ୍ୱା ହସି। ରଞ୍ଞୋ ସମୀପେ ଠିତା ଦେୱୀ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ହସୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ତସ୍ମିଂ ଖାଦନୀଯଂ ଖାଦିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନେ ଏକଂ ମକ୍ଖିକଂ ସାମିକୋ ''ଏହି ଭଦ୍ଦେ, କିଲେସରତିଯା ରମିସ୍ସାମା''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସା ''ଅଧିୱାସେହି ତାୱ ସାମି, ଇଦାନି ରଞ୍ଞୋ ଗନ୍ଧେ ଆହରିସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ସ ୱିଲିମ୍ପନ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣଂ ପତିସ୍ସତି, ଅହଂ ତତ୍ଥ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ସୁଗନ୍ଧା ଭୱିସ୍ସାମି, ତତୋ ରଞ୍ଞୋ ପିଟ୍ଠିଯଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ରମିସ୍ସାମା''ତି ଆହ। ରାଜା ତମ୍ପି ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ହସି। ଦେୱୀପି ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଦିସ୍ୱା ହସୀ''ତି ପୁନ ଚିନ୍ତେସି। ପୁନ ରଞ୍ଞୋ ସାଯମାସଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଏକଂ ଭତ୍ତସିତ୍ଥଂ ଭୂମିଯଂ ପତି। କିପିଲ୍ଲିକା ''ରାଜକୁଲେ ଭତ୍ତସକଟଂ ଭଗ୍ଗଂ, ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ୱିରୱି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ପୁନପି ହସି। ଦେୱୀ ସୁୱଣ୍ଣକଟଚ୍ଛୁଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପରିୱିସନ୍ତୀ ''ମଂ ନୁ ଖୋ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ହସତୀ''ତି ୱିତକ୍କେସି।

ସା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ସଯନଂ ଆରୁଯ୍ହ ନିପଜ୍ଜନକାଲେ ''କିଂକାରଣା ଦେୱ, ହସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''କିଂ ତେ ମମ ହସିତକାରଣେନା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିବଦ୍ଧୋ କଥେସି। ଅଥ ନଂ ସା ''ତୁମ୍ହାକଂ ଜାନନମନ୍ତଂ ମଯ୍ହଂ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ''ନ ସକ୍କା ଦାତୁ''ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିବନ୍ଧି । ରାଜା ''ସଚାହଂ ଇମଂ ମନ୍ତଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦସ୍ସାମି, ମରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ''ମରନ୍ତୋପି ମଯ୍ହଂ ଦେହି, ଦେୱା''ତି। ରାଜା ମାତୁଗାମୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମିସ୍ସା ମନ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିସ୍ସାମୀ''ତି ରଥେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ପାଯାସି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ବାଲରାଜା ମାତୁଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ‘ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସିସ୍ସାମୀ’ତି ଗଚ୍ଛତି, ଜୀୱିତମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ସୁଜଂ ଅସୁରକଞ୍ଞଂ ଆଦାଯ ବାରାଣସିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅଜିକଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଅଜୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ମହାଜନୋ ମା ପସ୍ସତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ରଞ୍ଞୋ ରଥସ୍ସ ପୁରତୋ ଅହୋସି। ତଂ ରାଜା ଚେୱ ରଥେ ଯୁତ୍ତସିନ୍ଧୱା ଚ ପସ୍ସନ୍ତି, ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ନ ପସ୍ସତି। ଅଜୋ କଥାସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ରଥପୁରତୋ ଅଜିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତମେକୋ ରଥେ ଯୁତ୍ତସିନ୍ଧୱୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ଅଜରାଜ, ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ‘ଅଜା କିର ବାଲା ଅହିରିକା’ତି ଅସ୍ସୁମ୍ହ, ନ ଚ ତଂ ପସ୍ସିମ୍ହ, ତ୍ୱଂ ପନ ରହୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ କତ୍ତବ୍ବଂ ଅନାଚାରଂ ଅମ୍ହାକଂ ଏତ୍ତକାନଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ କରୋସି, ନ ଲଜ୍ଜସି, ତଂ ନୋ ପୁବ୍ବେ ସୁତଂ ଇମିନା ଦିଟ୍ଠେନ ସମେତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୭।

‘‘ସଚ୍ଚଂ କିରେୱମାହଂସୁ, ୱସ୍ତଂ ବାଲୋତି ପଣ୍ଡିତା;

ପସ୍ସ ବାଲୋ ରହୋକମ୍ମଂ, ଆୱିକୁବ୍ବଂ ନ ବୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱସ୍ତନ୍ତି ଅଜଂ। ପଣ୍ଡିତାତି ଞାଣସମ୍ପନ୍ନା ତଂ ବାଲୋତି ୱଦନ୍ତି, ସଚ୍ଚଂ କିର ୱଦନ୍ତି। ପସ୍ସାତି ଆଲପନଂ, ପସ୍ସଥାହି ଅତ୍ଥୋ। ନ ବୁଜ୍ଝତୀତି ଏୱଂ କାତୁଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ନ ଜାନାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅଜୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୮।

‘‘ତ୍ୱଂ ଖୋପି ସମ୍ମ ବାଲୋସି, ଖରପୁତ୍ତ ୱିଜାନହି;

ରଜ୍ଜୁଯା ହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ୱଙ୍କୋଟ୍ଠୋ ଓହିତୋମୁଖୋ।

୭୯।

‘‘ଅପରମ୍ପି ସମ୍ମ ତେ ବାଲ୍ୟଂ, ଯୋ ମୁତ୍ତୋ ନ ପଲାଯସି;

ସୋ ଚ ବାଲତରୋ ସମ୍ମ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ୱହତି ସେନକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତ୍ୱଂ ଖୋପି ସମ୍ମାତି ସମ୍ମ ସିନ୍ଧୱ ମଯାପି ଖୋ ତ୍ୱଂ ବାଲତରୋ। ଖରପୁତ୍ତାତି ସୋ କିର ଗଦ୍ରଭସ୍ସ ଜାତକୋ, ତେନ ତଂ ଏୱମାହ। ୱିଜାନହୀତି ଅହମେୱ ବାଲୋତି ଏୱଂ ଜାନାହି। ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ଯୁଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗୀୱାଯ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ୱଙ୍କୋଟ୍ଠୋତି ୱଙ୍କଓଟ୍ଠୋ। ଓହିତୋମୁଖୋତି ମୁଖବନ୍ଧନେନ ପିହିତମୁଖୋ। ଯୋ ମୁତ୍ତୋ ନ ପଲାଯସୀତି ଯୋ ତ୍ୱଂ ରଥତୋ ମୁତ୍ତୋ ସମାନୋ ମୁତ୍ତକାଲେ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ନ ପୱିସସି, ତଂ ତେ ଅପଲାଯନଂ ଅପରମ୍ପି ବାଲ୍ୟଂ , ସୋ ଚ ବାଲତରୋତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ସେନକଂ ୱହସି, ସୋ ସେନକୋ ତଯାପି ବାଲତରୋ।

ରାଜା ତେସଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି କଥଂ ଜାନାତି, ତସ୍ମା ତଂ ସୁଣନ୍ତୋ ସଣିକଂ ରଥଂ ପେସେସି। ସିନ୍ଧୱୋପି ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପୁନ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୮୦।

‘‘ଯଂ ନୁ ସମ୍ମ ଅହଂ ବାଲୋ, ଅଜରାଜ ୱିଜାନହି;

ଅଥ କେନ ସେନକୋ ବାଲୋ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ନୂତି ଅନୁସ୍ସୱତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସମ୍ମ ଅଜରାଜ, ଯେନ ତାୱ ତିରଚ୍ଛାନଗତତ୍ତେନ କାରଣେନ

ଅହଂ ବାଲୋ, ତଂ ତ୍ୱଂ କାରଣଂ ଜାନାହି, ସକ୍କା ଏତଂ ତଯା ଞାତୁଂ, ଅହଞ୍ହି ତିରଚ୍ଛାନଗତତ୍ତାୱ ବାଲୋ, ତସ୍ମା ମଂ ଖରପୁତ୍ତାତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ୱଦସି, ଅଯଂ ପନ ସେନକୋ ରାଜା କେନ କାରଣେନ ବାଲୋ, ତଂ ମେ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅକ୍ଖାହୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅଜୋ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୮୧।

‘‘ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ ଲଭିତ୍ୱାନ, ଭରିଯାଯ ଯୋ ପଦସ୍ସତି;

ତେନ ଜହିସ୍ସତତ୍ତାନଂ, ସା ଚେୱସ୍ସ ନ ହେସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉତ୍ତମତ୍ଥନ୍ତି ସବ୍ବରୁତଜାନନମନ୍ତଂ। ତେନାତି ତସ୍ସା ମନ୍ତପ୍ପଦାନସଙ୍ଖାତେନ କାରଣେନ ତଂ ଦତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଜହିସ୍ସତି, ସା ଚସ୍ସ ଭରିଯା ନ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଏସ ତଯାପି ବାଲତରୋ, ଯୋ ଲଦ୍ଧଂ ଯସଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଜରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ସୋତ୍ଥିଂ କରୋନ୍ତୋପି ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ କରିସ୍ସସି, କଥେହି ତାୱ ନୋ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକ’’ନ୍ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ଅଜରାଜା ‘‘ମହାରାଜ, ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନା ଅଞ୍ଞୋ ପିଯତରୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏକଂ ପିଯଭଣ୍ଡଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତ୍ତାନଂ ନାସେତୁଂ ଲଦ୍ଧଯସଂ ପହାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୮୨।

‘‘ନ ୱେ ପିଯମ୍ମେତି ଜନିନ୍ଦ ତାଦିସୋ, ଅତ୍ତଂ ନିରଂକତ୍ୱା ପିଯାନି ସେୱତି;

ଅତ୍ତାୱ ସେଯ୍ୟୋ ପରମା ଚ ସେଯ୍ୟୋ, ଲବ୍ଭା ପିଯା ଓଚିତତ୍ଥେନ ପଚ୍ଛା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପିଯମ୍ମେତି ପିଯଂ ମେ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଜନିନ୍ଦ, ତାଦିସୋ ତୁମ୍ହାଦିସୋ ଯସମହନ୍ତେ ଠିତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକଂ ପିଯଭଣ୍ଡଂ ନିସ୍ସାଯ ‘‘ଇଦଂ ପିଯଂ ମେ’’ତି ଅତ୍ତଂ ନିରଂକତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ତାନି ପିଯାନି ନ ସେୱତେୱ। କିଂକାରଣା? ଅତ୍ତାୱ ସେଯ୍ୟୋ ପରମା ଚ ସେଯ୍ୟୋତି, ଯସ୍ମା ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ଅତ୍ତାୱ ସେଯ୍ୟୋ ୱରୋ ଉତ୍ତମୋ, ପରମା ଚ ସେଯ୍ୟୋ, ପରମା ଉତ୍ତମାପି ଅଞ୍ଞସ୍ମା ପିଯଭଣ୍ଡାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ହି ଚ-କାରୋ ପି-କାରତ୍ଥେ ନିପାତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଲବ୍ଭା ପିଯା ଓଚିତତ୍ଥେନ ପଚ୍ଛାତି ଓଚିତତ୍ଥେନ ୱଡ୍ଢିତତ୍ଥେନ ଯସସମ୍ପନ୍ନେନ ପୁରିସେନ ପଚ୍ଛା ପିଯା ନାମ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ନ ତସ୍ସା କାରଣା ଅତ୍ତା ନାସେତବ୍ବୋତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ଅଜରାଜ, କୁତୋ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସକ୍କୋ ଅହଂ, ମହାରାଜ, ତୱ ଅନୁକମ୍ପାଯ ତଂ ମରଣା ମୋଚେତୁଂ ଆଗତୋମ୍ହୀତି। ଦେୱରାଜ, ଅହଂ ଏତିସ୍ସା ‘‘ମନ୍ତଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଅୱଚଂ, ଇଦାନି ‘‘କିଂ କରୋମୀ’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାକଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ୱିନାସେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ‘ସିପ୍ପସ୍ସ ଉପଚାରୋ’ତି ୱତ୍ୱା ଏତଂ କତିପଯେ ପହାରେ ପହରାପେହି, ଇମିନା ଉପାଯେନ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ରାଜା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଗଣ୍ହିସ୍ସସି ଭଦ୍ଦେ, ମନ୍ତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଉପଚାରଂ କରୋମୀ’’ତି। ‘‘କୋ ଉପଚାରୋ’’ତି? ‘‘ପିଟ୍ଠିଯଂ ପହାରସତେ ପୱତ୍ତମାନେ ସଦ୍ଦଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସା ମନ୍ତଲୋଭେନ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ରାଜା ଚୋରଘାତକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା କସା ଗାହାପେତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ପହରାପେସି। ସା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ପହାରେ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ‘‘ନ ମେ ମନ୍ତେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ରୱି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ତ୍ୱଂ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମାସୀ’’ତି ପିଟ୍ଠିଯଂ ନିଚ୍ଚମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ରାଜା ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଦେୱୀ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା, ଅସ୍ସୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଖରପୁତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୮୭] ୨। ସୂଚିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅକକ୍କସଂଅଫରୁସନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ମହାଉମଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ପଞ୍ଞୱା ଉପାଯକୁସଲୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିରଟ୍ଠେ କମ୍ମାରକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପରିଯୋଦାତସିପ୍ପୋ ଅହୋସି। ମାତାପିତରୋ ପନସ୍ସ ଦଲିଦ୍ଦା, ତେସଂ ଗାମତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞୋ ସହସ୍ସକୁଟିକୋ କମ୍ମାରଗାମୋ। ତତ୍ଥ କମ୍ମାରସହସ୍ସଜେଟ୍ଠକୋ କମ୍ମାରୋ ରାଜୱଲ୍ଲଭୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ, ତସ୍ସେକା ଧୀତା ଅହୋସି ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଦେୱଚ୍ଛରାପଟିଭାଗା ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତା। ସାମନ୍ତଗାମେସୁ ମନୁସ୍ସା ୱାସିଫରସୁଫାଲପାଚନାଦିକାରାପନତ୍ଥାଯ ତଂ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ତଂ କୁମାରିକଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ତସ୍ସା ରୂପଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୱନସଂସଗ୍ଗେନ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ପାଦପରିଚାରିକଂ ନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଉତ୍ତମଜାତିକଂ ଅଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ସୁଖୁମଂ ଘନଂ ସୂଚିଂ କତ୍ୱା ପାସେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉଦକେ ଉପ୍ପିଲାପେତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ତଥାରୂପମେୱ ତସ୍ସା କୋସକଂ କତ୍ୱା ପାସେ ୱିଜ୍ଝି। ଇମିନା ନିଯାମେନ ତସ୍ସା ସତ୍ତ କୋସକେ ଅକାସି, ''କଥଂ ଅକାସୀ''ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ହି ଞାଣମହନ୍ତତାଯ କରଣଂ ସମିଜ୍ଝତିଯେୱ। ସୋ ତଂ ସୂଚିଂ ନାଳିକାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓୱଚ୍ଛିକାଯ କତ୍ୱା ତଂ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ୱସନୱୀଥିଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ''କୋ ମମ ହତ୍ଥତୋ ଏୱରୂପଂ ନାମ ସୂଚିଂ ମୂଲେନ କିଣିତୁଂ ଇଚ୍ଛତୀ''ତି ସୂଚିଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଜେଟ୍ଠକକମ୍ମାରସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରସମୀପେ ଠତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୩।

''ଅକକ୍କସଂ ଅଫରୁସଂ, ଖରଧୋତଂ ସୁପାସିଯଂ;

ସୁଖୁମଂ ତିଖିଣଗ୍ଗଞ୍ଚ, କୋ ସୂଚିଂ କେତୁମିଚ୍ଛତୀ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମମ ପଟଲସ୍ସ ୱା ତିଲକସ୍ସ ୱା ଓଧିନୋ ୱା ଅଭାୱେନ ଅକକ୍କସଂ, ସୁମଟ୍ଠତାଯ ଅଫରୁସଂ, ଖରେନ ପାସାଣେନ ଧୋତତ୍ତା ଖରଧୋତଂ, ସୁନ୍ଦରେନ ସୁୱିଦ୍ଧେନ ପାସେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସୁପାସିଯଂ, ସଣ୍ହତାଯ ସୁଖୁମଂ, ଅଗ୍ଗସ୍ସ ତିଖିଣତାଯ ତିଖିଣଗ୍ଗଂ ସୂଚିଂ ମମ ହତ୍ଥତୋ ମୂଲଂ ଦତ୍ୱା କୋ କିଣିତୁଂ ଇଚ୍ଛତୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନପି ତଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୪।

''ସୁମଜ୍ଜଞ୍ଚ ସୁପାସଞ୍ଚ, ଅନୁପୁବ୍ବଂ ସୁୱଟ୍ଟିତଂ;

ଘନଘାତିମଂ ପଟିଥଦ୍ଧଂ, କୋ ସୂଚିଂ କେତୁମିଚ୍ଛତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସୁମଜ୍ଜଞ୍ଚାତି କୁରୁୱିନ୍ଦକଚୁଣ୍ଣେନ ସୁଟ୍ଠୁ ମଜ୍ଜିତଂ। ସୁପାସଞ୍ଚାତି ସଣ୍ହେନ ପାସୱେଧକେନ ୱିଦ୍ଧତ୍ତା ସୁନ୍ଦରପାସଂ। ଘନଘାତିମନ୍ତି ଯା ଘାତିଯମାନା ଅଧିକରଣିଂ ଅନୁପୱିସତି, ଅଯଂ ''ଘନଘାତିମା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତାଦିସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଥଦ୍ଧନ୍ତି ଥଦ୍ଧଂ ଅମୁଦୁକଂ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସା କୁମାରିକା ଭୁତ୍ତପାତରାସଂ ପିତରଂ ଦରଥପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନତ୍ଥଂ ଚୂଳସଯନେ ନିପନ୍ନଂ ତାଲୱଣ୍ଟେନ ବୀଜଯମାନା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମଧୁରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅଲ୍ଲମଂସପିଣ୍ଡେନ ହଦଯେ ପହଟା ୱିଯ ଘଟସହସ୍ସେନ ନିବ୍ବାପିତଦରଥା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ''କୋ ନୁ ଖୋ ଏସ ଅତିମଧୁରେନ ସଦ୍ଦେନ କମ୍ମାରାନଂ ୱସନଗାମେ ସୂଚିଂ ୱିକ୍କିଣାତି, କେନ ନୁ ଖୋ କମ୍ମେନ ଆଗତୋ, ଜାନିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ତାଲୱଣ୍ଟଂ ଠପେତ୍ୱା ଗେହା ନିକ୍ଖମ୍ମ ବହିଆଳିନ୍ଦକେ ଠତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେସି। ବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ହି ପତ୍ଥିତଂ ନାମ ସମିଜ୍ଝତି, ସୋ ହି ତସ୍ସାଯେୱତ୍ଥାଯ ତଂ ଗାମଂ ଆଗତୋ। ସା ଚ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୀ ''ମାଣୱ, ସକଲରଟ୍ଠୱାସିନୋ ସୂଚିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଇମଂ ଗାମଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ବାଲତାଯ କମ୍ମାରଗାମେ ସୂଚିଂ ୱିକ୍କିଣିତୁଂ ଇଚ୍ଛସି, ସଚେପି ଦିୱସଂ

ସୂଚିୟା ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିସ୍ସସି, ନ ତେ କୋଚି ହତ୍ଥତୋ ସୂଚିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ସଚେ ତ୍ୱଂ ମୂଲଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ଇଚ୍ଛସି, ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ଯାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮୪।

''ଇତୋଦାନି ପତାଯନ୍ତି, ସୂଚିଯୋ ବଳିସାନି ଚ;

କୋଯଂ କମ୍ମାରଗାମସ୍ମିଂ, ସୂଚିଂ ୱିକ୍କେତୁମିଚ୍ଛତି।

୮୫।

''ଇତୋ ସତ୍ଥାନି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କମ୍ମନ୍ତା ୱିୱିଧା ପୁଥୂ;

କୋଯଂ କମ୍ମାରଗାମସ୍ମିଂ, ସୂଚିଂ ୱିକ୍କେତୁମିଚ୍ଛତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଇତୋଦାନୀତି ଇମସ୍ମିଂ ରଟ୍ଠେ ଇଦାନି ସୂଚିଯୋ ଚ ବଳିସାନି ଚ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଉପକରଣାନି ଇମମ୍ହା କମ୍ମାରଗାମା ପତାଯନ୍ତି ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ତଂ ତଂ ଦିସଂ ପତ୍ଥରନ୍ତା ନିଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତି। କୋଯନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ କୋ ଅଯଂ ଇମସ୍ମିଂ କମ୍ମାରଗାମେ ସୂଚିଂ ୱିକ୍କିଣିତୁଂ ଇଚ୍ଛତି। ସତ୍ଥାନୀତି ବାରାଣସିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନି ନାନପ୍ପକାରାନି ସତ୍ଥାନି ଇତୋୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱିୱିଧା ପୁଥୂତି ନାନପ୍ପକାରା ବହୂ କମ୍ମନ୍ତାପି ସକଲରଟ୍ଠୱାସୀନଂ ଇତୋ ଗହିତୌପକରଣେହେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ଅଞ୍ଞାଣେନ ଏୱଂ ୱଦେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮୬।

''ସୂଚିଂ କମ୍ମାରଗାମସ୍ମିଂ, ୱିକ୍କେତବ୍ବା ପଜାନତା;

ଆଚରିଯାୱ ଜାନନ୍ତି, କମ୍ମଂ ସୁକତଦୁକ୍କଟଂ।

୮୭।

''ଇମଞ୍ଚେ ତେ ପିତା ଭଦ୍ଦେ, ସୂଚିଂ ଜଞ୍ଞା ମଯା କତଂ;

ତଯା ଚ ମଂ ନିମନ୍ତେଯ୍ୟ, ଯଞ୍ଚତ୍ଥଞ୍ଞଂ ଘରେ ଧନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୂଚିନ୍ତି ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସୋ କତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସୂଚି ନାମ ପଜାନତା ପଣ୍ଡିତେନ ପୁରିସେନ କମ୍ମାରଗାମସ୍ମିଂଯେୱ ୱିକ୍କେତବ୍ବା। କିଂକାରଣା? ଆଚରିଯାୱ ଜାନନ୍ତି, କମ୍ମଂ ସୁକତଦୁକ୍କଟନ୍ତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସିପ୍ପସ୍ସ ଆଚରିଯାୱ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସିପ୍ପେ ସୁକତଦୁକ୍କଟକମ୍ମଂ ଜାନନ୍ତି, ସ୍ୱାହଂ କମ୍ମାରକମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଗହପତିକାନଂ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ସୂଚିୟା ସୁକତଦୁକ୍କଟଭାୱଂ କଥଂ ଜାନାପେସ୍ସାମି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଗାମେ ମମ ବଲଂ ଜାନାପେସ୍ସାମୀତି। ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ୱଣ୍ଣେସି।

ତଯା ଚ ମଂ ନିମନ୍ତେଯ୍ୟାତି ଭଦ୍ଦେ ସଚେ ତୱ ପିତା ଇମଂ ମଯା କତଂ ସୂଚିଂ ''ଇଦିସା ୱା ଏସା, ଏୱଂ ୱା କତା''ତି ଜାନେଯ୍ୟ, ''ଇମଂ ମେ ଧୀତରଂ ତୱ ପାଦପରିଚାରିକଂ ଦମ୍ମି, ଗଣ୍ହାହି ନ''ନ୍ତି ଏୱଂ ତଯା ଚ ମଂ ନିମନ୍ତେଯ୍ୟ। ଯଞ୍ଚତ୍ଥଞ୍ଞଂ ଘରେ ଧନନ୍ତି ଯଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ୱା ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ ୱା ଘରେ ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ତେନ ମଂ ନିମନ୍ତେଯ୍ୟ। ''ଯଞ୍ଚସ୍ସଞ୍ଞ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଯଞ୍ଚ ଅସ୍ସ ଘରେ ଅଞ୍ଞଂ ଧନଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକୋ ସବ୍ବଂ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅମ୍ମା''ତି ଧୀତରଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''କେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତାତ, ଏକୋ ପୁରିସୋ ସୂଚିଂ ୱିକ୍କିଣାତି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପେମୀତି। ''ତେନ ହି ପକ୍କୋସାହି ନ''ନ୍ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ପକ୍କୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ''କତରଗାମୱାସିକୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଅହଂ ଅସୁକଗାମୱାସିକୋମ୍ହି ଅସୁକକମ୍ମାରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ''ତି। ''କସ୍ମା

ଇଧାଗତୋସୀ’’ତି। ‘‘ସୂଚିୱିକ୍କଯତ୍ଥାଯା’’ତି । ‘‘ଆହର, ସୂଚିଂ ତେ ପସ୍ସାମା’’ତି । ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ ସବ୍ବେସଂ ମଜ୍ଝେ ପକାସେତୁକାମୋ ‘‘ନନୁ ଏକକାନଂ ଓଲୋକିତତୋ ସବ୍ବେସଂ ମଜ୍ଝେ ଓଲୋକେତୁଂ ୱରତର’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ତାତା’’ତି ସବ୍ବେ କମ୍ମାରେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ତେହି ପରିୱୁତୋ ‘‘ଆହର, ତାତ, ମଯଂ ପସ୍ସାମ ତେ ସୂଚି’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଆଚରିଯ, ଏକଂ ଅଧିକରଣିଞ୍ଚ ଉଦକପୂରଞ୍ଚ କଂସଥାଲଂ ଆହରାପେଥା’’ତି। ସୋ ଆହରାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଓୱଟ୍ଟିକତୋ ସୂଚିନାଳିକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକୋ ତତୋ ସୂଚିଂ ନୀହରିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଅଯଂ ସୂଚୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନାଯଂ ସୂଚି, କୋସକୋ ଏସୋ’’ତି। ସୋ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ନେୱ ଅନ୍ତଂ, ନ କୋଟିଂ ଅଦ୍ଦସ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହରାପେତ୍ୱା ନଖେନ କୋସକଂ ଅପନେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ସୂଚି, ଅଯଂ କୋସକୋ’’ତି ମହାଜନସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସୂଚିଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ହତ୍ଥେ, କୋସକଂ ପାଦମୂଲେ ଠପେସି। ପୁନ ତେନ ‘‘ଅଯଂ ମଞ୍ଞେ ସୂଚୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଅଯମ୍ପି ସୂଚିକୋସକୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ନଖେନ ପହରନ୍ତୋ ପଟିପାଟିଯା ଛ ସୂଚିକୋସକେ କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ସୂଚୀ’’ତି ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। କମ୍ମାରସହସ୍ସାନି ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଫୋଟେସୁଂ, ଚେଲୁକ୍ଖେପା ପୱତ୍ତିଂସୁ।

ଅଥ ନଂ କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକୋ ‘‘ତାତ, ଇମାଯ ସୂଚିଯା କିଂ ବଲ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆଚରିଯ ବଲୱତା ପୁରିସେନ ଅଧିକରଣିଂ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଅଧିକରଣିଯା ହେଟ୍ଠା ଉଦକପାତିଂ ଠପାପେତ୍ୱା ଅଧିକରଣିଯା ମଜ୍ଝେ ଇମଂ ସୂଚିଂ ପହରଥା’’ତି। ସୋ ତଥା କାରେତ୍ୱା ଅଧିକରଣିଯା ମଜ୍ଝେ ସୂଚିଂ ଅଗ୍ଗେନ ପହରି। ସା ଅଧିକରଣିଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉଦକପିଟ୍ଠେ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଅଧୋ ୱା ଅହୁତ୍ୱା ତିରିଯଂ ପତିଟ୍ଠାସି। ସବ୍ବେ କମ୍ମାରା ‘‘ଅମ୍ହେହି ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ‘କମ୍ମାରା ନାମ ଏଦିସା ହୋନ୍ତୀ’ତି ସୁତିୱସେନପି ନ ସୁତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଫୋଟେତ୍ୱା ଚେଲୁକ୍ଖେପସହସ୍ସଂ ପୱତ୍ତଯିଂସୁ । କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକୋ ଧୀତରଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ପରିସମଜ୍ଝେ ‘‘ଅଯଂ କୁମାରିକା ତୁଯ୍ହମେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା’’ତି ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କମ୍ମାରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଧୀତା ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତକମ୍ମାରପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୂଚିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୮୮] ୩। ତୁଣ୍ଡିଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନୱଛନ୍ନକେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମରଣଭୀରୁକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମରଣଭୀରୁକୋ ଅହୋସି, ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ସାଖାଚଲନଂ ଦଣ୍ଡକପତନଂ ସକୁଣଚତୁପ୍ପଦସଦ୍ଦଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତଥାରୂପଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ହୁତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଯଂ ୱିଦ୍ଧସସୋ ୱିଯ କମ୍ପନ୍ତୋ ୱିଚରି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ମରଣଭୀରୁକୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ୱିକମ୍ପମାନୋ ପଲାଯତି, ଇମେସଞ୍ଚ ସତ୍ତାନଂ ମରଣମେୱ ଧୁୱଂ, ଜୀୱିତଂ ଅଦ୍ଧୁୱଂ, ନନୁ ତଦେୱ ଯୋନିସୋ ମନସି କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ମରଣଭୀରୁକୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ତେନ ପଟିଞ୍ଞାତୋ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମରଣଭୀରୁକୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୂକରିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ସୂକରୀ ପରିଣତଗବ୍ଭା ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତେ ୱିଜାଯି। ସା ଏକଦିୱସଂ ତେ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଆୱାଟେ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥେକା ବାରାଣସିଦ୍ୱାରଗାମୱାସିନୀ ମହଲ୍ଲିକା କପ୍ପାସଖେତ୍ତତୋ ପଚ୍ଛିପୂରଂ କପ୍ପାସଂ ଆଦାଯ ଯଟ୍ଠିଯା ଭୂମିଂ ଆକୋଟେନ୍ତୀ ଆଗଚ୍ଛି। ସୂକରୀ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭଯେନ ପୁତ୍ତକେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯି। ମହଲ୍ଲିକା ସୂକରପୋତକେ ଦିସ୍ୱା ପୁତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଘରଂ ନେତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ମହାତୁଣ୍ଡିଲୋ, କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଚୂଳତୁଣ୍ଡିଲୋତି ନାମଂ କରିତ୍ୱା ତେ ପୁତ୍ତକେ ୱିଯ ପୋସେସି। ତେ ଅପରଭାଗେ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଥୂଲସରୀରା ଅହେସୁଂ। ମହଲ୍ଲିକା ‘‘ଇମେ ନୋ ମୂଲେନ ଦେହୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନାପି ‘‘ପୁତ୍ତା ମେ’’ତି ୱତ୍ୱା କସ୍ସଚି ନ ଦେତି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ଛଣକାଲେ ଧୁତ୍ତା ସୁରଂ ପିୱନ୍ତା ମଂସେ ଖୀଣେ ‘‘କୁତୋ ନୁ ଖୋ ମଂସଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି ୱୀମଂସନ୍ତା ମହଲ୍ଲିକାଯ ଗେହେ ସୂକରାନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ନୋ ସୂକରଂ ଦେହୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ସା ‘‘ଅଲଂ, ତାତା, ପୁତ୍ତା ମେ ଏତେ, ପୁତ୍ତଂ ନାମ ମଂସଂ ଖାଦନତ୍ଥାଯ କିଣନ୍ତାନଂ ଦଦନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ଧୁତ୍ତା ‘‘ଅମ୍ମ, ମନୁସ୍ସାନଂ ସୂକରା ନାମ ପୁତ୍ତା ନ ହୋନ୍ତି, ଦେହି ନୋ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚନ୍ତାପି ଅଲଭିତ୍ୱା ମହଲ୍ଲିକଂ ସୁରଂ ପାଯେତ୍ୱା ମତ୍ତକାଲେ ‘‘ଅମ୍ମ, ସୂକରେହି କିଂ କରିସ୍ସସି, ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିବ୍ବଯଂ କରୋହୀ’’ତି ତସ୍ସା ହତ୍ଥେ କହାପଣେ ଠପଯିଂସୁ।

ସା କହାପଣେ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ମହାତୁଣ୍ଡିଲଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି। ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲଂ ପନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହ। ‘‘କହଂ ସୋ’’ତି? ‘‘ଅଯଂ ଏତସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛେତି, ସଦ୍ଦମସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ଆହାରଂ ନ ପସ୍ସାମୀ’’ତି। ଧୁତ୍ତା ମୂଲେନ ଏକଂ ଭତ୍ତପାତିଂ ଆହରାପେସୁଂ। ମହଲ୍ଲିକା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠପିତଂ ସୂକରଦୋଣିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦୋଣିସମୀପେ ଅଟ୍ଠାସି। ତିଂସମତ୍ତାପି ଧୁତ୍ତା ପାସହତ୍ଥା ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ମହଲ୍ଲିକା ‘‘ତାତ, ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲ, ଏହୀ’’ତି ତସ୍ସ ସଦ୍ଦମକାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାତୁଣ୍ଡିଲୋ ‘‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ମମ ମାତରା ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ନ ଦିନ୍ନପୁବ୍ବୋ, ମଂଯେୱ ପଠମଂ ସଦ୍ଦାଯତି, ଅୱସ୍ସଂ ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି। ସୋ କନିଟ୍ଠଂ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ତାତ, ମମ ମାତା ତଂ ପକ୍କୋସତି, ଗଚ୍ଛ ତାୱ ଜାନାହୀ’’ତି। ସୋ ଗଚ୍ଛା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭତ୍ତଦୋଣିସମୀପେ ତେସଂ ଠିତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ମରଣଂ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା କମ୍ପମାନୋ ଭାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଥମ୍ଭିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, କମ୍ପମାନୋ ପରିବ୍ଭମି। ମହାତୁଣ୍ଡିଲୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ପନ ପୱେଧସି ପରିବ୍ଭମସି, ପୱିସନଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେସି, କିଂ ନାମେତଂ କରୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୮।

‘‘ନୱଚ୍ଛନ୍ନକେଦାନି ଦିଯ୍ୟତି, ପୁଣ୍ଣାଯଂ ଦୋଣି ସୁୱାମିନୀ ଠିତା;

ବହୁକେ ଜନେ ପାସପାଣିକେ, ନୋ ଚ ଖୋ ମେ ପଟିଭାତି ଭୁଞ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନୱଚ୍ଛନ୍ନକେଦାନି ଦିଯ୍ୟତୀତି ଭାତିକ, ପୁବ୍ବେ ଅମ୍ହାକଂ କୁଣ୍ଡକଯାଗୁ ୱା ଝାମଭତ୍ତଂ ୱା ଦିଯ୍ୟତି, ଅଜ୍ଜ ପନ ନୱଚ୍ଛନ୍ନକଂ ନୱାକାରଂ ଦାନଂ ଦିଯ୍ୟତି। ପୁଣ୍ଣାଯଂ ଦୋଣୀତି ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଭତ୍ତଦୋଣି ସୁଦ୍ଧଭତ୍ତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣା। ସୁୱାମିନୀ ଠିତାତି ଅଯ୍ୟାପି ନୋ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକେ ଠିତା। ବହୁକେ ଜନେତି ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଅଯ୍ୟାୱ, ଅଞ୍ଞୋପି ବହୁକୋ ଜନୋ ପାସପାଣିକୋ ଠିତୋ। ନୋ ଚ ଖୋ ମେ ପଟିଭାତୀତି ଅଯଂ ଏୱଂ ଏତେସଂ ଠିତଭାୱୋପି ଇଦଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁମ୍ପି ମଯ୍ହଂ ନ ପଟିଭାତି, ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ତାତ ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲ, ମମ କିର ମାତା ଏତ୍ଥେୱ ସୂକରେ ପୋସେନ୍ତୀ ନାମ ଯଦତ୍ଥଂ ପୋସେତି, ସ୍ୱାସ୍ସା ଅତ୍ଥୋ ଅଜ୍ଜ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ମା ଚିନ୍ତଯୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ମଧୁରେନ ସରେନ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮୯।

‘‘ତସସି ଭମସି ଲେଣମିଚ୍ଛସି, ଅତ୍ତାଣୋସି କୁହିଂ ଗମିସ୍ସସି;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୁଞ୍ଜ ତୁଣ୍ଡିଲ, ମଂସତ୍ଥାଯ ହି ପୋସିତାମ୍ହସେ।

୯୦।

‘‘ଓଗହ ରହଦଂ ଅକଦ୍ଦମଂ, ସବ୍ବଂ ସେଦମଲଂ ପୱାହଯ;

ଗଣ୍ହାହି ନୱଂ ୱିଲେପନଂ, ଯସ୍ସ ଗନ୍ଧୋ ନ କଦାଚି ଛିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତସସି ଭମସୀତି ମରଣଭଯେନ ଉତ୍ତସସି, ତେନେୱ କିଲମନ୍ତୋ ଭମସି। ଲେଣମିଚ୍ଛସୀତି ପତିଟ୍ଠଂ ଓଲୋକେସି। ଅତ୍ତାଣୋସୀତି ତାତ, ପୁବ୍ବେ ଅମ୍ହାକଂ ମାତା ପଟିସରଣଂ ଅହୋସି, ସା ଅଜ୍ଜ ପନ ନିରପେକ୍ଖା ଅମ୍ହେ ଛଡ୍ଡେସି, ଇଦାନି କୁହିଂ ଗମିସ୍ସସି। ଓଗହାତି ଓଗାହ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ପୱାହଯାତି ପୱାହେହି, ହାରେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଛିଜ୍ଜତୀତି ନ ନସ୍ସତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ, ସଚେ ମରଣତୋ ତସସି, ଅକଦ୍ଦମଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ତୱ ସରୀରେ ସବ୍ବଂ ସେଦଞ୍ଚ ମଲଞ୍ଚ ପୱାହେତ୍ୱା ସୁରଭିଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ୱିଲିମ୍ପାତି।

ତସ୍ସ ଦସ ପାରମିଯୋ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମେତ୍ତାପାରମିଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ପଠମଂ ପଦଂ ଉଦାହରନ୍ତସ୍ସେୱ ସଦ୍ଦୋ ସକଲଂ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବାରାଣସିଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗତୋ। ସୁତସୁତକ୍ଖଣେଯେୱ ରାଜୋପରାଜାଦଯୋ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ବାରାଣସିୱାସିନୋ ଆଗମଂସୁ। ଅନାଗତାପି ଗେହେ ଠିତାୱ ସୁଣିଂସୁ। ରାଜପୁରିସା ଗଚ୍ଛେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଭୂମିଂ ସମଂ କତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ଓକିରିଂସୁ। ଧୁତ୍ତାନଂ ସୁରାମଦୋ ଛିଜ୍ଜି। ପାସେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ମହଲ୍ଲିକାଯପି ସୁରାମଦୋ ଛିଜ୍ଜି। ମହାସତ୍ତୋ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆରଭି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ

ଭାତା ଏୱଂ ୱଦେତି, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ୱଂସେ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ନହାନଂ, ସରୀରତୋ ସେଦମଲପୱାହନଂ, ପୁରାଣୱିଲେପନଂ ହାରେତ୍ୱା ନୱୱିଲେପନଗହଣଞ୍ଚ କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାଲେ ନତ୍ଥି, କିଂ ନୁ ଖୋ ସନ୍ଧାୟ ଭାତା ମଂ ଏୱ ମାହା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୯୧।

''କତମୋ ରହଦୋ ଅକଦ୍ଦମୋ, କିଂସୁ ସେଦମଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି;

କତମଞ୍ଚ ନୱଂ ୱିଲେପନଂ, ଯସ୍ସ ଗନ୍ଧୋ ନ କଦାଚି ଛିଜ୍ଜତୀ''ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ''ତେନ ହି କନିଟ୍ଠ ଓହିତସୋତୋ ସୁଣାହୀ''ତି ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୨।

''ଧମ୍ମୋ ରହଦୋ ଅକଦ୍ଦମୋ, ପାପଂ ସେଦମଲନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି;

ସୀଲଞ୍ଚ ନୱଂ ୱିଲେପନଂ, ତସ୍ସ ଗନ୍ଧୋ ନ କଦାଚି ଛିଜ୍ଜତି।

୯୩।

''ନନ୍ଦନ୍ତି ସରୀରଘାତିନୋ, ନ ଚ ନନ୍ଦନ୍ତି ସରୀରଧାରିନୋ;

ପୁଣ୍ଣାଯ ଚ ପୁଣ୍ଣମାସିଯା, ରମମାନାୱ ଜହନ୍ତି ଜୀୱିତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ପଞ୍ଚସୀଲଅଟ୍ଠସୀଲଦସସୀଲାନି ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା ଅମତମହାନିବ୍ବାନନ୍ତି ସବ୍ବୋପେସ ଧମ୍ମୋ ନାମ। ଅକଦ୍ଦମୋତି ରାଗଦୋସମୋହମାନଦିଟ୍ଠିକିଲେସକଦ୍ଦମାନଂ ଅଭାୱେନ ଅକଦ୍ଦମୋ। ଇମିନା ସେସଧମ୍ମତୋ ୱିନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନମେୱ ଦସ୍ସେତି। ''ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା ୱା ଅସଙ୍ଖତା ୱା, ୱିରାଗୋ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ ମଦନିମ୍ମଦନୋ ପିପାସୱିନଯୋ ଆଲଯସମୁଗ୍ଘାତୋ ୱଟ୍ଟୁପଚ୍ଛେଦୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି (ଅ॰ ନି॰ ୪।୩୪; ଇତିୱୁ॰ ୯୦) ହି ୱୁତ୍ତଂ, ତଦେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ, ତାତ ଚୂଳଅଟ୍ଠୁଣ୍ଡିଲ, ଅହଂ ନିବ୍ବାନତଳ୍ହାକଂ ''ରହଦୋ''ତି କଥେମି। ଜାତିଜରାବ୍ୟାଧିମରଣାଦୀନି ହି ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି, ସଚେ ମରଣତୋ ମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋ, ନିବ୍ବାନଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଗଣ୍ହାତି। ଉପନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯୱସେନ କିର ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏୱଂ କଥେସି।

ପାପଂସେଦମଲନ୍ତି ତାତ ଚୂଳଅଟ୍ଠୁଣ୍ଡିଲ, ପାପଂ ସେଦମଲସଦିସତ୍ତା ''ସେଦମଲ''ନ୍ତି ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତେହି କଥିତଂ। ତଂ ପନେତଂ ଏକୱିଧେନ ପାପଂ ଯଦିଦଂ ମନୋପଦୋସୋ, ଦୁୱିଧେନ ପାପଂ ପାପକଞ୍ଚ ସୀଲଂ, ପାପିକା ଚ ଦିଟ୍ଠି, ତିୱିଧେନ ପାପଂ ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି, ଚତୁବ୍ବିଧେନ ପାପଂ ଚତ୍ତାରି ଅଗତିଗମନାନି, ପଞ୍ଚୱିଧେନ ପାପଂ ପଞ୍ଚ ଚେତୋଖିଲା, ଛବ୍ବିଧେନ ପାପଂ ଛ ଅଗାରୱା, ସତ୍ତୱିଧେନ ପାପଂ ସତ୍ତ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା, ଅଟ୍ଠୱିଧେନ ପାପଂ ଅଟ୍ଠ ମିଚ୍ଛତ୍ତା, ନୱୱିଧେନ ପାପଂ ନୱ ଆଘାତୱତ୍ଥୂନି, ଦସୱିଧେନ ପାପଂ ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା, ବହୁୱିଧେନ ପାପଂ ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋତି ଏକକଦୁକତିକାଦିୱସେନ ୱିଭତ୍ତା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, ଇତି ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ପାପଂ ''ସରୀରନିସ୍ସିତସେଦମଲସଦିସ''ନ୍ତି ପଣ୍ଡିତେହି କଥିତଂ।

ସୀଲନ୍ତି ପଞ୍ଚସୀଲଂ ଦସସୀଲଂ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ। ''ଇଦଂ, ତାତ, ସୀଲଂ ଚତୁଜ୍ଜାତିଗନ୍ଧୱିଲେପନସଦିସ''ନ୍ତି ୱଦତି। ତସ୍ମାତି ତସ୍ସ ସିଲସ୍ସ ଗନ୍ଧୋ ଦୀସୁ ୱଯେସୁ କଦାଚି ନ ଛିଜ୍ଜତି, ସକଲଲୋକଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି।

''ନ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧୋ ପଟିୱାତମେତି, ନ ଚନ୍ଦନଂ ତଗ୍ଗରମଲ୍ଲିକା ୱା;

ସତଞ୍ଚ ଗନ୍ଧୋ ପଟିୱାତମେତି, ସବ୍ବା ଦିସା ସପ୍ପୁରିସୋ ପୱାଯତି।

''ଚନ୍ଦନଂ ତଗରଂ ୱାପି, ଉପ୍ପଲଂ ଅଥ ୱସ୍ସିକୀ;

ଏତେସଂ ଗନ୍ଧଜାତାନଂ, ସୀଲଗନ୍ଧୋ ଅନୁତ୍ତରୋ।

‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅୟଂ ଗନ୍ଧୋ, ଯ୍ୱାଯଂ ତଗରଚନ୍ଦନଂ;

ଯୋ ଚ ସୀଲୱତଂ ଗନ୍ଧୋ, ୱାତି ଦେୱେସୁ ଉତ୍ତମୋ’’ତି। (ଧ॰ ପ॰ ୫୪-୫୬);

ନନ୍ଦନ୍ତି ସରୀରଘାତିନୋତି ତାତ ଚୂଳଅଟ୍ଟଣ୍ଡିଲ, ଇମେ ଅଞ୍ଞାଣମନୁସ୍ସା ‘‘ମଧୁରମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମ, ପୁତ୍ତଦାରମ୍ପି ଖାଦାପେସ୍ସାମା’’ତି ପାଣାତିପାତଂ କରୋନ୍ତା ନନ୍ଦନ୍ତି ତୁସ୍ସନ୍ତି, ପାଣାତିପାତୋ ଆସେୱିତୋ ଭାୱିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି…ପେ… ପେତ୍ତିୱିସଯସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତି, ଯୋ ସବ୍ବଲହୁକୋ ପାଣାତିପାତସ୍ସ ୱିପାକୋ, ସୋ ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସ ଅପ୍ପାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତୀତି ଇମଂ ପାଣାତିପାତେ ଆଦୀନୱଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ଅଜାନନ୍ତା –

‘‘ମଧୁୱା ମଞ୍ଞତି ବାଲୋ, ଯାୱ ପାପଂ ନ ପଚ୍ଚତି;

ଯଦା ଚ ପଚ୍ଚତି ପାପଂ, ବାଲୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନିଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। (ଧ॰ ପ॰ ୬୯) –

ମଧୁରସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା –

‘‘ଚରନ୍ତି ବାଲା ଦୁମ୍ମେଧା, ଅମିତ୍ତେନେୱ ଅତ୍ତନା;

କରୋନ୍ତା ପାପକଂ କମ୍ମଂ, ଯଂ ହୋତି କଟୁକପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି। (ଧ॰ ପ॰ ୬୬) –

ଏତ୍ତକମ୍ପି ନ ଜାନନ୍ତି।

‘‘ନ ତଂ କମ୍ମଂ କତଂ ସାଧୁ, ଯଂ କତ୍ୱା ଅନୁତପ୍ପତି;

ଯସ୍ସ ଅସ୍ସୁମୁଖୋ ରୋଦଂ, ୱିପାକଂ ପଟିସେୱତୀ’’ତି। (ଧ॰ ପ॰ ୬୭);

ନ ଚ ନନ୍ଦନ୍ତି ସରୀରଧାରିନୋତି ତାତ ଚୂଳଅଟ୍ଟଣ୍ଡିଲ, ଯେ ପନେତେ ସରୀରଧାରିନୋ ସତ୍ତା, ତେ ଅତ୍ତନୋ ମରଣେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ସୀହମିଗରାଜହତ୍ଥାଜାନୀଯଅସ୍ସାଜାନୀଯଖୀଣାସୱେ ଅୱସେସା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଭାଯନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି।

‘‘ସବ୍ବେ ତସନ୍ତି ଦଣ୍ଡସ୍ସ, ସବ୍ବେ ଭାଯନ୍ତି ମଚ୍ଚୁନୋ;

ଅତ୍ତାନଂ ଉପମଂ କତ୍ୱା, ନ ହନେଯ୍ୟ ନ ଘାତଯେ’’ତି। (ଧ॰ ପ॰ ୧୨୯);

ପୁଣ୍ଣାଯାତି ଗୁଣପୁଣ୍ଣାଯ। ପୁଣ୍ଣମାସିଯାତି ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଯୁତ୍ତାଯ, ମାସଂ ୱା ପୂରେତ୍ୱା ଠିତାଯ। ତଦା କିର ପୁଣ୍ଣମାସୀ ଉପୋସଥଦିୱସୋ ହୋତି। ରମମାନାୱ ଜହନ୍ତି ଜୀୱିତନ୍ତି ତାତ ଚୂଳଅଟ୍ଟଣ୍ଡିଲ, ମା ସୋଚି ମା ପରିଦେୱି, ମରଣସ୍ସ ନାମ ତେ ଭାଯନ୍ତି, ଯେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସୀଲାଦିଗୁଣା ନତ୍ଥି। ମଯଂ ପନ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଅମ୍ହାଦିସା ସତ୍ତା ରମମାନାୱ ଜହନ୍ତି ଜୀୱିତନ୍ତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ମଧୁରେନ ସରେନ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ମହାଜନକାଯା ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଫୋଟେସୁଂ, ଚେଲୁକ୍ଖେପା ଚ ପୱତ୍ତିଂସୁ, ସାଧୁକାରସଦ୍ଦପୁଣ୍ଣଂ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଂ ଅହୋସି। ବାରାଣସିରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେନ ପୂଜେତ୍ୱା ମହଲ୍ଲିକାଯ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ଉଭୋପି ତେ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧାଦୀହି ୱିଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ଗୀୱାସୁ ମଣିରତନାନି ପିଳନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଘରଂ ନେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ପଟିଜଗ୍ଗି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଅଦାସି। ସବ୍ବେ ବାରାଣସିୱାସିନୋ ଚ କାସିରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଚ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ନେସଂ ପକ୍ଖଦିୱସେସୁ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ୱିନିଚ୍ଛଯେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଡ୍ଡେ ତୀରେସି। ତସ୍ମିଂ ଧରମାନେ କୂଟଡ୍ଡକାରକା ନାମ ନାହେସୁଂ। ଅପରଭାଗେ ରାଜା କାଲମକାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସରୀରପରିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛଯେ ପୋତ୍ଥକେ ଲିଖାପେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ପୋତ୍ଥକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅଡ୍ଡଂ ତୀରେଯ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅପ୍ପମାଦେନ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ରୋଦନ୍ତାନଂ ପରିଦେୱନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସଦ୍ଧିଂ

ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲେନ ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦୋ ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସୋ ମରଣଭୀରୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଚୂଳଅତୁଣ୍ଡିଲୋ ମରଣଭୀରୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମହାତୁଣ୍ଡିଲୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ତୁଣ୍ଡିଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୩୮୯] ୪। ସୁୱଣ୍ଣକକ୍କଟକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସିଙ୍ଗୀମିଗୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ଯାୱ ଧନୁଗ୍ଗହପୟୋଜନା ଖଣ୍ଡହାଲଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୯୮୨ ଆଦୟୋ) ଧନପାଲୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଚୂଳଅହଂସମହାହଂସଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୫।୧୩୩ ଆଦୟୋ) କଥିତଂ। ତଦା ହି ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ସେକ୍ଖପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଧନପାଲକେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଆନନ୍ଦୋ ମୟ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ରାଜଗହସ୍ସ ପୁବ୍ବପସ୍ସେ ସାଲିନ୍ଦିୟୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ହୋତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ କସ୍ସକବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପୁବ୍ବୁତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମଖେତ୍ତେ କରୀସସହସ୍ସମତ୍ତଂ କସିଂ କାରେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ମନୁସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କମ୍ମକାରେ ''କସଥା''ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ମୁଖଧୋୱନତ୍ଥାୟ ଖେତ୍ତକୋଟିୟଂ ମହନ୍ତଂ ସୋବ୍ଭଂ ଉପସଙ୍କମି। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସୋବ୍ଭେ ଏକୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ କକ୍କଟକୋ ପଟିୱସତି ଅଭିରୂପୋ ପାସାଦିକୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତଂ ସୋବ୍ଭଂ ଓତରି। ତସ୍ସ ମୁଖଧୋୱନକାଲେ କକ୍କଟକୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତରିସାଟକନ୍ତରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖେତ୍ତେ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ନଂ ସୋବ୍ଭେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗେହଂ ଅଗମାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଖେତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ତଂ ସୋବ୍ଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କକ୍କଟକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉତ୍ତରିସାଟକନ୍ତରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କମ୍ମନ୍ତଂ ୱିଚାରେସି। ଇତି ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସ୍ସାସୋ ଦଳ୍ହୋ ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ନିବଦ୍ଧଂ ଖେତ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ଅକ୍ଖୀସୁ ଚ ପନସ୍ସ ପଞ୍ଚ ପସାଦା ତୀଣି ମଣ୍ଡଲାନି ୱିସୁଦ୍ଧାନି ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଖେତ୍ତକୋଟିୟଂ ଏକସ୍ମିଂ ତାଲେ କାକକୁଲାୱକେ କାକୀ ଅକ୍ଖୀନି ଦିସ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା କାକଂ ଆହ – ''ସାମି, ଦୋହଳୋ ମେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି। ''କିଂ ଦୋହଳୋ ନାମା''ତି? ''ଏତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ଖାଦିତୁକାମାମ୍ହୀ''ତି। ''ଦୁଦ୍ଦୋହଳୋ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, କୋ ଏତାନି ଆହରିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି। ''ତ୍ୱଂ ନ ସକ୍କୋସୀ''ତି ଅହମ୍ପେତଂ ଜାନାମି, ଯୋ ପନେସ ତାଲସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ୱମ୍ମିକୋ, ଏତ୍ଥ କଣ୍ହସପ୍ପୋ ୱସତି। ''ତଂ ଉପଟ୍ଠହ, ସୋ ଏତଂ ଡଂସିତ୍ୱା ମାରେସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଆହରିସ୍ସସୀ''ତି । ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ କଣ୍ହସପ୍ପଂ ଉପଟ୍ଠହି। ବୋଧିସତ୍ତେନପି ୱାପିତସସ୍ସାନଂ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣକାଲେ କକ୍କଟକୋ ମହା ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସପ୍ପୋ କାକମାହ ''ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ନିବଦ୍ଧଂ ମଂ ଉପଟ୍ଠହସି, କିଂ ତେ କରୋମୀ''ତି। ''ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ଦାସିୟା ଏତସ୍ସ ଖେତ୍ତସାମିକସ୍ସ ଅକ୍ଖୀସୁ ଦୋହଳୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ସ୍ୱାହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଆନୁଭାୱେନ ତସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ଲଭିସ୍ସାମୀତି ତୁମ୍ହେ ଉପଟ୍ଠହାମୀ''ତି। ସପ୍ପୋ ''ହୋତୁ, ନୟିଦଂ ଗରୁକଂ, ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ପୁନ ଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗେ କେଦାରମରିୟାଦଂ ନିସ୍ସାୟ ତିଣେହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସାଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ସୋବ୍ଭଂ ଓତରିତ୍ୱା ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ସିନେହଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକକ୍କଟକଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଉତ୍ତରିସାଟକନ୍ତରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଖେତ୍ତଂ ପାୱିସି। ସପ୍ପୋ ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡିକମଂସେ ଡଂସିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପାତେତ୍ୱା ୱମ୍ମିକଂ ସନ୍ଧାୟ ପଲାୟି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପତନଞ୍ଚ କକ୍କଟକସ୍ସ ସାଟକନ୍ତରତୋ ଲଙ୍ଘନଞ୍ଚ କାକସ୍ସ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉରେ ନିଲୀୟନଞ୍ଚ ଅପଚ୍ଛାଅପୁରିମଂ ଅହୋସି। କାକୋ ନିଲୀୟିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ତୁଣ୍ଡେନ ପହରି। କକ୍କଟକୋ ''ଇମଂ କାକଂ ନିସ୍ସାୟ ମମ ସହାୟସ୍ସ ଭୟଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଏତସ୍ମିଂ ଗହିତେ ସପ୍ପୋ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ''ତି ସଣ୍ଡାସେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିୟ କାକଂ ଗୀୱାୟଂ ଅଳେନ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା କିଲମେତ୍ୱା ଥୋକଂ ସିଥିଲମକାସି। କାକୋ ''କିସ୍ସ ମଂ ସମ୍ମ, ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାୟସି, ଏସ ମଂ କକ୍କଟକୋ ଭିଯ୍ୟୋ ୱିହେଠେତି, ଯାୱ ନ ମରାମି, ତାୱ ଏହୀ''ତି ସପ୍ପଂ ପକ୍କୋସନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ସିଙ୍ଗୀମିଗୋ ଆଯତଚକ୍ଖୁନେତ୍ତୋ, ଅଟ୍ଠିତ୍ତଚୋ ୱାରିସଯୋ ଅଲୋମୋ;

ତେନାଭିଭୂତୋ କପଣଂ ରୁଦାମି, ହରେ ସଖା କିସ୍ସ ନୁ ମଂ ଜହାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସିଙ୍ଗୀମିଗୋତି ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣତାଯ ୱା ଅଳଅସଙ୍ଖାତାନଂ ୱା ସିଙ୍ଗାନଂ ଅତ୍ଥିତାଯ କକ୍କଟକୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଆଯତଚକ୍ଖୁନେତ୍ତୋତି ଦୀଘେହି ଚକ୍ଖୁସଙ୍ଖାତେହି ନେତ୍ତେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅଟ୍ଠିମେୱ ତଚୋ ଅସ୍ସାତି ଅଟ୍ଠିତ୍ତଚୋ। ହରେ ସଖାତି ଆଲପନମେତଂ, ଅମ୍ଭୋ ସହାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସପ୍ପୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଫଣଂ କତ୍ୱା କାକଂ ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୯୫।

‘‘ସୋ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ମହତା ଫଣେନ, ଭୁଜଙ୍ଗମୋ କକ୍କଟମଜ୍ଝପତ୍ତୋ;

ସଖା ସଖାରଂ ପରିତାଯମାନୋ, ଭୁଜଙ୍ଗମଂ କକ୍କଟକୋ ଗହେସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କକ୍କଟମଜ୍ଝପତ୍ତୋତି କକ୍କଟକଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ସଖା ସଖାରନ୍ତି ସହାଯୋ ସହାଯଂ। ‘‘ସକଂ ସଖାର’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅତ୍ତନୋ ସହାଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିତାଯମାନୋତି ରକ୍ଖମାନୋ। ଗହେସୀତି ଦୁତିଯେନ ଅଳଏନ ଗୀୱାଯଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେସି।

ଅଥ ନଂ କିଲମେତ୍ୱା ଥୋକଂ ସିଥିଲମକାସି। ଅଥ ସପ୍ପୋ ‘‘କକ୍କଟକା ନାମ ନେୱ କାକମଂସଂ ଖାଦନ୍ତି, ନ ସପ୍ପମଂସଂ, ଅଥ କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଅଯଂ ଅମ୍ହେ ଗଣ୍ହୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୯୬।

‘‘ନ ୱାଯସଂ ନୋ ପନ କଣ୍ହସପ୍ପଂ, ଘାସତ୍ଥିକୋ କକ୍କଟକୋ ଅଦେଯ୍ୟ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଆଯତଚକ୍ଖୁନେତ୍ତ, ଅଥ କିସ୍ସ ହେତୁମ୍ହ ଉଭୋ ଗହୀତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଘାସତ୍ଥିକୋତି ଆହାରତ୍ଥିକୋ ହୁତ୍ୱା। ଅଦେଯ୍ୟାତିଆଦିଯେଯ୍ୟ, ନ-କାରେନ ଯୋଜେତ୍ୱା ନ ଗଣ୍ହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କକ୍କଟକୋ ଗହଣକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୭।

‘‘ଅଯଂ ପୁରିସୋ ମମ ଅତ୍ଥକାମୋ, ଯୋ ମଂ ଗହେତ୍ୱାନ ଦକାଯ ନେତି;

ତସ୍ମିଂ ମତେ ଦୁକ୍ଖମନପ୍ପକଂ ମେ, ଅହଞ୍ଚ ଏସୋ ଚ ଉଭୋ ନ ହୋମ।

୯୮।

‘‘ମମଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ପୱଦ୍ଧକାଯଂ, ସବ୍ବୋ ଜନୋ ହିଂସିତୁମେୱ ମିଚ୍ଛେ;

ସାଦୁଞ୍ଚ ଥୂଲଞ୍ଚ ମୁଦୁଞ୍ଚ ମଂସଂ, କାକାପି ମଂ ଦିସ୍ୱ ୱିହେଠଯେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଯନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦିସତି। ଅତ୍ଥକାମୋତି ହିତକାମୋ। ଦକାଯ ନେତୀତି ଯୋ ମଂ ସମ୍ପିଯାଯମାନୋ ଉତ୍ତରିସାଟକେନ ଗହେତ୍ୱାନ ଉଦକାଯ ନେତି, ଅତ୍ତନୋ ୱସନକସୋବ୍ଭଂ ପାପେତି। ତସ୍ମିଂ ମତେତି ସଚେ ସୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ମରିସ୍ସତି, ଏତସ୍ମିଂ ମତେ ମମ କାଯିକଂ ଚେତସିକଂ ମହନ୍ତଂ

ଦୁକ୍ଖଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦୀପେତି। ଉଭୋ ନ ହୋମାତି ଦ୍ୱେପି ଜନା ନ ଭୱିସ୍ସାମ। ମମଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନାତି ଗାଥାଯ ଅଯମତ୍ଥୋ – ଇଦଞ୍ଚ ଅପରଂ କାରଣଂ, ଇମସ୍ମିଂ ମତେ ଅନାଥଂ ନିପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ମଂ ପୱତ୍ତିତକାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସବ୍ବୋ ଜନୋ ''ଇମସ୍ସ କକ୍କଟକସ୍ସ ସାଦୁଞ୍ଚ ଥୂଲଞ୍ଚ ମୁଦୁଞ୍ଚ ମଂସ''ନ୍ତି ମଂ ମାରେତୁଂ ଇଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଜନୋ ମନୁସ୍ସୋ, ତିରଚ୍ଛାନଭୂତା କାକାପି ମଂ ଦିସ୍ୱା ୱିହେଠେଯ୍ଯୁଂ ୱିହେସେଯ୍ଯୁଂ ମାରେଯ୍ଯୁଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସପ୍ପୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଏକେନୁପାଯେନ ଇମଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା କାକଞ୍ଚ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ମୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୯୯।

''ସଚେତସ୍ସ ହେତୁମ୍ହ ଉଭୋ ଗହୀତା, ଉଟ୍ଠାତୁ ପୋସେ ୱିସମାୱମାମି;

ମମଞ୍ଚ କାକଞ୍ଚ ପମୁଞ୍ଚ ଖିପ୍ପଂ, ପୁରେ ୱିସଂ ଗାଳ୍ହମୁପେତି ମଚ୍ଚ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସଚେତସ୍ସ ହେତୂତି ସଚେ ଏତସ୍ସ କାରଣା। ଉଟ୍ଠାତୂତି ନିବ୍ବିସୋ ହୋତୁ। ୱିସମାୱମାମୀତି ଅହମସ୍ସ ୱିସଂ ଆକଡ୍ଢାମି, ନିବ୍ବିସଂ ନଂ କରୋମି। ପୁରେ ୱିସଂ ଗାଳ୍ହମୁପେତି ମଚ୍ଚନ୍ତି ଇମଞ୍ହି ମଚ୍ଚଂ ମଯା ଅନାୱମିଯମାନଂ ୱିସଂ ଗାଳ୍ହଂ ବଲୱଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ତଂ ଯାୱ ନ ଉପଗଚ୍ଛତି, ତାୱଦେୱ ଅମ୍ହେ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ଖିପ୍ପଂ ମୁଞ୍ଚାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କକ୍କଟକୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ଏକେନୁପାଯେନ ମଂ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପଲାଯିତୁକାମୋ, ମଯ୍ହଂ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଂ ନ ଜାନାତି, ଅହଂ ଦାନି ଯଥା ସପ୍ପୋ ସଞ୍ଚରିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଏୱଂ ଅଳଂ ସିଥିଲଂ କରିସ୍ସାମି, କାକଂ ପନ ନେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୦।

''ସପ୍ପଂ ପମୋକ୍ଖାମି ନ ତାୱ କାକଂ, ପଟିବନ୍ଧକୋ ହୋହିତି ତାୱ କାକୋ;

ପୁରିସଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ସୁଖିଂ ଅରୋଗଂ, କାକଂ ପମୋକ୍ଖାମି ଯଥେୱ ସପ୍ପ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଟିବନ୍ଧକୋତି ପାଟିଭୋଗୋ। ଯଥେୱ ସପ୍ପନ୍ତି ଯଥା ଭୱନ୍ତଂ ସପ୍ପଂ ମୁଞ୍ଚାମି, ତଥା କାକଂ ପମୋକ୍ଖାମି, କେୱଲଂ ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସରୀରତୋ ସୀଘଂ ୱିସଂ ଆୱମାହୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୁଖସଞ୍ଚାରଣତ୍ଥଂ ଅଳଂ ସିଥିଲମକାସି। ସପ୍ପୋ ୱିସଂ ଆୱମିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରଂ ନିବ୍ବିସଂ ଅକାସି। ସୋ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ ଉଟ୍ଠାଯ ପକତିୱଣ୍ଣେନେୱ ଅଟ୍ଠାସି। କକ୍କଟକୋ ''ସଚେ ଇମେ ଦ୍ୱେପି ଜନା ଅରୋଗା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ମଯ୍ହଂ ସହାଯସ୍ସ ୱଡ୍ଢି ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ୱିନାସେସ୍ସାମି ନେ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କତ୍ତରିକାଯ ଉପ୍ପଲମକୁଳଂ ୱିଯ ଅଳେହି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସୀସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସି। କାକୀପି ତମ୍ହା ଠାନା ପଲାଯି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସପ୍ପସ୍ସ ସରୀରଂ ଦଣ୍ଡକେ ୱେଠେତ୍ୱା ଗୁମ୍ବପିଟ୍ଠେ ଖିପି। ସୁୱଣ୍ଣକକ୍କଟକଂ ସୋବ୍ଭେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ସାଲିନ୍ଦିଯଗାମମେୱ ଗତୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କକ୍କଟକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଧିକତରୋ ୱିସ୍ସାସୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୦୧।

''କାକୋ ତଦା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ମାରୋ ପନ କଣ୍ହସପ୍ପୋ ଅହୋସି;

ଆନନ୍ଦଭଦ୍ଦୋ କକ୍କଟକୋ ଅହୋସି, ଅହଂ ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋମି ସତ୍ଥା''ତି।

ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ବହୂ ସୋତାପନ୍ନାଦଯୋ ଅହେସୁଂ। କାକୀ ପନ ଗାଥାଯ ନ ୱୁତ୍ତା, ସା ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା ଅହୋସୀତି।

ସୁୱଣ୍ଣକକ୍କଟକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୩୯୦] ୫। ମୟ୍ହକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସକୁଣୋମୟ୍ହକୋ ନାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆଗନ୍ତୁକସେଟ୍ଠିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୟଞ୍ହି ଆଗନ୍ତୁକସେଟ୍ଠି ନାମ ଅଡ୍ଢୋ ଅହୋସି ମହଦ୍ଧନୋ। ସୋ ନେୱ ଅତ୍ତନା ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜି, ନ ପରେସଂ ଅଦାସି, ନାନଗ୍ଗରସେ ପଣୀତେ ଭୋଜନେ ଉପନୀତେ ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ବିଲଙ୍ଗଦୁତିୟଂ କଣାଜକଂ ଏୱ ଭୁଞ୍ଜତି, ଧୂପିତୱାସିତେସୁ କାସିକୱତ୍ଥେସୁ ଉପନୀତେସୁ ତାନି ହାରେତ୍ୱା ଥୂଲଥୂଲସାଟକେ ନିୱାସେତି, ଆଜାନୀୟଯୁତ୍ତେ ମଣିକନକୱିଚିତ୍ତେ ରଥେ ଉପନୀତେ ତମ୍ପି ହରାପେତ୍ୱା କତ୍ତରରଥକେନ ଗଚ୍ଛତି, ସୁୱଣ୍ଣଛତ୍ତେ ଧାରିୟମାନେ ତଂ ଅପନେତ୍ୱା ପଣ୍ଣଛତ୍ତେନ ଧାରିୟମାନେନ। ସୋ ଯାୱଜୀୱଂ ଦାନାଦୀସୁ ପୁଞ୍ଞେସୁ ଏକମ୍ପି ଅକତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ରୋରୁୱନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ଅପୁତ୍ତକଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ରାଜବଲଂ ସତ୍ତହି ରତ୍ତିଦିୱେହି ରାଜକୁଲଂ ପୱେସେସି। ତସ୍ମିଂ ପୱେସିତେ ରାଜା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ‘‘କିଂ, ମହାରାଜ, ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ନ କରୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭନ୍ତେ, ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଆଗନ୍ତୁକସେଟ୍ଠିନୋ ନାମ କାଲକତସ୍ସ ଅସ୍ସାମିକଧନେ ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ ଆହରିୟମାନେୟେୱ ସତ୍ତ ରତ୍ତିଦିୱସା ଗତା, ସୋ ପନ ଏତଂ ଧନଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ନେୱ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜି, ନ ପରେସଂ ଅଦାସି, ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତପୋକ୍ଖରଣୀ ୱିୟସ୍ସ ଧନଂ ଅହୋସି, ସୋ ଏକଦିୱସମ୍ପି ପଣୀତଭୋଜନାଦୀନଂ ରସଂ ଅନନୁଭୱିତ୍ୱାୱ ମରଣମୁଖଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ଏୱଂ ମଚ୍ଛରୀ ଅପୁଞ୍ଞସତ୍ତୋ କିଂ କତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ଲଭି, କେନ ଚସ୍ସ ଭୋଗେସୁ ଚିତ୍ତଂ ନ ରମୀ’’ତି ସତ୍ଥାରଂ ପୁଚ୍ଛି। ସତ୍ଥା ‘‘ମହାରାଜ, ଧନଲାଭୋ ଚ, ଧନଂ ଲଦ୍ଧା ଅପରିଭୁଞ୍ଜନକାରଣଞ୍ଚ ତେନେୱ କତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି ମଚ୍ଛରୀ, ନ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଦେତି, ନ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଗରସିଖିଂ ନାମ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଲଦ୍ଧା, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ନନୁ ଚରାମ ମହାସେଟ୍ଠୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପୁରିସଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଇମଂ ଅମ୍ହାକଂ ଘରଂ ଆନେତ୍ୱା ମମ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ପଟିୟତ୍ତଭତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦାପେହୀ’’ତି। ସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଘରଂ ନେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଭରିୟାୟ ଆଚିକ୍ଖି। ସା ନାନଗ୍ଗରସଭତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିନିୱେସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱୀଥିୟଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ସେଟ୍ଠି ରାଜକୁଲତୋ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଲଦ୍ଧଂ, ଭନ୍ତେ, ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଲଦ୍ଧଂ ମହାସେଟ୍ଠୀ’’ତି। ସୋ ପତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତୁଂ ନାସକ୍ଖି , ‘‘ଇମଂ ମେ ଭତ୍ତଂ ଦାସା ୱା କମ୍ମକରା ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଦୁକ୍କରମ୍ପି କମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟୁଂ, ଅହୋ ୱତ ମେ ଜାନୀ’’ତି ଅପରଚେତନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଦାନଞ୍ହି ନାମ ତିସ୍ସୋ ଚେତନା ପରିପୁଣ୍ଣଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସେୱ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି।

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ଦାନା ସୁମନା ଭୱାମ, ଦଦମ୍ପି ୱେ ଅତ୍ତମନା ଭୱାମ;

ଦତ୍ୱାପି ୱେ ନାନୁତପ୍ପାମ ପଚ୍ଛା, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନମିୟ୍ୟରେ। (ଜା। ୧।୧୦।୯୫);

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ଦାନା ସୁମନୋ, ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦୟେ;

ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି, ଏସା ଯଞ୍ଞସ୍ସ ସମ୍ପଦା’’। (ଅ। ନି। ୬।୩୭; ପେ। ୱ। ୩୦୫);

ଇତି, ମହାରାଜ, ଆଗନ୍ତୁକସେଟ୍ଠି ତଗରସିଖିପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦିନ୍ନପଚ୍ଚୟେନ ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭି, ଦତ୍ୱା ଅପରଚେତନଂ ପଣୀତଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାୟ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନାସକ୍ଖୀତି। ‘‘ପୁତ୍ତଂ ପନ କସ୍ମା ନ ଲଭି, ଭନ୍ତେ’’ତି? ସତ୍ଥା ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଲଭନକାରଣମ୍ପି ତେନେୱ କତଂ, ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱେ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ କନିଟ୍ଠଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବଂ ୱିଚାରେନ୍ତୋ ଘରଦ୍ୱାରେ ଦାନସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସି। ଅଥସ୍ସ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ଜାୟି। ସୋ ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚାନିସଂସଂ ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତଦାରେନ ସବ୍ବଂ ଘରୱିଭୱଂ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଦାନଂ ପୱତ୍ତେହୀ’’ତି ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱିହାସି। କନିଟ୍ଠୋପିସ୍ସ ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ପଟିଲଭି। ସୋ ତଂ ୱଡ୍ଢନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମମ ଭାତୁ ପୁତ୍ତେ ଜୀୱନ୍ତେ କୁଟୁମ୍ବଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଭୱିସ୍ସତି, ଭାତୁ ପୁତ୍ତଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ନଦିୟଂ ଓପିଲାପେତ୍ୱା ମାରେସି। ତମେନଂ ନ୍ହତ୍ୱା ଆଗତଂ ଭାତୁ ଜାୟା ‘‘କୁହିଂ ମମ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନଦିୟଂ ଉଦକଂ କୀଳଇ, ଅଥ ନଂ ଉଦକେ ୱିଚିନନ୍ତୋ ନାଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି। ସା ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଞତ୍ୱା ''ଇଦଂ କିଞ୍ଚଂ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିଯଂ ଓତରିତ୍ୱା ସୁନିୱତ୍ଥୋ ସୁପାରୁତୋ ତସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଦାନସାଲଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ଦାନସାଲାପି ଇମିନା ଅସପ୍ପୁରିସେନ ନାସିତା''ତି ଚିନ୍ତେସି। କନିଟ୍ଠୋ ତସ୍ସ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସୁଭୋଜନଂ ଭୋଜେସି। ସୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ସୁଖକଥାଯ ନିସିନ୍ନୋ ''ଦାରକୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, କହଂ ନୁ ଖୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ମତୋ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''କେନ କାରଣେନା''ତି? ''ଉଦକକୀଳଅନଟ୍ଠାନେ ଅସୁକକାରଣେନାତି ନ ଜାନାମୀ''ତି। ''କିଂ ତ୍ୱଂ ଅସପ୍ପୁରିସ ନ ଜାନିସ୍ସସି, ତଯା କତକିଚ୍ଚଂ ମଯ୍ହଂ ପାକଟଂ, ନନୁ ତ୍ୱଂ ଇମିନା ନାମ କାରଣେନ ତଂ ମାରେସି, କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ରାଜାଦୀନଂ ୱସେନ ନସ୍ସମାନଂ ଧନଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯାସି, ମଯ୍ହକସକୁଣସ୍ସ ଚ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ କିଂ ନାନାକରଣ''ନ୍ତି? ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧଲୀଳଆଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୨।

''ସକୁଣୋ ମଯ୍ହକୋ ନାମ, ଗିରିସାନୁଦରୀଚରୋ;

ପକ୍କଂ ପିପ୍ଫଲିମାରୁଯ୍ହ, 'ମଯ୍ହଂ ମଯ୍ହ'ନ୍ତି କନ୍ଦତି।

୧୦୩।

''ତସ୍ସେୱଂ ୱିଲପନ୍ତସ୍ସ, ଦିଜସଙ୍ଘା ସମାଗତା;

ଭୁତ୍ୱାନ ପିପ୍ଫଲିଂ ଯନ୍ତି, ୱିଲପତ୍ୱେୱ ସୋ ଦିଜୋ।

୧୦୪।

''ଏୱମେୱ ଇଧେକଚ୍ଚୋ, ସଙ୍ଘରିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ;

ନେୱତ୍ତନୋ ନ ଞାତୀନଂ, ଯଥୋଧିଂ ପଟିପଜ୍ଜତି।

୧୦୫।

''ନ ସୋ ଅଚ୍ଛାଦନଂ ଭତ୍ତଂ, ନ ମାଲଂ ନ ୱିଲେପନଂ;

ଅନୁଭୋତି ସକିଂ କିଞ୍ଚି, ନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି ଞାତକେ।

୧୦୬।

''ତସ୍ସେୱଂ ୱିଲପନ୍ତସ୍ସ, ମଯ୍ହଂ ମଯ୍ହନ୍ତି ରକ୍ଖତୋ;

ରାଜାନୋ ଅଥ ୱା ଚୋରା, ଦାଯାଦା ଯେୱ ଅପ୍ପିଯା;

ଧନମାଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ୱିଲପତ୍ୱେୱ ସୋ ନରୋ।

୧୦୭।

''ଧୀରୋ ଭୋଗେ ଅଧିଗମ୍ମ, ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି ଚ ଞାତକେ;

ତେନ ସୋ କିତ୍ତିଂ ପପ୍ପୋତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ମଯ୍ହକୋତି ‘‘ମଯ୍ହଂ ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି ୱିରୱନୱସେନ ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମୋ। ଗିରିସାନୁଦରୀସୁ ଚରତୀତି ଗିରିସାନୁଦରୀଚରୋ। ପକ୍କଂ ପିପ୍ଫଲିନ୍ତି ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଏକଂ ଫଲଭରିତଂ ପିପ୍ଫଲିରୁକ୍ଖଂ। କନ୍ଦତୀତି ଦିଜଗଣେ ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ପକ୍କାନି ଖାଦନ୍ତେ ୱାରେତୁଂ ‘‘ମଯ୍ହଂ ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ତସ୍ସେୱଂ ୱିଲପନ୍ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ୱିଲପନ୍ତସ୍ସେୱ। ଭୁତ୍ୱାନ ୱିପ୍ଫଲିଂ ଯନ୍ତୀତି ତଂ ପିପ୍ଫଲିରୁକ୍ଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଫଲସମ୍ପନ୍ନଂ ରୁକ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱିଲପତ୍ୱେୱାତି ସୋ ପନ ଦିଜୋ ୱିଲପତିଯେୱ। ଯଥୋଧିନ୍ତି ଯଥାକୋଟ୍ଠାସଂ, ମାତାପିତାଭାତୁଭଗିନୀପୁତ୍ତଧୀତାଦୀନଂ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗୱସେନ ଯୋ ଯୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଦାତବ୍ବୋ, ତଂ ତଂ ନ ଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସକିନ୍ତି ଏକୱାରମ୍ପି ନାନୁଭୋତି। ‘‘ସକ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଭତ୍ତଚ୍ଛାଦନବୀଜନଙ୍ଗଲାଦିଦାନୱସେନ ନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱିଲପତ୍ୱେୱ ସୋ ନରୋତି ଏତେସୁ ରାଜାଦୀସୁ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ କେୱଲଂ ସୋ ପୁରିସୋ ୱିଲପତିଯେୱ। ଧୀରୋତି ପଣ୍ଡିତୋ। ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତେ ଦୁକ୍ଖଲଞ୍ଞାତକେ ଭତ୍ତଚ୍ଛାଦନବୀଜନଙ୍ଗଲାଦିଦାନେନ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେନାତି ସୋ ପୁରିସୋ ତେନ ଞାତିସଙ୍ଗହେନ ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ କିତ୍ତିଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ୱଣ୍ଣଭଣନଞ୍ଚ ପାପୁଣାତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ଦେୱନଗରେ ପମୋଦତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଦାନଂ ପାକତିକଂ କାରେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଇତି ଖୋ, ମହାରାଜ, ଆଗନ୍ତୁକସେଟ୍ଠି ଭାତୁ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମାରିତତ୍ତା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନେୱ ପୁତ୍ତଂ, ନ ଧୀତରଂ ଅଲଭୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କନିଟ୍ଠୋ ଆଗନ୍ତୁକସେଟ୍ଠି ଅହୋସି, ଜେଟ୍ଠକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମଯ୍ହକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୩୯୧] ୬। ୱିଜ୍ଜାଧରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦୁବ୍ବଣ୍ଣରୂପନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଲୋକତ୍ଥଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ମହାକଣ୍ହଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୨।୬୧ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ଲୋକତ୍ଥଚରିଯଂ ଚରିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଅହୋସି। ତଦା ଏକୋ ୱିଜ୍ଜାଧରୋ ୱିଜ୍ଜଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଅତିଚରତି, ତସ୍ସା ପରିଚାରିକାଯୋ ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ସା ସଯମେୱ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଏକୋ ପୁରିସୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଂ ଦୂସେତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସକ୍କୁସ୍ସସି ପନ କିଞ୍ଚି ସଞ୍ଞାଣଂ କାତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ସକ୍କୋମି, ଦେୱା’’ତି ସା ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲିକପାତିଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ରତ୍ତିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭିରମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଯଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକଂ ଦତ୍ୱା ପାତୋୱ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ମନୁସ୍ସେ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛଥ, ସବ୍ବଦିସାସୁ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ କତଜାତିହିଙ୍ଗୁଲପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକପୁରିସଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି। ୱିଜ୍ଜାଧରୋପି ରତ୍ତିଂ ଅନାଚାରଂ କତ୍ୱା ଦିୱା ସୁସାନେ ସୂରିଯଂ ନମସ୍ସନ୍ତୋ ଏକପାଦେନ ତିଟ୍ଠତି। ରାଜପୁରିସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପରିୱାରଯିଂସୁ। ସୋ ‘‘ପାକଟଂ ମେ କମ୍ମଂ ଜାତ’’ନ୍ତି ୱିଜ୍ଜଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗତୋ।

ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗତପୁରିସେ ‘‘ଅଦ୍ଦସଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ଅଦ୍ଦସାମା’’ତି। ‘‘କୋ ନାମେସୋ’’ତି? ‘‘ପବ୍ବଜିତୋ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ସୋ ହି ରତ୍ତିଂ ଅନାଚାରଂ କତ୍ୱା ଦିୱା ପବ୍ବଜିତୱେସେନ ୱସତି’’। ରାଜା ‘‘ଇମେ ଦିୱା ସମଣୱେସେନ ଚରିତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଅନାଚାରଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ପବ୍ବଜିତାନଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଗହଣଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ୱିଜିତା ଇମେ ସବ୍ବେ ପବ୍ବଜିତା ପଲାଯନ୍ତୁ, ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ରାଜାଣଂ କରିସ୍ସନ୍ତୂ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି। ତିଯୋଜନସତିକା କାସିରଟ୍ଠା ପଲାଯିତ୍ୱା ସବ୍ବେ ପବ୍ବଜିତା ଅଞ୍ଞରାଜଧାନିଯୋ ଅଗମିଂସୁ। ସକଲକାସିରଟ୍ଠେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଓୱାଦଦାଯକୋ ଏକୋପି ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାହୋସି। ଅନୋୱାଦକା ମନୁସ୍ସା ଫରୁସା ଅହେସୁଂ, ଦାନସୀଲୱିମୁଖା ମତମତା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ, ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନକା ନାମ ନାହେସୁଂ।

ସକ୍କୋ ନୱେ ଦେୱପୁତ୍ତେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜାଧରଂ ନିସ୍ସାଯ ବାରାଣସିରଞ୍ଞା କୁଦ୍ଧେନ ମିଚ୍ଛାଗହଣଂ ଗହେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତାନଂ ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ମିଚ୍ଛାଗହଣଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ରଞ୍ଞୋ ଚ ରଟ୍ଠୱାସୀନଞ୍ଚ ଅୱସ୍ସଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲପବ୍ଭାରେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମଯ୍ହଂ ଏକଂ ମହଲ୍ଲକଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦେଥ, କାସିରଟ୍ଠଂ ପସାଦେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରମେୱ ଲଭି, ଅଥସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ସଯଂ

ପଚ୍ଛତୋ ହୁତ୍ୱା ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ନମସ୍ସନ୍ତୋ ଉତ୍ତମରୂପଧରୋ ମାଣୱକୋ ହୁତ୍ୱା ସକଲନଗରସ୍ସ ମଜ୍ଝକେନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ ‘‘ଦେୱ, ଅଭିରୂପୋ ମାଣୱକୋ ଏକଂ ସମଣଂ ଆନେତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଆକାସେ ଠିତୋ’’ତି। ରାଜା ଆସନା ଉଟ୍ଠାୟ ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ମାଣୱକ, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅଭିରୂପୋ ସମାନୋ ଏତସ୍ସ ୱିରୂପସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ଠିତୋ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୮।

‘‘ଦୁବ୍ବଣ୍ଣରୂପଂ ତୁୱମରିୟୱଣ୍ଣୀ, ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ପଞ୍ଜଲିକୋ ନମସ୍ସସି;

ସେୟ୍ୟୋ ନୁ ତେସୋ ଉଦୱା ସରିକ୍ଖୋ, ନାମଂ ପରସ୍ସତ୍ତନୋ ଚାପି ବ୍ରୂହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅରିୟୱଣ୍ଣୀତି ସୁନ୍ଦରରୂପୋ। ସେୟ୍ୟୋ ନୁ ତେସୋତି ଏସୋ ୱିରୂପୋ ପବ୍ବଜିତୋ କିଂ ନୁ ତୟା ଉତ୍ତରିତରୋ, ଉଦାହୁ ସରିକ୍ଖୋ। ନାମଂ ପରସ୍ସତ୍ତନୋ ଚାପୀତି ଏତସ୍ସ ପରସ୍ସ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଚ ନାମଂ ବ୍ରୂହୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ‘‘ମହାରାଜ, ସମଣା ନାମ ଗରୁଟ୍ଠାନିୟା, ତେନ ମେ ନାମଂ ଲପିତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତି, ମୟ୍ହଂ ପନ ତେ ନାମଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୯।

‘‘ନ ନାମଗୋତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ରାଜ, ସମ୍ମଗ୍ଗତାନୁଜ୍ଜୁଗତାନ ଦେୱା;

ଅହଞ୍ଚ ତେ ନାମଧେୟ୍ୟଂ ୱଦାମି, ସକ୍କୋହମସ୍ମୀ ତିଦସାନମିନ୍ଦୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମଗ୍ଗତାନୁଜ୍ଜୁଗତାନ ଦେୱାତି ମହାରାଜ, ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେ ଯଥା ସଭାୱସରସୱସେନ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତତ୍ତା ସମ୍ମଗ୍ଗତାନଂ, ଉଜୁନା ଚ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ନିବ୍ବାନଂ ଗତତ୍ତା ଉଜ୍ଜୁଗତାନଂ ମହାଖୀଣାସୱାନଂ ଉପପତ୍ତିଦେୱେହି ଉତ୍ତରିତରାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଂ ଉପପତ୍ତିଦେୱା ନାମଗୋତ୍ତଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅହଞ୍ଚ ତେ ନାମଧେୟ୍ୟନ୍ତି ଅପିଚ ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ନାମଧେୟ୍ୟଂ ତୁୟ୍ହଂ କଥେମି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତତିୟଗାଥାୟ ଭିକ୍ଖୁନମସ୍ସନେ ଆନିସଂସଂ ପୁଚ୍ଛି –

୧୧୦।

‘‘ଯୋ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁଂ ଚରଣୂପପନ୍ନଂ, ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ପଞ୍ଜଲିକୋ ନମସ୍ସତି;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଦେୱରାଜେତମତ୍ଥଂ, ଇତୋ ଚୁତୋ କିଂ ଲଭତେ ସୁଖଂ ସୋ’’ତି।

ସକ୍କୋ ଚତୁତ୍ଥଗାଥାୟ କଥେସି –

୧୧୧।

‘‘ଯୋ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁଂ ଚରଣୂପପନ୍ନଂ, ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ପଞ୍ଜଲିକୋ ନମସ୍ସତି;

ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଲଭତେ ପସଂସଂ, ସଗ୍ଗଞ୍ଚ ସୋ ଯାତି ସରୀରଭେଦା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ଭିନ୍ନକିଲେସଂ ପରିସୁଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲଂ। ଚରଣୂପପନ୍ନନ୍ତି ସୀଲଚରଣେନ ଉପେତଂ। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ନ କେୱଲଂ ଇତୋ ଚୁତୋଯେୱ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଅତ୍ତଭାୱେ ସୋ ପସଂସଂ ଲଭତି, ପସଂସାସୁଖଂ ୱିନ୍ଦତୀତି।

ରାଜା ସକ୍କସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମିଚ୍ଛାଗହଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୨।

''ଲକ୍ଖୀ ୱତ ମେ ଉଦପାଦି ଅଜ୍ଜ, ଯଂ ୱାସୱଂ ଭୂତପତିଦ୍ଦସାମ;

ଭିକ୍ଖୁଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ତୁୱଞ୍ଚ ସକ୍କ, କାହାମି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଲକ୍ଖୀତି ସିରୀ, ପଞ୍ଞାତିପି ୱଦନ୍ତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅଜ୍ଜ ମମ ତୱ ୱଚନଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସେୱ କୁସଲାକୁସଲୱିପାକଜାନନପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି। ଯନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଭୂତପତିଦ୍ଦସାମାତି ଭୂତପତିଂ ଅଦ୍ଦସାମ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୩।

''ଅଦ୍ଧା ହୱେ ସେୱିତବ୍ବା ସପଞ୍ଞା, ବହୁସ୍ସୁତା ଯେ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋ;

ଭିକ୍ଖୁଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ମମଞ୍ଚ ରାଜ, କରୋହି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋତି ବହୂନି କାରଣାନି ଚିନ୍ତନସମତ୍ଥା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୧୪।

''ଅକ୍କୋଧନୋ ନିଚ୍ଚପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସବ୍ବାତିଥୀଯାଚଯୋଗୋ ଭୱିତ୍ୱା;

ନିହଚ୍ଚ ମାନଂ ଅଭିୱାଦଯିସ୍ସଂ, ସୁତ୍ୱାନ ଦେୱିନ୍ଦ ସୁଭାସିତାନୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବାତିଥୀଯାଚଯୋଗୋ ଭୱିତ୍ୱାତି ସବ୍ବେସଂ ଅତିଥୀନଂ ଆଗତାନଂ ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଯଂ ଯଂ ତେ ଯାଚନ୍ତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଯୁତ୍ତୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ ଭୱିତ୍ୱା, ସବ୍ବଂ ତେହି ଯାଚିତଯାଚିତଂ ଦଦମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁତ୍ୱାନ ଦେୱିନ୍ଦ ସୁଭାସିତାନୀତି ତୱ ସୁଭାସିତାନି ସୁତ୍ୱା ଅହଂ ଏୱରୂପୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ୱଦତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ୱିଜ୍ଜାଧରୋ ନ ସମଣୋ, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ 'ଅତୁଚ୍ଛୋ ଲୋକୋ, ଅତ୍ଥି ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା'ତି ଞତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେହି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖ, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋହୀ''ତି ରାଜାନଂ ଓୱଦି। ସକ୍କୋପି ସକ୍କାନୁଭାୱେନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା''ତି ନାଗରାନଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ''ପଲାତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ''ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି। ଅଥ ତେ ଉଭୋପି ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି ଅକାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ୱିଜ୍ଜାଧରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୩୯୨] ୭। ସିଙ୍ଘପୁପ୍ଫଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯମେତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଜେତୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କୋସଲରଟ୍ଠେ ଅଞ୍ଞତରଂ

ଅରଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ପଦୁମସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ସୁପୁପ୍ଫିତପଦୁମଂ ଦିସ୍ୱା ଅଧୋୱାତେ ଠତ୍ୱା ଉପସିଙ୍ଘି। ଅଥ ନଂ ତସ୍ମିଂ ୱନେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ''ମାରିସ, ତ୍ୱଂ ଗନ୍ଧଥେନୋ ନାମ, ଇଦଂ ତେ ଏକଂ ଥେଯ୍ୟଙ୍ଗ''ନ୍ତି ସଂୱେଜେସି। ସୋ ତାଯ ସଂୱେଜିତୋ ପୁନ ଜେତୱନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ''କହଂ ଭିକ୍ଖୁ ନିୱୁତ୍ଥୋସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ଅସୁକୱନସଣ୍ଡେ ନାମ, ତତ୍ଥ ଚ ମଂ ଦେୱତା ଏୱଂ ନାମ ସଂୱେଜେସୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ପୁପ୍ଫଂ ଉପସିଙ୍ଘନ୍ତୋ ତ୍ୱମେୱ ଦେୱତାଯ ସଂୱେଜିତୋ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ସଂୱେଜିତପୁବ୍ବା''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ କାସିକଗାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ଅପରଭାଗେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏକଂ ପଦୁମସରଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପୱସନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ସୁପୁପ୍ଫିତପଦୁମଂ ଉପସିଙ୍ଘମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଏକା ଦେୱଧୀତା ରୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧୱିୱରେ ଠତ୍ୱା ସଂୱେଜଯମାନା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୫।

''ଯମେତଂ ୱାରିଜଂ ପୁପ୍ଫଂ, ଅଦିନ୍ନଂ ଉପସିଙ୍ଘସି;

ଏକଙ୍ଗମେତଂ ଥେଯ୍ୟାନଂ, ଗନ୍ଧଥେନୋସି ମାରିସା''ତି।

ତତ୍ଥ ଏକଙ୍ଗମେତନ୍ତି ଏକକୋଟ୍ଠାସୋ ଏସ।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୬।

''ନ ହରାମି ନ ଭଞ୍ଜାମି, ଆରା ସିଙ୍ଘାମି ୱାରିଜଂ;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ଗନ୍ଧଥେନୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଆରା ସିଙ୍ଘାମୀତି ଦୂରେ ଠିତୋ ଘାଯାମି। ୱଣ୍ଣେନାତି କାରଣେନ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ପୁରିସୋ ତସ୍ମିଂ ସରେ ଭିସାନି ଚେୱ ଖଣତି, ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ଚ ଭଞ୍ଜତି । ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମଂ ଆରା ଠତ୍ୱା ଉପସିଙ୍ଘନ୍ତଂ 'ଚୋରୋ'ତି ୱଦସି, ଏତଂ ପୁରିସଂ କସ୍ମା ନ ଭଣସୀ''ତି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୭।

''ଯୋଯଂ ଭିସାନି ଖଣତି, ପୁଣ୍ଡରୀକାନି ଭଞ୍ଜତି;

ଏୱଂ ଆକିଣ୍ଣକମ୍ମନ୍ତୋ, କସ୍ମା ଏସୋ ନ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଆକିଣ୍ଣକମ୍ମନ୍ତୋତି କକ୍ଖଳଅକମ୍ମନ୍ତୋ ଦାରୁଣକମ୍ମନ୍ତୋ।

ଅଥସ୍ସ ଅୱଚନକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ଦେୱତା ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧୮।

''ଆକିଣ୍ଣଲୁଦ୍ଦୋ ପୁରିସୋ, ଧାତିଚେଲଂୱ ମକ୍ଖିତୋ;

ତସ୍ମିଂ ମେ ୱଚନଂ ନତ୍ଥି, ତଞ୍ଚାରହାମି ୱତ୍ତୱେ।

୧୧୯।

‘‘ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ସୁଚିଗଵେସିନୋ;

ଵାଲଗ୍ଗମତ୍ତଂ ପାପସ୍ସ, ଅବ୍ଭାମତ୍ତଂଵ ଖାଯତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧାତିଚେଲଂଵାତି ଖେଳଅସିଙ୍ଘାଣିକମୁତ୍ତଗୂଥମକ୍ଖିତଂ ଧାତିଦାସିଯା ନିଵତ୍ଥଚେଲଂ ଵିଯ ଅଯଂ ପାପମକ୍ଖିତୋଯେଵ, ତେନ କାରଣେନ ତସ୍ମିଂ ମମ ଵଚନଂ ନତ୍ଥି। ତଞ୍ଚାରହାମୀତି ସମଣା ପନ ଓଵାଦକ୍ଖମା ହୋନ୍ତି ପିଯସୀଲା, ତସ୍ମା ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଅଯୁତ୍ତଂ କରୋନ୍ତଂ ଵତ୍ତୁଂ ଅରହାମି ସମଣାତି। ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସାତି ନିଦ୍ଦୋସସ୍ସ ତୁମ୍ହାଦିସସ୍ସ। ଅବ୍ଭାମତ୍ତଂଵ ଖାଯତୀତି ମହାମେଘପ୍ପମାଣଂ ହୁତ୍ଵା ଉପଟ୍ଠାତି, ଇଦାନି କସ୍ମା ଏଵରୂପଂ ଦୋସଂ ଅବ୍ବୋହାରିକଂ କରୋସୀତି।

ତାଯ ପନ ସଂଵେଜିତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସଂଵେଗପ୍ପତ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୦।

‘‘ଅଦ୍ଧା ମଂ ଯକ୍ଖ ଜାନାସି, ଅଥୋ ମଂ ଅନୁକମ୍ପସି;

ପୁନପି ଯକ୍ଖ ଵଜ୍ଜାସି, ଯଦା ପସ୍ସସି ଏଦିସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯକ୍ଖାତି ଦେଵତଂ ଆଲପତି। ଵଜ୍ଜାସୀତି ଵଦେଯ୍ୟାସି। ଯଦା ପସ୍ସସି ଏଦିସନ୍ତି ଯଦା ମମ ଏଵରୂପଂ ଦୋସଂ ପସ୍ସସି, ତଦା ଏଵଂ ମମ ଵଦେଯ୍ୟାସୀତି ଵଦତି।

ଅଥସ୍ସ ସା ଦେଵଧୀତା ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୧।

‘‘ନେଵ ତଂ ଉପଜୀଵାମି, ନପି ତେ ଭତକାମ୍ହସେ;

ତ୍ଵମେଵ ଭିକ୍ଖୁ ଜାନେଯ୍ୟ, ଯେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ସୁଗ୍ଗତି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭତକାମ୍ହସେତି ତଵ ଭତିହତା କମ୍ମକରାପି ନ ହୋମ। କିଂକାରଣା ତଂ ସବ୍ବକାଲଂ ରକ୍ଖମାନା ଵିଚରିସ୍ସାମାତି ଦୀପେତି। ଯେନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ କମ୍ମେନ ତ୍ଵଂ ସୁଗତିଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି, ତ୍ଵମେଵ ତଂ ଜାନେଯ୍ୟାସୀତି।

ଏଵଂ ସା ତସ୍ସ ଓଵାଦଂ ଦତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଵିମାନମେଵ ପଵିଟ୍ଠା। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ଦେଵଧୀତା ଉପ୍ପଲଵଣ୍ଣା ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସିଙ୍ଘପୁପ୍ଫଜାତକଵଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୩୯୩] ୮। ଵିଘାସାଦଜାତକଵଣ୍ଣନା

ସୁସୁଖଂ ଵତ ଜୀଵନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ପୁବ୍ବାରାମେ ଵିହରନ୍ତୋ କେଳିଇସୀଲକେ ଭିକ୍ଖୂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେସୁ ହି ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେନ ପାସାଦଂ କମ୍ପେତ୍ଵା ସଂଵେଜିତେସୁ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ତେସଂ ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ

ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେତେ କେଠଇସୀଲକାଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କାସିକଗାମେ ସତ୍ତ ଭାତରୋ କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତା ଯୋଗେ ଯୋଗଂ ଅକତ୍ୱା କାଯଦଳ୍ହୀବହୁଲା ହୁତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ କୀଳଂ କୀଳନ୍ତା ଚରିଂସୁ। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ‘‘ଇମେ ସଂୱେଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ସୁକୋ ହୁତ୍ୱା ତେସଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ତେ ସଂୱେଜେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୨।

‘‘ସୁସୁଖଂ ୱତ ଜୀୱନ୍ତି, ଯେ ଜନା ୱିଘାସାଦିନୋ;

ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପାସଂସା, ସମ୍ପରାଯେ ଚ ସୁଗ୍ଗତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିଘାସାଦିନୋତି ଭୁତ୍ତାତିରେକଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ସନ୍ଧାଯାହ। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଯେ ଏୱରୂପା, ତେ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ପାସଂସା, ସମ୍ପରାଯେ ଚ ତେସଂ ସୁଗତି ହୋତି, ସଗ୍ଗେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱଦତି।

ଅଥ ତେସୁ ଏକୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅୱସେସେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୩।

‘‘ସୁକସ୍ସ ଭାସମାନସ୍ସ, ନ ନିସାମେଥ ପଣ୍ଡିତା;

ଇଦଂ ସୁଣାଥ ସୋଦରିଯା, ଅମ୍ହେୱାଯଂ ପସଂସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭାସମାନସ୍ସାତି ମାନୁସିକାଯ ୱାଚାଯ ଭଣନ୍ତସ୍ସ। ନ ନିସାମେଥାତି ନ ସୁଣାଥ। ଇଦଂ ସୁଣାଥାତି ଇଦମସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁଣାଥ। ସୋଦରିଯାତି ସମାନେ ଉଦରେ ୱୁତ୍ଥଭାୱେନ ତେ ଆଲପନ୍ତୋ ଆହ।

ଅଥ ନେ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ସୁକୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୪।

‘‘ନାହଂ ତୁମ୍ହେ ପସଂସାମି, କୁଣପାଦା ସୁଣାଥ ମେ;

ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠଭୋଜିନୋ ତୁମ୍ହେ, ନ ତୁମ୍ହେ ୱିଘାସାଦିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୁଣପାଦାତି କୁଣପଖାଦକାତି ତେ ଆଲପତି।

ତେ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୧୨୫।

‘‘ସତ୍ତୱସ୍ସା ପବ୍ବଜିତା, ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞେ ସିଖଣ୍ଡିନୋ;

ୱିଘାସେନେୱ ଯାପେନ୍ତା, ମଯଞ୍ଚେ ଭୋତୋ ଗାରୟ୍ହା;

କେ ନୁ ଭୋତୋ ପସଂସିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସିଖଣ୍ଡିନୋତି ଚୂଳାଯ ସମନ୍ନାଗତା। ୱିଘାସେନେୱାତି ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ସୀହବ୍ଯଗ୍ଘୱିଘାସେନେୱ ଯାପେନ୍ତା ଯଦି ଭୋତୋ ଗାରଯ୍ହା, ଅଥ କେ ନୁ ତେ ପସଂସିଯାତି।

ତେ ଲଜ୍ଜାପେନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୬।

''ତୁମ୍ହେ ସୀହାନଂ ବ୍ଯଗ୍ଘାନଂ, ୱାଳଆନଞ୍ଚାୱସିଟ୍ଠକଂ;

ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠେନେୱ ଯାପେନ୍ତା, ମଞ୍ଞିତ୍ଥ୍ୱୋ ୱିଘାସାଦିନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱାଳଆନଞ୍ଚାୱସିଟ୍ଠକନ୍ତି ସେସୱାଳମିଗାନଞ୍ଚ ଅୱସିଟ୍ଠକଂ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠଭୋଜନଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସା ''ସଚେ ମଯଂ ନ ୱିଘାସାଦା, ଅଥ କେ ଚରହି ତେ ୱିଘାସାଦା''ତି? ଅଥ ତେସଂ ସୋ ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୭।

''ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସମଣସ୍ସ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ୱନିବ୍ବିନୋ;

ଦତ୍ୱାୱ ସେସଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ତେ ଜନା ୱିଘାସାଦିନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱନିବ୍ବିନୋତି ତଂ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଯାଚନକସ୍ସ। ଏୱଂ ତେ ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସତ୍ତ ଭାତରୋ ଇମେ କେଳିସୀଲକା ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁଂ, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ୱିଘାସାଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୩୯୪] ୯। ୱଟ୍ଟକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ପଣୀତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଲୋଲୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇଦାନେୱ ଲୋଲୋ, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଲୋଲୋଯେୱ, ଲୋଲତାଯ ପନ ବାରାଣସିଯଂ ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସପୁରିସକୁଣପେହି ଅତିତ୍ତୋ 'ଇତୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ'ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱଟ୍ଟକଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଲୂଖତିଣବୀଜାହାରୋ ୱସି। ତଦା ବାରାଣସିଯଂ ଏକୋ ଲୋଲକାକୋ ହତ୍ଥିକୁଣପାଦୀହି ଅତିତ୍ତୋ ''ଇତୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଫଲାଫଲଂ ଖାଦନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ୱଟ୍ଟକୋ ଅତିୱିଯ ଥୂଲସରୀରୋ, ମଧୁରଂ ଗୋଚରଂ ଖାଦତି ମଞ୍ଞେ, ଏତସ୍ସ ଗୋଚରଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅହମ୍ପି ଥୂଲୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ସାଖାଯ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଭୋ ୱଟ୍ଟକ, କିଂ ନାମ ପଣୀତାହାରଂ ଭୁଞ୍ଜସି, ଥୂଲସରୀରୋ ଅହୋସୀ''ତି? ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୮।

''ପଣୀତଂ ଭୁଞ୍ଜସେ ଭତ୍ତଂ, ସପ୍ପିତେଲଞ୍ଚ ମାତୁଲ;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, କିସୋ ତ୍ୱମସି ୱାଯସା''ତି।

ତତ୍ଥ ଭତ୍ତନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଭୋଜନନିୟାମେନ ପଟିୟାଦିତଭତ୍ତଂ। ମାତୁଲାତି ତଂ ପିୟସମୁଦାଚାରେନ ଆଲପତି। କିସୋତି ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତୋ।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା କାକୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୯।

''ଅମିତ୍ତମଜ୍ଝେ ୱସତୋ, ତେସୁ ଆମିସମେସତୋ;

ନିଚ୍ଚଂ ଉବ୍ବିଗ୍ଗହଦୟସ୍ସ, କୁତୋ କାକସ୍ସ ଦଳ୍ହିୟଂ।

୧୩୦।

''ନିଚ୍ଚଂ ଉବ୍ବେଗିନୋ କାକା, ଧଙ୍କା ପାପେନ କମ୍ମୁନା;

ଲଦ୍ଧୋ ପିଣ୍ଡୋ ନ ପୀଣେତି, କିସୋ ତେନସ୍ମି ୱଚ୍ଛକ।

୧୩୧।

''ଲୂଖାନି ତିଣବୀଜାନି, ଅପ୍ପସ୍ନେହାନି ଭୁଞ୍ଜସି;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ଥୂଲୋ ତ୍ୱମସି ୱଚ୍ଛକା''ତି।

ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହିୟନ୍ତି ଏୱରୂପସ୍ସ ମୟ୍ହଂ କାକସ୍ସ କୁତୋ ଦଳ୍ହୀଭାୱୋ, କୁତୋ ଥୂଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉବ୍ବେଗିନୋତି ଉବ୍ବେଗୱନ୍ତୋ। ଧଙ୍କାତି କାକାନମେୱ ନାମଂ। ପାପେନ କମ୍ମୁନା ଲଦ୍ଧୋତି କାକେନ ମନୁସ୍ସସନ୍ତକୱିଲୁମ୍ପନସଙ୍ଖାତେନ ପାପେନ କମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧୋ ପିଣ୍ଡୋ। ନ ପୀଣେତୀତି ନ ତପ୍ପେତି। ତେନସ୍ମୀତି ତେନ କାରଣେନାହଂ କିସୋ ଅସ୍ମି। ଅପ୍ପସ୍ନେହାନୀତି ମନ୍ଦୋଜାନି। ଇଦଂ କାକୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ''ପଣୀତଭୋଜନଂ ଖାଦତୀ''ତି ସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱାପି ୱଚ୍ଛକାନଂ ଗହିତଗୋଚରଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଥୂଲଭାୱକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୨।

''ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ଅପ୍ପଚିନ୍ତାୟ, ଅଦୂରଗମନେନ ଚ;

ଲଦ୍ଧାଲଦ୍ଧେନ ୟାପେନ୍ତୋ, ଥୂଲୋ ତେନସ୍ମି ୱାୟସ।

୧୩୩।

''ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସ ହି ପୋସସ୍ସ, ଅପ୍ପଚିନ୍ତସୁଖସ୍ସ ଚ;

ସୁସଙ୍ଗହିତମାନସ୍ସ, ୱୁତ୍ତୀ ସୁସମୁଦାନୟା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପିଚ୍ଛାତି ଆହାରେସୁ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାୟ ନିତ୍ତଣ୍ହତାୟ, କେୱଲଂ ସରୀରୟାପନୱସେନେୱ ଆହାରାହରଣତାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପଚିନ୍ତାୟାତି ''ଅଜ୍ଜ କହଂ ଆହାରଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ସ୍ୱେ କହ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଆହାରଚିନ୍ତାୟ ଅଭାୱେନ। ଅଦୂରଗମନେନ ଚାତି ''ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ମଧୁରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅୱିଦୂରଗମନେନ ଚ। ଲଦ୍ଧାଲଦ୍ଧେନାତି ଲୂଖଂ ୱା ହୋତୁ ପଣୀତଂ ୱା, ୟଂ ଲଦ୍ଧଂ, ତେନେୱ। ଥୂଲୋ ତେନସ୍ମୀତି ତେନ ଚତୁବ୍ବିଧେନ କାରଣେନ ଥୂଲୋ ଅସ୍ମି। ୱାୟସାତି କାକଂ ଆଲପତି। ଅପ୍ପଚିନ୍ତସୁଖସ୍ସାତି ଆହାରଚିନ୍ତାରହିତାନଂ ଅପ୍ପଚିନ୍ତାନମରିୟାନଂ ସୁଖଂ ଅସ୍ସତ୍ଥୀତି

ଅପ୍ପଚିନ୍ତସୁଖୋ, ତସ୍ସ ତାଦିସେନ ସୁଖେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ। ସୁସଙ୍ଗହିତମାନସ୍ସାତି ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଜୀରାପେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏଵଂ ସୁଟ୍ଠୁ ସଙ୍ଗହିତାହାରମାନସ୍ସ। ଵୁତ୍ତୀ ସୁସମୁଦାନୟାତି ଏଵରୂପସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଜୀଵିତଵୁତ୍ତି ସୁଖେନ ସକ୍କା ସମୁଦାନେତୁଂ ସୁସମୁଦାନୟା ସୁନିଦ୍ଧୱିୟା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା କାକୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଵଚ୍ଛକୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଵଚ୍ଛକଜାତକଵଣ୍ଣନା ନଵମା।

[୩୯୫] ୧୦। ପାରାଵତଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଚିରସ୍ସଂଵତ ପସ୍ସାମୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁଂଯେଵ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଵତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନୟମେଵ।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପାରାଵତୋ ହୁତ୍ୱା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋ ମହାନସେ ନୀଳପଚ୍ଛିୟଂ ଵସତି। କାକୋପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଵିସ୍ସାସଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେଵ ଵସତୀତି ସବ୍ବଂ ଵିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଭତ୍ତକାରକୋ କାକପତ୍ତାନି ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠେନ ତଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଏକଂ କପାଲଖଣ୍ଡଂ ଵିଜ୍ଝିତ୍ୱା କଣ୍ଠେ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିୟଂ ପକ୍ଖିପି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପରିହାସଂ କରୋନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୪।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ଵତ ପସ୍ସାମି, ସହାୟଂ ମଣିଧାରିନଂ;

ସୁକତା ମସ୍ସୁକୁତ୍ତିୟା, ସୋଭତେ ଵତ ମେ ସଖା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମସ୍ସୁକୁତ୍ତିୟାତି ଇମାୟ ମସ୍ସୁକିରିୟାୟ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କାକୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୫।

‘‘ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମୋ, ଅହଂ କମ୍ମେସୁ ବ୍ୟାଵଟୋ;

ଚିରସ୍ସଂ ନ୍ହାପିତଂ ଲଦ୍ଧା, ଲୋମଂ ତଂ ଅଜ୍ଜ ହାରୟି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅହଂ କମ୍ମେସୁ ବ୍ୟାଵଟୋତି ଅହଂ ସମ୍ମ ପାରାଵତ, ରାଜକମ୍ମେସୁ ବ୍ୟାଵଟୋ ଓକାସଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମୋ ଅହୋସିନ୍ତି ଵଦତି। ଅଜ୍ଜ ହାରୟିନ୍ତି ଅଜ୍ଜ ହାରେସିଂ।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୬।

‘‘ୟଂ ନୁ ଲୋମଂ ଅହାରେସି, ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଲଦ୍ଧ କପ୍ପକଂ;

ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ତେ ସମ୍ମ, କଣ୍ଠେ କିଣିକିଣାୟତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟଂ ତାଵ ଦୁଲ୍ଲଭଂ କପ୍ପକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଲୋମଂ ହରାପେସି, ତଂ ହରାପୟ, ଅଥ କିଞ୍ଚରହି ତେ ଵୟସ୍ସ ଇଦଂ କଣ୍ଠେ କିଣିକିଣାୟତୀତି।

ତତୋ କାକୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୭।

‘‘ମନୁସ୍ସସୁଖୁମାଲାନଂ, ମଣି କଣ୍ଠେସୁ ଲମ୍ବତି;

ତେସାହଂ ଅନୁସିକ୍ଖାମି, ମା ତ୍ୱଂ ମଞ୍ଞି ଦଣ୍ଡା କତଂ।

୧୩୮।

‘‘ସଚେପିମଂ ପିହୟସି, ମସ୍ସୁକୁତ୍ତିଂ ସୁକାରିତଂ;

କାରୟିସ୍ସାମି ତେ ସମ୍ମ, ମଣିଞ୍ଚାପି ଦଦାମି ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମଣୀତି ଏୱରୂପାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଏକଂ ମଣିରତନଂ କଣ୍ଠେସୁ ଲମ୍ବତି। ତେସାହନ୍ତି ତେସଂ ଅହଂ। ମା ତ୍ୱଂ ମଞ୍ଞୀତି ତ୍ୱଂ ପନ ‘‘ଏତଂ ମୟା ଦଣ୍ଡା କତ’’ନ୍ତି ମା ମଞ୍ଞି। ସଚେପିମଂ ପିହୟସୀତି ସଚେ ଇମଂ ମମ କତଂ ମସ୍ସୁକୁତ୍ତିଂ ତ୍ୱଂ ଇଚ୍ଛସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୯।

‘‘ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ମଣିନା ଛନ୍ନୋ, ସୁକତାୟ ଚ ମସ୍ସୁୟା;

ଆମନ୍ତ ଖୋ ତଂ ଗଚ୍ଛାମି, ପିୟଂ ମେ ତୱଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମଣିନାତି ମଣିନୋ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସମ୍ମ ୱାୟସ, ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଇମସ୍ସ ମଣିନୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ ଇମିସ୍ସା ଚ ସୁକତାୟ ମସ୍ସୁୟା , ମମ ପନ ତୱ ଅଦସ୍ସନମେୱ ପିୟଂ, ତସ୍ମା ତଂ ଆମନ୍ତୟିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ। କାକୋ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା କାକୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ପାରାୱତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପାରାୱତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଖରପୁତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅୱାରିୟଂ ସେତକେତୁ, ଦରୀମୁଖଞ୍ଚ ନେରୁ ଚ;

ଆସଙ୍କମିଗାଲୋପଞ୍ଚ, କାଠଅକଣ୍ଣୀ ଚ କୁକ୍କୁଟଂ।

ଧମ୍ମଧଜଞ୍ଚ ନନ୍ଦିୟଂ, ଖରପୁତ୍ତଂ ସୂଚି ଚେୱ;

ତୁଣ୍ଡିଲଂ ସୋଣ୍ଣକକ୍କଟଂ, ମୟ୍ହକଂ ୱିଜ୍ଜାଧରଞ୍ଚେୱ।

ସିଙ୍ଘପୁପ୍ଫଂ ୱିଘାସାଦଂ, ୱଟ୍ଟକଞ୍ଚ ପାରାୱତଂ;

ସଙ୍ଗାୟିଂସୁ ମହାଥେରା, ଛକ୍କେ ୱୀସତି ଜାତକେ।

ଛକ୍କନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ସତ୍ତକନିପାତୋ

୧। କୁକ୍କୁୱଗ୍ଗୋ

[୩୯୬] ୧। କୁକ୍କୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦିୟଡ୍ଢକୁକ୍କୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ରାଜୋୱାଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ତେସକୁଣଜାତକେ (ଜା। ୨।୧୭।୧ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ରାଜା ଅଗତିଗମନେ ପତିଟ୍ଠାୟ ଅଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଜନପଦଂ ପୀଳେତ୍ୱା ଧନମେୱ ସଂହରି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଓୱଦିତୁକାମୋ ଏକଂ ଉପମଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ରଞ୍ଞୋ ଉୟ୍ୟାନେ ୱାସାଗାରଂ ୱିପ୍ପକତଂ ହୋତି ଅନିଟ୍ଠିତଚ୍ଛଦନଂ, ଦାରୁକଣ୍ଣିକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗୋପାନସିୟୋ ପୱେସିତମତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ରାଜା କୀଳଅନତ୍ଥାୟ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱିଚରିତ୍ୱା ତଂ ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ କଣ୍ଣିକମଣ୍ଡଲଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉପରିପତନଭୟେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଠିତୋ ପୁନ ଓଲୋକେତ୍ୱା "କିଂ ନୁ ଖୋ ନିସ୍ସାୟ କଣ୍ଣିକା ଠିତା, କିଂ ନିସ୍ସାୟ ଗୋପାନସିୟୋ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

"ଦିୟଡ୍ଢକୁକ୍କୂ ଉଦୟେନ କଣ୍ଣିକା, ୱିଦତ୍ଥିୟୋ ଅଟ୍ଠ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି ନଂ;

ସା ସିଂସପା, ସାରମୟା ଅଫେଗ୍ଗୁକା, କୁହିଂ ଠିତା ଉପ୍ପରିତୋ ନ ଧଂସତୀ"ତି।

ତତ୍ଥ ଦିୟଡ୍ଢକୁକ୍କୂତି ଦିୟଡ୍ଢରତନା। ଉଦୟେନାତି ଉଚ୍ଚତ୍ତେନ। ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି ନନ୍ତି ତଂ ପନେତଂ ଅଟ୍ଠ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି, ପରିକ୍ଖେପତୋ ଅଟ୍ଠୱିଦତ୍ଥିପମାଣାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୁହିଂ ଠିତାତି କତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତା ହୁତ୍ୱା। ନ ଧଂସତୀତି ନ ପତତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ "ଲଦ୍ଧା ଦାନି ମେ ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦତ୍ଥାୟ ଉପମା"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୨।

"ଯା ତିଂସତି ସାରମୟା ଅନୁଜ୍ଜୁକା, ପରିକିରିୟ ଗୋପାନସିୟୋ ସମଂ ଠିତା;

ତାହି ସୁସଙ୍ଗହିତା ବଲସା ପୀଳିତା, ସମଂ ଠିତା ଉପ୍ପରିତୋ ନ ଧଂସତି।

୩।

"ଏୱମ୍ପି ମିତ୍ତେହି ଦଳ୍ହେହି ପଣ୍ଡିତୋ, ଅଭେଜ୍ଜରୂପେହି ସୁଚୀହି ମନ୍ତିଭି;

ସୁସଙ୍ଗହୀତୋ ସିରିୟା ନ ଧଂସତି, ଗୋପାନସୀଭାରୱହାୱ କଣ୍ଣିକା"ତି।

ତତ୍ଥ ଯା ତିଂସତି ସାରମୟାତି ଯା ଏତା ସାରରୁକ୍ଖମୟା ତିଂସତି ଗୋପାନସିୟୋ। ପରିକିରିୟାତି ପରିୱାରେତ୍ୱା। ସମଂ ଠିତାତି ସମଭାଗେନ ଠିତା। ବଲସା ପୀଳିତାତି ତାହି ତାହି ଗୋପାନସୀହି ବଲେନ ପୀଳିତା ସୁଟ୍ଠୁ ସଙ୍ଗହିତା ଏକାବଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା। ପଣ୍ଡିତୋତି ଞାଣସମ୍ପନ୍ନୋ ରାଜା। ସୁଚୀହୀତି ସୁଚିସମାଚାରେହି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେହି। ମନ୍ତିଭୀତି ମନ୍ତକୁସଲେହି। ଗୋପାନସୀଭାରୱହାୱ କଣ୍ଣିକାତି ଯଥା ଗୋପାନସୀନଂ ଭାରଂ ୱହମାନା କଣ୍ଣିକା ନ ଧଂସତି ନ ପତତି, ଏୱଂ ରାଜାପି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେହି ମନ୍ତୀହି ଅଭିଜ୍ଜହଦୟେହି ସୁସଙ୍ଗହିତୋ ସିରିତୋ ନ ଧଂସତି ନ ପତତି ନ ପରିହାୟତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତେ କଥେନ୍ତେଯେୱ ଅତ୍ତନୋ କିରିଯଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କଣ୍ଡିକାଯ ଅସତି ଗୋପାନସିଯୋ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଗୋପାନସୀହି ଅସଙ୍ଗହିତା କଣ୍ଡିକା ନ ତିଟ୍ଠତି, ଗୋପାନସୀସୁ ଭିଜ୍ଜନ୍ତୀସୁ କଣ୍ଡିକା ପତତି, ଏୱମେୱ ଅଧମ୍ମିକୋ ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେ ଚ ବଲକାଯେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ଚ ଅସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତେସୁ ଭିଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ତେହି ଅସଙ୍ଗହିତୋ ଇସ୍ସରିଯା ଧଂସତି, ରଞ୍ଞା ନାମ ଧମ୍ମିକେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାଯ ମାତୁଲୁଙ୍ଗଂ ଆହରିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ସହାଯ, ଇମଂ ମାତୁଲୁଙ୍ଗଂ ଖାଦା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଇମଂ ଖାଦିତୁଂ ଅଜାନନ୍ତା ତିତ୍ତକଂ ୱା କରୋନ୍ତି ଅମ୍ବିଲଂ ୱା, ଜାନନ୍ତା ପନ ପଣ୍ଡିତା ତିତ୍ତକଂ ହାରେତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲଂ ଅନୀହରିତ୍ୱା ମାତୁଲୁଙ୍ଗରସଂ ଅନାସେତ୍ୱାୱ ଖାଦନ୍ତୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଇମାଯ ଉପମାଯ ଧନସଙ୍ଘରଣୂପାଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୪।

‘‘ଖରତ୍ତଚଂ ବେଲ୍ଲଂ ଯଥାପି ସତ୍ଥୱା, ଅନାମସନ୍ତୋପି କରୋତି ତିତ୍ତକଂ;

ସମାହରଂ ସାଦୁଂ କରୋତି ପତ୍ଥିୱ, ଅସାଦୁଂ କଯିରା ତନୁବନ୍ଧମୁଦ୍ଧରଂ।

୫।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଗାମନିଗମେସୁ ପଣ୍ଡିତୋ, ଅସାହସଂ ରାଜଧନାନି ସଙ୍ଘରଂ;

ଧମ୍ମାନୁୱତ୍ତୀ ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ, ସ ଫାତି କଯିରା ଅୱିହେଠଯଂ ପର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଖରତ୍ତଚନ୍ତି ଥଦ୍ଧତଚଂ। ବେଲ୍ଲନ୍ତି ମାତୁଲୁଙ୍ଗଂ। ‘ବେଲ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ସତ୍ଥୱାତି ସତ୍ଥକହତ୍ଥୋ। ଅନାମସନ୍ତୋତି ବହିତଚଂ ତନୁକମ୍ପି ଅତଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇଦଂ ଫଲଂ ତିତ୍ତକଂ କରୋତି। ସମାହରନ୍ତି ସମାହରନ୍ତୋ ବହିତଚଂ ତଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋ ଚ ଅମ୍ବିଲଂ ଅନୀହରନ୍ତୋ ତଂ ସାଦୁଂ କରୋତି। ପତ୍ଥିୱାତି ରାଜାନଂ ଆଲପତି। ତନୁବନ୍ଧମୁଦ୍ଧରନ୍ତି ତନୁକଂ ପନ ତଚଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ସବ୍ବସୋ ତିତ୍ତକସ୍ସ ଅନପନୀତତ୍ତା ତଂ ଅସାଦୁମେୱ କଯିରା। ଏୱନ୍ତି ଏୱଂ ପଣ୍ଡିତୋ ରାଜାପି ଅସାହସଂ ସାହସିଯା ତଣ୍ହାଯ ୱସଂ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ରଟ୍ଠଂ ଅପୀଳେତ୍ୱା ଉପଚିକାନଂ ୱମ୍ମିକୱଡ୍ଢନନିଯାମେନ ମଧୁକରାନଂ ରେଣୁଂ ଗହେତ୍ୱା ମଧୁକରଣନିଯାମେନ ଚ ଧନଂ ସଙ୍ଘରନ୍ତୋ –

‘‘ଦାନଂ ସୀଲଂ ପରିଚ୍ଚାଗଂ, ଅଜ୍ଜୱଂ ମଦ୍ଦୱଂ ତପଂ;

ଅକ୍କୋଧଂ ଅୱିହିଂସଞ୍ଚ, ଖନ୍ତିଞ୍ଚ ଅୱିରୋଧନ’’ନ୍ତି। –

ଇତି ଇମେସଂ ଦସନ୍ନଂ ରାଜଧମ୍ମାନଂ ଅନୁୱତ୍ତନେନ ଧମ୍ମାନୁୱତ୍ତୀ ହୁତ୍ୱା ପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଫାତିଂ ୱଡ୍ଢିଂ କରେଯ୍ଯ ପରଂ ଅୱିହେଠେନ୍ତୋଯେୱାତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେନ୍ତୋ ପୋକ୍ଖରଣୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁପୁପ୍ଫିତଂ ବାଲସୂରିଯୱଣ୍ଣଂ ଉଦକେନ ଅନୁପଲିତ୍ତଂ ପଦୁମଂ ଦିସ୍ୱା ଆହ – ‘‘ସହାଯ, ଇମଂ ପଦୁମଂ ଉଦକେ ସଞ୍ଜାତମେୱ ଉଦକେନ ଅଲିମ୍ପମାନଂ ଠିତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଏୱରୂପେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୬।

‘‘ଓଦାତମୂଲଂ ସୁଚିୱାରିସମ୍ଭୱଂ, ଜାତଂ ଯଥା ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ଅମ୍ବୁଜଂ;

ପଦୁମଂ ଯଥା ଅଗ୍ଗିନିକାସିଫାଲିମଂ, ନ କଦ୍ଦମୋ ନ ରଜୋ ନ ୱାରି ଲିମ୍ପତି।

୭।

‘‘ଏୱମ୍ପି ୱୋହାରସୁଚିଂ ଅସାହସଂ, ୱିସୁଦ୍ଧକମ୍ମନ୍ତମପେତପାପକଂ;

ନ ଲିମ୍ପତି କମ୍ମକିଲେସ ତାଦିସୋ, ଜାତଂ ଯଥା ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ଅମ୍ବୁଜ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଓଦାତମୂଲନ୍ତି ପଣ୍ଡରମୂଲଂ। ଅମ୍ବୁଜନ୍ତି ପଦୁମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଅଗ୍ଗିନିକାସିଫାଲିମନ୍ତି ଅଗ୍ଗିନିକାସିନା ସୂରିଯେନ ଫାଲିତଂ ୱିକସିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କଦ୍ଦମୋ ନରଜୋ ନ ୱାରି ଲିମ୍ପତୀତି ନେୱ କଦ୍ଦମୋ ନ ରଜୋ ନ ଉଦକଂ ଲିମ୍ପତି, ନ ମକ୍ଖେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଲିପ୍ପତି’’ଚ୍ଚେୱ ୱା ପାଠୋ, ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ୱା ଏତାନି ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନାନି, ଏତେସୁ କଦ୍ଦମାଦୀସୁ ନ ଲିପ୍ପତି, ନ ଅଲ୍ଲୀଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୋହାରସୁଚିନ୍ତି ପୋରାଣକେହି ଧମ୍ମିକରାଜୂହି ଲିଖାପେତ୍ୱା ଠପିତୱିନିଚ୍ଛଯୱୋହାରେ ସୁଚିଂ, ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଧମ୍ମେନ ୱିନିଚ୍ଛଯକାରକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସାହସନ୍ତି ଧମ୍ମିକୱିନିଚ୍ଛଯେ ଠିତତ୍ତାଯେୱ ସାହସିକକିରିଯାଯ ୱିରହିତଂ। ୱିସୁଦ୍ଧକମ୍ମନ୍ତନ୍ତି ତେନେୱ ଅସାହସିକଟ୍ଠେନ ୱିସୁଦ୍ଧକମ୍ମନ୍ତଂ ସଚ୍ଚୱାଦିଂ ନିକ୍କୋଧଂ ମଜ୍ଝତ୍ତଂ ତୁଲାଭୂତଂ ଲୋକସ୍ସ। ଅପେତପାପକନ୍ତି ଅପଗତପାପକମ୍ମଂ। ନ ଲିମ୍ପତି କମ୍ମକିଲେସ ତାଦିସୋତି ତଂ ରାଜାନଂ ପାଣାତିପାତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ ମୁସାୱାଦୋତି ଅଯଂ କମ୍ମକିଲେସୋ ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି। କିଂକାରଣା? ତାଦିସୋ ଜାତଂ ଯଥା ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ଅମ୍ବୁଜଂ। ତାଦିସୋ ହି ରାଜା ଯଥା ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ଜାତଂ ପଦୁମଂ ଅନୁପଲିତ୍ତଂ, ଏୱଂ ଅନୁପଲିତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଓାଦଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁକ୍କୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୩୯୭] ୨। ମନୋଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଥା ଚାପୋ ନିନ୍ନମତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିପକ୍ଖସେୱକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପନ ହେଟ୍ଠା ମହିଳାମୁଖଜାତକେ (ଜା। ୧।୧।୨୬) ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ୱିପକ୍ଖସେୱକୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୀହୋ ହୁତ୍ୱା ସୀହିୟା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ପୋତକେ ଲଭି – ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଧୀତରଞ୍ଚ। ପୁତ୍ତସ୍ସ ମନୋଜୋତି ନାମଂ ଅହୋସି, ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଏକଂ ସୀହପୋତିକଂ ଗଣ୍ହି। ଇତି ତେ ପଞ୍ଚ ଜନା ଅହେସୁଂ। ମନୋଜୋ ୱନମହିଂସାଦଯୋ ୱଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ଆହରିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଚ ଭଗିନିଞ୍ଚ ପଜାପତିଞ୍ଚ ପୋସେତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଗୋଚରଭୂମିଯଂ ଗିରିଯଂ ନାମ ସିଙ୍ଗାଲଂ ପଲାଯିତୁଂ ଅପ୍ପହୋନ୍ତଂ ଉରେନ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ, ସମ୍ମା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଉପଟ୍ଠାତୁକାମୋମ୍ହି, ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ, ଉପଟ୍ଠହସ୍ସୁ’’ତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁହଂ ଆନେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ ମନୋଜ, ସିଙ୍ଗାଲା ନାମ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା ଅକିଚ୍ଚେ ନିଯୋଜେନ୍ତି, ମା ଏତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ କରୀ’’ତି ୱାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ସିଙ୍ଗାଲୋ ଅସ୍ସମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋ ମନୋଜଂ ଆହ – ‘‘ସାମି, ଅମ୍ହେହି ଠପେତ୍ୱା ଅସ୍ସମଂସଂ ଅଞ୍ଞଂ ଅଖାଦିତପୁବ୍ବଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅସ୍ସଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘କହଂ ପନ, ସମ୍ମ, ଅସ୍ସା ହୋନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ବାରାଣସିଯଂ ନଦୀତୀରେ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ସାନଂ ନଦିଯା ନ୍ହାନୱେଲାଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ଅସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱେଗେନ ଅତ୍ତନୋ ଗୁହାଦ୍ୱାରମେୱ ଆଗତୋ। ଅଥସ୍ସ ପିତା ଅସ୍ସମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଅସ୍ସା ନାମ ରାଜଭୋଗା, ରାଜାନୋ ଚ ନାମ ଅନେକମାଯା କୁସଲେହି ଧନୁଗ୍ଗହେହି ୱିଜ୍ଝାପେନ୍ତି, ଅସ୍ସମଂସଖାଦନସୀହା ନାମ ଦୀଘାଯୁକା ନ ହୋନ୍ତି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା ଅସ୍ସଂ ଗଣ୍ହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ପିତୁ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଗଣ୍ହତେୱ। ‘‘ସୀହୋ ଅସ୍ସେ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଅନ୍ତୋନଗରେଯେୱ ଅସ୍ସାନଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ କାରାପେସି। ତତୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହିଯେୱ। ରାଜା ଅସ୍ସସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସାଲାଯମେୱ ତିଣୋଦକଂ ଦାପେସି। ସୀହୋ ପାକାରମତ୍ଥକେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସାଲାତୋପି ଗଣ୍ହିଯେୱ।

ରାଜା ଏକଂ ଅକ୍ଖଣୱେଧିଂ ଧନୁଗ୍ଗହଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସସି ତାତ, ସୀହଂ ୱିଜ୍ଝିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସକ୍କୋମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପାକାରଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀହସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗେ ଅଟ୍ଟକଂ କାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୀହୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବହିସୁସାନେ ସିଙ୍ଗାଲଂ ଠପେତ୍ୱା ଅସ୍ସଗହଣତ୍ଥାଯ ନଗରଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ଧନୁଗ୍ଗହୋ ଆଗମନକାଲେ ‘‘ଅତିତିଖିଣୋ ୱେଗୋ’’ତି ସୀହଂ ଅୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ଗରୁଭାରତାଯ ଓଲୀନୱେଗଂ ସୀହଂ ତିଖିଣେନ ନାରାଚେନ ପଚ୍ଛାଭାଗେ ୱିଜ୍ଝି। ନାରାଚୋ ପୁରିମକାଯେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ସୀହୋ ‘‘ୱିଦ୍ଧୋସ୍ମୀ’’ତି ୱିରୱି। ଧନୁଗ୍ଗହୋ ତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅସନି ୱିଯ ଜିଯଂ ପୋଥେସି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ସୀହସ୍ସ ଚ ଜିଯାଯ ଚ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସହାଯୋ ମେ ଧନୁଗ୍ଗହେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମତକେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ

ୱିସ୍ସାସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇଦାନି ମମ ପକତିଯା ୱସନୱନମେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅୱନାୱ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮।

‘‘ଯଥା ଚାପୋ ନିନ୍ନମତି, ଜିଯା ଚାପି ନିକୂଜତି;

ହଞ୍ଞତେ ନୂନ ମନୋଜୋ, ମିଗରାଜା ସଖା ମମ।

୯।

‘‘ହନ୍ଦ ଦାନି ୱନନ୍ତାନି, ପକ୍କମାମି ଯଥାସୁଖଂ;

ନେତାଦିସା ସଖା ହୋନ୍ତି, ଲବ୍ଭା ମେ ଜୀୱତୋ ସଖା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥାତି ଯେନାକାରେନେୱ ଚାପୋ ନିନ୍ନମତି। ହଞ୍ଞତେ ନୂନାତି ନୂନ ହଞ୍ଞତି। ନେତାଦିସାତି ଏୱରୂପା ମତକା ସହାଯା ନାମ ନ ହୋନ୍ତି। ଲବ୍ଭା ମେତି ଜୀୱତୋ ମମ ସହାଯୋ ନାମ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ।

ସୀହୋପି ଏକୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୁହାଦ୍ୱାରେ ପାତେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ମରିତ୍ୱା ପତି। ଅଥସ୍ସ ଞାତକା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ପହାରମୁଖେହି ପଗ୍ଘରିତଲୋହିତଂ ପାପଜନସେୱିତାଯ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ, ଦିସ୍ୱା ଚସ୍ସ ମାତା ପିତା ଭଗିନୀ ପଜାପତୀତି ପଟିପାଟିଯା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଭାସିଂସୁ –

୧୦।

‘‘ନ ପାପଜନସଂସେୱୀ, ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସୁଖମେଧତି;

ମନୋଜଂ ପସ୍ସ ସେମାନଂ, ଗିରିଯସ୍ସାନୁସାସନୀ।

୧୧।

‘‘ନ ପାପସମ୍ପୱଙ୍କେନ, ମାତା ପୁତ୍ତେନ ନନ୍ଦତି;

ମନୋଜଂ ପସ୍ସ ସେମାନଂ, ଅଚ୍ଛନ୍ନଂ ସମ୍ହି ଲୋହିତେ।

୧୨।

‘‘ଏୱମାପଜ୍ଜତେ ପୋସୋ, ପାପିଯୋ ଚ ନିଗଚ୍ଛତି;

ଯୋ ୱେ ହିତାନଂ ୱଚନଂ, ନ କରୋତି ଅତ୍ଥଦସ୍ସିନଂ।

୧୩।

‘‘ଏୱଞ୍ଚ ସୋ ହୋତି ତତୋ ଚ ପାପିଯୋ, ଯୋ ଉତ୍ତମୋ ଅଧମଜନୂପସେୱୀ;

ପସ୍ସୁତ୍ତମଂ ଅଧମଜନୂପସେୱିତଂ, ମିଗାଧିପଂ ସରୱରୱେଗନିଦ୍ଧୁତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ସୁଖମେଧତୀତି ନ ଚିରଂ ସୁଖଂ ଲଭତି। ଗିରିଯସ୍ସାନୁସାସନୀତି ଅଯଂ ଏୱରୂପା ଗିରିଯସ୍ସାନୁସାସନୀତି ଗରହନ୍ତୋ ଆହ।

ପାପସମ୍ପଓଙ୍କେନାତି ପାପେସୁ ସମ୍ପଓଙ୍କେନ ପାପସହାଯେନ। ଅଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ନିମୁଗ୍ଗଂ। ପାପିଯୋ ଚ ନିଗଚ୍ଛତୀତି ପାପଞ୍ଚ ୱିନ୍ଦତି। ହିତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥକାମାନଂ। ଅତ୍ଥଦସ୍ସିନନ୍ତି ଅନାଗତଅତ୍ଥଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ। ପାପିଯୋତି ପାପତରୋ। ଅଧମଜନୂପସେୱୀତି ଅଧମଜନଂ ଉପସେୱୀ। ଉତ୍ତମନ୍ତି ସରୀରବଲେନ ଜେଟ୍ଠକଂ।

ପଚ୍ଛିମା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା –

୧୪।

''ନିହୀଯତି ପୁରିସୋ ନିହୀନସେୱୀ, ନ ଚ ହାଯେଥ କଦାଚି ତୁଲ୍ୟସେୱୀ;

ସେଟ୍ଠମୁପଗମଂ ଉଦେତି ଖିପ୍ପଂ, ତସ୍ମାତ୍ତନା ଉତ୍ତରିତରଂ ଭଜେଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ନିହୀଯତୀତି ଭିକ୍ଖୱେ, ନିହୀନସେୱୀ ନାମ ମନୋଜୋ ସୀହୋ ୱିଯ ନିହୀଯତି ପରିହାଯତି ୱିନାସଂ ପାପୁଣାତି। ତୁଲ୍ୟସେୱୀତି ସୀଲାଦୀହି ଅତ୍ତନା ସଦିସଂ ସେୱମାନୋ ନ ହାଯତି, ୱଡ୍ଢିଯେୱ ପନସ୍ସ ହୋତି। ସେଟ୍ଠମୁପଗମନ୍ତି ସୀଲାଦୀହି ଉତ୍ତରିତରଂଯେୱ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ଉଦେତି ଖିପ୍ପନ୍ତି ସୀଘମେୱ ସୀଲାଦୀହି ଗୁଣେହି ଉଦେତି, ୱୁଦ୍ଧିଂ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ୱିପକ୍ଖସେୱକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ମନୋଜୋ ୱିପକ୍ଖସେୱକୋ, ଭଗିନୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ଭରିଯା ଖେମା ଭିକ୍ଖୁନୀ, ମାତା ରାହୁଲମାତା, ପିତା ସୀହରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମନୋଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୩୯୮] ୩। ସୁତନୁଜାତକୱଣ୍ଣନା

ରାଜା ତେ ଭତ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ସାମଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୨୯୬ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୁଗ୍ଗତଗହପତିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୁତନୂତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଭତିଂ କତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ପୋସେତ୍ୱା ପିତରି କାଲକତେ ମାତରଂ ପୋସେତି। ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ବାରାଣସିରାଜା ମିଗୱିତ୍ତକୋ ଅହୋସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଯୋଜନଦ୍ୱିଯୋଜନମତ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ''ଯସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନେନ ମିଗୋ ପଲାଯତି, ସୋ ଇମଂ ନାମ ଜିତୋ''ତି ସବ୍ବେସଂ ଆରୋଚାପେସି। ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଧୁୱମଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ କୋଟ୍ଠକଂ ଛାଦେତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ମନୁସ୍ସେହି ମିଗାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନାନି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଉନ୍ନାଦେନ୍ତେହି ଉଟ୍ଠାପିତେସୁ ମିଗେସୁ ଏକୋ ଏଣିମିଗୋ ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ରାଜା ''ତଂ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି ସରଂ ଖିପି । ଉଗ୍ଗହିତମାଯୋ ମିଗୋ ସରଂ ମହାଫାସୁକାଭିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସରେନ ୱିଦ୍ଧୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ପତି। ରାଜା ''ମିଗୋ ମେ ୱିଦ୍ଧୋ''ତି ଗହଣତ୍ଥାଯ ଧାୱି। ମିଗୋ ଉଟ୍ଠାଯ ୱାତୱେଗେନ ପଲାଯି, ଅମଚ୍ଚାଦଯୋ ରାଜାନଂ ଅୱହସିଂସୁ। ସୋ ମିଗଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା କିଲନ୍ତକାଲେ ଖଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଦଣ୍ଡକେ ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା କାଜଂ ୱହନ୍ତୋ ୱିଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିସ୍ସାମୀ''ତି ମଗ୍ଗସମୀପେ ଠିତଂ ୱଟରୁକ୍ଖଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ୱଟରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ମଘଦେୱୋ ନାମ ଯକ୍ଖୋ ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠେ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଖାଦିତୁଂ ଲଭି। ସୋ ରାଜାନଂ ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ''ତିଟ୍ଠ ଭକ୍ଖୋସି ମେ''ତି ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହି। ''ତ୍ୱଂ କୋନାମୋସୀ''ତି? ''ଅହଂ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତଯକ୍ଖୋ, ଇମଂ ଠାନଂ ପୱିଟ୍ଠକେ ଖାଦିତୁଂ ଲଭାମୀ''ତି। ରାଜା ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ''କିଂ ଅଜ୍ଜେୱ ମଂ ଖାଦିସ୍ସସି, ଉଦାହୁ ନିବଦ୍ଧଂ ଖାଦିସ୍ସସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଲଭନ୍ତୋ ନିବଦ୍ଧଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି। ରାଜା ''ଇମଂ ଅଜ୍ଜ ମିଗଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି, ଅହଂ ତେ ସ୍ୱେ ପଟ୍ଠାଯ ଏକାଯ ଭତ୍ତପାତିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଂ ମନୁସ୍ସଂ ପେସେସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି,

ଅପେସିତଦିୱସେ ତଞ୍ଞେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଅହଂ ବାରାଣସିରାଜା, ମୟ୍ହଂ ଅୱିଜ୍ଜମାନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି। ଯକ୍ଖୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଏକସ୍ସ ଅନ୍ତଚରକସ୍ସ ଅମଚ୍ଚସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ''ଇଦାନି କିଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଦିୱସପରିଚ୍ଛେଦୋ କତୋ, ଦେୱା''ତି? ''ନ କତୋ''ତି। ''ଅଯୁତ୍ତଂ ୱୋ କତଂ, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ବହୂ ବନ୍ଧନାଗାରେ ମନୁସ୍ସା''ତି। ''ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ଏତଂ କମ୍ମଂ କର, ମୟ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ଦେହୀ''ତି।

ଅମଚ୍ଚୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ବନ୍ଧନାଗାରତୋ ମନୁସ୍ସଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଭତ୍ତପାତିଂ ଗହେତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱାୱ ଯକ୍ଖସ୍ସ ପେସେସି। ଯକ୍ଖୋ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଂ ଖାଦତି। ଅପରଭାଗେ ବନ୍ଧନାଗାରାନି ନିମ୍ମନୁସ୍ସାନି ଜାତାନି। ରାଜା ଭତ୍ତହାରକଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ମରଣଭଯେନ କମ୍ପି। ଅଥ ନଂ ଅମଚ୍ଚୋ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ''ଦେୱ, ଜୀୱିତାସାତୋ ଧନାସାୱ ବଲୱତରା, ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଠପେତ୍ୱା 'କୋ ଇମଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଗମିସ୍ସତୀ'ତି ଭେରିଂ ଚରାପେମା''ତି ୱତ୍ୱା ତଥା କାରେସି। ଅଥ ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଭତିଯା ମାସକଡ୍ଢମାସକଂ ସଙ୍ଘରିତ୍ୱା କିଚ୍ଛେନ ମାତରଂ ପୋସେମି, ଇମଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ମାତୁ ଦତ୍ୱା ଯକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମି, ସଚେ ଯକ୍ଖଂ ଦମେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ, ନୋ ଚେ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ମାତା ମେ ସୁଖଂ ଜୀୱିସ୍ସତୀ''ତି। ସୋ ତମତ୍ଥଂ ମାତୁ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ଅଲଂ ତାତ, ନ ମମ ଅତ୍ଥୋ ଧନେନା''ତି ଦ୍ୱେ ୱାରେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତତିଯୱାରେ ତଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ''ଆହରଥ, ଅଯ୍ୟା, ସହସ୍ସଂ, ଅହଂ ଭତ୍ତଂ ହରିସ୍ସାମୀ''ତି ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ମାତୁ ଦତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ , ମା ଚିନ୍ତଯି , ଅହଂ ଯକ୍ଖଂ ଦମେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ସୋତ୍ଥିଂ କରିସ୍ସାମି, ଅଜ୍ଜେୱ ତୱ ଅସ୍ସୁକିଲିନ୍ନମୁଖଂ ହାସାପେନ୍ତୋୱ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ମାତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜପୁରିସେହି ସଦ୍ଧିଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି।

ତତୋ ରଞ୍ଞା ''ତାତ, ତ୍ୱଂ ଭତ୍ତଂ ହରିସ୍ସସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଆମ, ଦେୱା''ତି ଆହ। ''କିଂ ତେ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''ତୁମ୍ହାକଂ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକା, ଦେୱା''ତି। ''କିଂକାରଣା''ତି? ''ଦେୱ, ସୋ ଯକ୍ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଭୂମିଯଂ ଠିତକେ ଖାଦିତୁଂ ଲଭତି, ଅହଂ ଏତସ୍ସ ସନ୍ତକଭୂମିଯଂ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ପାଦୁକାସୁ ଠସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଅଞ୍ଞଂ କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''ତୁମ୍ହାକଂ ଛତ୍ତଂ, ଦେୱା''ତି। ''ଇଦଂ କିମତ୍ଥାଯା''ତି? ''ଦେୱ, ଯକ୍ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯ ଠିତକେ ଖାଦିତୁଂ ଲଭତି, ଅହଂ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଛତ୍ତଚ୍ଛାଯାଯ ଠସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଅଞ୍ଞଂ କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ''ତୁମ୍ହାକଂ ଖଗ୍ଗଂ, ଦେୱା''ତି। ''ଇମିନା କୋ ଅତ୍ଥୋ''ତି? ''ଦେୱ, ଅମନୁସ୍ସାପି ଆୱୁଧହତ୍ଥାନଂ ଭାଯନ୍ତିଯେୱା''ତି। ''ଅଞ୍ଞଂ କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ପୂରେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଭୁଞ୍ଜନକଭତ୍ତଂ ଦେଥ, ଦେୱା''ତି। ''କିଂକାରଣା, ତାତା''ତି? ''ଦେୱ, ମାଦିସସ୍ସ ନାମ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ମତ୍ତିକପାତିଯା ଲୂଖଭୋଜନଂ ହରିତୁଂ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକ''ନ୍ତି। ''ସାଧୁ, ତାତା''ତି ରାଜା ସବ୍ବଂ ଦାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରେ ପଟିପାଦେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, ମା ଭାଯିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଜାହଂ ଯକ୍ଖଂ ଦମେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ସୋତ୍ଥିଂ କତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପକରଣାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ରୁକ୍ଖସ୍ସାୱିଦୂରେ ଠପେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକଂ ଆରୁଯ୍ହ ଖଗ୍ଗଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ମତ୍ଥକେ କତ୍ୱା କଞ୍ଚନପାତିଯା ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପାଯାସି। ଯକ୍ଖୋ ମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ପୁରିସୋ ନ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ଆଗମନନିଯାମେନ ଏତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରୁକ୍ଖସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସିତୁଣ୍ଡେନ ଭତ୍ତପାତିଂ ଅନ୍ତୋଛାଯାଯ କରିତ୍ୱା ଛାଯାଯ ପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ।

୧୫।

''ରାଜା ତେ ଭତ୍ତଂ ପାହେସି, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ;

ମଘଦେୱସ୍ମିଂ ଅଧିୱତ୍ଥେ, ଏହି ନିକ୍ଖମ୍ମ ଭୁଞ୍ଜସୂ''ତି।

ତତ୍ଥ ପାହେସୀତି ପହିଣି। ମଘଦେୱସ୍ମିଂ ଅଧିୱତ୍ଥେତି ମଘଦେୱୋତି ୱଟରୁକ୍ଖୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ ଅଧିୱତ୍ଥେତି ଦେୱତଂ ଆଲପତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ ''ଇମଂ ପୁରିସଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଛାଯାଯ ପୱିଟ୍ଠଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୬।

''ଏହି ମାଣୱ ଓରେନ, ଭିକ୍ଖମାଦାଯ ସୂପିତଂ;

ତ୍ୱଞ୍ଚ ମାଣଵ ଭିକ୍ଖା ଚ, ଉଭୋ ଭକ୍ଖା ଭଵିସ୍ସଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖନ୍ତି ମମ ନିବଦ୍ଧଭିକ୍ଖଂ। ସୂପିତନ୍ତି ସୂପସମ୍ପନ୍ନଂ।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୭।

‘‘ଅପ୍ପକେନ ତୁଵଂ ଯକ୍ଖ, ଥୁଲ୍ଲମତ୍ଥଂ ଜହିସ୍ସସି;

ଭିକ୍ଖଂ ତେ ନାହରିସ୍ସନ୍ତି, ଜନା ମରଣସଞ୍ଞିନୋ।

୧୮।

‘‘ଲଦ୍ଧାଯ ଯକ୍ଖା ତଵ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖଂ, ସୁଚିଂ ପଣୀତଂ ରସସା ଉପେତଂ;

ଭିକ୍ଖଞ୍ଚ ତେ ଆହରିଯୋ ନରୋ ଇଧ, ସୁଦୁଲ୍ଲଭୋ ହେହିତି ଭକ୍ଖିତେ ମଯୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଥୁଲ୍ଲମତ୍ଥନ୍ତି ଅପ୍ପକେନ କାରଣେନ ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଜହିସ୍ସସୀତି ଦସ୍ସେତି। ନାହରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମରଣସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା ନ ଆହରିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ତ୍ୱଂ ମିଲାତସାଖୋ ଵିଯ ରୁକ୍ଖୋ ନିରାହାରୋ ଦୁବ୍ବଲୋ ଭଵିସ୍ସସୀତି। ଲଦ୍ଧାଯନ୍ତି ଲଦ୍ଧଅଯଂ ଲଦ୍ଧାଗମନଂ। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସମ୍ମ ଯକ୍ଖ, ଯଂ ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଆହରିଂ, ଇଦଂ ତଵ ନିଚ୍ଚଭିକ୍ଖଂ ସୁଚିଂ ପଣୀତଂ ଉତ୍ତମଂ ରସେନ ଉପେତଂ ଲଦ୍ଧାଗମନଂ ଦେଵସିକଂ ତେ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତି। ଆହରିଯୋତି ଆହରଣକୋ। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ସଚେ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତଂ ମଂ ଭକ୍ଖସି, ଅଥେଵଂ ମଯି ଭକ୍ଖିତେ ଭିକ୍ଖଞ୍ଚ ତେ ଆହରଣକୋ ଅଞ୍ଞୋ ନରୋ ଇଧ ସୁଦୁଲ୍ଲଭୋ ଭଵିସ୍ସତି। କିଂକାରଣା? ମାଦିସୋ ହି ବାରାଣସିଯଂ ଅଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ମଯି ପନ ଖାଦିତେ ସୁତନୁପି ନାମ ଯକ୍ଖେନ ଖାଦିତୋ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ କସ୍ସ ସୋ ଲଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଭତ୍ତାହରଣକଂ ନ ଲଭିସ୍ସସି, ଅଥ ତେ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭୋଜନଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଭଵିସ୍ସତି, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ରାଜାନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ଲଭିସ୍ସସି। କସ୍ମା? ରୁକ୍ଖତୋ ବହିଭାଵେନ। ସଚେ ପନିଦଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମଂ ପହିଣିସ୍ସସି, ଅହଂ ତେ ରଞ୍ଞୋ କଥେତ୍ୱା ନିବଦ୍ଧଂ ଭତ୍ତଂ ପେସେସ୍ସାମି, ଅତ୍ତାନମ୍ପି ଚ ତେ ଖାଦିତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମି, ଅହମ୍ପି ତଵ ସନ୍ତିକେ ଠାନେ ନ ଠସ୍ସାମି, ପାଦୁକାସୁ ଠସ୍ସାମି, ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯମ୍ପି ତେ ନ ଠସ୍ସାମି, ଅତ୍ତନୋ ଛତ୍ତଚ୍ଛାଯାଯମେଵ ଠସ୍ସାମି, ସଚେ ପନ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଵିରୁଜ୍ଝିସ୍ସସି, ଖଗ୍ଗେନ ତଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି , ଅହଞ୍ହି ଅଜ୍ଜ ଏତଦତ୍ଥମେଵ ସଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗତୋତି। ଏଵଂ କିର ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ତଜ୍ଜେସି।

ଯକ୍ଖୋ ‘‘ଯୁତ୍ତରୂପଂ ମାଣଵୋ ଵଦତୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୯।

‘‘ମମେଵ ସୁତନୋ ଅତ୍ଥୋ, ଯଥା ଭାସସି ମାଣଵ;

ମଯା ତ୍ୱଂ ସମନୁଞ୍ଞାତୋ, ସୋତ୍ଥିଂ ପସ୍ସାହି ମାତରଂ।

୨୦।

‘‘ଖଗ୍ଗଂ ଛତ୍ତଞ୍ଚ ପାତିଞ୍ଚ, ଗଚ୍ଛମାଦାଯ ମାଣଵ;

ସୋତ୍ଥିଂ ପସ୍ସତୁ ତେ ମାତା, ତ୍ୱଞ୍ଚ ପସ୍ସାହି ମାତର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁତନୋତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଲପତି। ଯଥା ଭାସସୀତି ଯଥା ତ୍ୱଂ ଭାସସି, ତଥା ଯୋ ଏସ ତଯା ଭାସିତୋ ଅତ୍ଥୋ, ଏସୋ ମମେଵତ୍ଥୋ, ମଯ୍ହମେଵ ଵଡ୍ଢୀତି।

ଯକ୍ଖସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମମ କମ୍ମଂ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ, ଦମିତୋ ମେ ଯକ୍ଖୋ, ବହୁଞ୍ଚ ଧନଂ ଲଦ୍ଧଂ, ରଞ୍ଞୋ ଚ ୱଚନଂ କତ’’ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୨୧।

‘‘ଏୱଂ ଯକ୍ଖ ସୁଖୀ ହୋହି, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ଧନଞ୍ଚ ମେ ଅଧିଗତଂ, ରଞ୍ଞୋ ଚ ୱଚନଂ କତ’’ନ୍ତି। –

ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ଯକ୍ଖଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ ଅକୁସଲକମ୍ମଂ କତ୍ୱା କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ ପରେସଂ ଲୋହିତମଂସଭକ୍ଖୋ ଯକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ମା କରୀ’’ତି ସୀଲେ ଚ ଆନିସଂସଂ, ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟେ ଚ ଆଦୀନୱଂ କଥେତ୍ୱା ଯକ୍ଖଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ତେ ଅରଞ୍ଞୱାସେନ, ଏହି ନଗରଦ୍ୱାରେ ତଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଭତ୍ତଲାଭିଂ କରୋମୀ’’ତି ଯକ୍ଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଖଗ୍ଗାଦୀନି ଯକ୍ଖଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଅଗମାସି। ‘‘ସୁତନୁ ମାଣୱୋ ଯକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଅମଚ୍ଚପରିୱୁତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଯକ୍ଖଂ ନଗରଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଭତ୍ତଲାଭିନଂ କତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ନାଗରେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ଅଯଞ୍ଚ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ଯକ୍ଖୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ମାଣୱୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସୁତନୁଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୩୯୯] ୪। ମାତୁପୋସକଗିଜ୍ଝଜାତକୱଣ୍ଣନା

ତେ କଥଂ ନୁ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ସାମଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୨୯୬ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗିଜ୍ଝଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧେ ପରିହୀନଚକ୍ଖୁକେ ମାତାପିତରୋ ଗିଜ୍ଝଗୁହାଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଗୋମଂସାଦୀନି ଆହରିତ୍ୱା ପୋସେସି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ବାରାଣସିଯଂ ସୁସାନେ ଏକୋ ନେସାଦୋ ଅନିଯମେତ୍ୱା ଗିଜ୍ଝାନଂ ପାସେ ଓଡ୍ଡେସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗୋମଂସାଦିଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ସୁସାନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ପାଦେନ ପାସେ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନ ଚିନ୍ତେସି, ୱୁଦ୍ଧେ ପରିହୀନଚକ୍ଖୁକେ ମାତାପିତରୋ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ମେ ମାତାପିତରୋ ଯାପେସ୍ସନ୍ତି, ମମ ବଦ୍ଧଭାୱମ୍ପି ଅଜାନନ୍ତା ଅନାଥା ନିପ୍ପଚ୍ଚଯା ପବ୍ବତଗୁହାଯମେୱ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରିସ୍ସନ୍ତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ୱିଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୨।

‘‘ତେ କଥଂ ନୁ କରିସ୍ସନ୍ତି, ୱୁଦ୍ଧା ଗିରିଦରୀସଯା;

ଅହଂ ବଦ୍ଧୋସ୍ମି ପାସେନ, ନିଲୀଯସ୍ସ ୱସଂ ଗତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିଲୀଯସ୍ସାତି ଏୱଂନାମକସ୍ସ ନେସାଦପୁତ୍ତସ୍ସ।

ଅଥ ନେସାଦପୁତ୍ତୋ ଗିଜ୍ଝରାଜସ୍ସ ପରିଦେୱିତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୨୩।

‘‘କିଂ ଗିଜ୍ଝ ପରିଦେୱସି, କା ନୁ ତେ ପରିଦେୱନା;

ନ ମେ ସୁତୋ ୱା ଦିଟ୍ଠୋ ୱା, ଭାସନ୍ତୋ ମାନୁସିଂ ଦିଜୋ’’ତି।

ଗିଜ୍ଝୋ ଆହ –

୨୪।

‘‘ଭରାମି ମାତାପିତରୋ, ୱୁଦ୍ଧେ ଗିରିଦରୀସଯେ;

ତେ କଥଂ ନୁ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଅହଂ ୱସଂ ଗତୋ ତୱା’’ତି।

ନେସାଦୋ ଆହ –

୨୫।

‘‘ଯଂ ନୁ ଗିଜ୍ଝୋ ଯୋଜନସତଂ, କୁଣପାନି ଅୱେକ୍ଖତି;

କସ୍ମା ଜାଲଞ୍ଚ ପାସଞ୍ଚ, ଆସଜ୍ଜାପି ନ ବୁଜ୍ଝସୀ’’ତି।

ଗିଜ୍ଝରାଜା ଆହ –

୨୬।

‘‘ଯଦା ପରାଭୱୋ ହୋତି, ପୋସୋ ଜୀୱିତସଙ୍ଖଯେ;

ଅଥ ଜାଲଞ୍ଚ ପାସଞ୍ଚ, ଆସଜ୍ଜାପି ନ ବୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

୨୭।

‘‘ଭରସ୍ସୁ ମାତାପିତରୋ, ୱୁଦ୍ଧେ ଗିରିଦରୀସଯେ;

ମଯା ତ୍ୱଂ ସମନୁଞ୍ଞାତୋ, ସୋତ୍ଥିଂ ପସ୍ସାହି ଞାତକେ।

୨୮।

‘‘ଏୱଂ ଲୁଦ୍ଦକ ନନ୍ଦସ୍ସୁ, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ଭରିସ୍ସଂ ମାତାପିତରୋ, ୱୁଦ୍ଧେ ଗିରିଦରୀସଯେ’’ତି। –

ନେସାଦପୁତ୍ତେନ ଦୁତିଯା, ଗିଜ୍ଝେନ ତତିଯାତି ଇମା ଗାଥା ପଟିପାଟିଯା ୱୁତ୍ତା।

ତତ୍ଥ ଯଂ ନୂତି ଯଂ ନୁ ଏତଂ ଲୋକେ କଥୀଯତି। ଗିଜ୍ଝୋ ଯୋଜନସତଂ, କୁଣପାନି ଅୱେକ୍ଖତୀତି ଯୋଜନସତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠିତାନିପି କୁଣପାନି ପସ୍ସତି, ତଂ ଯଦି ତଥଂ, ଅଥ କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଜାଲଞ୍ଚ ପାସଞ୍ଚ ଆସଜ୍ଜାପି ନ ବୁଜ୍ଝସି, ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱାପି ନ ଜାନାସୀତି।

ପରାଭୱୋତି ୱିନାସୋ। ଭରସ୍ସୂତି ଇଦଂ ସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ଗିଜ୍ଝରାଜା ପରିଦେୱନ୍ତୋ ନ ଅତ୍ତନୋ ପରିଦେୱତି, ମାତାପିତୂନଂ ପରିଦେୱତି, ନାଯଂ ମାରେତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ’’ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଆହ, ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ପିଯଚିତ୍ତେନ ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ପାସଂ ମୋଚେସି।

ଅଥସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମରଣମୁଖା ପମୁତ୍ତୋ ସୁଖିତୋ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ମୁଖପୂରଂ ମଂସଂ ଆଦାୟ ମାତାପିତୂନଂ ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି ।

ତଦା ନେସାଦପୁତ୍ତୋ ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ଗିଜ୍ଝରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମାତୁପୋସକଗିଜ୍ଝଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୦୦] ୫। ଦବ୍ଭପୁପ୍ଫଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅନୁତୀରଚାରୀ ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉପନନ୍ଦଂ ସକ୍ୟପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଗୁଣେ ପହାୟ ମହାତଣ୍ହୋ ଅହୋସି। ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଦ୍ୱେ ତୟୋ ୱିହାରେ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଛତ୍ତଂ ୱା ଉପାହନଂ ୱା ଏକସ୍ମିଂ କତ୍ତରୟଟ୍ଠିଂ ୱା ଉଦକତୁମ୍ବଂ ୱା ଠପେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ସୟଂ ୱସତି। ସୋ ଏକସ୍ମିଂ ଜନପଦୱିହାରେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖୂହି ନାମ ଅପ୍ପିଚ୍ଛେହି ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଆକାସେ ଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚୟସନ୍ତୋସଦୀପକଂ ଅରିୟୱଂସପଟିପଦଂ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ମନାପାନି ପତ୍ତଚୀୱରାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମତ୍ତିକାପତ୍ତାନି ଚେୱ ପଂସୁକୂଲଚୀୱରାନି ଚ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସୋ ତାନି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସୋ ପୱାରେତ୍ୱା ୟାନକଂ ପୂରେତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକସ୍ସ ଅରଞ୍ଞୱିହାରସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଭାଗେ ପାଦେ ୱଲ୍ଲିୟା ପଲିବୁଦ୍ଧୋ ''ଅଦ୍ଧା ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତଂ ୱିହାରଂ ପାୱିସି। ତତ୍ଥ ପନ ଦ୍ୱେ ମହଲ୍ଲକା ଭିକ୍ଖୂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛିଂସୁ। ତେ ଦ୍ୱେ ଚ ଥୂଲସାଟକେ ଏକଞ୍ଚ ସୁଖୁମକମ୍ବଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ଭାଜେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଥେରୋ ନୋ ଭାଜେତ୍ୱା ଦସ୍ସତୀ''ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ''ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଭାଜେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ଇମଂ ନୋ ନିସ୍ସାୟ ୱିୱାଦୋ ହୋତି, ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଭାଜେତ୍ୱା ଦେଥା''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ''ସାଧୁ ଭାଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଦ୍ୱେ ଥୂଲସାଟକେ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଭାଜେତ୍ୱା ''ଅୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ୱିନୟଧରାନଂ ପାପୁଣାତୀ''ତି କମ୍ବଲଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ତେପି ଥେରା କମ୍ବଲେ ସାଲୟା ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନୟଧରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ଲଦ୍ଧୂତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ୱିନୟଧରାନଂ ଏୱଂ ୱିଲୋପଂ ଖାଦିତୁ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଭିକ୍ଖୂ ଉପନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଆଭତଂ ପତ୍ତଚୀୱରରାସିଂ ଦିସ୍ୱା ''ମହାପୁଞ୍ଞୋସି ତ୍ୱଂ ଆୱୁସୋ, ବହୁଂ ତେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ''କୁତୋ ମେ ଆୱୁସୋ, ପୁଞ୍ଞଂ, ଇମିନା ମେ ଉପାୟେନ ଇଦଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ସବ୍ବଂ କଥେସି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଉପନନ୍ଦୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋ ମହାତଣ୍ହୋ ମହାଲୋଭୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପନନ୍ଦେନ ପଟିପଦାୟ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କତଂ, ପରସ୍ସ ପଟିପଦଂ କଥେନ୍ତେନ ନାମ ଭିକ୍ଖୁନା ପଠମଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପରୋ ଓୱଦିତବ୍ବୋ''ତି।

''ଅତ୍ତାନମେୱ ପଠମଂ, ପତିରୂପେ ନିୱେସୟେ;

ଅଥଞ୍ଞମନୁସାସେୟ୍ୟ, ନ କିଲିସ୍ସେୟ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ''ତି। (ଧ। ପ। ୧୫୮) –

ଇମାୟ ଧମ୍ମପଦେ ଗାଥାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପନନ୍ଦୋ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମହାତଣ୍ହୋ ମହାଲୋଭୋୱ, ନ ଚ ପନ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଇମେସଂ ସନ୍ତକଂ ୱିଲୁମ୍ପିୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଦୀତୀରେ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଅହୋସି। ତଦା ଏକୋ ସିଙ୍ଗାଲୋ ମାୟାୱିଂ ନାମ ଭରିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସିଙ୍ଗାଲୀ ସିଙ୍ଗାଲଂ ଆହ ''ଦୋହଳୋ ମେ ସାମି, ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ଅଲ୍ଲରୋହିତମଚ୍ଛଂ ଖାଦିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମୀ''ତି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ''ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ହୋହି, ଆହରିସ୍ସାମି ତେ''ତି ନଦୀତୀରେ ଚରନ୍ତୋ ୱଲ୍ଲିୟା ପାଦେ ପଲିବୁନ୍ଧିତ୍ୱା ଅନୁତୀରମେୱ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗମ୍ଭୀରଚାରୀ ଚ ଅନୁତୀରଚାରୀ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଉଦ୍ଦା ମଚ୍ଛେ ପରିୟେସନ୍ତା ତୀରେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତେସୁ ଗମ୍ଭୀରଚାରୀ ମହନ୍ତଂ ରୋହିତମଚ୍ଛଂ ଦିସ୍ୱା ୱେଗେନ ଉଦକେ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗଣ୍ହି। ବଲୱା ମଚ୍ଛୋ ପରିକଡ୍ଢନ୍ତୋ ୟାସି। ସୋ ଗମ୍ଭୀରଚାରୀ ଉଦ୍ଦୋ ''ମହାମଚ୍ଛୋ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନୋ ପହୋସ୍ସତି, ଏହି ମେ ସହାୟୋ ହୋହୀ''ତି ଇତରେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୯।

‘‘ଅନୁତୀରଚାରୀ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ସହାୟମନୁଧାୱ ମଂ;

ମହା ମେ ଗହିତୋ ମଚ୍ଛୋ, ସୋ ମଂ ହରତି ୱେଗସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସହାୟମନୁଧାୱ ମନ୍ତି ସହାୟ ଅନୁଧାୱ ମଂ, ସନ୍ଧିୱସେନ ମ-କାରୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥାହଂ ଇମିନା ମଚ୍ଛେନ ନ ସଂହୀରାମି, ଏୱଂ ମଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଖଣ୍ଡେ ଗହେତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଅନୁଧାୱାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩୦।

‘‘ଗମ୍ଭୀରଚାରୀ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ଦଳ୍ହଂ ଗଣ୍ହାହି ଥାମସା;

ଅହଂ ତଂ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସାମି, ସୁପଣ୍ଣୋ ଉରଗାମିୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଥାମସାତି ଥାମେନ। ଉଦ୍ଧରିସ୍ସାମୀତି ନୀହରିସ୍ସାମି। ସୁପଣ୍ଣୋ ଉରଗାମିୱାତି ଗରୁଳୋ ସପ୍ପଂ ୱିଯ।

ଅଥ ଦ୍ୱେପି ତେ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ରୋହିତମଚ୍ଛଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଥଲେ ଠପେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଭାଜେହି, ତ୍ୱଂ ଭାଜେହୀ’’ତି କଲହଂ କତ୍ୱା ଭାଜେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଠପେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସିଙ୍ଗାଲୋ ତଂ ଠାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ତେ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉଭୋପି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ, ସମ୍ମ, ଦବ୍ଭପୁପ୍ଫମଚ୍ଛୋ ଅମ୍ହେହି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଗହିତୋ, ତଂ ନୋ ଭାଜେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସମଭାଗଂ ନୋ ଭାଜେତ୍ୱା ଦେହୀ’’ତି ତତିଯଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୩୧।

‘‘ୱିୱାଦୋ ନୋ ସମୁପ୍ପନ୍ନୋ, ଦବ୍ଭପୁପ୍ଫ ସୁଣୋହି ମେ;

ସମେହି ମେଧଗଂ ସମ୍ମ, ୱିୱାଦୋ ୱୂପସମ୍ମତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦବ୍ଭପୁପ୍ଫାତି ଦବ୍ଭପୁପ୍ଫସମାନୱଣ୍ଣତାଯ ତଂ ଆଲପନ୍ତି। ମେଧଗନ୍ତି କଲହଂ।

ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଦୀପେନ୍ତୋ –

୩୨।

‘‘ଧମ୍ମଟ୍ଠୋହଂ ପୁରେ ଆସିଂ, ବହୂ ଅଡ୍ଡା ମେ ତୀରିତା;

ସମେମି ମେଧଗଂ ସମ୍ମା, ୱିୱାଦୋ ୱୂପସମ୍ମତ’’ନ୍ତି। –

ଇଦଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଭାଜେନ୍ତୋ –

୩୩।

‘‘ଅନୁତୀରଚାରି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ, ସୀସଂ ଗମ୍ଭୀରଚାରିନୋ;

ଅଚ୍ଚାଯଂ ମଜ୍ଝିମୋ ଖଣ୍ଡୋ, ଧମ୍ମଟ୍ଠସ୍ସ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି। –

ଇମଂ ଗାଥମାହ –

ତତ୍ଥ ପଠମଗାଥାଯ ଅଯମତ୍ଥୋ – ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ରାଜୂନଂ ଵିନିଚ୍ଛଯାମଚ୍ଚୋ ଆସିଂ, ତେନ ମଯା ଵିନିଚ୍ଛଯେ ନିସୀଦିତ୍ଵା ବହୂ ଅଡ୍ଡା ତୀରିତା, ତେସଂ ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାଦୀନଂ ବହୂ ଅଡ୍ଡା ତୀରିତା ଵିନିଚ୍ଛିତା, ସ୍ଵାହଂ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ସମଜାତିକାନଂ ଚତୁପ୍ପଦାନଂ ଅଡ୍ଡଂ ତୀରେତୁଂ କିଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସାମି, ଅହଂ ଖୋ ସମେମି ମେଧଗଂ, ସମ୍ମା ମଂ ନିସ୍ସାଯ ତୁମ୍ହାକଂ ଵିଵାଦୋ ଵୂପସମ୍ମତୂତି ।

ଏଵଞ୍ଚ ପନ ଵତ୍ଵା ମଚ୍ଛଂ ତଯୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ଵା ଅନୁତୀରଚାରି ତ୍ଵଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ହ, ସୀସଂ ଗମ୍ଭୀରଚାରିନୋ ହୋତୁ। ଅଚ୍ଚାଯଂ ମଜ୍ଝିମୋ ଖଣ୍ଡୋତି ଅପିଚ ଅଯଂ ମଜ୍ଝିମୋ କୋଟ୍ଠାସୋ। ଅଥ ଵା ଅଚ୍ଚାତି ଅତିଚ୍ଚ, ଇମେ ଦ୍ଵେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଠିତୋ ଅଯଂ ମଜ୍ଝିମୋ ଖଣ୍ଡୋ ଧମ୍ମଟ୍ଠସ୍ସ ଵିନିଚ୍ଛଯସାମିକସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ଭଵିସ୍ସତୀତି।

ଏଵଂ ତଂ ମଚ୍ଛଂ ଵିଭଜିତ୍ଵା ‘‘ତୁମ୍ହେ କଲହଂ ଅକତ୍ଵା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଞ୍ଚ ସୀସଞ୍ଚ ଖାଦଥା’’ତି ଵତ୍ଵା ମଜ୍ଝିମଖଣ୍ଡଂ ମୁଖେନ ଡଂସିତ୍ଵା ତେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂଯେଵ ପଲାଯି। ତେ ସହସ୍ସଂ ପରାଜିତା ଵିଯ ଦୁମ୍ମୁଖା ନିସୀଦିତ୍ଵା ଗାଥମାହଂସୁ –

୩୪।

‘‘ଚିରମ୍ପି ଭକ୍ଖୋ ଅଭଵିସ୍ସ, ସଚେ ନ ଵିଵଦେମସେ;

ଅସୀସକଂ ଅନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ, ସିଙ୍ଗାଲୋ ହରତି ରୋହିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଚିରମ୍ପୀତି ଦ୍ଵେ ତଯୋ ଦିଵସେ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ।

ସିଙ୍ଗାଲୋପି ‘‘ଅଜ୍ଜ ଭରିଯଂ ରୋହିତମଚ୍ଛଂ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ଅଭିନନ୍ଦମାନା –

୩୫।

‘‘ଯଥାପି ରାଜା ନନ୍ଦେଯ୍ଯ, ରଜ୍ଜଂ ଲଦ୍ଧାନ ଖତ୍ତିଯୋ;

ଏଵାହମଜ୍ଜ ନନ୍ଦାମି, ଦିସ୍ଵା ପୁଣ୍ଣମୁଖଂ ପତି’’ନ୍ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ଵତ୍ଵା ଅଧିଗମୂପାଯଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ –

୩୬।

‘‘କଥଂ ନୁ ଥଲଜୋ ସନ୍ତୋ, ଉଦକେ ମଚ୍ଛଂ ପରାମସି;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କଥଂ ଅଧିଗତଂ ତଯା’’ତି। –

ଇମଂ ଗାଥମାହ –

ତତ୍ଥ କଥଂ ନୂତି ‘‘ଖାଦ, ଭଦ୍ଦେ’’ତି ମଚ୍ଛଖଣ୍ଡେ ପୁରତୋ ଠପିତେ ‘‘କଥଂ ନୁ ତ୍ଵଂ ଥଲଜୋ ସମାନୋ ଉଦକେ ମଚ୍ଛଂ ଗଣ୍ହୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି।

ସିଙ୍ଗାଲୋ ତସ୍ସା ଅଧିଗମୂପାଯଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଗାଥମାହ –

୩୭।

‘‘ୱିୱାଦେନ କିସା ହୋନ୍ତି, ୱିୱାଦେନ ଧନକ୍ଖଯା;

ଜୀନା ଉଦ୍ଦା ୱିୱାଦେନ, ଭୁଞ୍ଜ ମାଯାୱି ରୋହିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱିୱାଦେନ କିସା ହୋନ୍ତୀତି ଭଦ୍ଦେ, ଇମେ ସତ୍ତା ୱିୱାଦଂ କରୋନ୍ତା ୱିୱାଦଂ ନିସ୍ସାଯ କିସା ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତା ହୋନ୍ତି। ୱିୱାଦେନ ଧନକ୍ଖଯାତି ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦୀନଂ ଧନାନଂ ଖଯା ୱିୱାଦେନେୱ ହୋନ୍ତି। ଦ୍ୱୀସୁପି ୱିୱଦନ୍ତେସୁ ଏକୋ ପରାଜିତୋ ପରାଜିତତ୍ତା ଧନକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣାତି, ଇତରୋ ଜଯଭାଗଦାନେନ। ଜୀନା ଉଦ୍ଦାତି ଦ୍ୱେ ଉଦ୍ଦାପି ୱିୱାଦେନେୱ ଇମଂ ମଚ୍ଛଂ ଜୀନା, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ମଯା ଆଭତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ମା ପୁଚ୍ଛ, କେୱଲଂ ଇମଂ ଭୁଞ୍ଜ ମାଯାୱି ରୋହିତନ୍ତି।

ଇତରା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା –

୩୮।

‘‘ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସେସୁ, ୱିୱାଦୋ ଯତ୍ଥ ଜାଯତି;

ଧମ୍ମଟ୍ଠଂ ପଟିଧାୱତି, ସୋ ହି ନେସଂ ୱିନାଯକୋ;

ଧନାପି ତତ୍ଥ ଜୀଯନ୍ତି, ରାଜକୋସୋ ପୱଡ୍ଢତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱମେୱାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥା ଏତେ ଉଦ୍ଦା ଜୀନା, ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସେସୁପି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିୱାଦୋ ଜାଯତି, ତତ୍ଥ ତେ ମନୁସ୍ସା ଧମ୍ମଟ୍ଠଂ ପଟିଧାୱନ୍ତି, ୱିନିଚ୍ଛଯସାମିକଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି। କିଂକାରଣା? ସୋ ହି ନେସଂ ୱିନାଯକୋ, ସୋ ତେସଂ ୱିୱାଦାପନ୍ନାନଂ ୱିୱାଦୱୂପସମକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଧନାପିତତ୍ଥାତି ତତ୍ଥ ତେ ୱିୱାଦାପନ୍ନା ଧନତୋପି ଜୀଯନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକା ପରିହାଯନ୍ତି, ଦଣ୍ଡେନ ଚେୱ ଜଯଭାଗଗ୍ଗହଣେନ ଚ ରାଜକୋସୋ ପୱଡ୍ଢତୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସିଙ୍ଗାଲୋ ଉପନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଉଦ୍ଦା ଦ୍ୱେ ମହଲ୍ଲକା, ତସ୍ସ କାରଣସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍ଖକାରିକା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦବ୍ଭପୁପ୍ଫଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୦୧] ୬। ପଣ୍ଣକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ପଣ୍ଣକଂତିଖିଣଧାରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କେନ ଉକ୍କଣ୍ଠାପିତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ପୁରାଣଦୁତିଯିକାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଅଯଂ ଇତ୍ଥୀ ତୁଯ୍ହଂ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ଚେତସିକରୋଗେନ ମରନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତେ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିତଂ ଅଲତ୍ଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ମଦ୍ଦୱମହାରାଜେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ସେନକକୁମାରୋତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ମଦ୍ଦୱରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି, ‘‘ସେନକପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସକଲନଗରେ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ପଞ୍ଞାଯି। ତଦା ରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତୋ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିରାହାରୋ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସହାଯକେହି ପୁଟ୍ଠୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜାପି ‘‘ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋ ନ ଦିସ୍ସତି, କହଂ ନୁ ଖୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ତେ ଇମଂ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଦମ୍ମି, ସତ୍ତାହଂ ଘରେ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମେ ଦିୱସେ ଆନେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଦ୍ୱାରେନ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତଂ ଅଗମଂସୁ, କୋଚି ଗତଟ୍ଠାନଂ ନ ଜାନି, ନାୱାଯ ଗତମଗ୍ଗୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ରାଜା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେନ ୱିଚିନନ୍ତୋପି ତସ୍ସ ଗତଟ୍ଠାନଂ ନ

ଅଜ୍ଝଗାସି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ନିସ୍ସାୟ ବଲୱସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ହଦୟଂ ଉଣ୍ହଂ ହୁତ୍ୱା ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚସ୍ସ କୁଚ୍ଛିତୋ ଲୋହିତଂ ନିକ୍ଖମି, ବ୍ୟାଧି ମହନ୍ତୋ ଅହୋସି। ମହନ୍ତାପି ରାଜୱେଜ୍ଜା ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ବ୍ୟାଧି ନତ୍ଥି, ଭରିୟଂ ପନ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଚେତସିକରୋଗେନ ଫୁଟ୍ଠୋ, ଉପାୟେନ ତଂ ତିକିଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆୟୁରଞ୍ଚ ପୁକ୍କୁସଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେ ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଦେୱିୟା ଅଦସ୍ସନେନ ଚେତସିକଂ ରୋଗଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ରୋଗୋ ନତ୍ଥି, ବହୂପକାରୋ ଚ ଖୋ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା, ତସ୍ମା ଉପାୟେନ ନଂ ତିକିଚ୍ଛାମ, ରାଜଙ୍ଗଣେ ସମଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଅସିଂ ଗିଲିତୁଂ ଜାନନ୍ତେନ ଅସିଂ ଗିଲାପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସୀହପଞ୍ଜରେ କତ୍ୱା ସମଜ୍ଜଂ ଓଲୋକାପେସ୍ସାମ, ରାଜା ଅସିଂ ଗିଲନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କରତର’ନ୍ତି ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି। ତଂ ସମ୍ମ ଆୟୁର, ତ୍ୱଂ ‘ଅସୁକଂ ନାମ ଦଦାମୀତି ୱଚନଂ ଇତୋ ଦୁକ୍କରତର’ନ୍ତି ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟାସି, ତତୋ ସମ୍ମ ପୁକ୍କୁସ, ତଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସ ତ୍ୱଂ ‘ମହାରାଜ, ଦଦାମୀତି ୱତ୍ୱା ଅଦଦତୋ ସା ୱାଚା ଅଫଲା ହୋତି, ତଥାରୂପଂ ୱାଚଂ ନ କେଚି ଉପଜୀୱନ୍ତି ନ ଖାଦନ୍ତି ନ ପିୱନ୍ତି, ଯେ ପନ ତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସାନୁଚ୍ଛୱିକଂ କରୋନ୍ତି, ଯଥାପଟିଞ୍ଞାତମତ୍ଥଂ ଦେନ୍ତିଯେୱ, ଇଦଂ ତତୋ ଦୁକ୍କରତର’ନ୍ତି ଏୱଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟାସି, ଇତୋ ପରଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ଅହଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସମଜ୍ଜଂ କାରେସି।

ଅଥ ତେ ତୟୋପି ପଣ୍ଡିତା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ରାଜଙ୍ଗଣେ ସମଜ୍ଜୋ ୱତ୍ତତି, ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖମ୍ପି ନ ଦୁକ୍ଖଂ ହୋତି, ଏହି ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ରାଜାନଂ ନେତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ସମଜ୍ଜଂ ଓଲୋକାପେସୁଂ। ବହୂ ଜନା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଜାନନକସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେସୁଂ। ଏକୋ ପନ ପୁରିସୋ ତେତ୍ତିଂସଙ୍ଗୁଲଂ ତିଖିଣଧାରଂ ଅସିରତନଂ ଗିଲତି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ପୁରିସୋ ଏତଂ ଅସିଂ ଗିଲତି, ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କରତର’ନ୍ତି ଇମେ ପଣ୍ଡିତେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆୟୁରଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୩୯।

‘‘ପଣ୍ଡକଂ ତିଖିଣଧାରଂ, ଅସିଂ ସମ୍ପନ୍ନପାୟିନଂ;

ପରିସାୟଂ ପୁରିସୋ ଗିଲତି, କିଂ ଦୁକ୍କରତରଂ ତତୋ;

ଯଦଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କରଂ ଠାନଂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡକନ୍ତି ପଣ୍ଡକରଟ୍ଠେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ସମ୍ପନ୍ନପାୟିନନ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନଂ ପରଲୋହିତପାୟିନଂ। ପରିସାୟନ୍ତି ପରିସମଜ୍ଝେ ଧନଲୋଭେନ ଅୟଂ ପୁରିସୋ ଗିଲତି। ଯଦଞ୍ଞନ୍ତି ଇତୋ ଅସିଗିଲନତୋ ଯଂ ଅଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କରତରଂ କାରଣଂ, ତଂ ମୟା ପୁଚ୍ଛିତୋ କଥେହୀତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ତଂ କଥେନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

‘‘ଗିଲେୟ୍ୟ ପୁରିସୋ ଲୋଭା, ଅସିଂ ସମ୍ପନ୍ନପାୟିନଂ;

ଯୋ ଚ ୱଜ୍ଜା ଦଦାମୀତି, ତଂ ଦୁକ୍କରତରଂ ତତୋ;

ସବ୍ବଞ୍ଞଂ ସୁକରଂ ଠାନଂ, ଏୱଂ ଜାନାହି ମଦ୍ଦୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱଜ୍ଜାତି ୱଦେୟ୍ୟ। ତଂ ଦୁକ୍କରତରନ୍ତି ‘‘ଦଦାମୀ’’ତି ୱଚନଂ ତତୋ ଅସିଗିଲନତୋ ଦୁକ୍କରତରଂ। ସବ୍ବଞ୍ଞନ୍ତି ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ତୱ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଚନଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ସବ୍ବମ୍ପି କାରଣଂ ସୁକରଂ। ମଦ୍ଦୱାତି ରାଜାନଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି।

ରଞ୍ଞୋ ଆୟୁରପଣ୍ଡିତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅସିଗିଲନତୋ କିର ‘ଇଦଂ ନାମ ଦମ୍ମୀ’ତି ୱଚନଂ ଦୁକ୍କରଂ, ଅହଞ୍ଚ ‘ପୁରୋହିତପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱିଂ ଦମ୍ମୀ’ତି ଅୱଚଂ, ଅତିଦୁକ୍କରଂ ୱତ ମେ କତ’’ନ୍ତି ୱୀମଂସନ୍ତସ୍ସେୱ ହଦୟସୋକୋ ଥୋକଂ ତନୁତ୍ତଂ ଗତୋ। ସୋ ତତୋ ‘‘ପରସ୍ସ ଇମଂ ଦମ୍ମୀତି ୱଚନତୋ ପନ ଅଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କରତରଂ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁକ୍କୁସପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

‘‘ବ୍ୟାକାସି ଆଯୁରୋ ପଞ୍ହଂ, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦୋ;

ପୁକ୍କୁସଂ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କିଂ ଦୁକ୍କରତରଂ ତତୋ;

ଯଦଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କରଂ ଠାନଂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ଅତ୍ଥନ୍ତି ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ବ୍ୟାକାସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦୋତି ତଦତ୍ଥଜୋତକେ ଗନ୍ଥେ କୁସଲୋ। ତତୋତି ତତୋ ୱଚନତୋ କିଂ ଦୁକ୍କରତରନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ପୁକ୍କୁସପଣ୍ଡିତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

‘‘ନ ୱାଚମୁପଜୀୱନ୍ତି, ଅଫଲଂ ଗିରମୁଦୀରିତଂ;

ଯୋ ଚ ଦତ୍ୱା ଅୱାକଯିରା, ତଂ ଦୁକ୍କରତରଂ ତତୋ;

ସବ୍ବଞ୍ଞଂ ସୁକରଂ ଠାନଂ, ଏୱଂ ଜାନାହି ମଦ୍ଦୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦତ୍ୱାତି ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ଦମ୍ମୀ’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା। ଅୱାକଯିରାତି ତଂ ପଟିଞ୍ଞାତମତ୍ଥଂ ଦଦନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଲୋଭଂ ଅୱାକରେଯ୍ୟ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ, ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଦଦେଯ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତୋତି ତତୋ ଅସିଗିଲନତୋ ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ତେ ଦମ୍ମୀ’’ତି ୱଚନତୋ ଚ ତଦେୱ ଦୁକ୍କରତରଂ।

ରଞ୍ଞୋ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ‘ପୁରୋହିତପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱିଂ ଦମ୍ମୀ’ତି ପଠମଂ ୱତ୍ୱା ୱାଚାଯ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କତ୍ୱା ତଂ ଅଦାସିଂ, ଦୁକ୍କରଂ ୱତ ମେ କତ’’ନ୍ତି ପରିୱିତକ୍କେନ୍ତସ୍ସ ସୋକୋ ତନୁକତରୋ ଜାତୋ। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ସେନକପଣ୍ଡିତତୋ ଅଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଡିତତରୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଏତଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତତୋ ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୪୩।

‘‘ବ୍ୟାକାସି ପୁକ୍କୁସୋ ପଞ୍ହଂ, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦୋ;

ସେନକଂ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କିଂ ଦୁକ୍କରତରଂ ତତୋ;

ଯଦଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କରଂ ଠାନଂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ସେନକୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୪୪।

‘‘ଦଦେଯ୍ୟ ପୁରିସୋ ଦାନଂ, ଅପ୍ପଂ ୱା ଯଦି ୱା ବହୁଂ;

ଯୋ ଚ ଦତ୍ୱା ନାନୁତପ୍ପେ, ତଂ ଦୁକ୍କରତରଂ ତତୋ;

ସବ୍ବଞ୍ଞଂ ସୁକରଂ ଠାନଂ, ଏୱଂ ଜାନାହି ମଦ୍ଦୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାନୁତପ୍ପେତି ଅତ୍ତନୋ ଅତିକନ୍ତଂ ଅତିମନାପଂ ପିଯଭଣ୍ଡଂ ପରସ୍ସ ଦତ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ମଯା ଇଦଂ ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ତଂ ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଆରବ୍ଭ ଯୋ ପଚ୍ଛା ନ ତପ୍ପତି ନ ସୋଚତି, ତଂ ଅସିଗିଲନତୋ ଚ ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ତେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଚନତୋ ଚ ତସ୍ସ ଦାନତୋ ଚ ଦୁକ୍କରତରଂ।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ କଥେସି। ଦାନଞ୍ହି ଦତ୍ୱା ଅପରଚେତନାୱ ଦୁସ୍ସନ୍ଧାରିଯା, ତସ୍ସା ସନ୍ଧାରଣଦୁକ୍କରତା ୱେସ୍ସନ୍ତରଜାତକେନ ଦୀପିତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ଅଦୁ ଚାପଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଖଗ୍ଗଂ ବନ୍ଧିଯ ୱାମତୋ;

ଆନେସ୍ସାମି ସକେ ପୁତ୍ତେ, ପୁତ୍ତାନଞ୍ହି ୱଧୋ ଦୁଖୋ।

‘‘ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଦୁକ୍ଖରୂପଂ, ଯଂ କୁମାରା ୱିହଞ୍ଞରେ;

ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, କୋ ଦତ୍ୱା ଅନୁତପ୍ପତୀ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୧୫୮-୨୧୫୯);

ରାଜାପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି ‘‘ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ମନେନେୱ ପୁରୋହିତପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱିଂ ଦତ୍ୱା ସକମନଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ସୋଚାମି କିଲମାମି, ନ ମେ ଇଦଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ସଚେ ସା ମଯି ସସିନେହା ଭୱେଯ୍ୟ , ଇମଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନ ପଲାଯେଯ୍ୟ, ମଯି ପନ ସିନେହଂ ଅକତ୍ୱା ପଲାତାଯ କିଂ ତାଯ ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ପଦୁମପତ୍ତେ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ସବ୍ବସୋକୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗତୋ, ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱସ୍ସ କୁଚ୍ଛି ପରିସଣ୍ଠାସି। ସୋ ନିରୋଗୋ ସୁଖିତୋ ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୪୫।

‘‘ବ୍ୟାକାସି ଆଯୁରୋ ପଞ୍ହଂ, ଅଥୋ ପୁକ୍କୁସପୋରିସୋ;

ସବ୍ବେ ପଞ୍ହେ ଅତିଭୋତି, ଯଥା ଭାସତି ସେନକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥା ଭାସତୀତି ଯଥା ପଣ୍ଡିତୋ ଭାସତି, ତଥେୱେତଂ ଦାନଂ ନାମ ଦତ୍ୱା ନେୱ ଅନୁତପ୍ପିତବ୍ବନ୍ତି। ଇମଂ ପନସ୍ସ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ବହୁଂ ଧନମଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ରାଜମହେସୀ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଅହୋସି, ରାଜା ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ, ଆଯୁରପଣ୍ଡିତୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ପୁକ୍କୁସପଣ୍ଡିତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସେନକପଣ୍ଡିତୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପଞ୍ହକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୦୨] ୭। ସତ୍ତୁଭସ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ଉମଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ଜନକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି , ସେନକକୁମାରୋତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପସ୍ସି, ରାଜା ତଂ ଅମଚ୍ଚଟ୍ଠାନେ ଠପେସି, ମହନ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ଯସଂ ଅନୁପ୍ପଦାସି । ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁସାସି, ମଧୁରକଥୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଦାନେ ଉପୋସଥକମ୍ମେ ଦସସୁ କୁସଲକମ୍ମପଥେସୂତି ଇମାଯ କଲ୍ୟାଣପଟିପଦାଯ ପତିଟ୍ଠାପେସି , ସକଲରଟ୍ଠେ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ପକ୍ଖଦିୱସେସୁ ରାଜା ଚ ଉପରାଜାଦଯୋ ଚ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଧମ୍ମସଭଂ ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ସଜ୍ଜିତଧମ୍ମସଭାଯଂ ରତନପଲ୍ଲଙ୍କୱରଗତୋ

ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ଧମ୍ମକଥାସଦିସାୱସ୍ସ କଥା ହୋତି।

ଅଥ ଅଞ୍ଞତରୋ ମହଲ୍ଲକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧନଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା କହାପଣସହସ୍ସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ଭିକ୍ଖଂ ଚରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗତୋ। ତସ୍ସ ଗତକାଲେ ତଂ କୁଲଂ କହାପଣେ ୱଳଞ୍ଜେସି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କହାପଣେ ଆହରାପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କହାପଣେ ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ତସ୍ସ ପାଦପରିଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ବାରାଣସିତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ଅଥସ୍ସ ଭରିଯା ଦହରତାଯ କାମେସୁ ଅତିତ୍ତା ଅଞ୍ଞେନ ତରୁଣବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିଚ୍ଛାଚାରଂ ଚରି। ସୋଳସ ହି ଅତପ୍ପନୀଯୱତ୍ଥୂନି ନାମ। କତମାନି ସୋଳସ? ସାଗରୋ ସବ୍ବସୱନ୍ତୀହି ନ ତପ୍ପତି, ଅଗ୍ଗି ଉପାଦାନେନ ନ ତପ୍ପତି, ରାଜା ରଟ୍ଠେନ ନ ତପ୍ପତି, ବାଲୋ ପାପେହି ନ ତପ୍ପତି, ଇତ୍ଥୀ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ୱିଜାଯନେନାତି ଇମେହି ତୀହି ନ ତପ୍ପତି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମନ୍ତେହି ନ ତପ୍ପତି, ଝାଯୀ ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯା ନ ତପ୍ପତି, ସେକ୍ଖୋ ଅପଚଯେନ ନ ତପ୍ପତି, ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଧୁତଙ୍ଗଗୁଣେନ ନ ତପ୍ପତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭେନ ନ ତପ୍ପତି, ଧମ୍ମକଥିକୋ ସାକଚ୍ଛାଯ ନ ତପ୍ପତି, ୱିସାରଦୋ ପରିସାଯ ନ ତପ୍ପତି, ସଦ୍ଧୋ ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାନେନ ନ ତପ୍ପତି, ଦାଯକୋ ପରିଚ୍ଚାଗେନ ନ ତପ୍ପତି, ପଣ୍ଡିତୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେନ ନ ତପ୍ପତି, ଚତସ୍ସୋ ପରିସା ତଥାଗତଦସ୍ସନେନ ନ ତପ୍ପନ୍ତୀତି।

ସାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ, ଅତିତ୍ତା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନୀହରିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ପାପକମ୍ମଂ କାତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଦୁମ୍ମନା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଭୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅହଂ ତୱ ଗେହେ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଦାସିଦାସଂ ଆନେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଭୋତି ଧନଂ ମେ ନତ୍ଥି, କିଂ ଦତ୍ୱା ଆନେମୀ’’ତି। ‘‘ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ଧନଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଭୋତି ପାଥେଯ୍ୟଂ ମେ ସଜ୍ଜେହୀ’’ତି। ‘‘ସା ତସ୍ସ ବଦ୍ଧସତ୍ତୁନଞ୍ଚ ଅବଦ୍ଧସତ୍ତୁନଞ୍ଚ ଚମ୍ମପସିବ୍ବକଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି’’। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଚରନ୍ତୋ ସତ୍ତ କହାପଣସତାନି ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ଅଲଂ ମେ ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ଦାସିଦାସମୂଲାଯା’’ତି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ପସିବ୍ବକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସତ୍ତୁଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପସିବ୍ବକମୁଖଂ ଅବନ୍ଧିତ୍ୱାୱ ପାନୀଯଂ ପିୱିତୁଂ ଓତିଣ୍ଣୋ। ଅଥେକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖସୁସିରେ ଏକୋ କଣ୍ହସପ୍ପୋ ସତ୍ତୁଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ପସିବ୍ବକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭୋଗଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ସତ୍ତୁଂ ଖାଦନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପସିବ୍ବକସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ପସିବ୍ବକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଂସେ କତ୍ୱା ପାଯାସି। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା ଖନ୍ଧୱିଟପେ ଠତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସଚେ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱସିସ୍ସସି, ସଯଂ ମରିସ୍ସସି, ସଚେ ଅଜ୍ଜ ଘରଂ ଗମିସ୍ସସି, ଭରିଯା ତେ ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯି। ସୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦେୱତଂ ଅଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ରୋଦନ୍ତୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ବାରାଣସିନଗରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣି।

ତଦା ଚ ପନ୍ନରସୁପୋସଥୋ ହୋତି ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥନଦିୱସୋ। ମହାଜନୋ ନାନାଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦିହତ୍ଥୋ ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମିଂ କଥଂ ସୋତୁଂ ଗଚ୍ଛତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କହଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଜ୍ଜ ସେନକପଣ୍ଡିତୋ ମଧୁରସ୍ସରେନ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, କିଂ ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ କିର ଧମ୍ମକଥିକୋ, ଅହଞ୍ଚମ୍ହି ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ, ପଣ୍ଡିତା ଖୋ ପନ ମହନ୍ତମ୍ପି ସୋକଂ ହରିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ମଯାପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୋତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାଯ ସରାଜିକାଯ ପରିସାଯ ପରିଯନ୍ତେ ସତ୍ତୁପସିବ୍ବକେନ ଖନ୍ଧଗତେନ ଧମ୍ମାସନତୋ ଅୱିଦୂରେ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ରୋଦମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତରନ୍ତୋ ୱିଯ ଅମତୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ମହାଜନୋ ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସୋ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଅସ୍ସୋସି।

ପଣ୍ଡିତା ଚ ନାମ ଦିସାଚକ୍ଖୁକା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମହାସତ୍ତୋ ପସନ୍ନପଞ୍ଚପସାଦାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ପରିସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଏତ୍ତକା ପରିସା ସୋମନସ୍ସଜାତା ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି, ଅଯଂ ପନେକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ରୋଦତି, ଏତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅସ୍ସୁଜନନସମତ୍ଥେନ ସୋକେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତମସ୍ସ ଅମ୍ବିଲେନ ପହରିତ୍ୱା ତମ୍ବମଲଂ ୱିଯ ପଦୁମପଲାସତୋ ଉଦକବିନ୍ଦୁଂ ୱିଯ ୱିନିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଏତ୍ଥେୱ ନଂ ନିସ୍ସୋକଂ ତୁଟ୍ଠମାନସଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସେନକପଣ୍ଡିତୋ ନାମାହଂ, ଇଦାନେୱ ତଂ ନିସ୍ସୋକଂ କରିସ୍ସାମି, ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ କଥେହୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୬।

‘‘ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତୋ କୁପିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋସି, ନେତ୍ତେହି ତେ ୱାରିଗଣା ସୱନ୍ତି;

କିଂ ତେ ନଟ୍ଠଂ କିଂ ପନ ପତ୍ଥଯାନୋ, ଇଧାଗମା ବ୍ରହ୍ମେ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୁପିତିନ୍ଦ୍ରିୟୋସୀତି ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିୟମେୱ ସନ୍ଧାୟ ‘‘କୁପିତିନ୍ଦ୍ରିୟୋସୀ’’ତି ଆହ। ୱାରିଗଣାତି ଅସ୍ସୁବିନ୍ଦୂନି। ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତଞ୍ହି ମହାସତ୍ତୋ ଚୋଦେନ୍ତୋ ଏୱମାହ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସତ୍ତା ନାମ ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ସୋଚନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେସୁ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ପିୟଜାତିକେ ନଟ୍ଠେ ୱା, କିଞ୍ଚିଦେୱ ପିୟଜାତିକଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଅଲଭନ୍ତା ୱା। ତତ୍ଥ କିଂ ତେ ନଟ୍ଠଂ, କିଂ ୱା ପନ ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ ତ୍ୱଂ ଇଧ ଆଗତୋ, ଇଦଂ ମେ ଖିପ୍ପଂ ବ୍ରୂହୀ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସୋକକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୪୭।

‘‘ମିୟ୍ୟେଥ ଭରିୟା ୱଜତୋ ମମଜ୍ଜ, ଅଗଚ୍ଛତୋ ମରଣମାହ ୟକ୍ଖୋ;

ଏତେନ ଦୁକ୍ଖେନ ପୱେଧିତୋସ୍ମି, ଅକ୍ଖାହି ମେ ସେନକ ଏତମତ୍ଥ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱଜତୋତି ଗେହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ। ଅଗଚ୍ଛତୋତି ଅଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ। ୟକ୍ଖୋତି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଏୱମାହାତି ୱଦତି। ସା କିର ଦେୱତା ‘‘ପସିଙ୍ଗକେ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କଣ୍ହସପ୍ପୋ’’ତି ଅନାଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଞାଣାନୁଭାୱପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ନାଚିକ୍ଖି। ଏତେନ ଦୁକ୍ଖେନାତି ଗଚ୍ଛତୋ ଭରିୟାୟ ମରଣଦୁକ୍ଖେନ, ଅଗଚ୍ଛତୋ ଅତ୍ତନୋ ମରଣଦୁକ୍ଖେନ, ତେନସ୍ମି ପୱେଧିତୋ ଘଟ୍ଟିତୋ କମ୍ପିତୋ। ଏତମତ୍ଥନ୍ତି ଏତଂ କାରଣଂ। ୟେନ ମେ କାରଣେନ ଗଚ୍ଛତୋ ଭରିୟାୟ ମରଣଂ, ଅଗଚ୍ଛତୋ ଅତ୍ତନୋ ମରଣଂ ହୋତି, ଏତଂ ମେ କାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖାହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦମତ୍ଥକେ ଜାଲଂ ଖିପନ୍ତୋ ୱିୟ ଞାଣଜାଲଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ‘‘ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ବହୂନି ମରଣକାରଣାନି। ସମୁଦ୍ଦେ ନିମୁଗ୍ଗାପି ମରନ୍ତି, ତତ୍ଥ ୱାଳମଚ୍ଛେହି ଗହିତାପି, ଗଙ୍ଗାୟ ପତିତାପି, ତତ୍ଥ ସୁସୁମାରେହି ଗହିତାପି, ରୁକ୍ଖତୋ ପତିତାପି, କଣ୍ଟକେନ ୱିଦ୍ଧାପି, ନାନପ୍ପକାରେହି ଆୱୁଧେହି ପହଟାପି, ୱିସଂ ଖାଦିତ୍ୱାପି, ଉବ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱାପି, ପପାତେ ପତିତାପି, ଅତିସୀତାଦୀହି ୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ୱା ରୋଗେହି ଉପଦ୍ଦୁତାପି ମରନ୍ତିୟେୱ, ଏୱଂ ବହୂସୁ ମରଣକାରଣେସୁ କତରେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଅଜ୍ଜେସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱସନ୍ତୋ ସୟଂ ମରିସ୍ସତି, ଗେହମସ୍ସ ୱଜତୋ ଭରିୟା ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଏୱ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଖନ୍ଧେ ପସିଙ୍ଗକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ପସିଙ୍ଗକେ ଏକେନ ସପ୍ପେନ ପୱିଟ୍ଠେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ପୱିସନ୍ତୋ ଚ ପନେସୋ ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପାତରାସସମୟେ ସତ୍ତୁଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପସିଙ୍ଗକମୁଖଂ ଅବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପାତୁଂ ଗତେ ସତ୍ତୁଗନ୍ଧେନ ସପ୍ପୋ ପୱିଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ଆଗତୋ ସପ୍ପସ୍ସ ପୱିଟ୍ଠଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ପସିଙ୍ଗକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆଦାୟ ପକ୍କନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସଚାୟଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱସନ୍ତୋ ସାୟଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ ‘‘ସତ୍ତୁଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ପସିଙ୍ଗକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ପୱେସେସ୍ସତି , ଅଥ ନଂ ସପ୍ପୋ ହତ୍ଥେ ଡଂସିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସ୍ସତି, ଇଦମସ୍ସ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ମରଣକାରଣଂ। ସଚେ ପନ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପସିଙ୍ଗକୋ ଭରିୟାୟ ହତ୍ଥଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସା ‘ଅନ୍ତୋଭଣ୍ଡଂ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ’’ତି ପସିଙ୍ଗକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ପୱେସେସ୍ସତି, ଅଥ ନଂ ସପ୍ପୋ ଡଂସିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସ୍ସତି, ଇଦମସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ଗେହଂ ଗତସ୍ସ ଭରିୟାୟ ମରଣକାରଣ’’ନ୍ତି ଉପାୟକୋସଲ୍ଲଞାଣେନେୱ ଅଞ୍ଞାସି।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଇମିନା କଣ୍ହସପ୍ପେନ ସୂରେନ ନିବ୍ଭୟେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅୟଞ୍ହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମହାଫାସୁକଂ ପହରନ୍ତୋପି ପସିଙ୍ଗକେ ଅତ୍ତନୋ ଚଲନଂ ୱା ଫନ୍ଦନଂ ୱା ନ ଦସ୍ସେତି, ଏୱରୂପାୟ ପରିସାୟ ମଜ୍ଝେପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ନ ଦସ୍ସେତି, ତସ୍ମା ଇମିନା କଣ୍ହସପ୍ପେନ ସୂରେନ ନିବ୍ଭୟେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଇଦମ୍ପି ସୋ ଉପାୟକୋସଲ୍ଲଞାଣେନେୱ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସନ୍ତୋ ୱିୟ ଅଞ୍ଞାସି। ଏୱଂ ସରାଜିକାୟ ପରିସାୟ ମଜ୍ଝେ ସପ୍ପଂ ପସିଙ୍ଗକଂ ପୱିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଠିତପୁରିସୋ ୱିୟ ମହାସତ୍ତୋ ଉପାୟକୋସଲ୍ଲଞାଣେନେୱ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଞ୍ହଂ କଥେନ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୪୮।

‘‘ବହୂନି ଠାନାନି ୱିଚିନ୍ତୟିତ୍ୱା, ୟମେତ୍ଥ ୱକ୍ଖାମି ତଦେୱ ସଚ୍ଚଂ;

ମଞ୍ଞାମି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସତ୍ତୁଭସ୍ତଂ, ଅଜାନତୋ କଣ୍ହସପ୍ପୋ ପୱିଟ୍ଠୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୂନି ଠାନାନୀତି ବହୂନି କାରଣାନି। ୱିଚିନ୍ତୟିତ୍ୱାତି ପଟିୱିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚିନ୍ତାୱସେନ ପୱତ୍ତପଟିୱେଧୋ ହୁତ୍ୱା। ୟମେତ୍ଥ ୱକ୍ଖାମୀତି ୟଂ ତେ ଅହଂ ଏତେସୁ କାରଣେସୁ ଏତଂ କାରଣଂ ୱକ୍ଖାମି। ତଦେୱ ସଚ୍ଚନ୍ତି ତଦେୱ ତଥଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା କଥିତସଦିସଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦୀପେତି। ମଞ୍ଞାମୀତି

ସଲ୍ଲକ୍ଖେମି। ସତ୍ତୁଭସ୍ତନ୍ତି ସତ୍ତୁପସିଙ୍କକଂ। ଅଜାନତୋତି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଏକୋ କଣ୍ହସପ୍ପୋ ପୱିଟ୍ଠୋତି ମଞ୍ଞାମୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା "ଅତ୍ଥି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏତସ୍ମିଂ ପସିଙ୍କକେ ସତ୍ତୂ"ତି ପୁଚ୍ଛି। "ଅତ୍ଥି, ପଣ୍ଡିତା"ତି। "ଅଜ୍ଜ ପାତରାସୱେଲାଯ ସତ୍ତୁଂ ଖାଦୀ"ତି? "ଆମ, ପଣ୍ଡିତା"ତି। "କତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା"ତି? "ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖମୂଲସ୍ମିଂ, ପଣ୍ଡିତା"ତି। "ସତ୍ତୁଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପାତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପସିଙ୍କକମୁଖଂ ବନ୍ଧି, ନ ବନ୍ଧୀ"ତି? "ନ ବନ୍ଧିଂ, ପଣ୍ଡିତା"ତି। "ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ଆଗତୋ ପସିଙ୍କକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ବନ୍ଧୀ"ତି। "ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ବନ୍ଧିଂ, ପଣ୍ଡିତା"ତି। "ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୱ ପାନୀଯଂ ପାତୁଂ ଗତକାଲେ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ତେ ସତ୍ତୁଗନ୍ଧେନ ପସିଙ୍କକଂ ସପ୍ପୋ ପୱିଟ୍ଠୋତି ମଞ୍ଞାମି, ଏୱମେତ୍ଥ ଆଗତୋ ତ୍ୱଂ, ତସ୍ମା ପସିଙ୍କକଂ ଓତାରେତ୍ୱା ପରିସମଜ୍ଝେ ଠପେତ୍ୱା ପସିଙ୍କକମୁଖଂ ମୋଚେତ୍ୱା ପଟିକ୍କମ୍ମ ଠିତୋ ଏକଂ ଦଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ପସିଙ୍କକଂ ତାୱ ପହର, ତତୋ ପତ୍ଥଟଫଣଂ ସୁସୂତିସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ କଣ୍ହସପ୍ପଂ ଦିସ୍ୱା ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

"ଆଦାଯ ଦଣ୍ଡଂ ପରିସୁମ୍ଭ ଭସ୍ତଂ, ପସ୍ସେଳମୂଗଂ ଉରଗଂ ଦୁଜିୱ୍ହଂ;

ଛିନ୍ଦଜ୍ଜ କଙ୍ଖଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛିତାନି, ଭୁଜଙ୍ଗମଂ ପସ୍ସ ପମୁଞ୍ଚ ଭସ୍ତ"ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପରିସୁମ୍ଭାତି ପହର। ପସ୍ସେଳମୂଗନ୍ତି ଏଳଅଂ ପଗ୍ଘରନ୍ତେନ ମୁଖେନ ଏଳମୂଗଂ ପସିଙ୍କକତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ଦୁଜିୱ୍ହଂ ଉରଗଂ ପସ୍ସ। ଛନ୍ଦଜ୍ଜ କଙ୍ଖଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛିତାନୀତି "ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ପସିଙ୍କକେ ସପ୍ପୋ, ଉଦାହୁ ନତ୍ଥୀ"ତି କଙ୍ଖମେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନି ୱିଚିକିଚ୍ଛିତାନି ଚ ଅଜ୍ଜ ଛିନ୍ଦ, ମଯ୍ହଂ ସଦ୍ଦହ, ଅୱିତଥଞ୍ହି ମେ ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଇଦାନେୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ଭୁଜଙ୍ଗମଂ ପସ୍ସ ପମୁଞ୍ଚ ଭସ୍ତନ୍ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗୋ ଭଯପ୍ପତ୍ତୋ ତଥା ଅକାସି। ସପ୍ପୋପି ସତ୍ତୁଭସ୍ତେ ଦଣ୍ଡେନ ପହଟେ ପସିଙ୍କକମୁଖା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

"ସଂୱିଗ୍ଗରୂପୋ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସତ୍ତୁଭସ୍ତଂ ପମୁଞ୍ଚି;

ଅଥ ନିକ୍ଖମି ଉରଗୋ ଉଗ୍ଗତେଜୋ, ଆସୀୱିସୋ ସପ୍ପୋ ଫଣଂ କରିତ୍ୱା"ତି।

ସପ୍ପସ୍ସ ଫଣଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ "ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧସ୍ସେୱ ବ୍ୟାକରଣଂ ଅହୋସୀ"ତି ମହାଜନୋ ଚେଲୁକ୍ଖେପସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତେସି, ଅଙ୍ଗୁଲିଫୋଟନସହସ୍ସାନି ପରିବ୍ଭମିଂସୁ, ଘନମେଘୱସ୍ସଂ ୱିଯ ସତ୍ତରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି, ସାଧୁକାରସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତିଂସୁ, ମହାପଥୱୀଭିଜ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଇଦଂ ପନ ବୁଦ୍ଧଲୀଳାଯ ଏୱରୂପସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ କଥନଂ ନାମ ନେୱ ଜାତିଯା ବଲଂ, ନ ଗୋତ୍ତକୁଲପ୍ପଦେସାନଂ ବଲଂ, କସ୍ସ ପନେତଂ ବଲନ୍ତି? ପଞ୍ଞାଯ ବଲଂ। ପଞ୍ଞୱା ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରିଯମଗ୍ଗଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅମତମହାନିବ୍ବାନଂ ପୱିସତି, ସାୱକପାରମିଂ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଞ୍ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଅମତମହାନିବ୍ବାନସମ୍ପାପକେସୁ ହି ଧମ୍ମେସୁ ପଞ୍ଞାୱ ସେଟ୍ଠା, ଅୱସେସା ତସ୍ସା ପରିୱାରା ହୋନ୍ତି। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ –

"ପଞ୍ଞା ହି ସେଟ୍ଠା କୁସଲା ୱଦନ୍ତି, ନକ୍ଖତ୍ତରାଜାରିୱ ତାରକାନଂ;

ସୀଲଂ ସିରୀ ଚାପି ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ, ଅନ୍ୱାଯିକା ପଞ୍ଞୱତୋ ଭୱନ୍ତୀ"ତି। (ଜା। ୨।୧୭।୮୧);

ଏୱଂ କଥିତେ ଚ ପନ ମହାସତ୍ତେନ ପଞ୍ହେ ଏକୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ସପ୍ପସ୍ସ ମୁଖବନ୍ଧନଂ କତ୍ୱା ସପ୍ପଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଜଯାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ରଞ୍ଞୋ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

୫୧।

''ସୁଲଦ୍ଧଲାଭା ଜନକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ;

ଯୋ ପସ୍ସତୀ ସେନକଂ ସାଧୁପଞ୍ଞ''ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ସାଧୁପଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତମପଞ୍ଞଂ ସେନକପଣ୍ଡିତଂ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ପିଯଚକ୍ଖୂହି ପସ୍ସିତୁଂ ଲଭତି, ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଜନକସ୍ସ ଏତେ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସନଲାଭା ସୁଲଦ୍ଧଲାଭା ୱତ, ଏତେନ ଲଦ୍ଧେସୁ ସବ୍ବଲାଭେସୁ ଏତେୱ ଲାଭା ସୁଲଦ୍ଧଲାଭା ନାମାତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ରଞ୍ଞୋ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ପୁନ ପସିବ୍ବକତୋ ସତ୍ତ କହାପଣସତାନି ଗହେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠିଦାଯଂ ଦାତୁକାମୋ ଦିଯଡ୍ଢଗାଥମାହ –

''ୱିୱଚ୍ଛଦ୍ଧୋ ନୁସି ସବ୍ବଦସ୍ସୀ, ଞାଣଂ ନୁ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିଂସରୂପଂ।

୫୨।

''ଇମାନି ମେ ସତ୍ତସତାନି ଅତ୍ଥି, ଗଣ୍ହାହି ସବ୍ବାନି ଦଦାମି ତୁଯ୍ହଂ;

ତଯା ହି ମେ ଜୀୱିତମଜ୍ଜ ଲଦ୍ଧଂ, ଅଥୋପି ଭରିଯାଯ ମକାସି ସୋତ୍ଥି''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱିୱଚ୍ଛଦ୍ଧୋ ନୁସି ସବ୍ବଦସ୍ସୀତି କିଂ ନୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମାକାରେସୁ ୱିୱଟଚ୍ଛଦନୋ ୱିୱଟନେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋତି ଥୁତିୱସେନ ପୁଚ୍ଛତି। ଞାଣଂ ନୁ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିଂସରୂପନ୍ତି ଉଦାହୁ ଅସବ୍ବଞ୍ଞୁସ୍ସପି ସତୋ ତୱ ଞାଣଂ ଅତିୱିଯ ଭିଂସରୂପଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ୱିଯ ବଲୱନ୍ତି। ତଯା ହି ମେତି ତଯା ହି ଦିନ୍ନତ୍ତା ଅଜ୍ଜ ମଯା ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ। ଅଥୋପି ଭରିଯାଯ ମକାସି ସୋତ୍ଥିନ୍ତି ଅଥୋପି ମେ ଭରିଯାଯ ତ୍ୱମେୱ ସୋତ୍ଥିଂ ଅକାସି।

ଇତି ସୋ ୱତ୍ୱା ''ସଚେପି ସତସହସ୍ସଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ଦଦେଯ୍ୟମେୱାହଂ, ଏତ୍ତକମେୱ ମେ ଧନଂ, ଇମାନି ମେ ସତ୍ତ ସତାନି ଗଣ୍ହ''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଯାଚି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୩।

''ନ ପଣ୍ଡିତା ୱେତନମାଦିଯନ୍ତି, ଚିତ୍ରାହି ଗାଥାହି ସୁଭାସିତାହି;

ଇତୋପି ତେ ବ୍ରହ୍ମେ ଦଦନ୍ତୁ ୱିତ୍ତଂ, ଆଦାଯ ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛ ସକଂ ନିକେତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱେତନନ୍ତି ୱେତ୍ତନଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଇତୋପି ତେ ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇତୋ ମମ ପାଦମୂଲତୋପି ତୁଯ୍ହଂ ଧନଂ ଦଦନ୍ତୁ। ୱିତ୍ତଂ ଆଦାଯ ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛାତି ଇତୋ ଅଞ୍ଞାନି ତୀଣି ସତାନି ଗହେତ୍ୱା ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଆଦାଯ ସକନିୱେସନଂ ଗଚ୍ଛ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ପୂରାପେନ୍ତୋ କହାପଣେ ଦାପେତ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, କେନ ତ୍ୱଂ ଧନଭିକ୍ଖାଯ ପେସିତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଭରିଯାଯ ମେ ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ଭରିଯା ପନ ତେ ମହଲ୍ଲିକା, ଦହରା''ତି। ''ଦହରା, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ତେନ ହି ସା ଅଞ୍ଞେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନାଚାରଂ କରୋନ୍ତୀ 'ନିବ୍ଭଯା ହୁତ୍ୱା କରିସ୍ସାମୀ'ତି ତଂ ପେସେସି, ସଚେ ଇମେ କହାପଣେ ଘରଂ ନେସ୍ସସି, ସା ତେ ଦୁକ୍ଖେନ ଲଦ୍ଧକହାପଣେ ଅତ୍ତନୋ ଜାରସ୍ସ ଦସ୍ସତି, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଉଜୁକମେୱ ଗେହଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ବହିଗାମେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱା କହାପଣେ ଠପେତ୍ୱା ପୱିସେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ଗାମସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ କହାପଣେ ଠପେତ୍ୱା ସାଯଂ ଗେହଂ ଅଗମାସି। ଭରିଯାପିସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଜାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନା ଅହୋସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ''ଭୋତୀ''ତି ଆହ। ସା ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଦୀପଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅନ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠେ ଇତରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପସିବ୍ବକେ କିଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ତେ ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସହସ୍ସଂ ମେ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି। ''କହଂ ପନ ତ''ନ୍ତି। ''ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ଠପିତଂ, ପାତୋୱ ଆହରିସ୍ସାମି, ମା ଚିନ୍ତଯୀ''ତି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ଜାରସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଠପିତଂ ୱିଯ ଗଣ୍ହି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁନଦିୱସେ ଗନ୍ତ୍ୱା କହାପଣେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କହାପଣେ ନ ପସ୍ସାମି, ପଣ୍ଡିତା''ତି ଆହ। ''ଭରିଯାଯ ତେ ଆଚିକ୍ଖୀ''ତି? ''ଆମ, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ମହାସତ୍ତୋ ତାଯ ଜାରସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ଅତ୍ଥି ପନ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭରିଯାଯ କୁଲୂପକବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଅତ୍ଥି, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ତୁଯ୍ହମ୍ପି ଅତ୍ଥୀ''ତି? ''ଆମ, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଦିୱସାନଂ ପରିବ୍ବଯଂ ଦାପେତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ପଠମଦିୱସେ ତୱ ସତ୍ତ, ଭରିଯାଯ ତେ ସତ୍ତାତି ଚୁଦ୍ଦସ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଭୋଜେଥ, ପୁନଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକେକଂ ହାପେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତୱ ଏକଂ, ଭରିଯାଯ ତେ ଏକନ୍ତି ଦ୍ୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଭରିଯାଯ ତେ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ନିମନ୍ତିତବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିବଦ୍ଧଂ ଆଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଆରୋଚେହୀ''ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଥା କତ୍ୱା ''ସଲ୍ଲକ୍ଖିତୋ ମେ ପଣ୍ଡିତ, ନିବଦ୍ଧଂ ଭୁଞ୍ଜନକବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପୁରିସେ ପେସେତ୍ୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ''ଅସୁକରୁକ୍ଖମୂଲତୋ ତେ ଇମସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ତକଂ କହାପଣସହସ୍ସଂ ଗହିତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ନ ଗଣ୍ହାମି, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ''ତ୍ୱଂ ମମ ସେନକପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ନ ଜାନାସି, ଆହରାପେସ୍ସାମି ତେ କହାପଣେ''ତି। ସୋ ଭୀତୋ ''ଗହିତା ମେ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ''କୁହିଂ ତେ ଠପିତା''ତି? ''ତତ୍ଥେୱ, ପଣ୍ଡିତ, ଠପିତା''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛି ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ତେ ସାୟେୱ ଭରିଯା ହୋତୁ, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସସୀ''ତି। ''ସାୟେୱ ମେ ହୋତୁ, ପଣ୍ଡିତା''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମନୁସ୍ସେ ପେସେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କହାପଣେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣିଞ୍ଚ ଆହରାପେତ୍ୱା ଚୋରବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ କହାପଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାପେତ୍ୱା ଇତରସ୍ସ ରାଜାଣଂ କାରେତ୍ୱା ନଗରା ନୀହରାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯାପି ରାଜାଣଂ କାରେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋୟେୱ ସନ୍ତିକେ ୱସାପେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ବହୂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀନି ସଚ୍ଛିକରିଂସୁ। ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ସେନକପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସତ୍ତୁଭସ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୦୩] ୮। ଅଟ୍ଠିସେନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୟେମେ ଅହଂ ନ ଜାନାମୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଆଳୱିଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଗ୍ଗାଳୱେ ଚେତିୟେ ୱିହରନ୍ତୋ କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ମଣିକଣ୍ଠଜାତକେ (ଜା। ୧।୩।୭ ଆଦୟୋ) କଥିତମେୱ। ସତ୍ଥା ପନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖୱେ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପୁବ୍ବେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ବାହିରକପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ରାଜୂହି ପୱାରିତାପି 'ଯାଚନା ନାମ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା'ତି ନ ଯାଚିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ନିଗମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅଟ୍ଠିସେନକୁମାରୋତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଘରାୱାସତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଓତରିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତୋ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ତସ୍ସାଚାରୱିହାରେ ପସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ନିମନ୍ତାପେତ୍ୱା ପାସାଦତଲେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସୁଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ଭୋଜନାୱସାନେ ଅନୁମୋଦନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସାପେସି, ଦିୱସସ୍ସ ଚ ଦ୍ୱେ ତୟୋ ୱାରେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଧମ୍ମକଥାଯ ପସନ୍ନୋ ରଜ୍ଜଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ''ୟେନ ୱୋ ଅତ୍ଥୋ, ତଂ ୱଦେଯ୍ୟାଥା''ତି ପୱାରେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଇଦଂ ନାମ ମେ ଦେହୀ''ତି ନ ୱଦତି। ଅଞ୍ଞେ ଯାଚକା ''ଇଦଂ ଦେହି, ଇଦଂ ଦେହୀ''ତି ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ଯାଚନ୍ତି, ରାଜା ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଦେତିୟେୱ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଞ୍ଞେ ଯାଚନକୱନିବ୍ବକା 'ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଅମ୍ହାକଂ ଦେହୀ'ତି ମଂ ଯାଚନ୍ତି, ଅୟ୍ୟୋ ପନ ଅଟ୍ଠିସେନୋ ପୱାରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ କିଞ୍ଚି ଯାଚତି, ପଞ୍ଞୱା ଖୋ ପନେସ ଉପାଯକୁସଲୋ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଯାଚନକାରଣଂ ତସ୍ସ ଚ ଅଯାଚନକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୪।

''ୟେମେ ଅହଂ ନ ଜାନାମି, ଅଟ୍ଠିସେନ ୱନିବ୍ବକେ;

ତେ ମଂ ସଙ୍ଗମ୍ମ ଯାଚନ୍ତି, କସ୍ମା ମଂ ତ୍ୱଂ ନ ଯାଚସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱନିବ୍ବକେତି ଯାଚନକୋ। ସଙ୍ଗମ୍ମାତି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅୟ୍ୟ, ଅଟ୍ଟିସେନ, ଯେମେ ୱନିବ୍ବକେ ଅହଂ ନାମଗୋତ୍ତଜାତିକୁଲପ୍ପଦେସେନ ‘‘ଇମେ ନାମେତେ’’ତିପି ନ ଜାନାମି, ତେ ମଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ଯାଚନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ପନ କସ୍ମା ମଂ କିଞ୍ଚି ନ ଯାଚସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୫୫।

‘‘ଯାଚକୋ ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତି, ଯାଚଂ ଅଦଦମପ୍ପିଯୋ;

ତସ୍ମାହଂ ତଂ ନ ଯାଚାମି, ମା ମେ ୱିଦେସ୍ସନା ଅହୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯାଚକୋ ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତୀତି ଯୋ ହି, ମହାରାଜ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ‘‘ଇଦଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଯାଚକୋ, ସୋ ମାତାପିତୂନମ୍ପି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାଦୀନମ୍ପି ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତି ଅମନାପୋ। ତସ୍ସ ଅପ୍ପିଯଭାୱୋ ମଣିକଣ୍ଠଜାତକେନ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ଯାଚନ୍ତି ଯାଚିତଭଣ୍ଡଂ। ଅଦଦନ୍ତି ଅଦଦମାନୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯୋପି ଯାଚିତଂ ନ ଦେତି, ସୋ ମାତାପିତରୋ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଦଦମାନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯାଚକସ୍ସ ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତୀତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଯାଚକୋପି ଦାଯକସ୍ସ, ଯାଚିତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅଦଦନ୍ତୋପି ଯାଚକସ୍ସ ଅପ୍ପିଯୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅହଂ ତଂ ନ ଯାଚାମି। ମା ମେ ୱିଦେସ୍ସନା ଅହୂତି ସଚେ ହି ଅହଂ ଯାଚେୟ୍ୟମେୱ, ତୱ ୱିଦେସ୍ସୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ସା ମେ ତୱ ସନ୍ତିକା ଉପ୍ପନ୍ନା ୱିଦେସ୍ସନା, ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ ନ ଦଦେୟ୍ୟାସି, ମମ ୱିଦେସ୍ସୋ ଭୱେୟ୍ୟାସି, ସା ଚ ମମ ତଯି ୱିଦେସ୍ସନା, ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି ମା ମେ ୱିଦେସ୍ସନା ଅହୁ, ମା ନୋ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ମେତ୍ତା ଭିଜ୍ଜୀତି ଏତମତ୍ଥଂ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅହଂ ତଂ ନ କିଞ୍ଚି ଯାଚାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୬।

‘‘ଯୋ ୱେ ଯାଚନଜୀୱାନୋ, କାଲେ ଯାଚଂ ନ ଯାଚତି;

ପରଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞା ଧଂସେତି, ଅତ୍ତନାପି ନ ଜୀୱତି।

୫୭।

‘‘ଯୋ ଚ ଯାଚନଜୀୱାନୋ, କାଲେ ଯାଚଞ୍ହି ଯାଚତି;

ପରଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ଲବ୍ଭେତି, ଅତ୍ତନାପି ଚ ଜୀୱତି।

୫୮।

‘‘ନ ୱେଦେସ୍ସନ୍ତି ସପ୍ପଞ୍ଞା, ଦିସ୍ୱା ଯାଚକମାଗତେ;

ବ୍ରହ୍ମଚାରି ପିଯୋ ମେସି, ୱଦ ତ୍ୱଂ ଭଞ୍ଞମିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯାଚନଜୀୱାନୋତି ଯାଚନଜୀୱମାନୋ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅୟ୍ୟ, ଅଟ୍ଟିସେନ ଯୋ ଯାଚନେନ ଜୀୱମାନୋ ଧମ୍ମିକୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଯାଚିତବ୍ବଯୁତ୍ତପତ୍ତକାଲେ କିଞ୍ଚିଦେୱ ଯାଚିତବ୍ବଂ ନ ଯାଚତି, ସୋ ପରଞ୍ଚ ଦାଯକଂ ପୁଞ୍ଞା ଧଂସେତି ପରିହାପେତି, ଅତ୍ତନାପି ଚ ସୁଖଂ ନ ଜୀୱତି। ପୁଞ୍ଞଂ ଲବ୍ଭେତୀତି କାଲେ ପନ ଯାଚିତବ୍ବଂ ଯାଚନ୍ତୋ ପରଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ ଅଧିଗମେତି, ଅତ୍ତନାପି ଚ ସୁଖଂ ଜୀୱତି। ନ ୱେଦେସ୍ସନ୍ତୀତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ୱଦେସି ‘‘ମା ମେ ୱିଦେସ୍ସନା ଅହୂ’’ତି, ତଂ କସ୍ମା ୱଦସି। ସପ୍ପଞ୍ଞା ହି ଦାନଞ୍ଚ ଦାନଫଲଞ୍ଚ ଜାନନ୍ତା ପଣ୍ଡିତା ଯାଚକେ ଆଗତେ ଦିସ୍ୱା ନ ଦେସ୍ସନ୍ତି ନ କୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ପନ ପମୁଦିତାୱ ହୋନ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ଯାଚକମାଗତେତି ମ-କାରୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ,

ଯାଚକେ ଆଗତେତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମଚାରି ପିୟୋ ମେସୀତି ଅୟ୍ୟ ଅଟ୍ଠିସେନ, ପରିସୁଦ୍ଧଚାରି ମହାପୁଞ୍ଞ, ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ଅତିୱିୟ ପିୟୋ, ତସ୍ମା ୱରଂ ତ୍ୱଂ ମଂ ୱଦେହି ଯାଚାହିଯେୱ। ଭଞ୍ଞମିଚ୍ଛସୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ୱତ୍ଥୁଂ ଇଚ୍ଛସି, ସବ୍ବଂ ୱଦ, ରଜ୍ଜମ୍ପି ତେ ଦସ୍ସାମିଯେୱାତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞା ରଜ୍ଜେନାପି ପୱାରିତୋ ନେୱ କିଞ୍ଚି ଯାଚି। ରଞ୍ଞୋ ପନ ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସଯେ କଥିତେ ମହାସତ୍ତୋପି ପବ୍ବଜିତପଟିପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ମହାରାଜ, ଯାଚନା ହି ନାମେସା କାମଭୋଗୀନଂ ଗିହୀନଂ ଆଚିଣ୍ଣା, ନ ପବ୍ବଜିତାନଂ, ପବ୍ବଜିତେନ ପନ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗିହୀହି ଅସମାନପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ପବ୍ବଜିତପଟିପଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୫୯।

''ନ ୱେ ଯାଚନ୍ତି ସପ୍ପଞ୍ଞା, ଧୀରୋ ଚ ୱେଦିତୁମରହତି;

ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅରିଯା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏସା ଅରିଯାନ ଯାଚନା''ତି।

ତତ୍ଥ ସପ୍ପଞ୍ଞାତି ବୁଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧସାୱକା ଚ ବୋଧିଯା ପଟିପନ୍ନା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତା ବୋଧିସତ୍ତା ଚ ସବ୍ବେପି ସପ୍ପଞ୍ଞା ଚ ସୁସୀଲା ଚ, ଏତେ ଏୱରୂପା ସପ୍ପଞ୍ଞା ''ଅମ୍ହାକଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଦେଥା''ତି ନ ଯାଚନ୍ତି। ଧୀରୋ ଚ ୱେଦିତୁମରହତୀତି ଉପଟ୍ଠାକୋ ପନ ଧୀରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଗିଲାନକାଲେ ଚ ଅଗିଲାନକାଲେ ଚ ଯେନ ଯେନତ୍ଥୋ, ତଂ ସବ୍ବଂ ସଯମେୱ ୱେଦିତୁଂ ଜାନିତୁଂ ଅରହତି। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅରିଯା ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଅରିଯା ପନ ୱାଚଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଯେନତ୍ଥିକା ହୋନ୍ତି, ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ନେୱ କାଯଙ୍ଗଂ ୱା ୱାଚଙ୍ଗଂ ୱା କୋପେନ୍ତି। କାଯୱିକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଂ କରୋନ୍ତୋ ହି କାଯଙ୍ଗଂ କୋପେତି ନାମ, ୱଚୀଭେଦଂ କରୋନ୍ତୋ ୱାଚଙ୍ଗଂ କୋପେତି ନାମ, ତଦୁଭଯଂ ଅକତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ଅରିଯା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଏସା ଅରିଯାନ ଯାଚନାତି ଏସା କାଯଙ୍ଗୱାଚଙ୍ଗଂ ଅକୋପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଯ ତିଟ୍ଠମାନା ଅରିଯାନଂ ଯାଚନା ନାମ।

ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଯଦି ସପ୍ପଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅତ୍ତନାୱ ଞତ୍ୱା କୁଲୂପକସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ ଦେତି, ଅହମ୍ପି ତୁମ୍ହାକଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୬୦।

''ଦଦାମି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୋହିଣୀନଂ, ଗୱଂ ସହସ୍ସଂ ସହ ପୁଙ୍ଗୱେନ;

ଅରିଯୋ ହି ଅରିଯସ୍ସ କଥଂ ନ ଦଜ୍ଜା, ସୁତ୍ୱାନ ଗାଥା ତୱ ଧମ୍ମଯୁତ୍ତା''ତି।

ତତ୍ଥ ରୋହିଣୀନନ୍ତି ରତ୍ତୱଣ୍ଣାନଂ। ଗୱଂ ସହସ୍ସନ୍ତି ଖୀରଦଧିଆଦିମଧୁରରସପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ଏୱରୂପାନଂ ଗୁନ୍ନଂ ସହସ୍ସଂ ତୁୟ୍ହଂ ଦମ୍ମି, ତଂ ମେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହ। ଅରିଯୋତି ଆଚାରଅରିଯୋ। ଅରିଯସ୍ସାତି ଆଚାରଅରିଯସ୍ସ। କଥଂ ନ ଦଜ୍ଜାତି କେନ କାରଣେନ ନ ଦଦେୟ୍ୟ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅହଂ ମହାରାଜ, ଅକିଞ୍ଚନୋ ପବ୍ବଜିତୋ, ନ ମେ ଗାୱୀହି ଅତ୍ଥୋ''ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ରାଜା ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି। ସୋପି ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ବହୂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀସୁ ପତିଟ୍ଠିତା। ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଅଟ୍ଠିସେନୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଅଟ୍ଠିସେନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୦୪] ୯। କପିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯତ୍ଥ ୱେରୀ ନିୱସତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ପଥୱିପୱେସନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ସହ ପରିସାଯ ନଟ୍ଠୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ସହ ପରିସାଯ ନଟ୍ଠୋ, ପୁବ୍ବେପି ନସ୍ସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କପିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତକପିପରିୱାରୋ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସି। ଦେୱଦତ୍ତୋପି କପିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତକପିପରିୱାରୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ପୁରୋହିତେ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଏକୋ ଲୋଲକପି ପୁରେତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ତୋରଣମତ୍ଥକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ୱଚ୍ଚପିଣ୍ଡଂ ପାତେତ୍ୱା ପୁନ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ମୁଖେ ପାତେସି। ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ, ଜାନିସ୍ସାମି ତୁମ୍ହାକଂ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ମକ୍କଟେ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୁନ ନ୍ହତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତେନ ୱେରଂ ଗହେତ୍ୱା ମକ୍କଟାନଂ ସନ୍ତଜ୍ଜିତଭାୱଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ‘‘ୱେରୀନଂ ନିୱସନଟ୍ଠାନେ ନାମ ୱସିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସବ୍ବୋପି କପିଗଣୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତୂ’’ତି କପିସହସ୍ସସ୍ସପି ଆରୋଚାପେସି। ଦୁବ୍ବଚକପି ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାରମକ୍କଟେ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକିସ୍ସା ୱୀହିକୋଟ୍ଟିକାଯ ଦାସିଯା ଆତପେ ପସାରିତୱୀହିଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଏକୋ ଏଳଅକୋ ଉମ୍ମୁକ୍କେନ ପହାରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆଦିତ୍ତସରୀରୋ ପଲାଯନ୍ତୋ ଏକିସ୍ସା ହତ୍ଥିସାଲଂ ନିସ୍ସାଯ ତିଣକୁଟିଯା କୁଟ୍ଟେ ସରୀରଂ ଘଂସି । ସୋ ଅଗ୍ଗି ତିଣକୁଟିକଂ ଗଣ୍ହି, ତତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥିସାଲଂ ଗଣ୍ହି, ହତ୍ଥିସାଲାଯ ହତ୍ଥୀନଂ ପିଟ୍ଠି ଝାଯି, ହତ୍ଥିୱେଜ୍ଜା ହତ୍ଥୀନଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତି।

ପୁରୋହିତୋପି ମକ୍କଟାନଂ ଗହଣୂପାଯଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଅଥ ନଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ରାଜା ଆହ ‘‘ଆଚରିଯ, ବହୂ ନୋ ହତ୍ଥୀ ୱଣିତା ଜାତା, ହତ୍ଥିୱେଜ୍ଜା ପଟିଜଗ୍ଗିତୁଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଜାନାସି ନୁ ଖୋ କିଞ୍ଚି ଭେସଜ୍ଜ’’ନ୍ତି? ‘‘ଜାନାମି, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କିଂ ନାମା’’ତି? ‘‘ମକ୍କଟୱସା, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କହଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି? ‘‘ନନୁ ଉଯ୍ୟାନେ ବହୂ ମକ୍କଟା’’ତି? ରାଜା ‘‘ଉଯ୍ୟାନେ ମକ୍କଟେ ମାରେତ୍ୱା ୱସଂ ଆନେଥା’’ତି ଆହ। ଧନୁଗ୍ଗହା ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତେପି ମକ୍କଟେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରେସୁଂ। ଏକୋ ପନ ଜେଟ୍ଠକମକ୍କଟୋ ପଲାଯନ୍ତୋ ସରପହାରଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ତତ୍ଥେୱ ଅପତିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ପତି। ୱାନରା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ମତୋ’’ତି ତସ୍ସ ପହାରଂ ଲଦ୍ଧା ମତଭାୱଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା କପିଗଣମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ‘‘ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓୱାଦଂ ଅକତ୍ୱା ୱେରିଟ୍ଠାନେ ୱସନ୍ତା ନାମ ଏୱଂ ୱିନସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି କପିଗଣସ୍ସ ଓୱାଦୱସେନ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୧।

‘‘ଯତ୍ଥ ୱେରୀ ନିୱସତି, ନ ୱସେ ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଏକରତ୍ତଂ ଦ୍ୱିରତ୍ତଂ ୱା, ଦୁକ୍ଖଂ ୱସତି ୱେରିସୁ।

୬୨।

‘‘ଦିସୋ ୱେ ଲହୁଚିତ୍ତସ୍ସ, ପୋସସ୍ସାନୁୱିଧୀଯତୋ;

ଏକସ୍ସ କପିନୋ ହେତୁ, ଯୂଥସ୍ସ ଅନଯୋ କତୋ।

୬୩।

‘‘ବାଲୋୱ ପଣ୍ଡିତମାନୀ, ଯୂଥସ୍ସ ପରିହାରକୋ;

ସଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସଯେଥାଯଂ ଯଥା କପି।

୬୪।

‘‘ନ ସାଧୁ ବଲୱା ବାଲୋ, ଯୂଥସ୍ସ ପରିହାରକୋ;

ଅହିତୋ ଭୱତି ଞାତୀନଂ, ସକୁଣାନଂୱ ଚେତକୋ।

୬୫।

‘‘ଧୀରୋୱ ବଲୱା ସାଧୁ, ଯୂଥସ୍ସ ପରିହାରକୋ;

ହିତୋ ଭୱତି ଞାତୀନଂ, ତିଦସାନଂୱ ୱାସୱୋ।

୬୬।

‘‘ଯୋ ଚ ସୀଲଞ୍ଚ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ, ସୁତଞ୍ଚତ୍ତନି ପସ୍ସତି;

ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି, ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ।

୬୭।

‘‘ତସ୍ମା ତୁଲେୟ୍ୟ ମତ୍ତାନଂ, ସୀଲପଞ୍ଞାସୁତାମିୱ;

ଗଣଂ ୱା ପରିହରେ ଧୀରୋ, ଏକୋ ୱାପି ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଲହୁଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଲହୁଚିତ୍ତୋ ଅସ୍ସ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯୋ ପୋସୋ ଲହୁଚିତ୍ତସ୍ସ ମିତ୍ତସ୍ସ ୱା ଞାତିନୋ ୱା ଅନୁୱିଧୀୟତି ଅନୁୱତ୍ତତି, ତସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଅନୁୱିଧୀୟତୋ ସୋ ଲହୁଚିତ୍ତୋ ଦିସୋ ହୋତି, ୱେରିକିଚ୍ଚଂ କରୋତି। ଏକସ୍ସ କପିନୋତି ପସ୍ସଥ ଏକସ୍ସ ଲହୁଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ଧବାଲସ୍ସ କପିନୋ ହେତୁ ଅୟଂ ସକଲସ୍ସ ଯୂଥସ୍ସ ଅନୟୋ ଅୱୁଡ୍ଢି ମହାୱିନାସୋ କତୋତି। ପଣ୍ଡିତମାନୀତି ଯୋ ସୟଂ ବାଲୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓୱାଦଂ ଅକତ୍ୱା ସକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସଂ ଗଚ୍ଛତି, ସୋ ସଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାୟଂ ଦୁବ୍ବଚକପି ମତସୟନଂ ସୟିତୋ, ଏୱଂ ସୟେଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ନ ସାଧୂତି ବାଲୋ ନାମ ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଯୂଥସ୍ସ ପରିହାରକୋ ନ ସାଧୁ ନ ଲଦ୍ଧକୋ। କିଂକାରଣା? ସୋ ହି ଅହିତୋ ଭୱତି ଞାତୀନଂ, ୱିନାସମେୱ ୱହତି। ସକୁଣାନଂୱ ଚେତକୋତି ଯଥା ହି ତିତ୍ତିରସକୁଣାନଂ ଦୀପକତିତ୍ତିରୋ ଦିୱସମ୍ପି ୱସ୍ସନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେ ସକୁଣେ ନ ମାରେତି, ଞାତକେୱ ମାରେତି, ତେସଞ୍ଞେୱ ଅହିତୋ ହୋତି, ଏୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ହିତୋ ଭୱତୀତି କାୟେନପି ୱାଚାୟପି ମନସାପି ହିତକାରକୋୟେୱ। ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତୀତି ଯୋ ଇଧ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏତେ ସୀଲାଦୟୋ ଗୁଣେ ଅତ୍ତନି ପସ୍ସତି, ସୋ ‘‘ମୟ୍ହଂ ଆଚାରସୀଲମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ପଞ୍ଞାପି ସୁତପରିୟତ୍ତିପି ଅତ୍ଥୀ’’ତି ତଥତୋ ଜାନିତ୍ୱା ଗଣଂ ପରିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତ୍ତାନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଚରନ୍ତାନନ୍ତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅତ୍ଥମେୱ ଚରତି।

ତୁଲେୟ୍ୟ ମତ୍ତାନନ୍ତି ତୁଲେୟ୍ୟ ଅତ୍ତାନଂ। ତୁଲେୟ୍ୟାତି ତୁଲେତ୍ୱା। ସୀଲପଞ୍ଞାସୁତାମିୱାତି ଏତାନି ସୀଲାଦୀନି ୱିୟ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ମା ସୀଲାଦୀନି ଅତ୍ତନି ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି, ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତୋ ଏତାନି ସୀଲାଦୀନି ୱିୟ ଅତ୍ତାନମ୍ପି ତେସୁ ତୁଲେତ୍ୱା ‘‘ପତିଟ୍ଠିତୋ ନୁ ଖୋମ୍ହି ସୀଲେ ପଞ୍ଞାୟ ସୁତେ’’ତି ତୀରେତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଧୀରୋ ଗଣଂ ୱା ପରିହରେୟ୍ୟ, ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଏକୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ପରିବ୍ବଜେୟ୍ୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ପରିସୁପଟ୍ଠାକେନପି ୱିୱେକଚାରିନାପି ଇମେହି ତୀହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତେନେୱ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ କପିରାଜା ହୁତ୍ୱାପି ୱିନୟପରିୟତ୍ତିକିଚ୍ଚଂ କଥେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦୁବ୍ବଚକପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପରିସାପିସ୍ସ ଦେୱଦତ୍ତପରିସା, ପଣ୍ଡିତକପିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କପିଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୦୫] ୧୦। ବକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦ୍ୱାସତ୍ତତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ବକବ୍ରହ୍ମାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସ ହି ‘‘ଇଦଂ ନିଚ୍ଚଂ ଧୁୱଂ ସସ୍ସତଂ ଅଚୱନଧମ୍ମଂ, ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ

ଲୋକନିସ୍ସରଣଂ ନିବ୍ବାନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ହେଟ୍ଠୂପପତ୍ତିକୋ କିରେସ ବ୍ରହ୍ମା ପୁବ୍ବେ ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ୱେହପ୍ଫଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚକପ୍ପସତପରିମାଣଂ ଆୟୁଂ ଖେପେତ୍ୱା ସୁଭକିଣ୍ହେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ଖେପେତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ଅଟ୍ଠକପ୍ପାୟୁକେସୁ ଆଭସ୍ସରେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତତ୍ରସ୍ସ ଏସା ଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ହି ନେୱ ଉପରିବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଚୁତିଂ, ନ ତତ୍ଥ ଉପପତ୍ତିଂ ଅନୁସ୍ସରି, ତଦୁଭୟମ୍ପି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହି। ଭଗୱା ତସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାୟ ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ବଲୱା ପୁରିସୋ ସମିଞ୍ଜିତଂ ୱା ବାହଂ ପସାରେୟ୍ୟ, ପସାରିତଂ ୱା ବାହଂ ସମିଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଜେତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପାତୁରହୋସି। ଅଥ ବ୍ରହ୍ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏହି ଖୋ, ମାରିସ, ସ୍ୱାଗତଂ ମାରିସ, ଚିରସ୍ସଂ ଖୋ, ମାରିସ, ଇମଂ ପରିୟାୟମକାସି, ଯଦିଦଂ ଇଧାଗମନାୟ। ଇଦଞ୍ହି ମାରିସ, ନିଚ୍ଚଂ ଇଦଂ ଧୁୱଂ ଇଦଂ ସସ୍ସତଂ ଇଦଂ କେୱଲଂ ଇଦଂ ଅଚୱନଧମ୍ମଂ, ଇଦଞ୍ହି ନ ଚ ଜାୟତି ନ ଜୀୟତି ନ ମୀୟତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ଇତୋ ଚ ପନଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଭଗୱା ବକଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଏତଦୱୋଚ ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ୱତ ଭୋ ବକୋ ବ୍ରହ୍ମା, ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ୱତ ଭୋ ବକୋ ବ୍ରହ୍ମା, ଯତ୍ର ହି ନାମ ଅନିଚ୍ଚଞ୍ଞେୱ ସମାନଂ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱକ୍ଖତି…ପେ… ସନ୍ତଞ୍ଚ ପନଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣଂ, ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ୱକ୍ଖତୀ’’ତି (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୧୭୫)। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମା ‘‘ତ୍ୱଂ ଏୱଂ କଥେସି, ତ୍ୱଂ ଏୱଂ କଥେସି, ଇତି ମଂ ଏସ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଅନୁବନ୍ଧତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଯଥା ନାମ ଦୁବ୍ବଲୋ ଚୋରୋ କତିପୟେ ପହାରେ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଅହମେୱ ଚୋରୋ, ଅସୁକୋପି ଚୋରୋ ଅସୁକୋପି ଚୋରୋ’’ତି ସବ୍ବେପି ସହାୟକେ ଆଚିକ୍ଖତି, ତଥେୱ ଭଗୱତୋ ଅନୁଯୋଗଭୟେନ ଭୀତୋ ଅଞ୍ଞେପି ଅତ୍ତନୋ ସହାୟକେ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୮।

‘‘ଦ୍ୱାସତ୍ତତି ଗୋତମ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା, ୱସୱତ୍ତିନୋ ଜାତିଜରଂ ଅତୀତା;

ଅୟମନ୍ତିମା ୱେଦଗୂ ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତି, ଅସ୍ମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜନା ଅନେକା’’ତି। (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୧୭୫);

ତତ୍ଥ ଦ୍ୱାସତ୍ତତୀତି ନ କେୱଲଂ ଭୋ ଗୋତମ, ଅହମେୱ, ଅଥ ଖୋ ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ମୟଂ ଦ୍ୱାସତ୍ତତି ଜନା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମା ଅଞ୍ଞେସଂ ଉପରି ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ୱତ୍ତନେନ ୱସୱତ୍ତିନୋ ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ଅତୀତା, ଅୟଂ ନୋ ୱେଦେହି ଗତତ୍ତା ୱେଦଗୂ, ଅୟଂ ଭୋ ଗୋତମ ଅନ୍ତିମା ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତି, ପଚ୍ଛିମକୋଟିପ୍ପତ୍ତି ସେଟ୍ଠଭାୱପ୍ପତ୍ତି। ଅସ୍ମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜନା ଅନେକାତି ଅମ୍ହେ ଅଞ୍ଞେ ବହୂ ଜନା ପଞ୍ଜଲିକା ହୁତ୍ୱା – ‘‘ଅୟଂ ଖୋ ଭୱଂ ବ୍ରହ୍ମା ମହାବ୍ରହ୍ମା’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତା ନମସ୍ସନ୍ତି ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହୟନ୍ତି, ‘‘ଅହୋ ୱତ ମୟମ୍ପି ଏୱରୂପା ଭୱେୟ୍ୟାମା’’ତି ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୬୯।

‘‘ଅପ୍ପଂ ହି ଏତଂ ନ ହି ଦୀଘମାୟୁ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ବକ ମଞ୍ଞସି ଦୀଘମାୟୁଂ;

ସତଂ ସହସ୍ସାନି ନିରବ୍ବୁଦାନଂ, ଆୟୁଂ ପଜାନାମି ତୱାହ ବ୍ରହ୍ମେ’’ତି। (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୧୭୫);

ତତ୍ଥ ସତଂ ସହସ୍ସାନି ନିରବ୍ବୁଦାନନ୍ତି ନିରବ୍ବୁଦସଙ୍ଖାତାନଂ ଗଣନାନଂ ସତସହସ୍ସାନି। ୱସ୍ସାନଞ୍ହି ଦସଦସକଂ ସତଂ, ଦସ ସତାନଂ ସହସ୍ସଂ, ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସତସହସ୍ସଂ, ସତଂ ସତସହସ୍ସାନଂ କୋଟି ନାମ, ସତଂ କୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ ପକୋଟି ନାମ, ସତଂ ପକୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ କୋଟିପକୋଟି ନାମ, ସତଂ କୋଟିପକୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ ଏକଂ ନହୁତଂ ନାମ, ସତଂ ନହୁତସତସହସ୍ସାନଂ ଏକଂ ନିନ୍ନହୁତଂ ନାମ। ଛେକୋ ଗଣକୋ ଏତ୍ତକଂ ଗଣେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତତୋ ପରଂ ଗଣନା ନାମ ବୁଦ୍ଧାନମେୱ ୱିସୟୋ। ତତ୍ଥ ସତଂ ନିନ୍ନହୁତସତସହସ୍ସାନଂ ଏକଂ ଅବ୍ବୁଦଂ, ୱୀସତି ଅବ୍ବୁଦାନି ଏକଂ ନିରବ୍ବୁଦଂ, ତେସଂ ନିରବ୍ବୁଦସତସହସ୍ସାନଂ ଏକଂ ଅହହଂ ନାମ, ଏତ୍ତକଂ ବକସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ଆୟୁ, ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଭଗୱା ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବକୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୭୦।

‘‘ଅନନ୍ତଦସ୍ସୀ ଭଗୱାହମସ୍ମି, ଜାତିଜରଂ ସୋକମୁପାତିୱତ୍ତୋ;

କିଂ ମେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ, ଆଚିକ୍ଖ ମେ ତଂ ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞ’’ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୭୫);

ତତ୍ଥ ଭଗୱାତି ଭଗୱା ତୁମ୍ହେ ‘‘ଆୟୁଂ ପଜାନାମି ତୱାହ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତା ‘‘ଅହଂ ଅନନ୍ତଦସ୍ସୀ ଜାତିଜରଞ୍ଚ ସୋକଞ୍ଚ ଉପାତିୱତ୍ତୋସ୍ମୀ’’ତି ୱଦଥ। ୱତସୀଲୱତ୍ତନ୍ତି ୱତସମାଦାନଞ୍ଚ ସୀଲୱତ୍ତଞ୍ଚ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଦି ତୁମ୍ହେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧା, ଏୱଂ ସନ୍ତେ କିଂ ମୟ୍ହଂ ପୁରାଣଂ ୱତଞ୍ଚ ସୀଲୱତ୍ତଞ୍ଚ, ଆଚିକ୍ଖ ମେ ତଂ, ଯମହଂ ତୟା ଆଚିକ୍ଖିତଂ ଯାଥାୱସରସତୋ ୱିଜାନେୟ୍ୟନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଅତୀତାନି ୱତ୍ଥୂନି ଆହରିତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୧।

‘‘ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅପାଯେସି ବହୂ ମନୁସ୍ସେ, ପିପାସିତେ ଘମ୍ମନି ସମ୍ପରେତେ;

ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ, ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମି।

୭୨।

‘‘ଯଂ ଏଣିକୂଲସ୍ମି ଜନଂ ଗହୀତଂ, ଅମୋଚୟୀ ଗୟ୍ହକ ନୀୟମାନଂ;

ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ, ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମି।

୭୩।

‘‘ଗଙ୍ଗାୟ ସୋତସ୍ମିଂ ଗହୀତନାୱଂ, ଲୁଦ୍ଦେନ ନାଗେନ ମନୁସ୍ସକପ୍ପା;

ଅମୋଚୟି ତ୍ୱଂ ବଲସା ପସୟ୍ହ, ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ;

ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମି।

୭୪।

‘‘କପ୍ପୋ ଚ ତେ ବଦ୍ଧଚରୋ ଅହୋସିଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ୱତିନଂ ଅମଞ୍ଞଂ;

ତଂ ତେ ପୁରାଣଂ ୱତସୀଲୱତ୍ତଂ, ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱ ଅନୁସ୍ସରାମୀ’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୭୫);

ତତ୍ଥ ଅପାଯେସୀତି ପାଯେସି। ଘମ୍ମନି ସମ୍ପରେତେତି ଘମ୍ମେନ ସମ୍ପରେତେ ଅଭିଭୂତେ ଫୁଟ୍ଠେ ଘମ୍ମକିଲନ୍ତେ। ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋୱାତି ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ସୁପନ୍ତୋ ସୁପିନଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ତଂ ସୁପିନକଂ ୱିୟ ଅନୁସ୍ସରାମି। ସୋ କିର ବକବ୍ରହ୍ମା ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ତାପସୋ ହୁତ୍ୱା ମରୁକନ୍ତାରେ ୱସନ୍ତୋ ବହୂନଂ କନ୍ତାରପଟିପନ୍ନାନଂ ପାନୀୟଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ସତ୍ଥୱାହୋ ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ମରୁକନ୍ତାରଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ମନୁସ୍ସା ଦିସା ୱୱତ୍ଥପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା ଖୀଣଦାରୁଦକା ନିରାହାରା ଉଣ୍ହାଭିଭୂତା ‘‘ଇଦାନି ନୋ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ସକଟେ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଗୋଣେ ମୋଚେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାସକଟେସୁ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତଦା ତାପସୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମୟି ପସ୍ସନ୍ତେ ମା ନସ୍ସିଂସୂ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଗଙ୍ଗାସୋତଂ ଉବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥୱାହାଭିମୁଖଂ ଅକାସି, ଅୱିଦୂରେ ଚ ଏକଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ମାପେସି। ମନୁସ୍ସା ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଗୋଣେ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ୱନସଣ୍ଡତୋ ତିଣଂ ଲାୟିତ୍ୱା ଦାରୂନି ଗହେତ୍ୱା ଦିସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅରୋଗା କନ୍ତାରଂ ଅତିକ୍କମିଂସୁ, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏଣିକୂଲସ୍ମିନ୍ତି ଏଣିୟା ନାମ ନଦିୟା କୂଲେ। ଗୟ୍ହକ ନୀୟମାନନ୍ତି କରମରଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀୟମାନଂ। ସୋ କିର ତାପସୋ ଅପରସ୍ମିଂ କାଲେ ଏକଂ

ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ନଦୀତୀରେ ୱନସଣ୍ଡେ ୱିହାସି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ପବ୍ବତତୋ ଚୋରା ଓତରିତ୍ୱା ତଂ ଗାମଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ପବ୍ବତଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚାରକମନୁସ୍ସେ ଠପେତ୍ୱା ପବ୍ବତବିଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଆହାରଂ ପଚାପେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ତାପସୋ ଗୋମହିଂସାଦୀନଞ୍ଚେୱ ଦାରକଦାରିକାଦୀନଞ୍ଚ ମହନ୍ତଂ ଅଟ୍ଟସ୍ସରଂ ସୁତ୍ୱା ''ମଯି ପସ୍ସନ୍ତେ ମା ନସ୍ସିଂସୂ''ତି ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଜହିତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ପରିୱୁତୋ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧଭେରିଂ ଆକୋଟାପେନ୍ତୋ ତଂ ଠାନଂ ଅଗମାସି। ଚାରକମନୁସ୍ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚୋରାନଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଚୋରା ''ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ୱିଗ୍ଗହୋ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତୋ''ତି ସବ୍ବଂ ଗହିତଗହିତଂ ଭଣ୍ଡକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାୱ ପଲାଯିଂସୁ। ତାପସୋ ତେ ସବ୍ବେ ଆନେତ୍ୱା ସକଗାମେଯେୱ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଗହୀତନାୱନ୍ତି ନିଗ୍ଗହିତନାୱଂ। ଲୁଦ୍ଦେନାତି କକ୍ଖଳେନ। ମନୁସ୍ସକପ୍ପାତି ମନୁସ୍ସେ ୱିନାସେତୁକାମତାଯ। ବଲସାତି ବଲେନ। ପସଯ୍ହାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା। ଅପରସ୍ମିଂ କାଲେ ସୋ ତାପସୋ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ୱିହାସି। ତଦା ମନୁସ୍ସା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ନାୱାସଙ୍ଘାଟେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟମତ୍ଥକେ ପୁପ୍ଫମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତା ପିୱନ୍ତା ସମୁଦ୍ଧକୁଲଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ପୀତାୱସେସଂ ସୁରଂ ଭୁତ୍ତଖାଦିତାୱସେସାନି ଭତ୍ତମଚ୍ଛମଂସତମ୍ବୁଲାଦୀନି ଗଙ୍ଗାଯମେୱ ପାତେନ୍ତି। ଗଙ୍ଗେଯ୍ୟୋ ନାଗରାଜା ''ଇମେ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକଂ ମମ ଉପରି ଖିପନ୍ତୀ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ସବ୍ବେ ତେ ଜନେ ଗହେତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାଯ ଓସୀଦାପେସ୍ସାମୀ''ତି ମହନ୍ତଂ ଏକଦୋଣିକନାୱପ୍ପମାଣଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଫଣଂ ଧାରଯମାନୋ ତେସଂ ଅଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ତେ ନାଗରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ମହାସଦ୍ଦଂ କରିଂସୁ। ତାପସୋ ତେସଂ ପରିଦେୱିତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ନାଗରାଜସ୍ସ ଚ କୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ମଯି ପସ୍ସନ୍ତେ ମା ନସ୍ସିଂସୂ''ତି ଖିପ୍ପନିସନ୍ତିଯା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଖିପ୍ପଂ ସୁପଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ଅତ୍ତାନଂ ମାପେତ୍ୱା ଅଗମାସି । ନାଗରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜି। ମନୁସ୍ସା ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ବଦ୍ଧଚରୋତି ଅନ୍ତେୱାସିକୋ। ସମ୍ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ୱତିନଂ ଅମଞ୍ଞନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ଚେୱ ୱତସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ତାପସୋତି ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ। ଇମିନା କିଂ ଦସ୍ସେତି? ମହାବ୍ରହ୍ମେ ଅହଂ ଅତୀତେ ତୱ କେସୱତାପସକାଲେ କପ୍ପୋ ନାମ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ ହୁତ୍ୱା ତୁଯ୍ହଂ ନାରଦେନ ନାମ ଅମଚ୍ଚେନ ବାରାଣସିତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ଆନୀତସ୍ସ ରୋଗଂ ୱୂପସମେସିଂ। ଅଥ ନଂ ନାରଦୋ ଦୁତିଯୱାରେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୋଗଂ ଦିସ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ମନୁସ୍ସିନ୍ଦଂ ଜହିତ୍ୱାନ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନଂ;

କଥଂ ନୁ ଭଗୱା କେସି, କପ୍ପସ୍ସ ରମତି ଅସ୍ସମେ''ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୮୧);

ତମେନଂ ତ୍ୱଂ ଏତଦୱୋଚ –

''ସାଦୂନି ରମଣୀଯାନି, ସନ୍ତି ୱକ୍ଖା ମନୋରମା;

ସୁଭାସିତାନି କପ୍ପସ୍ସ, ନାରଦ ରମଯନ୍ତି ମ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୮୨);

ଇତିସ୍ସ ଭଗୱା ଇମଂ ଅତ୍ତନା ଅନ୍ତେୱାସିକେନ ହୁତ୍ୱା ରୋଗସ୍ସ ୱୂପସମିତଭାୱଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ତଞ୍ଚ ପନ ବ୍ରହ୍ମୁନା ମନୁସ୍ସଲୋକେ କତକମ୍ମଂ ସବ୍ବଂ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖାପେନ୍ତୋୱ କଥେସି।

ସୋ ସତ୍ଥୁ ୱଚନେନ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଂ ସରିତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୭୫।

''ଅଦ୍ଧା ପଜାନାସି ମମେତମାଯୁଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଜାନାସି ତଥା ହି ବୁଦ୍ଧୋ;

ତଥା ହି ତାଯଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋ, ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଥା ହି ବୁଦ୍ଧୋତି ତଥା ହି ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଅଞ୍ଞାତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଯେୱ ହି ତେ ବୁଦ୍ଧା ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ତଥା ହି ତାଯନ୍ତି ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଯେୱ ଚ ପନ ତୱ ଅଯଂ ଜଲିତୋ ସରୀରପ୍ପଭାନୁଭାୱୋ। ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଇମଂ ସକଲମ୍ପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଓଭାସେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି।

ଏଵଂ ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧଗୁଣଂ ଜାନାପେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ଵା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଦସମତ୍ତାନଂ ବ୍ରହ୍ମସହସ୍ସାନଂ ଅନୁପାଦାୟ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତାନି ଵିମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ଇତି ଭଗଵା ବହୂନଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଅଵସ୍ସଯୋ ହୁତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଜେତଵନଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତତ୍ଥ କଥିତନିଯାମେନେଵ ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ କଥେତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କେସଵତାପସୋ ବକବ୍ରହ୍ମା ଅହୋସି, କପ୍ପମାଣଵୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ବକଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦସମା।

କୁକ୍କୁଵଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ଗନ୍ଧାରଵଗ୍ଗୋ

[୪୦୬] ୧। ଗନ୍ଧାରଜାତକଵଣ୍ଣନା

ହିତ୍ଵାଗାମସହସ୍ସାନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଭେସଜ୍ଜସନ୍ନିଧିକାରସିକ୍ଖାପଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଵତ୍ଥୁ ପନ ରାଜଗହେ ସମୁଟ୍ଠିତଂ। ଆଯସ୍ମତା ହି ପିଲିନ୍ଦଵଚ୍ଛେନ ଆରାମିକକୁଲଂ ମୋଚେତୁଂ ରାଜନିଵେସନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ରଞ୍ଞୋ ପାସାଦେ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ସୋଵଣ୍ଣମଯେ କତେ ମନୁସ୍ସା ପସୀଦିତ୍ଵା ଥେରସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜାନି ପହିଣିଂସୁ। ସୋ ତାନି ପରିସାଯ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ପରିସା ପନସ୍ସ ବାହୁଲ୍ଲିକା ଅହୋସି, ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ କୋଠଅମ୍ପେପି ଘଟେପି ପତ୍ତତ୍ଥଵିକାଯୋପି ପୂରେତ୍ଵା ପଟିସାମେସି। ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ଵା ''ମହିଚ୍ଛା ଇମେ ସମଣା ଅନ୍ତୋକୋଟ୍ଠାଗାରିକା''ତି ଉଜ୍ଝାଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ସୁତ୍ଵା ''ଯାନି ଖୋ ପନ ତାନି ଗିଲାନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନ''ନ୍ତି (ପାରା। ୬୨୨-୬୨୩) ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ''ଭିକ୍ଖଵେ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ବାହିରକପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ପଞ୍ଚସୀଲମତ୍ତକଂ ରକ୍ଖନ୍ତାପି ଲୋଣସକ୍ଖରମତ୍ତକଂ ପୁନଦିଵସତ୍ଥାଯ ନିଦହନ୍ତେ ଗରହିଂସୁ, ତୁମ୍ହେ ପନ ଏଵରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଦୁତିଯତତିଯଦିଵସତ୍ଥାଯ ସନ୍ନିଧିଂ କରୋନ୍ତା ଅଯୁତ୍ତଂ କରୋଥା''ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗନ୍ଧାରରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ମଜ୍ଝିମପଦେସେପି ଵିଦେହରଟ୍ଠେ ଵିଦେହୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତେ ଦ୍ଵେପି ରାଜାନୋ ଅଦିଟ୍ଠସହାଯା ହୁତ୍ଵା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଥିରଵିସ୍ସାସା ଅହେସୁଂ। ତଦା ମନୁସ୍ସା ଦୀଘାଯୁକା ହୋନ୍ତି, ତିଂସ ଵସ୍ସସହସ୍ସାନି ଜୀଵନ୍ତି। ଅଥେକଦା ଗନ୍ଧାରରାଜା ପୁଣ୍ଣମୁପୋସଥଦିଵସେ ସମାଦିନ୍ନସୀଲୋ ମହାତଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତଵରପଲ୍ଲଙ୍କମଜ୍ଝଗତୋ ଵିଵଟେନ ସୀହପଞ୍ଜରେନ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଧମ୍ମଯୁତ୍ତକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗଗନତଲଂ ଅତିଲଙ୍ଘନ୍ତମିଵ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ରାହୁ ଅଵତ୍ଥରି, ଚନ୍ଦପ୍ପଭା ଅନ୍ତରଧାଯି। ଅମଚ୍ଚା ଚନ୍ଦାଲୋକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ଚନ୍ଦସ୍ସ ରାହୁନା ଗହିତଭାଵଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଚନ୍ଦଂ ଓଲୋକେତ୍ଵା ''ଅଯଂ ଚନ୍ଦୋ ଆଗନ୍ତୁକୌପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠୋ ନିପ୍ପଭୋ ଜାତୋ, ମଯ୍ହମ୍ପେସ ରାଜପରିଵାରୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ନ ଖୋ ପନ ମେତଂ ପତିରୂପଂ, ଯାହଂ ରାହୁନା ଗହିତଚନ୍ଦୋ ଵିଯ ନିପ୍ପଭୋ ଭଵେଯ୍ୟଂ, ଵିସୁଦ୍ଧେ ଗଗନତଲେ ଵିରୋଚନ୍ତଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଵିଯ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, କିଂ ମେ ପରେନ ଓଵଦିତେନ , କୁଲେ ଚ ଗଣେ ଚ ଅଲଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ଵା ଅତ୍ତାନମେଵ ଓଵଦନ୍ତୋ ଵିଚରିସ୍ସାମି, ଇଦଂ ମେ ପତିରୂପ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ''ଯଂ ଇଚ୍ଛଥ, ତଂ ରାଜାନଂ କରୋଥା''ତି ରଜ୍ଜଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ନିଯ୍ୟାଦେସି। ସୋ ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ଝାନରତିସମପ୍ପିତୋ ହିମଵନ୍ତପଦେସେ ଵାସଂ କପ୍ପେସି।

ଵିଦେହରାଜାପି ''ସୁଖଂ ମେ ସହାଯସ୍ସା''ତି ଵାଣିଜେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତଭାଵଂ ସୁତ୍ଵା ''ମମ ସହାଯେ ପବ୍ବଜିତେ ଅହଂ ରଜ୍ଜେନ କିଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ସତ୍ତଯୋଜନିକେ ମିଥିଲନଗରେ ତିଯୋଜନସତିକେ ଵିଦେହରଟ୍ଠେ ସୋଳସସୁ ଗାମସହସ୍ସେସୁ ପୂରିତାନି କୋଟ୍ଠାଗାରାନି, ସୋଳସସହସ୍ସା ଚ ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ଅମନସିକତ୍ଵା ହିମଵନ୍ତପଦେସଂ ପଵିସିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ପଵତ୍ତଫଲଭୋଜନୋ ହୁତ୍ଵା ସମପ୍ପଵତ୍ତଵାସଂ ଵସନ୍ତୋ ଵିଚରି। ତେ ଉଭୋପି ସମଵତ୍ତଚାରଂ ଚରନ୍ତା ଅପରଭାଗେ ସମାଗଚ୍ଛିଂସୁ, ନ ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଜାନିଂସୁ, ସମ୍ମୋଦମାନା ଏକତୋଵ ସମପ୍ପଵତ୍ତଵାସଂ ଵସିଂସୁ। ତଦା ଵିଦେହତାପସୋ ଗନ୍ଧାରତାପସସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ କରୋତି। ତେସଂ ଏକସ୍ମିଂ ପୁଣ୍ଣମଦିଵସେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ଵା ଧମ୍ମଯୁତ୍ତକଥଂ କଥେନ୍ତାନଂ ଗଗନତଲେ ଵିରୋଚମାନଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ରାହୁ ଅଵତ୍ଥରି। ଵିଦେହତାପସୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଚନ୍ଦସ୍ସ ପଭା ନଟ୍ଠା''ତି ଓଲୋକେତ୍ଵା ରାହୁନା ଗହିତଂ ଚନ୍ଦଂ ଦିସ୍ଵା ''କୋ ନୁ ଖୋ ଏସ ଆଚରିଯ, ଚନ୍ଦଂ ଅଵତ୍ଥରିତ୍ଵା ନିପ୍ପଭମକାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅନ୍ତେଵାସିକ ଅଯଂ ରାହୁ ନାମ ଚନ୍ଦସ୍ସେକୋ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଵିରୋଚିତୁଂ ନ ଦେତି, ଅହମ୍ପି ରାହୁଗହିତଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଦିସ୍ଵା ''ଇଦଂ ପରିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲସ୍ସ ଆଗନ୍ତୁକେନ ଉପକ୍କିଲେସେନ ନିପ୍ପଭଂ ଜାତଂ, ମଯ୍ହମ୍ପି ଇଦଂ ରଜ୍ଜଂ ଉପକ୍କିଲେସୋ, ଯାଵ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ରାହୁ ଵିଯ ଇଦଂ ନିପ୍ପଭଂ ନ କରୋତି, ତାଵ

ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଦେୱ ରାହୁଗହିତଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ମହାରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋତି। ‘‘ଆଚରିଯ, ତ୍ୱଂ ଗନ୍ଧାରରାଜା’’ତି ? ‘‘ଆମ, ଅହ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆଚରିଯ, ଅହମ୍ପି ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲନଗରେ ୱିଦେହରାଜା ନାମ, ନନୁ ମଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଦିଟ୍ଠସହାଯା’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତେ ଆରମ୍ମଣଂ ଅହୋସୀ’’ତି? ଅହଂ ‘‘ତୁମ୍ହେ ପବ୍ବଜିତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଦ୍ଧା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ମହନ୍ତଂ ଗୁଣଂ ଅଦ୍ଦସା’’ତି ତୁମ୍ହେଯେୱ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋତି। ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତିୱିଯ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ପୱତ୍ତଫଲଭୋଜନା ହୁତ୍ୱା ୱିହରିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଦୀଘରତ୍ତଂ ୱସିତ୍ୱା ଚ ପନ ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ହିମୱନ୍ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ।

ମନୁସ୍ସା ତେସଂ ଇରିଯାପଥେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ରତ୍ତିଦିୱଟ୍ଠାନାଦୀନି ମାପେତ୍ୱା ୱସାପେସୁଂ। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେପି ନେସଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚକରଣତ୍ଥାଯ ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେସୁଂ। ତେ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମେ ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ତାଯ ପଣ୍ଣସାଲାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେପି ମନୁସ୍ସା ତେସଂ ଆହାରଂ ଦଦମାନା ଏକଦା ଲୋଣଂ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ଏକଦା ପଣ୍ଣପୁଟେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ଏକଦା ଅଲୋଣକାହାରମେୱ ଦେନ୍ତି। ତେ ଏକଦିୱସଂ ପଣ୍ଣପୁଟେ ବହୁତରଂ ଲୋଣଂ ଅଦଂସୁ। ୱିଦେହତାପସୋ ଲୋଣଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚକାଲେ ପହୋନକଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋପି ପମାଣଯୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତିରେକଂ ପଣ୍ଣପୁଟେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ‘‘ଅଲୋଣକଦିୱସେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତିଣୱଟ୍ଟିକଅନ୍ତରେ ଠପେସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଅଲୋଣକେ ଆହାରେ ଲଦ୍ଧେ ୱିଦେହୋ ଗନ୍ଧାରସ୍ସ ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଦତ୍ୱା ତିଣୱଟ୍ଟିକଅନ୍ତରତୋ ଲୋଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ଲୋଣଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଅଜ୍ଜ ମନୁସ୍ସେହି ଲୋଣଂ ନ ଦିନ୍ନଂ, ତ୍ୱଂ କୁତୋ ଲଭସୀ’’ତି? ‘‘ଆଚରିଯ, ପୁରିମଦିୱସେ ମନୁସ୍ସା ବହୁଂ ଲୋଣମଦଂସୁ, ଅଥାହଂ ‘ଅଲୋଣକଦିୱସେ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ଅତିରେକଂ ଲୋଣଂ ଠପେସି’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମୋଘପୁରିସ, ତିଯୋଜନସତିକଂ ୱିଦେହରଟ୍ଠଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଇଦାନି ଲୋଣସକ୍ଖରାଯ ତଣ୍ହଂ ଜନେସୀ’’ତି ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଓୱଦନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୬।

‘‘ହିତ୍ୱା ଗାମସହସ୍ସାନି, ପରିପୁଣ୍ଣାନି ସୋଳସ;

କୋଟ୍ଠାଗାରାନି ଫୀତାନି, ସନ୍ନିଧିଂ ଦାନି କୁବ୍ବସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋଟ୍ଠାଗାରାନୀତି ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିମୁତ୍ତାଦିରତନକୋଟ୍ଠାଗାରାନି ଚେୱ ଦୁସ୍ସକୋଟ୍ଠାଗାରାନି ଚ ଧଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାଗାରାନି ଚ। ଫୀତାନୀତି ପୂରାନି। ସନ୍ନିଧିଂ ଦାନି କୁବ୍ବସୀତି ଇଦାନି ‘‘ସ୍ୱେ ଭୱିସ୍ସତି, ତତିଯଦିୱସେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଲୋଣମତ୍ତଂ ସନ୍ନିଧିଂ କରୋସୀତି।

ୱିଦେହୋ ଏୱଂ ଗରହିଯମାନୋ ଗରହଂ ଅସହନ୍ତୋ ପଟିପକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ଦୋସଂ ଅଦିସ୍ୱା ମଯ୍ହମେୱ ଦୋସଂ ପସ୍ସଥ, ନନୁ ତୁମ୍ହେ ‘କିଂ ମେ ପରେନ ଓୱଦିତେନ, ଅତ୍ତାନମେୱ ଓୱଦିସ୍ସାମୀ’ତି ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା, ତୁମ୍ହେ ଇଦାନି ମଂ କସ୍ମା ଓୱଦଥା’’ତି ଚୋଦେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୭।

‘‘ହିତ୍ୱା ଗନ୍ଧାରୱିସଯଂ, ପହୂତଧନଧାରିଯଂ;

ପସାସନତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ଇଧ ଦାନି ପସାସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପସାସନତୋତି ଓୱାଦାନୁସାସନୀଦାନତୋ। ଇଧ ଦାନୀତି ଇଦାନି ଇଧ ଅରଞ୍ଞେ କସ୍ମା ମଂ ଓୱଦଥାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୮।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଭଣାମି ୱେଦେହ, ଅଧମ୍ମୋ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତି;

ଧମ୍ମଂ ମେ ଭଣମାନସ୍ସ, ନ ପାପମୁପଲିମ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମନ୍ତି ସଭାୱଂ, ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ୱଣ୍ଣିତଂ ପସତ୍ଥଂ କାରଣମେୱ। ଅଧମ୍ମୋ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି ଅଧମ୍ମୋ ନାମ ଅସଭାୱୋ ମୟ୍ହଂ କଦାଚିପି ନ ରୁଚ୍ଚତି। ନ ପାପମୁପଲିମ୍ପତୀତି ମମ ସଭାୱମେୱ କାରଣମେୱ ଭଣନ୍ତସ୍ସ ପାପଂ ନାମ ହଦଯେ ନ ଲିମ୍ପତି ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି। ଓୱାଦଦାନଂ ନାମେତଂ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସାୱକବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପୱେଣୀ। ତେହି ଦିନ୍ନୋୱାଦଂ ବାଲା ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଓୱାଦଦାଯକସ୍ସ ପନ ପାପଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

‘‘ନିଧୀନଂୱ ପୱତ୍ତାରଂ, ଯଂ ପସ୍ସେ ୱଜ୍ଜଦସ୍ସିନଂ;

ନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାଦିଂ ମେଧାୱିଂ, ତାଦିସଂ ପଣ୍ଡିତଂ ଭଜେ;

ତାଦିସଂ ଭଜମାନସ୍ସ, ସେଯ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିଯୋ।

‘‘ଓୱଦେଯ୍ୟାନୁସାସେଯ୍ୟ, ଅସବ୍ଭା ଚ ନିୱାରଯେ;

ସତଞ୍ହି ସୋ ପିଯୋ ହୋତି, ଅସତଂ ହୋତି ଅପ୍ପିଯୋ’’ତି। (ଧ। ପ। ୭୬-୭୭);

ୱିଦେହତାପସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ କଥେନ୍ତେନପି ପରଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ରୋସେତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତ୍ୱଂ ମଂ କୁଣ୍ଡସତ୍ଥକେନ ମୁଣ୍ଡେନ୍ତୋ ୱିଯ ଅତିଫରୁସଂ କଥେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୭୯।

‘‘ଯେନ କେନଚି ୱଣ୍ଣେନ, ପରୋ ଲଭତି ରୁପ୍ପନଂ;

ମହତ୍ଥିଯମ୍ପି ଚେ ୱାଚଂ, ନ ତଂ ଭାସେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେନ କେନଚୀତି ଧମ୍ମଯୁତ୍ତେନାପି କାରଣେନ। ଲଭତି ରୁପ୍ପନନ୍ତି ଘଟ୍ଟନଂ ଦୁସ୍ସନଂ କୁପ୍ପନଂ ଲଭତିଯେୱ। ନ ତଂ ଭାସେଯ୍ୟାତି ତସ୍ମା ତଂ ପରପୁଗ୍ଗଲଂ ଯାଯ ସୋ ୱାଚାଯ ଦୁସ୍ସତି, ତଂ ମହତ୍ଥିଯଂ ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତମ୍ପି ୱାଚଂ ନ ଭାସେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୮୦।

‘‘କାମଂ ରୁପ୍ପତୁ ୱା ମା ୱା, ଭୁସଂୱ ୱିକିରୀଯତୁ;

ଧମ୍ମଂ ମେ ଭଣମାନସ୍ସ, ନ ପାପମୁପଲିମ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କାମନ୍ତି ଏକଂସେନ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅଯୁତ୍ତକାରକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ‘‘ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ କତ’’ନ୍ତି ଓୱଦିଯମାନୋ ଏକଂସେନେୱ କୁଜ୍ଝତୁ ୱା ମା ୱା କୁଜ୍ଝତୁ, ଅଥ ୱା ଭୁସମୁଟ୍ଠି ୱିଯ ୱିକିରୀଯତୁ, ମୟ୍ହଂ ପନ ଧମ୍ମଂ ଭଣନ୍ତସ୍ସ ପାପଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ନ ଖୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ତଥା ପରକ୍କମିସ୍ସାମି, ଯଥା କୁମ୍ଭକାରୋ ଆମକେ ଆମକମତ୍ତେ। ନିଗ୍ଗଯ୍ହ ନିଗ୍ଗଯ୍ହାହଂ ଆନନ୍ଦ, ୱକ୍ଖାମି, ଯୋ ସାରୋ ସୋ ଠସ୍ସତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୧୯୬) ଇମସ୍ସ ସୁଗତୋୱାଦସ୍ସ ଅନୁରୂପାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ଠତ୍ୱା ‘‘ଯଥା କୁମ୍ଭକାରୋ ଭାଜନେସୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା ଆକୋଟେତ୍ୱା ଆମକଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁପକ୍କମେୱ ଭାଜନଂ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପକ୍କଭାଜନସଦିସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ତଂ ଓୱଦନ୍ତୋ –

୮୧।

''ନୋ ଚେ ଅସ୍ସ ସକା ବୁଦ୍ଧି, ୱିନଯୋ ୱା ସୁସିକ୍ଖିତୋ;

ୱନେ ଅନ୍ଧମହିଂସୋୱ, ଚରେୟ୍ୟ ବହୁକୋ ଜନୋ।

୮୨।

''ଯସ୍ମା ଚ ପନିଧେକଚ୍ଚେ, ଆଚେରମ୍ହି ସୁସିକ୍ଖିତା;

ତସ୍ମା ୱିନୀତୱିନଯା, ଚରନ୍ତି ସୁସମାହିତା''ତି। – ଇଦଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ;

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସମ୍ମ ୱେଦେହ, ଇମେସଞ୍ଚି ସତ୍ତାନଂ ସଚେ ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧି ୱା ପଣ୍ଡିତେ ଓୱାଦଦାଯକେ ନିସ୍ସାଯ ଆଚାରପଣ୍ଣତ୍ତିୱିନଯୋ ୱା ସୁସିକ୍ଖିତୋ ନ ଭୱେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଯଥା ତିଣଲତାଦିଗହନେ ୱନେ ଅନ୍ଧମହିଂସୋ ଗୋଚରାଗୋଚରଂ ସାସଙ୍କନିରାସଙ୍କଞ୍ଚ ଠାନଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଚରତି, ତଥା ତୁମ୍ହାଦିସୋ ବହୁକୋ ଜନୋ ଚରେୟ୍ୟ। ଯସ୍ମା ପନ ଇଧ ଏକଚ୍ଚେ ସକାଯ ବୁଦ୍ଧିଯା ରହିତା ସତ୍ତା ଆଚରିଯସନ୍ତିକେ ଆଚାରପଣ୍ଣତ୍ତିସୁସିକ୍ଖିତା, ତସ୍ମା ଆଚରିଯେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପେନ ୱିନଯେନ ୱିନୀତତ୍ତା ୱିନୀତୱିନଯା ସୁସମାହିତା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଚରନ୍ତୀତି।

ଇମିନା ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି – ଇମିନା ହି ସତ୍ତେନ ଗିହିନା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଲାନୁରୂପା, ପବ୍ବଜିତେନ ପବ୍ବଜିତାନୁରୂପା ସିକ୍ଖା ସିକ୍ଖିତବ୍ବା। ଗିହିନୋପି ହି ଅତ୍ତନୋ କୁଲାନୁରୂପେସୁ କସିଗୋରକ୍ଖାଦୀସୁ ସିକ୍ଖିତାୱ ସମ୍ପନ୍ନାଜୀୱା ହୁତ୍ୱା ସୁସମାହିତା ଚରନ୍ତି, ପବ୍ବଜିତାପି ପବ୍ବଜିତାନୁରୂପେସୁ ପାସାଦିକେସୁ ଅଭିକ୍କନ୍ତପଟିକ୍କନ୍ତାଦୀସୁ ଅଧିସୀଲଅଧିଚିତ୍ତଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖିତାୱ ୱିଗତୱିକ୍ଖେପା ସୁସମାହିତା ଚରନ୍ତି। ଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି –

''ବାହୁସଚ୍ଚଞ୍ଚ ସିପ୍ପଞ୍ଚ, ୱିନଯୋ ଚ ସୁସିକ୍ଖିତୋ;

ସୁଭାସିତା ଚ ଯା ୱାଚା, ଏତଂ ମଙ୍ଗଲମୁତ୍ତମ''ନ୍ତି। (ଖୁ। ପା। ୫।୫; ସୁ। ନି। ୨୬୪);

ତଂ ସୁତ୍ୱା ୱେଦେହତାପସୋ ''ଆଚରିଯ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଂ ଓୱଦଥ ଅନୁସାସଥ, ଅହଂ ଅନଧିୱାସନଜାତିକତାଯ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେସିଂ, ତଂ ମେ ଖମଥା''ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଖମାପେସି। ତେ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ପୁନ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଅଗମଂସୁ। ତତ୍ର ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱେଦେହତାପସସ୍ସ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କଥେସି। ସୋ ତଂ କତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ଇତି ତେ ଉଭୋପି ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ୱେଦେହୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଗନ୍ଧାରରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସୀ''ନ୍ତି।

ଗନ୍ଧାରଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୦୭] ୨। ମହାକପିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅତ୍ତାନଂ ସଙ୍କମଂ କତ୍ୱାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଞାତତ୍ଥଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ଭଦ୍ଦସାଲଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୨।୧୩ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଞାତକାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଚରତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ଞାତୀନଂ ଅତ୍ଥଂ ଚରିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କପିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଆରୋହପରିଣାହସମ୍ପନ୍ନୋ ଥାମବଲୂପେତୋ ପଞ୍ଚହତ୍ଥିବଲପରିମାଣୋ ଅସୀତିସହସ୍ସକପିଗଣପରିୱୁତୋ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱସତି। ତତ୍ଥ ଗଙ୍ଗାତୀରଂ ନିସ୍ସାଯ ସାଖାୱିଟପସମ୍ପନ୍ନୋ ସନ୍ଦଚ୍ଛାଯୋ ବହଲପତ୍ତୋ ପବ୍ବତକୂଟଂ ୱିଯ ସମୁଗ୍ଗତୋ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ଅହୋସି ''ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ''ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ସ ମଧୁରାନି ଫଲାନି ଦିବ୍ବଗନ୍ଧରସାନି ମହନ୍ତାନି ମହନ୍ତକୁମ୍ଭପ୍ପମାଣାନି। ତସ୍ସ ଏକିସ୍ସା ସାଖାଯ ଫଲାନି ଥଲେ ପତନ୍ତି, ଏକିସ୍ସା ସାଖାଯ ଗଙ୍ଗାଜଲେ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସାଖାନଂ ଫଲାନି ମଜ୍ଝେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପତନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ କପିଗଣଂ ଆଦାଯ ତତ୍ଥ ଫଲାନି ଖାଦନ୍ତୋ "ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଇମସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଉଦକେ ପତିତଂ ଫଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହାକଂ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ"ତି ଉଦକମତ୍ଥକେ ସାଖାଯ ଏକଫଲମ୍ପି ଅନଓସେସେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫକାଲେ କଣଆଯମତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଖାଦାପେତି ଚେଓ ପାତାପେତି ଚ। ଏଓଂ ସନ୍ତେପି ଅସୀତିଓାନରସହସ୍ସେହି ଅଦିଟ୍ଠଂ କିପିଲ୍ଲିକପୁଟପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଏକଂ ପକ୍କଫଲଂ ନଦିଯଂ ପତିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ଅଧୋ ଚ ଜାଲଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଉଦକକୀଳଂ କୀଳନ୍ତସ୍ସ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଉଦ୍ଧଂଜାଲେ ଲଗ୍ଗି। ରଞ୍ଞୋ ଦିଓସଂ କୀଳିତ୍ୱା ସାଯଂ ଗମନସମଯେ କେଓଟ୍ଟା ଜାଲଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତା ତଂ ଦିସ୍ୱା "ଅସୁକଫଲଂ ନାମା"ତି ଅଜାନନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ।

ରାଜା "କିଂଫଲଂ ନାମେତ"ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। "ନ ଜାନାମ, ଦେଓା"ତି। "କେ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି? "ଓନଚରକା, ଦେଓା"ତି। ସୋ ଓନଚରକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକା "ଅମ୍ବପକ୍କ"ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ଛୁରିକାଯ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଠମଂ ଓନଚରକେ ଖାଦାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନାପି ଖାଦି, ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସାପି ଅମଚ୍ଚାନମ୍ପି ଦାପେସି। ରଞ୍ଞୋ ଅମ୍ବପକ୍କରସୋ ସକଲସରୀରଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ରସତଣ୍ହାଯ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଓନଚରକେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେହି "ହିମଓନ୍ତପଦେସେ ନଦୀତୀରେ"ତି ୱୁତ୍ତେ ବହୂ ନାଓାସଙ୍ଘାଟେ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଓନଚରକେହି ଦେସିତମଗ୍ଗେନ ଉଦ୍ଧଂସୋତଂ ଅଗମାସି। "ଏତ୍ତକାନି ଦିଓସାନୀ"ତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନ କଥିତୋ, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପନ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା "ଏସୋ ଦେଓ, ରୁକ୍ଖୋ"ତି ଓନଚରକା ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ରାଜା ନାଓଂ ଠପେତ୍ୱା ମହାଜନପରିୱୁତୋ ପଦସା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ସଯନଂ ପଞ୍ଞପାପେତ୍ୱା ଅମ୍ବପକ୍କାନି ଖାଦିତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି, ସବ୍ବଦିସାସୁ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ କରିଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ମନୁସ୍ସେସୁ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତେସୁ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗମାସି। ଅସୀତିସହସ୍ସଓାନରା ସାଖାଯ ସାଖଂ ଚରନ୍ତା ଅମ୍ବାନି ଖାଦନ୍ତି। ରାଜା ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା କପିଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଧନୁଗ୍ଗହେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା "ଯଥା ଏତେ ଫଲଖାଦକା ଓାନରା ନ ପଲାଯନ୍ତି, ତଥା ତେ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝଥ, ସ୍ୱେ ଅମ୍ବାନି ଚେଓ ଓାନରମଂସଞ୍ଚ ଖାଦିସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। ଧନୁଗ୍ଗହା "ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ପରିଓାରେତ୍ୱା ସରେ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତେ ଦିସ୍ୱା ଓାନରା ମରଣଭଯଭୀତା ପଲାଯିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା "ଦେଓ, 'ପଲାଯନମକ୍କଟେ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମା'ତି ରୁକ୍ଖଂ ପରିଓାରେତ୍ୱା ଧନୁଗ୍ଗହା ଠିତା, କିଂ କରୋମା"ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କମ୍ପମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ "ମା ଭାଯିତ୍ଥ, ଅହଂ ୱୋ ଜୀଓିତଂ ଦସ୍ସାମୀ"ତି ଓାନରଗଣଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଉଗ୍ଗତସାଖଂ ଆରୁଯ୍ହ ଗଙ୍ଗାଭିମୁଖଂ ଗତସାଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ପରିଯନ୍ତତୋ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଧନୁସତମତ୍ତଂ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଏକସ୍ମିଂ ଗୁମ୍ବମତ୍ଥକେ ପତିତ୍ୱା ତତୋ ଓରୁଯ୍ହ "ମମାଗତଟ୍ଠାନଂ ଏତ୍ତକଂ ଭଓିସ୍ସତୀ"ତି ଆକାସଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକଂ ୱେତ୍ତଲତଂ ମୂଲେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୋଧେତ୍ୱା "ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ରୁକ୍ଖେ ବଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ଆକାସଟ୍ଠଂ ଭଓିସ୍ସତୀ"ତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ଓଓତ୍ଥପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କଟିଯଂ ବନ୍ଧନଟ୍ଠାନଂ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି।

ସୋ ତଂ ଲତଂ ଆଦାଯ ଏକଂ କୋଟିଂ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ପତିଟ୍ଠିତରୁକ୍ଖେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକଂ ଅତ୍ତନୋ କଟିଯଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓାତଚ୍ଛିନ୍ନଓଲାହକୋ ୱିଯ ୱେଗେନ ଧନୁସତମତ୍ତଂ ଠାନଂ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା କଟିଯଂ ବନ୍ଧନଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖିତତ୍ତା ରୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଅମ୍ବସାଖଂ ଦଳ୍ହଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଓାନରଗଣସ୍ସ ସଞ୍ଞମଦାସି "ସୀଘଂ ମମ ପିଟ୍ଠିଂ ମଦ୍ଦମାନା ୱେତ୍ତଲତାଯ ସୋତ୍ଥିଗମନଂ ଗଚ୍ଛଥା"ତି। ଅସୀତିସହସ୍ସଓାନରା ମହାସତ୍ତଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ତଥା ଅଗମଂସୁ। ତଦା ଦେଓଦତ୍ତୋପି ମକ୍କଟୋ ହୁତ୍ୱା ତେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ହୋତି। ସୋ "ଅଯଂ ମେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିତୁଂ କାଲୋ"ତି ଉଚ୍ଚଂ ସାଖଂ ଆରୁଯ୍ହ ୱେଗଂ ଜନେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଯଂ ପତି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହଦଯଂ ଭିଜ୍ଜି, ବଲଓୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋପି ତଂ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ମହାସତ୍ତୋ ଏକକୋଓ ଅହୋସି। ରାଜା ଅନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋ ଓାନରେହି ଚ ମହାସତ୍ତେନ ଚ କତକିରିଯଂ ସବ୍ବଂ ଦିସ୍ୱା "ଅଯଂ ତିରଚ୍ଛାନୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜୀଓିତଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ପରିସାଯ ସୋତ୍ଥିଭାଓମେଓ ଅକାସୀ"ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି।

ସୋ ପଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା "ନ ଯୁତ୍ତଂ ଇମଂ କପିରାଜାନଂ ନାସେତୁଂ, ଉପାଯେନ ନଂ ଓତାରେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ"ତି ଅନ୍ତୋଗଙ୍ଗାଯ ନାଓାସଙ୍ଘାଟଂ ଠପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଟକଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ସଣିକଂ ମହାସତ୍ତଂ ଓତାରାପେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ କାସାଓଓତ୍ଥଂ ପତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଗଙ୍ଗୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଫାଣିତୋଦକଂ ପାଯେତ୍ୱା ପରିସୁଦ୍ଧସରୀରଂ ସହସ୍ସପାକତେଲେନ ଅବ୍ଭଞ୍ଜାପେତ୍ୱା ସଯନପିଟ୍ଠେ ଏଳକଚମ୍ମଂ ସନ୍ଥରାପେତ୍ୱା ସଣିକଂ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ନୀଚେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୩।

"ଅତ୍ତାନଂ ସଙ୍କମଂ କତ୍ୱା, ଯୋ ସୋତ୍ଥିଂ ସମତାରଯି;

କିଂ ତ୍ୱଂ ତେସଂ କିମେ ତୁଯ୍ହଂ, ହୋନ୍ତି ଏତେ ମହାକପୀ"ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅମ୍ଭୋ ମହାକପି, ଯୋ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ସଙ୍କମଂ କତ୍ୱା ତୁଲଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଇମେ ୱାନରେ ସୋତ୍ଥିଂ ସମତାରୟି, ଖେମେନ ସନ୍ତାରେସି; କିଂ ତ୍ୱଂ ତେସଂ ହୋସି, କିମେ ତୁୟ୍ହଂ ୱା କିଂସୁ ଏତେ ହୋନ୍ତୀତି?

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୮୪।

‘‘ରାଜାହଂ ଇସ୍ସରୋ ତେସଂ, ୟୂଥସ୍ସ ପରିହାରକୋ;

ତେସଂ ସୋକପରେତାନଂ, ଭୀତାନଂ ତେ ଅରିନ୍ଦମ।

୮୫।

‘‘ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୟିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ, ୱିସ୍ସଟ୍ଠଧନୁନୋ ସତଂ;

ତତୋ ଅପରପାଦେସୁ, ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧଂ ଲତାଗୁଣଂ।

୮୬।

‘‘ଛିନ୍ନବ୍ଭମିୱ ୱାତେନ, ନୁଣ୍ଣୋ ରୁକ୍ଖଂ ଉପାଗମିଂ;

ସୋହଂ ଅପ୍ପଭୱଂ ତତ୍ଥ, ସାଖଂ ହତ୍ଥେହି ଅଗ୍ଗହିଂ।

୮୭।

‘‘ତଂ ମଂ ୱିୟାୟତଂ ସନ୍ତଂ, ସାଖାୟ ଚ ଲତାୟ ଚ;

ସମନୁକ୍କମନ୍ତା ପାଦେହି, ସୋତ୍ଥିଂ ସାଖାମିଗା ଗତା।

୮୮।

‘‘ତଂ ମଂ ନ ତପତେ ବନ୍ଧୋ, ମତୋ ମେ ନ ତପେସ୍ସତି;

ସୁଖମାହରିତଂ ତେସଂ, ୟେସଂ ରଜ୍ଜମକାରୟିଂ।

୮୯।

‘‘ଏସା ତେ ଉପମା ରାଜ, ତଂ ସୁଣୋହି ଅରିନ୍ଦମ;

ରଞ୍ଞା ରଟ୍ଠସ୍ସ ୟୋଗ୍ଗସ୍ସ, ବଲସ୍ସ ନିଗମସ୍ସ ଚ;

ସବ୍ବେସଂ ସୁଖମେଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଖତ୍ତିୟେନ ପଜାନତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତେସନ୍ତି ତେସଂ ଅସୀତିସହସ୍ସାନଂ ୱାନରାନଂ। ଭୀତାନଂ ତେତି ତୱ ୱିଜ୍ଝନତ୍ଥାୟ ଆଣାପେତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଭୀତାନଂ। ଅରିନ୍ଦମାତି ରାଜାନଂ ଆଲପତି। ରାଜା ହି ଚୋରାଦୀନଂ ଅରୀନଂ ଦମନତୋ ‘‘ଅରିନ୍ଦମୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିସ୍ସଟ୍ଠଧନୁନୋ ସତନ୍ତି ଅନାରୋପିତଧନୁସତପ୍ପମାଣଂ ଠାନଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆକାସେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୟିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତତୋ ଇମମ୍ହା ରୁକ୍ଖା ଲଙ୍ଘୟିତ୍ୱା ଗତଟ୍ଠାନତୋ। ଅପରପାଦେସୂତି ପଚ୍ଛାପାଦେସୁ। ଇଦଂ କଟିଭାଗଂ

ସନ୍ଧାୟ ଖ୍ୱଣ୍ଣ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି କଟିଭାଗେ ତଂ ଲତାଗୁଣଂ ଦଳ୍ହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମପାଦେହି ଭୂମିଯଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଖିପ୍ପଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱାତୱେଗେନ ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ନୁଣ୍ଣୋରୁକ୍ଖଂ ଉପାଗମିନ୍ତି ୱାତଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଅବ୍ଭମିୱ ଅତ୍ତନୋ ୱେଗଜନିତେନ ୱାତେନ ନୁଣ୍ଣୋ। ଯଥା ୱାତଚ୍ଛିନ୍ନବ୍ଭଂ ୱାତେନ, ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱେଗେନ ନୁଣ୍ଣୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଉପାଗମିଂ । ଅପ୍ପଭୱନ୍ତି ସୋ ଅହଂ ତତ୍ଥ ଆକାସପ୍ପଦେସେ ରୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଅପ୍ପହୋନ୍ତୋ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖଂ ହତ୍ଥେହି ଅଗ୍ଗହେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିଯାଯତନ୍ତି ରୁକ୍ଖସାଖାଯ ଚ ୱେତ୍ତଲତାଯ ଚ ୱୀଣାଯ ଭମରତନ୍ତି ୱିଯ ୱିତତଂ ଆକଡ୍ଢିତସରୀରଂ। ସମନୁକ୍କମନ୍ତାତି ମଯା ଅନୁଞ୍ଞାତା ମଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦେହି ଅନୁକ୍କମନ୍ତା ନିରନ୍ତରମେୱ ଅକ୍କମନ୍ତା ସୋତ୍ଥିଂ ଗତା। ତଂ ମଂ ନ ତପତେ ବନ୍ଧୋତି ତଂ ମଂ ନାପି ସୋ ୱଲ୍ଲିଯା ବନ୍ଧୋ ତପତି, ନାପି ଇଦାନି ମରଣଂ ତପେସ୍ସତି। କିଂକାରଣା? ସୁଖମାହରିତଂ ତେସନ୍ତି ଯସ୍ମା ଯେସଂ ଅହଂ ରଜ୍ଜମକାରଯିଂ, ତେସଂ ମଯା ସୁଖମାହରିତଂ। ଏତେ ହି ''ମହାରାଜ, ଅଯଂ ନୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ହରିତ୍ୱା ସୁଖଂ ଆହରିସ୍ସତୀ''ତି ମଂ ରାଜାନଂ ଅକଂସୁ। ଅହମ୍ପି ''ତୁମ୍ହାକଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ହରିସ୍ସାମି''ଚ୍ଚେୱ ଏତେସଂ ରାଜା ଜାତୋ। ତଂ ଅଜ୍ଜ ମଯା ଏତେସଂ ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ହରିତ୍ୱା ଜୀୱିତସୁଖଂ ଆହଟଂ, ତେନ ମଂ ନାପି ବନ୍ଧୋ ତପତି, ନ ମରଣୱଧୋ ତପେସ୍ସତି।

ଏସା ତେ ଉପମାତି ଏସା ତେ ମହାରାଜ, ମଯା କତକିରିଯାଯ ଉପମା। ତଂ ସୁଣୋହୀତି ତସ୍ମା ଇମାଯ ଉପମାଯ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିଯ୍ୟମାନଂ ଓୱାଦଂ ସୁଣାହି। ରଞ୍ଞା ରଟ୍ଠସ୍ସାତି ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଉଚ୍ଛୁଯନ୍ତେ ଉଚ୍ଛୁଂ ୱିଯ ରଟ୍ଠଂ ଅପୀଳେତ୍ୱା ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଦସସୁ ରାଜଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ମଯା ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ''କିନ୍ତିମେ ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ୱିଗତଭଯା ଗିମ୍ହକାଲେ ୱିୱଟଦ୍ୱାରେ ଞାତୀହି ଚ ପରିୱାରକେହି ଚ ପରିୱାରିତା ଉରେ ପୁତ୍ତେ ନଚ୍ଚେନ୍ତା ସୀତେନ ୱାତେନ ବୀଜିଯମାନା ଯଥାରୁଚି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା କାଯିକଚେତସିକସୁଖସମଙ୍ଗିନୋ ଭୱେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି ସକଲରଟ୍ଠସ୍ସ ଚ ରଥସକଟାଦିଯୁତ୍ତୱାହନସ୍ସ ଯୋଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ପତ୍ତିସଙ୍ଖାତସ୍ସ ବଲସ୍ସ ଚ ନିଗମଜନପଦସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିଗମସ୍ସ ଚ ସବ୍ବେସଂ ସୁଖମେୱ ଏସିତବ୍ବଂ ଗୱେସିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଖତ୍ତିଯେନ ପଜାନତାତି ଖେତ୍ତାନଂ ଅଧିପତିଭାୱେନ ''ଖତ୍ତିଯୋ''ତି ଲଦ୍ଧନାମେନ ପନ ଏତେନ ଅୱସେସସତ୍ତେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପଜାନତା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଅନୁସାସନ୍ତୋୱ କାଲମକାସି। ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ କପିରାଜସ୍ସ ରାଜୂନଂ ୱିଯ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କରୋଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଇତ୍ଥାଗାରମ୍ପି ଆଣାପେସି ''ତୁମ୍ହେ ରତ୍ତୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା ୱିକିଣ୍ଣକେସା ଦଣ୍ଡଦୀପିକହତ୍ଥା କପିରାଜାନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଆଳାହନଂ ଗଚ୍ଛଥା''ତି। ଅମଚ୍ଚା ଦାରୂନଂ ସକଟସତମତ୍ତେନ ଚିତକଂ କରିତ୍ୱା ରାଜୂନଂ କରଣନିଯାମେନେୱ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସୀସକପାଲଂ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଳାହନେ ଚେତିଯଂ କାରେତ୍ୱା ଦୀପେ ଜାଲାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ସୀସକପାଲଂ ସୁୱଣ୍ଣଖଚିତଂ କାରେତ୍ୱା କୁନ୍ତଗ୍ଗେ ଠପେତ୍ୱା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତୋ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋରାଜଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ଧାତୁପୂଜଂ କାରେସି। ଅଥ ନଂ ଧାତୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଚେତିଯଂ କାରେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଦୁଟ୍ଠକପି ଦେୱଦତ୍ତୋ, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, କପିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମହାକପିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୦୮] ୩। କୁମ୍ଭକାରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅମ୍ବାହମଦ୍ଦଂ ୱନମନ୍ତରସ୍ମିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କିଲେସନିଗ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପାନୀଯଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୧।୫୯ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପଞ୍ଚସତା ସହାଯକା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋକୋଟିସନ୍ଥାରେ ୱସମାନା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ କାମୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ସାୱକେ ରତ୍ତିଯା ତଯୋ ୱାରେ, ଦିୱସସ୍ସ ତଯୋ ୱାରେତି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଛ ୱାରେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କିକୀ ଅଣ୍ଡଂ ୱିଯ, ଚମରୀ ୱାଲଧିଂ ୱିଯ, ମାତା ପିଯପୁତ୍ତଂ ୱିଯ, ଏକଚକ୍ଖୁକୋ ପୁରିସୋ ଚକ୍ଖୁଂ ୱିଯ ରକ୍ଖତି, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲେସଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସୋ ତଂ ଦିୱସଂ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ଜେତୱନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିତକ୍କସମୁଦାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ''ଇମେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଯଂ କିଲେସୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ହେତୁଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି, ଇଦାନେୱ ନେସଂ କିଲେସଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଆନନ୍ଦ, ଅନ୍ତୋକୋଟିସନ୍ଥାରେ ୱସନକଭିକ୍ଖୂ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପାତେହୀ''ତି ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନ୍ତୋପୱତ୍ତକିଲେସାନଂ ୱସେ ୱତ୍ତିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, କିଲେସୋ ହି ୱଡ୍ଢମାନୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତୋ ୱିଯ ମହାୱିନାସଂ ପାପେତି, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ

ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କିଲେସଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପୱତ୍ତକିଲେସଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିନଗରସ୍ସ ଦ୍ୱାରଗାମେ କୁମ୍ଭକାରକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ଏକଂ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଧୀତରଞ୍ଚ ଲଭିତ୍ୱା କୁମ୍ଭକାରକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେସି। ତଦା କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଦନ୍ତପୁରନଗରେ କରଣ୍ଡକୋ ନାମ ରାଜା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଉଯ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ଫଲଭାରଭରିତଂ ମଧୁରଫଲଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋଯେୱ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଏକଂ ଅମ୍ବପିଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାଯ ନିସିନ୍ନୋ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକାନଂ ଦତ୍ୱା ଅମ୍ବଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି। ''ରଞ୍ଞା ଗହିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସେସେହି ନାମ ଗହେତବ୍ବମେୱା''ତି ଅମଚ୍ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାଦଯୋପି ଅମ୍ବାନି ପାତେତ୍ୱା ଖାଦିଂସୁ। ପଚ୍ଛା ଆଗତା ରୁକ୍ଖଂ ଆରୁଯ୍ହ ମୁଗ୍ଗରେହି ପୋଥେତ୍ୱା ଓଭଗ୍ଗୱିଭଗ୍ଗସାଖଂ କତ୍ୱା ଆମକଫଲମ୍ପି ଅସେସେତ୍ୱା ଖାଦିଂସୁ।

ରାଜା ଦିୱସଂ ଉଯ୍ୟାନେ କୀଳିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥିତୋ ଓତରିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଅଯଂ ପାତୋୱ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଅତିତ୍ତିକରୋ ଫଲଭାରଭରିତୋ ସୋଭମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି, ଇଦାନି ଗହିତଫଲୋ ଓଭଗ୍ଗୱିଭଗ୍ଗୋ ଅସୋଭମାନୋ ଠିତୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞତୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅପରଂ ନିପ୍ଫଲଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏସ ରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ନିପ୍ଫଲଭାୱେନ ମୁଣ୍ଡମଣିପବ୍ବତୋ ୱିଯ ସୋଭମାନୋ ଠିତୋ, ଅଯଂ ପନ ସଫଲଭାୱେନ ଇମଂ ବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋ, ଇଦଂ ଅଗାରମଜ୍ଝମ୍ପି ଫଲିତରୁକ୍ଖସଦିସଂ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ନିପ୍ଫଲରୁକ୍ଖସଦିସା, ସଧନସ୍ସେୱ ଭଯଂ ଅତ୍ଥି, ନିଦ୍ଧନସ୍ସ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ମଯାପି ନିପ୍ଫଲରୁକ୍ଖେନ ୱିଯ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଫଲରୁକ୍ଖଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଠିତକୋୱ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ''ୱିଦ୍ଧଂସିତା ଦାନି ମେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିକୁଟିକା, ଛିନ୍ନା ତୀସୁ ଭୱେସୁ ପଟିସନ୍ଧି, ସୋଧିତା ସଂସାରୌକ୍କାରଭୂମି, ସୋସିତୋ ମଯା ଅସ୍ସୁସମୁଦ୍ଦୋ, ଭିନ୍ନୋ ଅଟ୍ଠିପାକାରୋ, ନତ୍ଥି ମେ ପୁନ ପଟିସନ୍ଧୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ନଂ ଅମଚ୍ଚା ଆହଂସୁ ''ଅତିବହୁଂ ଠିତତ୍ଥ, ମହାରାଜା''ତି। ''ନ ମଯଂ ମହାରାଜାନୋ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନାମ ମଯ''ନ୍ତି। ''ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନାମ ତୁମ୍ହାଦିସା ନ ହୋନ୍ତି, ଦେୱା''ତି। ''ଅଥ କୀଦିସା ହୋନ୍ତୀ''ତି? ''ଓରୋପିତକେସମସ୍ସୁକାସାୱୱତ୍ଥପଟିଚ୍ଛନ୍ନା କୁଲେ ୱା ଗଣେ ୱା ଅଲଗ୍ଗା ୱାତଚ୍ଛିନ୍ନୱଲାହକରାହୁମୁତ୍ତଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲପଟିଭାଗା ହିମୱନ୍ତେ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେ ୱସନ୍ତି, ଏୱରୂପା ଦେୱ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା''ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜା ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୀସଂ ପରାମସି, ତାୱଦେୱସ୍ସ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରଧାଯି, ସମଣଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁରହୋସି।

''ତିଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତୋ ଚ, ୱାସି ସୂଚି ଚ ବନ୍ଧନଂ;

ପରିସ୍ସାୱନେନ ଅଟ୍ଠେତେ, ଯୁତ୍ତଯୋଗସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ''ତି। –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ସମଣପରିକ୍ଖାରା କାଯପଟିବଦ୍ଧାୱ ଅହେସୁଂ। ସୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଅନିଲପଥେନ ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତେ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରମେୱ ଅଗମାସି।

ଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେପି ତକ୍କସିଲନଗରେ ନଗ୍ଗଜି ନାମ ରାଜା ଉପରିପାସାଦେ ପଲ୍ଲଙ୍କମଜ୍ଝଗତୋ ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଏକେକହତ୍ଥେ ଏକେକଂ ମଣିୱଲଯଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧଂ ପିସମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏତାନି ୱଲଯାନି ଏକେକଭାୱେନ ନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ନ ୱିରୱନ୍ତୀ''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥ ସା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥତୋ ୱଲଯଂ ୱାମହତ୍ଥେଯେୱ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ଗନ୍ଧଂ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ପିସିତୁଂ ଆରଭି, ୱାମହତ୍ଥେ ୱଲଯଂ ଦୁତିଯଂ ଆଗମ୍ମ ଘଟ୍ଟିଯମାନଂ ସଦ୍ଦମକାସି। ରାଜା ତାନି ଦ୍ୱେ ୱଲଯାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତାନି ୱିରୱନ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଇଦଂ ୱଲଯଂ ଏକେକକାଲେ ନ ଘଟ୍ଟେସି, ଦୁତିଯଂ ଆଗମ୍ମ ଘଟ୍ଟେତି, ସଦ୍ଦଂ କରୋତି, ଏୱମେୱ ଇମେ ସତ୍ତାପି ଏକେକା ନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି ନ ୱିୱଦନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ତଯୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି, କଲହଂ କରୋନ୍ତି। ଅହଂ ପନ କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ରଜ୍ଜେସୁ ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ୱିଚାରେମି, ମଯାପି ଏକୱଲଯସଦିସେନ ହୁତ୍ୱା ପରଂ ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନମେୱ ୱିଚାରେନ୍ତେନ ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ସଙ୍ଘଟ୍ଟନୱଲଯଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଯଥାନିସିନ୍ନୋୱ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲନଗରେ ନିମି ନାମ ରାଜା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ୱିୱଟସୀହପଞ୍ଜରେନ ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ପେକ୍ଖମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥେକୋ ସେନୋ ସୂନାପଣତୋ ମଂସପେସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ତମେନଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଗିଜ୍ଝାଦଯୋ ସକୁଣା ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା

ଆହାରହେତୁ ତୁଣ୍ଡେନ ୱିଜ୍ଝନ୍ତା ପକ୍ଖେହି ପହରନ୍ତା ପାଦେହି ମଦ୍ଦନ୍ତା ଅଗମଂସୁ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ୱଧଂ ଅସହମାନୋ ତଂ ମଂସଂ ଛଡ୍ଡେସି। ଅଞ୍ଞୋ ଗଣ୍ହି, ସକୁଣା ଇମଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ତେନପି ୱିସ୍ସଟ୍ଠଂ ଅଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗହେସି, ତମ୍ପି ତଥେୱ ୱିହେଠେସୁଂ। ରାଜା ତେ ସକୁଣେ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି "ଯୋ ଯୋ ମଂସପେସିଂ ଗଣ୍ହି, ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯୋ ଯୋ ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ସୁଖଂ, ଇମେପି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଯୋ ଯୋ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖଂ, ଇତରସ୍ସ ସୁଖଂ, ଇମେ ହି ବହୂନଂ ସାଧାରଣା, ମୟ୍ହଂ ଖୋ ପନ ସୋଳସ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି, ମୟା ୱିସ୍ସଟ୍ଠମଂସପିଣ୍ଡେନ ୱିୟ ସେନେନ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପହାୟ ସୁଖିତେନ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି। ସୋ ଯୋନିସୋ ମନସି କରୋନ୍ତୋ ଯଥାଠିତୋୱ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲରଟ୍ଠେ କପିଲନଗରେ ଦୁମ୍ମୁଖୋ ନାମ ରାଜା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ୱିୱଟସୀହପଞ୍ଜରେ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗୋପାଲକା ୱଜଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିଂସୁ, ଉସଭା ୱଜତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କିଲେସୱସେନ ଏକଂ ଗାୱିଂ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ତତ୍ଥେକୋ ତିଖିଣସିଙ୍ଗୋ ମହାଉସଭୋ ଅଞ୍ଞଂ ଉସଭଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା କିଲେସମଚ୍ଛେରାଭିଭୂତୋ ତିଖିଣେନ ସିଙ୍ଗେନ ଅନ୍ତରସତ୍ଥିମ୍ହି ପହରି। ତସ୍ସ ପହାରମୁଖେନ ଅନ୍ତାନି ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ସୋ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି "ଇମେ ସତ୍ତା ତିରଚ୍ଛାନଗତେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା କିଲେସୱସେନ ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ଅୟଂ ଉସଭୋ କିଲେସଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋ, ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତା କିଲେସେହେୱ କମ୍ପେନ୍ତି, ମୟା ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ କମ୍ପନକିଲେସେ ପହାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି। ସୋ ଠିତକୋୱ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଅନୋତତ୍ତଦହେ ନାଗଲତାଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା କତସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନା ମନୋସିଲାତଲେ ଠତ୍ୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଇଦ୍ଧିୟା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣୱଲାହକେ ମଦ୍ଦମାନା ଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିନଗରଦ୍ୱାରଗାମକସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଓତରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଗେହଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଦତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା "ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅତିୱିୟ ସୋଭତି, ୱିପ୍ପସନ୍ନାନି ୱୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଛୱିୱଣ୍ଣୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଆରମ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ଭିକ୍ଖାଚରିୟପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପଗତା"ତି ପୁଚ୍ଛି। ଯଥା ଚ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ, ଏୱଂ ସେସେପି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ଜନା "ଅହଂ ଅସୁକନଗରେ ଅସୁକରଟ୍ଠେ ଅସୁକରାଜା ନାମ ହୁତ୍ୱା"ତିଆଦିନା ନୟେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିନିକ୍ଖମନୱତ୍ଥୂନି କଥେତ୍ୱା ପଟିପାଟିୟା ଏକେକଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୯୦।

"ଅମ୍ବାହମଦ୍ଦଂ ୱନମନ୍ତରସ୍ମିଂ, ନିଲୋଭାସଂ ଫଲିତଂ ସଂୱିରୂଳ୍ହଂ;

ତମଦ୍ଦସଂ ଫଲହେତୁ ୱିଭଗ୍ଗଂ, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚରିୟଂ ଚରାମି।

୯୧।

"ସେଲଂ ସୁମଟ୍ଠଂ ନରୱୀରନିଟ୍ଠିତଂ, ନାରୀ ଯୁଗଂ ଧାରୟି ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ;

ଦୁତିୟଞ୍ଚ ଆଗମ୍ମ ଅହୋସି ସଦ୍ଦୋ, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚରିୟଂ ଚରାମି।

୯୨।

"ଦିଜା ଦିଜଂ କୁଣପମାହରନ୍ତଂ, ଏକଂ ସମାନଂ ବହୁକା ସମେଚ୍ଚ;

ଆହାରହେତୂ ପରିପାତୟିଂସୁ, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚରିୟଂ ଚରାମି।

୯୩।

‘‘ଉସଭାହମଦ୍ଦଂ ଯୂଥସ୍ସ ମଜ୍ଝେ, ଚଲକ୍କକୁଂ ୱଣ୍ଣବଲୂପପନ୍ନଂ;

ତମଦ୍ଦସଂ କାମହେତୁ ୱିତୁନ୍ନଂ, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଚରାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅମ୍ବାହମଦ୍ଦନ୍ତି ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଅହଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ୱନମନ୍ତରସ୍ମିନ୍ତି ୱନଅନ୍ତରେ, ଅମ୍ବୱନମଜ୍ଝେତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂୱିରୂଳ୍ହନ୍ତି ସୁୱଡ୍ଢିତଂ। ତମଦ୍ଦସନ୍ତି ତଂ ଉଯ୍ୟାନତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଫଲହେତୁ ୱିଭଗ୍ଗଂ ପୁନ ଅଦ୍ଦସଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱାତି ତଂ ଫଲହେତୁ ୱିଭଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଂୱେଗୋ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଭିକ୍ଖାଚରିଯପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପଗତୋସ୍ମି, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଚରାମୀତି। ଇଦଂ ସୋ ଫଲହେତୁ ୱିଭଗ୍ଗଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଦସ୍ସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବଂ ଚିତ୍ତାଚାରଂ କଥେସି। ସେସାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ସେଲନ୍ତି ମଣିୱଲଯଂ। ନରୱୀରନିଟ୍ଠିତନ୍ତି ୱୀରନରେହି ନିଟ୍ଠିତଂ, ପଣ୍ଡିତପୁରିସେହି କତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୁଗନ୍ତି ଏକେକସ୍ମିଂ ଏକେକଂ କତ୍ୱା ଏକଂ ୱଲଯଯୁଗଳଂ। ଦିଜା ଦିଜନ୍ତି ଗହିତମଂସପିଣ୍ଡଂ ଦିଜଂ ଅୱସେସଦିଜା। କୁଣପମାହରନ୍ତନ୍ତି ମଂସପିଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ଆହରନ୍ତଂ। ସମେଚ୍ଚାତି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା। ପରିପାତଯିଂସୂତି କୋଟ୍ଟେନ୍ତା ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ଉସଭାହମଦ୍ଦନ୍ତି ଉସଭଂ ଅହଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ଚଲକ୍କକୁନ୍ତି ଚଲକ୍କକୁଧଂ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକେକଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକମେୱ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁରୂପ’’ନ୍ତି ଏକେକସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଥୁତିଂ ଅକାସି। ତଞ୍ଚ ପନ ଚତୂହି ଜନେହି ଦେସିତଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଘରାୱାସେ ଅନପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତେସୁ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୁ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ସୁଖନିସିନ୍ନୋ ଭରିଯଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଏତେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନା ଅପଲିବୋଧା ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତି, ଅହଂ ପନ ଭତିଯା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେମି, କିଂ ମେ ଘରାୱାସେନ, ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତକେ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ଗେହେ ୱସା’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୪।

‘‘କରଣ୍ଡକୋ କଲିଙ୍ଗାନଂ, ଗନ୍ଧାରାନଞ୍ଚ ନଗ୍ଗଜି;

ନିମିରାଜା ୱିଦେହାନଂ, ପଞ୍ଚାଲାନଞ୍ଚ ଦୁମ୍ମୁଖୋ;

ଏତେ ରଟ୍ଠାନି ହିତ୍ୱାନ, ପବ୍ବଜିଂସୁ ଅକିଞ୍ଚନା।

୯୫।

‘‘ସବ୍ବେପିମେ ଦେୱସମା ସମାଗତା, ଅଗ୍ଗୀ ଯଥା ପଜ୍ଜଲିତୋ ତଥେୱିମେ;

ଅହମ୍ପି ଏକୋ ଚରିସ୍ସାମି ଭଗ୍ଗୱି, ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ଯଥୋଧିକାନୀ’’ତି।

ତାସଂ ଅତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ, ଏସ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱରୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଦନ୍ତପୁରେ ନାମ ନଗରେ କରଣ୍ଡକୋ ନାମ କଲିଙ୍ଗାନଂ ଜନପଦସ୍ସ ରାଜା, ଦୁତିଯୋ ତକ୍କସିଲନଗରେ ନଗ୍ଗଜି ନାମ ଗନ୍ଧାରାନଂ ଜନପଦସ୍ସ ରାଜା, ତତିଯୋ ମିଥିଲନଗରେ ନିମି ନାମ ୱିଦେହାନଂ ଜନପଦସ୍ସ ରାଜା, ଚତୁତ୍ଥୋ କପିଲନଗରେ ଦୁମ୍ମୁଖୋ ନାମ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲାନଂ ଜନପଦସ୍ସ ରାଜା, ଏତେ ଏୱରୂପାନି ରଟ୍ଠାନି ହିତ୍ୱା ଅକିଞ୍ଚନା ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିଂସୁ। ସବ୍ବେପିମେତି ଇମେ ପନ ସବ୍ବେପି ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱେହି ପୁରିମପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେହି ସମାନା ଏକତୋ ସମାଗତା। ଅଗ୍ଗୀ ଯଥାତି ଯଥା ହି ଅଗ୍ଗି ପଜ୍ଜଲିତୋ ଓଭାସତି। ତଥେୱିମେତି ଇମେପି ତଥେୱ ସୀଲାଦୀହି ପଞ୍ଚହି ଗୁଣେହି ଓଭାସନ୍ତି। ଯଥା ଏତେ, ତଥା ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏକୋ ଚରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗ୍ଗୱୀତି ଭରିଯଂ ଆଲପତି। ହିତ୍ୱାନ କାମାନୀତି ରୂପାଦଯୋ ୱତ୍ଥୁକାମେ ହିତ୍ୱା। ଯଥୋଧିକାନୀତି ଅତ୍ତନୋ ଓଧିୱସେନ ଠିତାନି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ରୂପାଦିଓଧିୱସେନ ଯଥାଠିତେ କାମେ ପହାଯ ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏକୋ ଚରିସ୍ସାମୀତି। ‘‘ଯତୋଧିକାନୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯତୋ ଉପରତୋ ଓଧି ଏତେସନ୍ତି ଯତୋଧିକାନି, ଉପରତକୋଟ୍ଠାସାନି। ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି କିଲେସକାମାନଂ ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଉପରତୋ ନାମ ହୋତି ନିରୁଦ୍ଧୋ, ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଭୂତୋ କାମକୋଟ୍ଠାସୋପି ଉପରତୋୱ ହୋତୀତି।

ସା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହମ୍ପି ଖୋ ସାମି, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଗାରେ ଚିତ୍ତଂ ନ ସଣ୍ଠାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୯୬।

‘‘ଅଯମେୱ କାଲୋ ନ ହି ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥି, ଅନୁସାସିତା ମେ ନ ଭୱେଯ୍ୟୁ ପଚ୍ଛା;

ଅହମ୍ପି ଏକା ଚରିସ୍ସାମି ଭଗ୍ଗୱ, ସକୁଣୀୱ ମୁତ୍ତା ପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁସାସିତା ମେ ନ ଭୱେଯ୍ୟୁ ପଚ୍ଛାତି ଅନୁସାସକୋ ଓୱାଦକୋ ନ ଭୱେଯ୍ୟ ଦୁଲ୍ଲଭତ୍ତା ଓୱାଦକାନଂ, ତସ୍ମା ଅଯମେୱ ପବ୍ବଜିତୁଂ କାଲୋ, ନ ହି ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ସକୁଣୀୱ ମୁତ୍ତାତି ଯଥା ସାକୁଣିକେନ ଗହେତ୍ୱା ସକୁଣପଚ୍ଛିଯଂ ଖିତ୍ତାସୁ ସକୁଣୀସୁ ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତା ଏକା ସକୁଣୀ ଅନିଲପଥଂ ଲଙ୍ଘଯିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକିକାୱ ଚରେଯ୍ୟ, ତଥା ଅହମ୍ପି ତୱ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତା ଏକିକା ଚରିସ୍ସାମୀତି ସଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ସା ପନ ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ପୁରେତରଂ ପବ୍ବଜିତୁକାମା ‘‘ସାମି, ପାନୀଯତିତ୍ଥଂ ଗମିସ୍ସାମି, ଦାରକେ ଓଲୋକେହୀ’’ତି ଘଟଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ୱିଯ ପଲାଯିତ୍ୱା ନଗରସାମନ୍ତେ ତାପସାନଂ ସନ୍ତିକେ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଅନାଗମନଂ ଞତ୍ୱା ସଯଂ ଦାରକେ ପୋସେସି। ଅପରଭାଗେ ତେସୁ ଥୋକଂ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଯାନଯଜାନନସମତ୍ଥତଂ ସମ୍ପତ୍ତେସୁ ତେସଂ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ଏକଦିୱସଂ ଭତ୍ତଂ ପଚନ୍ତୋ ଥୋକଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଂ ପଚି, ଏକଦିୱସଂ ଥୋକଂ କିଲିନ୍ନଂ, ଏକଦିୱସଂ ସୁପକ୍କଂ, ଏକଦିୱସଂ ଅତିକିଲିନ୍ନଂ, ଏକଦିୱସଂ ଅଲୋଣକଂ, ଏକଦିୱସଂ ଅତିଲୋଣକଂ। ଦାରକା ‘‘ତାତ, ଅଜ୍ଜ ଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଂ, ଅଜ୍ଜ କିଲିନ୍ନଂ, ଅଜ୍ଜ ସୁପକ୍କଂ, ଅଜ୍ଜ ଅତିକିଲିନ୍ନଂ, ଅଜ୍ଜ ଅଲୋଣକଂ, ଅଜ୍ଜ ଅତିଲୋଣକ’’ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଆମ, ତାତା’’ତି ୱତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେ ଦାରକା ଇଦାନି ଆମପକ୍କଲୋଣିକଅତିଲୋଣିକାନି ଜାନନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଜୀୱିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, ମଯା ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଅଥ ତେ ଦାରକେ ଞାତକାନଂ ଦତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମତାତା, ଇମେ ଦାରକେ ସାଧୁକଂ ପୋସେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସୋ ଞାତକାନଂ ପରିଦେୱନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ସାମନ୍ତେଯେୱ ୱସି।

ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ବାରାଣସିଯଂ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତଂ ପରିବ୍ବାଜିକା ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅଯ୍ୟ, ଦାରକା ତେ ନାସିତା ମଞ୍ଞେ’’ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ନାହଂ ଦାରକେ ନାସେମି, ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଯାନଯଜାନନକାଲେ ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି, ତ୍ୱଂ ତେସଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଅଭିରମା’’ତି ୱତ୍ୱା ଓସାନଗାଥମାହ –

୯୭।

‘‘ଆମଂ ପକ୍କଞ୍ଚ ଜାନନ୍ତି, ଅଥୋ ଲୋଣଂ ଅଲୋଣକଂ;

ତମହଂ ଦିସ୍ୱାନ ପବ୍ବଜିଂ, ଚରେୱ ତ୍ୱଂ ଚରାମହ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତମହନ୍ତି ତଂ ଅହଂ ଦାରକାନଂ କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ। ଚରେୱ ତ୍ୱଂ ଚରାମହନ୍ତି ତ୍ୱମ୍ପି ଭିକ୍ଖାଚରିଯମେୱ ଚର, ଅହମ୍ପି ଭିକ୍ଖାଚରିଯମେୱ ଚରିସ୍ସାମୀତି।

ଇତି ସୋ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସାପି ଓୱାଦଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିତଂ ଠାନଂ ଗତା। ଠପେତ୍ୱା କିର ତଂ ଦିୱସଂ ନ ତେ ପୁନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚ ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ତେ ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତଦା ଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ପୁତ୍ତୋ ରାହୁଲକୁମାରୋ, ପରିବ୍ବାଜିକା ରାହୁଲମାତା, ପରିବ୍ବାଜକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କୁମ୍ଭକାରଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୪୦୯] ୪। ଦଳ୍ହଧମ୍ମଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅହଂ ଚେଦଳ୍ହଧମ୍ମସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କୋସମ୍ବିଂ ନିସ୍ସାଯ ଘୋସିତାରାମେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉଦେନସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭଦ୍ଦୱତିକଂ ହତ୍ଥିନିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସା

ପନ ହତ୍ଥିନିଯା ଲଦ୍ଧଓିଧାନଞ୍ଚ ଉଦେନସ୍ସ ରାଜଓଂସୋ ଚ ମାତଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୫।୧ ଆଦଯୋ) ଆଓି ଭଓିସ୍ସତି। ଏକଦିଓସଂ ପନ ସା ହତ୍ଥିନୀ ନଗରା ନିକ୍ଖମନ୍ତୀ ଭଗଓନ୍ତଂ ପାତୋଓ ଅରିଯଗଣପରିଓୁତଂ ଅନୋମାଯ ବୁଦ୍ଧସିରିଯା ନଗରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପଓିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଭଗଓା ସବ୍ବଞ୍ଞୁ ସବ୍ବଲୋକନିତ୍ଥରଣ ଉଦେନୋ ଓଂସରାଜା ମଂ ତରୁଣକାଲେ କମ୍ମଂ ନିତ୍ଥରିତୁଂ ସମତ୍ଥକାଲେ ‘ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ଜୀଓିତଞ୍ଚ ରଜ୍ଜଞ୍ଚ ଦେଓୀ ଚ ଲଦ୍ଧା’ତି ପିଯାଯିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ପରିହାରଂ ଅଦାସି, ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ଧେନ ପରିଭଣ୍ଡଂ କାରେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ସୁଓଣ୍ଣତାରକଖଚିତଓିତାନଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଚିତ୍ରସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲେନ ଦୀପଂ ଜାଲାପେତ୍ୱା ଧୂମତଟ୍ଟକଂ ଠପାପେତ୍ୱା କରୀସଛଡ୍ଡନଟ୍ଠାନେ ସୁଓଣ୍ଣକଟାହଂ ପତିଟ୍ଠପାପେତ୍ୱା ମଂ ଚିତ୍ତତ୍ଥରଣପିଟ୍ଠେ ଠପେସି, ରାଜାରହଞ୍ଚ ମେ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଦାପେସି। ଇଦାନି ପନ ମେ ମହଲ୍ଲକକାଲେ କମ୍ମଂ ନିତ୍ଥରିତୁଂ ଅସମତ୍ଥକାଲେ ସବ୍ବଂ ତଂ ପରିହାରଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦି, ଅନାଥା ନିପ୍ପଚ୍ଚଯା ହୁତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ କେତକାନି ଖାଦନ୍ତୀ ଜୀଓାମି, ଅଞ୍ଞଂ ମଯ୍ହଂ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ଉଦେନଂ ମମ ଗୁଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖାପେତ୍ୱା ପୋରାଣକପରିହାରଂ ମେ ପଟିପାକତିକଂ କାରେଥ ଭଗଓା’’ତି ପରିଦେଓମାନା ତଥାଗତଂ ଯାଚି।

ସତ୍ଥା ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ଅହଂ ତେ ରଞ୍ଞୋ କଥେତ୍ୱା ଯସଂ ପଟିପାକତିକଂ କାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଓତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନିଓେସନଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ତଥାଗତଂ ଅନ୍ତୋନିଓେସନଂ ପଓେସେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ପଓତ୍ତେସି। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ଭଦ୍ଦଓତିକା କହ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ନ ଜାନାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଉପକାରକାନଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଗହେତୁଂ ନାମ ନ ଓଟ୍ଟତି, କତଞ୍ଞୁନା କତଓେଦିନା ଭଓିତୁଂ ଓଟ୍ଟତି। ଭଦ୍ଦଓତିକା ଇଦାନି ମହଲ୍ଲିକା ଜରାଜିଣ୍ଣା ଅନାଥା ହୁତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ କେତକାନି ଖାଦନ୍ତୀ ଜୀଓତି, ତଂ ଜିଣ୍ଣକାଲେ ଅନାଥଂ କାତୁଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଅଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଭଦ୍ଦଓତିକାଯ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ସବ୍ବଂ ପୋରାଣକପରିହାରଂ ପଟିପାକତିକଂ କରୋହୀ’’ତି ଓତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ରାଜା ତଥା ଅକାସି। ‘‘ତଥାଗତେନ କିର ଭଦ୍ଦଓତିକାଯ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ପୋରାଣକଯସୋ ପଟିପାକତିକୋ କାରିତୋ’’ତି ସକଲନଗରଂ ପତ୍ଥରି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେପି ସା ପଓତ୍ତି ପାକଟା ଜାତା। ଅଥ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆଓୁସୋ, ସତ୍ଥାରା କିର ଭଦ୍ଦଓତିକାଯ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ପୋରାଣକଯସୋ ପଟିପାକତିକୋ କାରିତୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ଓୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇଦାନେଓ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ଏତିସ୍ସା ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ନଟ୍ଠଯସଂ ପଟିପାକତିକଂ କାରେସିଯେଓା’’ତି ଓତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଓଯପ୍ପତ୍ତୋ ତଂ ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହି। ସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚରତନଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଦା ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଏକା ଓଟ୍ଟିଙ୍ଗୋଧି ହତ୍ଥିନୀ ଥାମବଲସମ୍ପନ୍ନା ମହବ୍ବଲା ଅହୋସି। ସା ଏକଦିଓସଂ ଯୋଜନସତଂ ଗଚ୍ଛତି, ରଞ୍ଞୋ ଦୂତେଯ୍ୟହରଣକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, ସଙ୍ଗାମେ ଯୁଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତୁ ମଦ୍ଦନଂ କରୋତି। ରାଜା ‘‘ଅଯଂ ମେ ବହୂପକାରା’’ତି ତସ୍ସା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଂ ଦତ୍ୱା ଉଦେନେନ ଭଦ୍ଦଓତିକାଯ ଦିନ୍ନସଦିସଂ ସବ୍ବଂ ପରିହାରଂ ଦାପେସି। ଅଥସ୍ସା ଜିଣ୍ଣଦୁବ୍ବଲକାଲେ ରାଜା ସବ୍ବଂ ଯସଂ ଗଣ୍ହି। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନାଥା ହୁତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ତିଣପଣ୍ଣାନି ଖାଦନ୍ତୀ ଜୀଓତି। ଅଥେକଦିଓସଂ ରାଜକୁଲେ ଭାଜନେସୁ ଅପ୍ପହୋନ୍ତେସୁ ରାଜା କୁମ୍ଭକାରଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭାଜନାନି କିର ନପ୍ପହୋନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଗୋମଯାହରଣଯାନକେ ଯୋଜେତୁଂ ଗୋଣେ ନ ଲଭାମି, ଦେଓା’’ତି। ରାଜା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଓଟ୍ଟିଙ୍ଗୋଧି କହ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଚରତି, ଦେଓା’’ତି। ରାଜା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଗୋମଯଂ ଆହରା’’ତି ତଂ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଅଦାସି। କୁମ୍ଭକାରୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେଓା’’ତି ତଥା ଅକାସି।

ଅଥେକଦିଓସଂ ସା ନଗରା ନିକ୍ଖମମାନା ନଗରଂ ପଓିସନ୍ତଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିଦେଓମାନା ‘‘ସାମି, ରାଜା ମଂ ‘ତରୁଣକାଲେ ବହୂପକାରା’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ଇଦାନି ମହଲ୍ଲକକାଲେ ସବ୍ବଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଯି ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ କରୋତି, ଅହଂ ପନ ଅନାଥା ଅରଞ୍ଞେ ତିଣପଣ୍ଣାନି ଖାଦନ୍ତୀ ଜୀଓାମି, ଏଓଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତଂ ମଂ ଇଦାନି ଯାନକେ ଯୋଜେତୁଂ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଅଦାସି, ଠପେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞଂ ମଯ୍ହଂ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ମଯା ରଞ୍ଞୋ କତୂପକାରଂ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥ, ସାଧୁ ଇଦାନି ମେ ନଟ୍ଠଂ ଯସଂ ପଟିପାକତିକଂ କରୋଥା’’ତି ଓତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୮।

‘‘ଅହଂ ଚେ ଦଳ୍ହଧମ୍ମସ୍ସ, ଓହନ୍ତୀ ନାଭିରାଧଯିଂ;

ଧରନ୍ତୀ ଉରସି ସଲ୍ଲଂ, ଯୁଦ୍ଧେ ଓିକ୍କନ୍ତଚାରିନୀ।

୯୯।

''ନୂନ ରାଜା ନ ଜାନାତି, ମମ ୱିକ୍କମପୋରିସଂ;

ସଙ୍ଗାମେ ସୁକତନ୍ତାନି, ଦୂତୱିପ୍ପହିତାନି ଚ।

୧୦୦।

''ସା ନୂନାହଂ ମରିସ୍ସାମି, ଅବନ୍ଧୁ ଅପରାଯିନୀ;

ତଦା ହି କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ, ଦିନ୍ନା ଛକଣହାରିକା''ତି।

ତତ୍ଥ ୱହନ୍ତୀତି ଦୂତେଯ୍ୟହରଣଂ ସଙ୍ଗାମେ ବଲକୋଟ୍ଟକଭିନ୍ଦନଂ ତଂ ତଂ କିଚ୍ଚଂ ୱହନ୍ତୀ ନିତ୍ଥରନ୍ତୀ। ଧରନ୍ତୀ ଉରସି ସଲ୍ଲନ୍ତି ଉରସ୍ମିଂ ବଦ୍ଧଂ କଣ୍ଡଂ ୱା ଅସିଂ ୱା ସତ୍ତିଂ ୱା ଯୁଦ୍ଧକାଲେ ସତ୍ତୂନଂ ଉପରି ଅଭିହରନ୍ତୀ। ୱିକ୍କନ୍ତଚାରିନୀତି ୱିକ୍କମଂ ପରକ୍କମଂ କତ୍ୱା ପରବଲୱିଜଯେନ ଯୁଦ୍ଧେ ୱିକ୍କନ୍ତଗାମିନୀ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସଚେ ସାମି, ଅହଂ ଇମାନି କିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତୀ ରଞ୍ଞୋ ଦଳ୍ହଧମ୍ମସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନାରାଧଯିଂ ନ ପରିତୋସେସିଂ, କୋ ଦାନି ଅଞ୍ଞୋ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧଯିସ୍ସତୀତି।

ମମ ୱିକ୍କମପୋରିସନ୍ତି ମଯା କତଂ ପୁରିସପରକ୍କମଂ। ସୁକତନ୍ତାନୀତି ସୁକତାନି। ଯଥା ହି କମ୍ମାନେୱ କମ୍ମନ୍ତାନି, ୱନାନେୱ ୱନନ୍ତାନି, ଏୱମିଧ ସୁକତାନେୱ ''ସୁକତନ୍ତାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତାନି। ଦୂତୱିପ୍ପହିତାନି ଚାତି ଗଲେ ପଣ୍ଣଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ''ଅସୁକରଞ୍ଞୋ ନାମ ଦେହୀ''ତି ପହିତାଯ ମଯା ଏକଦିୱସେନେୱ ଯୋଜନସତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତାନି ଦୂତପେସନାନି ଚ। ନୂନ ରାଜା ନ ଜାନାତୀତି ନୂନ ତୁମ୍ହାକଂ ଏସ ରାଜା ଏତାନି ମଯା କତାନି କିଚ୍ଚାନି ନ ଜାନାତି। ଅପରାଯିନୀତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠା ଅପ୍ପଟିସରଣା। ତଦା ହୀତି ତଥା ହି, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଦିନ୍ନାତି ଅହଂ ରଞ୍ଞା ଛକଣହାରିକା କତ୍ୱା କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଦିନ୍ନାତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ ମା ସୋଚି, ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ କଥେତ୍ୱା ତୱ ଯସଂ ପଟିପାକତିକଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ନନୁ ତୁମ୍ହାକଂ ଅସୁକା ନାମ ଓଟ୍ଠିବ୍ଯାଧି ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚ ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚ ଉରେ ସଲ୍ଲଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସଙ୍ଗାମଂ ନିତ୍ଥରି, ଅସୁକଦିୱସଂ ନାମ ଗୀୱାଯ ପଣ୍ଣଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପେସିତା ଯୋଜନସତଂ ଅଗମାସି, ତୁମ୍ହେପିସ୍ସା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅଦତ୍ଥ, ସା ଇଦାନି କହ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ତମହଂ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଗୋମଯହରଣତ୍ଥାଯ ଅଦାସି''ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଅଯୁତ୍ତଂ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାକଂ ତଂ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ଯାନକେ ଯୋଜନତ୍ଥାଯ ଦାତୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦୱସେନ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୧।

''ଯାୱତାସୀସତୀ ପୋସୋ, ତାୱଦେୱ ପୱୀଣତି;

ଅତ୍ଥାପାଯେ ଜହନ୍ତି ନଂ, ଓଟ୍ଠିବ୍ଯାଧିଂୱ ଖତ୍ତିଯୋ।

୧୦୨।

''ଯୋ ପୁବ୍ବେ କତକଲ୍ଯାଣୋ, କତତ୍ଥୋ ନାୱବୁଜ୍ଝତି;

ଅତ୍ଥା ତସ୍ସ ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତି, ଯେ ହୋନ୍ତି ଅଭିପତ୍ଥିତା।

୧୦୩।

''ଯୋ ପୁବ୍ବେ କତକଲ୍ଯାଣୋ, କତତ୍ଥୋ ମନୁବୁଜ୍ଝତି;

ଅତ୍ଥା ତସ୍ସ ପୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଯେ ହୋନ୍ତି ଅଭିପତ୍ଥିକା।

୧୦୪।

‘‘ତଂ ୱୋ ୱଦାମି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ଯାୱନ୍ତେତ୍ଥ ସମାଗତା;

ସବ୍ବେ କତଞ୍ଞୁନୋ ହୋଥ, ଚିରଂ ସଗ୍ଗମ୍ହି ଠସ୍ସଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଠମଗାଥାଯ ତାୱ ଅତ୍ଥୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଞ୍ଞାଣଜାତିକୋ ପୋସୋ ଯାୱତାସୀସତୀ, ଯାୱ ‘‘ଇଦଂ ନାମ ମେ ଅଯଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ପଚ୍ଚାସୀସତି, ତାୱଦେୱ ତଂ ପୁରିସଂ ପଣ୍ଣୀଣତି ଭଜତି ସେୱତି, ତସ୍ସ ପନ ଅତ୍ଥାପାଯେ ୱୁଡ୍ଢିଯା ଅପଗମନେ ପରିହୀନକାଲେ ତଂ ନାନାକିଚ୍ଚେସୁ ପତ୍ଥିତଂ ପୋସଂ ଏକଚ୍ଚେ ବାଲା ଇମଂ ଓଟ୍ଠିବ୍ୟାଧିଂ ଅଯଂ ଖତ୍ତିଯୋ ୱିଯ ଜହନ୍ତି।

କତକଲ୍ୟାଣୋତି ପରେନ ଅତ୍ତନୋ କତକଲ୍ୟାଣକମ୍ମୋ। କତତ୍ଥୋତି ନିପ୍ଫାଦିତକିଚ୍ଚୋ। ନାୱବୁଜ୍ଝତୀତି ପଚ୍ଛାପି ତଂ ପରେନ କତଂ ଉପକାରଂ ତସ୍ସ ଜରାଜିଣ୍ଣକାଲେ ଅସମତ୍ଥକାଲେ ନ ସରତି, ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନମ୍ପି ଯସଂ ପୁନ ଗଣ୍ହାତି। ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଭିଜ୍ଜନ୍ତି ନସ୍ସନ୍ତି। ଯେ ହୋନ୍ତି ଅଭିପତ୍ଥିତାତି ଯେ କେଚି ଅତ୍ଥା ଇଚ୍ଛିତା ନାମ ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେ ନସ୍ସନ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ହି ପତ୍ଥିତପତ୍ଥିତଂ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତବୀଜଂ ୱିଯ ନସ୍ସତି। କତତ୍ଥୋ ମନୁବୁଜ୍ଝତୀତି କତତ୍ଥୋ ଅନୁବୁଜ୍ଝତି, ମ-କାରୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସନ୍ଧିୱସେନ ଗହିତୋ। ତଂ ୱୋ ୱଦାମୀତି ତେନ କାରଣେନ ତୁମ୍ହେ ୱଦାମି। ଠସ୍ସଥାତି କତଞ୍ଞୁନୋ ହୁତ୍ୱା ଚିରକାଲଂ ସଗ୍ଗମ୍ହି ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସଥ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସନ୍ନିପତିତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଓୱାଦଂ ଅଦାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଓଟ୍ଠିବ୍ୟାଧିଯା ଯସଂ ପଟିପାକତିକଂ ଅକାସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଓଟ୍ଠିବ୍ୟାଧି ଭଦ୍ଦୱତିକା ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ଅମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦଳ୍ହଧମ୍ମଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୧୦] ୫। ସୋମଦତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋମଂ ପୁରେ ପଚ୍ଚୁଡ୍ଡେତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ମହଲ୍ଲକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିରେକଂ ସାମଣେରଂ ପବ୍ବାଜେସି, ସାମଣେରୋ ତସ୍ସ ଉପକାରକୋ ହୁତ୍ୱା ତଥାରୂପେନ ରୋଗେନ କାଲମକାସି। ମହଲ୍ଲକୋ ତସ୍ମିଂ କାଲକତେ ରୋଦନ୍ତୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକମହଲ୍ଲକୋ ସାମଣେରସ୍ସ କାଲକିରିଯାଯ ରୋଦନ୍ତୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ମରଣସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନରହିତୋ ମଞ୍ଞେ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ଇମସ୍ମିଂ ମତେ ରୋଦିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କତ୍ତଂ କାରେସି। ଅଥେକୋ କାସିଗାମୱାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ କାମେ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ୱନମୂଲଫଲାଫଲେହି ଯାପେନ୍ତୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ଏକଦିୱସଂ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗତୋ ଏକଂ ହତ୍ଥିଚ୍ଛାପଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅସ୍ସମଂ ଆନେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ସୋମଦତ୍ତୋତିସ୍ସ ନାମଂ କତ୍ୱା ତିଣପଣ୍ଣାନି ଖାଦାପେନ୍ତୋ ପଟିଜଗ୍ଗି। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ମହାସରୀରୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ବହୁଂ ଭୋଜନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଜୀରକେନ ଦୁବ୍ବଲୋ ଅହୋସି। ତାପସୋ ତଂ ଅସ୍ସମପଦେ କତ୍ୱା ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗତୋ, ତସ୍ମିଂ ଅନାଗତେଯେୱ ହତ୍ଥିପୋତକୋ କାଲମକାସି। ତାପସୋ ଫଲାଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ମେ ପୁତ୍ତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରୋତି, ଅଜ୍ଜ ନ ଦିସ୍ସତି, କହଂ ନୁ ଖୋ ଗତୋ’’ତି ପରିଦେୱନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୫।

‘‘ଯୋ ମଂ ପୁରେ ପଚ୍ଚୁଡ୍ଡେତି, ଅରଞ୍ଞେ ଦୂରମାଯତୋ;

ସୋ ନ ଦିସ୍ସତି ମାତଙ୍ଗୋ, ସୋମଦତ୍ତୋ କୁହିଂ ଗତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁରେତି ଇତୋ ପୁରେ। ପଚ୍ଚୁଡ୍ଡେତୀତି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଅରଞ୍ଞେ ଦୂରନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ନିମ୍ମନୁସ୍ସେ ଅରଞ୍ଞେ ମଂ ଦୂରଂ ପଚ୍ଚୁଡ୍ଡେତି। ଆଯତୋତି ଆଯାମସମ୍ପନ୍ନୋ।

ଏୱଂ ପରିଦେୱମାନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ପତିତଂ ଦିସ୍ୱା ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୬।

‘‘ଅଯଂ ୱା ସୋ ମତୋ ସେତି, ଅଲ୍ଲସିଙ୍ଗଂୱ ୱଚ୍ଛିତୋ;

ଭୂମ୍ୟା ନିପତିତୋ ସେତି, ଅମରା ୱତ କୁଞ୍ଜରୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଯଂ ୱାତି ୱିଭାୱନତ୍ଥେ ୱା-ସଦ୍ଦୋ। ଅଯମେୱ ସୋ, ନ ଅଞ୍ଞୋତି ତଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଅଲ୍ଲସିଙ୍ଗନ୍ତି ମାଲୁୱଲତାଯ ଅଗ୍ଗପୱାଳଂ। ୱଚ୍ଛିତୋତି ଛିନ୍ନୋ, ଗିମ୍ହକାଲେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ ତରୁଣଦାରକେନ ନଖେନ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାତିତୋ ମାଲୁୱଲତାଯ ଅଙ୍କୁରୋ ୱିଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭୂମ୍ୟାତି ଭୂମିଯଂ। ଅମରା ୱତାତି ମତୋ ୱତ, ‘‘ଅମରୀ’’ତିପି ପାଠୋ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ତାପସୋ ପୁତ୍ତଦାରଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋ, ଇଦାନି ହତ୍ଥିପୋତକେ ପୁତ୍ତସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ପରିଦେୱତି, ସଂୱେଜେତ୍ୱା ନଂ ସତିଂ ପଟିଲଭାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋୱ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୭।

‘‘ଅନଗାରିଯୁପେତସ୍ସ , ୱିପ୍ପମୁତ୍ତସ୍ସ ତେ ସତୋ;

ସମଣସ୍ସ ନ ତଂ ସାଧୁ, ଯଂ ପେତମନୁସୋଚସୀ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୮।

‘‘ସଂୱାସେନ ହୱେ ସକ୍କ, ମନୁସ୍ସସ୍ସ ମିଗସ୍ସ ୱା;

ହଦଯେ ଜାଯତେ ପେମଂ, ତଂ ନ ସକ୍କା ଅସୋଚିତୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗସ୍ସ ୱାତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସବ୍ବେପି ତିରଚ୍ଛାନା ‘‘ମିଗା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ତନ୍ତି ପିଯାଯିତଂ ସତ୍ତଂ।

ଅଥ ନଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୯।

‘‘ମତଂ ମରିସ୍ସଂ ରୋଦନ୍ତି, ଯେ ରୁଦନ୍ତି ଲପନ୍ତି ଚ;

ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇସି ମା ରୋଦି, ରୋଦିତଂ ମୋଘମାହୁ ସନ୍ତୋ।

୧୧୦।

‘‘କନ୍ଦିତେନ ହୱେ ବ୍ରହ୍ମେ, ମତୋ ପେତୋ ସମୁଟ୍ଠହେ;

ସବ୍ବେ ସଙ୍ଗମ୍ମ ରୋଦାମ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଞାତକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେ ରୁଦନ୍ତି ଲପନ୍ତି ଚାତି ବ୍ରହ୍ମେ ଯେ ସତ୍ତା ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି ଚ, ସବ୍ବେ ତେ ମତଂ, ଯୋ ଚ ମରିସ୍ସତି, ତଂ ରୋଦନ୍ତି, ତେସଂଯେୱ ଏୱଂ ରୋଦନ୍ତାନଂ ଅସ୍ସୁସୁକ୍ଖନକାଲୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇସି ମା ରୋଦି। କିଂକାରଣା? ରୋଦିତଂ ମୋଘମାହୁ ସନ୍ତୋ, ପଣ୍ଡିତା ହି ‘‘ରୋଦିତଂ ନିପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ମତୋ ପେତୋତି ଯଦି ଏସ ପେତୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ ମତୋ ରୋଦିତେନ ସମୁଟ୍ଠହେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ସବ୍ବେପି ମଯଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଞାତକେ ରୋଦାମ, କିଂ ନିକ୍କମ୍ମା ଅଚ୍ଛାମାତି।

ତାପସୋ ସକ୍କସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ୱିଗତସୋକୋ ଅସ୍ସୂନି ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଥୁତିୱସେନ ସେସଗାଥା ଆହ –

୧୧୧।

‘‘ଆଦିତ୍ତଂ ୱତ ମଂ ସନ୍ତଂ, ଘତସିତ୍ତଂୱ ପାୱକଂ;

ୱାରିନା ୱିଯ ଓସିଞ୍ଚଂ, ସବ୍ବଂ ନିବ୍ବାପଯେ ଦରଂ।

୧୧୨।

‘‘ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଯମାସି ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ଯୋ ମେ ସୋକପରେତସ୍ସ, ପୁତ୍ତସୋକଂ ଅପାନୁଦି।

୧୧୩।

‘‘ସୋହଂ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋସ୍ମି, ୱୀତସୋକୋ ଅନାୱିଲୋ;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ତୱ ସୁତ୍ୱାନ ୱାସୱା’’ତି।

ତା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାଯେୱ। ଏୱଂ ସକ୍କୋ ତାପସସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ହତ୍ଥିପୋତକୋ ସାମଣେରୋ ଅହୋସି, ତାପସୋ ମହଲ୍ଲକୋ, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୋମଦତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୧୧] ୬। ସୁସୀମଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାଳଆନି କେସାନି ପୁରେ ଅହେସୁନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ନିକ୍ଖମନଂ ୱଣ୍ଣଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଦାନି ଅନେକାନି କପ୍ପକୋଟିସତସହସ୍ସାନି ପୂରିତପାରମିନା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ତିଯୋଜନସତିକେ କାସିରଟ୍ଠେ ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ଜାତଦିୱସେଯେୱ

ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋପି ପୁତ୍ତୋ ଜାୟି। ତେସଂ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସୁସୀମକୁମାରୋତି ନାମଂ ଅକଂସୁ, ରାଜପୁତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋତି। ବାରାଣସିରାଜା ''ପୁତ୍ତେନ ମେ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଦିୱସେ ଜାତୋ''ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଧାତିଯୋ ଦତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ୱଡ୍ଢେସି। ତେ ଉଭୋପି ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଅଭିରୂପା ଦେୱକୁମାରୱଣ୍ଣିନୋ ହୁତ୍ୱା ତକ୍କସିଲାଯଂ ସଜ୍ଜସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମିଂସୁ। ରାଜପୁତ୍ତୋ ଉପରାଜା ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଖାଦନ୍ତୋ ପିୱନ୍ତୋ ନିସୀଦନ୍ତୋ ସଯନ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନେ ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ନଗରଂ ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ୱିଯ ଅଲଙ୍କତୋ ଅଲଙ୍କତଏରାୱଣପଟିଭାଗସ୍ସ ମତ୍ତୱରୱାରଣସ୍ସ ଖନ୍ଧେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାସନେ ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ ଅକାସି। ମାତାପିସ୍ସ ''ପୁତ୍ତଂ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ''ତି ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠତ୍ୱା ତସ୍ସ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ନିସିନ୍ନଂ ପୁରୋହିତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ସଯନଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ''ଇମଂ ଅଲଭନ୍ତୀ ଏତ୍ଥେୱ ମରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହାରଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

ରାଜା ମାତରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କୁହିଂ ମେ ମାତା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଗିଲାନା''ତି ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''କିଂ ଅମ୍ମ, ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ଲଜ୍ଜାଯ ନ କଥେସି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ଅମ୍ମାଯ ଅଫାସୁକଂ ଜାନାହୀ''ତି ପେସେସି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୀ ପୁଚ୍ଛି, ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଇତ୍ଥୀନଂ ରହସ୍ସଂ ନ ନିଗୁହନ୍ତି, ସା ତସ୍ସା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଇତରାପି ତଂ ସୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ''ହୋତୁ, ଗଚ୍ଛ ନଂ ସମସ୍ସାସେହି, ପୁରୋହିତଂ ରାଜାନଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ତଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସମସ୍ସାସେସି। ରାଜାପି ପୁରୋହିତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ମାତୁ ମେ ଜୀୱିତଂ ଦେହି, ତ୍ୱଂ ରାଜା ଭୱିସ୍ସସି, ସା ଅଗ୍ଗମହେସୀ, ଅହଂ ଉପରାଜା''ତି ଆହ। ସୋ ''ନ ସକ୍କା ଏୱଂ କାତୁ''ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିଯମାନୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ରାଜା ପୁରୋହିତଂ ରାଜାନଂ, ମାତରଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କାରେତ୍ୱା ସଯଂ ଉପରାଜା ଅହୋସି।

ତେସଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତାନଂ ଅପରଭାଗେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ କାମେ ପହାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ନିନ୍ନଚିତ୍ତୋ କିଲେସରତିଂ ଅନଲ୍ଲୀଯନ୍ତୋ ଏକକୋୱ ତିଟ୍ଠତି, ଏକକୋୱ ନିସୀଦତି, ଏକକୋୱ ସଯତି, ବନ୍ଧନାଗାରେ ବଦ୍ଧୋ ୱିଯ ପଞ୍ଜରେ ପକ୍ଖିତ୍ତକୁକ୍କୁଟୋ ୱିଯ ଚ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ''ଅଯଂ ରାଜା ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ନାଭିରମତି, ଏକକୋୱ ତିଟ୍ଠତି ନିସୀଦତି ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ଅଯଂ ଖୋ ପନ ଦହରୋ ତରୁଣୋ, ଅହଂ ମହଲ୍ଲିକା, ସୀସେ ମେ ପଲିତାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ 'ସୀସେ ତେ ଦେୱ, ଏକଂ ପଲିତଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ'ତି ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଏକେନୁପାଯେନ ରାଜାନଂ ପତ୍ତିଯାପେତ୍ୱା ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମାପେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ସୀସେ ଊକା ୱିଚିନନ୍ତୀ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ''ଦେୱ, ମହଲ୍ଲକୋସି ଜାତୋ, ସୀସେ ତେ ଏକଂ ପଲିତଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ଆହ। ''ତେନ ହି ଭଦ୍ଦେ, ଏତଂ ପଲିତଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ହତ୍ଥେ ଠପେହୀ''ତି। ସା ତସ୍ସ ସୀସତୋ ଏକଂ କେସଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀସେ ପଲିତଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ତେ, ଦେୱ, ପଲିତ''ନ୍ତି ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଭୀତତସିତସ୍ସ କଞ୍ଚନପଟ୍ଟସଦିସା ନଲାଟା ସେଦା ମୁଚ୍ଚିଂସୁ।

ସୋ ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ''ସୁସୀମ, ତ୍ୱଂ ଦହରୋ ହୁତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକୋ ଜାତୋ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଗୂଥକଲଲେ ନିମୁଗ୍ଗୋ ଗାମସୂକରୋ ୱିଯ କାମକଲଲେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଂ କଲଲଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋସି, ନନୁ କାମେ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସସ୍ସ ତେ କାଲୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୪।

''କାଳଆନି କେସାନି ପୁରେ ଅହେସୁଂ, ଜାତାନି ସୀସମ୍ହି ଯଥାପଦେସେ;

ତାନଜ୍ଜ ସେତାନି ସୁସୀମ ଦିସ୍ୱା, ଧମ୍ମଂ ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ କାଲୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥାପଦେସେତି ତତ୍ଥ ସୀସେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କେସାନଂ ଅନୁରୂପେ ପଦେସେ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ କାଳଆନି ଭମରପତ୍ତୱଣ୍ଣାନି କେସାନି ଜାତାନି ଅହେସୁନ୍ତି ୱଦତି। ଧମ୍ମଂ ଚରାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ ଚରାତି ଅତ୍ତାନମେୱ ଆଣାପେତି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସାତି ମେଥୁନୱିରତିଯା ତେ କାଲୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସସ୍ସ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣିତେ ଇତରା ''ଅହଂ 'ଇମସ୍ସ ଲଗ୍ଗନଂ କରିସ୍ସାମୀ'ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନମେୱ କରି''ନ୍ତି ଭୀତତସିତା ''ଇଦାନିସ୍ସ ଅପବ୍ବଜନତ୍ଥାଯ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧୫.

‘‘ମମେଞ୍ଚ ଦେଞ୍ଚ ପଲିତଂ ନ ତୁଯ୍ହଂ, ମମେଞ୍ଚ ସୀସଂ ମମ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ;

‘ଅତ୍ଥଂ କରିସ୍ସ’ନ୍ତି ମୁସା ଅଭାଣିଂ, ଏକାପରାଧଂ ଖମ ରାଜସେଟ୍ଠ.

୧୧୬.

‘‘ଦହରୋ ତୁଵଂ ଦସ୍ସନିଯୋସି ରାଜ, ପଠମୁଗ୍ଗତୋ ହୋତି ଯଥା କଳୀରୋ;

ରଜ୍ଜଞ୍ଚ କାରେହି ମମଞ୍ଚ ପସ୍ସ, ମା କାଲିକଂ ଅନୁଧାଵୀ ଜନିନ୍ଦା’’ତି.

ତତ୍ଥ ମମେଞ୍ଚ ସୀସନ୍ତି ମମେଞ୍ଚ ସୀସେ ସଞ୍ଜାତଂ ପଲିତନ୍ତି ଦୀପେତି. ଇତରଂ ତସ୍ସେଞ୍ଚ ଵେଵଚନଂ. ଅତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଵୁଡ୍ଢିଂ କରିସ୍ସାମୀତି ମୁସା କଥେସିଂ. ଏକାପରାଧନ୍ତି. ଇମଂ ମଯ୍ହଂ ଏକଂ ଅପରାଧଂ. ପଠମୁଗ୍ଗତୋତି ପଠମଵଯେନ ଉଗ୍ଗତୋ. ହୋହୀତି ହୋସି, ପଠମଵଯେ ପତିଟ୍ଠିତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ. ‘‘ହୋସୀ’’ତିଯେଞ୍ଚ ଵା ପାଠୋ. ଯଥା କଳୀରୋତି ଯଥା ସିନିଦ୍ଧଛଵିତରୁଣକଳୀରୋ ମନ୍ଦଵାତେରିତୋ ଅତିଵିଯ ସୋଭତି, ଏଵରୂପୋସି ତ୍ଵନ୍ତି ଦସ୍ସେତି. ‘‘ପଠମୁଗ୍ଗତୋ ହୋତୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ପଠମୁଗ୍ଗତୋ ତରୁଣକଳୀରୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ହୋତି, ଏଵଂ ତ୍ଵମ୍ପି ଦସ୍ସନୀଯୋତି. ମମଞ୍ଚ ପସ୍ସାତି ମମଞ୍ଚ ଓଲୋକେହି, ମା ମଂ ଅନାଥଂ ଵିଧଵଂ କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ. କାଲିକନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଚରଣଂ ନାମ ଦୁତିଯେ ଵା ତତିଯେ ଵା ଅତ୍ତଭାଵେ ଵିପାକଦାନତୋ କାଲିକଂ ନାମ, ରଜ୍ଜଂ ପନ ଇମସ୍ମିଂଯେଞ୍ଚ ଅତ୍ତଭାଵେ କାମଗୁଣସୁଖୁପ୍ପାଦନତୋ ଅକାଲିକଂ, ସୋ ତ୍ଵଂ ଇମଂ ଅକାଲିକଂ ପହାଯ ମା କାଲିକଂ ଅନୁଧାଵୀତି ଵଦତି.

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ଵଂ ଭଵିତବ୍ବମେଵେତଂ କଥଂ କଥେସି, ପରିଣମନ୍ତେ ହି ମମ ଵଯେ ଇମେହି କାଳଅକେସେହି ପରିଵତ୍ତେତ୍ଵା ସାଣଵାକସଦିସେହି ପଣ୍ଡରେହି ଭଵିତବ୍ବଂ. ଅହଞ୍ହି ନୀଲୁପ୍ପଲାଦିକୁସୁମଦାମସଦିସକୁମାରାନଂ କଞ୍ଚନରୂପପଟିଭାଗାନଂ ଉତ୍ତମଯୋବ୍ବନଵିଲାସସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞାଦୀନଂ ଵଯେ ପରିଣମନ୍ତେ ଜରଂ ପତ୍ତାନଂ ଵେଵଣ୍ଣିଯଞ୍ଚେଞ୍ଚ ସରୀରଭଙ୍ଗଞ୍ଚ ପସ୍ସାମି. ଏଵଂ ଵିପତ୍ତିପରିଯୋସାନୋଵେସ ଭଦ୍ଦେ, ଜୀଵଲୋକୋ’’ତି ଵତ୍ଵା ଉପରି ବୁଦ୍ଧଲୀଳାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ଵଯମାହ –

୧୧୭.

‘‘ପସ୍ସାମି ଵୋହଂ ଦହରିଂ କୁମାରିଂ, ସାମଟ୍ଠପସ୍ସଂ ସୁତନୁଂ ସୁମଜ୍ଝଂ;

କାଳପ୍ପଵାଳଵ ପଵେଲ୍ଲମାନା, ପଲୋଭଯନ୍ତୀଵ ନରେସୁ ଗଚ୍ଛତି.

୧୧୮.

‘‘ତମେନ ପସ୍ସାମିପରେନ ନାରିଂ, ଆସୀତିକଂ ନାଵୁତିକଂଵ ଜଚ୍ଚା;

ଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ଵାନ ପଵେଧମାନଂ, ଗୋପାନସୀଭୋଗ୍ଗସମଂ ଚରନ୍ତି’’ନ୍ତି.

ତତ୍ଥ ଵୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ. ସାମଟ୍ଠପସ୍ସନ୍ତି ସମ୍ମଟ୍ଠପସ୍ସଂ. ଅଯମେଞ୍ଚ ଵା ପାଠୋ, ସବ୍ବପସ୍ସେସୁ ମଟ୍ଠଛଵିଵଣ୍ଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ. ସୁତନୁନ୍ତି ସୁନ୍ଦରସରୀରଂ. ସୁମଜ୍ଝନ୍ତି ସୁସଣ୍ଠିତମଜ୍ଝଂ. କାଳପ୍ପଵାଳଵ ପଵେଲ୍ଲମାନାତି ଯଥା ନାମ ତରୁଣକାଲେ ସୁସମୁଗ୍ଗତା କାଳଵଲ୍ଲୀ ପଵାଳଆ ଵା ହୁତ୍ଵା ମନ୍ଦଵାତେରିତା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପଵେଲ୍ଲତି, ଏଵଂ ପଵେଲ୍ଲମାନା ଇତ୍ଥିଵିଲାସଂ ଦସ୍ସଯମାନା କୁମାରିକା ପଲୋଭଯନ୍ତୀଵ ନରେସୁ ଗଚ୍ଛତି. ସମୀପତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଵଚନଂ, ପୁରିସାନଂ ସନ୍ତିକେ ତେ ପୁରିସେ କିଲେସଵସେନ ପଲୋଭଯନ୍ତୀ ଵିଯ ଗଚ୍ଛତି.

ତମେନ ପସ୍ସାମିପରେନ ନାରିନ୍ତି ତମେନଂ ନାରିଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ଜରଂ ପତ୍ତଂ ଅନ୍ତରହିତରୂପସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ପସ୍ସାମି. ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ପଠମଗାଥାଯ ରୂପେ ଅସ୍ସାଦଂ କଥେତ୍ଵା ଇଦାନି ଆଦୀନଵଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏଵମାହ. ଆସୀତିକଂ ନାଵୁତିକଂଵ ଜଚ୍ଚାତି ଅସୀତିସଂଵଚ୍ଛରଂ ଵା

ନଓ୍ୱୁତିସଂଓ୍ୱଚ୍ଛରଂ ୱା ଜାତିଯା। ଗୋପାନସୀଭୋଗ୍ଗସମନ୍ତି ଗୋପାନସୀସମଂ ଭୋଗ୍ଗଂ, ଗୋପାନସୀଆକାରେନ ଭଗ୍ଗସରୀରଂ ଓନମିତ୍ୱା ନଟ୍ଠକାକଣିକଂ ପରିଯେସନ୍ତିଂ ୱିଯ ଚରମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କାମଞ୍ଚ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଦହରକାଲେ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ନାଓ୍ୱୁତିକକାଲେ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା ନାମ ନତ୍ଥି, ଞାଣେନ ଦିଟ୍ଠଭାଓ୍ୱଂ ସନ୍ଧାଯ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ରୂପସ୍ସ ଆଦୀନଓ୍ୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅଗାରମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ଅନଭିରତିଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୧୯।

''ସୋହଂ ତମେଓ୍ୱାନୁଓ୍ୱିଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ, ଏକୋ ସଯାମି ସଯନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ;

'ଅହମ୍ପି ଏଓ୍ୱଂ' ଇତି ପେକ୍ଖମାନୋ, ନ ଗହେ ରମେ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ କାଲୋ।

୧୨୦।

''ରଜ୍ଜୁଓ୍ୱାଲମ୍ବନୀ ଚେସା, ଯା ଗେହେ ୱସତୋ ରତି;

ଏତମ୍ପି ଛେତ୍ୱାନ ୱଜନ୍ତି ଧୀରା, ଅନପେକ୍ଖିନୋ କାମସୁଖଂ ପହାଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ସୋହନ୍ତି ସୋ ଅହଂ। ତମେଓ୍ୱାନୁଓ୍ୱିଚିନ୍ତଯନ୍ତୋତି ତମେଓ୍ୱ ରୂପାନଂ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଓ୍ୱଞ୍ଚ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ। ଏଓ୍ୱଂ ଇତି ପେକ୍ଖମାନୋତି ''ଯଥା ଏସା ପରିଣତା, ଅହମ୍ପି ଜରଂ ପତ୍ତୋ ଭଗ୍ଗସରୀରୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସାମୀ''ତି ପେକ୍ଖମାନୋ। ନ ଗହେ ରମେତି ଗେହେ ନ ରମାମି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ କାଲୋତି ଭଦ୍ଦେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ମେ କାଲୋ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ଦୀପେତି।

ରଜ୍ଜୁଓ୍ୱାଲମ୍ବନୀ ଚେସାତି ଚ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ, ଆଲମ୍ବନରଜ୍ଜୁ ୱିଯ ଏସାତି ଅତ୍ଥୋ। କତରା? ଯା ଗେହେ ୱସତୋ ରତି, ଯା ଗେହେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ କାମରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା କାମାନଂ ଅପ୍ପସ୍ସାଦତଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଯଂ ଏତ୍ଥାଧିପ୍ପାଯୋ – ଯଥା ଗିଲାନସ୍ସ ମନୁସ୍ସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ପରିଓ୍ୱତ୍ତିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ''ଇମଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ପରିଓ୍ୱତ୍ତେଯ୍ୟାସୀ''ତି ଆଲମ୍ବନରଜ୍ଜୁଂ ବନ୍ଧେଯ୍ୟୁଂ, ତସ୍ସ ତଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ପରିଓ୍ୱତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ କାଯିକଚେତସିକସୁଖଂ ଭଓ୍ୱେଯ୍ୟ, ଏଓ୍ୱଂ କିଲେସାତୁରାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିଓ୍ୱେକସୁଖଓ୍ୱସେନ ପରିଓ୍ୱତ୍ତିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ଅଗାରମଜ୍ଝେ ଠପିତାନି କାମରତିଦାଯକାନି ରୂପାଦୀନି ଆରମ୍ମଣାନି ତେସଂ କିଲେସପରିଳାହକାଲେ ମେଥୁନଧମ୍ମପଟିସେଓ୍ୱନଓ୍ୱସେନ ତାନି ଆରବ୍ଭ ପରିଓ୍ୱତ୍ତମାନାନଂ କାଯିକଚେତସିକସୁଖସଙ୍ଖାତା କାମରତି ନାମ ତଂ ମୁହୁତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଅପ୍ପମତ୍ତିକା ହୋତି, ଏଓ୍ୱଂ ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମାତି। ଏତମ୍ପି ଛେତ୍ୱାନାତି ଯସ୍ମା ପନ ବହୁଦୁକ୍ଖା କାମା ବହୁପାଯାସା, ଆଦୀନଓ୍ୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ୟୋ, ତସ୍ମା ତଂ ଆଦୀନଓ୍ୱଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ପଣ୍ଡିତା ଏତମ୍ପି ରଜ୍ଜୁଂ ଛେତ୍ୱା ଗୂଥକୂପେ ନିମୁଗ୍ଗପୁରିସୋ ତଂ ପଜହନ୍ତୋ ୱିଯ ଅନପେକ୍ଖିନୋ ଏତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ବହୁଦୁକ୍ଖଂ କାମସୁଖଂ ପହାଯ ୱଜନ୍ତି, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମନୋରମଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜନ୍ତୀତି।

ଏଓ୍ୱଂ ମହାସତ୍ତୋ କାମେସୁ ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ଆଦୀନଓ୍ୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସହାଯଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଞାତିମିତ୍ତସୁହଜ୍ଜାନଂ ରୋଦନ୍ତାନଂ ପରିଦେଓ୍ୱନ୍ତାନମେଓ୍ୱ ସିରିଓ୍ୱିଭଓ୍ୱଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ହିମଓ୍ୱନ୍ତଂ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ବହୂ ଜନେ ଅମତପାନଂ ପାଯେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଅଗ୍ଗମହେସୀ ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ସହାଯରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ସୁସୀମରାଜା ପନ ଅହମେଓ୍ୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସୁସୀମଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୧୨] ୭। କୋଟସିମ୍ବଲିଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା

ଅହଂ ଦସସତଂବ୍ୟାମନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓ୍ୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କିଲେସନିଗ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପନ ପାନୀଯଜାତକେ (ଜା॰ ୧।୧୧।୫୯ ଆଦଯୋ) ଆଓ୍ୱି ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି। ଇଧାପି ସତ୍ଥା ଅନ୍ତୋକୋଟିସନ୍ଥାରେ କାମଓ୍ୱିତକ୍କାଭିଭୂତେ ପଞ୍ଚସତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ,

ଆସଙ୍କିତଙ୍କଯୁତ୍ତକଂ ନାମ ଆସଙ୍କିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, କିଲେସା ନାମ ୱଡ୍ଢନ୍ତା ୱନେ ନିଗ୍ରୋଧାଦୟୋ ୱିଯ ରୁକ୍ଖଂ, ପୁରିସଂ ଭଞ୍ଜନ୍ତି, ତେନେୱ ପୁବ୍ବେପି କୋଟସିମ୍ବଲିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା ଏକଂ ସକୁଣଂ ନିଗ୍ରୋଧବୀଜାନି ଖାଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖନ୍ତରେ ୱଚ୍ଚଂ ପାତେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା 'ଇତୋ ମେ ୱିମାନସ୍ସ ୱିନାସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି ଭଯପ୍ପତ୍ତା ଅହୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୋଟସିମ୍ବଲିଯଂ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥେକୋ ସୁପଣ୍ଣରାଜା ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତିକଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ପକ୍ଖୱାତେହି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ଏକଂ ବ୍ୟାମସହସ୍ସାଯାମଂ ନାଗରାଜାନଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ମୁଖେନସ୍ସ ଗହିତଗୋଚରଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା କୋଟସିମ୍ବଲିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱନମତ୍ଥକେନ ପାଯାସି। ନାଗରାଜା ''ଓଲମ୍ବେନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ଭୋଗଂ ପୱେସେତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ସୁପଣ୍ଣରଞ୍ଞୋ ମହାବଲତାଯ ନାଗରାଜସ୍ସ ଚ ମହାସରୀରତାଯ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ ସମୁଗ୍ଘାଟଂ ଅଗମାସି। ନାଗରାଜା ନେୱ ରୁକ୍ଖଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ସୁପଣ୍ଣରାଜା ସଦ୍ଧିଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେନ ନାଗରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା କୋଟସିମ୍ବଲିଂ ପତ୍ୱା ନାଗରାଜାନଂ ଖନ୍ଧପିଟ୍ଠେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଉଦରମସ୍ସ ଫାଲେତ୍ୱା ନାଗମେଦଂ ଖାଦିତ୍ୱା ସେସକଳେୱରଂ ସମୁଦ୍ଦେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତସ୍ମିଂ ପନ ନିଗ୍ରୋଧେ ଏକା ସକୁଣିକା ଅତ୍ଥି, ସା ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା କୋଟସିମ୍ବଲିଯା ସାଖନ୍ତରେ ନିସୀଦି। ରୁକ୍ଖଦେୱତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ସକୁଣିକା ମମ ରୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧେ ୱଚ୍ଚଂ ପାତେସ୍ସତି, ତତୋ ନିଗ୍ରୋଧଗଚ୍ଛୋ ୱା ପିଲକ୍ଖଗଚ୍ଛୋ ୱା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସକଲରୁକ୍ଖଂ ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଅଥ ମେ ୱିମାନଂ ନସ୍ସିସ୍ସତୀ''ତି ଭୀତତସିତା ପୱେଧି। ତସ୍ସା ପୱେଧନ୍ତିଯା କୋଟସିମ୍ବଲୀପି ଯାୱ ମୂଲା ପୱେଧି। ସୁପଣ୍ଣରାଜା ତଂ ପୱେଧମାନଂ ଦିସ୍ୱା କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୧।

''ଅହଂ ଦସସତଂବ୍ୟାମଂ, ଉରଗମାଦାଯ ଆଗତୋ;

ତଞ୍ଚ ମଞ୍ଚ ମହାକାଯଂ, ଧାରଯଂ ନପ୍ପୱେଧସି।

୧୨୨।

''ଅଥିମଂ ଖୁଦ୍ଦକଂ ପକ୍ଖିଂ, ଅପ୍ପମଂସତରଂ ମଯା;

ଧାରଯଂ ବ୍ୟଥସି ଭୀତା, କମତ୍ଥଂ କୋଟସିମ୍ବଲୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦସସତଂବ୍ୟାମନ୍ତି ସହସ୍ସବ୍ୟାମମତ୍ତାଯାମଂ। ଉରଗମାଦାଯ ଆଗତୋତି ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ଉରଗଂ ଆଦାଯ ଇଧ ଆଗତୋ। ତଞ୍ଚ ମଞ୍ଚାତି ତଞ୍ଚ ଉରଗଂ ମଞ୍ଚ। ଧାରଯନ୍ତି ଧାରଯମାନା। ବ୍ୟଥସୀତି କମ୍ପସି। କମତ୍ଥନ୍ତି କିଂ ଅତ୍ଥଂ, କେନ କାରଣେନାତି ପୁଚ୍ଛତି, କଂ ୱା ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନାତିପି ଅତ୍ଥୋ। କୋଟସିମ୍ବଲୀତି ରୁକ୍ଖନାମେନ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆଲପତି। ସୋ ହି ସିମ୍ବଲିରୁକ୍ଖୋ ଖନ୍ଧସାଖମହନ୍ତତାଯ କୋଟସିମ୍ବଲିନାମଂ ଲଭତି, ତସ୍ମିଂ ଅଧିୱତ୍ଥଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସପି ତଦେୱ ନାମଂ।

ଅଥସ୍ସ କାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୩।

''ମଂସଭକ୍ଖୋ ତୁୱଂ ରାଜ, ଫଲଭକ୍ଖୋ ଅଯଂ ଦିଜୋ;

ଅଯଂ ନିଗ୍ରୋଧବୀଜାନି, ପିଲକ୍ଖୁଦୁମ୍ବରାନି ଚ;

ଅସ୍ସତ୍ଥାନି ଚ ଭକ୍ଖିତ୍ୱା, ଖନ୍ଧେ ମେ ଓହଦିସ୍ସତି।

୧୨୪।

‘‘ତେ ରୁକ୍ଖା ସଂୱିରୂହନ୍ତି, ମମ ପସ୍ସେ ନିୱାତଜା;

ତେ ମଂ ପରିୟୋନନ୍ଧିସ୍ସନ୍ତି, ଅରୁକ୍ଖଂ ମଂ କରିସ୍ସରେ।

୧୨୫।

‘‘ସନ୍ତି ଅଞ୍ଞେପି ରୁକ୍ଖା ସେ, ମୂଲିନୋ ଖନ୍ଧିନୋ ଦୁମା;

ଇମିନା ସକୁଣଜାତେନ, ବୀଜମାହରିତା ହତା।

୧୨୬।

‘‘ଅଜ୍ଝାରୂହାଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି, ବ୍ରହନ୍ତମ୍ପି ୱନପ୍ପତିଂ;

ତସ୍ମା ରାଜ ପୱେଧାମି, ସମ୍ପସ୍ସଂନାଗତଂ ଭୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଓହଦିସ୍ସତୀତି ୱଚ୍ଚଂ ପାତେସ୍ସତି। ତେ ରୁକ୍ଖାତି ତେହି ବୀଜେହି ଜାତା ନିଗ୍ରୋଧାଦୟୋ ରୁକ୍ଖା। ସଂୱିରୂହନ୍ତୀତି ସଂୱିରୁହିସ୍ସନ୍ତି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତି। ମମ ପସ୍ସେତି ମମ ସାଖନ୍ତରାଦୀସୁ। ନିୱାତଜାତି ମମ ସାଖାହି ୱାତସ୍ସ ନିୱାରିତତ୍ତା ନିୱାତେ ଜାତା। ତେ ମଂ ପରିୟୋନନ୍ଧିସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତେ ଏୱଂ ୱଡ୍ଢିତା ମଂ ପରିୟୋନନ୍ଧିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅୟମେତ୍ଥାଧିପ୍ପାୟୋ। କରିସ୍ସରେତି ଅଥେୱଂ ପରିୟୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ମଂ ଅରୁକ୍ଖମେୱ କରିସ୍ସନ୍ତି ସବ୍ବସୋ ଭଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି। ରୁକ୍ଖା ସେତି ରୁକ୍ଖା। ମୂଲିନୋ ଖନ୍ଧିନୋତି ମୂଲସମ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ଖନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନା ଚ। ଦୁମାତି ରୁକ୍ଖୱେୱଚନମେୱ। ବୀଜମାହରିତାତି ବୀଜଂ ଆହରିତ୍ୱା। ହତାତି ଅଞ୍ଞେପି ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ ରୁକ୍ଖା ୱିନାସିତା ସନ୍ତି। ଅଜ୍ଝାରୂହାଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ନିଗ୍ରୋଧାଦୟୋ ରୁକ୍ଖା ଅଜ୍ଝାରୂହା ହୁତ୍ୱା ମହନ୍ତମ୍ପି ଅଞ୍ଞଂ ୱନପ୍ପତିଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ପନ ୱନେ ପତି, ୱନସ୍ସ ପତି, ୱନପ୍ପତୀତି ତୟୋପି ପାଠାୟେୱ। ରାଜାତି ସୁପଣ୍ଣଂ ଆଲପତି।

ରୁକ୍ଖଦେୱତାୟ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୨୭।

‘‘ସଙ୍କେୟ୍ୟ ସଙ୍କିତବ୍ବାନି, ରକ୍ଖେୟ୍ୟାନାଗତଂ ଭୟଂ;

ଅନାଗତଭୟା ଧୀରୋ, ଉଭୋ ଲୋକେ ଅୱେକ୍ଖତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନାଗତଂ ଭୟନ୍ତି ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱିରମନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକମ୍ପି ସମ୍ପରାୟିକମ୍ପି ଅନାଗତଂ ଭୟଂ ରକ୍ଖତି ନାମ, ପାପମିତ୍ତେ ୱେରିପୁଗ୍ଗଲେ ଚ ଅନୁପସଙ୍କମନ୍ତୋ ଅନାଗତଭୟଂ ରକ୍ଖତି ନାମ। ଏୱଂ ଅନାଗତଂ ଭୟଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ। ଅନାଗତଭୟାତି ଅନାଗତଭୟକାରଣା ତଂ ଭୟଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଧୀରୋ ଇଧଲୋକଞ୍ଚ ପରଲୋକଞ୍ଚ ଅୱେକ୍ଖତି ଓଲୋକେତି ନାମ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତଂ ପକ୍ଖିଂ ତମ୍ହା ରୁକ୍ଖା ପଲାପେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଆସଙ୍କିତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ଆସଙ୍କିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ।

ତଦା ସୁପଣ୍ଣରାଜା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କୋଟସିମ୍ବଲିଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୧୩] ୮। ଧୂମକାରିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ରାଜାଅପୁଚ୍ଛି ୱିଧୁରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଆଗନ୍ତୁକସଙ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଏକସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଭେଣିଆଗତାନଂ ପୋରାଣକଯୋଧାନଂ ସଙ୍ଗହଂ ଅକତ୍ୱା ଅଭିନୱାଗତାନଂ ଆଗନ୍ତୁକାନଞ୍ଞେୱ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତେ କୁପିତେ ଯୁଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ ଗତସ୍ସ "ଆଗନ୍ତୁକା ଲଦ୍ଧସକ୍କାରା ଯୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ପୋରାଣକଯୋଧା ନ ଯୁଜ୍ଝିଂସୁ, "ପୋରାଣକଯୋଧା ଯୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ଆଗନ୍ତୁକାପି ନ ଯୁଜ୍ଝିଂସୁ। ଚୋରା ରାଜାନଂ ଜିନିଂସୁ। ରାଜା ପରାଜିତୋ ଆଗନ୍ତୁକସଙ୍ଗହଦୋସେନ ଅତ୍ତନୋ ପରାଜିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା "କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହମେୱ ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ପରାଜିତୋ, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେପି ରାଜାନୋ ପରାଜିତପୁବ୍ବାତି ଦସବଲଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ"ତି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। ସତ୍ଥା "ନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ତ୍ୱମେୱେକୋ, ପୋରାଣକରାଜାନୋପି ଆଗନ୍ତୁକସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ପରାଜିତା"ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କୁରୁରଟ୍ଠେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲଗୋତ୍ତୋ ଧନଞ୍ଚଯୋ ନାମ କୋରବ୍ୟରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଇନ୍ଦପତ୍ଥଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଲଭିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ଅହୋସି, ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତୋତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତଦା ଧନଞ୍ଚଯରାଜା ପୋରାଣକଯୋଧେ ଅଗଣେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁକାନଞ୍ଞେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତେ କୁପିତେ ଯୁଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ ଗତସ୍ସ "ଆଗନ୍ତୁକା ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ନେୱ ପୋରାଣକା ଯୁଜ୍ଝିଂସୁ, "ପୋରାଣକା ଯୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ନ ଆଗନ୍ତୁକା ଯୁଜ୍ଝିଂସୁ। ରାଜା ପରାଜିତୋ ଇନ୍ଦପତ୍ଥମେୱ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା "ଆଗନ୍ତୁକସଙ୍ଗହସ୍ସ କତଭାୱେନ ପରାଜିତୋମ୍ହୀ"ତି ଚିନ୍ତେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ "କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହମେୱ ଆଗନ୍ତୁକସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ପରାଜିତୋ, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେପି ରାଜାନୋ ପରାଜିତପୁବ୍ବା ଅତ୍ଥୀତି ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ତମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ପୁଚ୍ଛନାକାରଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଉପଡ୍ଢଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୮।

"ରାଜା ଅପୁଚ୍ଛି ୱିଧୁରଂ, ଧମ୍ମକାମୋ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ"ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମକାମୋତି ସୁଚରିତଧମ୍ମପ୍ପିଯୋ।

"ଅପି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାନାସି, କୋ ଏକୋ ବହୁ ସୋଚତୀ"ତି –

ସେସୌପଡ୍ଢଗାଥାଯ ପନ ଅଯମତ୍ଥୋ – ଅପି ନାମ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ୱଂ ଜାନାସି "କୋ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ

ଏକୋ ବହୁ ସୋଚତି, ନାନାକାରଣେନ ସୋଚତୀ"ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ "ମହାରାଜ, କିଂ ସୋକୋ ନାମ ତୁମ୍ହାକଂ ସୋକୋ, ପୁବ୍ବେ ଧୂମକାରୀ ନାମେକୋ ଅଜପାଲବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହନ୍ତଂ ଅଜଯୂଥଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱଜଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଜା ଠପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଞ୍ଚ ଧୂମଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଅଜଯୂଥଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ଖୀରାଦୀନି ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱସି। ସୋ ତତ୍ଥ ଆଗତେ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେ ସରଭେ ଦିସ୍ୱା ତେସୁ ସିନେହଂ କତ୍ୱା ଅଜା ଅଗଣେତ୍ୱା ଅଜାନଂ ସକ୍କାରଂ ସରଭାନଂ କତ୍ୱା ସରଦକାଲେ ସରଭେସୁ ପଲାଯିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ଗତେସୁ ଅଜାସୁପି ନଟ୍ଠାସୁ ସରଭେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ସୋକେନ ପଣ୍ଡୁରୋଗୀ ହୁତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ଅଯଂ ଆଗନ୍ତୁକସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ତୁମ୍ହେହି ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସୋଚିତ୍ୱା କିଲମିତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ"ତି ଇଦଂ ଉଦାହରଣଂ ଆନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୧୨୯।

"ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଜଯୂଥେନ, ପହୂତେଜୋ ୱନେ ୱସଂ;

ଧୂମଂ ଅକାସି ୱାସେଟ୍ଠୋ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱମତନ୍ଦିତୋ।

୧୩୦।

"ତସ୍ସ ତଂଧୂମଗନ୍ଧେନ, ସରଭା ମକସଜ୍ଜିତା;

ଓସ୍ସାୱାସଂ ଉପଗଚ୍ଛୁଂ, ଧୂମକାରିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ।

୧୩୧।

‘‘ସରଭେସୁ ମନଂ କତ୍ୱା, ଅଜା ସୋ ନାୱବୁଜ୍ଝଥ;

ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ୱଜନ୍ତୀ ୱା, ତସ୍ସ ତା ୱିନସୁଂ ଅଜା।

୧୩୨।

‘‘ସରଭା ସରଦେ କାଲେ, ପହୀନମକସେ ୱନେ;

ପାୱିସୁଂ ଗିରିଦୁଗ୍ଗାନି, ନଦୀନଂ ପଭୱାନି ଚ।

୧୩୩।

‘‘ସରଭେ ଚ ଗତେ ଦିସ୍ୱା, ଅଜା ଚ ୱିଭୱଂ ଗତା;

କିସୋ ଚ ୱିୱଣ୍ଣୋ ଚାସି, ପଣ୍ଡୁରୋଗୀ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

୧୩୪।

‘‘ଏୱଂ ଯୋ ସଂ ନିରଂକତ୍ୱା, ଆଗନ୍ତୁଂ କୁରୁତେ ପିଯଂ;

ସୋ ଏକୋ ବହୁ ସୋଚତି, ଧୂମକାରୀୱ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପହୂତେଜୋତି ପହୂତିନ୍ଧନୋ। ଧୂମଂ ଅକାସୀତି ମକ୍ଖିକପରିପନ୍ଥହରଣତ୍ଥାଯ ଅଗ୍ଗିଞ୍ଚ ଧୂମଞ୍ଚ ଅକାସି। ୱାସେଟ୍ଠୋତି ତସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ। ଅତନ୍ଦିତୋତି ଅନଲସୋ ହୁତ୍ୱା। ତଂଧୂମଗନ୍ଧେନାତି ତେନ ଧୂମଗନ୍ଧେନ। ସରଭାତି ସରଭମିଗା। ମକସଡ୍ଡିତାତି ମକସେହି ଉପଦ୍ଦୁତା ପୀଳିତା। ସେସମକ୍ଖିକାପି ମକସଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତା। ଓସ୍ସାୱାସନ୍ତି ଓସ୍ସାରଉୱାସଂ ୱସିଂସୁ। ମନଂ କତ୍ୱାତି ସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ନାୱବୁଜ୍ଝଥାତି ଅରଞ୍ଞତୋ ଚରିତ୍ୱା ୱଜଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଚେୱ ୱଜତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଚ ‘‘ଏତ୍ତକା ଆଗତା, ଏତ୍ତକା ଅନାଗତା’’ତି ନ ଜାନାତି। ତସ୍ସ ତା ୱିନସୁନ୍ତି ତସ୍ସ ତା ଏୱଂ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସୀହପରିପନ୍ଥାଦିତୋ ଅରକ୍ଖିଯମାନା ଅଜା ସୀହପରିପନ୍ଥାଦୀହି ୱିନସ୍ସିଂସୁ, ସବ୍ବାୱ ୱିନଟ୍ଠା।

ନଦୀନଂ ପଭୱାନି ଚାତି ପବ୍ବତେଯ୍ୟାନଂ ନଦୀନଂ ପଭୱଟ୍ଠାନାନି ଚ ପୱିଟ୍ଠା। ୱିଭୱନ୍ତି ଅଭାୱଂ। ଅଜା ଚ ୱିନାସଂ ପତ୍ତା ଦିସ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା। କିସୋ ଚ ୱିୱଣ୍ଣୋତି ଖୀରାଦିଦାଯିକା ଅଜା ପହାଯ ସରଭେ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେପି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଉଭତୋ ପରିହୀନୋ ସୋକାଭିଭୂତୋ କିସୋ ଚେୱ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଚ ଅହୋସି। ଏୱଂ ଯୋ ସଂ ନିରଂକତ୍ୱାତି ଏୱଂ ମହାରାଜ, ଯୋ ସକଂ ପୋରାଣଂ ଅଚ୍ଛତିକଂ ଜନଂ ନୀହରିତ୍ୱା ପହାଯ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଅଗଣେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁକଂ ପିଯଂ କରୋତି, ସୋ ତୁମ୍ହାଦିସୋ ଏକୋ ବହୁ ସୋଚତି, ଅଯଂ ତେ ମଯା ଦସ୍ସିତୋ ଧୂମକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱିଯ ବହୁ ସୋଚତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ କଥେସି। ସୋପି ସଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପସୀଦିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ଅଚ୍ଛତିକସଙ୍ଗହମେୱ କରୋନ୍ତୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୋରବ୍ୟରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଧୂମକାରୀ ପସେନଦିକୋସଲୋ, ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଧୂମକାରିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୧୪] ୯. ଜାଗରଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୋଧଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ସୋତାପନ୍ନୋ ଅରିଯସାୱକୋ ସାୱତ୍ଥିତୋ ସକଟସତ୍ଥେନ ସଦ୍ଧିଂ କନ୍ତାରମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ସତ୍ଥୱାହୋ ତତ୍ଥ ଏକସ୍ମିଂ ଉଦକଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ମୋଚେତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ୱାସଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ତେ ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୁପିଂସୁ, ଉପାସକୋ ପନ ସତ୍ଥୱାହସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥଂ ୱିଲୁମ୍ପିତୁକାମା ପଞ୍ଚସତା ଚୋରା ନାନାୱୁଧାନି ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତେ ତଂ ଉପାସକଂ ଚଙ୍କମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ନିଦ୍ଦାଯନକାଲେ ୱିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମା''ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ସୋପି ତିଯାମରତ୍ତିଂ ଚଙ୍କମିଯେୱ। ଚୋରା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଗହିତଗହିତା ପାସାଣମୁଗ୍ଗରାଦଯୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ''ଭୋ ସତ୍ଥୱାହ, ଇମଂ ଅପ୍ପମାଦେନ ଜଗ୍ଗନ୍ତଂ ପୁରିସଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିତଂ ଲଭିତ୍ୱା ତୱ ସନ୍ତକସ୍ସ ସାମିକୋ ଜାତୋ, ଏତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କରେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାଯ ତେହି ଛଡ୍ଡିତପାସାଣମୁଗ୍ଗରାଦଯୋ ଦିସ୍ୱା ''ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହେହି ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ଉପାସକସ୍ସ ସକ୍କାରଂ ଅକଂସୁ। ଉପାସକୋପି ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତକିଚ୍ଚୋ ପୁନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ''କିଂ, ଉପାସକ, ନ ପଞ୍ଞାଯସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ, ଉପାସକ, ତ୍ୱଂଯେୱ ଅନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ୱିସେସଂ ଲଭି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ଜଗ୍ଗନ୍ତା ୱିସେସଂ ଗୁଣଂ ଲଭିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତୋ ଅପରଭାଗେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଠାନଚଙ୍କମିରିଯାପଥୋ ହୁତ୍ୱା ୱସନ୍ତୋ ନିଦ୍ଦଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଚଙ୍କମତି। ଅଥସ୍ସ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତରୁକ୍ଖଦେୱତା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖୱିଟପେ ଠତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୫.

''କୋଧ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋ, କୋଧ ସୁତ୍ତେସୁ ଜାଗରୋ;

କୋ ମମେତଂ ୱିଜାନାତି, କୋ ତଂ ପଟିଭଣାତି ମେ''ତି।

ତତ୍ଥ କୋଧାତି କୋ ଇଧ। କୋ ମମେତନ୍ତି କୋ ମମ ଏତଂ ପଞ୍ହଂ ୱିଜାନାତି। କୋ ତଂ ପଟିଭଣାତି ମେତି ଏତଂ ମଯା ପୁଟ୍ଠଂ ପଞ୍ହଂ ମଯ୍ହଂ କୋ ପଟିଭଣାତି, କୋ ବ୍ୟାକରିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା –

୧୩୬.

''ଅହଂ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋ, ଅହଂ ସୁତ୍ତେସୁ ଜାଗରୋ;

ଅହମେତଂ ୱିଜାନାମି, ଅହଂ ପଟିଭଣାମି ତେ''ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ତାଯ –

୧୩୭.

''କଥଂ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋ, କଥଂ ସୁତ୍ତେସୁ ଜାଗରୋ;

କଥଂ ଏତଂ ୱିଜାନାସି, କଥଂ ପଟିଭଣାସି ମେ''ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ପୁଟ୍ଠୋ ତମତ୍ଥଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ –

୧୩୮।

‘‘ଯେ ଧମ୍ମଂ ନପ୍ପଜାନନ୍ତି, ସଂଯମୋତି ଦମୋତି ଚ;

ତେସୁ ସୁପ୍ପମାନେସୁ, ଅହଂ ଜଗ୍ଗାମି ଦେୱତେ।

୧୩୯।

‘‘ଯେସଂ ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ, ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିରାଜିତା;

ତେସୁ ଜାଗରମାନେସୁ, ଅହଂ ସୁତ୍ତୋସ୍ମି ଦେୱତେ।

୧୪୦।

‘‘ଏୱଂ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋ, ଏୱଂ ସୁତ୍ତେସୁ ଜାଗରୋ;

ଏୱମେତଂ ୱିଜାନାମି, ଏୱଂ ପଟିଭଣାମି ତେ’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଆହ;

ତତ୍ଥ କଥଂ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋତି କଥଂ ତ୍ୱଂ ଜାଗରତଂ ସତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରେ ସୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋସି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଯେ ଧମ୍ମନ୍ତି ଯେ ସତ୍ତା ନୱୱିଧଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ନ ପଜାନନ୍ତି। ସଂଯମୋତି ଦମୋତି ଚାତି ‘‘ଅଯଂ ସଂଯମୋ, ଅଯଂ ଦମୋ’’ତି ଏୱଞ୍ଚ ଯେ ମଗ୍ଗେନ ଆଗତଂ ସୀଲଞ୍ଚେୱ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଞ୍ଚ ନ ଜାନନ୍ତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ହି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଦମନତୋ ‘‘ଦମୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେସୁ ସୁପ୍ପମାନେସୂତି ତେସୁ କିଲେସନିଦ୍ଦାୱସେନ ସୁପନ୍ତେସୁ ସତ୍ତେସୁ ଅହଂ ଅପ୍ପମାଦୱସେନ ଜଗ୍ଗାମି।

‘‘ଯେସଂ ରାଗୋ ଚା’’ତି ଗାଥାଯ ଯେସଂ ମହାଖୀଣାସୱାନଂ ପଦସତେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଦିଯଡ୍ଢସହସ୍ସତଣ୍ହାଲୋଭସଙ୍ଖାତୋ ରାଗୋ ଚ ନୱଆଘାତୱତ୍ଥୁସମୁଟ୍ଠାନୋ ଦୋସୋ ଚ ଦୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଅଞ୍ଞାଣଭୂତା ଅୱିଜ୍ଜା ଚାତି ଇମେ କିଲେସା ୱିରାଜିତା ପହୀନା, ତେସୁ ଅରିଯେସୁ ସବ୍ବାକାରେନ ଜାଗରମାନେସୁ ତେ ଉପାଦାଯ ଅହଂ ସୁତ୍ତୋ ନାମ ଦେୱତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଜାଗରତନ୍ତି ଏୱଂ ଦେୱତେ ଅହଂ ଇମିନା କାରଣେନ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋ ନାମାତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବପଦେସୁ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତେନ ପଞ୍ହେ କଥିତେ ତୁଟ୍ଠା ଦେୱତା ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୀ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୪୧।

‘‘ସାଧୁ ଜାଗରତଂ ସୁତ୍ତୋ, ସାଧୁ ସୁତ୍ତେସୁ ଜାଗରୋ;

ସାଧୁ ମେତଂ ୱିଜାନାସି, ସାଧୁ ପଟିଭଣାସି ମେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାଧୂତି ଭଦ୍ଦକଂ କତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ କଥେସି, ମଯମ୍ପି ନଂ ଏୱମେୱ କଥେମାତି। ଏୱଂ ସା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନମେୱ ପାୱିସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦେୱଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଜାଗରଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୧୫] ୧୦। କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ କିରତ୍ଥୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା ହି ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଏକସ୍ସ ମାଲାକାରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଧୀତା

ଉତ୍ତମରୂପଧରା ମହାପୁଞ୍ଞା ସୋଳସଵସ୍ସିକକାଲେ ଏକଦିଵସଂ କୁମାରିକାହି ସଦ୍ଧିଂ ପୁପ୍ଫାରାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ତଯୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଗହେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫପଚ୍ଛିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ସା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ଭଗଵନ୍ତଂ ସରୀରପ୍ପଭଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିଵୁତଂ ନଗରଂ ପଵିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତଯୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଉପନାମେସି। ସତ୍ଥା ଚତୁମହାରାଜଦତ୍ତିଯଂ ପତ୍ତଂ ଉପନେତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେସି। ସାପି ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦେ ସିରସା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ପୀତିଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥା ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି। ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ''କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ତଥାଗତସ୍ସ ସିତକରଣେ''ତି ଭଗଵନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ''ଆନନ୍ଦ, ଅଯଂ କୁମାରିକା ଇମେସଂ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡାନଂ ଫଲେନ ଅଜ୍ଜେଵ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ସିତକାରଣଂ କଥେସି।

କୁମାରିକାପି ପୁପ୍ଫାରାମଂ ଗତା । ତଂ ଦିଵସମେଵ କୋସଲରାଜା ଅଜାତସତ୍ତୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝନ୍ତୋ ଯୁଦ୍ଧପରାଜିତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅସ୍ସଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଗୀତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଅସ୍ସଂ ତଂ ଆରାମାଭିମୁଖଂ ପେସେସି। ପୁଞ୍ଞସମ୍ପନ୍ନା କୁମାରିକା ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ଅପଲାଯିତ୍ୱାଵ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସସ୍ସ ନାସରଜ୍ଜୁଯା ଗଣ୍ହି, ରାଜା ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିଯଂ ନିସିନ୍ନୋଵ ''ସସାମିକାସି, ଅସାମିକାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅସାମିକଭାଵଂ ଞତ୍ୱା ଅସ୍ସା ଓରୁଯ୍ହ ଵାତାତପକିଲନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଅଙ୍କେ ନିପନ୍ନୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ଵିସ୍ସମିତ୍ୱା ତଂ ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ବଲକାଯପରିଵୁତୋ ନଗରଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଲଘରଂ ପେସେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଯାନଂ ପହିଣିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରସମ୍ମାନେନ କୁଲଘରତୋ ଆହରାପେତ୍ୱା ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସେକଂ ଦତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ସା ରଞ୍ଞୋ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା, ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯିକାଦୀହି ପଞ୍ଚହି କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ପତିଦେଵତା, ବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ଵଲ୍ଲଭା ଅହୋସି। ତସ୍ସା ସତ୍ଥୁ ତଯୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଦତ୍ୱା ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅଧିଗତଭାଵୋ ସକଲନଗରଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗତୋ।

ଅଥେକଦିଵସଂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆଵୁସୋ, ମଲ୍ଲିକା ଦେଵୀ ବୁଦ୍ଧାନଂ ତଯୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଦତ୍ୱା ତେସଂ ଫଲେନ ତଂ ଦିଵସଞ୍ଞେଵ ଅଭିସେକଂ ପତ୍ତା, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ମହାଗୁଣତା''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମଲ୍ଲିକାଯ ଏକସ୍ସ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତଯୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଦତ୍ୱା କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଭାଵାଧିଗମୋ। କସ୍ମା? ବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣମହନ୍ତତାଯ। ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଲୋଣକଂ ଅସ୍ନେହଂ ଅଫାଣିତଂ କୁମ୍ମାସଂ ଦତ୍ୱା ତସ୍ସ ଫଲେନ ଦୁତିଯେ ଅତ୍ତଭାଵେ ତିଯୋଜନସତିକେ କାସିରଟ୍ଠେ ରଜ୍ଜସିରିଂ ପାପୁଣିଂସୂ''ତି ଵତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଦଲିଦ୍ଦକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଵଯପ୍ପତ୍ତୋ ଏକଂ ସେଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାଯ ଭତିଯା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେସି। ସୋ ଏକଦିଵସଂ ''ପାତରାସତ୍ଥାଯ ମେ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ଅନ୍ତରାପଣତୋ ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଭିକ୍ଖାଚାରତ୍ଥାଯ ବାରାଣସିନଗରାଭିମୁଖେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ଭିକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାଯ ବାରାଣସିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି , ମଯ୍ହମ୍ପିମେ ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡା ଅତ୍ଥି, ଯଂନୂନାହଂ ଇମେ ଇମେସଂ ଦଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେ ଉପସଂକମିତ୍ୱା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଇମେ ମେ ହତ୍ଥେ ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡା, ଅହଂ ଇମେ ତୁମ୍ହାକଂ ଦଦାମି, ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହଥ, ଏଵମିଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ମଯ୍ହଂ ଭଵିସ୍ସତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯା''ତି ଵତ୍ୱା ତେସଂ ଅଧିଵାସନଂ ଵିଦିତ୍ୱା ଵାଲିକଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ପଟିପାଟିଯା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣପୁଟେନ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ପତ୍ତେସୁ ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଏତେସଂ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଦଲିଦ୍ଦଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତି ନାମ ମା ହୋତୁ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପ୍ପଟିଵେଧସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୂ''ତି ଆହ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ, ପରିଭୋଗାଵସାନେ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରମେଵ ଅଗମଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଗତଂ ପୀତିଂ ଗହେତ୍ୱା ତେସୁ ଚକ୍ଖୁପଥଂ ଅତୀତେସୁ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାଵତାଯୁକଂ ଦାନଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଫଲେନ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ପଦସା ଗମନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ''ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ନଗରେ ଭତକୋ ହୁତ୍ୱା କମ୍ମନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଦତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଫଲେନ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ପସନ୍ନାଦାସେ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ଵିଯ ସବ୍ବଂ ପୁରିମଜାତିକିରିଯଂ ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣେନ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସି। ସୋ ଵଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ସିକ୍ଖିତସିପ୍ପଂ ପିତୁ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠେନ ପିତରା ଓପରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ, ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଧୀତରଂ ଆନେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅକଂସୁ, ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲଦିଵସେ ପନସ୍ସ ସକଲନଗରଂ ଦେଵନଗରଂ ଵିଯ ଅଲଙ୍କରିଂସୁ।

ସୋ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ମହାତଲମଜ୍ଝେ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ନିସିନ୍ନୋ ପରିଵାରେତ୍ୱା ଠିତେ

ଏକତୋ ଅମଚ୍ଚେ, ଏକତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିଆଦଯୋ ନାନାୱିଭୱେ ସିରିୱିଲାସସମୁଜ୍ଜଲେ, ଏକତୋ ନାନାୱିଧପଣ୍ଣାକାରହତ୍ଥେ ନାଗରମନୁସ୍ସେ, ଏକତୋ ଅଲଙ୍କତଦେୱଚ୍ଛରସଙ୍ଘଂ ୱିଯ ସୋଳସସହସ୍ସସଙ୍ଖଂ ନାଟକିତ୍ଥିଗଣନ୍ତି ଇମଂ ଅତିମନୋରମଂ ସିରିୱିଭୱଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ''ଇଦଂ ସୁୱଣ୍ଣପିଣ୍ଡିକଂ କଞ୍ଚନମାଲଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ, ଇମାନି ଚ ଅନେକସହସ୍ସାନି ହତ୍ଥିୱାହନଅସ୍ସୱାହନରଥୱାହନାନି, ମଣିମୁତ୍ତାଦିପୂରିତା ସାରଗବ୍ଭା, ନାନାୱିଧଧଞ୍ଞପୂରିତା ମହାପଥୱୀ, ଦେୱଚ୍ଛରପଟିଭାଗା ନାରିଯୋ ଚାତି ସବ୍ବୋପେସ ମଯ୍ହଂ ସିରିୱିଭୱୋ ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତକୋ, ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଦିନ୍ନସ୍ସ ଚତୁକୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡଦାନସ୍ସେୱ ସନ୍ତକୋ, ତେ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ଏସ ଲଦ୍ଧୋ''ତି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ପାକଟଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ତଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ପୀତିଯା ପୂରି। ସୋ ପୀତିଯା ତେମିତହଦଯୋ ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଉଦାନଗୀତଂ ଗାଯନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୨।

''ନ କିରତ୍ଥି ଅନୋମଦସ୍ସିସୁ, ପାରିଚରିଯା ବୁଦ୍ଧେସୁ ଅପ୍ପିକା;

ସୁକ୍ଖାଯ ଅଲୋଣିକାଯ ଚ, ପସ୍ସ ଫଲଂ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଯା।

୧୪୩।

''ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସା ଚିମେ ବହୂ, ଧନଧଞ୍ଞଂ ପଥୱୀ ଚ କେୱଲା;

ନାରିଯୋ ଚିମା ଅଚ୍ଛରୂପମା, ପସ୍ସ ଫଲଂ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୋମଦସ୍ସିସୂତି ଅନୋମସ୍ସ ଅଲାମକସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଅନୋମଦସ୍ସିନୋ ନାମ। ପାରିଚରିଯାତି ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଞ୍ଜଲିକମ୍ମାଦିଭେଦା ସାମୀଚିକିରିଯାପି, ସମ୍ପତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା ଲୂଖଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଗୁଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଚେତନା ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଫଲଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜନକିରିଯାପି । ବୁଦ୍ଧେସୂତି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୁ। ଅପ୍ପିକାତି ମନ୍ଦା ପରିତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି କିର। ସୁକ୍ଖାଯାତି ନିସ୍ନେହାଯ। ଅଲୋଣିକାଯାତି ଫାଣିତୱିରହିତାଯ। ନିପ୍ଫାଣିତତ୍ତା ହି ସା ''ଅଲୋଣିକା''ତି ୱୁତ୍ତା। କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଯାତି ଚତ୍ତାରୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଗହିତଂ କୁମ୍ମାସଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହ। ଗୁଣୱନ୍ତାନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଗୁଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଫଲୁପ୍ପତ୍ତିଂ ପାଟିକଙ୍ଖମାନାନଂ ତିସ୍ସୋ ଚେତନା ୱିସୋଧେତ୍ୱା ଦିନ୍ନପଦକ୍ଖିଣା ଅପ୍ପିକା ନାମ ନତ୍ଥି, ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ମହାସମ୍ପତ୍ତିମେୱ ଦେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ହୋତି ଚେତ୍ଥ –

''ନତ୍ଥି ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନମ୍ହି, ଅପ୍ପିକା ନାମ ଦକ୍ଖିଣା;

ତଥାଗତେ ୱା ସମ୍ବୁଦ୍ଧେ, ଅଥ ୱା ତସ୍ସ ସାୱକେ।

''ତିଟ୍ଠନ୍ତେ ନିବ୍ବୁତେ ଚାପି, ସମେ ଚିତ୍ତେ ସମଂ ଫଲଂ;

ଚେତୋପଣିଧିହେତୁ ହି, ସତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସୁଗ୍ଗତି''ନ୍ତି। (ୱି। ୱ। ୮୦୪, ୮୦୬);

ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପନତ୍ଥାଯ –

''ଖୀରୋଦନଂ ଅହମଦାସିଂ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତସ୍ସ; (ୱି। ୱ। ୪୧୩);

ତସ୍ସା ମେ ପସ୍ସ ୱିମାନଂ, ଅଚ୍ଛରା କାମୱଣ୍ଣିନୀହମସ୍ମି। (ୱି। ୱ। ୩୩୪);

''ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସସ୍ସାହଂ , ପୱରା ପସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନଂ ୱିପାକଂ;

ତେନ ମେତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ମେ ଇଧ ମିଜ୍ଝତି।

‘‘ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ମେ ଭୋଗା, ଯେ କେଚି ମନସୋ ପିୟା;

ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ଜଲିତାନୁଭାୱା, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମେ ସବ୍ବଦିସା ପଭାସତୀ’’ତି। (ୱି। ୱ। ୩୩୪-୩୩୬) –

ଏୱମାଦୀନି ୱିମାନୱତ୍ଥୂନି ଆହରିତବ୍ବାନି।

ଧନଧଞ୍ଞନ୍ତି ମୁତ୍ତାଦିଧନଞ୍ଚ ସତ୍ତ ଧଞ୍ଞାନି ଚ। ପଥୱୀ ଚ କେୱଲାତି ସକଲା ଚେସା ମହାପଥୱୀତି ସକଲପଥୱିଂ ହତ୍ଥଗତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ୱଦତି। ପସ୍ସ ଫଲଂ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିୟାତି ଅତ୍ତନୋ ଦାନଫଲଂ ଅତ୍ତନାୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଦାନଫଲଂ କିର ବୋଧିସତ୍ତା ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧାଯେୱ ଚ ଜାନନ୍ତି। ତେନେୱ ସତ୍ଥା ଇତିୱୁତ୍ତକେ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ କଥେନ୍ତୋ –

‘‘ଏୱଞ୍ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଜାନେୟ୍ୟୁଂ ଦାନସଂୱିଭାଗସ୍ସ ୱିପାକଂ, ୟଥାହଂ ଜାନାମି, ନ ଅଦତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ନ ଚ ନେସଂ ମଚ୍ଛେରମଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ। ଯୋପି ନେସଂ ଅସ୍ସ ଚରିମୋ ଆଲୋପୋ ଚରିମଂ କବଳଂ, ତତୋପି ନ ଅସଂୱିଭଜିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ସଚେ ନେସଂ ପଟିଗ୍ଗାହକା ଅସ୍ସୁ। ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ନ ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି ଦାନସଂୱିଭାଗସ୍ସ ୱିପାକଂ, ୟଥାହଂ ଜାନାମି, ତସ୍ମା ଅଦତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ମଚ୍ଛେରମଲଞ୍ଚ ନେସଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି (ଇତିୱୁ। ୨୬)।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲଦିୱସେ ସଞ୍ଜାତପୀତିପାମୋଜ୍ଜୋ ଇମାହି ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ଉଦାନଗୀତଂ ଗାୟି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ପିୟଗୀତ’’ନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ନାଟକିତ୍ଥିୟୋ ଚ ସେସନାଟକଗନ୍ଧବ୍ବାଦୟୋପି ଚ ଅନ୍ତେପୁରଜନୋପି ଅନ୍ତୋନଗରୱାସିନୋପି ବହିନଗରୱାସିନୋପି ପାନାଗାରେସୁପି ଅମଚ୍ଚମଣ୍ଡଲେସୁପି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ପିୟଗୀତ’’ନ୍ତି ତଦେୱ ଗୀତଂ ଗାୟନ୍ତି। ଏୱଂ ଅଦ୍ଧାନେ ଗତେ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ତସ୍ସ ଗୀତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନିତୁକାମା ଅହୋସି, ମହାସତ୍ତଂ ପନ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱିସହତି। ଅଥସ୍ସା ଏକସ୍ମିଂ ଗୁଣେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ରାଜା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ୱରଂ ତେ ଦସ୍ସାମି, ୱରଂ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି। ‘‘ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀସୁ ତେ କିଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ମୟ୍ହଂ ନ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥି, ନ ମେ ଏତେହି ଅତ୍ଥୋ, ସଚେ ପନ ଦାତୁକାମାତ୍ଥ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗୀତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ କଥେତ୍ୱା ଦେଥା’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କୋ ତେ ଇମିନା ୱରେନ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି। ‘‘ଦେୱ, ଅଞ୍ଞେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଏତଦେୱ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ଭଦ୍ଦେ, କଥେସ୍ସାମି, ତୁୟ୍ହଂ ପନ ଏକିକାୟ ରହୋ ନ କଥେସ୍ସାମି, ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକାୟ ବାରାଣସିୟା ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ରତନମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ରତନପଲ୍ଲଙ୍କଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣାଦୀହି ଚ ନାଗରେହି ଚେୱ ସୋଳସହି ଇତ୍ଥିସହସ୍ସେହି ଚ ପରିୱୁତୋ ତେସଂ ମଜ୍ଝେ ରତନପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ରାଜା ତଥା କାରେତ୍ୱା ଅମରଗଣପରିୱୁତୋ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ୱିୟ ମହାଜନକାୟପରିୱୁତୋ ରତନପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦି। ଦେୱୀପି ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା କଞ୍ଚନଭଦ୍ଦପୀଠଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଅକ୍ଖିକୋଟିୟା ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଥାରୂପେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଗାୟନମଙ୍ଗଲଗୀତସ୍ସ ତାୱ ମେ ଅତ୍ଥଂ ଗଗନତଲେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ପାକଟଂ କତ୍ୱା କଥେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୪।

‘‘ଅଭିକ୍ଖଣଂ ରାଜକୁଞ୍ଜର, ଗାଥା ଭାସସି କୋସଲାଧିପ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନ, ବାଳ୍ହଂ ପୀତିମନୋ ପଭାସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋସଲାଧିପାତି ନ ସୋ କୋସଲରଟ୍ଠାଧିପୋ, କୁସଲେ ପନ ଧମ୍ମେ ଅଧିପତିଂ କତ୍ୱା ୱିହରତି, ତେନ ନଂ ଆଲପନ୍ତୀ ଏୱମାହ, କୁସଲାଧିପ କୁସଲଜ୍ଝାସୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ବାଳ୍ହଂ ପୀତିମନୋ ପଭାସସୀତି ଅତିୱିୟ ପୀତିୟୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଭାସସି, ତସ୍ମା କଥେଥ ତାୱ ମେ ଏତାସଂ ଗାଥାନଂ ଅତ୍ଥନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ଗାଥାନମତ୍ଥଂ ଆୱି କରୋନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୫।

‘‘ଇମସ୍ମିଂଯେଵ ନଗରେ, କୁଲେ ଅଞ୍ଞତରେ ଅହୁଂ;

ପରକମ୍ମକରୋ ଆସିଂ, ଭତକୋ ସୀଲସଂଵୁତୋ।

୧୪୬।

‘‘କମ୍ମାଯ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋହଂ, ଚତୁରୋ ସମଣେଦ୍ଦସଂ;

ଆଚାରସୀଲସମ୍ପନ୍ନେ, ସୀତିଭୂତେ ଅନାସଵେ।

୧୪୭।

‘‘ତେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ଵା, ନିସୀଦେତ୍ଵା ପଣ୍ଣସନ୍ଥତେ;

ଅଦଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ କୁମ୍ମାସଂ, ପସନ୍ନୋ ସେହି ପାଣିଭି।

୧୪୮।

‘‘ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ, ଇଦଂ ମେ ଏଦିସଂ ଫଲଂ;

ଅନୁଭୋମି ଇଦଂ ରଜ୍ଜଂ, ଫୀତଂ ଧରଣିମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୁଲେ ଅଞ୍ଞତରେତି ନାମେନ ଵା ଗୋତ୍ତେନ ଵା ଅପାକଟେ ଏକସ୍ମିଂଯେଵ କୁଲେ। ଅହୁନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠିଂ। ପରକମ୍ମକରୋ ଆସିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ଜାତୋଵାହଂ ଦଲିଦ୍ଦତାଯ ପରସ୍ସ କମ୍ମଂ କତ୍ଵା ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ପରକମ୍ମକରୋ ଆସିଂ। ଭତକୋତି ପରଵେତନଭତୋ। ସୀଲସଂଵୁତୋତି ପଞ୍ଚସୀଲସଂଵରେ ଠିତୋ, ଭତିଯା ଜୀଵନ୍ତୋପି ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯଂ ପହାଯ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋଵ ଅହୋସିନ୍ତି ଦୀପେତି। କମ୍ମାଯ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋହନ୍ତି ତଂ ଦିଵସଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚସ୍ସ କରଣତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅହଂ। ଚତୁରୋ ସମଣେଦ୍ଦସନ୍ତି ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାମଗ୍ଗଂ ଆରୁଯ୍ହ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖାଯ ବାରାଣସିନଗରଂ ପଵିସନ୍ତେ ସମିତପାପେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଅଦ୍ଦସଂ। ଆଚାରସୀଲସମ୍ପନ୍ନେତି ଏକଵୀସତିଯା ଅନେସନାହି ଜୀଵିକକପ୍ପନଂ ଅନାଚାରୋ ନାମ, ତସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖେନ ଆଚାରେନ ଚେଵ ମଗ୍ଗଫଲେହି ଆଗତେନ ସୀଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତେ। ସୀତିଭୂତେତି ରାଗାଦିପରିଳାହଵୂପସମେନ ଚେଵ ଏକାଦସଅଗ୍ଗିନିବ୍ବାପନେନ ଚ ସୀତିଭାଵପ୍ପତ୍ତେ। ଅନାସଵେତି କାମାସଵାଦିଵିରହିତେ। ନିସୀଦେତ୍ଵାତି ଵାଲିକାସନାନଂ ଉପରି ସନ୍ଥତେ ପଣ୍ଣସନ୍ଥରେ ନିସୀଦାପେତ୍ଵା। ସନ୍ଥରୋ ହି ଇଧ ସନ୍ଥତୋତି ଵୁତ୍ତୋ। ଅଦନ୍ତି ନେସଂ ଉଦକଂ ଦତ୍ଵା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସକେହି ହତ୍ଥେହି କୁମ୍ମାସଂ ଅଦାସିଂ। କୁସଲସ୍ସାତି ଆରୋଗ୍ଯାନଵଜ୍ଜଟ୍ଠେନ କୁସଲସ୍ସ। ଫଲନ୍ତି ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦଫଲଂ। ଫୀତନ୍ତି ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଫୁଲ୍ଲିତଂ।

ଏଵଞ୍ଚ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଫଲଂ ଵିତ୍ଥାରେତ୍ଵା କଥେନ୍ତସ୍ସ ସୁତ୍ଵା ଦେଵୀ ପସନ୍ନମନା ‘‘ସଚେ, ମହାରାଜ, ଏଵଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦାନଫଲଂ ଜାନାଥ, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ଏକଂ ଭତ୍ତପିଣ୍ଡଂ ଲଭିତ୍ଵା ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦତ୍ଵାଵ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯାଥା’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୀ –

୧୪୯।

‘‘ଦଦଂ ଭୁଞ୍ଜ ମା ଚ ପମାଦୋ, ଚକ୍କଂ ଵତ୍ତଯ କୋସଲାଧିପ;

ମା ରାଜ ଅଧମ୍ମିକୋ ଅହୁ, ଧମ୍ମଂ ପାଲଯ କୋସଲାଧିପା’’ତି। – ଇମଂ ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ଦଦଂ ଭୁଞ୍ଜାତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଦତ୍ଵାଵ ଅତ୍ତନା ଭୁଞ୍ଜ। ମା ଚ ପମାଦୋତି ଦାନାଦୀସୁ ପୁଞ୍ଞେସୁ ମା ପମଜ୍ଜି। ଚକ୍କଂ ଵତ୍ତଯ କୋସଲାଧିପାତି କୁସଲତ୍ଥାଯ, ମହାରାଜ, ପତିରୂପଦେସଵାସାଦିକଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପଵତ୍ତେହି। ପକତିରଥୋ ହି ଦ୍ଵୀହି ଚକ୍କେହି ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ପନ କାଯୋ ଇମେହି ଚତୂହି ଚକ୍କେହି ଦେଵଲୋକଂ ଗଚ୍ଛତି, ତେନ ତେ ‘‘ଧମ୍ମଚକ୍କ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଖ୍ଯଂ ଗତା, ତଂ ତ୍ଵଂ ଚକ୍କଂ ପଵତ୍ତେହି। ଅଧମ୍ମିକୋତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ

ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଲୋକଂ ଉଚ୍ଛୁଯନ୍ତେ ପୀଳେତ୍ୱା ୱିଯ ଧନମେୱ ସଂକଡ୍ଢନ୍ତା ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ତଥା ତ୍ୱଂ ମା ଅଧମ୍ମିକୋ ଅହୁ। ଧମ୍ମଂ ପାଲଯାତି –

''ଦାନଂ ସୀଲଂ ପରିଚ୍ଚାଗଂ, ଅଜ୍ଜୱଂ ମଦ୍ଦୱଂ ତପଂ;

ଅକ୍କୋଧଂ ଅୱିହିଂସଞ୍ଚ, ଖନ୍ତିଞ୍ଚ ଅୱିରୋଧନ''ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୧୭୬) –

ଇମଂ ପନ ଦସୱିଧଂ ରାଜଧମ୍ମମେୱ ପାଲଯ ରକ୍ଖ, ମା ପରିଚ୍ଚଜି।

ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ –

୧୫୦।

''ସୋହଂ ତଦେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ, ୱଟ୍ଟମଂ ଆଚରିସ୍ସାମି ସୋଭନେ;

ଅରିଯାଚରିତଂ ସୁକୋସଲେ, ଅରହନ୍ତୋ ମେ ମନାପାୱ ପସ୍ସିତୁ''ନ୍ତି। – ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ୱଟ୍ଟମନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ। ଅରିଯାଚରିତନ୍ତି ଅରିଯେହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଆଚିଣ୍ଣଂ। ସୁକୋସଲେତି ସୋଭନେ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଧୀତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରହନ୍ତୋତି କିଲେସେହି ଆରକତ୍ତା, ଅରାନଞ୍ଚ ଅରୀନଞ୍ଚ ହତତ୍ତା, ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅରହତ୍ତା ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭଦ୍ଦେ, କୋସଲରାଜଧୀତେ ସୋ ଅହଂ ''ଦାନଂ ମେ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ତିତ୍ତିଂ ଅକତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଦେୱ ଅରିଯାଚରିତଂ ଦାନମଗ୍ଗଂ ଆଚରିସ୍ସାମି। ମଯ୍ହଞ୍ହି ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟତ୍ତା ଅରହନ୍ତୋ ମନାପଦସ୍ସନା, ଚୀୱରାଦୀନି ଦାତୁକାମତାଯ ତେଯେୱ ପସ୍ସିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ରାଜା ଦେୱିଯା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ମଯା ତାୱ ପୁରିମଭୱେ ଅତ୍ତନୋ କୁସଲକମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥିତଂ, ଇମାସଂ ପନ ନାରୀନଂ ମଜ୍ଝେ ରୂପେନ ୱା ଲୀଳାୱିଲାସେନ ୱା ତଯା ସଦିସୀ ଏକାପି ନତ୍ଥି, ସା ତ୍ୱଂ କିଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁନ ଗାଥମାହ –

୧୫୧।

''ଦେୱୀ ୱିଯ ଅଚ୍ଛରୂପମା, ମଜ୍ଝେ ନାରିଗଣସ୍ସ ସୋଭସି;

କିଂ କମ୍ମମକାସି ଭଦ୍ଦକଂ, କେନାସି ୱଣ୍ଣୱତୀ ସୁକୋସଲେ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ ସୁକୋସଲେ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ସୁଧୀତେ ତ୍ୱଂ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଛରୂପମା ତିଦସପୁରେ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱଧୀତା ୱିଯ ଇମସ୍ସ ନାରୀଗଣସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ସୋଭସି, ପୁବ୍ବେ କିଂ ନାମ ଭଦ୍ଦକଂ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ ଅକାସି, କେନାସି କାରଣେନ ଏୱଂ ୱଣ୍ଣୱତୀ ଜାତାତି।

ଅଥସ୍ସ ସା ପୁରିମଭୱେ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୀ ସେସଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୫୨।

''ଅମ୍ବଟ୍ଠକୁଲସ୍ସ ଖତ୍ତିଯ, ଦାସ୍ୟାହଂ ପରପେସିଯା ଅହୁଂ;

ସଞ୍ଞତା ଚ ଧମ୍ମଜୀୱିନୀ, ସୀଲୱତୀ ଚ ଅପାପଦସ୍ସନା।

୧୫୩।

''ଉଦ୍ଧଟଭତ୍ତଂ ଅହଂ ତଦା, ଚରମାନସ୍ସ ଅଦାସିଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ୱିତ୍ୱା ସୁମନା ସଯଂ ଅହଂ, ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ମମେଦିସ’’ନ୍ତି।

ସାପି କିର ଜାତିସ୍ସରାୱ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାୱ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ଅମ୍ବଟ୍ଠକୁଲସ୍ସାତି କୁଟୁମ୍ବିଯକୁଲସ୍ସ। ଦାସ୍ସାହନ୍ତି ଦାସୀ ଅହଂ, ‘‘ଦାସାହ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ପରପେସିଯାତି ପରେହି ତସ୍ସ ତସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ କରଣତ୍ଥାଯ ପେସିତବ୍ବା ପେସନକାରିକା। ସଞ୍ଞତାତି ଦାସିଯୋ ନାମ ଦୁସ୍ସୀଲା ହୋନ୍ତି, ଅହଂ ପନ ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି ସଞ୍ଞତା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା। ଧମ୍ମଜୀୱିନୀତି ପରୱଞ୍ଚନାଦୀନି ଅକତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ପୱତ୍ତିତଜୀୱିକା। ସୀଲୱତୀତି ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନା ଗୁଣୱତୀ। ଅପାପଦସ୍ସନାତି କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନା ପିଯଧମ୍ମା।

ଉଦ୍ଧଟଭତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତକୋଟ୍ଠାସୱସେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭାଗଭତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଭିନ୍ନକିଲେସସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ୱିତ୍ତା ସୁମନାତି ତୁଟ୍ଠା ସୋମନସ୍ସଜାତା କମ୍ମଫଲଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତୀ। ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଏକଭିକ୍ଖାଦାନକମ୍ମସ୍ସ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅହଂ, ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଟୁମ୍ବିଯକୁଲସ୍ସ ଦାସୀ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧଭାଗଭତ୍ତଂ ଆଦାଯ ନିକ୍ଖମନ୍ତୀ ଏକଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ତଣ୍ହଂ ମିଲାପେତ୍ୱା ସଞ୍ଞତାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା କମ୍ମଫଲଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତୀ ତସ୍ସ ତଂ ଭତ୍ତଂ ଅଦାସିଂ, ସାହଂ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସାୱତ୍ଥିଯଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଇଦାନି ତୱ ପାଦେ ପରିଚରମାନା ଏୱରୂପଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱାମି, ତସ୍ସ ମମ କମ୍ମସ୍ସ ଇଦମୀଦିସଂ ଫଲନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଦିନ୍ନଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ –

‘‘ଅଗ୍ଗତୋ ୱେ ପସନ୍ନାନ’’ନ୍ତି (ଇତିୱୁ। ୯୦) ଚ।

‘‘ଏସ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ, ସବ୍ବକାମଦଦୋ ନିଧୀ’’ତି (ଖୁ। ପା। ୮।୧୦) ଚ। –

ଆଦିଗାଥା ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବା।

ଇତି ତେ ଉଭୋପି ଅତ୍ତନୋ ପୁରିମକମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ସଗ୍ଗପରାଯଣା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦେୱୀ ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

[୪୧୬] ୧୧। ପରନ୍ତପଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଆଗମିସ୍ସତିମେ ପାପନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ମାରଣତ୍ଥମେୱ ପରିସକ୍କତି, ଧନୁଗ୍ଗହେ ପଯୋଜେସି, ସିଲଂ ପୱିଜ୍ଝି, ନାଳାଗିରିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି, ତଥାଗତସ୍ସ ୱିନାସତ୍ଥମେୱ ଉପାଯଂ କରୋତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମମ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କି, ତାସମତ୍ତମ୍ପି ପନ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତନାୱ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ସିକ୍ଖି, ସବ୍ବରୁତଜାନନମନ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ସୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ଅନୁଯୋଗଂ ଦତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛି, ପିତା ତଂ ଓପରଜ୍ଜେ ଠପେସି। କିଞ୍ଚାପି ଓପରଜ୍ଜେ ଠପେତି, ମାରାପେତୁକାମୋ ପନ ନଂ ହୁତ୍ୱା ଦଟ୍ଠୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛି। ଅଥେକା ସିଙ୍ଗାଲୀ ଦ୍ୱେ ପୋତକେ ଗହେତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ପଟିସଲ୍ଲୀନେସୁ ନିଦ୍ଧମନେନ ନଗରଂ ପାୱିସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ପାସାଦେ ସଯନଗବ୍ଭସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଏକା ସାଲା ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥେକୋ ଅଦ୍ଧିକମନୁସ୍ସୋ ଉପାହନା ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଫଲକେ ନିପଜ୍ଜି, ନ ତାୱ ନିଦ୍ଦାଯତି। ତଦା ସିଙ୍ଗାଲିଯା ପୋତକା ଛାତା ୱିରୱିଂସୁ। ଅଥ ତେସଂ ମାତା ‘‘ତାତା, ମା ସଦ୍ଦଂ କରିତ୍ଥ, ଏତିସ୍ସା ସାଲାଯ ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ଉପାହନା ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଫଲକେ ନିପନ୍ନୋ ନ ତାୱ ନିଦ୍ଦାଯତି, ଏତସ୍ସ ନିଦ୍ଦାଯନକାଲେ ଏତା

ଉପାହନା ଆହରିତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଭ୍ତନୋ ଭାସାଯ ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମନ୍ତାନୁଭାୱେନ ତସ୍ସା ଭାସଂ ଜାନିତ୍ୱା ସଯନଗବ୍ଭା ନିକ୍ଖମ୍ମ ୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ, ଦେୱ, ଅଦ୍ଧିକମନୁସ୍ସୋ’’ତି। ‘‘ଉପାହନା ତେ କୁହିଂ’’ନ୍ତି? ‘‘ଭୂମିଯଂ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ଠପେହୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲୀ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝି।

ପୁନ ଏକଦିୱସଂ ସା ତଥେୱ ନଗରଂ ପାୱିସି। ତଦା ଚେକୋ ମତ୍ତମନୁସ୍ସୋ ‘‘ପାନୀଯଂ ପିୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରନ୍ତୋ ପତିତ୍ୱା ନିମୁଗ୍ଗୋ ନିରସ୍ସାସୋ ମରି। ନିୱତ୍ଥ ପନସ୍ସ ଦ୍ୱେ ସାଟକା ନିୱାସନନ୍ତରେ କହାପଣସହସ୍ସଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଚ ମୁଦ୍ଦିକା ଅତ୍ଥି। ତଦାପି ସା ପୁତ୍ତକେ ‘‘ଛାତମ୍ହା, ଅମ୍ମା’’ତି ୱିରୱନ୍ତେ ‘‘ତାତା, ମା ସଦ୍ଦଂ କରିତ୍ଥ, ଏତିସ୍ସା ପୋକ୍ଖରଣିଯା ମନୁସ୍ସୋ ମତୋ, ତସ୍ସ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଅତ୍ଥି, ସୋ ପନ ମରିତ୍ୱା ସୋପାନେଯେୱ ନିପନ୍ନୋ, ତୁମ୍ହେ ଏତଂ ମନୁସ୍ସଂ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘ସାଲାଯ କୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଏକେନୁଟ୍ଠାଯ ‘‘ଅହଂ, ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଗଚ୍ଛ ଏତିସ୍ସା ପୋକ୍ଖରଣିଯା ମତମନୁସ୍ସସ୍ସ ସାଟକେ ଚ କହାପଣସହସ୍ସଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ସରୀରମସ୍ସ ଯଥା ନ ଉଟ୍ଠହତି, ଏୱଂ ଉଦକେ ଓସୀଦାପେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ସା ପୁନପି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ପୁରିମଦିୱସେ ତାୱ ମେ ପୁତ୍ତକାନଂ ଉପାହନା ଖାଦିତୁଂ ନ ଅଦାସି, ଅଜ୍ଜ ମତମନୁସ୍ସଂ ଖାଦିତୁଂ ନ ଦେତି, ହୋତୁ, ଇତୋ ଦାନି ତତିଯଦିୱସେ ଏକୋ ସପତ୍ତରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଂ ପରିକ୍ଖିପିସ୍ସତି। ଅଥ ନଂ ପିତା ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥାଯ ପେସେସ୍ସତି, ତତ୍ର ତେ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ତେ ଗଲଲୋହିତଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱେରଂ ମୁଞ୍ଚିସ୍ସାମି। ତ୍ୱଂ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱେରଂ ବନ୍ଧସି, ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିରୱିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୁତ୍ତକେ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମତି।

ତତିଯଦିୱସେ ଏକୋ ସପତ୍ତରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଂ ପରିୱାରେସି। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝା’’ତି ଆହ। ‘‘ମଯା, ଦେୱ, ଏକଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଅତ୍ଥି, ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱିସହାମି, ଜୀୱିତନ୍ତରାଯଂ ଭାଯାମୀ’’ତି। ‘‘ମଯ୍ହଂ ତଯି ମତେ ୱା ଅମତେ ୱା କିଂ, ଗଚ୍ଛାହେୱ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି? ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ମହାସତ୍ତୋ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ସପତ୍ତରଞ୍ଞୋ ଠିତଦ୍ୱାରେନ ଅନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ସକଲନଗରଂ ତୁଚ୍ଛଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ସବ୍ବେ ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସୋ ଏକସ୍ମିଂ ସଭାଗଟ୍ଠାନେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଅଚ୍ଛି। ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଉପରାଜା ନଗରଂ ତୁଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ବଲଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯି, ସପତ୍ତରାଜାପି ନଗରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତୋ, ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ଦେୱିଞ୍ଚ ପୁରୋହିତଞ୍ଚ ପରନ୍ତପଂ ନାମେକଂ ପାଦମୂଲିକଞ୍ଚ ଦାସଂ ଗହେତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପଲାତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ସପତ୍ତଂ ପଲାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହି। ପିତାପିସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ନଦୀତୀରେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଫଲାଫଲେନ ଯାପେନ୍ତୋ ୱସି। ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପରନ୍ତପଦାସୋ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ପଣ୍ଣସାଲାଯମେୱ ହୋତି। ତତ୍ରାପି ରାଜାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଦେୱିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠାସି। ସା ଅଭିଣ୍ହସଂସଗ୍ଗୱସେନ ପରନ୍ତପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତିଚରି। ସା ଏକଦିୱସଂ ପରନ୍ତପଂ ଆହ ‘‘ରଞ୍ଞା ଞାତେ ନେୱ ତୱ, ନ ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ମାରେହି ନ’’ନ୍ତି। ‘‘କଥଂ ମାରେମୀ’’ତି? ଏସ ତଂ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ନ୍ହାନସାଟକଞ୍ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି, ତତ୍ରସ୍ସ ନ୍ହାନଟ୍ଠାନେ ପମାଦଂ ଞତ୍ୱା ଖଗ୍ଗେନ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସରୀରଂ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ନିଖଣାହୀତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ପୁରୋହିତୋଯେୱ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ରଞ୍ଞୋ ନ୍ହାନତିତ୍ଥସାମନ୍ତେ ଏକଂ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୁଯ୍ହ ଫଲାଫଲଂ ଗଣ୍ହାତି। ରାଜା ‘‘ନ୍ହାଯିସ୍ସାମୀ’’ତି ପରନ୍ତପଂ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ନ୍ହାନସାଟକଞ୍ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ନଦୀତୀରଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ର ନଂ ନ୍ହାନକାଲେ ପମାଦମାପନ୍ନଂ ‘‘ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ପରନ୍ତପୋ ଗୀୱାଯ ଗହେତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଉକ୍ଖିପି। ସୋ ମରଣଭଯେନ ୱିରୱି। ପୁରୋହିତୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପରନ୍ତପଂ ରାଜାନଂ ମାରେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ସାଖଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖତୋ ଓରୁଯ୍ହ ଏକଂ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିଲୀଯି। ପରନ୍ତପୋ ତସ୍ସ ସାଖାୱିସ୍ସଜ୍ଜନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାରେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଖଣିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସାଖାୱିସ୍ସଜ୍ଜନସଦ୍ଦୋ ଅହୋସି, କୋ ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥା’’ତି ୱିଚିନନ୍ତୋ କଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଗତୋ। ତସ୍ସ ଗତକାଲେ ପୁରୋହିତୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସରୀରଂ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆୱାଟେ ନିଖାତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଧଭଯେନ ଅନ୍ଧୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ଅଗମାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ପରନ୍ତପୋ ‘‘କିଂ ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କତ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ‘‘ଦେୱ, ଅକ୍ଖୀନି ମେ ନାସେତ୍ୱା ଆଗତୋମ୍ହି, ଉସ୍ସନ୍ନାସୀୱିସେ ଅରଞ୍ଞେ ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକପସ୍ସେ ଅଟ୍ଠାସିଂ, ତତ୍ରେକେନ ଆସୀୱିସେନ ନାସୱାତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ପରନ୍ତପୋ ‘‘ନ ମଂ ସଞ୍ଜାନାତି, ‘ଦେୱା’ତି ୱଦତି, ସମସ୍ସାସେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ଅହଂ ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଫଲାଫଲଂ ଦତ୍ୱା ସନ୍ତପ୍ପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରନ୍ତପଦାସୋ ଫଲାଫଲଂ ଆହରି, ଦେୱୀପି ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ସା ପୁତ୍ତେ ୱଡ୍ଢନ୍ତେ ଏକଦିୱସଂ ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ସୁଖନିସିନ୍ନା ସଣିକଂ ପରନ୍ତପଦାସଂ ଏତଦୱୋଚ ‘‘ତ୍ୱଂ ରାଜାନଂ ମାରେନ୍ତୋ କେନଚି ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି। ‘‘ନ ମଂ କୋଚି ଅଦ୍ଦସ, ସାଖାୱିସ୍ସଜ୍ଜନସଦ୍ଦଂ ପନ ଅସ୍ସୋସିଂ, ତସ୍ସା ସାଖାଯ ମନୁସ୍ସେନ ୱା ତିରଚ୍ଛାନେନ ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠଭାୱଂ ନ ଜାନାମି, ଯଦା କଦାଚି ପନ ମେ ଭଯଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସାଖାୱିସ୍ସଟ୍ଠଟ୍ଠାନତୋ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୪।

''ଆଗମିସ୍ସତି ମେ ପାପଂ, ଆଗମିସ୍ସତି ମେ ଭୟଂ;

ତଦା ହି ଚଲିତା ସାଖା, ମନୁସ୍ସେନ ମିଗେନ ୱା''ତି।

ତତ୍ଥ ପାପନ୍ତି ଲାମକଂ ଅନିଟ୍ଠଂ ଅକନ୍ତଂ। ଭୟନ୍ତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସଭୟମ୍ପି ମେ ଆଗମିସ୍ସତି, ନ ସକ୍କା ନାଗନ୍ତୁଂ। କିଂକାରଣା? ତଦା ହି ଚଲିତା ସାଖା ମନୁସ୍ସେନ ମିଗେନ ୱାତି ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ତସ୍ମା ତତୋ ମଂ ଭୟଂ ଆଗମିସ୍ସତି।

ତେ ''ପୁରୋହିତୋ ନିଦ୍ଦାୟତୀ''ତି ମଞ୍ଞିଂସୁ। ସୋ ପନ ଅନିଦ୍ଦାୟମାନୋୱ ତେସଂ କଥଂ ଅସ୍ସୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ପୁରୋହିତୋ ପରନ୍ତପଦାସେ ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ଗତେ ଅତ୍ତନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ସରିତ୍ୱା ୱିଲପନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୫।

''ଭୀରୁୟା ନୂନ ମେ କାମୋ, ଅୱିଦୂରେ ୱସନ୍ତିୟା;

କରିସ୍ସତି କିସଂ ପଣ୍ଡୁଂ, ସାୱ ସାଖା ପରନ୍ତପ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭୀରୁୟାତି ଇତ୍ଥୀ ଚ ନାମ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନାପି ଭାୟତି, ତସ୍ମା ''ଭୀରୂ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୱିଦୂରେତି ନାତିଦୂରେ ଇତୋ କତିପୟଯୋଜନମତ୍ଥକେ ୱସନ୍ତିୟା ଭୀରୁୟା ମୟ୍ହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା ଯୋ ମମ କାମୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ନୂନ ମଂ କିସଞ୍ଚ ପଣ୍ଡୁଞ୍ଚ କରିସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେତି। ''ସାୱ ସାଖା''ତି ଇମିନା ପନ ଓପମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତି, ଯଥା ସାଖା ପରନ୍ତପଂ କିସଂ ପଣ୍ଡୁଂ କରୋତି, ଏୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗାଥମେୱ ୱଦତି, ଅତ୍ଥଂ ପନ ନ କଥେତି, ତସ୍ମା ଇମାୟ ଗାଥାୟ କିଞ୍ଚି ଦେୱିୟା ଅପାକଟଂ। ଅଥ ନଂ ''କିଂ କଥେସି ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ଆହ। ସୋପି ''ସଲ୍ଲକ୍ଖିତଂ ମେ''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ଏକଦିୱସଂ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୬।

''ସୋଚୟିସ୍ସତି ମଂ କନ୍ତା, ଗାମେ ୱସମନିନ୍ଦିତା;

କରିସ୍ସତି କିସଂ ପଣ୍ଡୁଂ, ସାୱ ସାଖା ପରନ୍ତପ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୋଚୟିସ୍ସତୀତି ସୋକୁପ୍ପାଦନେନ ସୁକ୍ଖାପେସ୍ସତି। କନ୍ତାତି ଇଟ୍ଠଭରିୟା। ଗାମେ ୱସନ୍ତି ବାରାଣସିୟଂ ୱସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅନିନ୍ଦିତାତି ଅଗରହିତା ଉତ୍ତମରୂପଧରା।

ପୁନେକଦିୱସଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୭।

''ତୟା ମଂ ଅସିତାପଙ୍ଗି, ସିତାନି ଭଣିତାନି ଚ;

କିସଂ ପଣ୍ଡୁଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ସାୱ ସାଖା ପରନ୍ତପ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତୟା ମଂ ଅସିତାପଙ୍ଗୀତି ତୟା ମଂ ଅସିତା ଅପଙ୍ଗି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭଦ୍ଦେ, ଅକ୍ଖିକୋଟିତୋ ଅଞ୍ଜନସଲାକାୟ ନୀହରିତ୍ୱା ଅଭିସଙ୍ଖତଅସିତାପଙ୍ଗି ତୟା ପୱତ୍ତିତାନି ମନ୍ଦହସିତାନି ଚ ମଧୁରଭାସିତାନି ଚ ମଂ ସା ୱିସ୍ସଟ୍ଠସାଖା ୱିରୱମାନା ପରନ୍ତପଂ ୱିୟ କିସଂ ପଣ୍ଡୁଂ କରିସ୍ସତୀତି। ପ-କାରସ୍ସ ୱ-କାରଂ କତ୍ୱା ''ୱଙ୍ଗୀ''ତିପି ପାଠୋଯେୱ।

ଅପରଭାଗେ କୁମାରୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି ସୋଳସଅସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯଟ୍ଠିକୋଟିଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ନ୍ହାନତିତ୍ଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେସି। କୁମାରୋ ''ନନୁ ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅନ୍ଧୋ''ତି ଆହ। ସୋ ''ନାହଂ ଅନ୍ଧୋ, ଇମିନା ମେ ଉପାଯେନ ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ତୱ ପିତରଂ ଜାନାସୀ''ତି ଆହ। ''ଅଯଂ ମେ ପିତା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନାଯଂ ତୱ ପିତା, ପିତା ପନ ତେ ବାରାଣସିରାଜା, ଅଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦାସୋ, ସୋ ମାତରି ତେ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ତୱ ପିତରଂ ମାରେତ୍ୱା ନିଖଣୀ''ତି ଅଟ୍ଠୀନି ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। କୁମାରସ୍ସ ବଲୱକୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ''ଇଦାନି କିଂ କରୋମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଯଂ ତେ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ତିତ୍ଥେ ପିତୁ ତେନ କତଂ, ତଂ କରୋହୀ''ତି ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା କୁମାରଂ କତିପାହଂ ଥରୁଗଣ୍ହନଂ ସିକ୍ଖାପେସି। ଅଥେକଦିୱସଂ କୁମାରୋ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ନ୍ହାନସାଟକଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ''ନ୍ହାଯିତୁଂ ଗଚ୍ଛାମ, ତାତା''ତି ଆହ। ପରନ୍ତପୋ ''ସାଧୂ''ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗତୋ। ଅଥସ୍ସ ନ୍ହାଯିତୁଂ ଓତିଣ୍ଣକାଲେ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ଅସିଂ, ୱାମହତ୍ଥେନ ଚୂଳଂ ଗହେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ କିର ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ତିତ୍ଥେ ମମ ପିତରଂ ଚୂଳାଯ ଗହେତ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତଂ ମାରେସି, ଅହମ୍ପି ତଂ ତଥେୱ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ସୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ପରିଦେୱମାନୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୮।

''ଆଗମା ନୂନ ସୋ ସଦ୍ଦୋ, ଅସଂସି ନୂନ ସୋ ତୱ;

ଅକ୍ଖାତଂ ନୂନ ତଂ ତେନ, ଯୋ ତଂ ସାଖମକମ୍ପଯି।

୧୫୯।

''ଇଦଂ ଖୋ ତଂ ସମାଗମ୍ମ, ମମ ବାଲସ୍ସ ଚିନ୍ତିତଂ;

ତଦା ହି ଚଲିତା ସାଖା, ମନୁସ୍ସେନ ମିଗେନ ୱା''ତି।

ତତ୍ଥ ଆଗମାତି ସୋ ସାଖସଦ୍ଦୋ ନୂନ ତଂ ଆଗତୋ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ଅସଂସି ନୂନ ସୋ ତୱାତି ସୋ ସଦ୍ଦୋ ତୱ ଆରୋଚେସି ମଞ୍ଞେ। ଅକ୍ଖାତଂ ନୂନ ତଂ ତେନାତି ଯୋ ସତ୍ତୋ ତଦା ତଂ ସାଖଂ ଅକମ୍ପଯି, ତେନ ''ଏୱଂ ତେ ପିତା ମାରିତୋ''ତି ନୂନ ତଂ କାରଣଂ ଅକ୍ଖାତଂ। ସମାଗମ୍ମାତି ସଙ୍ଗମ୍ମ, ସମାଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ମମ ବାଲସ୍ସ ''ତଦା ଚଲିତା ସାଖା ମନୁସ୍ସେନ ମିଗେନ ୱା, ତତୋ ମେ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତିତଂ ପରିୱିତକ୍କିତଂ ଅହୋସି, ଇଦଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତତୋ କୁମାରୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୬୦।

''ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ଅୱେଦେସି, ଅୱଞ୍ଚି ପିତରଂ ମମ;

ହନ୍ତ୍ୱା ସାଖାହି ଛାଦେନ୍ତୋ, ଆଗମିସ୍ସତି ମେ ଭଯ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ଅୱେଦେସୀତି ତଥେୱ ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞାସି। ଅୱଞ୍ଚି ପିତରଂ ମମାତି ତ୍ୱଂ ମମ ପିତରଂ ''ନ୍ହାଯିତୁଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ୱିସ୍ସାସେତ୍ୱା ନ୍ହାଯନ୍ତଂ ମାରେତ୍ୱା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିଖଣିତ୍ୱା ''ସଚେ କୋଚି ଜାନିସ୍ସତି, ମଯ୍ହମ୍ପି ଏୱରୂପଂ ଭଯଂ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ''ତି ୱଞ୍ଚେସି, ଇଦଂ ଖୋ ପନ ମରଣଭଯଂ ଇଦାନି ତୱାଗତନ୍ତି।

ଇତି ତଂ ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ନିଖଣିତ୍ୱା ସାଖାହି ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମାରିତଭାୱଂ ପୁରୋହିତସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ମାତରଂ ପରିଭାସିତ୍ୱା ''ଇଧ କିଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ତଯୋ ଜନା ବାରାଣସିମେୱ ଅଗମଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଓପରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପଦଂ ପୂରେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପିତୁରାଜା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପୁରୋହିତୋ

ଆନନ୍ଦୋ, ପୁତ୍ତରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପରନ୍ତପଜାତକୱଣ୍ଣନା ଏକାଦସମା।

ଗନ୍ଧାରୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

କୁକ୍କୁ ମନୋଜ ସୁତନୋ, ଗିଜ୍ଝ ଦବ୍ଭପୁପ୍ଫ ପଣ୍ଣକୋ;

ସତ୍ତୁଭସ୍ତ ଅଟ୍ଠିସେନୋ, କପି ବକବ୍ରହ୍ମା ଦସ।

ଗନ୍ଧାରୋ ମହାକପି ଚ, କୁମ୍ଭକାରୋ ଦଳ୍ହଧମ୍ମୋ;

ସୋମଦତ୍ତୋ ସୁସୀମୋ ଚ, କୋଟସିମ୍ବଲି ଧୂମକାରୀ;

ଜାଗରୋ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡୋ, ପରନ୍ତପା ଏକାଦସ।

ସତ୍ତକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଅଟ୍ଠକନିପାତୋ

[୪୧୭] ୧। କଚ୍ଚାନିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଓଦାତୱତ୍ଥାସୁଚି ଅଲ୍ଲକେସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ମାତୁପୋସକଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିଯଂ କୁଲଦାରକୋ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ପିତରି କାଲକତେ ମାତୁଦେୱତୋ ହୁତ୍ୱା ମୁଖଧୋୱନଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନନ୍ହାପନପାଦଧୋୱନାଦିୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକମ୍ମେନ ଚେୱ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀହି ଚ ମାତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ଅଥ ନଂ ମାତା ''ତାତ, ତୱ ଅଞ୍ଞାନିପି ଘରାୱାସକିଚ୍ଚାନି ଅତ୍ଥି, ଏକଂ ସମଜାତିକଂ କୁଲକୁମାରିକଂ ଗଣ୍ହାହି, ସା ମଂ ପୋସେସ୍ସତି, ତ୍ୱମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସସୀ''ତି ଆହ। ''ଅମ୍ମ, ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ହିତସୁଖଂ ଅପଚ୍ଚାସୀସମାନୋ ତୁମ୍ହେ ଉପଟ୍ଠହାମି, କୋ ଅଞ୍ଞୋ ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ''ତି? ''କୁଲୱଡ୍ଢନକମ୍ମଂ ନାମ ତାତ, କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ''ନ ମଯ୍ହଂ ଘରାୱାସେନ ଅତ୍ଥୋ, ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଧୂମକାଲେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥସ୍ସ ମାତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିତ୍ୱାପି ମନଂ ଅଲଭମାନା ତସ୍ସ ଛନ୍ଦଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସମଜାତିକଂ କୁଲକୁମାରିକଂ ଆନେସି। ସୋ ମାତରଂ ଅପ୍ପଟିକ୍କୁପିତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସାପି ''ମଯ୍ହଂ ସାମିକୋ ମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ ମାତରଂ ଉପଟ୍ଠହତି, ଅହମ୍ପି ନଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଏୱମସ୍ସ ପିଯା ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହି। ସୋ ''ଅଯଂ ମେ ମାତରଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହୀ''ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲଦ୍ଧଲଦ୍ଧାନି ମଧୁରଖାଦନୀଯାଦୀନି ତସ୍ସାଯେୱ ଦେତି। ସା ଅପରଭାଗେ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ଲଦ୍ଧଲଦ୍ଧାନି ମଧୁରଖାଦନୀଯାଦୀନି ମଯ୍ହଞ୍ଞେୱ ଦେତି, ଅଦ୍ଧା ମାତରଂ ନୀହରିତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନୀହରଣୂପାଯମସ୍ସା କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଅଯୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକଂ ଦିୱସଂ ଆହ – ''ସାମି, ତଯି ବହି ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ତୱ ମାତା ମଂ ଅକ୍କୋସତୀ''ତି। ସୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ସା ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମଂ ମହଲ୍ଲିକଂ ଉଜ୍ଝାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିକୂଲଂ କାରେସ୍ସାମୀ''ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଗୁଂ ଦଦମାନା ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହଂ ୱା ଅତିସୀତଲଂ ୱା ଅତିଲୋଣଂ ୱା ଅଲୋଣଂ ୱା ଦେତି। ''ଅମ୍ମ, ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହା''ତି ୱା ''ଅତିଲୋଣା''ତି ୱା ୱୁତ୍ତେ ପୂରେତ୍ୱା ସୀତୋଦକଂ ପକ୍ଖିପତି। ପୁନ ''ଅତିସୀତଲା , ଅଲୋଣାଯେୱା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଇଦାନେୱ 'ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହା, ଅତିଲୋଣା'ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ 'ଅତିସୀତଲା, ଅଲୋଣା'ତି ୱଦସି, କା ତଂ ତୋସେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋତି। ନ୍ହାନୋଦକମ୍ପି ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହଂ କତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ ଆସିଞ୍ଚତି। ''ଅମ୍ମ, ପିଟ୍ଠି ମେ ଦହତୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ପୁନ ପୂରେତ୍ୱା ସୀତୋଦକଂ ପକ୍ଖିପତି। ''ଅତିସୀତଂ, ଅମ୍ମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଇଦାନେୱ 'ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହ'ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ 'ଅତିସୀତ'ନ୍ତି ୱଦତି, କା ଏତିସ୍ସା ଅୱମାନଂ ସହିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ପଟିୱିସ୍ସକାନଂ କଥେସି। ''ଅମ୍ମ, ମଞ୍ଚକେ ମେ ବହୂ ମଙ୍ଗୁଲା''ତି ଚ ୱୁତ୍ତା ମଞ୍ଚକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପରି ଅତ୍ତନୋ ମଞ୍ଚକଂ ପୋଥେତ୍ୱା ''ପୋଥିତୋ ମେ''ତି ଅତିହରିତ୍ୱା ପଞ୍ଞପେତି। ମହାଉପାସିକା ଦିଗୁଣେହି ମଙ୍ଗୁଲେହି ଖଜ୍ଜମାନା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ନିସିନ୍ନାୱ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ମଙ୍ଗୁଲେହି ଖାଦିତାମ୍ହୀ''ତି ୱଦତି। ଇତରା ''ହିଯ୍ୟୋ ତେ ମଞ୍ଚକୋ ପୋଥିତୋ, କା ଇମିସ୍ସା କିଚ୍ଚଂ ନିତ୍ଥରିତୁଂ ସକ୍କୋତୀ''ତି ପଟିୱତ୍ୱା ''ଇଦାନି ନଂ ପୁତ୍ତେନ ଉଜ୍ଝାପେସ୍ସାମୀ''ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଖେଳଅସିଙ୍ଘାଣିକାଦୀନି ୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା ''କା ଇମଂ ସକଲଗେହଂ ଅସୁଚିଂ କରୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମାତା ତେ ଏୱରୂପଂ କରୋତି, 'ମା କରୀ'ତି ୱୁଚ୍ଚମାନା କଲହଂ କରୋତି, ଅହଂ ଏୱରୂପାଯ କାଳକଣ୍ଣିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଗେହେ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଏତଂ ୱା ଘରେ ୱସାପେହି, ମଂ ୱା''ତି ଆହ।

ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ତରୁଣା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତ୍ୱା ଜୀୱିତୁଂ ସକ୍କା, ମାତା ପନ ମେ ଜରାଦୁବ୍ବଲା, ଅହମେୱସ୍ସା ପଟିସରଣଂ, ତ୍ୱଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଲଗେହଂ ଗଚ୍ଛାହୀ''ତି ଆହ। ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତା ଚିନ୍ତେସି ''ନ ସକ୍କା ଇମଂ ମାତୁ ଅନ୍ତରେ ଭିନ୍ଦିତୁଂ, ଏକଂସେନସ୍ସ ମାତା ପିଯା, ସଚେ ପନାହଂ କୁଲଘରଂ ଗମିସ୍ସଂ, ୱିଧୱୱାସଂ ୱସନ୍ତୀ ଦୁକ୍ଖିତା ଭୱିସ୍ସାମି, ପୁରିମନଯେନେୱ ସସ୍ସୁଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ''ତି । ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁରିମସଦିସମେୱ ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସୋ ଉପୋସକୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ''କିଂ, ଉପାସକ, ତ୍ୱଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ନ ପମଜ୍ଜସି, ମାତୁଉପଟ୍ଠାନକମ୍ମଂ ପୂରେସୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ ''ଆମ, ଭନ୍ତେ, ସା ପନ ମମ ମାତା ମଯ୍ହଂ ଅରୁଚିଯାଯେୱ ଏକଂ କୁଲଦାରିକଂ ଆନେସି, ସା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଅନାଚାରକମ୍ମଂ ଅକାସୀ''ତି ସବ୍ବଂ ସତ୍ଥୁ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଇତି ଭଗୱା ସା ଇତ୍ଥୀ ନେୱ ମଂ ମାତୁ ଅନ୍ତରେ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ସକ୍ଖି, ଇଦାନି ନଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହତୀ''ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇଦାନି ତାୱ ତ୍ୱଂ ଉପାସକ, ତସ୍ସା ୱଚନଂ ନ ଅକାସି, ପୁବ୍ବେ ପନେତିସ୍ସା ୱଚନେନ ତୱ ମାତରଂ ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ମଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁନ ଗେହଂ ଆନେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ପିତରି କାଲକତେ ମାତୁଦେୱତୋ ହୁତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନିଯାମେନେୱ ମାତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗୀତି ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା କଥିତନଯେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ । ''ଅହଂ ଏୱରୂପାଯ କାଳକଣ୍ଣିଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଏତଂ ୱା ଘରେ

ୱସାପେହି, ମଂ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ସା କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ମାତୁଯେୱ ମେ ଦୋସୋ’’ତି ମାତରଂ ଆହ ‘‘ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ନିଚ୍ଚଂ ଇମସ୍ମିଂ ଘରେ କଲହଂ କରୋସି, ଇତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଯଥାରୁଚିତେ ଠାନେ ୱସାହୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ରୋଦମାନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକଂ ସମିଦ୍ଧକୁଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଭତିଂ କତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ସସ୍ସୁଯା ଘରା ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ସୁଣିସାଯ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠହି। ସା ‘‘ତାଯ କାଳକଣ୍ଣିଯା ଗେହେ ୱସମାନାଯ ଗବ୍ଭମ୍ପି ନ ପଟିଲଭିଂ, ଇଦାନି ମେ ଗବ୍ଭୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ପତିନୋ ଚ ପଟିୱିସ୍ସକାନଞ୍ଚ କଥେନ୍ତୀ ୱିଚରତି।

ଅପରଭାଗେ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା ସାମିକଂ ଆହ ‘‘ତୱ ମାତରି ଗେହେ ୱସମାନାଯ ପୁତ୍ତଂ ନ ଲଭିଂ, ଇଦାନି ମେ ଲଦ୍ଧୋ, ଇମିନାପି କାରଣେନ ତସ୍ସା କାଳକଣ୍ଣିଭାୱଂ ଜାନାହୀ’’ତି। ଇତରା ‘‘ମମ କିର ନିକ୍କଡ୍ଢିତକାଲେ ପୁତ୍ତଂ ଲଭୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଧମ୍ମୋ ମତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସଚେ ହି ଧମ୍ମୋ ମତୋ ନ ଭୱେଯ୍ୟ, ମାତରଂ ପୋଥେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢନ୍ତା ପୁତ୍ତଂ ନ ଲଭେଯ୍ୟୁଂ, ସୁଖଂ ନ ଜୀୱେଯ୍ୟୁଂ, ଧମ୍ମସ୍ସ ମତକଭତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ଏକଦିୱସଂ ତିଲପିଟ୍ଠଞ୍ଚ ତଣ୍ଡୁଲଞ୍ଚ ପଚନଥାଲିଞ୍ଚ ଦବ୍ବିଞ୍ଚ ଆଦାଯ ଆମକସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତୀହି ମନୁସ୍ସସୀସେହି ଉଦ୍ଧନଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା ଉଦକଂ ଓରୁଯ୍ହ ସସୀସଂ ନ୍ହତ୍ୱା ସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କେସେ ମୋଚେତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲେ ଧୋୱିତୁଂ ଆରଭି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତା ଚ ନାମ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ସୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତଂ ‘‘ଧମ୍ମୋ ମତୋ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମସ୍ସ ମତକଭତ୍ତଂ ଦାତୁକାମଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ବଲଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୱେସେନ ମହାମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ସୁସାନେ ଆହାରଂ ପଚନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ଇମିନା ଇଧ ପକ୍କେନ ତିଲୋଦନେନ କିଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

‘‘ଓଦାତୱତ୍ଥା ସୁଚି ଅଲ୍ଲକେସା, କଚ୍ଚାନି କିଂ କୁମ୍ଭିମଧିସ୍ସଯିତ୍ୱା;

ପିଟ୍ଠା ତିଲା ଧୋୱସି ତଣ୍ଡୁଲାନି, ତିଲୋଦନୋ ହେହିତି କିସ୍ସହେତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ କଚ୍ଚାନୀତି ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। କୁମ୍ଭିମଧିସ୍ସଯିତ୍ୱାତି ପଚନଥାଲିକଂ ମନୁସ୍ସସୀସୁଦ୍ଧନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା। ହେହିତୀତି ଅଯଂ ତିଲୋଦନୋ କିସ୍ସ ହେତୁ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ଅତ୍ତନା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞଂ କାରଣମତ୍ଥୀତି।

ଅଥସ୍ସ ସା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୨।

‘‘ନ ଖୋ ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନତ୍ଥା, ତିଲୋଦନୋ ହେହିତି ସାଧୁପକ୍କୋ;

ଧମ୍ମୋ ମତୋ ତସ୍ସ ପହୁତ୍ତମଜ୍ଜ, ଅହଂ କରିସ୍ସାମି ସୁସାନମଜ୍ଝେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ଜେଟ୍ଠାପଚାଯନଧମ୍ମୋ ଚେୱ ତିୱିଧସୁଚରିତଧମ୍ମୋ ଚ। ତସ୍ସ ପହୁତ୍ତମଜ୍ଜାତି ତସ୍ସାହଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ଇଦଂ ମତକଭତ୍ତଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ସକ୍କୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩।

‘‘ଅନୁୱିଚ୍ଚ କଚ୍ଚାନି କରୋହି କିଚ୍ଚଂ, ଧମ୍ମୋ ମତୋ କୋ ନୁ ତୱେୱ ସଂସି;

ସହସ୍ସନେତ୍ତୋ ଅତୁଲାନୁଭାୱୋ, ନ ମିଯ୍ୟତୀ ଧମ୍ମୱରୋ କଦାଚୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁୱିଚ୍ଚାତି ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା। କୋ ନୁ ତୱେୱ ସଂସୀତି କୋ ନୁ ତୱ ଏୱଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସହସ୍ସନେତ୍ତୋତି ଅତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମୱରଂ ଉତ୍ତମଧମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୪।

‘‘ଦଳ୍ହପ୍ପମାଣଂ ମମ ଏତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମେ, ଧମ୍ମୋ ମତୋ ନତ୍ଥି ମମେତ୍ଥ କଙ୍ଖା;

ଯେ ଯେୱ ଦାନି ପାପା ଭୱନ୍ତି, ତେ ତେୱ ଦାନି ସୁଖିତା ଭୱନ୍ତି।

୫।

‘‘ସୁଣିସା ହି ମଯ୍ହଂ ୱଞ୍ଝା ଅହୋସି, ସା ମଂ ୱଧିତ୍ୱାନ ୱିଜାଯି ପୁତ୍ତଂ;

ସା ଦାନି ସବ୍ବସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଇସ୍ସରା, ଅହଂ ପନମ୍ହି ଅପୱିଦ୍ଧା ଏକିକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହପ୍ପମାଣନ୍ତି ଦଳ୍ହଂ ଥିରଂ ନିସ୍ସଂସଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏତ୍ଥ ମମ ପମାଣନ୍ତି ୱଦତି। ଯେ ଯେତି ତସ୍ସ ମତଭାୱେ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଏୱମାହ। ୱଧିତ୍ୱାନାତି ପୋଥେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା। ଅପୱିଦ୍ଧାତି ଛଡ୍ଡିତା ଅନାଥା ହୁତ୍ୱା ଏକିକା ୱସାମି।

ତତୋ ସକ୍କୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୬।

‘‘ଜୀୱାମି ୱୋହଂ ନ ମତୋହମସ୍ମି, ତୱେୱ ଅତ୍ଥାଯ ଇଧାଗତୋସ୍ମି;

ଯା ତଂ ୱଧିତ୍ୱାନ ୱିଜାଯି ପୁତ୍ତଂ, ସହାୱ ପୁତ୍ତେନ କରୋମି ଭସ୍ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ।

ଇତରା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଧୀ ଅହଂ କିଂ କଥେସିଂ, ମମ ନତ୍ତୁ ଅମରଣକାରଣଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୭।

‘‘ଏୱଞ୍ଚ ତେ ରୁଚ୍ଚତି ଦେୱରାଜ, ମମେୱ ଅତ୍ଥାଯ ଇଧାଗତୋସି;

ଅହଞ୍ଚ ପୁତ୍ତୋ ସୁଣିସା ଚ ନତ୍ତା, ସମ୍ମୋଦମାନା ଘରମାୱସେମା’’ତି।

ଅଥସ୍ସା ସକ୍କୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮।

‘‘ଏୱଞ୍ଚ ତେ ରୁଚ୍ଚତି କାତିଯାନି, ହତାପି ସନ୍ତା ନ ଜହାସି ଧମ୍ମଂ;

ତୁୱଞ୍ଚ ପୁତ୍ତୋ ସୁଣିସା ଚ ନତ୍ତା, ସମ୍ମୋଦମାନା ଘରମାୱସେଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ହତାପି ସନ୍ତାତି ଯଦି ତ୍ୱଂ ପୋଥିତାପି ନିକ୍କଡ୍ଢିତାପି ସମାନା ତୱ ଦାରକେସୁ ମେତ୍ତଧମ୍ମଂ ନ ଜହାସି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଯଥା ତ୍ୱଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଥା ହୋତୁ, ଅହଂ ତେ ଇମସ୍ମିଂ ଗୁଣେ ପସନ୍ନୋତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘କଚ୍ଚାନି ତ୍ୱଂ ମା ଭାଯି, ପୁତ୍ତୋ ଚ ତେ ସୁଣିସା ଚ

ମମାନୁଭାୱେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ଆଦାଯ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତେପି ସକ୍କାନୁଭାୱେନ ତସ୍ସା ଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ‘‘କହଂ ନୋ ମାତା’’ତି ଅନ୍ତୋଗାମେ ମନୁସ୍ସେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସୁସାନାଭିମୁଖଂ ଗତା’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଅମ୍ମା’’ତି ସୁସାନମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଅମ୍ହାକଂ ଦୋସଂ ଖମାହୀ’’ତି ତଂ ଖମାପେସୁଂ। ସାପି ନତ୍ତାରଂ ଗଣ୍ହି। ଇତି ତେ ସମ୍ମୋଦମାନା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିଂସୁ।

୯।

‘‘ସା କାତିଯାନୀ ସୁଣିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ, ସମ୍ମୋଦମାନା ଘରମାୱସିତ୍ଥ;

ପୁତ୍ତୋ ଚ ନତ୍ତା ଚ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ, ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ଅଧିଗ୍ଗହୀତା’’ତି। –

ଅଯଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା।

ତତ୍ଥ ସା କାତିଯାନୀତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସା କଚ୍ଚାନଗୋତ୍ତା। ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ଅଧିଗ୍ଗହୀତାତି ଦେୱିନ୍ଦେନ ସକ୍କେନ ଅନୁଗ୍ଗହିତା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସିଂସୂତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୋ ଉପାସକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ମାତୁପୋସକୋ ଏତରହି ମାତୁପୋସକୋ ଅହୋସି , ଭରିଯାପିସ୍ସ ତଦା ଭରିଯାଯେୱ, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କଚ୍ଚାନିଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୧୮] ୨। ଅଟ୍ଠସଦ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଇଦଂ ପୁରେ ନିନ୍ନମାହୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ସୁତଂ ଭିଂସନକଂ ଅୱିନିବ୍ଭୋଗସଦ୍ଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ଲୋହକୁମ୍ଭିଜାତକେ (ଜା॰ ୧।୪।୫୩ ଆଦଯୋ) କଥିତସଦିସମେୱ। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ‘‘ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ସୁତତ୍ତା କିନ୍ତି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମା ଭାଯି, ମହାରାଜ, ନ ତେ ଏତେସଂ ସୁତପଚ୍ଚଯା କୋଚି ଅନ୍ତରାଯୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ହି, ମହାରାଜ, ଏୱରୂପଂ ଭଯାନକଂ ଅୱିନିବ୍ଭୋଗସଦ୍ଦଂ ତ୍ୱମେୱେକୋ ସୁଣି, ପୁବ୍ବେପି ରାଜାନୋ ଏୱରୂପଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବଚତୁକ୍କଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତୁକାମା ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଯଞ୍ଞହରଣତ୍ଥାଯ ଗହିତସତ୍ତେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନଗରେ ମାଘାତଭେରିଂ ଚରାପେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ରତନୱିଲୋକନଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ୱିଭୱଜାତଂ ଦାନମୁଖେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଚରନ୍ତୋ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସି। ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ସିରିସଯନେ ନିସିନ୍ନୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ଅଟ୍ଠ ସଦ୍ଦେ ଅସ୍ସୋସି – ପଠମଂ ରାଜନିୱେସନସାମନ୍ତା ଉଯ୍ୟାନେ ଏକୋ ବକୋ ସଦ୍ଦମକାସି, ଦୁତିଯଂ ତସ୍ମିଂ ସଦ୍ଦେ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନେଯେୱ ହତ୍ଥିସାଲାଯ ତୋରଣନିୱାସିନୀ କାକୀ ସଦ୍ଦମକାସି, ତତିଯଂ ରାଜଗେହେ କଣ୍ଣିକାଯଂ ନିୱୁତ୍ଥଘୁଣପାଣକୋ ସଦ୍ଦମକାସି, ଚତୁତ୍ଥଂ ରାଜଗେହେ ପୋସାୱନିଯକୋକିଲୋ ସଦ୍ଦମକାସି, ପଞ୍ଚମଂ ତତ୍ଥେୱ ପୋସାୱନିଯମିଗୋ ସଦ୍ଦମକାସି, ଛଟ୍ଠଂ ତତ୍ଥେୱ ପୋସାୱନିଯୱାନରୋ ସଦ୍ଦମକାସି, ସତ୍ତମଂ ତତ୍ଥେୱ ପୋସାୱନିଯକିନ୍ନରୋ ସଦ୍ଦମକାସି, ଅଟ୍ଠମଂ ତସ୍ମିଂ ସଦ୍ଦେ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନେଯେୱ ରାଜନିୱେସନମତ୍ଥକେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଏକଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ସଦ୍ଦମକାସି।

ବାରାଣସିରାଜା ଇମେ ଅଟ୍ଠ ସଦ୍ଦେ ସୁତ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ପୁନଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ଅନ୍ତରାଯୋ ତେ, ମହାରାଜ, ଭୱିସ୍ସତି, ସବ୍ବଚତୁକ୍କଯଞ୍ଞଂ ଯଜିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ‘‘ଯଥାରୁଚିତଂ କରୋଥା’’ତି ଅନୁଞ୍ଞାତା ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠା ରାଜକୁଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯଞ୍ଞକମ୍ମଂ ଆରଭିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଯଞ୍ଞକାରବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସୀ ମାଣୱୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ଆଚରିଯଂ ଆହ – ‘‘ଆଚରିଯ, ଏୱରୂପଂ କକ୍ଖଳଂ ଫରୁସଂ ଅସାତଂ ବହୂନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିନାସକମ୍ମଂ ମା କରୀ’’ତି। ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ କିଂ ଜାନାସି, ସଚେପି ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ନ ଭୱିସ୍ସତି, ମଚ୍ଛମଂସଂ

ତାଓ ବହୁଂ ଖାଦିତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ଆଚରିଯ, କୁଚ୍ଛିଂ ନିସ୍ସାଯ ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନକମ୍ମଂ ମା କରୋଥା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେସବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଲାଭନ୍ତରାଯଂ କରୋତୀ’’ତି ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝିଂସୁ। ମାଣୱୋ ତେସଂ ଭଯେନ ‘‘ତେନ ହି ତୁମ୍ହେୱ ମଚ୍ଛମଂସଖାଦନୂପାଯଂ କରୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହିନଗରେ ରାଜାନଂ ନିୱାରେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ରାଜୁଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସତ୍ତେସୁ ଅନୁକମ୍ପା ନତ୍ଥି, ରାଜା ବହୂ ସତ୍ତେ ମାରେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଂ ଯଜାପେତି, କିଂ ୱୋ ମହାଜନସ୍ସ ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ମାଣୱ, ଏତ୍ଥ ନେୱ ରାଜା ଅମ୍ହେ ଜାନାତି, ନ ମଯଂ ରାଜାନଂ ଜାନାମା’’ତି। ‘‘ଜାନାଥ ପନ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞୋ ସୁତସଦ୍ଦାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତି’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ଜାନାମୀ’’ତି। ‘‘ଜାନନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ କସ୍ମା ନ କଥେଥା’’ତି? ‘‘ମାଣୱ କିଂ ସକ୍କା ‘ଅହଂ ଜାନାମୀ’ତି ନଲାଟେ ସିଙ୍ଗଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚରିତୁଂ, ସଚେ ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି।

ମାଣୱୋ ୱେଗେନ ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ତାତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେହି ସୁତସଦ୍ଦାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଜାନନକୋ ଏକୋ ତାପସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଉଯ୍ୟାନେ ମଙ୍ଗଲସିଲାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ‘ସଚେ ମଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, କଥେସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ୱେଗେନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାପସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ମଯା ସୁତସଦ୍ଦାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଜାନାଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି କଥେଥ ତଂ ମେ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ତେସଂ ସୁତପଚ୍ଚଯା ତୱ କୋଚି ଅନ୍ତରାଯୋ ନତ୍ଥି , ପୋରାଣୁଯ୍ୟାନେ ପନ ତେ ଏକୋ ବକୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଗୋଚରଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପରେତୋ ପଠମଂ ସଦ୍ଦମକାସୀ’’ତି ତସ୍ସ କିରିଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦।

‘‘ଇଦଂ ପୁରେ ନିନ୍ନମାହୁ, ବହୁମଚ୍ଛଂ ମହୋଦକଂ;

ଆୱାସୋ ବକରାଜସ୍ସ, ପେତ୍ତିକଂ ଭୱନଂ ମମ;

ତ୍ୟଜ୍ଜ ଭେକେନ ଯାପେମ, ଓକଂ ନ ୱିଜହାମସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ସା ହି ପୁବ୍ବେ ଉଦକତୁମ୍ବେନ ଉଦକେ ପୱିସନ୍ତେ ମହୋଦକା ବହୁମଚ୍ଛା, ଇଦାନି ପନ ଉଦକସ୍ସ ପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ନ ମହୋଦକା ଜାତା। ତ୍ୟଜ୍ଜ ଭେକେନାତି ତେ ମଯଂ ଅଜ୍ଜ ମଚ୍ଛେ ଅଲଭନ୍ତା ମଣ୍ଡୂକମତ୍ତେନ ଯାପେମ। ଓକନ୍ତି ଏୱଂ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପୀଳିଇତାପି ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନ ୱିଜହାମ।

ଇତି, ମହାରାଜ, ସୋ ବକୋ ଜିଘଚ୍ଛାପୀଳିଇତୋ ସଦ୍ଦମକାସି। ସଚେପି ତଂ ଜିଘଚ୍ଛାତୋ ମୋଚେତୁକାମୋ, ତଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ସୋଧାପେତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଉଦକସ୍ସ ପୂରେହୀତି। ରାଜା ତଥା କାରେତୁଂ ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆଣାପେସି।

‘‘ହତ୍ଥିସାଲତୋରଣେ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ଏକା କାକୀ ୱସମାନା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସୋକେନ ଦୁତିଯଂ ସଦ୍ଦମକାସି, ତତୋପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧।

‘‘କୋ ଦୁତିଯଂ ଅସୀଲିସ୍ସ, ବନ୍ଧରସ୍ସକ୍ଖି ଭେଚ୍ଛତି;

କୋ ମେ ପୁତ୍ତେ କୁଲାୱକଂ, ମଞ୍ଚ ସୋତ୍ଥିଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି।

ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘କୋ ନାମ ତେ, ମହାରାଜ, ହତ୍ଥିସାଲାଯ ହତ୍ଥିମେଣ୍ଡୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ବନ୍ଧରୋ ନାମ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଏକକ୍ଖିକାଣୋ ସୋ, ମହାରାଜା’’ତି? ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ମହାରାଜ, ହତ୍ଥିସାଲାଯ ତେ ଦ୍ୱାରତୋରଣେ ଏକା କାକୀ କୁଲାୱକଂ କତ୍ୱା ଅଣ୍ଡକାନି ନିକ୍ଖିପି। ତାନି ପରିଣତାନି କାକପୋତକା ନିକ୍ଖନ୍ତା, ହତ୍ଥିମେଣ୍ଡୋ ହତ୍ଥିଂ ଆରୁଯ୍ହ ସାଲତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଚ ପୱିସନ୍ତୋ ଚ ଅଙ୍କୁସକେନ କାକିମ୍ପି ପୁତ୍ତକେପିସ୍ସା ପହରତି, କୁଲାୱକମ୍ପି ୱିଦ୍ଧଂସେତି। ସା ତେନ ଦୁକ୍ଖେନ ପୀଳିଇତା ତସ୍ସ ଅକ୍ଖିଭେଦନଂ ଆଯାଚନ୍ତୀ ଏୱମାହ, ସଚେ ତେ କାକିଯା ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ବନ୍ଧରଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା କୁଲାୱକୱିଦ୍ଧଂସନତୋ ୱାରେହୀତି । ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପରିଭାସିତ୍ୱା ହାରେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ତଂ ହତ୍ଥିଂ ଅଦାସି।

‘‘ପାସାଦକଣ୍ଣିକାୟ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ଏକୋ ଘୁଣପାଣକୋ ୱସତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଫେଗ୍ଗୁଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଖୀଣେ ସାରଂ ଖାଦିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସୋ ଭକ୍ଖଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତୁମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପରିଦେୱମାନୋ ତତିଯଂ ସଦ୍ଦମକାସି, ତତୋପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ କିରିଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୨।

‘‘ସଙ୍ଖା ପରିକ୍ଖତା ଫେଗ୍ଗୁ, ଯାୱ ତସ୍ସା ଗତୀ ଅହୁ;

ଖୀଣଭକ୍ଖୋ ମହାରାଜ, ସାରେ ନ ରମତୀ ଘୁଣୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯାୱ ତସ୍ସା ଗତୀ ଅହୂତି ଯାୱ ତସ୍ସା ଫେଗ୍ଗୁଯା ନିପ୍ଫତ୍ତି ଅହୋସି, ସା ସଙ୍ଖା ଖାଦିତା। ନ ରମତୀତି ‘‘ମହାରାଜ, ସୋ ପାଣକୋ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗମନଟ୍ଠାନମ୍ପି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପରିଦେୱତି, ନୀହରାପେହି ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ଏକଂ ପୁରିସଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଉପାଯେନ ନଂ ନୀହରାପେସି।

‘‘ନିୱେସନେ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ଏକା ପୋସାୱନିଯା କୋକିଲା ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ସା ଅତ୍ତନା ନିୱୁତ୍ଥପୁବ୍ବଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ସରିତ୍ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ‘କଦା ନୁ ଖୋ ଇମମ୍ହା ପଞ୍ଜରା ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ରମଣୀଯଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’ତି ଚତୁତ୍ଥଂ ସଦ୍ଦମକାସି, ତତୋପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୩।

‘‘ସା ନୂନାହଂ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, ରଞ୍ଞୋ ମୁତ୍ତା ନିୱେସନା;

ଅତ୍ତାନଂ ରମଯିସ୍ସାମି, ଦୁମସାଖନିକେତିନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁମସାଖନିକେତିନୀତି ସୁପୁପ୍ଫିତାସୁ ରୁକ୍ଖସାଖାସୁ ସକନିକେତା ହୁତ୍ୱା। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଉକ୍କଣ୍ଠିତା, ମହାରାଜ, ସା କୋକିଲା, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ନ’’ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କାରେସି।

‘‘ନିୱେସନେ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ଏକୋ ପୋସାୱନିଯୋ ମିଗୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ସୋ ଏକୋ ଯୂଥପତି ଅତ୍ତନୋ ମିଗିଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା କିଲେସୱସେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ପଞ୍ଚମଂ ସଦ୍ଦମକାସି, ତତୋପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪।

‘‘ସୋ ନୂନାହଂ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, ରଞ୍ଞୋ ମୁତ୍ତୋ ନିୱେସନା;

ଅଗ୍ଗୋଦକାନି ପିସ୍ସାମି, ଯୂଥସ୍ସ ପୁରତୋ ୱଜ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗୋଦକାନୀତି ଅଗ୍ଗୌଦକାନି, ଅଞ୍ଞେହି ମିଗେହି ପଠମତରଂ ଅପୀତାନି ଅନୁଚ୍ଛିଟ୍ଠୋଦକାନି ଯୂଥସ୍ସ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କଦା ନୁ ଖୋ ପିୱିସ୍ସାମୀତି।

ମହାସତ୍ତୋ ତମ୍ପି ମିଗଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ‘‘ନିୱେସନେ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ପୋସାୱନିଯୋ ମକ୍କଟୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସୋପି, ମହାରାଜ, ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଯୂଥପତି ମକ୍କଟୀହି ସଦ୍ଧିଂ କାମଗିଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୋ ଭରତେନ ନାମ ଲୁଦ୍ଦେନ ଇଧ ଆନୀତୋ, ଇଦାନି ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଛଟ୍ଠଂ ସଦ୍ଦମକାସି, ତତୋପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୫।

‘‘ତଂ ମଂ କାମେହି ସମ୍ମତ୍ତଂ, ରତ୍ତଂ କାମେସୁ ମୁଚ୍ଛିତଂ;

ଆନଯୀ ଭରତୋ ଲୁଦ୍ଦୋ, ବାହିକୋ ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବାହିକୋତି ବାହିକରଟ୍ଠୱାସୀ। ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ ତେତି ଇମମତ୍ଥଂ ସୋ ୱାନରୋ ଆହ, ତୁଯ୍ହଂ ପନ ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ନନ୍ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ୱାନରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ‘‘ନିୱେସନେ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ପୋସାୱନିଯୋ କିନ୍ନରୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସୋ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ତନୋ କିନ୍ନରିଯା କତଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା କିଲେସାତୁରୋ ସଦ୍ଦମକାସି। ସୋ ହି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଦିୱସଂ ତୁଙ୍ଗପବ୍ବତସିଖରଂ ଆରୁହି। ତେ ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସସମ୍ପନ୍ନାନି ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଓଚିନନ୍ତା ପିଳନ୍ଧନ୍ତା ସୂରିଯଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତଂ ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସୁଂ, ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ଓତରନ୍ତାନଂ ଅନ୍ଧକାରୋ ଅହୋସି। ତତ୍ର ନଂ କିନ୍ନରୀ ‘ସାମି, ଅନ୍ଧକାରୋ ୱତ୍ତତି, ଅପକ୍ଖଲନ୍ତୋ ଅପ୍ପମାଦେନ ଓତରାହୀ’ତି ୱତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ଓତାରେସି, ସୋ ତାଯ ତଂ ୱଚନଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ସଦ୍ଦମକାସି, ତତୋପି ତେ ଭଯଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ତଂ କାରଣଂ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୬।

‘‘ଅନ୍ଧକାରତିମିସାଯଂ, ତୁଙ୍ଗେ ଉପରିପବ୍ବତେ;

ସା ମଂ ସଣ୍ହେନ ମୁଦୁନା, ମା ପାଦଂ ଖଲି ଯସ୍ମନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ଧକାରତିମିସାଯନ୍ତି ଅନ୍ଧଭାୱକାରକେ ତମେ। ତୁଙ୍ଗେତି ତିଖିଣେ। ସଣ୍ହେନ ମୁଦୁନାତି ମଟ୍ଠେନ ମୁଦୁକେନ ୱଚନେନ। ମା ପାଦଂ ଖଲି ଯସ୍ମନୀତି ଯ-କାରୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସନ୍ଧିୱସେନ ଗହିତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସା ମଂ କିନ୍ନରୀ ସଣ୍ହେନ ମୁଦକେନ ୱଚନେନ ‘‘ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ମା ପାଦଂ ଖଲି ଅସ୍ମନି, ଯଥା ତେ ଉପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ପାଦୋ ପାସାଣସ୍ମିଂ ନ ଖଲତି, ତଥା ଓତରା’’ତି ୱତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଓତାରେସୀତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ କିନ୍ନରେନ କତସଦ୍ଦକାରଣଂ କଥେତ୍ୱା ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଅଟ୍ଠମୋ ଉଦାନସଦ୍ଦୋ ଅହୋସି। ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରସ୍ମିଂ କିର ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରପରିକ୍ଖଯଂ ଞତ୍ୱା ‘ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନେ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି, ତସ୍ସ ମେ ମନୁସ୍ସା ସରୀରନିକ୍ଖେପଂ କାରେତ୍ୱା ସାଧୁକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ଧାତୁପୂଜଂ କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପଥଂ ପୂରେସ୍ସନ୍ତୀ’ତି ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତୱ ପାସାଦସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତକାଲେ ଖନ୍ଧଭାରଂ ଓତାରେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନପୁରପୱେସନଦୀପନଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀ’’ତି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେନ ୱୁତ୍ତଂ ଗାଥମାହ –

୧୭।

‘‘ଅସଂସଯଂ ଜାତିଖଯନ୍ତଦସ୍ସୀ, ନ ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟଂ ପୁନରାୱଜିସ୍ସଂ;

ଅଯମନ୍ତିମା ପଚ୍ଛିମା ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟା, ଖୀଣୋ ମେ ସଂସାରୋ ପୁନବ୍ଭୱାଯା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଜାତିଯା ଖଯନ୍ତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଜାତିଖଯନ୍ତଦସ୍ସୀ ଅହଂ ଅସଂସଯଂ ପୁନ ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟଂ ନ ଆୱଜିସ୍ସଂ, ଅଯଂ ମେ ଅନ୍ତିମା ଜାତି, ପଚ୍ଛିମା ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟା, ଖୀଣୋ ମେ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ଖନ୍ଧପଟିପାଟିସଙ୍ଖାତୋ ସଂସାରୋତି।

‘‘ଇଦଞ୍ଚ ପନ ସୋ ଉଦାନଂ ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଉଯ୍ୟାନୱନଂ ଆଗମ୍ମ ଏକସ୍ସ ସୁପୁପ୍ଫିତସ୍ସ ସାଲସ୍ସ ମୂଲେ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଏହି, ମହାରାଜ, ସରୀରକିଚ୍ଚମସ୍ସ କରିସ୍ସାମା’’ତି ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିନିବ୍ବୁତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସରୀରଂ ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ତସ୍ସ ସରୀରଂ ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ବଲକାଯେନ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ନିସ୍ସାଯ ଯଞ୍ଞଂ ହାରେତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦତ୍ୱା ନଗରେ ମାଘାତଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ସାଧୁକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ସବ୍ବଗନ୍ଧଚିତକେ ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସରୀରଂ ଝାପେତ୍ୱା ଧାତୁଯୋ ଚତୁମହାପଥେ ଥୂପଂ କାରେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ପୱିସିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେସୁ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ତସ୍ସ ସଦ୍ଦସ୍ସ ସୁତକାରଣା ତୱ କୋଚି ଅନ୍ତରାଯୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଯଞ୍ଞଂ ହରାପେତ୍ୱା ‘‘ମହାଜନସ୍ସ

ଜୀୱିତଂ ଦେହୀ’’ତି ଜୀୱିତଦାନଂ ଦାପେତ୍ୱା ନଗରେ ଧମ୍ମଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ମାଣୱୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅଟ୍ଟସଦ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୧୯] ୩। ସୁଲସାଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଇଦଂସୁୱଣ୍ଣକାଯୂରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଦାସିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା କିର ଏକସ୍ମିଂ ଉସ୍ସୱଦିୱସେ ଦାସିଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉଯ୍ଯାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ସାମିନିଂ ପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଦେୱିଂ ଆଭରଣଂ ଯାଚି। ସା ତସ୍ସା ସତସହସ୍ସମୂଲଂ ଅତ୍ତନୋ ଆଭରଣଂ ଅଦାସି। ସା ତଂ ପିଲନ୍ଧିତ୍ୱା ଦାସିଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉଯ୍ଯାନଂ ପାୱିସି। ଅଥେକୋ ଚୋରୋ ତସ୍ସା ଆଭରଣେ ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ମାରେତ୍ୱା ଆଭରଣଂ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଉଯ୍ଯାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ମଚ୍ଛମଂସସୁରାଦୀନି ଅଦାସି। ସା ‘‘କିଲେସୱସେନ ଦେତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ଗହେତ୍ୱା ଉଯ୍ଯାନକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯ ସାଯନ୍ହସମଯେ ନିପନ୍ନେ ଦାସିଗଣେ ଉଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସୋ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଇମଂ ଠାନଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ଥୋକଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସକ୍କା ରହସ୍ସକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ଅଯଂ ପନ ନିସ୍ସଂସଯଂ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ପିଲନ୍ଧନଭଣ୍ଡଂ ହରିତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ହୋତୁ, ସିକ୍ଖାପେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ସୁରାମଦେନ ମେ ସୁକ୍ଖଂ ସରୀରଂ, ପାନୀଯଂ ତାୱ ମଂ ପାଯେହୀ’’ତି ଏକଂ କୂପଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ମେ ପାନୀଯଂ ଓସିଞ୍ଚା’’ତି ରଜ୍ଜୁଞ୍ଚ ଘଟଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସି। ଚୋରୋ ରଜ୍ଜୁଂ କୂପେ ଓତାରେସି, ଅଥ ନଂ ଓନମିତ୍ୱା ଉଦକଂ ଓସିଞ୍ଚନ୍ତଂ ମହବ୍ବଲଦାସୀ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଆଣିସଦଂ ପହରିତ୍ୱା କୂପେ ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକେନ ମରିସ୍ସସୀ’’ତି ଏକଂ ମହନ୍ତଂ ଇଟ୍ଠକଂ ମତ୍ଥକେ ଆସୁମ୍ଭି। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ। ସାପି ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସାମିନିଯା ଆଭରଣଂ ଦଦମାନା ‘‘ମନମ୍ହି ଅଜ୍ଜ ଇମଂ ଆଭରଣଂ ନିସ୍ସାଯ ମତା’’ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି, ସାପି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରୋଚେସି, ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ନ ଖୋ, ଗହପତି, ଇଦାନେୱ ସା ଦାସୀ ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତା, ପୁବ୍ବେପି ସମନ୍ନାଗତାୱ, ନ ଚ ଇଦାନେୱ ତାଯ ସୋ ମାରିତୋ, ପୁବ୍ବେପି ନଂ ମାରେସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ସୁଲସା ନାମ ନଗରସୋଭିନୀ ପଞ୍ଚସତୱଣ୍ଣଦାସିପରିୱାରା ଅହୋସି, ସହସ୍ସେନ ରତ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ସତ୍ତୁକୋ ନାମ ଚୋରୋ ଅହୋସି ନାଗବଲୋ, ରତ୍ତିଭାଗେ ଇସ୍ସରଘରାନି ପୱିସିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିଂ ୱିଲୁମ୍ପତି। ନାଗରା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଉପକ୍କୋସିଂସୁ। ରାଜା ନଗରଗୁତ୍ତିକଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗୁମ୍ବଂ ଠପାପେତ୍ୱା ଚୋରଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ‘‘ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦଥା’’ତି ଆହ। ତଂ ପଚ୍ଛାବାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚତୁକ୍କେ ଚତୁକ୍କେ କସାହି ତାଳେତ୍ୱା ଆଘାତନଂ ନେନ୍ତି। ‘‘ଚୋରୋ କିର ଗହିତୋ’’ତି ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭି। ତଦା ସୁଲସା ୱାତପାନେ ଠତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଇମଂ ଚୋରୋତି ଗହିତପୁରିସଂ ମୋଚେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଇଦଂ କିଲିଟ୍ଠକମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ଇମିନାୱ ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ କପ୍ପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା କଣୱେରଜାତକେ (ଜା॰ ୧।୪।୬୯ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ନଗରଗୁତ୍ତିକସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ପେସେତ୍ୱା ତଂ ମୋଚେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦମାନା ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସି। ଚୋରୋ ତିଣ୍ଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥେନ ପଲାଯିତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କା, ସୁଲସାଯ ପିଲନ୍ଧନଭଣ୍ଡଂ ସତସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତି, ସୁଲସଂ ମାରେତ୍ୱା ଇଦଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ତଦା ରାଜପୁରିସେହି ନୀଯମାନୋ ଅସୁକପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ରୁକ୍ଖଦେୱତାଯ ବଲିକମ୍ମଂ ପଟିସ୍ସୁଣିଂ, ସା ମଂ ବଲିକମ୍ମଂ ଅଲଭମାନା ଭାଯାପେତି, ବଲିକମ୍ମମସ୍ସା କରୋମା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ସାମି, ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପେସେହୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ପେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ମଯଂ ଉଭୋପି ସବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ସାମି, ତଥା କରୋମା’’ତି।

ଅଥ ନଂ ତଥା କାରେତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦଂ ଗତକାଲେ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମହାଜନଂ ଦିସ୍ୱା ଦେୱତା ବଲିକମ୍ମଂ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିସ୍ସତି, ମଯଂ ଉଭୋୱ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଦେମା’’ତି। ସୋ ତାଯ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୋ ତଂ ବଲିପାତିଂ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ସଯଂ ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାୱୁଧୋ ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଏକଂ ସତପୋରିସପପାତଂ ନିସ୍ସାଯ ଜାତରୁକ୍ଖମୂଲେ ବଲିଭାଜନଂ ଠପାପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ନାହଂ ବଲିକମ୍ମତ୍ଥାଯ ଆଗତୋ, ତଂ ପନ ମାରେତ୍ୱା ପିଲନ୍ଧନଂ ତେ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋମ୍ହି, ତୱ ପିଲନ୍ଧନଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉତ୍ତରସାଟକେନ ଭଣ୍ଡିକଂ କରୋହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସାମି, ମଂ କସ୍ମା ମାରେସୀ’’ତି? ‘‘ଧନକାରଣା’’ତି। ‘‘ସାମି, ମଯା କତଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସର, ଅହଂ ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନୀଯମାନଂ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେନ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ଲଭାପେସିଂ, ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଲଭମାନାପି ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ନ ଓଲୋକେମି, ଏୱଞ୍ହି ତୱ ଉପକାରିକଂ ମା ମଂ ମାରେହି, ବହୁଞ୍ଚ ତେ ଧନଂ ଦସ୍ସାମି, ତୱ ଦାସୀ ଚ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଯାଚନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୮।

‘‘ଇଦଂ ସୁୱଣ୍ଣକାୟୂରଂ, ମୁତ୍ତା ୱେଳୁରିୟା ବହୂ;

ସବ୍ବଂ ହରସ୍ସୁ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ମଞ୍ଚ ଦାସୀତି ସାୱୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ କାୟୂରନ୍ତି ଗୀୱାୟଂ ପିଳନ୍ଧନପସାଧନଂ କାୟୂରଂ। ସାୱୟାତି ମହାଜନମଜ୍ଝେ ସାୱେତ୍ୱା ଦାସିଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି।

ତତୋ ସତ୍ତୁକେନ –

୧୯।

‘‘ଓରୋପୟସ୍ସୁ କଲ୍ୟାଣି, ମା ବାଳ୍ହଂ ପରିଦେୱସି;

ନ ଚାହଂ ଅଭିଜାନାମି, ଅହନ୍ତ୍ୱା ଧନମାଭତ’’ନ୍ତି। –

ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସୟାନୁରୂପଂ ଦୁତିୟଗାଥାୟ ୱୁତ୍ତାୟ ସୁଲସା ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକାରଣଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଚୋରୋ ମୟ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଉପାୟେନ ନଂ ପଠମତରଂ ପପାତେ ପାତେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୨୦।

‘‘ୟତୋ ସରାମି ଅତ୍ତାନଂ, ୟତୋ ପତ୍ତାସ୍ମି ୱିଞ୍ଞୁତଂ;

ନ ଚାହଂ ଅଭିଜାନାମି, ଅଞ୍ଞଂ ପିୟତରଂ ତୟା।

୨୧।

‘‘ଏହି ତଂ ଉପଗୂହିସ୍ସଂ, କରିସ୍ସଞ୍ଚ ପଦକ୍ଖିଣଂ;

ନ ହି ଦାନି ପୁନ ଅତ୍ଥି, ମମ ତୁୟ୍ହଞ୍ଚ ସଙ୍ଗମୋ’’ତି।

ସତ୍ତୁକୋ ତସ୍ସାଧିପ୍ପାୟଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ, ଏହି ଉପଗୂହସ୍ସୁ ମ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୁଲସା ତଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଉପଗୂହିତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ତଂ, ସାମି, ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପାଦପିଟ୍ଠିୟଂ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ବାହୁପସ୍ସେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମପସ୍ସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦମାନା ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ନାଗବଲା ଗଣିକା ଚୋରଂ ଦ୍ୱୀସୁ ପଚ୍ଛାପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ସୀସଂ କତ୍ୱା ସତପୋରିସେ ନରକେ ଖିପି। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ ପତ୍ୱା ମରି। ତଂ କିରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୨।

‘‘ନ ହି ସବ୍ବେସୁ ଠାନେସୁ, ପୁରିସୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ;

ଇତ୍ଥୀପି ପଣ୍ଡିତା ହୋତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚକ୍ଖଣା।

୨୩।

‘‘ନ ହି ସବ୍ବେସୁ ଠାନେସୁ, ପୁରିସୋ ହୋତି ପଣ୍ଡିତୋ;

ଇତ୍ଥୀପି ପଣ୍ଡିତା ହୋତି, ଲହୁଂ ଅତ୍ଥଂ ୱିଚିନ୍ତିକା।

୨୪।

‘‘ଲହୁଞ୍ଚ ୱତ ଖିପ୍ପଞ୍ଚ, ନିକଟ୍ଠେ ସମଚେତୟି;

ମିଗଂ ପୁଣ୍ଣାୟତେନେୱ, ସୁଲସା ସତ୍ତୁକଂ ୱଧି।

୨୫।

‘‘ଯୋଧ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ନ ଖିପ୍ପମନୁବୁଜ୍ଝତି;

ସୋ ହଞ୍ଞତି ମନ୍ଦମତି, ଚୋରୋୱ ଗିରିଗବ୍ଭରେ।

୨୬।

‘‘ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ଖିପ୍ପମେୱ ନିବୋଧତି;

ମୁଚ୍ଚତେ ସତ୍ତୁସମ୍ବାଧା, ସୁଲସା ସତ୍ତୁକାମିୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ହୋତୀତି ଇତ୍ଥୀପି ପଣ୍ଡିତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚକ୍ଖଣା ହୋତି, ଅଥ ୱା ଇତ୍ଥୀ ପଣ୍ଡିତା ଚେୱ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚକ୍ଖଣା ଚ ହୋତି। ଲହୁଂ ଅତ୍ଥଂ ୱିଚିନ୍ତିକାତି ଲହୁଂ ଖିପ୍ପଂ ଅତ୍ଥଂ ୱିଚିନ୍ତିକା। ଲହୁଞ୍ଚ ୱତାତି ଅଦନ୍ଧଞ୍ଚ ୱତ। ଖିପ୍ପଞ୍ଚାତି ଅଚିରେନେୱ। ନିକଟ୍ଠେ ସମଚେତଯୀତି ସନ୍ତିକେ ଠିତାୱ ତସ୍ସ ମରଣୂପାଯଂ ଚିନ୍ତେସି। ପୁଣ୍ଣାୟତେନେୱାତି ପୂରିତଧନୁନ୍ନା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଛେକୋ ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ସକଣ୍ଡପୁଣ୍ଣଧନୁନ୍ନା ଖିପ୍ପଂ ମିଗଂ ୱଧତି, ଏୱଂ ସୁଲସା ସତ୍ତୁକଂ ୱଧୀତି। ଯୋଧାତି ଯୋ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ତଲୋକେ। ନିବୋଧତୀତି ଜାନାତି। ସତ୍ତୁକାମିୱାତି ସତ୍ତୁକା ଇୱ, ଯଥା ସୁଲସା ମୁତ୍ତା, ଏୱଂ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ସୁଲସା ଚୋରଂ ୱଧିତ୍ୱା ପବ୍ବତା ଓରୁଯ୍ହ ଅତ୍ତନୋ ପରିଜନସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତୋ କହ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠା ‘‘ମା ତଂ ପୁଚ୍ଛଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ନଗରମେୱ ପାୱିସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ତେ ଉଭୋପି ଇମେୟେୱ ଅହେସୁଂ, ଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୁଲସାଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୪୨୦] ୪। ସୁମଙ୍ଗଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଭୁସମ୍ହି କୁଦ୍ଧୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ରାଜୋୱାଦସୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ରଞ୍ଞା ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ତସ୍ସ ସୁମଙ୍ଗଲୋ ନାମ ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ଅହୋସି। ଅଥେକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ନଗରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ତମେନଂ ରାଜା ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ରାଜାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସେହି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯେହି ପରିୱିସିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଉଯ୍ୟାନେ ୱସନତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାଦୀନି ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ସୁମଙ୍ଗଲଂ ନାମ ଉଯ୍ୟାନପାଲଂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରଂ କତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିବଦ୍ଧଂ ରାଜଗେହେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚିରଂ ୱସି, ସୁମଙ୍ଗଲୋପି ନଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ସୁମଙ୍ଗଲଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ କତିପାହଂ ଅସୁକଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୁମଙ୍ଗଲୋପି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ କତିପାହଂ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ସାଯଂ ସୂରିଯେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ତଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ପଚ୍ଚାଗମି। ସୁମଙ୍ଗଲୋ ତସ୍ସ ଆଗତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଅଗମାସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋପି ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ପାସାଣଫଲକେ ନିସୀଦି। ତଂ ଦିୱସଂ ପନ ଉଯ୍ୟାନପାଲସ୍ସ ଘରଂ ପାହୁନକା ଆଗମିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ‘‘ଉଯ୍ୟାନେ ଅଭଯଲଦ୍ଧଂ ମିଗଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଧନୁଂ ଆଦାଯ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମିଗଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାମିଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ସରଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ସୀସଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘ସୁମଙ୍ଗଲା’’ତି ଆହ। ସୋ ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଆଗତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘ମିଗୋ’ତି ସଞ୍ଞାଯ ୱିଜ୍ଝିଂ, ଖମଥ ମେ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ ଦାନି କିଂ କରିସ୍ସସି, ଏହି ସରଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସରଂ ଲୁଞ୍ଚି, ମହତୀ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାଯି। ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ‘‘ସଚେ ରାଜା ଜାନିସ୍ସତି, ନାସେସ୍ସତୀ’’ତି ପୁତ୍ତଦାରଂ ଗହେତ୍ୱା ତତୋୱ ପଲାଯି। ତାୱଦେୱ ‘‘ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ସକଲନଗରଂ ଏକକୋଲାହଲଂ ଜାତଂ।

ପୁନଦିୱସେ ମନୁସ୍ସା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ମାରେତ୍ୱା ପଲାତୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ କଥଯିଂସୁ। ରାଜା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ସରୀରପୂଜଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ଝାପେତ୍ୱା ଧାତୁଯୋ ଆଦାଯ ଚେତିଯଂ କତ୍ୱା ତଂ ପୂଜେନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୁମଙ୍ଗଲୋପି ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଚିତ୍ତଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ମଯି ରଞ୍ଞୋ ଚିତ୍ତଂ ଜାନାହୀ’’ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚୋପି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେସି। ରାଜା ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ପୁନ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅନତ୍ତମନଭାୱଂ ସୁମଙ୍ଗଲସ୍ସ କଥେସି। ସୋ ଦୁତିଯସଂୱଚ୍ଛରେପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଥେୱ ରାଜା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ତତିଯସଂୱଚ୍ଛରେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଆଗମି। ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞୋ ଚିତ୍ତମୁଦୁଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସାଗତଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ କଥେସି। ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ସୁମଙ୍ଗଲ, କସ୍ମା ତଯା ମମ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ମାରିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ନାହଂ, ଦେୱ, ‘ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ମାରେମୀ’ତି ମାରେସିଂ, ଅପିଚ ଖୋ ଇମିନା ନାମ କାରଣେନ ଇଦଂ ନାମ ଅକାସି’’ନ୍ତି ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ତେନ ହି ମା ଭାଯୀ’’ତି ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପୁନ ଉଯ୍ୟାନପାଲମେୱ ଅକାସି।

ଅଥ ନଂ ସୋ ଅମଚ୍ଚୋ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଦେୱ, କସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ଦ୍ୱେ ୱାରେ ସୁମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଗୁଣଂ ସୁତ୍ୱାପି କିଞ୍ଚି ନ କଥଯିତ୍ଥ, କସ୍ମା ପନ ତତିଯୱାରେ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଅନୁକମ୍ପିତ୍ଥା’’ତି? ରାଜା ‘‘ତାତ, ରଞ୍ଞା ନାମ କୁଦ୍ଧେନ ସହସା କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତେନାହଂ ପୁବ୍ବେ ତୁଣ୍ହୀ ହୁତ୍ୱା ତତିଯୱାରେ ସୁମଙ୍ଗଲେ ମମ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମୁଦୁଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେସି’’ନ୍ତି ରାଜୱତ୍ତଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୨୭।

‘‘ଭୁସମ୍ହି କୁଦ୍ଧୋତି ଅୱେକ୍ଖିଯାନ, ନ ତାୱ ଦଣ୍ଡଂ ପଣଯେଯ୍ଯ ଇସ୍ସରୋ;

ଅଟ୍ଠାନସୋ ଅପ୍ପତିରୂପମତ୍ତନୋ, ପରସ୍ସ ଦୁକ୍ଖାନି ଭୁସଂ ଉଦୀରଯେ।

୨୮।

‘‘ଯତୋ ଚ ଜାନେଯ୍ଯ ପସାଦମତ୍ତନୋ, ଅତ୍ଥଂ ନିଯୁଞ୍ଜେଯ୍ଯ ପରସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ;

ତଦାଯମତ୍ଥୋତି ସଯଂ ଅୱେକ୍ଖିଯ, ଅଥସ୍ସ ଦଣ୍ଡଂ ସଦିସଂ ନିୱେସଯେ।

୨୯।

‘‘ନ ଚାପି ଝାପେତି ପରଂ ନ ଅତ୍ତନଂ, ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଯୋ ନଯତେ ନଯାନଯଂ;

ଯୋ ଦଣ୍ଡଧାରୋ ଭୱତୀଧ ଇସ୍ସରୋ, ସ ୱଣ୍ଣଗୁତ୍ତୋ ସିରିଯା ନ ଧଂସତି।

୩୦।

''ଯେ ଖତ୍ତିୟା ସେ ଅନିସମ୍ମକାରିନୋ, ପଣେନ୍ତି ଦଣ୍ଡଂ ସହସା ପମୁଚ୍ଛିତା;

ଅୱଣ୍ଣସଂଯୁତା ଜହନ୍ତି ଜୀୱିତଂ, ଇତୋ ୱିମୁତ୍ତାପି ଚ ଯନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତିଂ।

୩୧।

''ଧମ୍ମେ ଚ ଯେ ଅରିୟପ୍ପୱେଦିତେ ରତା, ଅନୁତ୍ତରା ତେ ୱଚସା ମନସା କମ୍ମୁନା ଚ;

ତେ ସନ୍ତିସୋରଚ୍ଚସମାଧିସଣ୍ଠିତା, ୱଜନ୍ତି ଲୋକଂ ଦୁଭଯଂ ତଥାୱିଧା।

୩୨।

''ରାଜାହମସ୍ମି ନରପମଦାନମିସ୍ସରୋ, ସଚେପି କୁଜ୍ଝାମି ଠପେମି ଅତ୍ତନଂ;

ନିସେଧଯନ୍ତୋ ଜନତଂ ତଥାୱିଧଂ, ପଣେମି ଦଣ୍ଡଂ ଅନୁକମ୍ପ ଯୋନିସୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅୱେକ୍ଖିଯାନାତି ଅୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଜାନିତ୍ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ, ପଥୱିସ୍ସରୋ ରାଜା ନାମ ''ଅହଂ ଭୁସଂ କୁଦ୍ଧୋ ବଲୱକୋଧାଭିଭୂତୋ''ତି ଝତ୍ୱା ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକାଦିଭେଦଂ ଦଣ୍ଡଂ ପରସ୍ସ ନ ପଣଯେଯ୍ୟ ନ ୱତ୍ତେଯ୍ୟ। କିଂକାରଣା? କୁଦ୍ଧୋ ହି ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକଂ ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାନେନ ଅକାରଣେନ ଅତ୍ତନୋ ରାଜଭାୱସ୍ସ ଅନନୁରୂପଂ ''ଇମଂ ଏତ୍ତକଂ ନାମ ଆହରଥ, ଇଦଞ୍ଚ ତସ୍ସ କରୋଥା''ତି ପରସ୍ସ ଭୁସଂ ଦୁକ୍ଖାନି ବଲୱଦୁକ୍ଖାନି ଉଦୀରଯେ।

ଯତୋତି ଯଦା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଦା ପନ ରାଜା ପରସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅତ୍ତନୋ ପସାଦଂ ଜାନେଯ୍ୟ, ଅଥ ପରସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ଅତ୍ଥଂ ନିଯୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ ଉପପରିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ତଦା ଏୱଂ ନିଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ''ଅଯଂ ନାମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ, ଅଯଂ ଏତସ୍ସ ଦୋସୋ''ତି ସଯଂ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଅଥସ୍ସ ଅପରାଧକାରକସ୍ସ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକହେତୁ ଅଟ୍ଠେୱ, ସୋଳସୱତ୍ଥୁକହେତୁ ସୋଳସେୱ କହାପଣେ ଗଣ୍ହମାନୋ ଦଣ୍ଡଂ ସଦିସଂ କତଦୋସାନୁରୂପଂ ନିୱେସଯେ ଠପେଯ୍ୟ ପୱତ୍ତେଯ୍ୟାତି।

ଅମୁଚ୍ଛିତୋତି ଛନ୍ଦାଦୀହି ଅଗତିକିଲେସେହି ଅମୁଚ୍ଛିତୋ ଅନଭିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ଯୋ ନଯାନଯଂ ନଯତେ ଉପପରିକ୍ଖତି, ସୋ ନେୱ ପରଂ ଝାପେତି, ନ ଅତ୍ତାନଂ। ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ହି ଅହେତୁକଂ ଦଣ୍ଡଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ପରମ୍ପି ତେନ ଦଣ୍ଡେନ ଝାପେତି ଦହତି ପୀଳେତି, ଅତ୍ତାନମ୍ପି ତତୋନିଦାନେନ ପାପେନ। ଅଯଂ ପନ ନ ପରଂ ଝାପେତି, ନ ଅତ୍ତାନଂ। ଯୋ ଦଣ୍ଡଧାରୋ ଭୱତୀଧ ଇସ୍ସରୋତି ଯୋ ଇଧ ପଥୱିସ୍ସରୋ ରାଜା ଇଧ ସତ୍ତଲୋକେ ଦୋସାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦଣ୍ଡଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଦଣ୍ଡଧାରୋ ହୋତି। ସ ୱଣ୍ଣଗୁତ୍ତୋତି ଗୁଣୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସୱଣ୍ଣେନ ଚ ଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ ସିରିୟା ନ ଧଂସତି ନ ପରିହାଯତି । ଅୱଣ୍ଣସଂଯୁତା ଜହନ୍ତୀତି ଅଧମ୍ମିକା ଲୋଲରାଜାନୋ ଅୱଣ୍ଣେନ ଯୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ଜହନ୍ତି।

ଧମ୍ମେ ଚ ଯେ ଅରିୟପ୍ପୱେଦିତେତି ଯେ ରାଜାନୋ ଆଚାରଅରିଯେହି ଧମ୍ମିକରାଜୂହି ପୱେଦିତେ ଦସୱିଧେ ରାଜଧମ୍ମେ ରତା। ଅନୁତ୍ତରା ତେତି ତେ ୱଚସା ମନସା କମ୍ମୁନା ଚ ତୀହିପି ଏତେହି ଅନୁତ୍ତରା ଜେଟ୍ଠକା। ତେ ସନ୍ତିସୋରଚ୍ଚସମାଧିସଣ୍ଠିତାତି ତେ ଅଗତିପହାନେନ କିଲେସସନ୍ତିଯଞ୍ଚ ସୁସୀଲ୍ୟସଙ୍ଖାତେ ସୋରଚ୍ଚେ ଚ ଏକଗ୍ଗତାସମାଧିମ୍ହି ଚ ସଣ୍ଠିତା ପତିଟ୍ଠିତା ଧମ୍ମିକରାଜାନୋ। ୱଜନ୍ତି ଲୋକଂ ଦୁଭଯନ୍ତି ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକତୋ ଦେୱଲୋକଂ, ଦେୱଲୋକତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକନ୍ତି ଉଭଯଲୋକମେୱ ୱଜନ୍ତି, ନିରଯାଦୀସୁ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ନରପମଦାନନ୍ତି ନରାନଞ୍ଚ ନାରୀନଞ୍ଚ। ଠପେମି ଅତ୍ତନନ୍ତି କୁଦ୍ଧୋପି କୋଧୱସେନ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ପୋରାଣକରାଜୂହି ଠପିତନଯସ୍ମିଂଯେୱ ଧମ୍ମେ ଠପେମି, ୱିନିଚ୍ଛଯଧମ୍ମଂ ନ ଭିନ୍ଦାମୀତି।

ଏୱଂ ଛହି ଗାଥାହି ରଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେ କଥିତେ ସଚ୍ଚାପି ରାଜପରିସା ତୁଟ୍ଠା ''ଅଯଂ ସୀଲାଚାରଗୁଣସମ୍ପତ୍ତି ତୁମ୍ହାକଞ୍ଞେୱ ଅନୁରୂପା''ତି ରଞ୍ଞୋ ଗୁଣେ କଥେସୁଂ। ସୁମଙ୍ଗଲୋ ପନ ପରିସାଯ କଥିତାୱସାନେ ଉଟ୍ଠାଯ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ରଞ୍ଞୋ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୩।

''ସିରୀ ଚ ଲକ୍ଖୀ ଚ ତୱେୱ ଖତ୍ତିଯ, ଜନାଧିପ ମା ୱିଜହି କୁଦାଚନଂ;

ଅକ୍କୋଧନୋ ନିଚ୍ଚପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ଅନୀଘୋ ତୁୱଂ ୱସ୍ସସତାନି ପାଲଯ।

୩୪।

''ଗୁଣେହି ଏତେହି ଉପେତ ଖତ୍ତିଯ, ଠିତମରିଯୱତ୍ତୀ ସୁୱଚୋ ଅକୋଧନୋ;

ସୁଖୀ ଅନୁପ୍ପୀଳଅ ପସାସ ମେଦିନିଂ, ଇତୋ ୱିମୁତ୍ତୋପି ଚ ଯାହି ସୁଗ୍ଗତିଂ।

୩୫।

''ଏୱଂ ସୁନୀତେନ ସୁଭାସିତେନ, ଧମ୍ମେନ ଞାଯେନ ଉପାଯସୋ ନଯଂ;

ନିବ୍ବାପଯେ ସଙ୍ଖୁଭିତଂ ମହାଜନଂ, ମହାୱ ମେଘୋ ସଲିଲେନ ମେଦିନି''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସିରୀ ଚ ଲକ୍ଖୀ ଚାତି ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତି ଚ ପଞ୍ଞା ଚ। ଅନୀଘୋତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା। ଉପେତ ଖତ୍ତିଯାତି ଉପେତୋ ଖତ୍ତିଯ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଠିତମରିଯୱତ୍ତୀତି ଠିତଅରିଯୱତ୍ତି, ଅରିଯୱତ୍ତି ନାମ ଦସରାଜଧମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ପୋରାଣରାଜୱତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଠିତରାଜଧମ୍ମୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁପ୍ପୀଳଅ ପସାସ ମେଦିନିନ୍ତି ଅନୁପ୍ପୀଳଅଂ ପସାସ ମେଦିନିଞ୍ଚ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ସୁନୀତେନାତି ସୁନଯେନ ସୁଟ୍ଠୁ କାରଣେନ। ଧମ୍ମେନାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମେନ। ଞାଯେନାତି ପୁରିମପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଉପାଯସୋତି ଉପାଯକୋସଲ୍ଲେନ। ନଯନ୍ତି ନଯନ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ଧମ୍ମିକରାଜା। ନିବ୍ବାପଯେତି ଇମାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖଂ ଦରଥଂ ଅପନେନ୍ତୋ କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖୁଭିତମ୍ପି ମହାଜନଂ ମହାମେଘୋ ସଲିଲେନ ମେଦିନିଂ ୱିଯ ନିବ୍ବାପେଯ୍ଯ, ତ୍ୱମ୍ପି ତଥେୱ ନିବ୍ବାପେହୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ସତ୍ଥା କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦୱସେନ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ସୁମଙ୍ଗଲୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସୁମଙ୍ଗଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୨୧] ୫। ଗଙ୍ଗମାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଙ୍ଗାରଜାତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ସତ୍ଥା ଉପୋସଥିକେ ଉପାସକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଉପାସକା ସାଧୁରୂପଂ ୱୋ କତଂ ଉପୋସଥଂ ଉପୱସନ୍ତେହି, ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ, କୋଧୋ ନ କାତବ୍ବୋ, ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା, ଉପୋସଥୱାସୋ ୱସିତବ୍ବୋ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ହି ଏକଂ ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ମହାଯସଂ ଲଭିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ସୁଚିପରିୱାରୋ ନାମ ସେଟ୍ଠି ଅହୋସି ଅସୀତିକୋଟିଧନୱିଭୱୋ ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞାଭିରତୋ। ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଦାରାପି ପରିଜନୋପି ଅନ୍ତମସୋ ତସ୍ମିଂ ଘରେ ୱଚ୍ଛପାଲକାପି ସବ୍ବେ ମାସସ୍ସ ଛ ଦିୱସେ ଉପୋସଥଂ ଉପୱସନ୍ତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଦଲିଦ୍ଦକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଭତିଂ କତ୍ୱା କିଚ୍ଛେନ ଜୀୱତି। ସୋ ''ଭତିଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ''କିଂ ଆଗତୋସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଭତିଯା କମ୍ମକରଣତ୍ଥ''ନ୍ତି ଆହ। ସେଟ୍ଠି ଅଞ୍ଞେସଂ ଭତିକାନଂ ଆଗତଦିୱସେଯେୱ ''ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତା କମ୍ମଂ କରୋଥା''ତି ୱଦତି, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ସୀଲରକ୍ଖଣଆଚିକ୍ଖଣେ ସଞ୍ଞଂ ଅକତ୍ୱା ''ସାଧୁ , ତାତ, ଅତ୍ତନୋ ଭତିଂ ଜାନିତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁୱଚୋ ହୁତ୍ୱା ଉରଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କିଲମଥଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋତି, ପାତୋୱ କମ୍ମନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଯଂ ଆଗଚ୍ଛତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ନଗରେ ଛଣଂ ଘୋସେସ୍ସୁଂ। ମହାସେଟ୍ଠି ଦାସିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜୁପୋସଥଦିୱସୋ, ଗେହେ କମ୍ମକରାନଂ ପାତୋୱ ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଦେହି, କାଲସ୍ସେୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ କମ୍ମନ୍ତଂ ଅଗମାସି, ‘‘ଅଜ୍ଜୁପୋସଥିକୋ ଭୱେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ତସ୍ସ କୋଚି ନାରୋଚେସି। ସେସକମ୍ମକରା ପାତୋୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥିକାୱ ଅହେସୁଂ। ସେଟ୍ଠିପି ସପୁତ୍ତଦାରୋ ସପରିଜନୋ ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠହି, ସବ୍ବେପି ଉପୋସଥିକା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକଲଦିୱସଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲାଯ ଆଗତୋ। ଅଥସ୍ସ ଭତ୍ତକାରିକା ହତ୍ଥଧୋୱନଂ ଦତ୍ୱା ପାତିଯଂ ଭତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଉପନାମେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ଇମାଯ ୱେଲାଯ ମହାସଦ୍ଦୋ ହୋତି, ଅଜ୍ଜ କହଂ ଗତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସବ୍ବେ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନାନି ଗତା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଏତ୍ତକାନଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅହଂ ଏକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ହୁତ୍ୱା ନ ୱସିସ୍ସାମି, ଇଦାନି ଉପୋସଥଙ୍ଗେସୁ ଅଧିଟ୍ଠିତେସୁ ହୋତି ନୁ ଖୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ, ନୋ’’ତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ସେଟ୍ଠି ‘‘ତାତ ପାତୋୱ ଅନଧିଟ୍ଠିତତ୍ତା ସକଲଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ନ ହୋତି, ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥକମ୍ମଂ ପନ ହୋତୀ’’ତି ଆହ।

ସୋ ‘‘ଏତ୍ତକମ୍ପି ହୋତୂ’’ତି ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସମାଦିନ୍ନସୀଲୋ ହୁତ୍ୱା ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ୱସନୋକାସଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ସକଲଦିୱସଂ ନିରାହାରତାଯ ପଚ୍ଛିମଯାମସମନନ୍ତରେ ସତ୍ଥକୱାତା ସମୁଟ୍ଠହିଂସୁ। ସେଟ୍ଠିନା ନାନାୱିଧାନି ଭେସଜ୍ଜାନି ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଭୁଞ୍ଜା’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ‘‘ଉପୋସଥଂ ନ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି, ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତିକଂ କତ୍ୱା ସମାଦିଯି’’ନ୍ତି ଆହ। ବଲୱୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ‘‘ଇଦାନି ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ନୀହରିତ୍ୱା ‘‘ଓସାରକେ ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବାରାଣସିରାଜା ରଥୱରଗତୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ତଂ ଠାନଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସିରିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ଥେସି। ସୋ ଚୱିତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥକମ୍ମନିସ୍ସନ୍ଦେନ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ସା ଲଦ୍ଧଗବ୍ଭପରିହାରା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ‘‘ଉଦଯକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପାପୁଣି, ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣେନ ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ସରିତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପକସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ମମ ଇଦ’’ନ୍ତି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ସୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନୋ ମହନ୍ତଂ ସିରିୱିଭୱଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଦେୱ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ନଗରେ ଛଣଂ ସଜ୍ଜଯିଂସୁ, ମହାଜନୋ କୀଳାପସୁତୋ ଅହୋସି। ତଦା ବାରାଣସିଯା ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରୱାସୀ ଏକୋ ଭତିକୋ ଉଦକଭତିଂ କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଅଡ୍ଢମାସକଂ ପାକାରିଟ୍ଠକାଯ ଅନ୍ତରେ ଠପେତ୍ୱା ଭତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଉଦକଭତିମେୱ କତ୍ୱା ଜୀୱମାନାଯ ଏକାଯ କପଣିତ୍ଥିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସା ତଂ ଆହ – ‘‘ସାମି, ନଗରେ ଛଣୋ ୱତ୍ତତି, ସଚେ ତେ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥି, ମଯମ୍ପି କୀଳେଯ୍ୟାମା’’ତି? ‘‘ଆମ, ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘କିତ୍ତକଂ, ସାମୀ’’ତି? ‘‘ଅଡ୍ଢମାସକୋ’’ତି। ‘‘କହଂ ସୋ’’ତି? ‘‘ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେ ଇଟ୍ଠକନ୍ତରେ ଠପିତୋତି ଇତୋ ମେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନନ୍ତରେ ନିଧାନଂ, ତୱ ପନ ହତ୍ଥେ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ଆମ, ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘କିତ୍ତକ’’ନ୍ତି? ‘‘ଅଡ୍ଢମାସକୋୱା’’ତି। ‘‘ଇତି ତୱ ଅଡ୍ଢମାସକୋ, ମମ ଅଡ୍ଢମାସକୋତି ମାସକୋୱ ହୋତି, ତତୋ ଏକେନ କୋଟ୍ଠାସେନ ମାଲଂ, ଏକେନ କୋଟ୍ଠାସେନ ଗନ୍ଧଂ, ଏକେନ କୋଟ୍ଠାସେନ ସୁରଂ ଗହେତ୍ୱା କୀଳିସ୍ସାମ, ଗଚ୍ଛ ତଯା ଠପିତଂ ଅଡ୍ଢମାସକଂ ଆହରା’’ତି। ସୋ ‘‘ଭରିଯାଯ ମେ ସନ୍ତିକା କଥା ଲଦ୍ଧା’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ଆହରିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ନାଗବଲୋ ଭତିକୋ ଛ ଯୋଜନାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ ୱୀତଚ୍ଚିକଙ୍ଗାରସନ୍ଥତଂ ୱିଯ ଉଣ୍ହଂ ୱାଲୁକଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଧନଲୋଭେନ ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ କସାୱରତ୍ତନିୱାସନୋ କଣ୍ଣେ ତାଲପଣ୍ଣଂ ପିଲନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକେନ ଆଯୋଗୱତ୍ତେନ ଗୀତଂ ଗାଯନ୍ତୋ ରାଜଙ୍ଗଣେନ ପାଯାସି।

ଉଦଯରାଜା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଠିତୋ ତଂ ତଥା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ ଏୱରୂପଂ ୱାତାତପଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଗାଯନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପକ୍କୋସନତ୍ଥାଯ ଏକଂ ପୁରିସଂ ପହିଣି। ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ରାଜା ମଯ୍ହଂ କିଂ ହୋତି, ନାହଂ ରାଜାନଂ ଜାନାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ବଲକ୍କାରେନ ନୀତୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୬।

‘‘ଅଙ୍ଗାରଜାତା ପଥୱୀ, କୁକ୍କୁଳାନୁଗତା ମହୀ;

ଅଥ ଗାଯସି ୱତ୍ତାନି, ନ ତଂ ତପତି ଆତପୋ।

୩୭।

‘‘ଉଦ୍ଧଂ ତପତି ଆଦିଚ୍ଚୋ, ଅଧୋ ତପତି ୱାଲୁକା;

ଅଥ ଗାଯସି ୱତ୍ତାନି, ନ ତଂ ତପତି ଆତପୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗାରଜାତାତି ଭୋ ପୁରିସ, ଅଯଂ ପଥୱୀ ୱୀତଚ୍ଚିକଙ୍ଗାରା ୱିଯ ଉଣ୍ହଜାତା। କୁକ୍କୁଳଆନୁଗତାତି ଆଦିତ୍ତଛାରିକସଙ୍ଖାତେନ କୁକ୍କୁଳେନ ୱିଯ ଉଣ୍ହୱାଲୁକାଯ ଅନୁଗତା। ୱତ୍ତାନୀତି ଆଯୋଗୱତ୍ତାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ଗୀତଂ ଗାଯସୀତି।

ସୋ ରଞ୍ଞୋ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩୮।

‘‘ନ ମଂ ତପତି ଆତପୋ, ଆତପା ତପଯନ୍ତି ମଂ;

ଅତ୍ଥା ହି ୱିୱିଧା ରାଜ, ତେ ତପନ୍ତି ନ ଆତପୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆତପାତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମା। ପୁରିସଞ୍ହି ତେ ଅଭିତପନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ଆତପା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ଅତ୍ଥା ହି ୱିୱିଧାତି, ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେ ନିସ୍ସାଯ କତ୍ତବ୍ବା ନାନାକିଚ୍ଚସଙ୍ଖାତା ୱିୱିଧା ଅତ୍ଥା ଅତ୍ଥି, ତେ ମଂ ତପନ୍ତି, ନ ଆତପୋତି।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘କୋ ନାମ ତେ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଆହ ‘‘ଅହଂ, ଦେୱ, ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେ କପଣିତ୍ଥିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସିଂ, ସା ମଂ ‘ଛଣଂ କୀଳିସ୍ସାମ, ଅତ୍ଥି ତେ କିଞ୍ଚି ହତ୍ଥେ’ତି ପୁଚ୍ଛି, ଅଥ ନଂ ଅହଂ ‘ମମ ନିଧାନଂ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେ ପାକାରନ୍ତରେ ଠପିତ’ନ୍ତି ଅୱଚଂ, ସା ‘ଗଚ୍ଛ ତଂ ଆହର, ଉଭୋପି କୀଳିସ୍ସାମା’ତି ମଂ ପହିଣି, ସା ମେ ତସ୍ସା କଥା ହଦଯଂ ନ ୱିଜହତି, ତଂ ମଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତଂ କାମତପୋ ତପତି, ଅଯଂ ମେ, ଦେୱ, ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ଅଥ ‘‘ଏୱରୂପଂ ୱାତାତପଂ ଅଗଣେତ୍ୱା କିଂ ତେ ତୁସ୍ସନକାରଣଂ, ଯେନ ଗାଯନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛସୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, ତଂ ନିଧାନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମିସ୍ସାମୀ’ତି ଇମିନା କାରଣେନ ତୁଟ୍ଠୋ ଗାଯାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତେ, ଭୋ ପୁରିସ, ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେ ଠପିତନିଧାନଂ ସତସହସ୍ସମତ୍ତଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଦେୱା’’ତି। ରାଜା ‘‘ତେନ ହି ପଞ୍ଞାସ ସହସ୍ସାନି, ଚତ୍ତାଲୀସ, ତିଂସ, ୱୀସ, ଦସ, ସହସ୍ସଂ, ପଞ୍ଚ ସତାନି, ଚତ୍ତାରି, ତୀଣି, ଦ୍ୱେ, ଏକଂ, ସତଂ, ପଞ୍ଞାସଂ, ଚତ୍ତାଲୀସଂ, ତିଂସଂ, ୱୀସଂ, ଦସ, ପଞ୍ଚ, ଚତ୍ତାରି, ତଯୋ, ଦ୍ୱେ, ଏକୋ କହାପଣୋ, ଅଡ୍ଢୋ, ପାଦୋ, ଚତ୍ତାରୋ ମାସକା, ତଯୋ, ଦ୍ୱେ, ଏକୋ ମାସକୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସଙ୍କଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅଡ୍ଢମାସକୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଆମ, ଦେୱ, ଏତ୍ତକଂ ମଯ୍ହଂ ଧନଂ, ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମିସ୍ସାମୀତି ଗଚ୍ଛାମି, ତାଯ ପୀତିଯା ତେନ ସୋମନସ୍ସେନ ନ ମଂ ଏସ ୱାତାତପୋ ତପତୀ’’ତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ଏୱରୂପେ ଆତପେ ତତ୍ଥ ମା ଗମି, ଅହଂ ତେ ଅଡ୍ଢମାସକଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ କଥାଯ ଠତ୍ୱା ତଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଇତରଞ୍ଚ ଧନଂ ନ ନାସେସ୍ସାମି, ମମ ଗମନଂ ଅହାପେତ୍ୱା ତମ୍ପି ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ନିୱତ୍ତ, ମାସକଂ ତେ ଦସ୍ସାମି, ଦ୍ୱେ ମାସକେହି ଏୱଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା କୋଟିଂ କୋଟିସତଂ ଅପରିମିତଂ ଧନଂ ଦସ୍ସାମି, ନିୱତ୍ତା’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ‘‘ଦେୱ, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇତରମ୍ପି ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ଇଚ୍ଚେୱ ଆହ। ତତୋ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାଦୀହି ଠାନନ୍ତରେହି ପଲୋଭିତୋ ଯାୱ ଉପରଜ୍ଜା ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ‘‘ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜଂ ତେ ଦସ୍ସାମି, ନିୱତ୍ତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ରାଜା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ମମ ସହାଯସ୍ସ କେସମସ୍ସୁଂ କାରେତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଆନେଥ ନ’’ନ୍ତି ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି। ଅମଚ୍ଚା ତଥା ଅକଂସୁ। ରାଜା ରଜ୍ଜଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ‘‘ସୋ ପନ ତଂ ଗହେତ୍ୱାପି ଅଡ୍ଢମାସକପେମେନ ଉତ୍ତରପସ୍ସଂ ଗତୋଯେୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ଅଡ୍ଢମାସକରାଜା ନାମ ଅହୋସି। ତେ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତା ଏକଦିୱସଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗମିଂସୁ। ତତ୍ଥ କୀଳିତ୍ୱା ଉଦଯରାଜା ଅଡ୍ଢମାସକରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍କେ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତେ ପରିୱାରମନୁସ୍ସା କୀଳଆନୁଭୱନୱସେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ।

ଅଡ୍ଢମାସକରାଜା ‘‘କିଂ ମେ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜେନ, ଇମଂ ମାରେତ୍ୱା ଅହମେୱ ସକଲରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଖଗ୍ଗଂ ଅବ୍ବାହିତ୍ୱା ‘‘ପହରିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ମଂ ଦଲିଦ୍ଦକପଣଂ ମନୁସ୍ସଂ ଅତ୍ତନା ସମାନଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେ ଇସ୍ସରିଯେ ପତିଟ୍ଠପେସି, ଏୱରୂପଂ ନାମ ଯସଦାଯକଂ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସାମୀତି ମମ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନା, ଅଯୁତ୍ତଂ ୱତ ମେ କମ୍ମ’’ନ୍ତି ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଅସିଂ ପୱେସେସି। ଅଥସ୍ସ ଦୁତିଯମ୍ପି ତତିଯମ୍ପି ତଥେୱ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମଂ ପାପକମ୍ମେ ନିଯୋଜେଯ୍ୟା’’ତି। ସୋ ଅସିଂ ଭୂମିଯଂ ଖିପିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ‘‘ଖମାହି ମେ, ଦେୱା’’ତି ପାଦେସୁ ପତି। ‘‘ନନୁ ସମ୍ମ, ତୱ ମମନ୍ତରେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ଅହଂ

ଇଦଂ ନାମ ଅକାସି’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି ସମ୍ମ, ଖମାମି ତେ, ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ପନ ରଜ୍ଜଂ କାରେହି, ଅହଂ ଉପରାଜା ହୁତ୍ୱା ତଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ନ ମେ, ଦେୱ, ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ, ଅଯଞ୍ହି ତଣ୍ହା ମଂ ଅପାଯେସୁ ନିକ୍ଖିପେସ୍ସତି, ତୱ ରଜ୍ଜଂ ତ୍ୱମେୱ ଗଣ୍ହ, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ଦିଟ୍ଠଂ ମେ କାମସ୍ସ ମୂଲଂ, ଅଯଞ୍ହି ସଙ୍କପ୍ପେନ ୱଡ୍ଢତି, ନ ଦାନି ନଂ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଙ୍କପ୍ପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଉଦାନେନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୩୯।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂ କାମ ତେ ମୂଲଂ, ସଙ୍କପ୍ପା କାମ ଜାଯସି;

ନ ତଂ ସଙ୍କପ୍ପଯିସ୍ସାମି, ଏୱଂ କାମ ନ ହେହିସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱନ୍ତି ଏୱଂ ମମନ୍ତରେ। ନ ହେହିସୀତି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସସୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନ କାମେସୁ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

‘‘ଅପ୍ପାପି କାମା ନ ଅଲଂ, ବହୂହିପି ନ ତପ୍ପତି;

ଅହହା ବାଲଲପନା, ପରିୱଜ୍ଜେଥ ଜଗ୍ଗତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅହହାତି ସଂୱେଗଦୀପନଂ। ଜଗ୍ଗତୋତି ଜଗ୍ଗନ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ଇମସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ଅପ୍ପକାପି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମା ନ ଅଲଂ ପରିଯତ୍ତାୱ, ବହୂହିପି ଚ ତେହି ନ ତପ୍ପତେୱ, ‘‘ଅହୋ ଇମେ ମମ ରୂପା ମମ ସଦ୍ଦା’’ତି ଲପନତୋ ବାଲଲପନା କାମା, ଇମେ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତୋ ଜଗ୍ଗନ୍ତୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ପରିୱଜ୍ଜେଥ, ପରିଞ୍ଞାପହାନାଭିସମଯେହି ଅଭିସମେତ୍ୱା ପଜହେଯ୍ୟାତି।

ଏୱଂ ସୋ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଉଦଯରାଜାନଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଅସ୍ସୁମୁଖଂ ରୋଦମାନଂ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱିହାସି। ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକାଲେ ରାଜା ତଂ ଉଦାନଂ ସକଲଂ କତ୍ୱା ଉଦାନେନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ମମେଦଂ, ଉଦଯୋ ଅଜ୍ଝାଗମା ମହତ୍ତପତ୍ତଂ;

ସୁଲଦ୍ଧଲାଭୋ ୱତ ମାଣୱସ୍ସ, ଯୋ ପବ୍ବଜୀ କାମରାଗଂ ପହାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉଦଯୋତି ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ମହତ୍ତପତ୍ତନ୍ତି ମହନ୍ତଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ୱିପୁଲଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଅଜ୍ଝାଗମା। ମାଣୱସ୍ସାତି ସତ୍ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ସହାଯସ୍ସ ସୁଲଦ୍ଧଲାଭୋ, ଯୋ କାମରାଗଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯେନେୱମାହ।

ଇମିସ୍ସା ପନ ଗାଥାଯ ନ କୋଚି ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଗାଥାଯ ଅତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି, ରାଜା ନ କଥେସି। ଏକୋ ପନସ୍ସ ଗଙ୍ଗମାଲୋ ନାମ ମଙ୍ଗଲନ୍ହାପିତୋ, ସୋ ରଞ୍ଞୋ ମସ୍ସୁଂ କରୋନ୍ତୋ ପଠମଂ ଖୁରପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସଣ୍ଡାସେନ ଲୋମାନି ଗଣ୍ହାତି, ରଞ୍ଞୋ ଚ ଖୁରପରିକମ୍ମକାଲେ ସୁଖଂ ହୋତି, ଲୋମହରଣକାଲେ ଦୁକ୍ଖଂ। ସୋ ପଠମଂ ତସ୍ସ ୱରଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛା ସୀସଚ୍ଛେଦନମାକଙ୍ଖତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅମ୍ହାକଂ ଗଙ୍ଗମାଲକପ୍ପକୋ ବାଲୋ’’ତି ଦେୱିଯା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘କି ପନ, ଦେୱ, କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ପଠମଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଲୋମାନି ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଖୁରପରିକମ୍ମ’’ନ୍ତି ଆହ। ସା ତଂ କପ୍ପକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଇଦାନି ରଞ୍ଞୋ ମସ୍ସୁକରଣଦିୱସେ ପଠମଂ ଲୋମାନି ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଖୁରପରିକମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟାସି, ରଞ୍ଞା ଚ ‘ୱରଂ ଗଣ୍ହାହୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘ଅଞ୍ଞେନ, ଦେୱ, ମେ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହାକଂ ଉଦାନଗାଥାଯ ଅତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖଥା’ତି ୱଦେଯ୍ୟାସି, ଅହଂ ତେ ବହୁଂ ଧନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା

ମସ୍ସୁକରଣଦିଓସେ ପଠମଂ ସଣ୍ଡାସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ''କିଂ, ଭଣେ ଗଙ୍ଗମାଲ, ଅପୁଞ୍ଜଂ ତେ କରଣ''ନ୍ତି ରଞ୍ଞା ୱୁତ୍ତେ ''ଦେୱ, କପ୍ପକା ନାମ ଅପୁଞ୍ଜମ୍ପି କରୋନ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଲୋମାନି ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଖୁରପରିକମ୍ମଂ ଅକାସି। ରାଜା ''ୱରଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଆହ। ''ଦେୱ, ଅଞ୍ଞେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହାକଂ ଉଦାନଗାଥାଯ ଅତ୍ଥଂ କଥେଥା''ତି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଦଲିଦ୍ଦକାଲେ କତଂ କଥେତୁଂ ଲଜ୍ଜନ୍ତୋ ''ତାତ, ଇମିନା ତେ ୱରେନ କୋ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଆହ। ''ଏତମେୱ ଦେହି, ଦେୱା''ତି। ସୋ ମୁସାୱାଦଭଯେନ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଜାତକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସଙ୍ଗଂ ସଂୱିଦହାପେତ୍ୱା ରତନପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଅହଂ ଗଙ୍ଗମାଲ, ପୁରିମଭୱେ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ''ତି ସଙ୍ଗଂ ପୁରିମକିରିଯଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଇମିନା କାରଣେନ ଉପଡ୍ଢଗାଥଂ, 'ସହାଯୋ ପନ ମେ ପବ୍ବଜିତୋ, ଅହଂ ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ରଜ୍ଜମେୱ କାରେମୀ'ତି ଇମିନା କାରଣେନ ପଚ୍ଛା ଉପଡ୍ଢଗାଥଂ ୱଦାମୀ''ତି ଉଦାନସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ କଥେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କପ୍ପକୋ ''ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥକମ୍ମେନ କିର ରଞ୍ଞା ଅଯଂ ସମ୍ପତ୍ତି ଲଦ୍ଧା, କୁସଲଂ ନାମ କାତବ୍ବମେୱ, ଯଂନୂନାହଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ କରେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଞାତିଭୋଗପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ ରାଜାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେନ୍ତୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଯା ନିବ୍ବତ୍ତପତ୍ତଚୀୱରଧରୋ ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତେ ପଞ୍ଚୱସ୍ସାନି ୱସିତ୍ୱା ''ବାରାଣସିରାଜାନଂ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ''ତି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ମଙ୍ଗଲସିଲାଯଂ ନିସୀଦି। ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି ''ଦେୱ, ଗଙ୍ଗମାଲୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ନିସିନ୍ନୋ''ତି। ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ''ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ୱେଗେନ ନିକ୍ଖମି। ରାଜମାତା ଚ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ନିକ୍ଖମି। ରାଜା ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାଯ। ସୋ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ''କିଂ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋସି, ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋସୀ''ତି ରାଜାନଂ କୁଲନାମେନ ଆଲପିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ମାତା ''ଅଯଂ ହୀନଜଚ୍ଚୋ ମଲମଜ୍ଜକୋ ନ୍ହାପିତପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଜାନାତି, ମମ ପୁତ୍ତଂ ପଥୱିସ୍ସରଂ ଜାତିଖତ୍ତିଯଂ 'ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତା'ତି ନାମେନାଲପତୀ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

''ତପସା ପଜହନ୍ତି ପାପକମ୍ମଂ, ତପସା ନ୍ହାପିତକୁମ୍ଭକାରଭାୱଂ;

ତପସା ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଗଙ୍ଗମାଲ, ନାମେନାଲପସଜ୍ଜ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଇମେ ତାୱ ସତ୍ତା ତପସା ଅତ୍ତନା କତେନ ତପୋଗୁଣେନ ପାପକମ୍ମଂ ଜହନ୍ତି, କିଂ ପନେତେ ତପସା ନ୍ହାପିତକୁମ୍ଭକାରଭାୱମ୍ପି ଜହନ୍ତି, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଗଙ୍ଗମାଲ, ଅତ୍ତନୋ ତପସା ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ମମ ପୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଂ ନାମେନାଲପସି, ପତିରୂପଂ ନୁ ତେ ଏତନ୍ତି?

ରାଜା ମାତରଂ ୱାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଗୁଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୩।

''ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକମେୱ ଅମ୍ମ ପସ୍ସଥ, ଖନ୍ତୀସୋରଚ୍ଚସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ;

ଯୋ ସବ୍ବଜନସ୍ସ ୱନ୍ଦିତୋହୁ, ତଂ ୱନ୍ଦାମ ସରାଜିକା ସମଚ୍ଚା''ତି।

ତତ୍ଥ ଖନ୍ତୀସୋରଚ୍ଚସ୍ସାତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିଯା ଚ ସୋରଚ୍ଚସ୍ସ ଚ। ତଂ ୱନ୍ଦାମାତି ତଂ ଇଦାନି ମଯଂ ସରାଜିକା ସମଚ୍ଚା ସବ୍ବେ ୱନ୍ଦାମ, ପସ୍ସଥ ଅମ୍ମ, ଖନ୍ତୀସୋରଚ୍ଚାନଂ ୱିପାକନ୍ତି।

ରଞ୍ଞା ମାତରି ୱାରିତାଯ ସେସମହାଜନୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ''ଅଯୁତ୍ତଂ ୱତ, ଦେୱ, ଏୱରୂପସ୍ସ ହୀନଜଚ୍ଚସ୍ସ ତୁମ୍ହେ ନାମେନାଲପନ''ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ମହାଜନମ୍ପି ପଟିବାହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେତୁଂ ଓସାନଗାଥମାହ –

୪୪।

''ମା କିଞ୍ଚି ଅୱଚୁତ୍ଥ ଗଙ୍ଗମାଲଂ, ମୁନିନଂ ମୋନପଥେସୁ ସିକ୍ଖମାନଂ;

ଏସୋ ହି ଅତରି ଅଣ୍ଣୱଂ, ଯଂ ତରିତ୍ୱା ଚରନ୍ତି ୱୀତସୋକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମୁନିନନ୍ତି ଅଗାରିକାନଗାରିକସେକ୍ଖାସେକ୍ଖପଚ୍ଚେକମୁନୀସୁ ପଚ୍ଚେକମୁନିଂ। ମୋନପଥେସୁ ସିକ୍ଖମାନନ୍ତି ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦାବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମସଙ୍ଖାତେସୁ ମୋନପଥେସୁ ସିକ୍ଖମାନଂ। ଅଣ୍ଣୱନ୍ତି ସଂସାରମହାସମୁଦ୍ଦଂ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ରାଜା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମଯ୍ହଂ ମାତୁ ଖମଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଖମାମି, ମହାରାଜା’’ତି। ରାଜପରିସାପି ନଂ ଖମାପେସି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସାଯ ୱସନତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ ଯାଚି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ପନ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦତ୍ୱା ସରାଜିକାଯ ପରିସାଯ ପସ୍ସନ୍ତିଯାୱ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଦନମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଞ୍ଚ ଉପାସକା ଉପୋସଥୱାସୋ ନାମ ୱସିତବ୍ବଯୁତ୍ତକୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ପରିନିବ୍ବାଯି, ଅଡ୍ଢମାସକରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ରଞ୍ଞୋ ମାତା ମହାମାଯା, ଅଗ୍ଗମହେସୀ ରାହୁଲମାତା, ଉଦଯରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଗଙ୍ଗମାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୨୨] ୬। ଚେତିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଧମ୍ମୋ ହୱେ ହତୋ ହନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ପଥୱିପୱେସନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଅୱୀଚିପରାଯଣୋ ଜାତୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ପଠମକପ୍ପେ ମହାସମ୍ମତୋ ନାମ ରାଜା ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାଯୁକୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ରୋଜୋ ନାମ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ୱରରୋଜୋ ନାମ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣୋ ନାମ, କଲ୍ୟାଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ୱରକଲ୍ୟାଣୋ ନାମ, ୱରକଲ୍ୟାଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଉପୋସଥୋ ନାମ, ଉପୋସଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ୱରୌପୋସଥୋ ନାମ, ୱରୌପୋସଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ମନ୍ଧାତା ନାମ, ମନ୍ଧାତୁସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ୱରମନ୍ଧାତା ନାମ, ୱରମନ୍ଧାତୁସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ୱରୋ ନାମ, ୱରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଉପୱରୋ ନାମ ଅହୋସି, ଉପରିୱରୋତିପି ତସ୍ସେୱ ନାମଂ। ସୋ ଚେତିଯରଟ୍ଠେ ସୋତ୍ଥିଯନଗରେ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ଚତୂହି ରାଜିଦ୍ଧୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅହୋସି ଉପରିଚରୋ ଆକାସଗାମୀ, ଚତ୍ତାରୋ ନଂ ଦେୱପୁତ୍ତା ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଖଗ୍ଗହତ୍ଥା ରକ୍ଖନ୍ତି, କାଯତୋ ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧୋ ୱାଯତି, ମୁଖତୋ ଉପ୍ପଲଗନ୍ଧୋ। ତସ୍ସ କପିଲୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସି। କପିଲବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପନ କନିଟ୍ଠୋ କୋରକଲମ୍ବୋ ନାମ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଏକାଚରିଯକୁଲେ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ବାଲସହାଯୋ। ସୋ ତସ୍ସ କୁମାରକାଲେଯେୱ ‘‘ଅହଂ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ତୁଯ୍ହଂ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପଟିଜାନି। ସୋ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ପିତୁ ପୁରୋହିତଂ କପିଲବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନତୋ ଚାୱେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପୁରୋହିତେ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ଗାରୱେନ ଅପଚିତାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ରଜ୍ଜଂ ନାମ ସମୱଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୁପରିହାରଂ ହୋତି, ଅହଂ ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ ମହଲ୍ଲକୋ, ଗେହେ କୁମାରକୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପୁରୋହିତଂ କରୋହି, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜାନଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନେ ଠପାପେତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତତ୍ଥେୱ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

କୋରକଲମ୍ବୋ ‘‘ଅଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତୋପି ନ ମଯ୍ହଂ ଠାନନ୍ତରଂ ଦାପେସୀ’’ତି ଭାତରି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ସୁଖକଥାଯ ନିସିନ୍ନସମଯେ ରଞ୍ଞା ‘‘କୋରକଲମ୍ବ କିଂ ତ୍ୱଂ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ନ କରୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଆମ, ଦେୱ, ନ କରୋମି, ଭାତା ମେ କରୋତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ନନୁ ତେ ଭାତା ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି? ‘‘ଆମ ପବ୍ବଜିତୋ, ଠାନନ୍ତରଂ ପନ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଦାପେସୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ତ୍ୱଂ କରୋହୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, ପୱେଣିଯା ଆଗତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ମମ ଭାତରଂ ଅପନେତ୍ୱା ନ ସକ୍କା ମଯା କାତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅହଂ ତଂ ମହଲ୍ଲକଂ କତ୍ୱା ଭାତରଂ ତେ କନିଟ୍ଠଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କଥଂ, ଦେୱା’’ତି? ‘‘ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା’’ତି। ‘‘କିଂ ଦେୱ, ନ ଜାନାଥ, ଯଦା ମମ ଭାତା ମହନ୍ତେନ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିଜ୍ଜାଧରୋ, ସୋ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମେନ ତୁମ୍ହେ ୱଞ୍ଚେସ୍ସତି, ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତେ ଅନ୍ତରହିତେ ୱିଯ କରିସ୍ସତି, କାଯତୋ ଚ ମୁଖତୋ ଚ ସୁଗନ୍ଧଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ୱିଯ କରିସ୍ସତି, ତୁମ୍ହେ ଆକାସା ଓତାରେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠିତେ ୱିଯ କରିସ୍ସତି, ତୁମ୍ହେ ପଥୱିଂ ପୱିସନ୍ତା ୱିଯ ଭୱିସ୍ସଥ, ତଦା ତୁମ୍ହାକଂ କଥାଯ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସଥା’’ତି। ‘‘ତ୍ୱଂ

ଏୱଂ ସଞ୍ଞଂ ମା କରି, ଅହଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କଦା କରିସ୍ସଥ, ଦେୱା’’ତି? ‘‘ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ’’ତି। ସା କଥା ସକଲନଗରେ ପାକଟା ଅହୋସି। ‘‘ରାଜା କିର ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକଂ ଖୁଦ୍ଦକଂ, ଖୁଦ୍ଦକଂ ମହଲ୍ଲକଂ କରିସ୍ସତି, ଠାନନ୍ତରଂ ଖୁଦ୍ଦକସ୍ସ ଦାପେସ୍ସତି, କୀଦିସୋ ନୁ ଖୋ ମୁସାୱାଦୋ ନାମ, କିଂ ନୀଲକୋ, ଉଦାହୁ ପୀତକାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରୱଣ୍ଣୋ’’ତି ଏୱଂ ମହାଜନସ୍ସ ୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି । ତଦା କିର ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଚୱାଦୀକାଲୋ, ‘‘ମୁସାୱାଦୋ ନାମ ଏୱରୂପୋ’’ତି ନ ଜାନନ୍ତି।

ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋପି ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଥେସି ‘‘ତାତ, ରାଜା କିର ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଖୁଦ୍ଦକେ କତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଠାନନ୍ତରଂ ମମ ଚୂଳଅପିତୁସ୍ସ ଦସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ତାତ, ରାଜା ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱାପି ଅମ୍ହାକଂ ଠାନନ୍ତରଂ ହରିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି। କତରଦିୱସେ ପନ କରିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ଇତୋ କିର ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ତଦା ମୟ୍ହଂ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମହାଜନା ‘‘ମୁସାୱାଦଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମଞ୍ଚାତିମଞ୍ଚେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। କୁମାରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ତାପସୋ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ନିସୀଦନଚମ୍ମଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ମହାରାଜ, ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଖୁଦ୍ଦକଂ ମହଲ୍ଲକଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଠାନନ୍ତରଂ ଦାତୁକାମୋସୀ’’ତି? ‘‘ଆମ ଆଚରିୟ, ଏୱଂ ମେ କଥିତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ସୋ ଓୱଦନ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ମୁସାୱାଦୋ ନାମ ଭାରିୟୋ ଗୁଣପରିଧଂସକୋ ଚତୂସୁ ଅପାୟେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତାପେତି। ରାଜା ନାମ ମୁସାୱାଦଂ କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ହନତି, ସୋ ଧମ୍ମଂ ହନିତ୍ୱା ସୟମେୱ ହଞ୍ଞତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୫।

‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ହତୋ ହନ୍ତି, ନାହତୋ ହନ୍ତି କିଞ୍ଚନଂ;

ତସ୍ମା ହି ଧମ୍ମଂ ନ ହନେ, ମା ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମୋ ହତୋ ହନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ଜେଟ୍ଠାପଚାୟନଧମ୍ମୋ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ।

ଅଥ ନଂ ଉତ୍ତରିପି ଓୱଦନ୍ତୋ ‘‘ସଚେ, ମହାରାଜ, ମୁସାୱାଦଂ କରିସ୍ସସି, ଚତସ୍ସୋ ଇଦ୍ଧିୟୋ ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୪୬।

‘‘ଅଲିକଂ ଭାସମାନସ୍ସ, ଅପକ୍କମନ୍ତି ଦେୱତା;

ପୂତିକଞ୍ଚ ମୁଖଂ ୱାତି, ସକଟ୍ଠାନା ଚ ଧଂସତି;

ୟୋ ଜାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ପଞ୍ହଂ, ଅଞ୍ଞଥା ନଂ ୱିୟାକରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପକ୍କମନ୍ତି ଦେୱତାତି ମହାରାଜ, ସଚେ ଅଲିକଂ ଭଣିସ୍ସସି, ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ଆରକ୍ଖଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାୟିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟେନେତଂ ୱଦତି। ପୂତିକଞ୍ଚ ମୁଖଂ ୱାତୀତି ମୁଖଞ୍ଚ ତେ କାୟୋ ଚ ଉଭୋ ପୂତିଗନ୍ଧଂ ୱାୟିସ୍ସନ୍ତୀତି ସନ୍ଧାୟାହ। ସକଟ୍ଠାନା ଚ ଧଂସତୀତି ଆକାସତୋ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିସିସ୍ସସୀତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଭୀତୋ କୋରକଲମ୍ବଂ ଓଲୋକେସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ନନୁ ମୟା ପଠମମେୱ ତୁମ୍ହାକଂ ଏତଂ କଥିତ’’ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା କପିଲସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାପି ଅନାଦିୟିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କଥିତମେୱ ପୁରତୋ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ତ୍ୱଂସି, ଭନ୍ତେ, କନିଟ୍ଠୋ, କୋରକଲମ୍ବୋ ଜେଟ୍ଠୋ’’ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ସହ ମୁସାୱାଦେନ ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ‘‘ତାଦିସସ୍ସ ମୁସାୱାଦିନୋ ଆରକ୍ଖଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ଖଗ୍ଗେ ପାଦମୂଲେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାୟିଂସୁ, ମୁଖଂ ଭିନ୍ନକୁକ୍କୁଟଣ୍ଡପୂତି ୱିୟ, କାୟୋ ୱିୱଟୱଚ୍ଚକୁଟୀ ୱିୟ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ୱାୟି, ଆକାସତୋ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠହି, ଚତସ୍ସୋପି ଇଦ୍ଧିୟୋ ପରିହାୟିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ମହାପୁରୋହିତୋ ‘‘ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ସଚେ ସଚ୍ଚଂ ଭଣିସ୍ସସି, ସବ୍ବଂ ତେ ପାକତିକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୪୭।

‘‘ସଚେ ହି ସଚ୍ଚଂ ଭଣସି, ହୋହି ରାଜ ଯଥା ପୁରେ;

ମୁସା ଚେ ଭାସସେ ରାଜ, ଭୂମିଯଂ ତିଟ୍ଠ ଚେତିୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭୂମିଯଂ ତିଟ୍ଠାତି ଭୂମିଯଂଯେଓ ପତିଟ୍ଠ, ପୁନ ଆକାସଂ ଲଙ୍ଘିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ‘‘ପସ୍ସ, ମହାରାଜ, ପଠମଂ ମୁସାୱାଦେନେୱ ତେ ଚତସ୍ସୋ ଇଦ୍ଧିଯୋ ଅନ୍ତରହିତା, ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ଇଦାନିପି ସକ୍କା ପାକତିକଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋପି ‘‘ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ମଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମା’’ତି ଦୁତିଯମ୍ପି ମୁସାୱାଦଂ ଭଣିତ୍ୱା ଯାୱ ଗୋପ୍ଫକା ପଥୱିଂ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ପୁନପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ମହାରାଜ, ଇଦାନିପି ସକ୍କା ପାକତିକଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୮।

‘‘ଅକାଲେ ୱସ୍ସତୀ ତସ୍ସ, କାଲେ ତସ୍ସ ନ ୱସ୍ସତି;

ଯୋ ଜାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ପଞ୍ହଂ, ଅଞ୍ଞଥା ନଂ ୱିଯାକରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତସ୍ସାତି ଯୋ ଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛିତଂ ପଞ୍ହଂ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଥା ବ୍ୟାକରୋତି, ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତେ ଦେୱୋ ଯୁତ୍ତକାଲେ ଅୱସ୍ସିତ୍ୱା ଅକାଲେ ୱସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ପୁନପି ମୁସାୱାଦଫଲେନ ଯାୱ ଜଙ୍ଘା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ‘‘ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

‘‘ସଚେ ହି ସଚ୍ଚଂ ଭଣସି, ହୋହି ରାଜ ଯଥା ପୁରେ;

ମୁସା ଚେ ଭାସସେ ରାଜ, ଭୂମିଂ ପୱିସ ଚେତିୟା’’ତି।

ସୋ ତତିଯମ୍ପି ‘‘ତ୍ୱଂସି, ଭନ୍ତେ, କନିଟ୍ଠୋ, ଜେଟ୍ଠୋ କୋରକଲମ୍ବୋ’’ତି ମୁସାୱାଦମେୱ କତ୍ୱା ଯାୱ ଜାଣୁକା ପଥୱିଂ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ପୁନପି ‘‘ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୦।

‘‘ଜିୱ୍ହା ତସ୍ସ ଦ୍ୱିଧା ହୋତି, ଉରଗସ୍ସେୱ ଦିସମ୍ପତି;

ଯୋ ଜାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ପଞ୍ହଂ, ଅଞ୍ଞଥା ନଂ ୱିଯାକରେ।

୫୧।

‘‘ସଚେ ହି ସଚ୍ଚଂ ଭଣସି, ହୋହି ରାଜ ଯଥା ପୁରେ;

ମୁସା ଚେ ଭାସସେ ରାଜ, ଭିୟ୍ୟୋ ପୱିସ ଚେତିୟା’’ତି।

ଇମା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ୱତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ସକ୍କା ପାକତିକଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାପି ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂସି, ଭନ୍ତେ, କନିଟ୍ଠୋ, ଜେଟ୍ଠୋ କୋରକଲମ୍ବୋ’’ତି ଚତୁତ୍ଥମ୍ପି ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଯାୱ କଟିତୋ ପଥୱିଂ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୨।

''ଜିଵ୍ହା ତସ୍ସ ନ ଭଵତି, ମଚ୍ଛସ୍ସେଵ ଦିସମ୍ପତି;

ଯୋ ଜାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ପଞ୍ହଂ, ଅଞ୍ଞଥା ନଂ ଵିଯାକରେ।

୫୩।

''ସଚେ ହି ସଚ୍ଚଂ ଭଣସି, ହୋହି ରାଜ ଯଥା ପୁରେ;

ମୁସା ଚେ ଭାସସେ ରାଜ, ଭିମ୍ଯୋ ପଵିସ ଚେତିଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ମଚ୍ଛସ୍ସେଵାତି ନିଵ୍ଵତ୍ତନିଵ୍ଵତ୍ତଟ୍ଠାନେ ମୁସାଵାଦିନୋ ମଚ୍ଛସ୍ସ ଵିଯ କଥନସମତ୍ଥା ଜିଵ୍ହା ନ ହୋତି, ମୂଗୋଵ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ପଞ୍ଚମମ୍ପି ''ଵଂସି କନିଟ୍ଠୋ, ଜେଟ୍ଠୋ କୋରକଲମ୍ଭୋ''ତି ମୁସାଵାଦଂ କତ୍ଵା ଯାଵ ନାଭିତୋ ପଥଵିଂ ପାଵିସି। ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁନପି ''ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ମହାରାଜା''ତି ଵତ୍ଵା ଦ୍ଵେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୪।

''ଥିଯୋଵ ତସ୍ସ ଜାଯନ୍ତି, ନ ପୁମ୍ମା ଜାଯରେ କୁଲେ;

ଯୋ ଜାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ପଞ୍ହଂ, ଅଞ୍ଞଥା ନଂ ଵିଯାକରେ।

୫୫।

''ସଚେ ହି ସଚ୍ଚଂ ଭଣସି, ହୋହି ରାଜ ଯଥା ପୁରେ;

ମୁସା ଚେ ଭାସସେ ରାଜ, ଭିମ୍ଯୋ ପଵିସ ଚେତିଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ଥିଯୋଵାତି ନିଵ୍ଵତ୍ତନିଵ୍ଵତ୍ତଟ୍ଠାନେ ମୁସାଵାଦିସ୍ସ ଧୀତରୋଵ ଜାଯନ୍ତି, ପୁତ୍ତା ନ ଜାଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜା ତସ୍ସ ଵଚନଂ ଅନାଦିଯିତ୍ଵା ଛଟ୍ଠମ୍ପି ତଥେଵ ମୁସାଵାଦଂ ଭଣିତ୍ଵା ଯାଵ ଥନା ପଥଵିଂ ପାଵିସି। ଅଥ ନଂ ପୁନପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ମହାରାଜା''ତି ଵତ୍ଵା ଦ୍ଵେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୬।

''ପୁତ୍ତା ତସ୍ସ ନ ଭଵନ୍ତି, ପକ୍କମନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ;

ଯୋ ଜାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ପଞ୍ହଂ, ଅଞ୍ଞଥା ନଂ ଵିଯାକରେ।

୫୭।

''ସଚେ ହି ସଚ୍ଚଂ ଭଣସି, ହୋହି ରାଜ ଯଥା ପୁରେ;

ମୁସା ଚେ ଭାସସେ ରାଜ, ଭିମ୍ଯୋ ପଵିସ ଚେତିଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ପକ୍କମନ୍ତୀତି ସଚେ ମୁସାୱାଦିସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଭୱନ୍ତି, ମାତାପିତୂନଂ ଅନୁପକାରା ହୁତ୍ୱା ପଲାୟନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ପାପମିତ୍ତସଂସଗ୍ଗଦୋସେନ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅନାଦିୟିତ୍ୱା ସତ୍ତମମ୍ପି ତଥେୱ ମୁସାୱାଦଂ ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ ପଥୱୀ ୱିୱରଂ ଅଦାସି, ଅୱୀଚିତୋ ଜାଲା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି।

୫୮।

''ସ ରାଜା ଇସିନା ସତ୍ତୋ, ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ ପୁରେ;

ପାୱେକ୍ଖି ପଥୱିଂ ଚେଚ୍ଚୋ, ହୀନତ୍ତୋ ପତ୍ୱ ପରିୟାୟଂ।

୫୯।

ତସ୍ମା ହି ଛନ୍ଦାଗମନଂ, ନପ୍ପସଂସନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଭାସେୟ୍ୟ, ଗିରଂ ସଚ୍ଚୂପସଂହିତ''ନ୍ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ହୋନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସ ରାଜାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ରାଜା ଚେତିୟୋ ପୁବ୍ବେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଇସିନା ଅଭିସତ୍ତୋ ପରିହୀନସଭାୱୋ ହୁତ୍ୱା। ପତ୍ୱ ପରିୟାୟନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ କାଲପରିୟାୟଂ ପତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପାୱିସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଚେତିୟରାଜା ଛନ୍ଦାଗମନେନ ଅୱୀଚିପରାୟଣୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା। ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋତି ଛନ୍ଦାଦୀହି ଅଦୂସିତଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ସଚ୍ଚମେୱ ଭାସେୟ୍ୟ।

ମହାଜନୋ ''ଚେତିୟରାଜା ଇସିଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଅୱୀଚିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ''ତି ଭୟପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ରଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଚ ପୁତ୍ତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଅୱସ୍ସୟୋ ହୋହୀ''ତି ୱଦିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ତାତା, ତୁମ୍ହାକଂ ପିତା ଧମ୍ମଂ ନାସେତ୍ୱା ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଇସିଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ଅୱୀଚିଂ ଉପପନ୍ନୋ, ଧମ୍ମୋ ନାମେସ ହତୋ ହନତି, ତୁମ୍ହେହି ନ ସକ୍କା ଇଧ ୱସିତୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେସୁ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠକଂ ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ତାତ, ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସବ୍ବସେତଂ ସତ୍ତପତିଟ୍ଠଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ତତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେତ୍ୱା ୱସ, ତଂ ନଗରଂ ହତ୍ଥିପୁରଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ଦୁତିୟଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ, ତାତ, ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସବ୍ବସେତଂ ଅସ୍ସରତନଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ତତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେତ୍ୱା ୱସ, ତଂ ନଗରଂ ଅସ୍ସପୁରଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ତତିୟଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ, ତାତ, ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କେସରସୀହଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ତତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେତ୍ୱା ୱସ, ତଂ ନଗରଂ ସୀହପୁରଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ଚତୁତ୍ଥଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ, ତାତ, ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସବ୍ବରତନମୟଂ ଚକ୍କପଞ୍ଜରଂ ପସ୍ସିସ୍ସସି, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ତତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେତ୍ୱା ୱସ, ତଂ ନଗରଂ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ପଞ୍ଚମଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତାତ, ତୟା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ମହାଥୂପଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମୁତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ଉଜୁକମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ପବ୍ବତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରିତ୍ୱା ପହରିତ୍ୱା ଦଦ୍ଦରସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତେ ପସ୍ସିସ୍ସସି, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ତତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେତ୍ୱା ୱସ, ତଂ ନଗରଂ ଦଦ୍ଦରପୁରଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ତେ ପଞ୍ଚପି ଜନା ତାୟ ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ନଗରାନି ମାପେତ୍ୱା ୱସିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଚେତିୟରାଜା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, କପିଲବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଚେତିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୨୩] ୭। ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋଇନ୍ଦ୍ରିୟାନନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପୁରାଣଦୁତିୟିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୟଂ କିରେକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ

ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା "ନ ସକ୍କା ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତେନ ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ, ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସାମୀ"ତି ଘରେ ୱିଭୱଂ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ସତ୍ଥାପିସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଦାପେସି। ତସ୍ସ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତୋ ନୱକତ୍ତା ଚେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ବହୁଭାୱେନ ଚ କୁଲଘରେ ୱା ଆସନସାଲାଯ ୱା ଆସନଂ ନ ପାପୁଣାତି, ସଙ୍ଘନୱକାନଂ କୋଟିଯଂ ପୀଠକଂ ୱା ଫଲକଂ ୱା ପାପୁଣାତି। ଆହାରୋପି ଉଳୁଙ୍କପିଟ୍ଟେନ ଘଟ୍ଟିତା ଭିନ୍ନସିତ୍ଥକଯାଗୁ ୱା ପୂତିସୁକ୍ଖଖଜ୍ଜକଂ ୱା ଝାମସୁକ୍ଖକୂରୋ ୱା ପାପୁଣାତି, ଯାପନପମାଣଂ ନ ହୋତି। ସୋ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁରାଣଦୁତିଯିକାଯ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥସ୍ସ ସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତତୋ ଭତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୁସମ୍ପାଦିତାନି ଯାଗୁଭତ୍ତସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଦେତି। ମହଲ୍ଲକୋ ରସତଣ୍ହାଯ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ପୁରାଣଦୁତିଯିକଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସା ଚିନ୍ତେସି "ଦଳ୍ହୋ ନୁ ଖୋ, ନୋତି ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଜନପଦମନୁସ୍ସଂ ସେତମତ୍ତିକାଯ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଗେହେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେପିସ୍ସ କତିପଯେ ପରିୱାରମନୁସ୍ସେ ଆଣାପେତ୍ୱା ଥୋକଥୋକଂ ପାନଭୋଜନଂ ଦାପେସି। ତେ ଖାଦନ୍ତା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ଗେହଦ୍ୱାରେ ଚ ଚକ୍କେସୁ ଗୋଣେ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଏକଂ ସକଟମ୍ପି ଠପାପେସି, ସଯଂ ପନ ପିଟ୍ଠିଗବ୍ଭେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୂୱେ ପଚି। ମହଲ୍ଲକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏକୋ ମହଲ୍ଲକପୁରିସୋ "ଅମ୍ମେ, ଏକୋ ଥେରୋ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ"ତି ଆହ। "ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତିଚ୍ଛାପେହୀ"ତି। ସୋ "ଅତିଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ"ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେତ୍ୱାପି ତଂ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା "ଅମ୍ମେ, ଥେରୋ ନ ଗଚ୍ଛତୀ"ତି ଆହ। ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସାଣିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓଲୋକେତ୍ୱା "ଅମ୍ଭୋ ଅଯଂ ମମ ଦାରକପିତା"ତି ୱତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗେହଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପରିୱିସିତ୍ୱା ଭୋଜନପରିଯୋସାନେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା "ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଇଧେୱ ପରିନିବ୍ବାଯଥ, ମଯଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅଞ୍ଞଂ କୁଲଂ ନ ଗଣ୍ହିମ୍ହ, ଅସାମିକେ ପନ ଘରେ ଘରାୱାସୋ ନ ସଣ୍ଠାତି, ମଯଂ ଅଞ୍ଞଂ କୁଲଂ ଗଣ୍ହାମ, ଦୂରଂ ଜନପଦଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମ, ତୁମ୍ହେ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥ, ସଚେ ମେ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଖମଥା"ତି ଆହ। ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ହଦଯଫାଲନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ "ଅହଂ ତଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ମା ଗଚ୍ଛ, ୱିବ୍ଭମିସ୍ସାମି, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ମେ ସାଟକଂ ପେସେହି, ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। ସା "ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ମହଲ୍ଲକୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେନ୍ତୋ "କସ୍ମା, ଆୱୁସୋ, ଏୱଂ କରୋସୀ"ତି ୱୁତ୍ତୋ "ପୁରାଣଦୁତିଯିକଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି ୱିବ୍ଭମିସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ତେ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଞେୱ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା "କିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଞେୱ ଆନଯିତ୍ଥା"ତି ୱୁତ୍ତେ "ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ୱିବ୍ଭମିତୁକାମୋ"ତି ୱଦିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା "ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ"ତି ପୁଚ୍ଛି। "ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ"ତି। "କୋ ତଂ ଉକ୍କଣ୍ଠାପେସୀ"ତି? "ପୁରାଣଦୁତିଯିକା ଭନ୍ତେ"ତି ୱୁତ୍ତେ "ଭିକ୍ଖୁ ନ ଇଦାନେୱ ସା ଇତ୍ଥୀ ତୁଯ୍ହଂ ଅନତ୍ଥକାରିକା, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଚତୂହି ଝାନେହି ପରିହୀନୋ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ୱା ମଂ ନିସ୍ସାଯ ତମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ନଟ୍ଠଜ୍ଝାନଂ ପଟିଲଭୀ"ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତଂ ପଟିଚ୍ଚ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି। ଜାତଦିୱସେ ଚସ୍ସ ସକଲନଗରେ ଆୱୁଧାନି ପଜ୍ଜଲିଂସୁ, ତେନସ୍ସ "ଜୋତିପାଲକୁମାରୋ"ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇସ୍ସରିଯଂ ପହାଯ କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକ୍କଦତ୍ତିଯେ କପିଟ୍ଠକଅସ୍ସମେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ତଂ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତଂ ଅନେକାନି ଇସିସତାନି ପରିୱାରେସୁଂ, ମହାସମାଗମୋ ଅହୋସି। ସୋ ସରଭଙ୍ଗସତ୍ଥା ନାମ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ସତ୍ତ ଅନ୍ତେୱାସିକଜେଟ୍ଠକା ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ସାଲିସ୍ସରୋ ନାମ ଇସି କପିଟ୍ଠକଅସ୍ସମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୁରଟ୍ଠଜନପଦେ ପୁରତ୍ଥିମଜନପଦେ ସାତୋଦିକାଯ ନାମ ନଦିଯା ତୀରେ ଅନେକସହସ୍ସେଇସିପରିୱାରୋ ୱସି। ମେଣ୍ଡିସ୍ସରୋ ନାମ ଇସି ପଜ୍ଜୋତକପଞ୍ଚାଲରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତେ କଲବ୍ବଚୂଳଅକଂ ନାମ ନିଗମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନେକସହସ୍ସେଇସିପରିୱାରୋ ୱସି। ପବ୍ବତୋ ନାମ ଇସି ଏକଂ ଅଟୱିଜନପଦଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନେକସହସ୍ସେଇସିପରିୱାରୋ ୱସି। କାଳଦେୱିଲୋ ନାମ ଇସି ଅୱନ୍ତିଦକ୍ଖିଣାପଥେ ଏକଗ୍ଘନସେଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନେକସହସ୍ସେଇସିପରିୱାରୋ ୱସି। କିସୱଚ୍ଛୋ ନାମ ଇସି ଏକକୋୱ ଦଣ୍ଡକିରଞ୍ଞୋ କୁମ୍ଭୱତୀନଗରଂ ନିସ୍ସାଯ ଉଯ୍ୟାନେ ୱସି। ଅନୁସିସ୍ସତାପସୋ ପନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱସି। ନାରଦୋ ନାମ ଇସି କାଳଦେୱିଲସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ମଜ୍ଝିମଦେସେ ଆରଞ୍ଜରଗିରିମ୍ହି ପବ୍ବତଜାଲନ୍ତରେ ଏକକୋୱ ଏକସ୍ମିଂ ଗୁହାଲେଣେ ୱସି।

ଆରଞ୍ଜରଗିରିନୋ ନାମ ଅୱିଦୂରେ ଏକୋ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସୋ ନିଗମୋ ଅତ୍ଥି, ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ମହତୀ ନଦୀ ଅତ୍ଥି, ତଂ ନଦିଂ ବହୂ ମନୁସ୍ସା ଓତରନ୍ତି। ଉତ୍ତମରୂପଧରା ୱଣ୍ଣଦାସିଯୋପି ପୁରିସେ ପଲୋଭଯମାନା ତସ୍ସା ନଦିଯା ତୀରେ ନିସୀଦନ୍ତି। ନାରଦତାପସୋ ତାସୁ ଏକଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଝାନଂ ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା ନିରାହାରୋ ପରିସୁସ୍ସନ୍ତୋ କିଲେସୱସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ୱସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ଭାତା କାଳଦେୱିଲୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଲେଣଂ ପାୱିସି। ନାରଦୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା "କସ୍ମା ଭୱଂ ଆଗତୋସୀ"ତି ଆହ। "ଭୱଂ 'ଅଫାସୁକୋ'ତି ଭୱନ୍ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତୁଂ ଆଗତୋମ୍ହୀ"ତି। ଅଥ ନଂ ସୋ "ଅଭୂତଂ କଥଂ କଥେସି, ଅଲିକଂ ତୁଚ୍ଛଂ କଥେସୀ"ତି ମୁସାୱାଦେନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହି। ସୋ "ନେତଂ ପହାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି ସାଲିସ୍ସରଂ ଆନେସି, ମେଣ୍ଡିସ୍ସରଂ ଆନେସି, ପବ୍ବତମ୍ପି ଆନେସି। ଇତରୋପି ତେ ତଯୋ ମୁସାୱାଦେନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହି। କାଳଦେୱିଲୋ

‘‘ସରଭଙ୍ଗସତ୍ଥାରଂ ଆନେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆନେସି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱସଂ ଗତୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘କଚ୍ଚି ନାରଦ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ୱସଂ ଗତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଇତରେନ ତଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଉଟ୍ଠାୟ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଆଚରିୟା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନାରଦ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟୱସଂ ଗତା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ସୁସ୍ସନ୍ତା ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଦୁତିୟେ ଅତ୍ତଭାୱେ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୦।

‘‘ଯୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ କାମେନ, ୱସଂ ନାରଦ ଗଚ୍ଛତି;

ସୋ ପରିଚ୍ଚଜ୍ଜୁଭୋ ଲୋକେ, ଜୀୱନ୍ତୋୱ ୱିସୁସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନନ୍ତି ନାରଦ, ଯୋ ପୁରିସୋ ରୂପାଦୀସୁ ସୁଭାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା କିଲେସକାମୱସେନ ଛନ୍ନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ୱସଂ ଗଚ୍ଛତି। ପରିଚ୍ଚଜ୍ଜୁଭୋ ଲୋକେତି ସୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଞ୍ଚ ଦେୱଲୋକଞ୍ଚାତି ଉଭୋଲୋକେ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ନିରୟାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜୀୱନ୍ତୋୱ ୱିସୁସ୍ସତୀତି ଜୀୱନ୍ତୋୟେୱ ଅତ୍ତନା ଇଚ୍ଛିତଂ କିଲେସୱତ୍ଥୁଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ସୋକେନ ୱିସୁସ୍ସତି, ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣାତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ନାରଦୋ ‘‘ଆଚରିୟ, କାମସେୱନଂ ନାମ ସୁଖଂ, ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ କିଂ ସନ୍ଧାୟ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱଦସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସରଭଙ୍ଗୋ ‘‘ତେନ ହି ସୁଣାହୀ’’ତି ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୬୧।

‘‘ସୁଖସ୍ସାନନ୍ତରଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସାନନ୍ତରଂ ସୁଖଂ;

ସୋସି ପତ୍ତୋ ସୁଖା ଦୁକ୍ଖଂ, ପାଟିକଙ୍ଖ ୱରଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଖସ୍ସାନନ୍ତରନ୍ତି କାମସୁଖସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ନିରୟଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି ସୀଲରକ୍ଖଣଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ଦିବ୍ବମାନୁସକସୁଖଞ୍ଚେୱ ନିବ୍ବାନସୁଖଞ୍ଚ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ନାରଦ, ଇମେ ହି ସତ୍ତା କାମସେୱନସମୟେ କାଲଂ କତ୍ୱା ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖେ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତା ୱିପସ୍ସନାୟ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ଚ ପନ କିଲମନ୍ତି, ତେ ଦୁକ୍ଖେନ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ସୀଲବଲେନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସୁଖଂ ଲଭନ୍ତି, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାୟାହଂ ଏୱଂ ୱଦାମୀତି। ସୋସି ପତ୍ତୋତି ସୋ ତ୍ୱଂ ନାରଦ, ଇଦାନି ଝାନସୁଖଂ ନାସେତ୍ୱା ତତୋ ସୁଖା ମହନ୍ତଂ କାମନିସ୍ସିତଂ ଚେତସିକଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ତୋ। ପାଟିକଙ୍ଖାତି ଇଦଂ କିଲେସଦୁକ୍ଖଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୁନ ତଦେୱ ୱରଂ ଉତ୍ତମଂ ଝାନସୁଖଂ ଇଚ୍ଛ ପତ୍ଥେହୀତି।

ନାରଦୋ ‘‘ଇଦଂ ଆଚରିୟ, ଦୁକ୍ଖଂ ଦୁସ୍ସହଂ, ନ ତଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ନାରଦ, ଦୁକ୍ଖଂ ନାମ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଧିୱାସେତବ୍ବମେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୬୨।

‘‘କିଚ୍ଛକାଲେ କିଚ୍ଛସହୋ, ଯୋ କିଚ୍ଛଂ ନାତିୱତ୍ତତି;

ସ କିଚ୍ଛନ୍ତଂ ସୁଖଂ ଧୀରୋ, ଯୋଗଂ ସମଧିଗଚ୍ଛତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାତିୱତ୍ତତୀତି ନାନୁୱତ୍ତତି, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ନାରଦ, ଯୋ କାୟିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାତସ୍ସ କିଚ୍ଛସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ତସ୍ସ କିଚ୍ଛସ୍ସ ହରଣୂପାୟଂ କରୋନ୍ତୋ କିଚ୍ଛସହୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ କିଚ୍ଛଂ ନାନୁୱତ୍ତତି, ତସ୍ସ ୱସେ ଅୱତ୍ତିତ୍ୱା ତେହି ତେହି ଉପାୟେହି ତଂ କିଚ୍ଛଂ ଅଭିଭୱତି ୱିନାସେତି, ସୋ ଧୀରୋ କିଚ୍ଛସ୍ସ ଅନ୍ତିମସଙ୍ଖାତଂ ନିରାମିସସୁଖସଙ୍ଖାତଂ ଝାନସୁଖଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ତଂ ୱା କିଚ୍ଛନ୍ତଂ ଯୋଗସୁଖଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ଅକିଲମନ୍ତୋୱ ପାପୁଣାତୀତି।

ସୋ ‘‘ଆଚରିୟ, କାମସୁଖଂ ନାମ ଉତ୍ତମସୁଖଂ, ନ ତଂ ଜହିତୁଂ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ନାରଦ, ଧମ୍ମୋ ନାମ ନ କେନଚି

କାରଣେନ ନାସେତବ୍ବୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୬୩।

‘‘ନ ହେୱ କାମାନ କାମା, ନାନତ୍ଥା ନାତ୍ଥକାରଣା;

ନ କତଞ୍ଚ ନିରଙ୍କତ୍ୱା, ଧମ୍ମା ଚୱିତୁମରହସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କାମାନ କାମାତି କାମାନଂ କାମା, ୱତ୍ଥୁକାମାନଂ ପତ୍ଥନାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ନାନତ୍ଥା ନାତ୍ଥକାରଣାତି ନ ଅନତ୍ଥତୋ ନ ଅତ୍ଥକାରଣା। ନ କତଞ୍ଚ ନିରଙ୍କତ୍ୱାତି କତଞ୍ଚ ନିପ୍ଫାଦିତଂ ଝାନଂ ନିରଂକତ୍ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ନାରଦ, ନ ହେୱ ୱତ୍ଥୁକାମପତ୍ଥନାଯ ଧମ୍ମା ଚୱିତୁମରହସି, ଏକସ୍ମିଂ ଅନତ୍ଥେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଂ ପଟିହନିତୁକାମୋ ନାନତ୍ଥା ନ ଅତ୍ଥେନପି କାରଣଭୂତେନ ଧମ୍ମା ଚୱିତୁମରହସି, ‘‘ଅସୁକୋ ନାମ ମେ ଅତ୍ଥୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥକାରଣାପି ନ ଧମ୍ମା ଚୱିତୁମରହସି, କତଂ ପନ ନିପ୍ଫାଦିତଂ ଝାନସୁଖଂ ନିରଂକତ୍ୱା ୱିନାସେତ୍ୱା ନେୱ ଧମ୍ମା ଚୱିତୁମରହସୀସି।

ଏୱଂ ସରଭଙ୍ଗେନ ଚତୂହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମେ ଦେସିତେ କାଳଅଦେୱିଲୋ ଅତ୍ତନୋ କନିଟ୍ଠଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୬୪।

‘‘ଦକ୍ଖଂ ଗହପତୀ ସାଧୁ, ସଂୱିଭଜ୍ଜଞ୍ଚ ଭୋଜନଂ;

ଅହାସୋ ଅତ୍ଥଲାଭେସୁ, ଅତ୍ଥବ୍ୟାପତ୍ତି ଅବ୍ୟଥୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖଂ ଗହପତୀତି ନାରଦ ଘରାୱାସଂ ୱସନ୍ତାନଂ ଗହପତୀନଂ ଭୋଗୁପ୍ପାଦନତ୍ଥାଯ ଅନଲସ୍ସଛେକକୁସଲଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଦକ୍ଖଂ ନାମ ସାଧୁ, ଦକ୍ଖଭାୱୋ ଭଦ୍ଦକୋ। ସଂୱିଭଜ୍ଜଞ୍ଚ ଭୋଜନନ୍ତି ଦୁକ୍ଖେନ ଉପ୍ପାଦିତଭୋଗାନଂ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱିଭଜିତ୍ୱା ପରିଭୋଗକରଣଂ ଦୁତିଯଂ ସାଧୁ। ଅହାସୋ ଅତ୍ଥଲାଭେସୂତି ମହନ୍ତେ ଇସ୍ସରିଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅପ୍ପମାଦୱସେନ ଅହାସୋ ଅନୁପ୍ପିଲାୱିତତ୍ତଂ ତତିଯଂ ସାଧୁ। ଅତ୍ଥବ୍ୟାପତ୍ତୀତି ଯଦା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥବ୍ୟାପତ୍ତି ଯସୱିନାସୋ ହୋତି, ତଦା ଅବ୍ୟଥୋ ଅକିଲମନଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ସାଧୁ, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ, ନାରଦ, ‘‘ଝାନଂ ମେ ଅନ୍ତରହିତ’’ନ୍ତି ମା ସୋଚି, ସଚେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱସଂ ନ ଗମିସ୍ସସି, ନଟ୍ଠମ୍ପି ତେ ଝାନଂ ପୁନ ପାକତିକମେୱ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ତଂ ପୁନ କାଳଅଦେୱିଲେନ ନାରଦସ୍ସ ଓୱଦିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୬୫।

‘‘ଏତ୍ତାୱତେତଂ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ, ଅପି ସୋ ଦେୱିଲୋ ବ୍ରୱି;

ନ ଯିତୋ କିଞ୍ଚି ପାପିଯୋ, ଯୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱସଂ ୱଜେ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତ୍ତକଂ ଏତଂ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ ସୋଯଂ ଦେୱିଲୋ ଅବ୍ରୱି। ଯୋ ପନ କିଲେସୱସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱସଂ ୱଜତି, ଇତୋ ଅଞ୍ଞୋ ପାପିଯୋ ନତ୍ଥୀତି।

ଅଥ ନଂ ସରଭଙ୍ଗୋ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନାରଦ, ଇଦଂ ତାୱ ସୁଣ, ଯୋ ହି ପଠମମେୱ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ନ କରୋତି, ସୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠମାଣୱକୋ ୱିଯ ସୋଚତି ପରିଦେୱତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଏକସ୍ମିଂ କାସିନିଗମେ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣୱୋ ଅଭିରୂପୋ ଅହୋସି ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ନାଗବଲୋ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘କିଂ ମେ କସିକମ୍ମାଦୀନି କତ୍ୱା ମାତାପିତୂହି ପୁଟ୍ଠେହି, କିଂ ପୁତ୍ତଦାରେନ, କିଂ ଦାନାଦୀହି ପୁଞ୍ଞେହି କତେହି, କଞ୍ଚି ଅପୋସେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ପୁଞ୍ଞଂ ଅକତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମିଗେ ମାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ପୋସେସ୍ସାମୀ’’ତି? ସୋ ପଞ୍ଚାୱୁଧସନ୍ନଦ୍ଧୋ ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାନାମିଗେ ୱଧିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋହିମୱନ୍ତେ ୱିଧୱାଯ ନାମ ନଦିଯା ତୀରେ ଗିରିପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ପବ୍ବତଜାଲଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମିଗେ ୱଧିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରେ ପକ୍କମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୋ

ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ସବ୍ବଦା ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ନ ଭଵିସ୍ସାମି, ଦୁବ୍ବଲକାଲେ ଅରଞ୍ଞେ ଚରିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଇଦାନେଵ ନାନାଵଣ୍ଣେ ମିଗେ ପଙ୍କତଜାଲଂ ପଣ୍ଡେସେତ୍ଵା ଦ୍ଵାରଂ ଯୋଜେତ୍ଵା ଅରଞ୍ଞଂ ଅନାହିଣ୍ଡନ୍ତୋଵ ଯଥାରୁଚିଯା ମିଗେ ଵଧିତ୍ଵା ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ତଥା ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ କାଲେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ତଂ କମ୍ମଂ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମଵେଦନୀଯଂ ଜାତଂ, ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥପାଦେହି ନ ଲଭି ଗନ୍ତୁଂ, ଅପରାପରଂ ପରିଵତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ନେଵ କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ, ନ ପାନୀଯଂ ପସ୍ସି, ସରୀରଂ ମିଲାଯି, ମନୁସ୍ସପେତୋ ଅହୋସି, ଗିମ୍ହକାଲେ ପଥଵୀ ଵିଯ ସରୀରଂ ଭିଜ୍ଜିତ୍ଵା ରାଜିଯୋ ଦସ୍ସେସି, ସୋ ଦୁରୂପୋ ଦୁସ୍ସଣ୍ଠିତୋ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭଵି।

ଏଵଂ ଅଦ୍ଧାନେ ଗତେ ସିଵିରଟ୍ଠେ ସିଵିରାଜା ନାମ ''ଅରଞ୍ଞେ ଅଙ୍ଗାରପକ୍କମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଅମଚ୍ଚାନଂ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ଵା ପଞ୍ଚାଵୁଧସନ୍ନଦ୍ଧୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପଵିସିତ୍ଵା ମିଗେ ଵଧିତ୍ଵା ମଂସଂ ଖାଦମାନୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତଂ ପଦେସଂ ପତ୍ଵା ତଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ଵା ଭୀତୋପି ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵା ''କୋସି ତ୍ଵଂ ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସାମି, ମନୁସ୍ସପେତୋ ଅହଂ, ଅତ୍ତନୋ କତକମ୍ମସ୍ସ ଫଲଂ ଅନୁଭୋମି, ତ୍ଵଂ ପନ କୋସୀ''ତି? ''ସିଵିରାଜାହମସ୍ମୀ''ତି। ''ଅଥ କସ୍ମା ଇଧାଗତୋସୀ''ତି? ''ମିଗମଂସଂ ଖାଦନତ୍ଥାଯା''ତି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ''ଅହମ୍ପି ମହାରାଜ, ଇମିନାଵ କାରଣେନ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ମନୁସ୍ସପେତୋ ଜାତୋ''ତି ସବ୍ବଂ ଵିତ୍ଥାରେନ କଥେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖିତଭାଵଂ ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଆହ –

୬୬।

''ଅମିତ୍ତାନଂଵ ହତ୍ଥତ୍ଥଂ, ସିଵି ପପ୍ପୋତି ମାମିଵ;

କମ୍ମଂ ଵିଜ୍ଜଞ୍ଚ ଦକ୍ଖେୟ୍ୟଂ, ଵିଵାହଂ ସୀଲମଦ୍ଦଵଂ;

ଏତେ ଚ ଯସେ ହାପେତ୍ଵା, ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସେହି କମ୍ମେହି।

୬୭।

''ସୋହଂ ସହସ୍ସଜୀନୋଵ, ଅବନ୍ଧୁ ଅପରାଯଣୋ;

ଅରିଯଧମ୍ମା ଅପକ୍କନ୍ତୋ, ଯଥା ପେତୋ ତଥେଵହଂ।

୬୮।

''ସୁଖକାମେ ଦୁକ୍ଖାପେତ୍ଵା, ଆପନ୍ନୋସ୍ମି ପଦଂ ଇମଂ;

ସୋ ସୁଖଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଠିତୋ ଭାଣୁମତାମିଵା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅମିତ୍ତାନଂଵ ହତ୍ଥତ୍ଥନ୍ତି ଅମିତ୍ତାନଂ ହତ୍ଥେ ଅତ୍ଥଂ ଵିନାସଂ ଵିଯ। ସିଵୀତି ରାଜାନଂ ଆଲପତି। ପପ୍ପୋତି ମାମିଵାତି ମାଦିସୋ ପାପକମ୍ମେନ ପାପୁଣାତି, ଅତ୍ତନୋଵ କମ୍ମେନ ଵିନାସଂ ପାପୁଣାତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କମ୍ମନ୍ତି କସିକମ୍ମାଦିଭେଦଂ ଆଜୀଵସାଧକଂ କିଚ୍ଚଂ। ଵିଜ୍ଜନ୍ତି ନାନପ୍ପକାରକଂ ହତ୍ଥିସିପ୍ପାଦିକଂ ସିପ୍ପଂ। ଦକ୍ଖେୟ୍ୟନ୍ତି ନାନପ୍ପକାରେନ ଭୋଗୁପ୍ପାଦନକୋସଲ୍ଲଂ। ଵିଵାହନ୍ତି ଆଵାହଵିଵାହସମ୍ବନ୍ଧଂ। ସୀଲମଦ୍ଦଵନ୍ତି ପଞ୍ଚଵିଧସୀଲଞ୍ଚେଵ ମୁଦୁଵଚନଂ ହିତକାମଂ ପାପନିଵାରଣଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତଞ୍ଚ। ସୋ ହି ଇଧ ମଦ୍ଦଵୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଏତେ ଚ ଯସେ ହାପେତ୍ଵାତି ଏତେ ଏତ୍ତକେ ଯସଦାଯକେ ଧମ୍ମେ ହାପେତ୍ଵା ଚ। ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସେହି କମ୍ମେହୀତି ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେହି ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅହଂ, ମହାରାଜ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଇସ୍ସରିଯଦାଯକଂ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ କମ୍ମଂ ଅକତ୍ଵା ସିପ୍ପଂ ଅସିକ୍ଖିତ୍ଵା ଉପାଯେନ ଭୋଗେ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ଵା ଆଵାହଵିଵାହଂ ଅକତ୍ଵା ସୀଲଂ ଅରକ୍ଖିତ୍ଵା ମଂ ଅକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତଂ ପାପନିଵାରଣସମତ୍ଥେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଅଭଜିତ୍ଵା ଇମେ ଏତ୍ତକେ ଯସଦାଯକତ୍ତା ''ଯସେ''ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତେ ଲୋକପ୍ପଵତ୍ତିଧମ୍ମେ ହାପେତ୍ଵା ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ଇମଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପଵିସିତ୍ଵା ସଯଂ କତେହି ପାପକମ୍ମେହି ଇଦାନି ମନୁସ୍ସପେତୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତୋସ୍ମୀତି।

ସହସ୍ସଜୀନୋଵାତି ସହସ୍ସଜୀନପୁରିସୋ ଵିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ସ୍ଵାହଂ ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଭୋଗେ ଉପ୍ପାଦେୟ୍ୟଂ, ତେହି ଅନେକସହସ୍ସେହି ଭୋଗେହି ଜିତୋତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଅପରାଯଣୋତି ଅସରଣୋ, ନିପ୍ପତିଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରିଯଧମ୍ମାତି ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମତୋ। ଯଥାପେତୋତି ଯଥା ମତୋ ପେତୋ ହୁତ୍ଵା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଜୀଵମାନୋଯେଵ ତଥା ମନୁସ୍ସପେତୋ ଜାତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଖକାମେ ଦୁକ୍ଖାପେତ୍ଵାତି ସୁଖକାମେ ସତ୍ତେ ଦୁକ୍ଖାପେତ୍ଵା।

‘‘ସୁଖକାମୋ’’ତିପି ପାଠୋ, ସଯଂ ସୁଖକାମୋ ପରଂ ଦୁକ୍ଖାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆପନୋସ୍ମି ପଦଂ ଇମନ୍ତି ଏୱରୂପଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ପତ୍ତୋସ୍ମି। ପଥନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପଥଭୂତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ପତ୍ତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଠିତୋ ଭାଣୁମତାମିୱାତି ଭାଣୁମା ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗ୍ଗି, ୱୀତଚ୍ଚିକଙ୍ଗାରେହି ସମନ୍ତା ପରିକିଣ୍ଣୋ ୱିଯ ସରୀରେ ଉଟ୍ଠିତେନ ମହାଦାହେନ ଦଯ୍ହନ୍ତୋ କାଯିକଚେତସିକସୁଖଂ ନ ୱିନ୍ଦାମୀତି ୱଦତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ, ମହାରାଜ, ସୁଖକାମୋ ପରଂ ଦୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ମନୁସ୍ସପେତୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ପାପଂ ମା କରି, ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋହୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି। ସରଭଙ୍ଗସତ୍ଥା ଇମଂ କାରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ତାପସଂ ସଞ୍ଞାପେସି। ସୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥାଯ ସଂୱେଗଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ନଟ୍ଠଂ ଝାନଂ ପଟିପାକତିକଂ ଅକାସି। ସରଭଙ୍ଗୋ ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ୱସିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅସ୍ସମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ନାରଦୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ନଗରସୋଭିଣୀ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା, ସାଲିସ୍ସରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ମେଣ୍ଡିସ୍ସରୋ କସ୍ସପୋ, ପବ୍ବତୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, କାଳଦେୱିଲୋ କଚ୍ଚାଯନୋ, ଅନୁସିସ୍ସୋ ଆନନ୍ଦୋ, କିସୱଚ୍ଛୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ସରଭଙ୍ଗୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୨୪] ୮। ଆଦିତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଆଦିତ୍ତସ୍ମିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅସଦିସଦାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଅସଦିସଦାନଂ ମହାଗୋୱିନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାତୋ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨। ୨୯୬) ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ପନ ଦିନ୍ନଦିୱସତୋ ଦୁତିଯଦିୱସେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, କୋସଲରାଜା ୱିଚିନିତ୍ୱାୱ , ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଅରିଯସଙ୍ଘସ୍ସ ଅସଦିସଦାନଂ ଅଦାସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରେ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତେ ଦାନପତିଟ୍ଠାପନଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାପି ୱିଚିନିତ୍ୱାୱ ମହାଦାନଂ ଅଦଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ସିୱିରଟ୍ଠେ ରୋରୁୱନଗରେ ରୋରୁୱମହାରାଜା ନାମ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ୱା ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଜନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ମହାଜନସ୍ସ ମାତାପିତୁଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା କପଣଦ୍ଧିକୱନିବ୍ବକଯାଚକାଦୀନଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ତସ୍ସ ସମୁଦ୍ଦୱିଜଯା ନାମ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି ପଣ୍ଡିତା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନା। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଦାନଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଦାନଂ ଦୁସ୍ସୀଲା ଲୋଲସତ୍ତା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ତଂ ମଂ ନ ହାସେତି, ଅହଂ ଖୋ ପନ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଦାତୁକାମୋ, ତେ ଚ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱସନ୍ତି, କୋ ନୁ ଖୋ ତେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଆନେସ୍ସତି, କଂ ପେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଦେୱିଯା ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ସା ଆହ ‘‘ମହାରାଜ, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଅମ୍ହାକଂ ଦାତବ୍ବଦାନବଲେନ ସୀଲବଲେନ ସଚ୍ଚବଲେନ ପୁପ୍ଫାନି ପେସେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ତେସଂ ଆଗତକାଲେ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରସମ୍ପନ୍ନଦାନଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସକଲନଗରୱାସିନୋ ସୀଲଂ ସମାଦିଯନ୍ତୂ’’ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ସପରିଜନୋ ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ସୁମନପୁପ୍ଫପୁଣ୍ଣଂ ସୁୱଣ୍ଣସମୁଗ୍ଗଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଠତ୍ୱା ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପାଚୀନଦିସାଭିମୁଖୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ପାଚୀନଦିସାଯ ଅରହନ୍ତେ ୱନ୍ଦାମି, ସଚେ ଅମ୍ହାକଂ କୋଚି ଗୁଣୋ ଅତ୍ଥି, ଅମ୍ହେସୁ ଅନୁକମ୍ପଂ କତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସତ୍ତ ପୁପ୍ଫମୁଟ୍ଠିଯୋ ଖିପି। ପାଚୀନଦିସାଯ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଭାୱେନ ପୁନଦିୱସେ ନାଗମିଂସୁ। ଦୁତିଯଦିୱସେ ଦକ୍ଖିଣଦିସଂ ନମସ୍ସି, ତତୋପି ନାଗତା। ତତିଯଦିୱସେ ପଚ୍ଛିମଦିସଂ ନମସ୍ସି, ତତୋପି ନାଗତା। ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ଉତ୍ତରଦିସଂ ନମସ୍ସି, ନମସ୍ସିତ୍ୱା ଚ ପନ ‘‘ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତପଦେସୱାସିନୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଅମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ସତ୍ତ ପୁପ୍ଫମୁଟ୍ଠିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ପୁପ୍ଫାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସତାନଂ ଉପରି ପତିଂସୁ।

ତେ ଆୱଜ୍ଜମାନା ରଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ନିମନ୍ତିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସତ୍ତ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମାରିସା, ରାଜା ୱୋ ନିମନ୍ତେତି, ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କରୋଥା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସତ୍ତ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଓତରିଂସୁ। ତେ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ପୁନଦିୱସତ୍ଥାଯ ପୁନଦିୱସତ୍ଥାଯାତି ଏୱଂ ଛ ଦିୱସେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସତ୍ତରତନଖଚିତାନି ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ତିଚୀୱରାଦିକେ ସବ୍ବସମଣପରିଭୋଗେ ସତ୍ତନ୍ନଂ

ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ଇମେ ପରିକ୍ଖାରେ ତୁମ୍ହାକଂ ଦେମା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ରାଜା ଚ ଦେୱୀ ଚ ଉଭୋପି ନମସ୍ସମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୯।

‘‘ଆଦିତ୍ତସ୍ମିଂ ଅଗାରସ୍ମିଂ, ଯଂ ନୀହରତି ଭାଜନଂ;

ତଂ ତସ୍ସ ହୋତି ଅତ୍ଥାଯ, ନୋ ଚ ଯଂ ତତ୍ଥ ଡଯ୍ହତି।

୭୦।

‘‘ଏୱମାଦୀପିତୋ ଲୋକୋ, ଜରାଯ ମରଣେନ ଚ;

ନୀହରେଥେୱ ଦାନେନ, ଦିନ୍ନଂ ହୋତି ସୁନୀହତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆଦିତ୍ତସ୍ମିନ୍ତି ଡଯ୍ହମାନେ ପଜ୍ଜଲିତେ। ଭାଜନନ୍ତି ଉପକରଣଂ। ନୋ ଚ ଯଂ ତତ୍ଥ ଡଯ୍ହତୀତି ଯଂ ପନ ତତ୍ଥ ଡଯ୍ହତି, ଅନ୍ତମସୋ ତିଣସନ୍ଥାରୋପି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ସ ଅନୁପକରଣମେୱ ହୋତି। ଜରାଯ ମରଣେନ ଚାତି ଦେସନାସୀସମେତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନେସ ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ଆଦୀପିତୋ ନାମ। ନୀହରେଥେୱାତି ତତୋ ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ପଜ୍ଜଲିତଲୋକା ଦସୱିଧଦାନୱତ୍ଥୁଭେଦଂ ତଂ ତଂ ପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ଚେତନାଯ ନିକ୍କଡ୍ଢେଥେୱ। ଦିନ୍ନଂ ହୋତୀତି ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା ଯଂ ଦିନ୍ନଂ, ତଦେୱ ସୁନୀହତଂ ନାମ ହୋତୀତି।

ଏୱଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ମହାରାଜା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପାସାଦକଣ୍ଣିକଂ ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେଯେୱ ଓତରି। ତସ୍ସ ଦିନ୍ନପରିକ୍ଖାରୋପି ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେଯେୱ ଓତରି। ରଞ୍ଞୋ ଚ ଦେୱିଯା ଚ ସକଲସରୀରଂ ପୀତିଯା ପୁଣ୍ଣଂ ଅହୋସି। ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଗତେ ଅୱସେସାପି –

୭୧।

‘‘ଯୋ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସ ଦଦାତି ଦାନଂ, ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତସ୍ସ ଜନ୍ତୁ;

ଅତିକ୍କମ୍ମ ସୋ ୱେତରଣିଂ ଯମସ୍ସ, ଦିବ୍ବାନି ଠାନାନି ଉପେତି ମଚ୍ଚୋ।

୭୨।

‘‘ଦାନଞ୍ଚ ଯୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ସମାନମାହୁ, ଅପ୍ପାପି ସନ୍ତା ବହୁକେ ଜିନନ୍ତି;

ଅପ୍ପମ୍ପି ଚେ ସଦ୍ଦହାନୋ ଦଦାତି, ତେନେୱ ସୋ ହୋତି ସୁଖୀ ପରତ୍ଥ।

୭୩।

‘‘ୱିଚେଯ୍ୟ ଦାନଂ ସୁଗତପ୍ପସତ୍ଥଂ, ଯେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ଇଧ ଜୀୱଲୋକେ;

ଏତେସୁ ଦିନ୍ନାନି ମହପ୍ଫଲାନି, ବୀଜାନି ୱୁତ୍ତାନି ଯଥା ସୁଖେତ୍ତେ।

୭୪।

‘‘ଯୋ ପାଣଭୂତାନି ଅହେଠଯଂ ଚରଂ, ପରୂପୱାଦା ନ କରୋତି ପାପଂ;

ଭୀରୁଂ ପସଂସନ୍ତି ନ ତତ୍ଥ ସୂରଂ, ଭଯା ହି ସନ୍ତୋ ନ କରୋନ୍ତି ପାପଂ।

୭୫।

‘‘ହୀନେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ, ଖତ୍ତିଯେ ଉପପଜ୍ଜତି;

ମଜ୍ଝିମେନ ଚ ଦେୱତ୍ତଂ, ଉତ୍ତମେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

୭୬।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ଦାନଂ ବହୁଧା ପସତ୍ଥଂ, ଦାନା ଚ ଖୋ ଧମ୍ମପଦଂୱ ସେଯ୍ୟୋ;

ପୁବ୍ବେୱ ହି ପୁବ୍ବତରେୱ ସନ୍ତୋ, ନିବ୍ବାନମେୱଜ୍ଝଗମୁଂ ସପଞ୍ଞା’’ତି। –

ଏୱମେକେକାଯ ଗାଥାଯ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ତଥେୱ ଅଗମିଂସୁ ସଦ୍ଧିଂ ପରିକ୍ଖାରେହି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସାତି ଖୀଣାସୱଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକଯୋଗାୱଚରୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମସ୍ସ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧୋ ନାମ। ସ୍ୱେୱ ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯେନ ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଧିଗତତ୍ତା ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତୋ ନାମ। ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯୋ ଜନ୍ତୁ ଦଦାତି ଦାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଧମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧସ୍ସ ଉଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେନ ୱୀରିଯେନ ଅଧିଗତସ୍ସ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୋ ଜନ୍ତୁ ସୀଲୱନ୍ତେସୁ ଦାନଂ ଦଦାତୀତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ୱା ସାମିୱଚନଂ କତ୍ୱାପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱେତରଣିନ୍ତି ଦେସନାସୀସମେତଂ, ଅଟ୍ଠ ମହାନିରଯେ ସୋଳସ ଚ ଉସ୍ସଦେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିବ୍ବାନି ଠାନାନି ଉପେତୀତି ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ସମାନମାହୁତି ସଦିସଂ ୱଦନ୍ତି। ଖଯଭୀରୁକସ୍ସ ହି ଦାନଂ ନତ୍ଥି, ଭଯଭୀରୁକସ୍ସ ଯୁଦ୍ଧଂ ନତ୍ଥି। ଜୀୱିତେ ଆଲଯଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝନ୍ତୋୱ ଯୁଜ୍ଝିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଭୋଗେସୁ ଆଲଯଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଦାଯକୋ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତେନେୱ ତଂ ଉଭଯଂ ‘‘ସମାନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅପ୍ପାପି ସନ୍ତାତି ଥୋକାପି ସମାନା ପରିଚ୍ଚତ୍ତଜୀୱିତା ବହୁକେ ଜିନନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଅପ୍ପାପି ମୁଞ୍ଚଚେତନା ବହୁମ୍ପି ମଚ୍ଛେରଚିତ୍ତଂ ଲୋଭାଦିଂ ୱା କିଲେସଗହନଂ ଜିନାତି। ଅପ୍ପମ୍ପି ଚେତି ଥୋକମ୍ପି ଚେ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ କମ୍ମଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ଦେତି। ତେନେୱ ସୋତି ତେନ ପରିତ୍ତଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୱତ୍ଥୁକେନ ପରିତ୍ତକେନାପି ଚାଗେନ ସୋ ପରତ୍ଥ ସୁଖୀ ହୋତି, ମହାରାଜାତି।

ୱିଚେଯ୍ୟ ଦାନନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣଞ୍ଚ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଞ୍ଚ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଦାନଂ। ତତ୍ଥ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଅଦତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଂ ପଣୀତଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଦଦନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣଂ ୱିଚିନାତି ନାମ, ଯେସଂ ତେସଂ ୱା ଅଦତ୍ୱା ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେ ୱିଚିନିତ୍ୱା ତେସଂ ଦଦନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ୱିଚିନାତି ନାମ। ସୁଗତପ୍ପସତ୍ଥନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଦାନଂ ବୁଦ୍ଧେହି ପସତ୍ଥଂ। ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୱିଚିନନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାତି ଦକ୍ଖିଣାଯ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ।

ପାଣଭୂତାନୀତି ପାଣସଙ୍ଖାତାନି ଭୂତାନି। ଅହେଠଯଂ ଚରନ୍ତି କାରୁଞ୍ଞେନ ଅୱିହେଠଯନ୍ତୋ ଚରମାନୋ। ପରୂପୱାଦାତି ପରୂପୱାଦଭଯେନ ପାପଂ ନ କରୋତି। ଭୀରୁନ୍ତି ଉପୱାଦଭୀରୁକଂ। ନ ତତ୍ଥ ସୂରନ୍ତି ଯୋ ପନ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ତସ୍ମିଂ ଉପୱାଦେ ସୂରୋ ହୋତି, ତଂ ପଣ୍ଡିତା ନପ୍ପସଂସନ୍ତି। ଭଯା ହୀତି ଉପୱାଦଭଯେନ ହି ପଣ୍ଡିତା ପାପଂ ନ କରୋନ୍ତି।

ହୀନେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନାତି ବାହିରତିତ୍ଥାଯତନେ ତାୱ ମେଥୁନୱିରତିସୀଲମତ୍ତକଂ ହୀନଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନାମ, ତେନ ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରମତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ, ତେନ ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଉତ୍ତମଂ, ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତି ନାମ। ସାସନେ ପନ ସୀଲୱନ୍ତସ୍ସେୱ ଏକଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ହୀନଂ ନାମ, ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସେୱ ସମାପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତନଂ ମଜ୍ଝିମଂ ନାମ, ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲେ ଠତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ନାମ।

ଓସାନଗାଥାଯ ଅଯମତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, କିଞ୍ଚାପି ଏକଂସେନେୱ ଦାନଂ ବହୁଧା ପସତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣିତଂ, ଦାନତୋ ପନ ସମଥୱିପସ୍ସନାସଙ୍ଖାତଂ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତଞ୍ଚ ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସଭୂତଂ ଧମ୍ମପଦମେୱ ଉତ୍ତରିତରଂ। କିଂକାରଣା? ପୁବ୍ବେୱ ହି ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ କସ୍ସପଦସବଲାଦଯୋ ପୁବ୍ବତରେୱ ୱେସ୍ସଭୂଦସବଲାଦଯୋ ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ସପଞ୍ଞା ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନମେୱ ଅଜ୍ଝଗମୁଂ ଅଧିଗତାତି।

ଏୱଂ ସତ୍ତ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଅନୁମୋଦନାଯ ରଞ୍ଞୋ ଅମତମହାନିବ୍ବାନଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅପ୍ପମାଦେନ ଓୱଦିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗତା। ରାଜାପି ସଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଠତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ପୁବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତା ୱିଚେଯ୍ୟ ଦାନଂ ଅଦଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ପରିନିବ୍ବାଯିଂସୁ, ସମୁଦ୍ଦୱିଜଯା ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ରୋରୁୱମହାରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଆଦିତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୨୫] ୯। ଅଟ୍ଠାନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଗଙ୍ଗା କୁମୁଦିନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କିଂକାରଣା''ତି ୱତ୍ୱା ''କିଲେସୱସେନା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ ମାତୁଗାମୋ ନାମ ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ଅୱିସ୍ସାସନୀଯୋ। ଅତୀତେ ପଣ୍ଡିତା ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଦେନ୍ତାପି ମାତୁଗାମଂ ତୋସେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ସା ଏକଦିୱସମତ୍ତଂ ସହସ୍ସଂ ଅଲଭିତ୍ୱାୱ ତେ ଗୀୱାଯଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେସି , ଏୱଂ ଅକତଞ୍ଞୂ ମାତୁଗାମୋ, ମା ତସ୍ସ କାରଣା କିଲେସୱସଂ ଗଚ୍ଛା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତସ୍ସ ଚ ପୁତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋ, ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋ ଚ ପୁତ୍ତୋ ମହାଧନକୁମାରୋ ନାମ। ତେ ଉଭୋପି ସହପଂସୁକୀଳକା ସହାଯକା ଅହେସୁଂ, ଏକାଚରିଯକୁଲେଯେୱ ସିପ୍ପଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ରାଜକୁମାରୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାସି, ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋପିସ୍ସ ସନ୍ତିକେଯେୱ ଅହୋସି। ବାରାଣସିଯଞ୍ଚ ଏକା ନଗରସୋଭିଣୀ ୱଣ୍ଣଦାସୀ ଅଭିରୂପା ଅହୋସି ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା। ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ନିଚ୍ଚକାଲେ ତାଯେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମନ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ନ ତଂ ୱିଜହି, ତଥେୱ ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ଅଭିରମି। ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଦିୱସସ୍ସ ତଯୋ ୱାରେ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥସ୍ସ ଏକଦିୱସଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗତସ୍ସ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଲ୍ଲପନ୍ତସ୍ସେୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମି, ଅନ୍ଧକାରଂ ଜାତଂ। ସୋ ରାଜକୁଲା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ''ଇଦାନି ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗମନୱେଲା ନତ୍ଥି, ନଗରସୋଭିଣିଯାଯେୱ ଗେହଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଉପଟ୍ଠାକେ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ତସ୍ସା ଗେହଂ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ସା ଦିସ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ସହସ୍ସଂ ଆଭତ''ନ୍ତି ଆହ। ''ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ଅଜ୍ଜେୱ ଅତିୱିକାଲୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ଗେହଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ପୱିଟ୍ଠୋସ୍ମି, ସ୍ୱେ ପନ ତେ ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଦସ୍ସାମୀ''ତି।

ସା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚାହଂ ଅଜ୍ଜ ଓକାସଂ କରିସ୍ସାମି, ଅଞ୍ଞେସୁପି ଦିୱସେସୁ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥକୋୱ ଆଗମିସ୍ସତି, ଏୱଂ ମେ ଧନଂ ପରିହାଯିସ୍ସତି, ନ ଦାନିସ୍ସ ଓକାସଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ଏୱମାହ ''ସାମି, ମଯଂ ୱଣ୍ଣଦାସିଯୋ ନାମ, ଅମ୍ହାକଂ ସହସ୍ସଂ ଅଦତ୍ୱା କେଳି ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି। ''ଭଦ୍ଦେ, ସ୍ୱେ ଦିଗୁଣଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚି। ନଗରସୋଭିଣୀ ଦାସିଯୋ ଆଣାପେସି ''ଏତସ୍ସ ଇଧ ଠତ୍ୱା ମଂ ଓଲୋକେତୁଂ ମା ଅଦତ୍ଥ, ଗୀୱାଯଂ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହଥା''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦାସିଯୋ ତଥା କରିଂସୁ। ଅଥ ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଇମାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ଖାଦିଂ, ସା ମଂ ଏକଦିୱସଂ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥଂ ଦିସ୍ୱା ଗୀୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରାପେସି, ଅହୋ ମାତୁଗାମୋ ନାମ ପାପୋ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜୋ ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ''ତି। ସୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋୱ ୱିରଜ୍ଜି, ପଟିକୂଲସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭି, ଘରାୱାସେପି ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ''କିଂ ମେ ଘରାୱାସେନ, ଅଜ୍ଜେୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁନ ଗେହଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନମ୍ପି ଅଦିସ୍ୱାୱ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ତତ୍ଥ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ରାଜା ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କହଂ ମମ ସହାଯୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ନଗରସୋଭିଣିଯାପି କତକମ୍ମଂ ସକଲନଗରେ ପାକଟଂ ଜାତଂ। ଅଥସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଇତି ତେ ଦେୱ, ସହାଯୋ ଲଜ୍ଜାଯ ଘରମ୍ପି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ନଗରସୋଭିଣିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଏକଦିୱସଂ ସହସ୍ସଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ମମ ସହାଯଂ ଗୀୱାଯଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସଚ୍ଚଂ, ଦେୱା''ତି। ''ପାପେ ଜମ୍ମୀ, ସୀଘଂ ମମ ସହାଯସ୍ସ ଗତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆନେହି, ନୋ ଚେ ଆନେସ୍ସସି, ଜୀୱିତଂ ତେ ନତ୍ଥୀ''ତି। ସା ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତା ରଥଂ ଆରୁଯ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପରିଯେସନ୍ତୀ ସୁତୱସେନ ତଂ ଠାନଂ ସୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଅଯ୍ୟ, ମଯା ଅନ୍ଧବାଲଭାୱେନ କତଂ ଦୋସଂ ଖମଥ, ଅହଂ ନ ପୁନେୱଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଯାଚିତ୍ୱା ''ସାଧୁ, ଖମାମି ତେ, ନତ୍ଥି ମେ ତଯି ଆଘାତୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ସଚେ ମେ ଖମଥ, ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ରଥଂ ଅଭିରୁହଥ, ନଗରଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମ, ଗତକାଲେ ଯଂ ମମ ଘରେ ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବଂ

ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଇଦାନି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଯଦା ପନ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଯେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅପି ନାମ ତଦା ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୭।

‘‘ଗଙ୍ଗା କୁମୁଦିନୀ ସନ୍ତା, ସଙ୍ଖୱଣ୍ଣା ଚ କୋକିଲା;

ଜମ୍ବୂ ତାଲଫଲଂ ଦଜ୍ଜା, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ, ଯଥା ହି କୁମୁଦସରା କୁମୁଦେହି ସଞ୍ଛନ୍ନା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ତଥେୱ ସଚେ ସକଲାପି ମହାଗଙ୍ଗା କୁମୁଦିନୀ ସୀଘସୋତଂ ପହାଯ ସନ୍ତା ଉପସନ୍ତା ସିଯା, ସବ୍ବେ କୋକିଲା ଚ ସଙ୍ଖୱଣ୍ଣା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ସବ୍ବୋ ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖୋ ଚ ତାଲଫଲଂ ଦଦେଯ୍ୟ। ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯାତି ଅଥ ତାଦିସେ କାଲେ ଅମ୍ହାକମ୍ପି ସମାଗମୋ ନୂନ ସିଯା, ଭୱେଯ୍ୟ ନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଞ୍ଚ ୱତ୍ୱା ପୁନପି ତାଯ ‘‘ଏହି, ଅଯ୍ୟ, ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମିଂ କାଲେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଞ୍ଚ ଅସୁକସ୍ମିଞ୍ଚା’’ତି ୱତ୍ୱା ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୭୮।

‘‘ଯଦା କଚ୍ଛପଲୋମାନଂ, ପାୱାରୋ ତିୱିଧୋ ସିଯା;

ହେମନ୍ତିକଂ ପାୱୁରଣଂ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୭୯।

‘‘ଯଦା ମକସପାଦାନଂ, ଅଟ୍ଟାଲୋ ସୁକତୋ ସିଯା;

ଦଳ୍ହୋ ଚ ଅୱିକମ୍ପୀ ଚ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୦।

‘‘ଯଦା ସସୱିସାଣାନଂ, ନିସ୍ସେଣୀ ସୁକତା ସିଯା;

ସଗ୍ଗସ୍ସାରୋହଣତ୍ଥାଯ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୧।

‘‘ଯଦା ନିସ୍ସେଣିମାରୁଯ୍ହ, ଚନ୍ଦଂ ଖାଦେଯ୍ୟୁ ମୂସିକା;

ରାହୁଞ୍ଚ ପରିପାତେଯ୍ୟୁଂ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୨।

‘‘ଯଦା ସୁରାଘଟଂ ପିତ୍ୱା, ମକ୍ଖିକା ଗଣଚାରିଣୀ;

ଅଙ୍ଗାରେ ୱାସଂ କପ୍ପେଯ୍ୟୁଂ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୩।

‘‘ଯଦା ବିମ୍ବୋଟ୍ଠସମ୍ପନ୍ନୋ, ଗଦ୍ରଭୋ ସୁମୁଖୋ ସିଯା;

କୁସଲୋ ନଚ୍ଚଗୀତସ୍ସ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୪।

‘‘ଯଦା କାକା ଉଲୂକା ଚ, ମନ୍ତଯେଯ୍ୟୁଂ ରହୋଗତା;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିହଯ୍ୟେଯ୍ୟୁଂ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୫।

‘‘ଯଦା ମୁଳାଲପତ୍ତାନଂ, ଛତ୍ତଂ ଥିରତରଂ ସିଯା;

ୱସ୍ସସ୍ସ ପଟିଘାତାଯ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୬।

‘‘ଯଦା କୁଲକୋ ସକୁଣୋ, ପବ୍ବତଂ ଗନ୍ଧମାଦନଂ;

ତୁଣ୍ଡେନାଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା।

୮୭।

‘‘ଯଦା ସାମୁଦ୍ଦିକଂ ନାୱଂ, ସଯନ୍ତଂ ସୱଟାକରଂ;

ଚେଟୋ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତିୱିଧୋତି ଏକୋ କଚ୍ଛପଲୋମମଯେନ ପୁପ୍ଫେନ, ଏକୋ ତୂଲେନ, ଏକୋ ଉଭଯେନାତି ଏୱଂ ତିପ୍ପକାରୋ। ହେମନ୍ତିକଂ ପାୱୁରଣନ୍ତି ହିମପାତସମଯେ ପାୱୁରଣାଯ ଭୱିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ଅଥ ନୂନ ତଦା ସିଯାତି ଅଥ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ମମ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଂସେନେୱ ସଂସଗ୍ଗୋ ସିଯା। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମପଦଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଟାଲୋ ସୁକତୋତି ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝନ୍ତଂ ପୁରିସସତଂ ଧାରେତୁଂ ଯଥା ସକ୍କୋତି, ଏୱଂ ସୁକତୋ। ପରିପାତେଯ୍ୟୁନ୍ତି ପଲାପେଯ୍ୟୁଂ। ଅଙ୍ଗାରେତି ୱୀତଚ୍ଚିକଙ୍ଗାରସନ୍ଥରେ। ୱାସଂ କପ୍ପେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଏକେକଂ ସୁରାଘଟଂ ପିୱିତ୍ୱା ମତ୍ତା ୱସେଯ୍ୟୁଂ। ବିମ୍ବୋଟ୍ଠସମ୍ପନ୍ନୋତି ବିମ୍ବଫଲସଦିସେହି ଓଟ୍ଠେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୁମୁଖୋତି ସୁୱଣ୍ଣଆଦାସସଦିସୋ ମୁଖୋ। ପିହଯେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତା ପିହଯେଯ୍ୟୁଂ ପତ୍ଥେଯ୍ୟୁଂ। ମୁଳାଲପତ୍ତାନନ୍ତି ସଣ୍ହାନଂ ମୁଳାଲଗଚ୍ଛପତ୍ତାନଂ। କୁଲକୋତି ଏକୋ ଖୁଦ୍ଦକସକୁଣୋ। ସାମୁଦ୍ଦିକନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦପକ୍ଖନ୍ଦନମହାନାୱଂ। ସଯନ୍ତଂ ସୱଟାକରନ୍ତି ଯନ୍ତେନ ଚେୱ ୱଟାକରେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବସମ୍ଭାରଯୁତ୍ତଂ। ଚେଟୋ ଆଦାଯାତି ଯଦା ଏୱରୂପଂ ନାୱଂ ଖୁଦ୍ଦକୋ ଗାମଦାରକୋ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ଇମିନା ଅଟ୍ଠାନପରିକପ୍ପେନ ଏକାଦସ ଗାଥା ଅଭାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ନଗରସୋଭିଣୀ ମହାସତ୍ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ତଂ କାରଣଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ମାତୁଗାମୋ ନାମ ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଅଟ୍ଠାନଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୨୬] ୧୦। ଦୀପିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଖମନୀଯଂଯାପନୀଯନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଏଳକିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ଗିରିପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ଏକଦ୍ୱାରେ ଗିରିବ୍ବଜସେନାସନେ ୱିହାସି। ଦ୍ୱାରସମୀପେଯେୱସ୍ସ ଚଙ୍କମୋ ଅହୋସି। ତଦା ଏଳଅକପାଲକା ‘‘ଏଳଅକା ଏତ୍ଥ ଚରନ୍ତୂ’’ତି ଗିରିବ୍ବଜଂ ପୱେସେତ୍ୱା କୀଳନ୍ତା ୱିହରନ୍ତି। ତେସୁ ଏକଦିୱସଂ ସାଯଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏଳଅକେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଏକା ଏଳକିକା ଦୂରେ ଚରମାନା ଏଳଅକେ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଅଦିସ୍ୱା ଓହୀଯି। ତଂ ପଚ୍ଛା ନିକ୍ଖମନ୍ତିଂ ଏକୋ ଦୀପିକୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଖାଦିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଗିରିବ୍ବଜଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ସାପି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏସ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମତାଯ ଠିତୋ, ସଚେ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପଲାଯିସ୍ସାମି, ଜୀୱିତଂ ମେ ନତ୍ଥି, ଅଜ୍ଜ ମଯା ପୁରିସକାରଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାନି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଭିମୁଖଂ ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଦୀପିକସ୍ସ ‘‘ଇତୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଇତୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦତୋୱ ଗହଣଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ୱେଗେନ ପଲାଯିତ୍ୱା ଏଳଅକାନଂ ଅନ୍ତରଂ ପାୱିସି। ଅଥ ଥେରୋ ତଂ ତେସଂ କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଭନ୍ତେ, ସା ଏଳକିକା ଅତ୍ତନୋ ଉପାଯକୁସଲତାଯ ପରକ୍କମଂ କତ୍ୱା ଦୀପିକତୋ ମୁଚ୍ଚୀ’’ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ‘‘ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଇଦାନି ତାୱ ସୋ ଦୀପିକୋ ତଂ ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ପୁବ୍ବେ ପନ ନଂ ୱିରୱନ୍ତିଂ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମେ ମହାଭୋଗକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ କାମେ ପହାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଚିରଂ ହିମୱନ୍ତେ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ଗିରିବ୍ବଜେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତଦା ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ଏଳଅକପାଲକେସୁ ଏଳଅକେ ଚରନ୍ତେସୁ ଏକଦିୱସଂ ଏୱମେୱ ଏକଂ ଏଳକିଂ ପଚ୍ଛା ନିକ୍ଖମନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଏକୋ ଦୀପିକୋ ‘‘ଖାଦିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ସାପି ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥି, ଏକେନୁପାଯେନ ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ହଦଯମସ୍ସ ମୁଦୁକଂ ଜନେତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୂରତୋୱ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୀ ଆଗଚ୍ଛମାନା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୮।

‘‘ଖମନୀଯଂ ଯାପନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ମାତୁଲ ତେ ସୁଖଂ;

ସୁଖଂ ତେ ଅମ୍ମା ଅୱଚ, ସୁଖକାମାୱ ତେ ମଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଖଂ ତେ ଅମ୍ମାତି ମଯ୍ହଂ ମାତାପି ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସୁଖଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ଅଜ୍ଜ ମଂ ଅୱଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ମଯନ୍ତି ମାତୁଲ ମଯମ୍ପି ତୁମ୍ହାକଂ ସୁଖଂ ଏୱ ଇଚ୍ଛାମାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦୀପିକୋ ‘‘ଅଯଂ ଧୁତ୍ତିକା ମଂ ମାତୁଲୱାଦେନ ୱଞ୍ଚେତୁକାମା, ନ ମେ କକ୍ଖଳଭାୱଂ ଜାନାତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୯।

‘‘ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ମେ ଅୱକ୍କମ୍ମ, ହେଠଯିତ୍ୱାନ ଏଳକିକେ;

ସାଜ୍ଜ ମାତୁଲୱାଦେନ, ମୁଞ୍ଚିତଜ୍ଜା ନୁ ମଞ୍ଞସୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତ୍ୱଂ ମମ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠମଣ୍ଡଲଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ହେଠଯିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛସି, ସା ତ୍ୱଂ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମାତୁଲୱାଦେନ ମୁଞ୍ଚିତଜ୍ଜାହମସ୍ମୀ’’ତି ମଞ୍ଞସି ନୁ, ଏୱଂ ମଞ୍ଞସି ମଞ୍ଞେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରା ‘‘ମାତୁଲ, ମା ଏୱଂ କରୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୯୦।

‘‘ପୁରତ୍ଥାମୁଖୋ ନିସିନ୍ନୋସି, ଅହଂ ତେ ମୁଖମାଗତା;

ପଚ୍ଛତୋ ତୁୟ୍ହଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ, କଥଂ ଖ୍ୱାହଂ ଅୱକ୍କମି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମୁଖନ୍ତି ଅଭିମୁଖଂ। କଥଂ ଖ୍ୱାହଂ ଅୱକ୍କମିନ୍ତି ତୱ ପଚ୍ଛତୋ ଠିତଂ ଅହଂ କଥଂ ଅୱକ୍କମିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘କିଂ କଥେସି ଏଳକିକେ, ମମ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠସ୍ସ ଅଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୯୧।

‘‘ଯାୱତା ଚତୁରୋ ଦୀପା, ସସମୁଦ୍ଦା ସପବ୍ବତା;

ତାୱତା ମୟ୍ହଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ, କଥଂ ଖୋ ତଂ ୱିୱଜ୍ଜଯୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତାୱତାତି ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ମମ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗତନ୍ତି ୱଦତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଏଳକିକା ‘‘ଅଯଂ ପାପୋ ମଧୁରକଥାଯ ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି, ପଟିସତ୍ତୁ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୯୨।

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ମେତମକ୍ଖିଂସୁ, ମାତା ପିତା ଚ ଭାତରୋ;

ଦୀଘଂ ଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ, ସାମ୍ହି ୱେହାଯସାଗତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅକ୍ଖିଂସୂତି ପୁବ୍ବେୱ ମେ ଏତଂ ମାତା ଚ ପିତା ଚ ଭାତରୋ ଚ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ସାମ୍ହୀତି ସା ଅହଂ ଞାତକାନଂ ସନ୍ତିକା ତୱ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠସ୍ସ ଦୀଘଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ତୱ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ପରିହରନ୍ତୀ ୱେହାଯସା ଆକାସେନ ଆଗତାତି।

ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘ଜାନାମି ତେ ଅହଂ ଆକାସେନ ଆଗତଭାୱଂ, ଏୱଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ପନ ମୟ୍ହଂ ଭକ୍ଖଂ ନାସେତ୍ୱା ଆଗତାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୯୩।

‘‘ତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ ଆଯନ୍ତିଂ, ଅନ୍ତଳିକ୍ଖସ୍ମି ଏଳକେ;

ମିଗସଙ୍ଘୋ ପଲାଯିତ୍ଥ, ଭକ୍ଖୋ ମେ ନାସିତୋ ତଯା’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରା ମରଣଭଯଭୀତା ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ଆହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ‘‘ମାତୁଲ, ମା ଏୱରୂପଂ କକ୍ଖଳକମ୍ମଂ କରି, ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ୱିଲପି। ଇତରୋପି ନଂ ୱିଲପନ୍ତିଞ୍ଞେୱ ଖନ୍ଧେ ଗହେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ଖାଦି।

୯୪।

‘‘ଇଚ୍ଚେୱଂ ୱିଲପନ୍ତିଯା, ଏଳକିଯା ରୁହଗ୍ଘସୋ;

ଗଲକଂ ଅନ୍ୱାୱମଦ୍ଦି, ନତ୍ଥି ଦୁଟ୍ଠେ ସୁଭାସିତଂ।

୯୫।

‘‘ନେଓ୍ୱ ଦୁଟ୍ଠେ ନୟୋ ଅତ୍ଥି, ନ ଧମ୍ମୋ ନ ସୁଭାସିତଂ;

ନିକ୍କମଂ ଦୁଟ୍ଠେ ଯୁଞ୍ଜେଥ, ସୋ ଚ ସବ୍ଭିଂ ନ ରଞ୍ଜତୀ’’ତି। –

ଇମା ଦ୍ୱେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା –

ତତ୍ଥ ରୁହଗ୍ଘସୋତି ରୁହିରଭକ୍ଖୋ ଲୋହିତପାଯୀ ସାହସିକଦୀପିକୋ। ଗଲକଂ ଅନ୍ୱାୱମଦ୍ଦୀତି ଗୀୱଂ ମଦ୍ଦି, ଡଂସିତ୍ୱା ଫାଲେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୟୋତି କାରଣଂ। ଧମ୍ମୋତି ସଭାୱୋ। ସୁଭାସିତନ୍ତି ସୁକଥିତୱଚନଂ, ସବ୍ବମେତଂ ଦୁଟ୍ଠେ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନିକ୍କମଂ ଦୁଟ୍ଠେ ଯୁଞ୍ଜେଥାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁଟ୍ଠପୁଗ୍ଗଲେ ପରକ୍କମମେୱ ଯୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ। ସୋ ଚ ସବ୍ଭିଂ ନ ରଞ୍ଜତୀତି ସୋ ପନ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ଭିଂ ସୁନ୍ଦରଂ ସୁଭାସିତଂ ନ ରଞ୍ଜତି, ନ ପିଯାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତାପସୋ ତେସଂ କିରିଯଂ ସବ୍ବଂ ଅଦ୍ଦସ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଏଳକାୱ ଏତରହି ଏଳକା ଅହୋସି, ଦୀପିକୋପି ଏତରହି ଦୀପିକୋୱ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦୀପିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

କଚ୍ଚାନୀ ଅଟ୍ଠସଦ୍ଦଞ୍ଚ, ସୁଲସା ଚ ସୁମଙ୍ଗଲଂ;

ଗଙ୍ଗମାଲଞ୍ଚ ଚେତିଯଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚେୱ ଆଦିତ୍ତଂ;

ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ଦୀପି ଚ, ଦସ ଅଟ୍ଠନିପାତକେ।

ଅଟ୍ଠକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ନୱକନିପାତୋ

[୪୨୭] ୧। ଗିଜ୍ଝଜାତକୱଣ୍ଣନା

ପରିସଙ୍କୁପଥୋନାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଏକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ନିୟ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ଅତ୍ଥକାମେହି ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟେହି ଚେୱ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ଚ ‘‘ଏୱଂ ତେ ଅଭିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ପଟିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଆଲୋକିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ୱିଲୋକିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ସମିଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ପସାରିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନିୱାସେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ପାରୁପିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ପତ୍ତୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ୟାପନମତ୍ତଂ ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରେନ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁନା ଜାଗରିୟମନୁୟୁତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତଂ ନାମ ଜାନିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ଗମିକୱତ୍ତଂ ନାମ, ଇମାନି ଚୁଦ୍ଦସ ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନି, ଅସୀତି ମହାୱତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ତେ ସମ୍ମା ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ, ଇମେ ତେରସ ଧୁତଙ୍ଗଗୁଣା ନାମ, ଏତେ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଓୱଦିୟମାନୋ ଦୁବ୍ବଚୋ ଅହୋସି ଅକ୍ଖମୋ ଅପ୍ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ ଅନୁସାସନିଂ। ‘‘ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ନ ୱଦାମି, ତୁମ୍ହେ ପନ ମଂ କସ୍ମା ୱଦଥ, ଅହମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ୱା ଅନତ୍ଥଂ ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ଅୱଚନୀୟଂ ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ ଦୁବ୍ବଚଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ଅଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁ ଏୱରୂପେ ନିୟ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ଥକାମାନଂ ୱଚନଂ ନ କରୋସି, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ୱେରମ୍ଭୱାତମୁଖେ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣୋ ଜାତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗିଜ୍ଝୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ପୁତ୍ତୋ ପନସ୍ସ ସୁପତ୍ତୋ ନାମ ଗିଜ୍ଝରାଜା ଅନେକସହସ୍ସଗିଜ୍ଝପରିୱାରୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି। ସୋ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସି, ଥାମସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପନ ଅତିଦୂରଂ ଉପ୍ପତତି। ଅଥ ନଂ ପିତା ‘‘ତାତ, ଏତ୍ତକଂ ନାମ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନ ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଓୱଦି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ୱତ୍ୱାପି ଏକଦିୱସଂ ପନ ୱୁଟ୍ଠେ ଦେୱେ ଗିଜ୍ଝେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ସେସେ ଓହାୟ ଅତିଭୂମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେରମ୍ଭୱାତମୁଖଂ ପତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଭାୱଂ ପାପୁଣି। ସତ୍ଥା ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧।

‘‘ପରିସଙ୍କୁପଥୋ ନାମ, ଗିଜ୍ଝପନ୍ଥୋ ସନନ୍ତନୋ;

ତତ୍ରାସି ମାତାପିତରୋ, ଗିଜ୍ଝୋ ପୋସେସି ଜିଣ୍ଣକେ;

ତେସଂ ଅଜଗରମେଦଂ, ଅଚ୍ଚହାସି ବହୁତ୍ତସୋ।

୨।

‘‘ପିତା ଚ ପୁତ୍ତଂ ଅୱଚ, ଜାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ପପାତିନଂ;

ସୁପତ୍ତଂ ଥାମସମ୍ପନ୍ନଂ, ତେଜସ୍ସିଂ ଦୂରଗାମିନଂ।

୩।

‘‘ପରିପ୍ଲୱନ୍ତଂ ପଥୱିଂ, ୟଦା ତାତ ୱିଜାନହି;

ସାଗରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଚକ୍କଂୱ ପରିମଣ୍ଡଲଂ;

ତତୋ ତାତ ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ, ମାସ୍ସୁ ଏତ୍ତୋ ପରଂ ଗମି।

୪।

“ଉଦପତ୍ତୋସି ୱେଗେନ, ବଲୀ ପକ୍ଖୀ ଦିଜୁତ୍ତମୋ;

ଓଲୋକୟନ୍ତୋ ୱଙ୍କଙ୍ଗୋ, ପଜ୍ବତାନି ୱନାନି ଚ।

୫।

“ଅଦ୍ଦସ୍ସ ପଥୱିଂ ଗିଜ୍ଝୋ, ୟଥାସାସି ପିତୁସ୍ସୁତଂ;

ସାଗରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଚକ୍କଂୱ ପରିମଣ୍ଡଲଂ।

୬।

“ତଞ୍ଚ ସୋ ସମତିକ୍କମ୍ମ, ପରମେୱଚ୍ଚୱତ୍ତଥ;

ତଞ୍ଚ ୱାତସିଖା ତିକ୍ଖା, ଅଚ୍ଚହାସି ବଲିଂ ଦିଜଂ।

୭।

“ନାସକ୍ଖାତିଗତୋ ପୋସୋ, ପୁନଦେୱ ନିୱତ୍ତିତୁଂ;

ଦିଜୋ ବ୍ୟସନମାପାଦି, ୱେରମ୍ଭାନଂ ୱସଂ ଗତୋ।

୮।

“ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଚ ଦାରା ଚ, ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଅନୁଜୀୱିନୋ;

ସବ୍ବେ ବ୍ୟସନମାପାଦୁଂ, ଅନୋୱାଦକରେ ଦିଜେ।

୯।

“ଏୱମ୍ପି ଇଧ ୱୁଦ୍ଧାନଂ, ଯୋ ୱାକ୍ୟଂ ନାୱବୁଜ୍ଝତି;

ଅତିସୀମଚରୋ ଦିତ୍ତୋ, ଗିଜ୍ଝୋୱାତୀତସାସନୋ;

ସ ୱେ ବ୍ୟସନଂ ପପ୍ପୋତି, ଅକତ୍ୱା ୱୁଦ୍ଧସାସନ”ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପରିସଙ୍କୁପଥୋତି ସଙ୍କୁପଥୋ। ମନୁସ୍ସା ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଖାଣୁକେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ତେସୁ ରଜ୍ଜୁୟୋ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେନ ସୋ ଗିଜ୍ଝପଜ୍ବତେ ଜଙ୍ଘମଗ୍ଗୋ “ସଙ୍କୁପଥୋ”ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଗିଜ୍ଝପନ୍ଥୋତି ଗିଜ୍ଝପଜ୍ବତମତ୍ଥକେ ମହାମଗ୍ଗୋ। ସନନ୍ତନୋତି ପୋରାଣୋ। ତତ୍ରାସୀତି ତସ୍ମିଂ ଗିଜ୍ଝପଜ୍ବତମତ୍ଥକେ ସଙ୍କୁପଥେ ଏକୋ ଗିଜ୍ଝୋ ଆସି, ସୋ ଜିଣ୍ଣକେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସି। ଅଜଗରମେଦନ୍ତି ଅଜଗରାନଂ ମେଦଂ। ଅଚ୍ଚହାସୀତି ଅତିୱିୟ ଆହରି। ବହୁତ୍ତସୋତି ବହୁସୋ। ଜାନଂ ଉଚ୍ଚଂ ପପାତିନନ୍ତି “ପୁତ୍ତୋ ତେ ଅତିଉଚ୍ଚଂ ଠାନଂ ଲଙ୍ଘତୀ”ତି ସୁତ୍ୱା “ଉଚ୍ଚେ ପପାତୀ ଅୟ”ନ୍ତି ଜାନନ୍ତୋ। ତେଜସ୍ସିନ୍ତି ପୁରିସତେଜସମ୍ପନ୍ନଂ। ଦୂରଗାମିନନ୍ତି ତେନେୱ ତେଜେନ ଦୂରଗାମିଂ। ପରିପ୍ଲୱନ୍ତନ୍ତି ଉପ୍ପଲପତ୍ତଂ ୱିୟ ଉଦକେ ଉପ୍ଲୱମାନଂ। ୱିଜାନହୀତି ୱିଜାନାସି। ଚକ୍କଂୱ ପରିମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ତେ ପଦେସେ ଠିତସ୍ସ ସମୁଦ୍ଦେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ଚକ୍କମଣ୍ଡଲଂୱ ପଞ୍ଞାୟତି, ତତୋ ତାତ ନିୱତ୍ତାହୀତି ଓୱଦନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ଉଦପଭୋସୀତି ପିତୁ ଓୱାଦଂ ଅକତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଗିଜ୍ଝେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପତିତୋ ତେ ଓହାଯ ପିତରା କଥିତଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ଓଲୋକୟନ୍ତୋତି ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଓଲୋକେନ୍ତୋ। ୱଙ୍କଙ୍ଗୋତି ୱଙ୍କଙ୍ଗୀୱୋ। ଯଥାସାସି ପିତୁସ୍ସୁତନ୍ତି ଯଥାସ୍ସ ପିତୁ ସନ୍ତିକା ସୁତଂ ଆସି, ତଥେୱ ଅଦ୍ଦସ, ‘‘ଯଥାସ୍ସାସୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ପରମେୱଚ୍ଚୱତ୍ଥାତି ପିତରା ଅକ୍ଖାତଟ୍ଠାନତୋ ପରଂ ଅତିୱତ୍ତୋୱ। ତଞ୍ଚ ୱାତସିଖା ତିକ୍ଖାତି ତଂ ଅନୋୱାଦକଂ ବଲିମ୍ପି ସମାନଂ ଦିଜଂ ତିଖିଣୱେରମ୍ଭୱାତସିଖା ଅଜ୍ଝହାସି ଅତିହରି, ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ ଅକାସି। ନାସକ୍ଖାତିଗତୋତି ନାସକ୍ଖି ଅତିଗତୋ। ପୋସୋତି ସତ୍ତୋ। ଅନୋୱାଦକରେତି ତସ୍ମିଂ ଦିଜେ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓୱାଦଂ ଅକରୋନ୍ତେ ସଦ୍ଧେପି ତେ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଅକତ୍ୱା ୱୁଦ୍ଧସାସନନ୍ତି ୱୁଡ୍ଢାନଂ ହିତକାମାନଂ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଏୱମେୱ ବ୍ୟସନଂ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣାତି। ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ମା ଗିଜ୍ଝସଦିସୋ ଭୱ, ଅତ୍ଥକାମାନଂ ୱଚନଂ କରୋହୀତି। ସୋ ସତ୍ଥାରା ଏୱଂ ଓୱଦିତୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁୱଚୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଦୁବ୍ବଚଗିଜ୍ଝୋ ଏତରହି ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଗିଜ୍ଝପିତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଗିଜ୍ଝଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୨୮] ୨। କୋସମ୍ବିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ପୁଥୁସଦ୍ଦୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କୋସମ୍ବିଂ ନିସ୍ସାଯ ଘୋସିତାରାମେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସମ୍ବିଯଂ ଭଣ୍ଡନକାରକେ ଭିକ୍ଖୂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାୱ। ୪୫୧ ଆଦଯୋ) ଆଗତମେୱ, ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ତଦା କିର ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ଏକସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ୱସିଂସୁ ୱିନଯଧରୋ ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ଚ। ତେସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ଏକଦିୱସଂ ସରୀରୱଲଞ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଉଦକକୋଟ୍ଠକେ ଆଚମନୌଦକାୱସେସଂ ଭାଜନେ ଠପେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ପଚ୍ଛା ୱିନଯଧରୋ ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠୋ ତଂ ଉଦକଂ ଦିସ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଇତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଆୱୁସୋ, ତଯା ଉଦକଂ ଠପିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆମାୱୁସୋ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନେତ୍ଥ ଆପତ୍ତିଭାୱଂ ନ ଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ଆମାୱୁସୋ ନ ଜାନାମୀ’’ତି। ‘‘ହୋତି, ଆୱୁସୋ, ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ତେନ ହି ପଟିକରିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ‘‘ସଚେ ପନ ତେ, ଆୱୁସୋ, ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସତିଯା କତଂ, ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ଅହୋସି। ୱିନଯଧରୋପି ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସିତକାନଂ ‘‘ଅଯଂ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋପି ନ ଜାନାତୀ’’ତି ଆରୋଚେସି। ତେ ତସ୍ସ ନିସ୍ସିତକେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱାପି ଆପତ୍ତିଭାୱଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ଏୱମାହ – ‘‘ଅଯଂ ୱିନଯଧରୋ ପୁବ୍ବେ ‘ଅନାପତ୍ତୀ’ତି ୱତ୍ୱା ଇଦାନି ‘ଆପତ୍ତୀ’ତି ୱଦତି, ମୁସାୱାଦୀ ଏସୋ’’ତି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମୁସାୱାଦୀ’’ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଲହଂ ୱଡ୍ଢୟିଂସୁ। ତତୋ ୱିନଯଧରୋ ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେନ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମଂ ଅକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେସଂ ପଚ୍ଚଯଦାଯକା ଉପାସକାପି ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଅହେସୁଂ। ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗାହିକା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋପି ଆରକ୍ଖଦେୱତାପି ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଅହେସୁଂ। ତାସଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠସମ୍ଭତ୍ତା ଆକାସଟ୍ଠଦେୱତାପି ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସବ୍ବେ ପୁଥୁଜ୍ଜନା ଦ୍ୱେ ପକ୍ଖା ଅହେସୁଂ। ଯାୱ ଅକନିଟ୍ଠଭୱନା ପନ ଇଦଂ କୋଲାହଲଂ ଅଗମାସି।

ଅଥେକୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉକ୍ଖେପକାନଂ ‘‘ଧମ୍ମିକେନେୱ କମ୍ମେନ ଅଯଂ ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକାନଂ ଅଧମ୍ମିକେନ କମ୍ମେନ ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ’’ତି ଲଦ୍ଧିଂ, ଉକ୍ଖେପକେହି ୱାରିଯମାନାନମ୍ପି ତେସଂ ତଂ ଅନୁପରିୱାରେତ୍ୱା ଚରଣଭାୱଞ୍ଚ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ‘‘ସମଗ୍ଗା କିର ହୋନ୍ତୂ’’ତି ଦ୍ୱେ ୱାରେ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଭନ୍ତେ ସମଗ୍ଗା ଭୱିତୁ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ତତିଯୱାରେ ‘‘ଭିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ’’ତି ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉକ୍ଖେପକାନଂ ଉକ୍ଖେପନେ, ଇତରେସଞ୍ଚ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ଆଦୀନୱଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ପୁନ ତେସଂ ତତ୍ଥେୱ ଏକସୀମାଯଂ ଉପୋସଥାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ଭତ୍ତଗ୍ଗାଦୀସୁ ଭଣ୍ଡନଜାତାନଂ ‘‘ଆସନନ୍ତରିକାଯ ନିସୀଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ୱତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନିପି ଭଣ୍ଡନଜାତା ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅଲଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମା ଭଣ୍ଡନ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଧମ୍ମୱାଦିନା ଭଗୱତୋ ୱିହେସଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତେନ ‘‘ଆଗମେତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧମ୍ମସାମି, ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତୁ, ମଯଂ ତେନ ଭଣ୍ଡନେନ କଲହେନ ୱିଗ୍ଗହେନ ୱିୱାଦେନ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ –

ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନାମ କାସିରାଜା ଅହୋସୀତି ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେନ ଦୀଘୀତିସ୍ସ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ରଜ୍ଜଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ୱସନ୍ତସ୍ସ ମାରିତଭାୱଞ୍ଚେୱ ଦୀଘାୱୁକୁମାରେନ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତେ ଦିନ୍ନେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେସଂ ସମଗ୍ଗଭାୱଞ୍ଚ କଥେତ୍ୱା ‘‘ତେସଞ୍ହି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜୂନଂ ଆଦିନ୍ନଦଣ୍ଡାନଂ ଆଦିନ୍ନସତ୍ଥାନଂ ଏୱରୂପଂ ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚଂ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଭେଥ, ଯଂ ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବ୍ବଜିତା ସମାନା ଖମା ଚ ଭୱେଯ୍ୟାଥ ସୋରତା ଚା’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ଦୁତିଯମ୍ପି ତତିଯମ୍ପି ‘‘ଅଲଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମା ଭଣ୍ଡନ’’ନ୍ତି ୱାରେତ୍ୱା ଅନୋରମନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ପରିଯାଦିଣ୍ଣରୂପା ଖୋ ଇମେ ମୋଘପୁରିସା, ନ ଯିମେ ସୁକରା ସଞ୍ଞାପେତୁ’’ନ୍ତି ପକ୍କମିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ

ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଗନ୍ଧକୁଟିଯା ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦।

''ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ ସମଜନୋ, ନ ବାଲୋ କୋଚି ମଞ୍ଞଥ;

ସଙ୍ଘସ୍ମିଂ ଭିଜ୍ଜମାନସ୍ମିଂ, ନାଞ୍ଞଂ ଭିଯ୍ୟୋ ଅମଞ୍ଞରୁଂ।

୧୧।

''ପରିମୁଟ୍ଠା ପଣ୍ଡିତାଭାସା, ୱାଚାଗୋଚରଭାଣିନୋ;

ଯାୱିଚ୍ଛନ୍ତି ମୁଖାଯାମଂ, ଯେନ ନୀତା ନ ତଂ ୱିଦୂ।

୧୨।

''ଅକ୍କୋଛି ମଂ ଅୱଧି ମଂ, ଅଜିନି ମଂ ଅହାସି ମେ;

ଯେ ଚ ତଂ ଉପନଯ୍ହନ୍ତି, ୱେରଂ ତେସଂ ନ ସମ୍ମତି।

୧୩।

''ଅକ୍କୋଛି ମଂ ଅୱଧି ମଂ, ଅଜିନି ମଂ ଅହାସି ମେ;

ଯେ ଚ ତଂ ନୁପନଯ୍ହନ୍ତି, ୱେରଂ ତେସୂପସମ୍ମତି।

୧୪।

''ନ ହି ୱେରେନ ୱେରାନି, ସମ୍ମନ୍ତୀଧ କୁଦାଚନଂ;

ଅୱେରେନ ଚ ସମ୍ମନ୍ତି, ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋ।

୧୫।

''ପରେ ଚ ନ ୱିଜାନନ୍ତି, ମଯମେତ୍ଥ ଯମାମସେ;

ଯେ ଚ ତତ୍ଥ ୱିଜାନନ୍ତି, ତତୋ ସମ୍ମନ୍ତି ମେଧଗା।

୧୬।

''ଅଟ୍ଠିଚ୍ଛିନ୍ନା ପାଣହରା, ଗୱାସ୍ସଧନହାରିନୋ;

ରଟ୍ଠଂ ୱିଲୁମ୍ପମାନାନଂ, ତେସମ୍ପି ହୋତି ସଙ୍ଗତି;

କସ୍ମା ତୁମ୍ହାକ ନୋ ସିଯା।

୧୭।

‘‘ସଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାଯଂ, ସଦ୍ଧିଂଚରଂ ସାଧୁୱିହାରିଧୀରଂ;

ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସଯାନି, ଚରେଯ୍ୟ ତେନତ୍ତମନୋ ସତୀମା।

୧୮।

‘‘ନୋ ଚେ ଲଭେଥ ନିପକଂ ସହାଯଂ, ସଦ୍ଧିଂଚରଂ ସାଧୁୱିହାରିଧୀରଂ;

ରାଜାୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଜିତଂ ପହାଯ, ଏକୋ ଚରେ ମାତଙ୍ଗରଞ୍ଞେୱ ନାଗୋ।

୧୯।

‘‘ଏକସ୍ସ ଚରିତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ନତ୍ଥି ବାଲେ ସହାଯତା;

ଏକୋ ଚରେ ନ ପାପାନି କଯିରା, ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ମାତଙ୍ଗରଞ୍ଞେୱ ନାଗୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁଥୁ ମହାସଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସାତି ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ। ସମଜନୋତି ସମାନୋ ଏକସଦିସୋ ଜନୋ, ସବ୍ବୋୱାଯଂ ଭଣ୍ଡନକାରକଜନୋ ସମନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦନିଚ୍ଛାରଣେନ ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ ଚେୱ ସଦିସୋ ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ବାଲୋ କୋଚି ମଞ୍ଞଥାତି ତତ୍ଥ କୋଚି ଏକୋପି ‘‘ଅହଂ ବାଲୋ’’ତି ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥ, ସବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତମାନିନୋ, ସବ୍ବୋୱାଯଂ ଭଣ୍ଡନକାରକୋ ଜନୋଯେୱ। ନାଞ୍ଞଂ ଭିଯ୍ୟୋ ଅମଞ୍ଞରୁନ୍ତି କୋଚି ଏକୋପି ‘‘ଅହଂ ବାଲୋ’’ତି ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥ, ଭିଯ୍ୟୋ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ମିଂ ଭିଜ୍ଜମାନେ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଏକଂ ‘‘ମଯ୍ହଂ କାରଣା ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇଦଂ କାରଣଂ ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପରିମୁଟ୍ଠାତି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ। ପଣ୍ଡିତାଭାସାତି ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଡିତମାନେନ ପଣ୍ଡିତସଦିସା। ୱାଚାଗୋଚରଭାଣିନୋତି ରା-କାରସ୍ସ ରସ୍ସାଦେସୋ କତୋ, ୱାଚାଗୋଚରା ଚ ନ ସତିପଟ୍ଠାନାଦିଅରିଯଧମ୍ମଗୋଚରା, ଭାଣିନୋ ଚ। କଥଂ ଭାଣିନୋ? ଯାୱିଚ୍ଛନ୍ତି ମୁଖାଯାମନ୍ତି, ଯାୱ ମୁଖଂ ପସାରେତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତାୱ ପସାରେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗପାଦେହି ଠତ୍ୱା ଭାଣିନୋ, ଏକୋପି ସଙ୍ଘଗାରୱେନ ମୁଖସଙ୍କୋଚନଂ ନ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ନୀତାତି ଯେନ ଭଣ୍ଡନେନ ଇମଂ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜଭାୱଂ ନୀତା। ନ ତଂ ୱିଦୂତି ଏୱଂ ‘‘ଆଦୀନୱଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ତଂ ନ ଜାନନ୍ତି।

ଯେଚ ତଂ ଉପନଯ୍ହନ୍ତୀତି ତଂ ‘‘ଅକ୍କୋଚ୍ଛି ମ’’ନ୍ତିଆଦିକଂ ଆକାରଂ ଯେ ଉପନଯ୍ହନ୍ତି। ସନନ୍ତନୋତି ପୋରାଣୋ। ପରେତି ପଣ୍ଡିତେ ଠପେତ୍ୱା ତତୋ ଅଞ୍ଞେ ଭଣ୍ଡନକାରକା ପରେ ନାମ। ତେ ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ କୋଲାହଲଂ କରୋନ୍ତା ‘‘ମଯଂ ଯମାମସେ ଉପଯମାମ ନସ୍ସାମ, ସତତଂ ସମିତଂ ମଚ୍ଚୁସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ନ ଜାନନ୍ତି। ଯେ ଚ ତତ୍ଥ ୱିଜାନନ୍ତୀତି ଯେ ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ‘‘ମଯଂ ମଚ୍ଚୁସମୀପଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ୱିଜାନନ୍ତି। ତତୋ ସମ୍ମନ୍ତି ମେଧଗାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଞ୍ହି ତେ ଜାନନ୍ତା ଯୋନିସୋମନସିକାରଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମେଧଗାନଂ କଲହାନଂ ୱୂପସମାଯ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଅଟ୍ଠିଚ୍ଛିନ୍ନାତି ଅଯଂ ଗାଥା ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଞ୍ଚ ଦୀଘାୱୁକୁମାରଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତା। ତେସମ୍ପି ହୋତି ସଙ୍ଗତି। କସ୍ମା ତୁମ୍ହାକଂ ନ ହୋତି? ଯେସଂ ୱୋ ନେୱ ମାତାପିତୂନଂ ଅଟ୍ଠୀନି ଛିନ୍ନାନି, ନ ପାଣା ହଟା, ନ ଗୱାସ୍ସଧନାନି ହଟାନି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭିକ୍ଖୱେ, ତେସଞ୍ହି ନାମ ଆଦିନ୍ନଦଣ୍ଡାନଂ ଆଦିନ୍ନସତ୍ଥାନଂ ରାଜୂନଂ ଏୱରୂପା ସଙ୍ଗତି ସମାଗମୋ ଆୱାହୱିୱାହସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଏକତୋ ପାନଭୋଜନଂ ହୋତି, ତୁମ୍ହେ ଏୱରୂପେ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱେରମତ୍ତମ୍ପି ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥ, କୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋତି।

ସଚେଲଭେଥାତିଆଦିଗାଥାଯୋ ପଣ୍ଡିତସହାଯସ୍ସ ଚ ବାଲସହାଯସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତା। ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସଯାନୀତି ସବ୍ବେ ପାକଟପରିସ୍ସଯେ ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯେ ଚ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତମନୋ ସତିମା ଚରେଯ୍ୟ। ରାଜାୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଜିତଂ ପହାଯାତି ଯଥା ଅତ୍ତନୋ ୱିଜିତଂ ରଟ୍ଠଂ ମହାଜନକରାଜା ଚ ଅରିନ୍ଦମରାଜା ଚ ପହାଯ ଏକକୋୱ ଚରିଂସୁ, ଏୱଂ ଚରେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତଙ୍ଗରଞ୍ଞେୱ ନାଗୋତି ମାତଙ୍ଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ନାଗୋୱ। ମାତଙ୍ଗୋତି ହତ୍ଥୀ ୱୁଚ୍ଚତି, ନାଗୋତି ମହନ୍ତାଧିୱଚନମେତଂ। ଯଥା ହି ମାତୁପୋସକୋ ମାତଙ୍ଗନାଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ଏକକୋ ଚରି, ନ ଚ ପାପାନି ଅକାସି, ଯଥା ଚ ସୀଲୱହତ୍ଥିନାଗୋ। ଯଥା ଚ ପାଲିଲେଯ୍ୟକୋ, ଏୱଂ ଏକୋ ଚରେ, ନ ଚ ପାପାନି କଯିରାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ସତ୍ଥା ଏୱଂ କଥେତ୍ୱାପି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସମଗ୍ଗେ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ବାଲକଲୋଣକଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୁତ୍ଥେରସ୍ସ ଏକୀଭାୱେ ଆନିସଂସଂ କଥେତ୍ୱା ତତୋ ତିଣ୍ଣଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ସାମଗ୍ଗିୱାସେ ଆନିସଂସଂ କଥେତ୍ୱା ତତୋ ପାଲିଲେଯ୍ୟକୱନସଣ୍ଡଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତେମାସଂ ୱସିତ୍ୱା ପୁନ କୋସମ୍ବିଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିମେୱ ଅଗମାସି। କୋସମ୍ବିୱାସିନୋପି ଉପାସକା ‘‘ଇମେ ଖୋ ଅୟ୍ୟା, କୋସମ୍ବକା ଭିକ୍ଖୂ ବହୁନୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅନତ୍ଥସ୍ସ କାରକା, ଇମେହି ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ ଭଗୱା ପକ୍କନ୍ତୋ, ଇମେସଂ ନେୱ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି କରିସ୍ସାମ, ନ ଉପଗତାନଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦସ୍ସାମ, ଏୱଂ ଇମେ ପକ୍କମିସ୍ସନ୍ତି ୱା ୱେରଂ ୱିରମିସ୍ସନ୍ତି ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱା ପସାଦେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସମ୍ମନ୍ତଯିତ୍ୱା ତଥେୱ ଅକଂସୁ। ତେ ତେନ ଦଣ୍ଡକମ୍ମେନ ପୀଳିତା ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଖମାପେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ପିତା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ଅହୋସି, ମାତା ମହାମାଯା, ଦୀଘାୱୁକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୋସମ୍ବିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୨୯] ୩। ମହାସୁୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦୁମୋ ଯଦା ହୋତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା କୋସଲଜନପଦେ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହାସି। ମନୁସ୍ସା ତସ୍ସ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନେ ଠାନେ ସେନାସନଂ କତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ତସ୍ସ ୱସ୍ସୂପଗତସ୍ସ ପଠମମାସେଯେୱ ସୋ ଗାମୋ ଝାଯି, ମନୁସ୍ସାନଂ ବୀଜମତ୍ତମ୍ପି ଅୱସିଟ୍ଠଂ ନାହୋସି। ତେ ତସ୍ସ ପଣୀତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦାତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ସୋ ସପ୍ପାଯସେନାସନେପି ପିଣ୍ଡପାତେନ କିଲମନ୍ତୋ ମଗ୍ଗଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ତେମାସଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ଆଗତଂ ସତ୍ଥା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘କଚ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁ ପିଣ୍ଡପାତେନ ନ କିଲମନ୍ତୋସି, ସେନାସନସପ୍ପାଯଞ୍ଚ ଅହୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ତସ୍ସ ସେନାସନଂ ସପ୍ପାଯ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ସମଣେନ ନାମ ସେନାସନସପ୍ପାଯେ ସତି ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ପହାଯ କିଞ୍ଚିଦେୱ ଯଥାଲଦ୍ଧଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସନ୍ତୁଟ୍ଠେନ ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସରୁକ୍ଖସ୍ସ ଚୁଣ୍ଣଂ ଖାଦନ୍ତାପି ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ପହାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଗମିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ପନ କସ୍ମା ‘ପିଣ୍ଡପାତୋ ପରିତ୍ତୋ ଲୂଖୋ’ତି ସପ୍ପାଯସେନାସନଂ ପରିଚ୍ଚଜୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ହିମୱନ୍ତେ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଏକସ୍ମିଂ ଉଦୁମ୍ବରୱନେ ଅନେକସତସହସ୍ସା ସୁକା ୱସିଂସୁ। ତତ୍ର ଏକୋ ସୁୱରାଜା ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସରୁକ୍ଖସ୍ସ ଫଲେସୁ ଖୀଣେସୁ ଯଦେୱ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ହୋତି ଅଙ୍କୁରୋ ୱା ପତ୍ତଂ ୱା ତଚୋ ୱା ପପଟିକା ୱା, ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାଯ ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ପରମପ୍ପିଚ୍ଛସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ଅପ୍ପିଚ୍ଛସନ୍ତୁଟ୍ଠଭାୱଗୁଣେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ କମ୍ପି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସୁକ୍ଖାପେସି। ରୁକ୍ଖୋ ଖାଣୁକମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦୋ ୱାତେ ପହରନ୍ତେ ଆକୋଟିଯମାନୋ ୱିଯ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ ଛିଦ୍ଦେହି ଚୁଣ୍ଣାନି ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ସୁୱରାଜା ତାନି ଚୁଣ୍ଣାନି ଖାଦିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାଯ ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ୱାତାତପଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ଉଦୁମ୍ବରଖାଣୁକେ ନିସୀଦି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ପରମପ୍ପିଚ୍ଛଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମିତ୍ତଧମ୍ମଗୁଣଂ କଥାପେତ୍ୱା ୱରମସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଉଦୁମ୍ବରଂ ଅମତଫଲଂ କରିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକୋ ହଂସରାଜା ହୁତ୍ୱା ସୁଜଂ ଅସୁରକଞ୍ଞଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ତଂ ଉଦୁମ୍ବରୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଏକରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୦।

‘‘ଦୁମୋ ଯଦା ହୋତି ଫଲୂପପନ୍ନୋ, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ନଂ ୱିହଙ୍ଗମା ସମ୍ପତନ୍ତା;

ଖୀଣନ୍ତି ଞତ୍ୱାନ ଦୁମଂ ଫଲଚ୍ଚଯେ, ଦିସୋଦିସଂ ଯନ୍ତି ତତୋ ୱିହଙ୍ଗମା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସୁୱରାଜ, ରୁକ୍ଖୋ ନାମ ଯଦା ଫଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ତଦା ତଂ ସାଖତୋ ସାଖଂ ସମ୍ପତନ୍ତାୱ ୱିହଙ୍ଗମା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ତଂ ପନ ଖୀଣଂ ଞତ୍ୱା ଫଲାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ତତୋ ରୁକ୍ଖତୋ ଦିସୋଦିସଂ ୱିହଙ୍ଗମା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତତୋ ନଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତୁଂ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୨୧।

‘‘ଚର ଚାରିକଂ ଲୋହିତତୁଣ୍ଡ ମା ମରି, କିଂ ତ୍ୱଂ ସୁୱ ସୁକ୍ଖଦୁମମ୍ହି ଝାଯସି;

ତଦିଙ୍ଘ ମଂ ବ୍ରୂହି ୱସନ୍ତସନ୍ନିଭ, କସ୍ମା ସୁୱ ସୁକ୍ଖଦୁମଂ ନ ରିଞ୍ଚସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଝାଯସୀତି କିଂକାରଣା ସୁକ୍ଖଖାଣୁମତ୍ଥକେ ଝାଯନ୍ତୋ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠସି। ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ୱସନ୍ତସନ୍ନିଭାତି ୱସନ୍ତକାଲେ ୱନସଣ୍ଡୋ ସୁୱଗଣସମୋକିଣ୍ଣୋ ୱିଯ ନୀଲୋଭାସୋ ହୋତି, ତେନ ତଂ ‘‘ୱସନ୍ତସନ୍ନିଭା’’ତି ଆଲପତି। ନ ରିଞ୍ଚସୀତି ନ ଛଡ୍ଡେସି।

ଅଥ ନଂ ସୁୱରାଜା ‘‘ଅହଂ ହଂସ ଅତ୍ତନୋ କତଞ୍ଞୁକତୱେଦିତାଯ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ନ ଜହାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୨।

‘‘ଯେ ୱେ ସଖୀନଂ ସଖାରୋ ଭୱନ୍ତି, ପାଣଚ୍ଚଯେ ଦୁକ୍ଖସୁଖେସୁ ହଂସ;

ଖୀଣଂ ଅଖୀଣମ୍ପି ନ ତଂ ଜହନ୍ତି, ସନ୍ତୋ ସତଂ ଧମ୍ମମନୁସ୍ସରନ୍ତା।

୨୩।

‘‘ସୋହଂ ସତଂ ଅଞ୍ଞତରୋସ୍ମି ହଂସ, ଞାତୀ ଚ ମେ ହୋତି ସଖା ଚ ରୁକ୍ଖୋ;

ତଂ ନୁସ୍ସହେ ଜୀୱିକତ୍ଥୋ ପହାତୁଂ, ଖୀଣନ୍ତି ଞତ୍ୱାନ ନ ହେସ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେ ୱେ ସଖୀନଂ ସଖାରୋ ଭୱନ୍ତୀତି ଯେ ସହାଯାନଂ ସହାଯା ହୋନ୍ତି। ଖୀଣଂ ଅଖୀଣମ୍ପୀତି ପଣ୍ଡିତା ନାମ ଅତ୍ତନୋ ସହାଯଂ ଭୋଗପରିକ୍ଖଯେନ ଖୀଣମ୍ପି ଅଖୀଣମ୍ପି ନ ଜହନ୍ତି। ସତଂ ଧମ୍ମମନୁସ୍ସରନ୍ତାତି ପଣ୍ଡିତାନଂ ପୱେଣିଂ ଅନୁସ୍ସରମାନା। ଞାତୀ ଚ ମେତି ହଂସରାଜ, ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ସମ୍ପିଯାଯନଟ୍ଠେନ ମଯ୍ହଂ ଞାତି ଚ ସମାଚିଣ୍ଣଚରଣତାଯ ସଖା ଚ। ଜୀୱିକତ୍ଥୋତି ତମହଂ ଜୀୱିକାଯ ଅତ୍ଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ପହାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି।

ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ପସଂସିତ୍ୱା ୱରଂ ଦାତୁକାମୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୪।

‘‘ସାଧୁ ସକ୍ଖି କତଂ ହୋତି, ମେତ୍ତି ସଂସତି ସନ୍ଥୱୋ;

ସଚେତଂ ଧମ୍ମଂ ରୋଚେସି, ପାସଂସୋସି ୱିଜାନତଂ।

୨୫।

‘‘ସୋ ତେ ସୁୱ ୱରଂ ଦମ୍ମି, ପତ୍ତଯାନ ୱିହଙ୍ଗମ;

ୱରଂ ୱରସ୍ସୁ ୱକ୍କଙ୍ଗ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାଧୂତି ସମ୍ପହଂସନଂ। ସକ୍ଖି କତଂ ହୋତି, ମେତ୍ତି ସଂସତି ସନ୍ଥୱୋତି ସଖିଭାୱୋ ଚ ମେତ୍ତି ଚ ପରିସମଜ୍ଝେ ସନ୍ଥୱୋ ଚାତି ତଯା ମିତ୍ତଂ କତଂ ସାଧୁ ହୋତି ଲଦ୍ଧକଂ ଭଦ୍ଦକମେୱ। ସଚେତଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ସଚେ ଏତଂ ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ। ୱିଜାନତନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପସଂସିତବ୍ବଯୁତ୍ତକୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ତେତି ସୋ ଅହଂ ତୁଯ୍ହଂ। ୱରସ୍ସୂତି ଇଚ୍ଛସ୍ସୁ। ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସା ଇଚ୍ଛସି, ସବ୍ବଂ ତଂ ୱରଂ ଦଦାମି ତେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁୱରାଜା ୱରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୨୬।

‘‘ୱରଞ୍ଚ ମେ ହଂସ ଭୱଂ ଦଦେୟ୍ୟ, ଅୟଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖୋ ପୁନରାୟୁଂ ଲଭେଥ;

ସୋ ସାଖୱା ଫଲିମା ସଂୱିରୂଳ୍ହୋ, ମଧୁତ୍ଥିକୋ ତିଟ୍ଠତୁ ସୋଭମାନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାଖୱାତି ସାଖସମ୍ପନ୍ନୋ। ଫଲିମାତି ଫଲେନ ଉପେତୋ। ସଂୱିରୂଳ୍ହୋତି ସମନ୍ତତୋ ୱିରୂଳ୍ହପତ୍ତୋ ତରୁଣପତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା। ମଧୁତ୍ଥିକୋତି ସଂୱିଜ୍ଜମାନମଧୁରଫଲେସୁ ପକ୍ଖିତ୍ତମଧୁ ୱିୟ ମଧୁରଫଲୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥସ୍ସ ସକ୍କୋ ୱରଂ ଦଦମାନୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୭।

‘‘ତଂ ପସ୍ସ ସମ୍ମ ଫଲିମଂ ଉଳାରଂ, ସହାୱ ତେ ହୋତୁ ଉଦୁମ୍ବରେନ;

ସୋ ସାଖୱା ଫଲିମା ସଂୱିରୂଳ୍ହୋ, ମଧୁତ୍ଥିକୋ ତିଟ୍ଠତୁ ସୋଭମାନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସହାୱ ତେ ହୋତୁ ଉଦୁମ୍ବରେନାତି ତୱ ଉଦୁମ୍ବରେନ ସଦ୍ଧିଂ ସହ ଏକତୋୱ ୱାସୋ ହୋତୁ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସକ୍କୋ ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ସୁଜାୟ ଚ ଆନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୋ ହତ୍ଥେନ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦୁମ୍ବରଖାଣୁକଂ ପହରି। ତାୱଦେୱ ସାଖାୱିଟପସଞ୍ଛନ୍ନୋ ମଧୁରଫଲୋ ରୁକ୍ଖୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମୁଣ୍ଡମଣିପଜ୍ଜତୋ ୱିୟ ୱିଲାସସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୁୱରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୨୮।

‘‘ଏୱଂ ସକ୍କ ସୁଖୀ ହୋହି, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ୟଥାହମଜ୍ଜ ସୁଖିତୋ, ଦିସ୍ୱାନ ସଫଲଂ ଦୁମ’’ନ୍ତି।

ସକ୍କୋପି ତସ୍ସ ୱରଂ ଦତ୍ୱା ଉଦୁମ୍ବରଂ ଅମତଫଲଂ କତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ସୁଜାୟ ଅତ୍ତନୋ ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତମତ୍ଥଂ ଦୀପୟମାନା ଓସାନେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ଠପିତା –

୨୯।

‘‘ସୁୱସ୍ସ ଚ ୱରଂ ଦତ୍ୱା, କତ୍ୱାନ ସଫଲଂ ଦୁମଂ;

ପକ୍କାମି ସହ ଭରିୟାୟ, ଦେୱାନଂ ନନ୍ଦନଂ ୱନ’’ନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତାପି ଅଲୋଲୁପ୍ପଚାରା ଅହେସୁଂ। ତ୍ୱଂ ପନ କସ୍ମା ଏୱରୂପେ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ଚରସି, ଗଚ୍ଛ ତତ୍ଥେୱ ୱସାହୀ’’ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନମସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତଦା ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ସୁୱରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମହାସୁୱଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୪୩୦] ୪. ଚୂଳସୁୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସନ୍ତିରୁକ୍ଖାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି. ସତ୍ଥରି ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ଖତ୍ତିଯସୁଖୁମାଲୋ ବୁଦ୍ଧସୁଖୁମାଲୋ ମହନ୍ତେନ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋପି ୱେରଞ୍ଜବ୍ରାହ୍ମଣେନ ନିମନ୍ତିତୋ ତେମାସଂ ୱସନ୍ତୋ ମାରାୱଟ୍ଟନୱସେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଏକଦିୱସମ୍ପି ଭିକ୍ଖଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ପହାଯ ତେମାସଂ ପତ୍ଥପୁଳକପିଟ୍ଠୋଦକେନ ଯାପେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଅଗମାସି, ଅହୋ ତଥାଗତାନଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛସନ୍ତୁଟ୍ଠଭାୱୋ''ତି. ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଇଦାନି ଲୋଲୁପ୍ପଚାରପ୍ପହାନଂ, ପୁବ୍ବେପି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ପହାସି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି. ସବ୍ବମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ.

୩୦.

''ସନ୍ତି ରୁକ୍ଖା ହରିପତ୍ତା, ଦୁମା ନେକଫଲା ବହୂ;

କସ୍ମା ନୁ ସୁକ୍ଖେ କୋଳାପେ, ସୁୱସ୍ସ ନିରତୋ ମନୋ.

୩୧.

''ଫଲସ୍ସ ଉପଭୁଞ୍ଜିମ୍ହା, ନେକୱସ୍ସଗଣେ ବହୂ;

ଅଫଲମ୍ପି ୱିଦିତ୍ୱାନ, ସାୱ ମେତ୍ତି ଯଥା ପୁରେ.

୩୨.

''ସୁକ୍ଖଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖଂ କୋଳାପଂ, ଓପତ୍ତମଫଲଂ ଦୁମଂ;

ଓହାଯ ସକୁଣା ଯନ୍ତି, କିଂ ଦୋସଂ ପସ୍ସସେ ଦିଜ.

୩୩.

''ଯେ ଫଲତ୍ଥା ସମ୍ଭଜନ୍ତି, ଅଫଲୋତି ଜହନ୍ତି ନଂ;

ଅତ୍ତତ୍ଥପଞ୍ଞା ଦୁମ୍ମେଧା, ତେ ହୋନ୍ତି ପକ୍ଖପାତିନୋ.

୩୪.

''ସାଧୁ ସକ୍ଖି କତଂ ହୋତି, ମେତ୍ତି ସଂସତି ସନ୍ଥୱୋ;

ସଚେତଂ ଧମ୍ମଂ ରୋଚେସି, ପାସଂସୋସି ୱିଜାନତଂ.

୩୫.

''ସୋ ତେ ସୁୱ ୱରଂ ଦମ୍ମି, ପତ୍ତଯାନ ୱିହଙ୍ଗମ;

ୱରଂ ୱରସ୍ସୁ ୱକ୍କଙ୍ଗ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି.

୩୬།

‘‘ଅପି ନାମ ନଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟଂ, ସପତ୍ତଂ ସଫଲଂ ଦୁମଂ;

ଦଲିଦ୍ଦୋୱ ନିଧିଂ ଲଦ୍ଧା, ନନ୍ଦେୟ୍ୟାହଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ།

୩୭།

‘‘ତତୋ ଅମତମାଦାୟ, ଅଭିସିଞ୍ଚି ମହୀରୁହଂ;

ତସ୍ସ ସାଖା ୱିରୂହିଂସୁ, ସୀତଚ୍ଛାୟା ମନୋରମା།

୩୮།

‘‘ଏୱଂ ସକ୍କ ସୁଖୀ ହୋହି, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ଯଥାହମଜ୍ଜ ସୁଖିତୋ, ଦିସ୍ୱାନ ସଫଲଂ ଦୁମଂ།

୩୯།

‘‘ସୁୱସ୍ସ ଚ ୱରଂ ଦତ୍ୱା, କତ୍ୱାନ ସଫଲଂ ଦୁମଂ;

ପକ୍କାମି ସହ ଭରିଯାୟ, ଦେୱାନଂ ନନ୍ଦନଂ ୱନ’’ନ୍ତି། –

ପଞ୍ଚପଟିପଞ୍ଚାପି ଅତ୍ଥୋପି ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା, ଅନୁତ୍ତାନପଦମେୱ ପନ ୱଣ୍ଣୟିସ୍ସାମ།

ହରିପତ୍ତାତି ନୀଲପତ୍ତସଚ୍ଛନ୍ନା། କୋଠଆପେତି ୱାତେ ପହରନ୍ତେ ଆକୋଟିତସଦ୍ଦଂ ୱିଯ ମୁଞ୍ଚମାନେ ନିସ୍ସାରେ། ସୁୱସ୍ସାତି ଆୟସ୍ମତୋ ସୁୱରାଜସ୍ସ କସ୍ମା ଏୱରୂପେ ରୁକ୍ଖେ ମନୋ ନିରତୋ། ଫଲସ୍ସାତି ଫଲଂ ଅସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ། ନେକୱସ୍ସଗଣେତି ଅନେକୱସ୍ସଗଣେ། ବହୂତି ସମାନେପି ଅନେକସତେ ନ ଦ୍ୱେ ତଯୋ, ଅଥ ଖୋ ବହୂୱ། ୱିଦିତ୍ୱାନାତି ହଂସରାଜ ଇଦାନି ଅମ୍ହାକଂ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ଅଫଲଂ ୱିଦିତ୍ୱାପି ଯଥା ପୁରେ ଏତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତି, ସାୱ ମେତ୍ତି, ତଞ୍ହି ମଯଂ ନ ଭିନ୍ଦାମ, ମେତ୍ତିଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତା ହି ଅନରିଯା ଅସପ୍ପୁରିସା ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ପକାସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ།

ଓପତ୍ତନ୍ତି ଅୱପତ୍ତଂ ନିପ୍ପତ୍ତଂ ପତିତପତ୍ତଂ། କିଂ ଦୋସଂ ପସ୍ସସେତି ଅଞ୍ଞେ ସକୁଣା ଏତଂ ଓହାୟ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଗମନେ କିଂ ନାମ ଦୋସଂ ପସ୍ସସି། ଯେ ଫଲତ୍ଥାତି ଯେ ପକ୍ଖିନୋ ଫଲତ୍ଥାୟ ଫଲକାରଣା ସମ୍ଭଜନ୍ତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଫଲୋତି ଞତ୍ୱା ଏତଂ ଜହନ୍ତି། ଅତ୍ତତ୍ଥପଞ୍ଞାତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ପଞ୍ଞା, ପରଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନିଯେୱ ୱା ଠିତା ଏତେସଂ ପଞ୍ଞାତି ଅତ୍ତତ୍ଥପଞ୍ଞା། ପକ୍ଖପାତିନୋତି ତେ ଅତ୍ତନୋୟେୱ ୱୁଡ୍ଢିଂ ପଚ୍ଚାସୀସମାନା ମିତ୍ତପକ୍ଖଂ ପାତେନ୍ତି ନାସେନ୍ତୀତି ପକ୍ଖପାତିନୋ ନାମ ହୋନ୍ତି། ଅତ୍ତପକ୍ଖେଯେୱ ୱା ପତନ୍ତୀତି ପକ୍ଖପାତିନୋ།

ଅପିନାମ ନନ୍ତି ହଂସରାଜ, ସଚେ ମେ ମନୋରଥୋ ନିପ୍ଫଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ତୟା ଦିନ୍ନୋ ୱରୋ ସମ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅପି ନାମ ଅହଂ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ସପତ୍ତଂ ସଫଲଂ ପୁନ ପସ୍ସେୟ୍ୟଂ, ତତୋ ଦଲିଦ୍ଦୋ ନିଧିଂ ଲଭିତ୍ୱାୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଏତଂ ଅଭିନନ୍ଦେୟ୍ୟଂ, ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ପମୋଦେୟ୍ୟଂ། ଅମତମାଦାୟାତି ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଠିତୋ ଗଙ୍ଗୋଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚୟୀତି ଅତ୍ଥୋ། ଇମସ୍ମିଂ ଜାତକେ ଇମାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ହୋନ୍ତି།

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ସୁୱରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି།

ଚୂଳସୁୱଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା།

[୪୩୧] ୫। ହରିତଚଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁତଂ ମେତଂ ମହାବ୍ରହ୍ମେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ଏକଂ ଅଲଙ୍କତମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିତଂ ଦୀଘକେସନଖଲୋମଂ ୱିବ୍ଭମିତୁକାମଂ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ଅରୁଚିଯା ଆନୀତଂ। ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅଲଙ୍କତମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା କିଲେସୱସେନ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ କିଲେସୋ ନାମ ଗୁଣୱିଦ୍ଧଂସକୋ ଅପ୍ପସ୍ସାଦୋ ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତାପେତି, ଏସ ପନ କିଲେସୋ କିଂକାରଣା ତଂ ନ କିଲମେସ୍ସତି? ନ ହି ସିନେରୁଂ ପହରିତ୍ୱା ପହରଣୱାତୋ ପୁରାଣପଣ୍ଣସ୍ସ ଲଜ୍ଜତି, ଇମଞ୍ହି କିଲେସଂ ନିସ୍ସାଯ ବୋଧିଞାଣସ୍ସ ଅନୁପଦଂ ଚରମାନା ପଞ୍ଚଅଭିଞ୍ଞଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ୱିସୁଦ୍ଧମହାପୁରିସାପି ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଝାନଂ ଅନ୍ତରଧାପେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ନିଗମେ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, କଞ୍ଚନଛୱିତାଯ ପନସ୍ସ ‘‘ହରିତଚକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଧନୱିଲୋକନଂ କତ୍ୱା ‘‘ଧନମେୱ ପଞ୍ଞାଯତି, ଧନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକା ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ମଯାପି ମରଣମୁଖେ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ମରଣଭଯଭୀତୋ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚିରଂ ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ଯାପେତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ପବ୍ବତା ଓତରିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ବାରାଣସିଯଂ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନାୱସାନେ ଅତିରେକତରଂ ପସୀଦିତ୍ୱା ‘‘କହଂ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ୱସ୍ସାୱାସଟ୍ଠାନଂ ଉପଧାରେମ, ମହାରାଜା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ତଂ ଆଦାଯ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାଦୀନି କାରାପେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନପାଲଂ ପରିଚାରକଂ କତ୍ୱା ଦତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ମହାସତ୍ତୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିବଦ୍ଧଂ ରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ତତ୍ଥ ୱସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ କୁପିତଂ ୱୂପସମେତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ମା ପମଜ୍ଜୀ’’ତି ମହାସତ୍ତଂ ଦେୱିଯା ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସା ମହାସତ୍ତଂ ସହତ୍ଥା ପରିୱିସତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସା ଭୋଜନଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଚିରାଯମାନେ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହତ୍ୱା ସଣ୍ହଂ ମଟ୍ଠସାଟକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ସରୀରେ ୱାତଂ ପହରାପେନ୍ତୀ ଖୁଦ୍ଦକମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜି। ମହାସତ୍ତୋପି ଦିୱାତରଂ ସୁନିୱତ୍ଥୋ ସୁପାରୁତୋ ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଆଦାଯ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ପାପୁଣି। ଦେୱିଯା ତସ୍ସ ୱାକଚିରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ୱେଗେନ ଉଟ୍ଠହନ୍ତିଯା ମଟ୍ଠସାଟକୋ ଭସ୍ସି, ମହାସତ୍ତସ୍ସ ୱିସଭାଗାରମ୍ମଣଂ ଚକ୍ଖୁଂ ପଟିହଞ୍ଞି। ଅଥସ୍ସ ଅନେକୱସ୍ସକୋଟିସତସହସ୍ସକାଲେ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ନିୱୁତ୍ଥକିଲେସୋ କରଣ୍ଡକେ ସଯିତଆସୀୱିସୋ ୱିଯ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଝାନଂ ଅନ୍ତରଧାପେସି। ସୋ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱିଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହି, ତାୱଦେୱ ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପିଂସୁ। ସୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଲୋକଧମ୍ମଂ ସେୱିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦେୱସିକଂ ତଥେୱ ଅକାସି। ତସ୍ସ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଲୋକଧମ୍ମପଟିସେୱନଂ ସକଲନଗରେ ପାକଟଂ ଜାତଂ। ଅମଚ୍ଚା ‘‘ହରିତଚତାପସୋ ଏୱମକାସୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣଂ ପହିଣିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ମଂ ଭିନ୍ଦିତୁକାମା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ଅସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦେୱିଯା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, କିର ମମ ଅଯ୍ୟୋ ହରିତଚତାପସୋ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଲୋକଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଦେୱା’’ତି। ସୋ ତସ୍ସାପି ଅସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ତମେୱ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

‘‘ସୁତଂ ମେତଂ ମହାବ୍ରହ୍ମେ, କାମେ ଭୁଞ୍ଜତି ହାରିତୋ;

କଚ୍ଚେତଂ ୱଚନଂ ତୁଚ୍ଛଂ, କଚ୍ଚି ସୁଦ୍ଧୋ ଇରିଯ୍ୟସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କଚ୍ଚେତନ୍ତି କଚ୍ଚି ଏତଂ ‘‘ହାରିତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି ଅମ୍ହେହି ସୁତଂ ୱଚନଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଅଭୂତଂ, କଚ୍ଚି ତ୍ୱଂ ସୁଦ୍ଧୋ ଇରିଯ୍ୟସି ୱିହରସୀତି।

ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ‘ନାହଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାମୀ’ତି ୱୁତ୍ତେପି ମମ ସଦ୍ଦହିସ୍ସତେୱ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସଚ୍ଚସଦିସୀ ପତିଟ୍ଠା ନାମ ନତ୍ଥି। ଉଜ୍ଝିତସଚ୍ଚା ହି ବୋଧିମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୋଧିଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ମଯା ସଚ୍ଚମେୱ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହି ଏକଚ୍ଚେସୁ ଠାନେସୁ ପାଣାତିପାତୋପି ଅଦିନ୍ନାଦାନମ୍ପି କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋପି ସୁରାମେରଯମଜ୍ଜପାନମ୍ପି ହୋତିଯେୱ, ଅତ୍ଥଭେଦକୱିସଂୱାଦନଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ମୁସାୱାଦୋ ନାମ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ସୋ ସଚ୍ଚମେୱ କଥେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୧.

''ଏୱମେତଂ ମହାରାଜ, ଯଥା ତେ ୱଚନଂ ସୁତଂ;

କୁମ୍ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋସ୍ମି, ମୋହନେୟ୍ୟେସୁ ମୁଚ୍ଛିତୋ''ତି.

ତତ୍ଥ ମୋହନେୟ୍ୟେସୂତି କାମଗୁଣେସୁ. କାମଗୁଣେସୁ ହି ଲୋକୋ ମୁୟ୍ହତି, ତେ ଚ ଲୋକଂ ମୋହୟନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ''ମୋହନେୟ୍ୟା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି.

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୪୨.

''ଅଦୁ ପଞ୍ଞା କିମତ୍ଥିୟା, ନିପୁଣା ସାଧୁଚିନ୍ତିନୀ;

ୟାୟ ଉପ୍ପତିତଂ ରାଗଂ, କିଂ ମନୋ ନ ୱିନୋଦୟେ''ତି.

ତତ୍ଥ ଅଦୂତି ନିପାତୋ. ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭନ୍ତେ, ଗିଲାନସ୍ସ ନାମ ଭେସଜ୍ଜଂ, ପିପାସିତସ୍ସ ପାନୀୟଂ ପଟିସରଣଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ପନେସା ନିପୁଣା ସାଧୂନଂ ଅତ୍ଥାନଂ ଚିନ୍ତିନୀ ପଞ୍ଞା କିମତ୍ଥିୟା, ୟାୟ ପୁନ ଉପ୍ପତିତଂ ରାଗଂ କିଂ ମନୋ ନ ୱିନୋଦୟେ, କିଂ ଚିତ୍ତଂ ୱିନୋଦେତୁଂ ନାସକ୍ଖୀତି.

ଅଥସ୍ସ କିଲେସବଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ହାରିତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୩.

''ଚତ୍ତାରୋମେ ମହାରାଜ, ଲୋକେ ଅତିବଲା ଭୁସା;

ରାଗୋ ଦୋସୋ ମଦୋ ମୋହୋ, ୟତ୍ଥ ପଞ୍ଞା ନ ଗାଧତୀ''ତି.

ତତ୍ଥ ୟତ୍ଥାତି ୟେସୁ ପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତେସୁ ମହୋଘେ ପତିତା ୱିୟ ପଞ୍ଞା ଗାଧଂ ପତିଟ୍ଠଂ ନ ଲଭତି.

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୪୪.

''ଅରହା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୁଦ୍ଧୋ ଚରତି ହାରିତୋ;

ମେଧାୱୀ ପଣ୍ଡିତୋ ଚେୱ, ଇତି ନୋ ସମ୍ମତୋ ଭୱ''ନ୍ତି.

ତତ୍ଥ ଇତି ନୋ ସମ୍ମତୋତି ଏୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ସମ୍ମତୋ ସମ୍ଭାୱିତୋ ଭୱଂ.

ତତୋ ହାରିତୋ ଛଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୫.

''ମେଧାୱୀନମ୍ପି ହିଂସନ୍ତି, ଇସିଂ ଧମ୍ମଗୁଣେ ରତଂ;

ୱିତକ୍କା ପାପକା ରାଜ, ସୁଭା ରାଗୂପସଂହିତା''ତି.

ତତ୍ଥ ସୁଭାତି ସୁଭନିମିତ୍ତଗ୍ଗହଣେନ ପଓ୍ଵତ୍ତାତି।

ଅଥ ନଂ କିଲେସପ୍ପହାନେ ଉସ୍ସାହଂ କାରେନ୍ତୋ ରାଜା ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୪୬।

‘‘ଉପ୍ପନ୍ନାୟଂ ସରୀରଜୋ, ରାଗୋ ଵଣ୍ଣଵିଦୂସନୋ ତଵ;

ତଂ ପଜହ ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ ତେ, ବହୁନ୍ନାସି ମେଧାଵିସମ୍ମତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଵଣ୍ଣଵିଦୂସନୋ ତଵାତି ତଵ ସରୀରଵଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ଗୁଣଵଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ଵିଦୂସନୋ। ବହୁନ୍ନାସୀତି ବହୂନଂ ଆସି ମେଧାଵୀତି ସମ୍ମତୋ।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ସତିଂ ଲଭିତ୍ଵା କାମେସୁ ଆଦୀନଵଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୭।

‘‘ତେ ଅନ୍ଧକାରକେ କାମେ, ବହୁଦୁକ୍ଖେ ମହାଵିସେ;

ତେସଂ ମୂଲଂ ଗଵେସିସ୍ସଂ, ଛେଚ୍ଛଂ ରାଗଂ ସବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ଧକାରକେତି ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁଵିନାସନତୋ ଅନ୍ଧଭାଵକରେ। ବହୁଦୁକ୍ଖେତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା’’ତିଆଦୀନି (ମ। ନି। ୧।୨୩୪; ପାଚି। ୪୧୭; ଚୂଳଅଵ। ୬୫) ସୁତ୍ତାନି ହରିତ୍ଵା ତେସଂ ବହୁଦୁକ୍ଖତା ଦସ୍ସେତବ୍ବା। ମହାଵିସେତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତକିଲେସଵିସସ୍ସ ଚେଵ ଵିପାକଵିସସ୍ସ ଚ ମହନ୍ତତାଯ ମହାଵିସେ। ତେସଂ ମୂଲନ୍ତି ତେ ଖୁଉପ୍ପକାରେ କାମେ ପହାତୁଂ ତେସଂ ମୂଲଂ ଗଵେସିସ୍ସଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମି। କିଂ ପନ ତେସଂ ମୂଲନ୍ତି? ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋ। ଛେଚ୍ଛଂ ରାଗଂ ସବନ୍ଧନନ୍ତି ମହାରାଜ, ଇଦାନେଵ ପଞ୍ଞାଖଗ୍ଗେନ ପହରିତ୍ଵା ସୁଭନିମିତ୍ତବନ୍ଧନେନ ସବନ୍ଧନଂ ରାଗଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀତି।

ଇଦଞ୍ଚ ପନ ଵତ୍ଵା ‘‘ମହାରାଜ, ଓକାସଂ ତାଵ ମେ କରୋହୀ’’ତି ଓକାସଂ କାରେତ୍ଵା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପଵିସିତ୍ଵା କସିଣମଣ୍ଡଲଂ ଓଲୋକେତ୍ଵା ପୁନ ନଟ୍ଠଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ଵା ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ ଅଟ୍ଠାନେ ଖୁହକାରଣା ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଗରହପ୍ପତ୍ତୋ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ପୁନ ଦାନି ଅହଂ ଅନିତ୍ଥିଗନ୍ଧଵନସଣ୍ଡମେଵ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ରୋଦନ୍ତସ୍ସ ପରିଦେଵନ୍ତସ୍ସ ହିମଵନ୍ତମେଵ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ଵା –

୪୮।

‘‘ଇଦଂ ଵତ୍ଵାନ ହାରିତୋ, ଇସି ସଚ୍ଚପରକ୍କମୋ;

କାମରାଗଂ ଵିରାଜେତ୍ଵା, ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୂ’’ତି। –

ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ଵା ଇମଂ ଗାଥଂ ଵତ୍ଵା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ହରିତଚତାପସୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ହରିତଚଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୩୨] ୬। ପଦକୁସଲମାଣଵଜାତକଵଣ୍ଣନା

ବହୁସ୍ସୁତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦାରକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିଯଂ କୁଟୁମ୍ବିକପୁତ୍ତୋ ସତ୍ତୱସ୍ସକାଲେଯେୱ ପଦକୁସଲୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ‘‘ଇମଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ମିତ୍ତଘରଂ ଅଗମାସି। ସୋ ପିତୁ ଗତଟ୍ଠାନଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ତସ୍ସ ପଦାନୁସାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ପିତା ଏକଦିୱସଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ମଯି ତଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଗତେପି ମମ ଗତଟ୍ଠାନଂ କିଂ ଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ତାତ , ପଦଂ ତେ ସଞ୍ଜାନାମି, ପଦକୁସଲୋ ଅହ’’ନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯ ପିତା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଂ ପଟିୱିସ୍ସକଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ଦୁତିଯଂ, ତତୋ ତତିଯଂ ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତିଯଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନଗରଂ ୱାମଂ କରୋନ୍ତୋ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଦାରକୋ ‘‘କହଂ ମେ ପିତା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ନ ଜାନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ସ ପଦାନୁସାରେନ ଅନନ୍ତରପଟିୱିସ୍ସକସ୍ସ ଘରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ପିତୁ ଗତମଗ୍ଗେନେୱ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପିତୁ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି। ପିତରା ଚ ‘‘କଥଂ ତାତ, ମମ ଇଧାଗତଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସୀ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ପଦଂ ତେ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ପଦାନୁସାରେନ ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ କଥେସି ଉପାସକା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଦାରକୋ ପଦକୁସଲୋ, ଅହଂ ଇମଂ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ଇମିନା ନାମ ଉପାଯେନ ଆଗତୋ, ଅଯମ୍ପି ମଂ ଗେହେ ଅଦିସ୍ୱା ମମ ପଦାନୁସାରେନ ଆଗତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଉପାସକ, ଭୂମିଯଂ ପଦସଞ୍ଜାନନଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଆକାସେ ପଦଂ ସଞ୍ଜାନିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅତିଚରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ପୁଚ୍ଛିତା ‘‘ସଚେ ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ଅତିଚରାମି, ଅସ୍ସମୁଖୀ ଯକ୍ଖିନୀ ହୋମୀ’’ତି ସପଥଂ କତ୍ୱା ତତୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ପବ୍ବତପାଦେ ଅସ୍ସମୁଖୀ ଯକ୍ଖିନୀ ହୁତ୍ୱା ଲେଣଗୁହାଯଂ ୱସମାନା ମହାଅଟୱିଯଂ ପୁବ୍ବନ୍ତତୋ ଅପରନ୍ତଂ ଗମନମଗ୍ଗେ ଅନୁସଞ୍ଚରନ୍ତେ ମନୁସ୍ସେ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି। ସା କିର ତୀଣି ୱସ୍ସାନି ୱେସ୍ସୱଣଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଯାମତୋ ତିଂସଯୋଜନେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ପଞ୍ଚଯୋଜନେ ଠାନେ ମନୁସ୍ସେ ଖାଦିତୁଂ ଲଭି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ଅଭିରୂପୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବହୂହି ମନୁସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଅଭିରୁହି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଯକ୍ଖିନୀ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ପକ୍ଖନ୍ଦି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ପରିୱାରମନୁସ୍ସା ପଲାଯିଂସୁ। ସା ୱାତୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯା ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଗୁହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ପୁରିସସମ୍ଫସ୍ସଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା କିଲେସୱସେନ ତସ୍ମିଂ ସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ଅଖାଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକଂ ଅକାସି। ତେ ଉଭୋପି ସମଗ୍ଗସଂୱାସଂ ୱସିଂସୁ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯକ୍ଖିନୀ ମନୁସ୍ସେ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ୱତ୍ଥତଣ୍ଡୁଲତେଲାଦୀନିପି ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଉପନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦତି। ଗମନକାଲେ ତସ୍ସ ପଲାଯନଭଯେନ ମହତିଯା ସିଲାଯ ଗୁହାଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ତେସୁ ସମ୍ମୋଦମାନେସୁ ୱସନ୍ତେସୁ ବୋଧିସତ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନା ଚୱିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ସା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା ପୁତ୍ତେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚ ବଲୱସିନେହା ହୁତ୍ୱା ଉଭୋପି ପୋସେସି। ସା ଅପରଭାଗେ ପୁତ୍ତେ ୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତେ ପୁତ୍ତମ୍ପି ପିତରା ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତୋଗୁହାଯଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଗତକାଲଂ ଞତ୍ୱା ସିଲଂ ଅପନେତ୍ୱା ପିତରଂ ବହି ଅକାସି। ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କେନ ସିଲା ଅପନୀତା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ମଯା ଅପନୀତା, ଅନ୍ଧକାରେ ନିସୀଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପୁତ୍ତସିନେହେନ ନ କିଞ୍ଚି ଅୱୋଚ। ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପିତରଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତାତ, ମଯ୍ହଂ ମାତୁ ମୁଖଂ ଅଞ୍ଞାଦିସଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ମୁଖଂ ଅଞ୍ଞାଦିସଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି? ‘‘ତାତ, ତୱ ମାତା ମନୁସ୍ସମଂସଖାଦିକା ଯକ୍ଖିନୀ, ମଯଂ ଉଭୋ ମନୁସ୍ସା’’ତି। ‘‘ତାତ, ଯଦି ଏୱଂ, ଇଧ କସ୍ମା ୱସାମ, ଏହି ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ତାତ, ସଚେ ମଯଂ ପଲାଯିସ୍ସାମ, ଉଭୋପି ଅମ୍ହେ ତୱ ମାତା ଖାଦିସ୍ସତୀ’’ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ମା ଭାଯି, ତାତ, ତୱ ମନୁସ୍ସପଥସମ୍ପାପନଂ ମମ ଭାରୋ’’ତି ପିତରଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ମାତରି ଗତାଯ ପିତରଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯି। ଯକ୍ଖିନୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ଅଦିସ୍ୱା ୱାତୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ତେ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ପଲାଯସି, କିଂ ତେ ଇଧ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମା ମଯ୍ହଂ କୁଜ୍ଝି, ପୁତ୍ତୋ ତେ ମଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପୁତ୍ତସିନେହେନ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ତେ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଞ୍ଞେୱ ତେ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱଂ ପୁନପି କତିପଯେ ଦିୱସେ ପଲାଯନ୍ତେ ଆନେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯ୍ହଂ ମାତୁ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେନ ଓକାସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଯଂନୂନାହଂ ଇମିସ୍ସା ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନସୀମଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ଅଥ ନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପଲାଯିସ୍ସାମା’’ତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ମାତରଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ‘‘ଅମ୍ମ, ମାତୁସନ୍ତକଂ ନାମ ପୁତ୍ତାନଂ ପାପୁଣାତି, ଅକ୍ଖାହି ତାୱ ମେ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକାଯ ଭୂମିଯା ପରିଚ୍ଛେଦ’’ନ୍ତି ଆହ। ସା ସବ୍ବଦିସାସୁ ପବ୍ବତନଦୀନିମିତ୍ତାଦୀନି କଥେତ୍ୱା ଆଯାମତୋ ତିଂସଯୋଜନଂ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପଞ୍ଚଯୋଜନଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି ପୁତ୍ତା’’ତି ଆହ। ସୋ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଦିୱସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମାତୁ ଅଟୱିଗତକାଲେ ପିତରଂ ଖନ୍ଧଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଦିନ୍ନସଞ୍ଞାଯ ୱାତୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ ପରିଚ୍ଛେଦନଦୀତୀରଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ସାପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ଅନୁବନ୍ଧି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପିତରଂ ଗହେତ୍ୱା ନଦୀମଜ୍ଝଂ ଅଗମାସି। ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଠତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ପିତରଂ ଗହେତ୍ୱା ଏହି, କୋ ମଯ୍ହଂ ଦୋସୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ମଂ ନିସ୍ସାଯ କିଂ ନାମ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନିୱତ୍ତ, ସାମୀ’’ତି ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ପତିଞ୍ଚ ଯାଚି। ଅଥ

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନଦିଂ ଉତ୍ତରି। ସା ପୁତ୍ତମେୱ ଯାଚନ୍ତୀ ''ତାତ, ମା ଏୱଂ କରି, ନିୱତ୍ତାହୀ''ତି ଆହ। ''ଅମ୍ମ, ମଯଂ ମନୁସ୍ସା, ତ୍ୱଂ ଯକ୍ଖିନୀ, ନ ସକ୍କା ସବ୍ବକାଲଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ ୱସିତୁ''ନ୍ତି। ''ନେୱ ନିୱତ୍ତିସ୍ସସି, ତାତା''ତି। ''ଆମ, ଅମ୍ମା''ତି। ''ତାତ, ଯଦି ନ ନିୱତ୍ତିସ୍ସସି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଜୀୱିତଂ ନାମ ଦୁକ୍ଖଂ, ସିପ୍ପଂ ଅଜାନନ୍ତା ଜୀୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଅହଂ ଏକଂ ଚିନ୍ତାମଣିଂ ନାମ ୱିଜ୍ଜଂ ଜାନାମି, ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଦ୍ୱାଦସସଂୱଚ୍ଛରମତ୍ଥକେ ହଟଭଣ୍ଡମ୍ପି ପଦାନୁପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ। ଅଯଂ ତେ ଜୀୱିକା ଭୱିସ୍ସତି, ଉଗ୍ଗଣ୍ହ, ତାତ, ଅନଗ୍ଘଂ ମନ୍ତ''ନ୍ତି ତଥାରୂପେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଭିଭୂତାପି ପୁତ୍ତସିନେହେନ ମନ୍ତଂ ଅଦାସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ନଦିଯା ଠିତକୋୱ ମାତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତିସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁତଂ କତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମାତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ, ଅମ୍ମା''ତି ଆହ। ''ତାତ, ତୁମ୍ହେସୁ ଅନିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱତ୍ୱା –

''ଏହି ପୁତ୍ତ ନିୱତ୍ତସ୍ସୁ, ମା ଅନାଥଂ କରୋହି ମେ;

ଅଜ୍ଜ ପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, ଯକ୍ଖିନୀ ମରଣଂ ଗତା''ତି।

ଯକ୍ଖିନୀ ଉରଂ ପହରି, ତାୱଦେୱସ୍ସା ପୁତ୍ତସୋକେନ ହଦଯଂ ଫଲି। ସା ମରିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପତିତା। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପିତରଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚିତକଂ କତ୍ୱା ଝାପେତ୍ୱା ଆଳାହନଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ନାନାୱଣ୍ଣେହି ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ପରିଦେୱିତ୍ୱା ପିତରଂ ଆଦାଯ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ''ପଦକୁସଲୋ ମାଣୱୋ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ''ତି ରଞ୍ଞୋ ପଟିୱେଦେତ୍ୱା ''ତେନ ହି ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ତାତ, କିଂ ସିପ୍ପଂ ଜାନାସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଦେୱ, ଦ୍ୱାଦସସଂୱଚ୍ଛରମତ୍ଥକେ ହଟଭଣ୍ଡଂ ପଦାନୁପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ଜାନାମୀ''ତି ଆହ। ''ତେନ ହି ମଂ ଉପଟ୍ଠାହୀ''ତି। ''ଦେୱ, ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଲଭନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ସାଧୁ ତାତ, ଉପଟ୍ଠହା''ତି। ରାଜା ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଦାପେସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ପୁରୋହିତୋ ରାଜାନଂ ଆହ – ''ମହାରାଜ, ମଯଂ ତସ୍ସ ମାଣୱସ୍ସ ସିପ୍ପାନୁଭାୱେନ କସ୍ସଚି କମ୍ମସ୍ସ ଅକତତ୍ତା 'ସିପ୍ପଂ ଅତ୍ଥି ୱା ନତ୍ଥି ୱା'ତି ନ ଜାନାମ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମ ତାୱ ନ''ନ୍ତି। ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଉଭୋପି ଜନା ନାନାରତନଗୋପକାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ରତନସାରଭଣ୍ଡିକଂ ଗହେତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ରାଜନିୱେସନନ୍ତରେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ନିସ୍ସେଣିଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପାକାରମତ୍ଥକେନ ବହି ଓତରିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛଯସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସ୍ସେଣିଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପାକାରମତ୍ଥକେନ ଓତରିତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରେ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଭଣ୍ଡିକଂ ଠପେତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିଂସୁ। ପୁନଦିୱସେ ''ରାଜନିୱେସନତୋ କିର ରତନଂ ହରିଂସୂ''ତି ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ରାଜା ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ରାଜନିୱେସନତୋ ବହୁରତନଭଣ୍ଡଂ ହଟଂ, ହନ୍ଦ ନଂ ଅନୁୱିଚିନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ । ''ମହାରାଜ, ଦ୍ୱାଦସସଂୱଚ୍ଛରମତ୍ଥକେ ହଟଭଣ୍ଡଂ ଚୋରାନଂ ପଦାନୁପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆହରଣସମତ୍ଥସ୍ସ ମମ ଅନଚ୍ଛରିଯଂ ଅଜ୍ଜ ରତ୍ତିଂ ହଟଭଣ୍ଡଂ ଆହରିତୁଂ, ଆହରିସ୍ସାମି ତଂ, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା''ତି। ''ତେନ ହି ଆହରା''ତି। ସୋ ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ମାତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ମହାତଲେ ଠିତୋୱ ''ମହାରାଜ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚୋରାନଂ ପଦଂ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଚ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଚ ପଦାନୁସାରେନ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ରାଜନିୱେସନନ୍ତରେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପରିଗନ୍ତ୍ୱା ପଦାନୁସାରେନେୱ ପାକାରସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାକାରେ ଠତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପାକାରତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଆକାସେ ପଦଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ନିସ୍ସେଣିଂ ଅତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଦେଥା''ତି ନିସ୍ସେଣିଂ ପାକାରମତ୍ଥକେନ ଓତରିତ୍ୱା ପଦାନୁସାରେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ରାଜନିୱେସନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସ୍ସେଣିଂ ଅତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ପାକାରମତ୍ଥକେନ ଓରୁଯ୍ହ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଚୋରା ଇମଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତିଣ୍ଣା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଠପିତଂ ୱିଯ ଭଣ୍ଡିକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଇମେ ଦ୍ୱେ ଚୋରା ଅଭିଞ୍ଞାତମହାଚୋରା ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ରାଜନିୱେସନଂ ଅଭିରୁଳ୍ହା''ତି ଆହ। ମହାଜନା ତୁଟ୍ଠପହଟ୍ଠା ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଫୋଟେସୁଂ, ଚେଲୁକ୍ଖେପା ପୱତ୍ତିଂସୁ।

ରାଜା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ମାଣୱୋ ପଦାନୁସାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋରେହି ଠପିତଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନମେୱ ମଞ୍ଞେ ଜାନାତି, ଚୋରେ ପନ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ଆହ ''ଚୋରେହି ହଟଭଣ୍ଡଂ ତାୱ ନୋ ତଯା ଆହଟଂ, ଚୋରା ପନ ନ ଆହଟା''ତି। ''ମହାରାଜ, ଇଧେୱ ଚୋରା, ନ ଦୂରେ''ତି। ''କୋ ଚ କୋ ଚା''ତି। ''ଯୋ ମହାରାଜ, ଇଚ୍ଛତି, ସୋୱ ଚୋରୋ ହୋତି, ତତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଭଣ୍ଡିକସ୍ସ ଲଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚୋରେହି କୋ ଅତ୍ଥୋ, ମା ପୁଚ୍ଛିତ୍ଥା''ତି। ''ତାତ, ଅହଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦେୱସିକଂ ସହସ୍ସଂ ଦମ୍ମି, ଚୋରେ ମେ ଗହେତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି। ''ମହାରାଜ, ଧନେ ଲଦ୍ଧେ କିଂ ଚୋରେହୀ''ତି। ''ଧନତୋପି ନୋ, ତାତ, ଚୋରେ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ମହାରାଜ, 'ଇମେ ନାମ ଚୋରା'ତି ତୁମ୍ହାକଂ ନ କଥେସ୍ସାମି, ଅତୀତେ ପୱତ୍ତକାରଣଂ ପନ ତେ ଆହରିସ୍ସାମି, ସଚେ ତୁମ୍ହେ ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ, ତଂ କାରଣଂ ଜାନାଥା''ତି ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିତୋ ଅୱିଦୂରେ ନଦୀତୀରଗାମକେ ପାଟଲି ନାମ ଏକୋ ନଟୋ ୱସତି। ସୋ ଏକସ୍ମିଂ ଉସ୍ସୱଦିୱସେ ଭରିୟମାଦାୟ ବାରାଣସିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱୀଣଂ ୱାଦିତ୍ୱା ଗାୟିତ୍ୱା ଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉସ୍ସୱପରିୟୋସାନେ ବହୁଂ ସୁରାଭତ୍ତଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନଦୀତୀରଂ ପତ୍ୱା ନୱୋଦକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ସୁରଂ ପିୱନ୍ତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ''ମହାୱୀଣଂ ଗୀୱାୟ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନଦିଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଭରିୟଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ନଦିଂ ଓତରି। ୱୀଣାଚ୍ଛିଦ୍ଦେହି ଉଦକଂ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ ସା ୱୀଣା ଉଦକେ ଓସୀଦାପେସି ।ଭରିୟା ପନସ୍ସ ଓସୀଦନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି। ନଟପାଟଲି ସକିଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜତି, ସକିଂ ନିମୁଜ୍ଜତି, ଉଦକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତୋଦରୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଭରିୟା ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ସାମିକୋ ଇଦାନି ମରିସ୍ସତି, ଏକଂ ନଂ ଗୀତକଂ ୟାଚିତ୍ୱା ପରିସମଜ୍ଝେ ତଂ ଗାୟନ୍ତୀ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ସାମି, ତ୍ୱଂ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜସି, ଏକଂ ମେ ଗୀତକଂ ଦେହି, ତେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୪୯।

''ବହୁସ୍ସୁତଂ ଚିତ୍ତକଥିଂ, ଗଙ୍ଗା ୱହତି ପାଟଲିଂ;

ୱୁୟ୍ହମାନକ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ଏକଂ ମେ ଦେହି ଗାଥକ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଗାଥକନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ ଗାଥଂ।

ଅଥ ନଂ ନଟପାଟଲି ''ଭଦ୍ଦେ, କଥଂ ତୱ ଗୀତକଂ ଦସ୍ସାମି, ଇଦାନି ମହାଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଭୂତଂ ଉଦକଂ ମଂ ମାରେତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୫୦।

''ୟେନ ସିଞ୍ଚନ୍ତି ଦୁକ୍ଖିତଂ, ୟେନ ସିଞ୍ଚନ୍ତି ଆତୁରଂ;

ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ମରିସ୍ସାମି, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭୟ''ନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ୟଥା ଉଦକଂ ମହାଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଂ, ତଥା ରାଜାନୋପି, ତେସଂ ସନ୍ତିକା ଭୟେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଂ ଭୟଂ କୋ ପଟିବାହିସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଇଦଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ମୟା ପନ ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟଂ କତ୍ୱା କଥିତଂ, ଜାନାହି, ମହାରାଜା''ତି ଆହ। ''ତାତ ଅହଂ ଏୱରୂପଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକଥଂ ନ ଜାନାମି, ଚୋରେ ମେ ଗହେତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି। ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ''ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା ଜାନାହୀ''ତି ଅପରମ୍ପି କାରଣଂ ଆହରି। ଦେୱ, ପୁବ୍ବେ ଇମିସ୍ସାୱ ବାରାଣସିୟା ଦ୍ୱାରଗାମେ ଏକୋ କୁମ୍ଭକାରୋ ଭାଜନତ୍ଥାୟ ମତ୍ତିକଂ ଆହରନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ନିବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋପବ୍ଭାରଂ ମହନ୍ତଂ ଆୱାଟଂ ଖଣି। ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ସ ମତ୍ତିକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅକାଲମହାମେଘୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମହାୱୁଟ୍ଠିଂ ପାତେସି। ଉଦକଂ ଅୱତ୍ଥରମାନଂ ଆୱାଟଂ ପାତେସି, ତେନସ୍ସ ମତ୍ଥକୋ ଭିଜ୍ଜି। ସୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୫୧।

''ୟତ୍ଥ ବୀଜାନି ରୂହନ୍ତି, ସତ୍ତା ୟତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତା;

ସା ମେ ସୀସଂ ନିପୀଳେତି, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭୟ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନିପୀଳେତୀତି ନିପତିତ୍ୱା ପୀଳେତି ଭିନ୍ଦତି।

ୟଥା ହି ଦେୱ, ମହାଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଭୂତା ମହାପଥୱୀ କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ସୀସଂ ଭିନ୍ଦି, ଏୱମେୱ ମହାପଥୱୀସମେ ସକଲଲୋକସ୍ସ ପଟିସରଣେ ନରିନ୍ଦେ ଉଟ୍ଠାୟ ଚୋରକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେ କୋ ବାହିସ୍ସତି, ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା କଥିତଂ ଚୋରଂ ଜାନିତୁନ୍ତି। ତାତ, ମୟ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେନ କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଅୟଂ ଚୋରୋତି ଏୱଂ ମେ ଚୋରଂ ଗହେତ୍ୱା ଦେହୀତି। ସୋ ରାଜାନଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ''ତ୍ୱଂ ଚୋରୋ''ତି ଅୱତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ଉଦାହରଣଂ ଆହରି। ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବେ ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ନଗରେ ଏକସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଗେହଂ ଆଦିତ୍ତଂ। ସୋ ''ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡକଂ ନୀହରା''ତି ଅଞ୍ଞଂ

ଆଣାପେସି। ତସ୍ମିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନୀହରନ୍ତେ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ପିଦହି। ସୋ ଧୂମନ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନମଗ୍ଗଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଡାହଦୁକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଠିତୋୱ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୫୨।

‘‘ଯେନ ଭତ୍ତାନି ପଚ୍ଚନ୍ତି, ସୀତଂ ଯେନ ୱିହଞ୍ଞତି;

ସୋ ମଂ ଡହତି ଗତ୍ତାନି, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୋ ମଂ ଡହତୀତି ସୋ ମେ ଡହତି, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

‘‘ମହାରାଜ, ଅଗ୍ଗି ୱିଯ ମହାଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଭୂତୋ ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ରତନଭଣ୍ଡିକଂ ହରି, ମା ମଂ ଚୋରଂ ପୁଚ୍ଛା’’ତି। ‘‘ତାତ, ମଯ୍ହଂ ଚୋରଂ ଦେହିଯେୱା’’ତି। ସୋ ରାଜାନଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ଚୋରୋ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ଉଦାହରଣଂ ଆହରି। ଦେୱ, ପୁବ୍ବେ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ଏକୋ ପୁରିସୋ ଅତିବହୁଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଜୀରାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୫୩।

‘‘ଯେନ ଭୁତ୍ତେନ ଯାପନ୍ତି, ପୁଥୂ ବ୍ରାହ୍ମଣଖତ୍ତିଯା;

ସୋ ମଂ ଭୁତ୍ତୋ ବ୍ୟାପାଦେତି, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୋ ମଂ ଭୁତ୍ତୋ ବ୍ୟାପାଦେତୀତି ସୋ ଓଦନୋ ଭୁତ୍ତୋ ମଂ ବ୍ୟାପାଦେତି ମାରେତି।

‘‘ମହାରାଜ, ଭତ୍ତଂ ୱିଯ ମହାଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଭୂତୋ ଏକୋ ଭଣ୍ଡଂ ହରି, ତସ୍ମିଂ ଲଦ୍ଧେ କିଂ ଚୋରଂ ପୁଚ୍ଛସୀ’’ତି? ‘‘ତାତ, ସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚୋରଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଞ୍ଞାପନତ୍ଥଂ ଅପରମ୍ପି ଉଦାହରଣଂ ଆହରି। ମହାରାଜ , ପୁବ୍ବେପି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ଏକସ୍ସ ୱାତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗତ୍ତାନି ଭଞ୍ଜି। ସୋ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୫୪।

‘‘ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ, ୱାତମିଚ୍ଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ସୋ ମଂ ଭଞ୍ଜତି ଗତ୍ତାନି, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ଇତି ମହାରାଜ, ସରଣତୋ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଜାନାହି ତଂ କାରଣନ୍ତି। ତାତ, ଚୋରଂ ମେ ଦେହୀତି। ସୋ ତସ୍ସ ସଞ୍ଞାପନତ୍ଥଂ ଅପରମ୍ପି ଉଦାହରଣଂ ଆହରି। ଦେୱ, ଅତୀତେ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ସାଖାୱିଟପସମ୍ପନ୍ନୋ ମହାରୁକ୍ଖୋ ଅହୋସି ପୁପ୍ଫଫଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଅନେକସହସ୍ସାନଂ ସକୁଣାନଂ ନିୱାସୋ ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ସାଖା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟେସୁଂ, ତତୋ ଧୂମୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଅଗ୍ଗିଚୁଣ୍ଣାନି ପତିଂସୁ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସକୁଣଜେଟ୍ଠକୋ ଗାଥମାହ –

୫୫।

‘‘ଯଂ ନିସ୍ସିତା ଜଗତିରୁହଂ, ସ୍ୱାଯଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପମୁଞ୍ଚତି;

ଦିସା ଭଜଥ ୱକ୍କଙ୍ଗା, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଜଗତିରୁହନ୍ତି ମହୀରୁହଂ।

ଯଥା ହି, ଦେୱ, ରୁକ୍ଖୋ ପକ୍ଖୀନଂ ପଟିସରଣଂ, ଏୱଂ ରାଜା ମହାଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଂ, ତସ୍ମିଂ ଚୋରିକଂ କରୋନ୍ତେ କୋ ପଟିବାହିସ୍ସତି, ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି,

ଦେଓାତି। ତାତ, ମଯ୍ହଂ ଚୋରମେଓ ଦେହୀତି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ଅପରମ୍ପି ଉଦାହରଣଂ ଆହରି। ମହାରାଜ, ଏକସ୍ମିଂ କାସିଗାମେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଲଘରସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଭାଗେ କକ୍କୁଠଆ ସୁସୁମାରନଦୀ ଅହ୍ରି, ତସ୍ସ ଚ କୁଲସ୍ସ ଏକୋଓ ପୁତ୍ତୋ। ସୋ ପିତରି କାଲକତେ ମାତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ତସ୍ସ ମାତା ଅନିଚ୍ଛମାନସ୍ସେଓ ଏକଂ କୁଲଧୀତରଂ ଆନେସି। ସା ପୁବ୍ବଭାଗେ ସସ୍ସୁଂ ସମ୍ପିଯାଯିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପୁତ୍ତଧୀତାହି ଓଡ୍ଢମାନା ତଂ ନୀହରିତୁକାମା ଅହୋସି। ତସ୍ସା ପନ ମାତାପି ତସ୍ମିଂଯେଓ ଘରେ ଓସତି। ସା ସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସସ୍ସୁଯା ନାନପ୍ପକାରଂ ଦୋସଂ ଓତ୍ୱା ପରିଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ତେ ମାତରଂ ପୋସେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ମାରେହି ନ’’ନ୍ତି ଓତ୍ୱା ‘‘ମନୁସ୍ସମାରଣଂ ନାମ ଭାରିଯଂ, କଥଂ ନଂ ମାରେମୀ’’ତି ଓୁତ୍ତେ ‘‘ନିଦ୍ଦୋକ୍କମନକାଲେ ନଂ ମଞ୍ଚକେନେଓ ସଦ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁସୁମାରନଦିଯଂ ଖିପିସ୍ସାମ, ଅଥ ନଂ ସୁସମାରା ଖାଦିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ତୁଯ୍ହଂ ପନ ମାତା କହ’’ନ୍ତି? ‘‘ତସ୍ସାଯେଓ ସନ୍ତିକେ ସୁପତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଗଚ୍ଛ, ତସ୍ସା ନିପନ୍ନମଞ୍ଚକେ ରଜ୍ଜୁଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସଞ୍ଞଂ କରୋହୀ’’ତି। ସା ତଥା କତ୍ୱା ‘‘କତା ମେ ସଞ୍ଞା’’ତି ଆହ। ଇତରୋ ‘‘ଥୋକଂ ଅଧିଓାସେହି, ମନୁସ୍ସା ତାଓ ନିଦାଯନ୍ତୂ’’ତି ନିଦାଯନ୍ତୋ ଓିଯ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ରଜ୍ଜୁକଂ ଭରିଯାଯ ମାତୁ ମଞ୍ଚକେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଭରିଯଂ ପବୋଧେତ୍ୱା ଉଭୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ମଞ୍ଚକେନେଓ ସଦ୍ଧିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଦିଯଂ ଖିପିଂସୁ। ତତ୍ଥ ନଂ ନିଦାଯମାନଂ ସୁସୁମାରା ଓିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ଖାଦିଂସୁ।

ସା ପୁନଦିଓସେ ମାତୁ ପରିଓତ୍ତିତଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ମମ ମାତାଓ ମାରିତା, ଇଦାନି ତଓ ମାତରଂ ମାରେହୀ’’ତି ଓତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ସାଧୂ’’ତି ଓୁତ୍ତେ ‘‘ସୁସାନେ ଚିତକଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ନିଦାଯମାନଂ ଉଭୋପି ସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଠପଯିଂସୁ। ତତ୍ଥ ସାମିକୋ ଭରିଯଂ ଆହ ‘‘ଅଗ୍ଗି ତେ ଆଭତୋ’’ତି? ‘‘ପମୁଟ୍ଠାସ୍ମି, ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି। ‘‘ନ ସକ୍କୋମି ସାମି, ଗନ୍ତୁଂ, ତଯି ଗତେପି ଠାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଉଭୋପି ମଯଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା’’ତି। ତେସୁ ଗତେସୁ ମହଲ୍ଲିକା ସୀତଓାତେନ ପବୋଧିତା ସୁସାନଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ମଂ ମାରେତୁକାମା ଅଗ୍ଗିଅତ୍ଥାଯ ଗତା’’ତି ଚ ଉପଧାରେତ୍ୱା ‘‘ନ ମେ ବଲଂ ଜାନନ୍ତୀ’’ତି ଏକଂ ମତକଳେଓରଂ ଗହେତ୍ୱା ମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଉପରି ପିଲୋତିକାଯ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ସଯଂ ପଲାଯିତ୍ୱା ତତ୍ଥେଓ ଲେଣଗୁହଂ ପାଓିସି। ଇତରେ ଅଗ୍ଗିଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ମହଲ୍ଲିକା’’ତି ସଞ୍ଞାଯ କଳେଓରଂ ଝାପେତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ଏକେନ ଚୋରେନ ତସ୍ମିଂ ଗୁହାଲେଣେ ପୁବ୍ବେ ଭଣ୍ଡିକା ଠପିତା, ସୋ ‘‘ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହଲ୍ଲିକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏକା ଯକ୍ଖିନୀ ଭଓିସ୍ସତି, ଭଣ୍ଡିକା ମେ ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତା’’ତି ଏକଂ ଭୂତଓେଜ୍ଜଂ ଆନେସି। ଓେଜ୍ଜୋ ମନ୍ତଂ କରୋନ୍ତୋ ଗୁହଂ ପାଓିସି।

ଅଥ ନଂ ସା ଆହ ‘‘ନାହଂ ଯକ୍ଖିନୀ, ଏହି ଉଭୋପି ଇମଂ ଧନଂ ଭାଜେସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘କଥଂ ସଦ୍ଦହିତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ‘‘ତଓ ଜିଓ୍ହଂ ମମ ଜିଓ୍ହାଯ ଠପେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ ସା ଜିଓ୍ହଂ ଡଂସିତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାତେସି। ଭୂତଓେଜ୍ଜୋ ‘‘ଅଦ୍ଧା ଏସା ଯକ୍ଖିନୀ’’ତି ଜିଓ୍ହାଯ ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରନ୍ତିଯା ଓିରଓମାନୋ ପଲାଯି। ମହଲ୍ଲିକା ପୁନଦିଓସେ ମଟ୍ଠସାଟକଂ ନିଓାସେତ୍ୱା ନାନାରତନଭଣ୍ଡିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଘରଂ ଅଗମାସି। ସୁଣିସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କହଂ ତେ, ଅମ୍ମ, ଇଦଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅମ୍ମ, ଏତସ୍ମିଂ ସୁସାନେ ଦାରୁଚିତକାଯ ଝାପିତା ଏଓରୂପଂ ଲଭନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଅମ୍ମ, ମଯାପି ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ମାଦିସୀ ହୁତ୍ୱା ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି। ସା ଲଦ୍ଧଭଣ୍ଡିକଲୋଭେନ ସାମିକସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅତ୍ତାନଂ ଝାପେସି। ଅଥ ନଂ ପୁନଦିଓସେ ସାମିକୋ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘ଅମ୍ମ, ଇମାଯପି ଓେଲାଯ ତ୍ୱଂ ଆଗତା, ସୁଣିସା ତେ ନାଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ଆହ। ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅରେ ପାପପୁରିସ, କିଂ ମତା ନାମ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୫୬।

‘‘ଯମାନଯିଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ମାଲିନିଂ ଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦଂ;

ସା ମଂ ଘରା ନିଚ୍ଛୁଭତି, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୋମନସ୍ସନ୍ତି ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ‘‘ସୋମନସ୍ସା’’ତିପି ପାଠୋ, ସୋମନସ୍ସଓତୀ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯମହଂ ‘‘ଇମଂ ମେ ନିସ୍ସାଯ ପୁତ୍ତୋ ପୁତ୍ତଧୀତାହି ଓଡ୍ଢିସ୍ସତି, ମଞ୍ଚ ମହଲ୍ଲିକକାଲେ ପୋସେସ୍ସତୀ’’ତି ମାଲିନିଂ ଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦଂ କତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତା ଆନେସିଂ। ସା ମଂ ଅଜ୍ଜ ଘରା ନୀହରତି, ସରଣତୋଯେଓ ମେ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି।

‘‘ମହାରାଜ, ସୁଣିସା ଓିଯ ସସ୍ସୁଯା ମହାଜନସ୍ସ ରାଜା ପଟିସରଣଂ, ତତୋ ଭଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ କିଂ ସକ୍କା କାତୁଂ, ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ଦେଓା’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ତାତ, ନାହଂ ତଯା ଆନୀତକାରଣାନି ଜାନାମି, ଚୋରମେଓ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ରାଜାନଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅପରମ୍ପି ଉଦାହରଣଂ ଆହରି। ଦେଓ, ପୁବ୍ବେ ଇମସ୍ମିଂଯେଓ ନଗରେ ଏକୋ ପୁରିସୋ ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଲଭି। ସୋ ପୁତ୍ତଜାତକାଲେ ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ତଂ ପୋସେତ୍ୱା ଓଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ଦାରେନ ସଂଯୋଜେତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଜରଂ ପତ୍ୱା କମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ପୁତ୍ତୋ ‘‘ତ୍ୱଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋସି, ଇତୋ ନିକ୍ଖମା’’ତି ଗେହତୋ ନୀହରି । ସୋ କିଚ୍ଛେନ କସିରେନ ଜୀଓିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ପରିଦେଓମାନୋ ଗାଥମାହ –

୫୭।

‘‘ଯେନ ଜାତେନ ନନ୍ଦିସ୍ସଂ, ଯସ୍ସ ଚ ଭଵମିଚ୍ଛିସଂ;

ସୋ ମଂ ଘରା ନିଚ୍ଛୁଭତି, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୋ ମନ୍ତି ସୋ ପୁତ୍ତୋ ମଂ ଘରତୋ ନିଚ୍ଛୁଭତି ନୀହରତି। ସ୍ୱାହଂ ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖେନ ଜୀଵାମି, ସରଣତୋଯେଵ ମେ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି।

‘‘ମହାରାଜ, ଯଥା ପିତା ନାମ ମହଲ୍ଲକୋ ପଟିବଲେନ ପୁତ୍ତେନ ରକ୍ଖିତବ୍ବୋ, ଏଵଂ ସବ୍ବୋପି ଜନପଦୋ ରଞ୍ଞା ରକ୍ଖିତବ୍ବୋ, ଇଦଞ୍ଚ ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ସବ୍ବସତ୍ତେ ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଇମିନା କାରଣେନ ‘ଅସୁକୋ ନାମ ଚୋରୋ’ତି ଜାନାହି, ଦେଵା’’ତି। ‘‘ତାତ, ନାହଂ କାରଣଂ ଵା ଅକାରଣଂ ଵା ଜାନାମି, ଚୋରଂ ଵା ମେ ଦେହି, ତ୍ୱଞ୍ଞେଵ ଵା ଚୋରୋ ହୋହୀ’’ତି ଏଵଂ ରାଜା ପୁନପ୍ପୁନଂ ମାଣଵଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ସୋ ଏଵମାହ ‘‘କିଂ ପନ, ମହାରାଜ, ଏକଂସେନ ଚୋରଗହଣଂ ରୋଚେଥା’’ତି? ‘‘ଆମ, ତାତା’’ତି। ତେନ ହି ‘‘ଅସୁକୋ ଚ ଅସୁକୋ ଚ ଚୋରୋ’’ତି ପରିସମଜ୍ଝେ ପକାସେମୀତି। ‘‘ଏଵଂ କରୋହି, ତାତା’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ଦେତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ଦାନି ଚୋର’’ନ୍ତି ସନ୍ନିପତିତେ ମହାଜନେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୫୮।

‘‘ସୁଣନ୍ତୁ ମେ ଜାନପଦା, ନେଗମା ଚ ସମାଗତା;

ଯତୋଦକଂ ତଦାଦିତ୍ତଂ, ଯତୋ ଖେମଂ ତତୋ ଭଯଂ।

୫୯।

‘‘ରାଜା ଵିଲୁମ୍ପତେ ରଟ୍ଠଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ ପୁରୋହିତୋ;

ଅତ୍ତଗୁତ୍ତା ଵିହରଥ, ଜାତଂ ସରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯତୋଦକଂ ତଦାଦିତ୍ତନ୍ତି ଯଂ ଉଦକଂ ତଦେଵ ଆଦିତ୍ତଂ। ଯତୋ ଖେମନ୍ତି ଯତୋ ରାଜତୋ ଖେମେନ ଭଵିତବ୍ବଂ, ତତୋଵ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ଅତ୍ତଗୁତ୍ତା ଵିହରଥାତି ତୁମ୍ହେ ଇଦାନି ଅନାଥା ଜାତା, ଅତ୍ତାନଂ ମା ଵିନାସେଥ, ଅତ୍ତନାଵ ଗୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଧନଧଞ୍ଞଂ ରକ୍ଖଥ, ରାଜା ନାମ ମହାଜନସ୍ସ ପଟିସରଣଂ, ତତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ଵିଲୋପଖାଦକଚୋରା, ସଚେ ଚୋରେ ଗଣ୍ହିତୁକାମତ୍ଥ, ଇମେ ଦ୍ୱେ ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମକରଣଂ କରୋଥାତି।

ତେ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ରକ୍ଖଣାରହୋପି ସମାନୋ ଇଦାନି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଉପରି ଦୋସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡିକଂ ସଯମେଵ ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଚୋରଂ ପରିଯେସାପେତି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାଯ ପୁନ ଚୋରକମ୍ମସ୍ସ ଅକରଣତ୍ଥାଯ ମାରେମ ନଂ ପାପରାଜାନ’’ନ୍ତି। ତେ ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରାଦିହତ୍ଥା ଉଟ୍ଠାଯ ତତ୍ଥେଵ ରାଜାନଞ୍ଚ ପୁରୋହିତଞ୍ଚ ପୋଥେତ୍ୱା ଜୀଵିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠପେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଉପାସକ, ପଥଵିଯଂ ପଦସଞ୍ଜାନନଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଏଵଂ ଆକାସେ ପଦଂ ସଞ୍ଜାନିଂସୂ’’ତି ଵତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉପାସକୋ ଚ ପୁତ୍ତୋ ଚ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା। ତଦା ପିତା କସ୍ସପୋ ଅହୋସି, ପଦକୁସଲମାଣଵୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପଦକୁସଲମାଣଵଜାତକଵଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୩୩] ୭। ଲୋମସକସ୍ସପଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଅସ୍ସ ଇନ୍ଦସମୋ ରାଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ ସିନେରୁକମ୍ପନୱାତୋ କିଂ ପୁରାଣପଣ୍ଣାନି ନ କମ୍ପେସ୍ସତି, ଯସସମଙ୍ଗିନୋପି ସପ୍ପୁରିସା ଆୟସକ୍କଂ ପାପୁଣନ୍ତି, କିଲେସା ନାମେତେ ପରିସୁଦ୍ଧସତ୍ତେପି ସଂକିଲିଟ୍ଠେ କରୋନ୍ତି, ପଗେୱ ତାଦିସ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋ ନାମ ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋ ଚ କସ୍ସପୋ ନାମ ଦ୍ୱେ ସହାୟକା ହୁତ୍ୱା ଏକାଚରିୟକୁଲେ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାସି। କସ୍ସପୋ ଚିନ୍ତେସି ''ମୟ୍ହଂ ସହାୟୋ ରାଜା ଜାତୋ, ଇଦାନି ମେ ମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ଦସ୍ସତି, କିଂ ମେ ଇସ୍ସରିୟେନ, ଅହଂ ମାତାପିତରୋ ଚ ରାଜାନଞ୍ଚ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ରାଜାନଞ୍ଚ ମାତାପିତରୋ ଚ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିୟାୟ ଯାପେନ୍ତୋ ୱିହାସି। ପବ୍ବଜିତଂ ପନ ନଂ ''ଲୋମସକସ୍ସପୋ''ତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ସୋ ପରମଜିତିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ଘୋରତପୋ ତାପସୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ କମ୍ପି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଅୟଂ ତାପସୋ ଅତିୱିୟ ଉଗ୍ଗତେଜୋ ସକ୍କଭାୱାପି ମଂ ଚାୱେୟ୍ୟ, ବାରାଣସିରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ତପମସ୍ସ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ସକ୍କାନୁଭାୱେନ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟେ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକଲଗବ୍ଭଂ ସରୀରପ୍ପଭାୟ ଓଭାସେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଆକାସେ ଠିତୋ ''ଉଟ୍ଠେହି, ମହାରାଜା''ତି ରାଜାନଂ ପବୋଧେସି। ''କୋସି ତ୍ୱ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ସକ୍କୋହମସ୍ମୀ''ତି ଆହ। ''କିମତ୍ଥଂ ଆଗତୋସୀ''ତି? ''ମହାରାଜ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଏକରଜ୍ଜଂ ଇଚ୍ଛସି, ନ ଇଚ୍ଛସୀ''ତି? ''କିସ୍ସ ନ ଇଚ୍ଛାମୀ''ତି? ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ''ତେନ ହି ଲୋମସକସ୍ସପଂ ଆନେତ୍ୱା ପସୁଘାତୟଞ୍ଞଂ ଯଜାପେହି, ସକ୍କସମୋ ଅଜରାମରୋ ହୁତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୦।

''ଅସ୍ସ ଇନ୍ଦସମୋ ରାଜ, ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ଅଜରାମରୋ;

ସଚେ ତ୍ୱଂ ଯଞ୍ଞଂ ଯାଜେୟ୍ୟ, ଇସିଂ ଲୋମସକସ୍ସପ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାତି ଭୱିସ୍ସସି। ଯାଜେୟ୍ୟାତି ସଚେ ତ୍ୱଂ ଅରଞ୍ଞାୟତନତୋ ଇସିଂ ଲୋମସକସ୍ସପଂ ଆନେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଂ ଯଜେୟ୍ୟାସୀତି।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସକ୍କୋ ''ତେନ ହି ମା ପପଞ୍ଚଂ କରୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ରାଜା ପୁନଦିୱସେ ସେୟ୍ୟଂ ନାମ ଅମଚ୍ଚଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ମୟ୍ହଂ ପିୟସହାୟକସ୍ସ ଲୋମସକସ୍ସପସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଏୱଂ ୱଦେହି 'ରାଜା କିର ତୁମ୍ହେହି ପସୁଘାତୟଞ୍ଞଂ ଯଜାପେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଏକରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ଯତ୍ତକଂ ପଦେସଂ ଇଚ୍ଛଥ, ତତ୍ତକଂ ଦସ୍ସତି, ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛଥା'''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ତାପସସ୍ସ ୱସନୋକାସଜାନନତ୍ଥଂ ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଏକେନ ୱନଚରକେନ ''ଅହଂ ଜାନାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ତଂ ସାସନଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ''ସେୟ୍ୟ କିଂ ନାମେତଂ କଥେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୧।

''ସସମୁଦ୍ଦପରିୟାୟଂ, ମହିଂ ସାଗରକୁଣ୍ଡଲଂ;

ନ ଇଚ୍ଛେ ସହ ନିନ୍ଦାୟ, ଏୱଂ ସେୟ୍ୟ ୱିଜାନହି।

୬୨।

''ଧିରତ୍ଥୁ ତଂ ଯସଲାଭଂ, ଧନଲାଭଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଯା ୱୁତ୍ତି ୱିନିପାତେନ, ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ୱା।

୬୩।

‘‘ଅପି ଚେ ପତ୍ତମାଦାଯ, ଅନଗାରୋ ପରିବ୍ବଜେ;

ସାଯେୱ ଜୀୱିକା ସେଯ୍ୟୋ, ଯା ଚାଧମ୍ମେନ ଏସନା।

୬୪।

‘‘ଅପି ଚେ ପତ୍ତମାଦାଯ, ଅନଗାରୋ ପରିବ୍ବଜେ;

ଅଞ୍ଞଂ ଅହିଂସଯଂ ଲୋକେ, ଅପି ରଜ୍ଜେନ ତଂ ୱର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସସମୁଦ୍ଦପରିଯାଯନ୍ତି ସସମୁଦ୍ଦପରିକ୍ଖେପଂ। ସାଗରକୁଣ୍ଡଲନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଦୀପେ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତସାଗରେହି କଣ୍ଣୱଲିଯା ଠପିତକୁଣ୍ଡଲେହି ୱିଯ ସମନ୍ନାଗତଂ। ସହ ନିନ୍ଦାଯାତି ‘‘ଇମିନା ପସୁଘାତକମ୍ମଂ କତ’’ନ୍ତି ଇମାଯ ନିନ୍ଦାଯ ସହ ଚକ୍କୱାଳଅପରିଯନ୍ତଂ ମହାପଥୱିଂ ନ ଇଚ୍ଛାମୀତି ୱଦତି। ଯା ୱୁତ୍ତି ୱିନିପାତେନାତି ନରକେ ୱିନିପାତକମ୍ମେନ ଯା ଚ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତି ହୋତି, ତଂ ଧିରତ୍ଥୁ, ଗରହାମି ତଂ ୱୁତ୍ତିନ୍ତି ଦୀପେତି। ସାଯେୱ ଜୀୱିକାତି ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ପରଘରାନି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହାରପରିଯେସନଜୀୱିକାୱ ଯସଧନଲାଭତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ୱରତରାତି ଅତ୍ଥୋ ଅପି ରଜ୍ଜେନ ତଂ ୱରନ୍ତି ତଂ ଅନଗାରସ୍ସ ସତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅୱିହିଂସନ୍ତସ୍ସ ପରିବ୍ବଜନଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରଜ୍ଜେନପି ୱରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅମଚ୍ଚୋ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ କିଂ ସକ୍କା କାତୁ’’ନ୍ତି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ପୁନ ସକ୍କୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ମହାରାଜ, ଲୋମସକସ୍ସପଂ ଆନେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଂ ନ ଯଜାପେସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ମଯା ପେସିତୋପି ନାଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ଚନ୍ଦୱତିଂ କୁମାରିକଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସେଯ୍ୟଂ ତଥେୱ ପେସେତ୍ୱା ‘ସଚେ କିର ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିସ୍ସସି, ରାଜା ତେ ଇମଂ କୁମାରିକଂ ଦସ୍ସତୀ’ତି ୱଦାପେହି, ଅଦ୍ଧା ସୋ କୁମାରିକାଯ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସେଯ୍ୟସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଧୀତରଂ ଅଦାସି। ସୋ ରାଜଧୀତରଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଦେୱଚ୍ଛରପଟିଭାଗଂ ରାଜଧୀତରଂ ତସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଇସି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଂ ଓଲୋକେସି, ସହ ଓଲୋକନେନେୱ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଝାନା ପରିହାଯି। ଅମଚ୍ଚୋ ତସ୍ସ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ସଚେ କିର ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିସ୍ସଥ, ରାଜା ତେ ଇମଂ ଦାରିକଂ ପାଦପରିଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ସୋ କିଲେସୱସେନ କମ୍ପନ୍ତୋ ‘‘ଇମଂ କିର ମେ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ, ଯଞ୍ଞଂ ଯଜନ୍ତସ୍ସ ତେ ଦସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ ଇମଂ ଲଭନ୍ତୋ ଯଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସହେୱ ଜଟାହି ଅଲଙ୍କତରଥଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ବାରାଣସିଂ ଅଗମାସି। ରାଜାପି ‘‘ଆଗଚ୍ଛତି କିରା’’ତି ସୁତ୍ୱା ଯଞ୍ଞୱାଟେ କମ୍ମଂ ପଟ୍ଠପେସି। ଅଥ ନଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜାହି, ଅହଂ ଇନ୍ଦସମୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଯଞ୍ଞପରିଯୋସାନେ ତେ ଧୀତରଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। କସ୍ସପୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପୁନଦିୱସେ ତଂ ଆଦାଯ ଚନ୍ଦୱତିଯା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଯଞ୍ଞୱାଟଂ ଗତୋ। ତତ୍ଥ ହତ୍ଥିଅସ୍ସୋସଭାଦିସବ୍ବଚତୁପ୍ପଦା ପଟିପାଟିଯା ଠପିତାୱ ଅହେସୁଂ। କସ୍ସପୋ ତେ ସବ୍ବେ ହନିତ୍ୱାୱ ଘାତେତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିତୁଂ ଆରଭି। ଅଥ ନଂ ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତୋ ମହାଜନୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ତେ ଲୋମସକସ୍ସପ ଅଯୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ, କିଂ ନାମେତଂ କରୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୫।

‘‘ବଲଂ ଚନ୍ଦୋ ବଲଂ ସୁରିଯୋ, ବଲଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା;

ବଲଂ ୱେଲା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ, ବଲାତିବଲମିତ୍ଥିଯୋ।

୬୬।

‘‘ଯଥା ଉଗ୍ଗତପଂ ସନ୍ତଂ, ଇସିଂ ଲୋମସକସ୍ସପଂ;

ପିତୁ ଅତ୍ଥା ଚନ୍ଦୱତୀ, ୱାଜପେଯ୍ୟଂ ଅଯାଜଯୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବଲଂ ଚନ୍ଦୋ ବଲଂ ସୁରିୟୋତି ମହନ୍ଧକାରୱିଧମନେ ଅଞ୍ଞଂ ବଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଚନ୍ଦିମସୂରିୟାୱେଭ୍ଥ ବଲୱନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠୱିସୟୱେଗସହନେ ଖନ୍ତିବଲଞାଣବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ସମିତପାପବାହିତପାପା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା। ବଲଂ ୱେଲା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସାତି ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଉଦକଂ ଆୱରିତ୍ୱା ୱିନାସେତୁଂ ସମତ୍ଥତାୟ ୱେଲା ବଲଂ ନାମ। ବଲାତିବଲମିତ୍ଥିୟୋତି ଇତ୍ଥିୟୋ ପନ ୱିସଦଞାଣେପି ଅୱୀତରାଗେ ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଆନେତ୍ୱା ୱିନାସେତୁଂ ସମତ୍ଥତାୟ ତେହି ସବ୍ବେହି ବଲେହିପି ଅତିବଲା ନାମ, ସବ୍ବବଲେହି ଇତ୍ଥିବଲମେୱ ମହନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଥାତି ୟସ୍ମା। ପିତୁ ଅତ୍ଥାତି ପିତୁ ୱୁଡ୍ଢିଅତ୍ଥାୟ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟସ୍ମା ଇମଂ ଉଗ୍ଗତପଂ ସମାନଂ ସୀଲାଦିଗୁଣାନଂ ଏସିତତ୍ତା ଇସିଂ ଅୟଂ ଚନ୍ଦୱତୀ ନିସ୍ସୀଲଂ କତ୍ୱା ପିତୁ ୱୁଡ୍ଢିଅତ୍ଥାୟ ୱାଜପେୟ୍ୟଂ ୟଞ୍ଞଂ ୟାଜେତି, ତସ୍ମା ଜାନିତବ୍ବମେତଂ ‘‘ବଲାତିବଲମିତ୍ଥିୟୋ’’ତି।

ତସ୍ମିଂ ସମୟେ କସ୍ସପୋ ୟଞ୍ଞଂ ୟଜନତ୍ଥାୟ ‘‘ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଗୀୱାୟଂ ପହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଖଗ୍ଗରତନଂ ଉକ୍ଖିପି। ହତ୍ଥୀ ତଂ ଦିସ୍ୱା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ମହାରୱଂ ରୱି। ତସ୍ସ ରୱଂ ସୁତ୍ୱା ସେସାପି ହତ୍ଥିଅସ୍ସୋସଭାଦୟୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତା ଭୟେନ ୱିରୱିଂସୁ। ମହାଜନୋପି ୱିରୱି। କସ୍ସପୋ ତଂ ମହାୱିରୱଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜଟାଦୀନି ଓଲୋକେସି। ଅଥସ୍ସ ଜଟାମସ୍ସୁକଚ୍ଛଲୋମାନି ପାକଟାନି ଅହେସୁଂ। ସୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅନନୁରୂପଂ ୱତ ମେ ପାପକମ୍ମଂ କତ’’ନ୍ତି ସଂୱେଗଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୭।

‘‘ତଂ ଲୋଭପକତଂ କମ୍ମଂ, କଟୁକଂ କାମହେତୁକଂ;

ତସ୍ସ ମୂଲଂ ଗୱେସିସ୍ସଂ, ଛେଚ୍ଛଂ ରାଗଂ ସବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ୟଂ ଏତଂ ମୟା ଚନ୍ଦୱତିୟା ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତେନ ଲୋଭେନ ପକତଂ କାମହେତୁକଂ ପାପକଂ, ତଂ କଟୁକଂ ତିଖିଣୱିପାକଂ। ତସ୍ସାହଂ ଅୟୋନିସୋମନସିକାରସଙ୍ଖାତଂ ମୂଲଂ ଗୱେସିସ୍ସଂ, ଅଲଂ ମେ ଇମିନା ଖଗ୍ଗେନ, ପଞ୍ଞାଖଗ୍ଗଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୁଭନିମିତ୍ତବନ୍ଧନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସବନ୍ଧନଂ ରାଗଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ମା ଭାୟି ସମ୍ମ, ଇଦାନି ତେ ଚନ୍ଦୱତିଂ କୁମାରିଞ୍ଚ ରଟ୍ଠଞ୍ଚ ସତ୍ତରତନରାସିଞ୍ଚ ଦସ୍ସାମି, ୟଜାହି ୟଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା କସ୍ସପୋ ‘‘ନ ମେ, ମହାରାଜ, ଇମିନା କିଲେସେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଓସାନଗାଥମାହ –

୬୮।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ କାମେ ସୁବହୂପି ଲୋକେ, ତପୋୱ ସେୟ୍ୟୋ କାମଗୁଣେହି ରାଜ;

ତପୋ କରିସ୍ସାମି ପହାୟ କାମେ, ତୱେୱ ରଟ୍ଠଂ ଚନ୍ଦୱତୀ ଚ ହୋତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁବହୂପୀତି ଅତିବହୁକେପି। ତପୋ କରିସ୍ସାମୀତି ସୀଲସଂୟମତପମେୱ କରିସ୍ସାମି।

ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା କସିଣଂ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ନଟ୍ଠଂ ୱିସେସଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ୟଞ୍ଞାୱାଟଂ ୱିଦ୍ଧଂସାପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଅଭୟଦାନଂ ଦାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ୟାଚନ୍ତସ୍ସେୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ୟାୱଜୀୱଂ ଠତ୍ୱା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ସେୟ୍ୟୋ ମହାଅମଚ୍ଚୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଲୋମସକସ୍ସପୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଲୋମସକସ୍ସପଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୩୪] ୮। ଚକ୍କୱାକଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାସାଯଓତ୍ଥେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଲୋଲୋ ଅହୋସି ପଚ୍ଚଯଲୁଦ୍ଧୋ, ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯଓତ୍ତାଦୀନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପାତୋଓ ସାଓତ୍ଥିଂ ପଓିସିତ୍ୱା ଓିସାଖାଯ ଗେହେ ଅନେକଖାଦନୀଯପରିଓାରଂ ଯାଗୁଂ ପିଓିତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସସାଲିମଂସୋଦନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାପି ତେନ ଅତିତ୍ତୋ ତତୋ ଚୂଳଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ମହାଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ କୋସଲରଞ୍ଞୋତି ତେସଂ ତେସଂ ନିଓେସନାନି ସନ୍ଧାଯ ଓିଚରି। ଅଥେକଦିଓସଂ ତସ୍ସ ଲୋଲଭାଓଂ ଆରବ୍ଭ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ଓୁତ୍ତେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଲୋଲୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଓୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ କସ୍ମା ଲୋଲୋସି, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଲୋଲଭାଓେନ ବାରାଣସିଯଂ ହତ୍ଥିକୁଣପାଦୀନି ଖାଦିତ୍ୱା ଓିଚରନ୍ତୋ ତେହି ଅତିତ୍ତୋ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଓିଚରନ୍ତୋ ହିମଓନ୍ତଂ ପଓିଟ୍ଠୋ''ତି ଓତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକୋ ଲୋଲକାକୋ ବାରାଣସିଯଂ ହତ୍ଥିକୁଣପାଦୀନି ଖାଦିତ୍ୱା ଓିଚରନ୍ତୋ ତେହି ଅତିତ୍ତୋ ''ଗଙ୍ଗାକୂଲେ ମଚ୍ଛମତଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମତମଚ୍ଛେ ଖାଦନ୍ତୋ କତିପାହଂ ଓସିତ୍ୱା ହିମଓନ୍ତଂ ପଓିସିତ୍ୱା ନାନାଫଲାଫଲାନି ଖାଦନ୍ତୋ ବହୁମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଂ ମହନ୍ତଂ ପଦୁମସରଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣେ ଦ୍ୱେ ଚକ୍କଓାକେ ସେଓାଲଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଓସନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ଅତିଓିଯ ଓଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା, ଇମେସଂ ଭୋଜନଂ ମନାପଂ ଭଓିସ୍ସତି, ଇମେସଂ ଭୋଜନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅହମ୍ପି ତଦେଓ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣୋ ଭଓିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ସାଖପରିଯନ୍ତେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତେସଂ ପସଂସନପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ କଥେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୯।

''କାସାଯଓତ୍ଥେ ସକୁଣେ ଓଦାମି, ଦୁଓେ ଦୁଓେ ନନ୍ଦମନେ ଚରନ୍ତେ;

କଂ ଅଣ୍ଡଜଂ ଅଣ୍ଡଜା ମାନୁସେସୁ, ଜାତିଂ ପସଂସନ୍ତି ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂଥା''ତି।

ତତ୍ଥ କାସାଯଓତ୍ଥେତି ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣେ କାସାଯଓତ୍ଥେ ଓିଯ। ଦୁଓେ ଦୁଓେତି ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ହୁତ୍ୱା। ନନ୍ଦମନେତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେ। କଂ ଅଣ୍ଡଜଂ ଅଣ୍ଡଜା ମାନୁସେସୁ ଜାତିଂ ପସଂସନ୍ତୀତି ଅମ୍ଭୋ ଅଣ୍ଡଜା ତୁମ୍ହେ ମନୁସ୍ସେସୁ ପସଂସନ୍ତା କଂ ଅଣ୍ଡଜଂ ଜାତିଂ କତରଂ ନାମ ଅଣ୍ଡଜନ୍ତି ଓତ୍ୱା ପସଂସନ୍ତି, କଂ ସକୁଣଂ ନାମାତି ଓତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଓଣ୍ଣେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ''କଂ ଅଣ୍ଡଜଂ ଅଣ୍ଡଜମାନୁସେସୂ''ତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତୁମ୍ହେ ଅଣ୍ଡଜେସୁ ଚ ମାନୁସେସୁ ଚ କତରଂ ଅଣ୍ଡଜନ୍ତି ଓତ୍ୱା ପସଂସନ୍ତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚକ୍କଓାକୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୦।

''ଅମ୍ହେ ମନୁସ୍ସେସୁ ମନୁସ୍ସହିଂସ, ଅନୁବ୍ବତେ ଚକ୍କଓାକେ ଓଦନ୍ତି;

କଲ୍ୟାଣଭାଓମ୍ହେ ଦିଜେସୁ ସମ୍ମତା, ଅଭିରୂପା ଓିଚରାମ ଅଣ୍ଣଓେ''ତି।

ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସହିଂସାତି କାକୋ ମନୁସ୍ସେ ହିଂସତି ଓିହେଠେତି, ତେନ ନଂ ଏଓଂ ଆଲପତି। ଅନୁବ୍ବତେତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନୁଗତେ ସମ୍ମୋଦମାନେ ଓିଯସଂଓାସେ। ଚକ୍କଓାକେତି ଚକ୍କଓାକା ନାମ ସା ଅଣ୍ଡଜଜାତୀତି ପସଂସନ୍ତି ଓଣ୍ଣେନ୍ତି କଥେନ୍ତି। ଦିଜେସୂତି ଯତ୍ତକା ପକ୍ଖିନୋ ନାମ, ତେସୁ ମଯଂ ''କଲ୍ୟାଣଭାଓା''ତିପି ମନୁସ୍ସେସୁ ସମ୍ମତା। ଦୁତିଯେ ଅତ୍ଥଓିକପ୍ପେ ମନୁସ୍ସେସୁ ଅମ୍ହେ ''ଚକ୍କଓାକା''ତିପି ଓଦନ୍ତି, ଦିଜେସୁ ପନ ମଯଂ ''କଲ୍ୟାଣଭାଓା''ତି ସମ୍ମତା, ''କଲ୍ୟାଣଭାଓା''ତି ନୋ ଦିଜା ଓଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଣ୍ଣଓେତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସରୋ ''ଅଣ୍ଣଓୋ''ତି ଓୁତ୍ତୋ, ଇମସ୍ମିଂ ପଦୁମସରେ ମଯମେଓ ଦ୍ୱେ ଜନା ପରେସଂ ଅହିଂସନତୋ ଅଭିରୂପା ଓିଚରାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିସ୍ସାଯ ପନ ଗାଥାଯ ଚତୁତ୍ଥପଦଂ ''ନ ଘାସହେତୂପି କରୋମ ପାପ''ନ୍ତି ପଠନ୍ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯସ୍ମା ମଯଂ ଘାସହେତୂପି ପାପଂ ନ କରୋମ, ତସ୍ମା ''କଲ୍ୟାଣଭାଓା''ତି ଅମ୍ହେ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ଦିଜେସୁ ଚ ସମ୍ମତା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କାକୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୧।

‘‘କିଂ ଅଣ୍ଡଏ କାନି ଫଲାନି ଭୁଞ୍ଜେ, ମଂସଂ କୁତୋ ଖାଦଥ ଚକ୍କୱାକା;

କିଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜଥ ୱୋ ଅନୋମା, ବଲଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣୋ ଚ ଅନପ୍ପରୂପା’’ତି।

ତତ୍ଥ କିନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଆଲପନଂ, କିଂ ଭୋ ଚକ୍କୱାକାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଣ୍ଡଏତି ଇମସ୍ମିଂ ସରେ। ଭୁଞ୍ଜେତି ଭୁଞ୍ଜଥ, କିଂ ଭୁଞ୍ଜଥାତି ଅତ୍ଥୋ ମଂସଂ କୁତୋ ଖାଦଥାତି କତରପାଣାନଂ ସରୀରତୋ ମଂସଂ ଖାଦଥ। ଭୁଞ୍ଜଥ ୱୋତି ୱୋକାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ପରପଦେନ ୱାସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ‘‘ବଲଞ୍ଚ ୱା ୱଣ୍ଣୋ ଚ ଅନପ୍ପରୂପା’’ତି।

ତତୋ ଚକ୍କୱାକୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୭୨।

‘‘ନ ଅଣ୍ଡଏ ସନ୍ତି ଫଲାନି ଧଙ୍କ, ମଂସଂ କୁତୋ ଖାଦିତୁଂ ଚକ୍କୱାକେ;

ସେୱାଲଭକ୍ଖମ୍ହ ଅପାଣଭୋଜନା, ନ ଘାସହେତୂପି କରୋମ ପାପ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଚକ୍କୱାକେତି ଚକ୍କୱାକସ୍ସ। ଅପାଣଭୋଜନାତି ପାଣକରହିତୌଦକଭୋଜନା। ଅମ୍ହାକଞ୍ହି ସେୱାଲଞ୍ଚେୱ ଉଦକଞ୍ଚ ଭୋଜନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ନ ଘାସହେତୂତି ତୁମ୍ହାଦିସା ୱିୟ ମୟଂ ଘାସହେତୁ ପାପଂ ନ କରୋମାତି।

ତତୋ କାକୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୩।

‘‘ନ ମେ ଇଦଂ ରୁଚ୍ଚତି ଚକ୍କୱାକ, ଅସ୍ମିଂ ଭୱେ ଭୋଜନସନ୍ନିକାସୋ;

ଅହୋସି ପୁବ୍ବେ ତତୋ ମେ ଅଞ୍ଞଥା, ଇଚ୍ଚେୱ ମେ ୱିମତି ଏତ୍ଥ ଜାତା।

୭୪।

‘‘ଅହମ୍ପି ମଂସାନି ଫଲାନି ଭୁଞ୍ଜେ, ଅନ୍ନାନି ଚ ଲୋଣିୟତେଲିୟାନି;

ରସଂ ମନୁସ୍ସେସୁ ଲଭାମି ଭୋତ୍ତୁଂ, ସୂରୋୱ ସଙ୍ଗାମମୁଖଂ ୱିଜେତ୍ୱା;

ନ ଚ ମେ ତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଚକ୍କୱାକ ୟଥା ତୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଭୁଞ୍ଜାନଭୋଜନଂ ମୟ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତି। ଅସ୍ମିଂ ଭୱେ ଭୋଜନସନ୍ନିକାସୋତି ଇମସ୍ମିଂ ଭୱେ ଭୋଜନସନ୍ନିକାସୋ ୟଂ ଇମସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାକଭୱେ ଭୋଜନଂ, ତ୍ୱଂ ତେନ ସନ୍ନିକାସୋ ତଂସଦିସୋ ତଦନୁରୂପୋ ଅହୋସି, ଅତିୱିୟ ପସନ୍ନସରୀରୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ମେ ଅଞ୍ଞଥାତି ୟଂ ମୟ୍ହଂ ପୁବ୍ବେ ତୁମ୍ହେ ଦିସ୍ୱାୱ ଏତେ ଏତ୍ଥ ନାନାୱିଧାନି ଫଲାନି ଚେୱ ମଚ୍ଛମଂସଞ୍ଚ ଖାଦନ୍ତି, ତେନ ଏୱଂ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତାତି ଅହୋସି, ଇଦାନି ମେ ତତୋ ଅଞ୍ଞଥା ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଚ୍ଚେୱ ମେତି ଏତେନେୱ ମେ କାରଣେନ ଏତ୍ଥ ତୁମ୍ହାକଂ ସରୀରୱଣ୍ଣେ ୱିମତି ଜାତା ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ଏତେ ଏୱରୂପଂ ଲୂଖଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ୱଣ୍ଣୱନ୍ତୋ ଜାତା’’ତି। ଅହମ୍ପୀତି ଅହଞ୍ହି, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ । ଭୁଞ୍ଜେତି ଭୁଞ୍ଜାମି। ଅନ୍ନାନି ଚାତି ଭୋଜନାନି ଚ। ଲୋଣିୟତେଲିୟାନୀତି ଲୋଣତେଲୟୁତ୍ତାନି। ରସନ୍ତି ମନୁସ୍ସେସୁ ପରିଭୋଗଂ ପଣୀତରସଂ। ୱିଜେତ୍ୱାତି ୟଥା ସୂରୋ ୱୀରୟୋଧୋ ସଙ୍ଗାମମୁଖଂ ୱିଜେତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ତଥା ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଥା ତୱାତି ଏୱଂ ପଣୀତଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସପି ମମ ତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ ନତ୍ଥି, ୟାଦିସୋ ତୱ ୱଣ୍ଣୋ, ତେନ ତୱ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଦହାମୀତି ଦୀପେତି।

ଅଥସ୍ସ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିୟା ଅଭାୱକାରଣଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ଭାୱକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଚକ୍କୱାକୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୭୫।

‘‘ଅସୁଦ୍ଧଭକ୍ଖୋସି ଖଣାନୁପାତୀ, କିଚ୍ଛେନ ତେ ଲବ୍ଭତି ଅନ୍ନପାନଂ;

ନ ତୁସ୍ସସୀ ରୁକ୍ଖଫଲେହି ଧଙ୍କ, ମଂସାନି ୱା ଯାନି ସୁସାନମଜ୍ଝେ।

୭୬।

‘‘ଯୋ ସାହସେନ ଅଧିଗମ୍ମ ଭୋଗେ, ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଧଙ୍କ ଖଣାନୁପାତୀ;

ତତୋ ଉପକ୍କୋସତି ନଂ ସଭାୱୋ, ଉପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ୱଣ୍ଣବଲଂ ଜହାତି।

୭୭।

‘‘ଅପ୍ପମ୍ପି ଚେ ନିବ୍ବୁତିଂ ଭୁଞ୍ଜତୀ ଯଦି, ଅସାହସେନ ଅପରୂପଘାତୀ;

ବଲଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣୋ ଚ ତଦସ୍ସ ହୋତି, ନ ହି ସବ୍ବୋ ଆହାରମଯେନ ୱଣ୍ଣୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସୁଦ୍ଧଭକ୍ଖୋସୀତି ତ୍ୱଂ ଥେନେତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଭକ୍ଖନତୋ ଅସୁଦ୍ଧଭକ୍ଖୋ ଅସି। ଖଣାନୁପାତୀତି ପମାଦକ୍ଖଣେ ଅନୁପତନସୀଲୋ। କିଚ୍ଛେନତେତି ତଯା ଦୁକ୍ଖେନ ଅନ୍ନପାନଂ ଲବ୍ଭତି। ମଂସାନି ୱା ଯାନୀତି ଯାନି ୱା ସୁସାନମଜ୍ଝେ ମଂସାନି, ତେହି ନ ତୁସ୍ସସି। ତତୋତି ପଚ୍ଛା। ଉପକ୍କୋସତି ନଂ ସଭାୱୋତି ଅତ୍ତାଓ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଗରହି। ଉପକ୍କୁଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ତନାପି ପରେହିପି ଉପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଗରହିତୋ ୱିପ୍ପଟିସାରିତାଯ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଜହାସି। ନିବ୍ବୁତିଂ ଭୁଞ୍ଜତୀ ଯଦୀତି ଯଦି ପନ ପରଂ ଅୱିହେଠେତ୍ୱା ଅପ୍ପକମ୍ପି ଧମ୍ମଲଦ୍ଧଂ ନିବ୍ବୁତିଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି। ତଦସ୍ସ ହୋତୀତି ତଦା ଅସ୍ସ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସରୀରେ ବଲଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣୋ ଚ ହୋତି। ଆହାରମଯେନାତି ନାନପ୍ପକାରେନ ଆହାରେନେୱ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭୋ କାକ, ୱଣ୍ଣୋ ନାମେସ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନୋ, ସୋ ନ ଆହାରମତ୍ତେନେୱ ହୋତି, ଉତୁଚିତ୍ତକମ୍ମେହିପି ହୋତିଯେୱାତି।

ଏୱଂ ଚକ୍କୱାକୋ ଅନେକପରିଯାଯେନ କାକଂ ଗରହି। କାକୋ ହରାଯିତ୍ୱା ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ତୱ ୱଣ୍ଣେନ ଅତ୍ଥୋ, କା କା’’ତି ୱସ୍ସନ୍ତୋ ପଲାଯି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା କାକୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଚକ୍କୱାକୀ ରାହୁଲମାତା, ଚକ୍କୱାକୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଚକ୍କୱାକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୩୫] ୯। ହଲିଦ୍ଦିରାଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁତିତିକ୍ଖନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ତେରସକନିପାତେ ଚୂଳଅନାରଦଜାତକେ (ଜା। ୧। ୧୩।୪୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଅତୀତୱତ୍ଥୁମ୍ହି ପନ ସା କୁମାରିକା ତସ୍ସ ତାପସକୁମାରସ୍ସ ସୀଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥଂ ନେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ରୂପାଦିକାମଗୁଣୱିରହିତେ ଅରଞ୍ଞେ ରକ୍ଖିତସୀଲଂ ନାମ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ମନୁସ୍ସପଥେ ରୂପାଦୀନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନେ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ଏହି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀଲଂ ରକ୍ଖାହି, କିଂ ତେ ଅରଞ୍ଞେନା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୮।

‘‘ସୁତିତିକ୍ଖଂ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି, ପନ୍ତମ୍ହି ସଯନାସନେ;

ଯେ ଚ ଗାମେ ତିତିକ୍ଖନ୍ତି, ତେ ଉଳାରତରା ତଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁତିତିକ୍ଖନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଅଧିୱାସନଂ। ତିତିକ୍ଖନ୍ତୀତି ସୀତାଦୀନି ଅଧିୱାସେନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ତାପସକୁମାରୋ ‘‘ପିତା ମେ ଅରଞ୍ଞଂ ଗତୋ, ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ପିତା କିରସ୍ସ ଅତ୍ଥି, ସଚେ ମଂ ସୋ ପସ୍ସିସ୍ସତି, କାଜକୋଟିଯା ମଂ ପୋଥେତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପାପେସ୍ସତି, ମଯା ପଠମମେୱ ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ସା ‘‘ତେନ ହି ଅହଂ ମଗ୍ଗସଞ୍ଞଂ କୁରୁମାନା ପଠମତରଂ ଗମିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ପଚ୍ଛା ଆଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଗମାସି। ସୋ ତସ୍ସା ଗତକାଲେ ନେୱ ଦାରୂନି ଆହରି, ନ ପାନୀଯଂ, ନ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେସି, କେୱଲଂ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋୱ ନିସୀଦି, ପିତୁ ଆଗମନକାଲେ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ନାକାସି। ଅଥ ନଂ ପିତା ‘‘ଇତ୍ଥୀନଂ ୱସଂ ଗତୋ ଏସୋ’’ତି ଞତ୍ୱାପି ‘‘କସ୍ମା ତାତ, ନେୱ ଦାରୂନି ଆହରି, ନ ପାନୀଯଂ, ନ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେସି, ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋଯେୱ ପନ ନିସିନ୍ନୋସୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ତାପସକୁମାରୋ ‘‘ତାତ, ଅରଞ୍ଞେ କିର ରକ୍ଖିତସୀଲଂ ନାମ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ମନୁସ୍ସପଥେ ମହପ୍ଫଲଂ , ଅହଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀଲଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମି, ସହାଯୋ ମେ ମଂ ‘ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ’ତି ୱତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗତୋ, ଅହଂ ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଗମିସ୍ସାମି, ତତ୍ଥ ପନ ୱସନ୍ତେନ ମଯା କତରୋ ପୁରିସୋ ସେୱିତବ୍ବୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୭୯।

‘‘ଅରଞ୍ଞା ଗାମମାଗମ୍ମ, କିଂସୀଲଂ କିଂୱତଂ ଅହଂ;

ପୁରିସଂ ତାତ ସେୱେୟ୍ୟଂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ପିତା କଥେନ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୮୦।

‘‘ଯୋ ତେ ୱିସ୍ସାସଯେ ତାତ, ୱିସ୍ସାସଞ୍ଚ ଖମେୟ୍ୟ ତେ;

ସୁସ୍ସୂସୀ ଚ ତିତିକ୍ଖୀ ଚ, ତଂ ଭଜେହି ଇତୋ ଗତୋ।

୮୧।

‘‘ଯସ୍ସ କାଯେନ ୱାଚାଯ, ମନସା ନତ୍ଥି ଦୁକ୍କଟଂ;

ଉରସୀୱ ପତିଟ୍ଠାଯ, ତଂ ଭଜେହି ଇତୋ ଗତୋ।

୮୨।

‘‘ଯୋ ଚ ଧମ୍ମେନ ଚରତି, ଚରନ୍ତୋପି ନ ମଞ୍ଞତି;

ୱିସୁଦ୍ଧକାରିଂ ସପ୍ପଞ୍ଞଂ, ତଂ ଭଜେହି ଇତୋ ଗତୋ।

୮୩।

‘‘ହଲିଦ୍ଦିରାଗଂ କପିଚିତ୍ତଂ, ପୁରିସଂ ରାଗୱିରାଗିନଂ;

ତାଦିସଂ ତାତ ମା ସେୱି, ନିମ୍ମନୁସ୍ସମ୍ପି ଚେ ସିଯା।

୮୪।

‘‘ଆସୀୱିସଂୱ କୁପିତଂ, ମୀଳ୍ହଲିତ୍ତଂ ମହାପଥଂ;

ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜେହି, ଯାନୀୱ ୱିସମଂ ପଥଂ।

୮୫।

‘‘ଅନତ୍ଥା ତାତ ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ବାଲଂ ଅଚ୍ଚୁପସେୱତୋ;

ମାସ୍ସୁ ବାଲେନ ସଂଗଚ୍ଛି, ଅମିତ୍ତେନେୱ ସବ୍ବଦା।

୮୬।

‘‘ତଂ ତାହଂ ତାତ ଯାଚାମି, କରସ୍ସୁ ୱଚନଂ ମମ;

ମାସ୍ସୁ ବାଲେନ ସଂଗଚ୍ଛି, ଦୁକ୍ଖୋ ବାଲେହି ସଙ୍ଗମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ତେ ୱିସ୍ସାସଯେତି ଯୋ ତୱ ୱିସ୍ସାସେଯ୍ୟ। ଖମେଯ୍ୟ ତେତି ଯୋ ଚ ତୱ ଅତ୍ତନି ତଯା କତଂ ୱିସ୍ସାସଂ ଖମେଯ୍ୟ। ସୁସ୍ସୂସୀ ଚ ତିତିକ୍ଖୀ ଚାତି ତୱ ୱଚନଂ ସୁସ୍ସୂସାଯ ଚେୱ ୱଚନାଧିୱାସନେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉରସୀୱ ପତିଟ୍ଠାଯାତି ଯଥା ମାତୁ ଉରସି ପୁତ୍ତୋ ପତିଟ୍ଠାତି, ଏୱଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମାତରଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞମାନୋ ତଂ ଭଜେଯ୍ୟାସୀତି ୱଦତି। ଯୋ ଚ ଧମ୍ମେନ ଚରତୀତି ଯୋ ତିୱିଧେନ ସୁଚରିତେନ ଧମ୍ମେନ ଇରିଯତି। ନ ମଞ୍ଞତୀତି ତଥା ଚରନ୍ତୋପି ‘‘ଅହଂ ଧମ୍ମଂ ଚରାମୀ’’ତି ମାନଂ ନ କରୋତି। ୱିସୁଦ୍ଧକାରିନ୍ତି ୱିସୁଦ୍ଧାନଂ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥାନଂ କାରକଂ।

ରାଗୱିରାଗିନନ୍ତି ରାଗିନଞ୍ଚ ୱିରାଗିନଞ୍ଚ ରଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଂଖଣଞ୍ଞେୱ ୱିରଜ୍ଜନସଭାୱଂ। ନିମ୍ମନୁସ୍ସମ୍ପି ଚେ ସିଯାତି ସଚେପି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପତଲଂ ନିମ୍ମନୁସ୍ସଂ ହୋତି, ସୋୟେୱ ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ତିଟ୍ଠତି, ତଥାପି ତାଦିସଂ ମା ସେୱି। ମହାପଥନ୍ତି ଗୂଥମକ୍ଖିତଂ ମଗ୍ଗଂ ୱିଯ। ଯାନୀୱାତି ଯାନେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ। ୱିସମନ୍ତି ନିନ୍ନୋନ୍ନତଖାଣୁପାସାଣାଦିୱିସମଂ। ବାଲଂ ଅଚ୍ଚୁପସେୱତୋତି ବାଲଂ ଅପ୍ପଞ୍ଞଂ ଅତିସେୱନ୍ତସ୍ସ। ସବ୍ବଦାତି ତାତ, ବାଲେନ ସହ ସଂୱାସୋ ନାମ ଅମିତ୍ତସଂୱାସୋ ୱିଯ ସବ୍ବଦା ନିଚ୍ଚକାଲମେୱ ଦୁକ୍ଖୋ। ତଂ ତାହନ୍ତି ତେନ କାରଣେନ ତଂ ଅହଂ।

ସୋ ଏୱଂ ପିତରା ଓୱଦିତୋ ‘‘ତାତ, ଅହଂ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତୁମ୍ହାଦିସେ ପଣ୍ଡିତେ ନ ଲଭିସ୍ସାମି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ଭାଯାମି, ଇଧେୱ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋପି ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ପିତରା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ତାପସକୁମାରୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, କୁମାରିକା ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାୱ, ପିତା ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ହଲିଦ୍ଦିରାଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୩୬] ୧୦। ସମୁଗ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୁତୋନୁ ଆଗଚ୍ଛଥାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁ ମାତୁଗାମଂ ପତ୍ଥେସି, ମାତୁଗାମୋ ନାମେସ ଅସବ୍ଭୋ ଅକତଞ୍ଞୂ, ପୁବ୍ବେ ଦାନୱରକ୍ଖସା ଗିଲିତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିନା ପରିହରନ୍ତାପି ମାତୁଗାମଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଏକପୁରିସନିସ୍ସିତଂ କାତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ତ୍ୱଂ କଥଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାମେ ପହାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଫଲାଫଲେନ ଯାପେନ୍ତୋ ୱିହାସି। ତସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଅୱିଦୂରେ ଏକୋ ଦାନୱରକ୍ଖସୋ ୱସତି। ସୋ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଅଟୱିଯଂ ପନ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଞ୍ଚରଣମଗ୍ଗେ ଠତ୍ୱା ଆଗତାଗତେ ମନୁସ୍ସେ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ

ଏକା କାସିରଟ୍ଠେ କୁଲଧୀତା ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମେ ନିୱୁତ୍ଥା ହୋତି। ତସ୍ସା ଏକଦିୱସଂ ମାତାପିତୂନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମନକାଲେ ପରିୱାରମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ସୋ ଦାନୱୋ ଭେରୱରୂପେନ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ମନୁସ୍ସା ଭୀତା ଗହିତଗହିତାୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯିଂସୁ। ଦାନୱୋ ଯାନେ ନିସିନ୍ନଂ ଅଭିରୂପଂ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଗୁହଂ ନେତ୍ୱା ଭରିଯଂ ଅକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସପ୍ପିତେଲତଣ୍ଡୁଲମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଚେୱ ମଧୁରଫଲାଫଲାନି ଚ ଆହରିତ୍ୱା ତଂ ପୋସେସି, ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରେହି ଚ ନଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଏକସ୍ମିଂ କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କରଣ୍ଡକଂ ଗିଲିତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିନା ପରିହରତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ନ୍ହାଯିତୁକାମତାଯ ଏକଂ ସରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କରଣ୍ଡକଂ ଉଗ୍ଗିଲିତ୍ୱା ତଂ ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ୱିଲିମ୍ପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କାରେତ୍ୱା ''ଥୋକଂ ତୱ ସରୀରଂ ଉତୁଂ ଗଣ୍ହାପେହୀ''ତି ତଂ କରଣ୍ଡକସମୀପେ ଠପେତ୍ୱା ସଯଂ ନ୍ହାନତିତ୍ଥଂ ଓତରିତ୍ୱା ତଂ ଅନାସଙ୍କମାନୋ ଥୋକଂ ଦୂରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାଯି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ୱାଯୁସ୍ସପୁତ୍ତୋ ନାମ ୱିଜ୍ଜାଧରୋ ସନ୍ନଦ୍ଧଖଗ୍ଗୋ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛତି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏହୀ''ତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦଂ ଅକାସି, ୱିଜ୍ଜାଧରୋ ଖିପ୍ପଂ ଓତରି। ଅଥ ନଂ ସା କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦାନୱସ୍ସ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ କରଣ୍ଡକୂପରି ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କରଣ୍ଡକସମୀପଂ ଅସମ୍ପତ୍ତେଯେୱ କରଣ୍ଡକଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜାଧରସ୍ସ ଉପରି ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାଟକଂ ପାରୁପି। ଦାନୱୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କରଣ୍ଡକଂ ଅସୋଧେତ୍ୱା ''ମାତୁଗାମୋଯେୱ ମେ''ତି ସଞ୍ଞାଯ କରଣ୍ଡକଂ ଗିଲିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୁହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚିନ୍ତେସି ''ତାପସୋ ମେ ଚିରଂ ଦିଟ୍ଠୋ, ଅଜ୍ଜ ତାୱ ନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତାପସୋପି ନଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଜନାନଂ କୁଚ୍ଛିଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୭।

''କୁତୋ ନୁ ଆଗଚ୍ଛଥ ଭୋ ତଯୋ ଜନା, ସ୍ୱାଗତା ଏଥ ନିସୀଦଥାସନେ;

କଚ୍ଚିତ୍ଥ, ଭୋନ୍ତୋ କୁସଲଂ ଅନାମଯଂ, ଚିରସ୍ସମବ୍ଭାଗମନଞ୍ହି ୱୋ ଇଧା''ତି।

ତତ୍ଥ ଭୋତି ଆଲପନଂ। କଚ୍ଚିତ୍ଥାତି କଚ୍ଚି ହୋଥ ଭୱଥ ୱିଜ୍ଜଥ। ଭୋନ୍ତୋତି ପୁନ ଆଲପନ୍ତୋ ଆହ। କୁସଲଂ ଅନାମଯନ୍ତି କଚ୍ଚି ତୁମ୍ହାକଂ କୁସଲଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ। ଚିରସ୍ସମବ୍ଭାଗମନଞ୍ହି ୱୋ ଇଧାତି ଅଜ୍ଜ ତୁମ୍ହାକଂ ଇଧ ଅବ୍ଭାଗମନଞ୍ଚ ଚିରଂ ଜାତଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦାନୱୋ ''ଅହଂ ଇମସ୍ସ ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଏକକୋୱ ଆଗତୋ, ଅଯଞ୍ଚ ତାପସୋ 'ତଯୋ ଜନା'ତି ୱଦତି, କିଂ ନାମେସ କଥେତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ସଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କଥେତି, ଉଦାହୁ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଲପତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାପସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୮।

''ଅହମେୱ ଏକୋ ଇଧ ମଜ୍ଜ ପତ୍ତୋ, ନ ଚାପି ମେ ଦୁତିଯୋ କୋଚି ୱିଜ୍ଜତି;

କିମେୱ ସନ୍ଧାଯ ତେ ଭାସିତଂ ଇସେ, କୁତୋ ନୁ ଆଗଚ୍ଛଥ ଭୋ ତଯୋ ଜନା''ତି।

ତତ୍ଥ ଇଧ ମଜ୍ଜାତି ଇଧ ଅଜ୍ଜ। କିମେୱ ସନ୍ଧାଯ ତେ ଭାସିତଂ ଇସେତି ଭନ୍ତେ, ଇସି କିଂ ନାମେତଂ ସନ୍ଧାଯ ତଯା ଭାସିତଂ, ପାକଟଂ ତାୱ ମେ କତ୍ୱା କଥେହୀତି।

ତାପସୋ ''ଏକଂସେନେୱାୱୁସୋ ସୋତୁକାମୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ସୁଣାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୯।

''ତୁୱଞ୍ଚ ଏକୋ ଭରିଯା ଚ ତେ ପିଯା, ସମୁଗ୍ଗପକ୍ଖିତ୍ତନିକିଣ୍ଣମନ୍ତରେ;

ସା ରକ୍ଖିତା କୁଚ୍ଛିଗତାୱ ତେ ସଦା, ୱାଯୁସ୍ସପୁତ୍ତେନ ସହା ତହିଂ ରତା''ତି।

ତତ୍ଥ ତୁଣ୍ଡଞ୍ଚ ଏକୋତି ପଠମଂ ତାୱ ଝଂ ଏକୋ ଜନୋ। ପକ୍ଖିତନିକିଣ୍ଣମନ୍ତରେତି ପକ୍ଖିତାନିକିଣ୍ଣଅନ୍ତରେ ତଂ ତତ୍ଥ ଭରିୟଂ ରକ୍ଖିତୁକାମେନ ସଦା ତୟା ସମୁଗ୍ଗେ ପକ୍ଖିତ୍ତା ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଗ୍ଗେନ ନିକିଣ୍ଣା ଅନ୍ତରେ, ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିୟଂ ଠପିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱାୟୁସ୍ସପୁତ୍ତେନ ସହାତି ଏୱଂନାମକେନ ୱିଜ୍ଜାଧରେନ ସଦ୍ଧିଂ। ତହିଂ ରତାତି ତତ୍ଥ ତୱ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିୟଞ୍ଞେୱ କିଲେସରତିୟା ରତା। ସୋ ଦାନି ଝଂ ମାତୁଗାମଂ ''ଏକଂ ପୁରିସନିସ୍ସିତଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି କୁଚ୍ଛିନାପି ପରିହରନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଜାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚରସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦାନୱୋ ''ୱିଜ୍ଜାଧରା ନାମ ବହୁମାୟା ହୋନ୍ତି, ସଚସ୍ସ ଖଗ୍ଗୋ ହତ୍ଥଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, କୁଚ୍ଛିଂ ମେ ଫାଲେତ୍ୱାପି ପଲାୟିସ୍ସତୀ''ତି ଭୀତତସିତୋ ହୁତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ କରଣ୍ଡକଂ ଉଗ୍ଗିଲିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଠପେସି। ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୯୦।

''ସଂୱିଗ୍ଗରୂପୋ ଇସିନା ୱିୟାକତୋ, ସୋ ଦାନୱୋ ତତ୍ଥ ସମୁଗ୍ଗମୁଗ୍ଗିଲି;

ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ଭରିୟଂ ସୁଚିମାଲଧାରିନିଂ, ୱାୟୁସ୍ସପୁତ୍ତେନ ସହା ତହିଂ ରତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଦକ୍ଖୀତି ସୋ କରଣ୍ଡକଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସ।

କରଣ୍ଡକେ ପନ ୱିୱଟମତ୍ତେୟେୱ ୱିଜ୍ଜାଧରୋ ୱିଜ୍ଜଂ ଜପ୍ପିତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦାନୱୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଥୁତିପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୯୧।

''ସୁଦିଟ୍ଠରୂପମୁଗ୍ଗତପାନୁୱତ୍ତିନା, ହୀନା ନରା ଯେ ପମଦାୱସଂ ଗତା;

ୟଥା ହୱେ ପାଣରିୱେତ୍ଥ ରକ୍ଖିତା, ଦୁଟ୍ଠା ମୟୀ ଅଞ୍ଞମଭିପ୍ପମୋଦୟି।

୯୨।

''ଦିୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ ମୟା ଉପଟ୍ଠିତା, ତପସ୍ସିନା ଜୋତିରିୱା ୱନେ ୱସଂ;

ସା ଧମ୍ମମୁକ୍କମ୍ମ ଅଧମ୍ମମାଚରି, ଅକିରିୟରୂପୋ ପମଦାହି ସନ୍ଥୱୋ।

୯୩।

''ସରୀରମଜ୍ଝମ୍ହି ଠିତାତି ମଞ୍ଞହଂ, ମୟ୍ହଂ ଅୟନ୍ତି ଅସତିଂ ଅସଞ୍ଞତଂ;

ସା ଧମ୍ମମୁକ୍କମ୍ମ ଅଧମ୍ମମାଚରି, ଅକିରିୟରୂପୋ ପମଦାହି ସନ୍ଥୱୋ।

୯୪।

''ସୁରକ୍ଖିତଂ ମେତି କଥଂ ନୁ ୱିସ୍ସସେ, ଅନେକଚିତ୍ତାସୁ ନ ହତ୍ଥି ରକ୍ଖଣା;

ଏତା ହି ପାତାଲପପାତସନ୍ନିଭା, ଏତ୍ଥପ୍ପମତ୍ତୋ ବ୍ୟସନଂ ନିଗଚ୍ଛତି।

୯୫।

‘‘ତସ୍ମା ହି ତେ ସୁଖିନୋ ୱୀତସୋକା, ଯେ ମାତୁଗାମେହି ଚରନ୍ତି ନିସ୍ସଟା;

ଏତଂ ସିୱଂ ଉତ୍ତମମାଭିପତ୍ଥଯଂ, ନ ମାତୁଗାମେହି କରେଯ୍ୟ ସନ୍ଥୱ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଦିଟ୍ଠରୂପମୁଗ୍ଗତପାନୁୱତ୍ତିନାତି ଭନ୍ତେ, ଇସି ଉଗ୍ଗତପାନୁୱତ୍ତିନା ତଯା ସୁଦିଟ୍ଠରୂପଂ ଇଦଂ କାରଣଂ। ହୀନାତି ନୀଚା। ଯଥା ହୱେ ପାଣରିୱେତ୍ଥ ରକ୍ଖିତାତି ଅଯଂ ମଯା ଅତ୍ତନୋ ପାଣା ୱିଯ ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ପରିହରନ୍ତେନ ରକ୍ଖିତା। ଦୁଟ୍ଠା ମଯୀତି ଇଦାନି ମଯି ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଦୁଟ୍ଠା ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ଅଭିପ୍ପମୋଦତି। ଜୋତିରିୱା ୱନେ ୱସନ୍ତି ୱନେ ୱସନ୍ତେନ ତପସ୍ସିନା ଅଗ୍ଗି ୱିଯ ମଯା ଉପଟ୍ଠିତା ପରିଚରିତା। ସା ଧମ୍ମମୁକ୍କମ୍ମାତି ସା ଏସା ଧମ୍ମଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା। ଅକିରିଯରୂପୋତି ଅକତ୍ତବ୍ବରୂପୋ। ସରୀରମଜ୍ଝମ୍ହି ଠିତାତି ମଞ୍ଜୂସଂ, ମଯ୍ହଂ ଅଯନ୍ତି ଅସତିଂ ଅସଞ୍ଞତନ୍ତି ଇମଂ ଅସତିଂ ଅସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତଂ ଅସଞ୍ଞତଂ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ‘‘ମଯ୍ହଂ ସରୀରମଜ୍ଝମ୍ହି ଠିତା’’ତି ଚ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଅଯ’’ନ୍ତି ଚ ମଞ୍ଞାମି।

ସୁରକ୍ଖିତଂ ମେତି କଥଂ ନୁ ୱିସ୍ସସେତି ଅଯଂ ମଯା ସୁରକ୍ଖିତାତି କଥଂ ପଣ୍ଡିତୋ ୱିସ୍ସାସେଯ୍ୟ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ମାଦିସୋପି ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପାତାଲପପାତସନ୍ନିଭାତି ଲୋକସ୍ସାଦେନ ଦୁପ୍ପୂରଣୀଯତ୍ତା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ପାତାଲସଙ୍ଖାତେନ ପପାତେନ ସଦିସା। ଏତ୍ଥପ୍ପମତ୍ତୋତି ଏତାସୁ ଏୱରୂପାସୁ ନିଗ୍ଗୁଣାସୁ ପମତ୍ତୋ ପୁରିସୋ ମହାବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣାତି। ତସ୍ମା ହୀତି ଯସ୍ମା ମାତୁଗାମୱସଂ ଗତା ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ତସ୍ମା ଯେ ମାତୁଗାମେହି ନିସ୍ସଟା ହୁତ୍ୱା ଚରନ୍ତି, ତେ ସୁଖିନୋ। ଏତଂ ସିୱନ୍ତି ଯଦେତଂ ମାତୁଗାମତୋ ନିସ୍ସଟାନଂ ୱିସଂସଟ୍ଠାନଂ ଚରଣଂ, ଏତଂ ଝାନସୁଖମେୱ ସିୱଂ ଖେମଂ ଉତ୍ତମଂ ଅଭିପତ୍ଥେତବ୍ବଂ, ଏତଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ ମାତୁଗାମେହି ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱଂ ନ କରେଯ୍ୟାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଦାନୱୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦେସୁ ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଅହଂ ଇମାଯ ପାପଧମ୍ମାଯ ୱିଜ୍ଜାଧରେନ ମାରାପିତୋ’’ତି ମହାସତ୍ତଂ ଅଭିତ୍ଥୱି। ସୋପିସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ଇମିସ୍ସା ମା କିଞ୍ଚି ପାପଂ ଅକାସି, ସୀଲାନି ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ତଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଦାନୱୋ ‘‘ଅହଂ କୁଚ୍ଛିନା ପରିହରନ୍ତୋପି ତଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଅଞ୍ଞୋ କୋ ରକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅରଞ୍ଞମେୱ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକତାପସୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସମୁଗ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

[୪୩୭] ୧୧। ପୂତିମଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନଖୋ ମେ ରୁଚ୍ଚତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଅସଂୱରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଅଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ଅହେସୁଂ। ସତ୍ଥା ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଓୱଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ୱତ୍ୱା ଅନିଯମୱସେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଲ୍ଲଙ୍କୱରମଜ୍ଝଗତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ ରୂପାଦୀସୁ ସୁଭନିମିତ୍ତୱସେନ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସଚେ ହି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ କାଲଂ କରୋତି, ନିରଯାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତସ୍ମା ରୂପାଦୀସୁ ସୁଭନିମିତ୍ତଂ ମା ଗଣ୍ହଥ। ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ ରୂପାଦିଗୋଚରେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ରୂପାଦିଗୋଚରା ହି ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ତସ୍ମା ୱରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତତ୍ତାଯ ଅଯୋସଲାକାଯ ଆଦିତ୍ତାଯ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯ ସଜୋତିଭୂତାଯ ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସମ୍ପଲିମଟ୍ଠ’’ନ୍ତି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ରୂପଂ ଓଲୋକନକାଲୋପି ଅତ୍ଥି ଅନୋଲୋକନକାଲୋପି। ଓଲୋକନକାଲେ ସୁଭୱସେନ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଅସୁଭୱସେନେୱ ଓଲୋକେଯ୍ୟାଥ, ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରା ନ ପରିହାଯିସ୍ସଥ। କୋ ପନ ତୁମ୍ହାକଂ ଗୋଚରୋତି? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ନୱ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ୱୋ ଗୋଚରେ ଚରନ୍ତାନଂ ନ ଲଚ୍ଛତି ମାରୋ ଓତାରଂ, ସଚେ ପନ କିଲେସୱସିକା ହୁତ୍ୱା ସୁଭନିମିତ୍ତୱସେନ ଓଲୋକେସ୍ସଥ, ପୂତିମଂସସିଙ୍ଗାଲୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରା ପରିହାଯିସ୍ସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପବ୍ବତଗୁହାଯଂ ଅନେକସତା ଏଳକା ୱସନ୍ତି। ତେସଂ ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକିସ୍ସା ଗୁହାଯ ପୂତିମଂସୋ ନାମ ସିଙ୍ଗାଲୋ ୱେଣିଯା ନାମ ଭରିଯାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱସତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଭରିଯାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ତେ ଏଳକେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏକେନ ଉପାଯେନ ଇମେସଂ ମଂସଂ ଖାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପାଯେନ ଏକେକଂ ଏଳକଂ ମାରେସି। ତେ ଉଭୋପି ଏଳକମଂସଂ ଖାଦନ୍ତା ଥାମସମ୍ପନ୍ନା ଥୂଲସରୀରା ଅହେସୁଂ। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଏଳକା ପରିକ୍ଖଯଂ ଅଗମଂସୁ। ତେସଂ ଅନ୍ତରେ

ମେଣ୍ଡମାତା ନାମ ଏକା ଏଳିକା ବୁଦ୍ଧା ଅହୋସି ଉପାୟକୁସଲା। ସିଙ୍ଗାଲୋ ତଂ ମାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଭରିୟାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମନ୍ତେନ୍ତୋ "ଭଦ୍ଦେ, ଏଳଅକା ଖୀଣା, ଇମଂ ଏଳିକଂ ଏକେନ ଉପାୟେନ ଖାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଉପାୟୋ, ତ୍ୱଂ ଏକିକାୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଖୀ ହୋହି, ଅଥ ତେ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅହଂ ମତାଲୟଂ କରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଏତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା 'ଏଳିକେ ସାମିକୋ ମେ ମତୋ, ଅହଞ୍ଚ ଅନାଥା, ଠପେତ୍ୱା ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ମେ ଞାତକୋ ନତ୍ଥି, ଏହି ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମା'ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସି, ଅଥ ନଂ ଅହଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗୀୱାୟ ଡଂସିତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ।

ସା "ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଖିଭାୱଂ କତ୍ୱା ୱିସ୍ସାସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଏଳିକଂ ତଥା ଅୱୋଚ। ଏଳିକା "ଆଳିଇ ସିଙ୍ଗାଲି ତୱ ସାମିକେନ ସବ୍ବେ ମମ ଞାତକା ଖାଦିତା, ଭାୟାମି ନ ସକ୍କୋମି ଗନ୍ତୁ"ନ୍ତି ଆହ। "ଆଳିଇ, ମା ଭାୟି, ମତକୋ କିଂ କରିସ୍ସତୀ"ତି? "ଖରମନ୍ତୋ ତେ ସାମିକୋ, ଭାୟାମେୱାହ"ନ୍ତି ସା ଏୱଂ ୱତ୍ୱାପି ତାୟ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିୟମାନା "ଅଦ୍ଧା ମତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ପାୟାସି। ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ପନ "କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ତସ୍ମିଂ ଆସଙ୍କାୟ ସିଙ୍ଗାଲିଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀୟେୱ ଗଚ୍ଛତି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ତାସଂ ପଦସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା "ଆଗତା ନୁ ଖୋ ଏଳିକା"ତି ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଓଲୋକେସି। ଏଳିକା ତଂ ତଥା କରୋନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା "ଅୟଂ ପାପଧମ୍ମୋ ମଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ମାରେତୁକାମୋ ମତାଲୟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ"ତି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପଲାୟନ୍ତୀ ସିଙ୍ଗାଲିୟା "କସ୍ମା ପଲାୟସୀ"ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ କାରଣଂ କଥେନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୯୬।

"ନ ଖୋ ମେ ରୁଚ୍ଚତି ଆଳିଇ, ପୂତିମଂସସ୍ସ ପେକ୍ଖନା;

ଏତାଦିସା ସଖାରସ୍ମା, ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜୟେ"ତି।

ତତ୍ଥ ଆଳିଇତି ଆଲପନଂ, ସଖି ସହାୟିକେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତାଦିସା ସଖାରସ୍ମାତି ଏୱରୂପା ସହାୟକା ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ସହାୟକଂ ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗତା। ସିଙ୍ଗାଲୀ ତଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ତସ୍ସା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଜ୍ଝାୟମାନା ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ସିଙ୍ଗାଲୋ ଗରହନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୯୭।

"ଉମ୍ମତ୍ତିକା ଅୟଂ ୱେଣୀ, ୱଣ୍ଣେତି ପତିନୋ ସଖିଂ;

ପଜ୍ଝାୟି ପଟିଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ, ଆଗତଂ ମେଣ୍ଡମାତର"ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱେଣୀତି ତସ୍ସା ନାମଂ। ୱଣ୍ଣେତି ପତିନୋ ସଖିନ୍ତି ପଠମମେୱ ଅତ୍ତନୋ ସଖିଂ ଏଳିକଂ "ମୟି ସିନେହା ୱିସ୍ସାସିକା ଆଗମିସ୍ସତି ନୋ ସନ୍ତିକଂ, ମତାଲୟଂ କରୋହୀ"ତି ପତିନୋ ସନ୍ତିକେ ୱଣ୍ଣେତି। ଅଥ ନଂ ସା ଇଦାନି ଆଗତଂ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱାୱ ପଟିଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ମେଣ୍ଡମାତରଂ ପଜ୍ଝାୟତି ଅନୁସୋଚତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲୀ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୯୮।

"ତ୍ୱଂ ଖୋସି ସମ୍ମ ଉମ୍ମତ୍ତୋ, ଦୁମ୍ମେଧୋ ଅୱିଚକ୍ଖଣୋ;

ଯୋ ତ୍ୱଂ ମତାଲୟଂ କତ୍ୱା, ଅକାଲେନ ୱିପେକ୍ଖସୀ"ତି।

ତତ୍ଥ ଅୱିଚକ୍ଖଣୋତି ୱିଚାରଣପଞ୍ଞାରହିତୋ। ଅକାଲେନ ୱିପେକ୍ଖସୀତି ଏଠଇକାଯ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଅନାଗତାଯେୱ ଓଲୋକେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୯୯।

''ନ ଅକାଲେ ୱିପେକ୍ଖେଯ୍ଯ, କାଲେ ପେକ୍ଖେଯ୍ଯ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପୂତିମଂସୋୱ ପଜ୍ଝାଯି, ଯୋ ଅକାଲେ ୱିପେକ୍ଖତୀ''ତି। – ଅଯଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା;

ତତ୍ଥ ଅକାଲେତି କାମଗୁଣେ ଆରବ୍ଭ ସୁଭୱସେନ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦକାଲେ। ଅଯଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପଂ ଓଲୋକେତୁଂ ଅକାଲୋ ନାମ। କାଲେତି ଅସୁଭୱସେନ ଅନୁସ୍ସତିୱସେନ କସିଣୱସେନ ୱା ରୂପଗ୍ଗହଣକାଲେ। ଅଯଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପଂ ଓଲୋକେତୁଂ କାଲୋ ନାମ। ତତ୍ଥ ଅକାଲେ ସାରତ୍ତକାଲେ ରୂପଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ହରିତଚଜାତକଲୋମସକସ୍ସପଜାତକାଦୀହି ଦୀପେତବ୍ବଂ। କାଲେ ଅସୁଭୱସେନ ଓଲୋକେନ୍ତା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ଅସୁଭକମ୍ମିକତିସ୍ସତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁନା କଥେତବ୍ବଂ। ପୂତିମଂସୋୱ ପଜ୍ଝାଯୀତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥା ପୂତିମଂସସିଙ୍ଗାଲୋ ଅକାଲେ ଏଠଇକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରା ପରିହୀନୋ ପଜ୍ଝାଯତି, ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅକାଲେ ସୁଭୱସେନ ରୂପଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ସତିପଟ୍ଠାନାଦିଗୋଚରା ପରିହୀନୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ସମ୍ପରାଯେପି ସୋଚତି ପଜ୍ଝାଯତି କିଲମତୀତି।

ୱେଣୀପି ଖୋ ସିଙ୍ଗାଲୀ ପୂତିମଂସଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ''ସାମି, ମା ଚିନ୍ତେସି, ଅହଂ ତଂ ପୁନପି ଉପାଯେନ ଆନେସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଆଗତକାଲେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଆଠଇ, ତୱ ଆଗତକାଲେୟେୱ ନୋ ଅତ୍ଥୋ ଜାତୋ, ତୱ ଆଗତକାଲସ୍ମିଂୟେୱ ହି ମେ ସାମିକୋ ସତିଂ ପଟିଲଭି, ଇଦାନି ଜୀୱତି, ଏହି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୦।

''ପିଯଂ ଖୋ ଆଠଇ ମେ ହୋତୁ, ପୁଣ୍ଣପତ୍ତଂ ଦଦାହି ମେ;

ପତି ସଞ୍ଜୀୱିତୋ ମଯ୍ହଂ, ଏଯ୍ଯାସି ପିଯପୁଚ୍ଛିକା''ତି।

ତତ୍ଥ ପୁଣ୍ଣପତ୍ତଂ ଦଦାହି ମେତି ପିଯକ୍ଖାନଂ ଅକ୍ଖାଯିକା ମଯ୍ହଂ ତୁଟ୍ଠିଦାନଂ ଦେହି। ପତି ସଞ୍ଜୀୱିତୋ ମଯ୍ହନ୍ତି ମମ ସାମିକୋ ସଞ୍ଜୀୱିତୋ ଉଟ୍ଠିତୋ ଅରୋଗୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଯ୍ଯାସୀତି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛ।

ଏଠଇକା ''ଅଯଂ ପାପଧମ୍ମା ମଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମା, ଅଯୁତ୍ତଂ ଖୋ ପନ ପଟିପକ୍ଖକରଣଂ, ଉପାଯେନେୱ ନଂ ୱଞ୍ଚେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୧।

''ପିଯଂ ଖୋ ଆଠଇ ତେ ହୋତୁ, ପୁଣ୍ଣପତ୍ତଂ ଦଦାମି ତେ;

ମହତା ପରିୱାରେନ, ଏସ୍ସଂ କଯିରାହି ଭୋଜନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏସ୍ସନ୍ତି ଆଗମିସ୍ସାମି। ଆଗଚ୍ଛମାନା ଚ ଅତ୍ତନୋ ଆରକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଆଗମିସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ନଂ ସିଙ୍ଗାଲୀ ପରିୱାରଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୨।

''କୀଦିସୋ ତୁଯ୍ହଂ ପରିୱାରୋ, ଯେସଂ କାହାମି ଭୋଜନଂ;

କିଂ ନାମକା ଚ ତେ ସବ୍ବେ, ତେ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତା''ତି।

ସା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୩।

‘‘ମାଲିୟୋ ଚତୁରକ୍ଖୋ ଚ, ପିଙ୍ଗିୟୋ ଅଥ ଜମ୍ବୁକୋ;

ଏଦିସୋ ମୟ୍ହଂ ପରିୱାରୋ, ତେସଂ କୟିରାହି ଭୋଜନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତେ ମେତି ତେ ପରିୱାରେ ମୟ୍ହଂ ଆଚିକ୍ଖ। ମାଲିୟୋତିଆଦୀନି ଚତୁନ୍ନଂ ସୁନଖାନଂ ନାମାନି। ‘‘ତତ୍ଥ ଏକେକସ୍ସ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ସୁନଖସତାନି ପରିୱାରେନ୍ତି, ଏୱଂ ଦ୍ୱୀହି ସୁନଖସହସ୍ସେହି ପରିୱାରିତା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ତେ ଭୋଜନଂ ନ ଲଭିସ୍ସନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସିଙ୍ଗାଲୀ ଭୀତା ‘‘ଅଲଂ ଇମିସ୍ସା ତତ୍ଥ ଗମନେନ, ଉପାୟେନସ୍ସା ଅନାଗମନମେୱ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୪।

‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତାୟ ଅଗାରସ୍ମା, ଭଣ୍ଡକମ୍ପି ୱିନସ୍ସତି;

ଆରୋଗ୍ୟଂ ଆଠଇନୋ ୱଜ୍ଜଂ, ଇଧେୱ ୱସ ମାଗମା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଆଠଇ, ତୱ ଗେହେ ବହୁଭଣ୍ଡକଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ତେ ନିକ୍ଖନ୍ତାୟ ଅଗାରସ୍ମା ଅନାରକ୍ଖଂ ଭଣ୍ଡକଂ ୱିନସ୍ସତି, ଅହମେୱ ତେ ଆଠଇନୋ ସହାୟକସ୍ସ ଆରୋଗ୍ୟଂ ୱଜ୍ଜଂ ୱଦିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଇଧେୱ ୱସ ମାଗମାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମରଣଭୟଭୀତା ୱେଗେନ ସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟି। ତେ ପୁନ ତଂ ଠାନଂ ଆଗନ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ଅହଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱନଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପୂତିମଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା ଏକାଦସମା।

[୪୩୮] ୧୨। ଦଦ୍ଦରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୟୋତେ ପୁତ୍ତକେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ସମୟେ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଅହୋ ଆୱୁସୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜୋ ଅନରିୟୋ ଏୱଂ ଉତ୍ତମଗୁଣଧରସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଜାତସତ୍ତୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଧନୁଗ୍ଗହପୟୋଜନସିଲାପୱିଜ୍ଝନନାଳାଗିରିୱିସ୍ସଜ୍ଜନେହି ୱଧାୟ ଉପାୟଂ କରୋତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୟ୍ହଂ ୱଧାୟ ପରିସକ୍କି, ଇଦାନି ପନ ମେ ତାସମତ୍ତମ୍ପି କାତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକୋ ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ ପଞ୍ଚସତାନଂ ମାଣୱକାନଂ ସିପ୍ପଂ ୱାଚେନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟ୍ହଂ ଇଧ ୱସନ୍ତସ୍ସ ପଲିବୋଧୋ ହୋତି, ମାଣୱକାନମ୍ପି ସିପ୍ପଂ ନ ନିଟ୍ଠାତି, ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଅରଞ୍ଞାୟତନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋ ୱାଚେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ମାଣୱକାନଂ କଥେତ୍ୱା ତିଲତଣ୍ଡୁଲତେଲୱତ୍ଥାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଗ୍ଗତୋ ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ନିୱାସଂ କପ୍ପେସି, ମାଣୱାପି ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ କରିଂସୁ। ମାଣୱକାନଂ ଞାତକା ତେଲତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ପେସେନ୍ତି। ରଟ୍ଠୱାସିନୋପି ‘‘ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିୟୋ କିର ଅରଞ୍ଞେ ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ୱସନ୍ତୋ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତୀ’’ତି ତସ୍ସ ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ଅଭିହରନ୍ତି, କନ୍ତାରପ୍ପଟିପନ୍ନାପି ଦେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତରୋପି ପୁରିସୋ ଖୀରପାନତ୍ଥାୟ ସୱଚ୍ଛଂ ଧେନୁଂ ଅଦାସି। ଆଚରିୟସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲାୟ ସନ୍ତିକେ ଦ୍ୱୀହି ପୋତକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକା ଗୋଧା ୱସତି, ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାପିସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏକୋ ତିତ୍ତିରୋପି ତତ୍ଥ ନିବଦ୍ଧୱାସୋ ଅହୋସି। ସୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ମାଣୱାନଂ

ମନ୍ତେ ୱାଚେନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତଯୋପି ୱେଦେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ମାଣୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତିୱିସ୍ସାସିକା ଅହେସୁଂ।

ଅପରଭାଗେ ମାଣୱେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଅପ୍ପତ୍ତେସୁଯେୱ ଆଚରିଯୋ କାଲମକାସି। ମାଣୱା ତସ୍ସ ସରୀରଂ ଝାପେତ୍ୱା ୱାଲୁକାଯ ଥୂପଂ କତ୍ୱା ନାନାପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି। ଅଥ ନେ ତିତ୍ତିରୋ ''କସ୍ମା ରୋଦଥା''ତି ଆହ। ''ଆଚରିଯୋ ନୋ ସିପ୍ପେ ଅନିଟ୍ଠିତେଯେୱ କାଲକତୋ, ତସ୍ମା ରୋଦାମା''ତି। ''ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମା ସୋଚିତ୍ଥ, ଅହଂ ୱୋ ସିପ୍ପଂ ୱାଚେସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତ୍ୱଂ କଥଂ ଜାନାସୀ''ତି? ''ଅହଂ ଆଚରିଯେ ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଚେନ୍ତେ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତଯୋ ୱେଦେ ପଗୁଣେ ଅକାସିନ୍ତି। ତେନ ହି ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣଭାୱଂ ଅମ୍ହେ ଜାନାପେହୀ''ତି। ତିତ୍ତିରୋ ''ତେନ ହି ସୁଣାଥା''ତି ତେସଂ ଗଣ୍ଠିଟ୍ଠାନମେୱ ପଦ୍ଧତମତ୍ଥକା ନଦିଂ ଓତରନ୍ତୋ ୱିଯ ଓସାରେସି। ମାଣୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ପଟ୍ଠପେସୁଂ। ସୋପି ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯସ୍ସ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ତେସଂ ସିପ୍ପଂ ୱାଚେସି। ମାଣୱା ତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରଂ କରିତ୍ୱା ଉପରି ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣତଟ୍ଟକେ ମଧୁଲାଜାଦୀନି ଉପହରନ୍ତା ନାନାୱଣ୍ଣେହି ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେନ୍ତା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କରିଂସୁ। ''ତିତ୍ତିରୋ କିର ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ପଞ୍ଚସତେ ମାଣୱକେ ମନ୍ତଂ ୱାଚେତୀ''ତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପାକଟୋ ଅହୋସି।

ତଦା ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜସଦିସଂ ମହନ୍ତଂ ଛଣଂ ଘୋସଯିଂସୁ। ମାଣୱାନଂ ମାତାପିତରୋ ''ଛଣଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୁ''ତି ପେସେସୁଂ। ମାଣୱା ତିତ୍ତିରସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତଂ ସଦ୍ଧିଞ୍ଚ ଅସ୍ସମପଦଂ ଗୋଧଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ନଗରମେୱ ଅଗମିଂସୁ। ତଦା ଏକୋ ନିକ୍କାରୁଣିକୋ ଦୁଟ୍ଠତାପସୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ଠାନଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ଗୋଧା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ତଣ୍ଡୁଲା, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ତେଲାଦୀନି ଅତ୍ଥି, ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗୋଚରତ୍ଥାଯ ଗତା। ତାପସୋ ପାତୋୱ ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗୋଧାପୁତ୍ତକେ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦି, ଦିୱା ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତଞ୍ଚ ୱଚ୍ଛକଞ୍ଚ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦି, ସାଯଂ ଧେନୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତମ୍ପି ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଘୁରୁଘୁରାଯନ୍ତୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଗୋଧା ସାଯଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତକେ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ଉପଧାରଯମାନା ୱିଚରି। ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଗୋଧଂ ପୁତ୍ତକେ ଅଦିସ୍ୱା କମ୍ପମାନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଖନ୍ଧୱିଟପବ୍ଭନ୍ତରେ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ଠତ୍ୱା ''ଗୋଧେ ମା କମ୍ପି, ଇମିନା ପାପପୁରିସେନ ତୱ ପୁତ୍ତକା ଚ ତିତ୍ତିରୋ ଚ ୱଚ୍ଛୋ ଚ ଧେନୁ ଚ ମାରିତା, ଗୀୱାଯ ନଂ ଡଂସିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେହୀ''ତି ସଲ୍ଲପନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୫।

''ଯୋ ତେ ପୁତ୍ତକେ ଅଖାଦି, ଦିନ୍ନଭତ୍ତୋ ଅଦୂସକେ;

ତସ୍ମିଂ ଦାଠଂ ନିପାତେହି, ମା ତେ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦିନ୍ନଭତ୍ତୋତି ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାହୀତି ତଯା ଦିନ୍ନଭତ୍ତୋ। ଅଦୂସକେତି ନିଦ୍ଦୋସେ ନିରପରାଧେ। ତସ୍ମିଂ ଦାଠଂ ନିପାତେହୀତି ତସ୍ମିଂ ପାପପୁରିସେ ଚତସ୍ସୋପି ଦାଠା ନିପାତେହୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମା ତେ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱତୋତି ଜୀୱନ୍ତୋ ସଜୀୱୋ ହୁତ୍ୱା ତୱ ହତ୍ଥତୋ ଏସୋ ପାପଧମ୍ମୋ ମା ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ମୋକ୍ଖଂ ମା ଲଭତୁ, ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ଗୋଧା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୬।

''ଆକିଣ୍ଣଲୁଦ୍ଦୋ ପୁରିସୋ, ଧାତିଚେଲଂୱ ମକ୍ଖିତୋ;

ପଦେସଂ ତଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଯତ୍ଥ ଦାଠଂ ନିପାତଯେ।

୧୦୭।

''ଅକତଞ୍ଞୁସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ୱିୱରଦସ୍ସିନୋ;

ସବ୍ବଂ ଚେ ପଥୱିଂ ଦଜ୍ଜା, ନେୱ ନଂ ଅଭିରାଧଯେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଆକିଣ୍ଣଲୁଦ୍ଦୋତି ଗାଳ୍ହଲୁଦ୍ଦୋ। ଓ୍ୱରଦସ୍ସିନୋତି ଛିଦ୍ଦଂ ଓତାରଂ ପରିଯେସନ୍ତସ୍ସ। ନେଓ୍ୱ ନଂ ଅଭିରାଧଯେତି ଏଓ୍ୱରୂପଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସକଲପଥଓ୍ୱିଂ ଦେନ୍ତୋପି ତୋସେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ, କିମଙ୍ଗଂ ପନାହଂ ଭତ୍ତମତ୍ତଦାଯିକାତି ଦସ୍ସେତି।

ଗୋଧା ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱତ୍ୱା ''ଅଯଂ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମମ୍ପି ଖାଦେଯ୍ୟା''ତି ଅତ୍ତନୋ ଜୀଓ୍ୱିତଂ ରକ୍ଖମାନା ପଲାଯି। ତେପି ପନ ସୀହବ୍ଯଗ୍ଘା ତିତ୍ତିରସ୍ସ ସହାଯକାଓ୍ୱ, କଦାଚି ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତିତ୍ତିରଂ ପସ୍ସନ୍ତି, କଦାଚି ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମିଂ ପନ ଦିଓ୍ୱସେ ସୀହୋ ବ୍ଯଗ୍ଘଂ ଆହ – ''ସମ୍ମ, ଚିରଂ ଦିଟ୍ଠୋ ନୋ ତିତ୍ତିରୋ, ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତଟ୍ଠଦିଓ୍ୱସା ହୋନ୍ତି, ଗଚ୍ଛ, ତାଓ୍ୱସ୍ସ ପଓ୍ୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଏହୀ''ତି। ବ୍ଯଗ୍ଘୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗୋଧାଯ ପଲାଯନକାଲେ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ତଂ ପାପପୁରିସଂ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତଂ ପସ୍ସି। ତସ୍ସ ଜଟନ୍ତରେ ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଲୋମାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଧେନୁଯା ଚ ଓ୍ୱଚ୍ଛକସ୍ସ ଚ ଅଟ୍ଠୀନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ବ୍ଯଗ୍ଘରାଜା ତଂ ସବ୍ବଂ ଦିସ୍ୱା ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେ ଚ ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ଇମିନା ପାପପୁରିସେନ ଏତେ ମାରିତା ଭଓ୍ୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ତଂ ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେସି। ସୋପି ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ବ୍ଯଗ୍ଘୋ ''ତ୍ୱଂ ଏତେ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ନେଓ୍ୱ ମାରେମି, ନ ଖାଦାମୀ''ତି। ''ପାପଧମ୍ମ ତଯି ଅମାରେନ୍ତେ ଅଞ୍ଞୋ କୋ ମାରେସ୍ସତି, କଥେହି ତାଓ୍ୱ କାରଣଂ, ଅକଥେନ୍ତସ୍ସ ଜୀଓ୍ୱିତଂ ତେ ନତ୍ଥୀ''ତି। ସୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ''ଆମ, ସାମି, ଗୋଧାପୁତ୍ତକେ ଚ ଓ୍ୱଚ୍ଛକଞ୍ଚ ଧେନୁଞ୍ଚ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦାମି, ତିତ୍ତିରଂ ପନ ନ ମାରେମୀ''ତିଆହ। ସୋ ତସ୍ସ ବହୁଂ କଥେନ୍ତସ୍ସପି ଅସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ କୁତୋ ଆଗତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସାମି, କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠତୋ ଓ୍ୱାଣିଜକାନଂ ଭଣ୍ଡଂ ଓ୍ୱହନ୍ତୋ ଜୀଓ୍ୱିକହେତୁ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଇଦାନିମ୍ହି ଇଧାଗତୋ''ତି ତେନ ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମେ କଥିତେ ''ପାପଧମ୍ମ ତଯି ତିତ୍ତିରଂ ଅମାରେନ୍ତେ ଅଞ୍ଞୋ କୋ ମାରେସ୍ସତି, ଏହି ସୀହସ୍ସ ମିଗରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ତଂ ନେସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ତାସେନ୍ତୋ ଅଗମାସି। ସୀହରାଜା ତଂ ଆନେନ୍ତଂ ବ୍ଯଗ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୮।

''କିଂ ନୁ ସୁବାହୁ ତରମାନରୂପୋ, ପଚ୍ଚାଗତୋସି ସହ ମାଣଓ୍ୱେନ;

କିଂ କିଚ୍ଚମତ୍ଥଂ ଇଧମତ୍ଥି ତୁଯ୍ହଂ, ଅକ୍ଖାହି ମେ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଏତମତ୍ଥ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁବାହୂତି ବ୍ଯଗ୍ଘଂ ନାମେନାଲପତି। ବ୍ଯଗ୍ଘସ୍ସ ହି ପୁରିମକାଯୋ ମନାପୋ ହୋତି, ତେନ ତଂ ଏଓ୍ୱମାହ। କିଂ କିଚ୍ଚମତ୍ଥଂ ଇଧମତ୍ଥି ତୁଯ୍ହନ୍ତି କିଂ କରଣୀଯଂ ଅତ୍ଥସଞ୍ଞିତଂ ଇମିନା ମାଣଓ୍ୱେନ ଇଧ ଅତ୍ଥି। ''ତୁଯ୍ହଂ କିଂ କିଚ୍ଚମତ୍ଥ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେଓ୍ୱତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ଯଗ୍ଘୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୯।

''ଯୋ ତେ ସଖା ଦଦ୍ଦରୋ ସାଧୁରୂପୋ, ତସ୍ସ ଓ୍ୱଧଂ ପରିସଙ୍କାମି ଅଜ୍ଜ;

ପୁରିସସ୍ସ କମ୍ମାଯତନାନି ସୁତ୍ୱା, ନାହଂ ସୁଖିଂ ଦଦ୍ଦରଂ ଅଜ୍ଜ ମଞ୍ଞେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦଦ୍ଦରୋତି ତିତ୍ତିରୋ। ତସ୍ସ ଓ୍ୱଧନ୍ତି ତସ୍ସ ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଇମମ୍ହା ପୁରିସମ୍ହା ଅଜ୍ଜ ଓ୍ୱଧଂ ପରିସଙ୍କାମି। ନାହଂ ସୁଖିନ୍ତି ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ଦଦ୍ଦରଂ ସୁଖିଂ ଅରୋଗଂ ନ ମଞ୍ଞାମି।

ଅଥ ନଂ ସୀହୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୦।

''କାନିସ୍ସ କମ୍ମାଯତନାନି ଅସ୍ସୁ, ପୁରିସସ୍ସ ଓ୍ୱୁତ୍ତିସମୋଧାନତାଯ;

କଂ ଓ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ପୁରିସସ୍ସ ସୁତ୍ୱା, ପରିସଙ୍କସି ଦଦ୍ଦରଂ ମାଣଓ୍ୱେନା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅସ୍ସୂତି ଅସ୍ସୋସି। ୱୁତ୍ତିସମୋଧାନତାଯାତି ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିସମୋଧାନତାଯ, କାନି ନାମ ଇମିନା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମାନି ତୁମ୍ହଂ କଥିତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମାଣୱେନାତି କିଂ ସୁତ୍ୱା ଇମିନା ମାଣୱେନ ମାରିତଂ ପରିସଙ୍କସି।

ଅଥସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ବ୍ଯଗ୍ଘରାଜା ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧୧।

''ଚିଣ୍ଣା କଲିଙ୍ଗା ଚରିତା ୱଣିଜ୍ଜା, ୱେତ୍ତାଚରୋ ସଙ୍କୁପଥୋପି ଚିଣ୍ଣୋ;

ନଟେହି ଚିଣ୍ଣଂ ସହ ୱାକୁରେହି, ଦଣ୍ଡେନ ଯୁଦ୍ଧମ୍ପି ସମଜ୍ଜମଜ୍ଝେ।

୧୧୨।

''ବଦ୍ଧା କୁଲୀକା ମିତମାଳ୍ହଅକେନ, ଅକ୍ଖା ଜିତା ସଂଯମୋ ଅବ୍ଭୁତୀତୋ;

ଅବ୍ବାହିତଂ ପୁବ୍ବକଂ ଅଡ୍ଢରତ୍ତଂ, ହତ୍ଥା ଦଡ୍ଢା ପିଣ୍ଡପଟିଗ୍ଗହେନ।

୧୧୩।

''ତାନିସ୍ସ କମ୍ମାଯତନାନି ଅସ୍ସୁ, ପୁରିସସ୍ସ ୱୁତ୍ତିସମୋଧାନତାଯ;

ଯଥା ଅଯଂ ଦିସ୍ସତି ଲୋମପିଣ୍ଡୋ, ଗାୱୋ ହତା କିଂ ପନ ଦଦ୍ଦରସ୍ସା''ତି।

ତତ୍ଥ ଚିଣ୍ଣା କଲିଙ୍ଗାତି ୱାଣିଜକାନଂ ଭଣ୍ଡଂ ୱହନ୍ତେନ କିର ତେନ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଚିଣ୍ଣା। ଚରିତା ୱଣିଜ୍ଜାତି ୱଣିଜ୍ଜାପି ତେନ କତା। ୱେତ୍ତାଚରୋତି ୱେତ୍ତେହି ସଞ୍ଚରିତବ୍ବୋ। ସଙ୍କୁପଥୋପି ଚିଣ୍ଣୋତି ଖାଣୁକମଗ୍ଗୋପି ୱଲଞ୍ଜିତୋ। ନଟେହୀତି ଜୀୱିକହେତୁଯେୱ ନଟେହିପି ସଦ୍ଧିଂ। ଚିଣ୍ଣଂ ସହ ୱାକୁରେହୀତି ୱାକୁରଂ ୱହନ୍ତେନ ୱାକୁରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚରିତଂ। ଦଣ୍ଡେନ ଯୁଦ୍ଧନ୍ତି ଦଣ୍ଡେନ ଯୁଦ୍ଧମ୍ପି କିର ତେନ ଯୁଜ୍ଝିତଂ।

ବଦ୍ଧା କୁଲୀକାତି ସକୁଣିକାପି କିର ତେନ ବଦ୍ଧା। ମିତମାଳ୍ହଅକେନାତି ଧଞ୍ଞମାପକକମ୍ମମ୍ପି କିର ତେନ କତଂ। ଅକ୍ଖା ଜିତାତି ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତାନଂ ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତେନ ଅକ୍ଖା ହଟା। ସଂଯମୋ ଅବ୍ଭୁତୀତୋତି ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ପବ୍ବଜନ୍ତେନେୱ ସୀଲସଂଯମୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ଅବ୍ବାହିତନ୍ତି ଅପଗ୍ଗରଣଂ କତଂ। ପୁବ୍ବକନ୍ତି ଲୋହିତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇମିନା କିର ଜୀୱିକଂ ନିସ୍ସାଯ ରାଜାପରାଧିକାନଂ ହତ୍ଥପାଦେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତେ ଆନେତ୍ୱା ସାଲାଯ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ୱଣମୁଖେହି ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ଲୋହିତଂ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଣ୍ଡକଧୂମଂ ଦତ୍ୱା ଠପିତନ୍ତି। ହତ୍ଥା ଦଡ୍ଢାତି ଆଜୀୱିକପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତକାଲେ ଉଣ୍ହପିଣ୍ଡପାତପଟିଗ୍ଗହଣେ ହତ୍ଥାପି କିରସ୍ସ ଦଡ୍ଢା।

ତାନିସ୍ସ କମ୍ମାଯତନାନୀତି ତାନି ଅସ୍ସ କମ୍ମାନି। ଅସ୍ସୁତି ଅସ୍ସୋସିଂ। ଯଥା ଅଯନ୍ତି ଯଥା ଏସ ଏତସ୍ସ ଜଟନ୍ତରେ ତିତ୍ତିରଲୋମପିଣ୍ଡୋପି ଦିସ୍ସତି, ଇମିନା କାରଣେନ ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ ''ଏତେନେୱ ସୋ ମାରିତୋ''ତି। ଗାୱୋ ହତା କିଂ ପନ ଦଦ୍ଦରସ୍ସାତି ଗାୱୋପି ଏତେନ ହତା, ଦଦ୍ଦରସ୍ସ ପନ କିଂ ନ ହନିତବ୍ବଂ, କସ୍ମା ଏସ ତଂ ନ ମାରେସ୍ସତୀତି।

ସୀହୋ ତଂ ପୁରିସଂ ପୁଚ୍ଛି ''ମାରିତୋ ତେ ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତୋ''ତି? ''ଆମ, ସାମୀ''ତି। ଅଥସ୍ସ ସଚ୍ଚୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୀହୋ ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁକାମୋ ଅହୋସି। ବ୍ଯଗ୍ଘରାଜା ପନ ''ମାରେତବ୍ବଯୁତ୍ତକୋ ଏସୋ''ତି ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନଂ ଦାଠାହି ପହରିତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ପକ୍ଖିପି। ମାଣୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିକଂ ଅଦିସ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ପରିଦେୱିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ପୁବ୍ବେପି ମଯ୍ହଂ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କୂଟଜଟିଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଗୋଧା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ବ୍ଯଗ୍ଘୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ସୀହୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଦିସାପାମୋକ୍ଖୋ ଆଚରିଯୋ ମହାକସ୍ସପୋ, ତିତ୍ତିରପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଦଦ୍ଦରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦ୍ୱାଦସମା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

ଗିଜ୍ଝକୋସମ୍ବୀ ସୁୱଞ୍ଚ, ଚୂଳଅସୂୱଂ ହରିଉଚଂ;

କୁସଲଂ ଲୋମକସ୍ସପଂ, ଚକ୍କୱାକଂ ହଲିଦ୍ଦି ଚ।

ସମୁଗ୍ଗଂ ପୂତିମଂସଞ୍ଚ, ଦଦ୍ଦରଞ୍ଚେୱ ଦ୍ୱାଦସ;

ଜାତକେ ନୱନିପାତେ, ଗୀୟିଂସୁ ଗୀତିକାରକା।

ନୱକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

(ତତିୟୋ ଭାଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।)